

ЦЕНТР ПРОГРЕСИВНОЇ ОСВІТИ «ГЕНЕЗУМ»

*Збірник тез доповідей учасників Всеукраїнської
науково-практичної конференції*

«ДОСВІД РОБОТИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ: ПРАКТИЧНІ РОЗРОБКИ ТА ТЕОРЕТИЧНІ НАДБАННЯ»

07 квітня 2020 р.

Полтава – 2020

УДК 373.3
ББК 74.2

Досвід роботи сучасного вчителя: практичні розробки та теоретичні надбання: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, Україна, 07 квітня 2020 року). Полтава : Центр прогресивної освіти «Генезум», 2020. – 519 с.

У збірнику містяться результати практичних та теоретичних досліджень вчителів, що були подані на Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Досвід роботи сучасного вчителя: практичні розробки та теоретичні надбання». Даний збірник розрахований на освітян, що так чи інакше задіяні у роботі шкільної системи освіти. Тематика публікацій свідчить про різноманітність інтересів педагогічної спільноти. Оpubліковані матеріали адресовані як фахівцям, так і тим, хто цікавиться сучасним станом інноваційних педагогічних досліджень.

Організатори конференції приймали матеріали у авторській редакції, що позначилося на тому, що у збірнику тез доповідей із максимальною точністю відображається орфографія і пунктуація, яка була обрана авторами публікацій.

Усі матеріали подаються у оригінальній редакції авторів тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції «Досвід роботи сучасного вчителя: практичні розробки та теоретичні надбання».

© Колектив авторів, 2020

© Центр прогресивної освіти «Генезум», 2020

Зміст

Секція 1. Досвід роботи вчителів початкової школи

Ткачук Н.В. Формування соціальної компетентності молодших школярів на засадах випереджаючої освіти для сталого розвитку.....	12
Тімотіна Т.Т. Сучасні методи поєднання математики та інформатики у початковій школі.....	12
Люшненко Т.О. Використання методу проектів у виховній роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.....	14
Донець Н.В. Розробка уроку з образотворчого мистецтва у 2 класі на тему: «Подорожуємо до театру».....	17
Трусій І.В., Шишка Ю.І. Кейс-технології у початковій освіті Нової Української Школи як складова метапредметного інтегрованого навчання.....	20
Бабіна Н.Г. Розробка уроку на тему «Звуки [ц] , [ц’], позначення їх буквами Ц, ц (це)».....	24
Корніленко А.І., Мороз І.В. Розробка уроку до теми «з народознавчої скарбниці».....	26
Макаренко А.А., Фільчук Т.В. Свято «Букварикова наука».....	32
Познанська Н.О. Технічні засоби навчання для забезпечення дистанційного навчання молодших школярів практичні поради з досвіду вчителя.....	41
Скорик Т. М. Професійна орієнтація в початковій школі.....	44
Швець С.М., Кондратюк Л.С., Розробка проекту «людські чесноти».....	47
Шишка Ю.І. Розробка уроку з курсу «Я у світі» на тему «Я – українець» (3 клас).....	59
Яковенко О.В. Урок літературного читання в 3 класі.....	66
Бублієнко М.Ю. Використання ігрових педагогічних технологій у навчально-виховному процесі початкової школи.....	70
Демчишина А. І. Інтерактивні методи навчання в початкових класах.....	73
Добренька О.Я. Формування мотивації навчальної діяльності учнів початкових класів.....	76
Кирильчук С.М. Розробка інтегрованого уроку літературного читання «Добре того вчити, хто хоче вчитися» та природознавства «Як змінюється восени життя птахів?» з використанням технологій критичного мислення в 2 класі.....	80
Косова М.О. Використання в освітньому процесі гуманно-особистісного підходу до учнів початкових класів.....	86
Лукашенко Н.Г. Формування критичного мислення молодших школярів.....	90

Михайлова Ю.В. Розвиток комунікативних умінь у дітей з інтелектуальними порушеннями як засіб формування їх життєвої компетентності.....	93
Пилипів О. З. Інтегрований підхід до навчання у школах I ступеня приватної форми власності як основа НУШ.....	98
Новенко М.Н. Розробка уроку систематизації і узагальнення знань з української мови у 3класі з теми «іменник» з використанням міжпредметних зв'язків.....	101

Секція 2. Досвід роботи вчителів основної і старшої школи

Абрамович Н.М. Конспект уроку української мови крізь призму реалізації принципів розвитку креативності	108
Богданович І.С. Дослідницька робота у загальноосвітній школі	113
Божек Н.І. Розвиток критичного мислення у методиці навчання говорінню на уроках німецької мови. Переваги та недоліки методів навчання говоріння.....	118
Брич К.А. Методична розробка інтегрованого уроку на тему: «амфібії у міфах та казках».....	121
Буланов Ю.І. Використання тестових технологій для формування предметних компетентностей здобувачів освіти на уроках історії та в позаурочний час	125
Буланова В.М. Розвиток ключових компетентностей учнів на уроках математики	128
Велічко Л.Н., Грунов О.О. Етичне кредо поета (збірка Ігоря Муратова «На крилах літани»).....	132
Вовк О.Є. Особливості формування комунікативних компетентностей учнів на уроках української мови та літератури.....	133
Горбенко І.Ф. Розважальна математична гра « Дуель – шоу»	135
Грицай О.В. Розвиток пізнавальних, міжпредметних інтересів учнів в процесі вивчення курсу географії у 7 класі.....	140
Дуборез А.В. Сучасні методи поєднання математики та інформатики у середній школі.....	143
Зайцева С.Б. Використання здоров'язберігаючих технологій на уроках музичного мистецтва.....	145
Зобенько Л.В. Практична спрямованість навчання математики – це потреба часу.....	148
Кусяк М.Ю. Використання на уроках словесності інноваційних технологій навчання та їх вплив на саморозвиток вчителя і учня.....	151
Ковальчук Л.Г., Зозуля Н.В. Нервова система людини. Передача нервового імпульсу. Електричні властивості організму людини Інтегрований урок з біології та фізики.....	153
Івасішина С.В. Використання інноваційно-педагогічних технологій у процесі викладання англійської мови під час карантину.....	157
Калінкіна Н.П. Первоцвіти на шкільній ділянці.....	159

Карпенко В.В. Методична розробка дистанційного курсу для учнів 11-го класу вечірньої школи «Україна в повоєнний період» (1945-1955).....	164
Ковальчук Л.Г. Зоря – самосвітне небесне тіло. Відмінності між зорями. Сузір'я. Практичне заняття «Визначення найвідоміших сузір'їв на карті зоряного неба».....	166
Кравченко В.Б. Впровадження інтерактивних технологій на уроках предмету «Захист Вітчизни: практичний аспект».....	169
Кукленко О.С., Терещенко О.Л. Вплив мас-медіа на формування громадської думки та власної позиції людини.....	172
Майборода Д.В. Особливості організації скандинавського суспільства XIII-XIVст.....	186
Мальована М.В. Ментальні карти як засіб візуалізації навчального матеріалу.....	187
Мандрико О.В. Домашні завдання з фізичної культури як засіб розвитку життєвих навичок учнів, спрямованих на збереження життя і зміцнення здоров'я.....	190
Маринич А.К. Формування громадянської компетентності учнів у процесі навчання історії.....	193
Матвієнко В.Г. Робота шкільного бізнес-клубу, як важливий компонент формування економічної компетентності здобувачів освіти.....	197
Медведєв О.І., Подгорна Ю.В. Початок «Великої війни». Фронти війни в 1914-1915 р.р. отруєння речовинами, що є хімічною зброєю. Заходи безпеки під час надання домедичної допомоги.....	200
Нестеренко О.М. Конспект уроку з громадянської освіти у 10 класі на тему «Розвиток особистості. життєві цінності й пріоритети».....	203
Пархоменко С.М. Ефективні методи і технології колаборативного навчання в умовах нових освітніх викликів.....	207
Підпалько В.О. Літературний читацький квест як пошукова гра.....	211
Пінчук Г.Д. Розробка уроку «Використання інноваційних мультимедійних технологій для розвитку критичного мислення на уроках зарубіжної літератури».....	214
Плотян С.М. Реалізація наскрізної змістовної лінії «Ініціативність і підприємливість» як засіб інтеграції ключових і загальнопредметних компетентностей на уроках зарубіжної літератури у 5 класі на прикладі вивчення повісті М. Твена «Пригоди Тома Соєра».....	218
Подколзіна Н.А. Розробка уроку з трудового навчання для 6 класу «Виготовлення прикраси».....	221
Покляцька Г.В. Розробка уроку з розвитку зв'язного мовлення.....	223
Рижа А.Ю. Порівняльна характеристика інтерпретацій шекспірівського «Гамлета» Л. Гребінки та Ю. Андруховича.....	227
Сагінашвілі І.Г. Тест з математики (за 9 клас).....	230
Сізова Л.Е. Конспект уроку-тренінгу з основ здоров'я у 8 класі. Краса і здоров'я. Ідеали краси і здоров'я. Вплив модних тенденцій на	

здоров'я.....	236
Солонина Н.О. Розробка бінарного уроку з астрономії та української мови.....	240
Сухомлинова М.М. Становлення творчої індивідуальності школярів у процесі педагогічної взаємодії з учителем на уроках української мови та літератури.....	246
Теремецька О.І. Інтегративна діяльність навчального закладу (з практики роботи Лубенської зош I-III ступенів № 10).....	250
Тимонік Н.Д. Формування духовно-моральної особистості учня на уроках зарубіжної літератури	253
Тіткова А.М. Розробка уроку з біології (9 клас) «Біосфера як цілісна система».....	256
Томіліна Ю.В., Томілін Д.Е. Позаурочна робота з інформатики як засіб формування мотивації у учнів основної школи.....	261
Трифоновна О.В. Конспект уроку на тему «Фізичні та хімічні властивості середніх солей».....	265
Фаєвська Т.В. Урок географії у 8 класі з теми «Ґрунти рівнинної частини України».....	268
Циганок Г.В. Шляхи реалізації диференційованого підходу до навчання на уроках фізики в ЗЗСО.....	272
Кузьменко О.Ю., Циганок Г.В. Методичний потенціал технології проєктів у розвитку критичного мислення учнів старшої школи.....	275
Черненко Ю.В. Розробка уроку «Силові передачі на моделях автомобілів».....	278
Шугаєвська Л.В. Річне повторення. Тести з інформатики (9 клас)....	282
Балдовська М.О. Використання технології мобільного навчання на уроках фізики.....	286
Богом'яглова-Теніченко Л.П. Впровадження одг/опл в освітній процес: зміст, принципи, результати.....	290
Булат Н.С. Тренінг як ефективна форма групової роботи на уроках з курсу «основи здоров'я».....	293
Гордієнко Л.В. «Васильки», «Осінь» («Облітають квіти, обриває вітер...»). Щирість ліричного самовираження.....	296
Дола М.Ю. Використанням різнорівневих диференційованих тестів на уроках біології.....	302
Дяченко М.О. Наочність – важлива умова ефективного уроку.....	305
Кіреєва Т.С. Розвиток творчих здібностей учнів та інтересу до знань на уроках трудового навчання.....	308
Коновалова І.В. Досвід роботи сучасного вчителя: практичні розробки та теоретичні надбання на прикладі уроку алгебри «Зв'язок між коренями і коефіцієнтами зведеного квадратного рівняння».....	312
Кравченко С.М. Шкільний історико-краєзнавчий музей як складова національно-патріотичного виховання підростаючого покоління.....	315
Лившенко Т.О. International eTwinning Online Projects as a Means of Enhancing English Language Learning Motivation.....	318

Момот О.В. Лексичний мінімум з англійської мови для успішного подолання тесту зовнішнього незалежного оцінювання	321
Редько І.А. Використання активних форм і методів роботи при вивченні періодичної системи хімічних елементів.....	323
Селезньова Ю.О. Йонний зв'язок.....	326
Шкіль Л.С. План-конспект уроку формування навичок та вмінь на тему «розв'язування логарифмічних рівнянь».....	330

Секція 3. Виховні аспекти у роботі сучасного вчителя

Власик Н.М. Вплив сучасної української літератури на формування світоглядних цінностей особистості (на прикладі творів Оксани Думанської).....	335
Гах І.М. Виховна година «Кроки до успіху».....	338
Прахова С.А., Петренко О.А., Король В.М. Розробка засідання діалог-клубу «Європейський вектор розвитку: стратегія для України»..	342
Горбенко І.Ф. Виховна година «Вплив куріння на здоров'я дівчат та хлопців»	347
Зубань В.М. Уроки гончарства як важливий аспект виховання художньо-естетичного смаку в учнів початкових класів Колегіуму мистецтв у Опішні.....	352
Каменюка Л.А. Соціально-професійне самовизначення старшокласників в умовах сільського закладу загальної середньої освіти.....	356
Карпенко С.І. Віртуальний світ – реальні загрози.....	359
Кеда С.І. Класна година в 10 класі пам'яті Героїв Небесної Сотні.....	363
Кириченко Г.В. Виховна година: «Збережемо планету!».....	367
Кошова Л.С. Година спілкування «життя – це...».....	371
Кучер А.Л. Фрагмент інтегрованого уроку з музичного мистецтва з теми «Мій мальовничий світанковий край» 4 клас.....	378
Мовчан В.П. Воркшоп «Сім'я, здоров'я, успіх».....	381
Нікітенко М.С. Органи виховної роботи у школі в умовах дистанційного навчання.....	384
Погребець Н.О. Презентація авдіївської зош І-ІІІ ступенів «Школи любові до рідного краю», Сосницької районної ради, Чернігівської області у стилі НУШ.....	388
Ведмідь Н.М. Інноваційні технології навчання на уроках української мови та літератури в початковій школі.....	392
Прахова С.А., Кріпак В.В. Розробка тренінгового заняття для вчителів «Професійне щастя» (техніки профілактики та боротьби з професійним та емоційним вигоранням).....	395
Прохорчук Т.П., Чумак Н.І. Роль виховного потенціалу уроків математики у формуванні компетентнісної особистості.....	402
Сосюра І.В. Виховний захід «весна в колегіумі: чарівні перлини України, мрії, надія, краса» для учнів 8-11 класів.....	406

Степаненко Г.Ф. Досвід упровадження творчої спадщини Тараса Шевченка у позаурочній діяльності.....	410
Чернова Л.І. Учнівське самоврядування як інструмент розвитку громадянських компетентностей.....	414
Бішінтєєва О.В. Свято казки «Заглядає в шибу казка сивими очима...».....	418
Величко С.В. Інноваційні форми виховної роботи в контексті нової української школи.....	421
Возна С.А. Профорієнтаційний тренінг «Я обираю професію майбутнього».....	426
Жадан Л.М. Виховання учнів на уроках математики.....	434
Жукова О.Є. Національно-патріотичне виховання учнів як засіб формування ціннісного ставлення особистості до навколишньої дійсності в контексті пошуку та здобутків мелітопольського ліцею-інтернату	438
Ільїна Т.В. Виховна система школи як оптимальний простір для розвитку життєвої компетентності особистості.....	441
Качуровська О.Г. Цілеспрямованість і системність виховання - успіх у формуванні життєво необхідних компетентностей школяра....	444
Кизименко О.М. Відродження народних звичаїв і традицій – невід’ємна частина національно-патріотичного виховання учнів.....	447
Пабат Т.В. Виховний захід «Декларація прав дитини. Основний Закон держави. Обов’язки батьків та дітей».....	451
Прахова С.А., Совпенко А.І., Прахова Т.Ю. Заняття з елементами тренінгу «Світ казкових героїв» (превенція булінгу в освітньому середовищі).....	458
Андрєєва О.І. Організація профорієнтаційної роботи в сучасних реаліях.....	459
Андрєєва О.І. сценарій години спілкування калейдоскоп професійного самовизначення.....	462

Секція 4. Психологічний супровід освітнього процесу

Голобокова О.М. Тренінгове заняття на розвиток комунікативних якостей учнів.....	466
Сокол А.О. Особливості адаптації першокласників до навчання в умовах Нової Української Школи.....	469
Тарасенко Т.О. Розвиток емоційного інтелекту під час навчання.....	473
Швець С.М., Кондратюк Л.С. Реалізація проектної діяльності в початковій школі за програмою «Крок за кроком».....	476
Ялинська В.В. Фототерапія у роботі практичного психолога з дітьми з особливими освітніми потребами.....	479
Андрюхіна О.І. Психологічні та поведінкові відмінності у екстравертів та інтровертів.....	483

Секція 5. Досвід роботи управлінця закладу освіти

Алтуніна Н.Ф. Інноваційна готовність як один з аспектів управління інноваційною діяльністю педагогів	
Балєва О.О. Проектування готовності вчителя до інноваційної діяльності	487
Ващенко В.А., Ніколаєнко Л.П., Андрушко І.А. Оновлення змісту управлінської діяльності в системі нової української школи: інтегративний підхід	490
Рудницький В.М., Яценко В.А. Упровадження інноваційних підходів до реалізації наскрізних змістовних ліній державного стандарту та організація неперервної освіти в умовах тематичних таборів – ресурс забезпечення якості освіти.....	494
Сохань Н.Ф. Управління організацією партнерської взаємодії учасників освітнього процесу в умовах реалізації концепції нової української школи.....	498
Бачурська Т.А. Steam освіта – освіта майбутнього.....	502
Відомості про авторів.....	509
	510

СЕКЦІЯ 1. ДОСВІД РОБОТИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Ткачук Н.В.

вчитель початкових класів

КЗ «Широківська опорна школа загальної середньої освіти I-III ступенів»

смт Широке, Дніпропетровська область, Україна

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА ЗАСАДАХ ВИПЕРЕДЖАЮЧОЇ ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Сьогодні освіта приділяє велику роль особистості, здатної до самореалізації, самовизначення в умовах сучасного життя. Від самого свого народження будь – яка людина включається в соціальні стосунки. З віком кількість соціальних ролей зростає. Але не обов'язково зі зростанням кількості таких ролей зростатиме і соціальна компетентність людини. Саме через недостатню сформованість даної компетентності людині досить важко, а інколи навіть неможливо, почуватися в суспільстві комфортно, бути успішною. Соціальний підхід визначає життєву компетентність особистості як умову, необхідну для дотримання нею наявних у суспільстві норм, прав та цінностей.

Актуальність даної проблеми зумовлена необхідністю створення виховного простору, спрямованого на виховання конкурентоспроможної особистості, котра зуміє розробляти свої життєві плани, самостійно використовувати знання для розв'язання проблем.

Згідно вимог Державного стандарту загальної початкової освіти, соціальна компетентність – це здатність особистості продуктивно співпрацювати з різними партнерами у групі та команді, виконувати різні ролі та функції у колективі. До речі, усі ключові компетентності є соціальними, тому що вони формуються, виявляються в соціумі, а також показують взаємодію людини з іншими людьми, суспільством. Одним із чинників сталого розвитку особистості є соціальна активність. Концепція сталого розвитку передбачає, що людина повинна брати участь у процесах, які формують сферу її життєдіяльності, сприяти прийняттю та реалізації рішень, контролювати їх виконання.

Працюючи над проблемою «Формування соціальної компетентності молодших школярів на засадах випереджаючої освіти для сталого розвитку», використовую досвід минулих літ, доповнюючи та змінюючи форми та методи роботи до сучасних вимог навчального процесу. На мою думку, процес формування соціальної компетентності в початковій школі можна умовно розділити на етапи – мотиваційний, підготовчий, адаптивно – перетворюючий.

Мотиваційний етап – це заняття з дітьми 5-ти річного віку на підготовчих заняттях до школи. Спілкуючись з дошкільнятами, маю змогу, визначити рівень розвитку дітей, знайомлюсь з їхніми вподобаннями, можливостями, особливостями поведінки в різних ситуаціях. Далі знайомлюсь

з батьками, даю їм поради щодо підготовки дитини до школи. Батьки мають можливість відвідати заняття та побачити, як працює та спілкується їх дитина, як почуває себе в колективі. Це дає мені можливість визначати напрямки моєї діяльності при створенні умов для формування соціальної компетентності. У своїй роботі на даному етапі надаю перевагу ігровій діяльності - де дитина може реалізувати своє бажання утвердити себе, проявити максимум активності, чи навпаки, відмовитися від запропонованої гри та запропонувати свою. У грі розвивається увага, створюються певні продукти діяльності, які є для дитини емоційно привабливими. Гра надає можливість помріяти, проявити творчість, формує лідерські якості, забезпечує власну активність учнів.

Також особливо ефективною на мотиваційному етапі є робота в парах. Перевага цієї технології – що всі діти мають можливість висловитися, обмінятися думками зі своїм партнером, а тільки тоді оголосити їх всьому класу. Це перші спроби не тільки бути почутим, але і вчитися чути іншого, а, значить, перші кроки до забезпечення співробітництва. Прикладами такої роботи є обговорення тексту, складання умови задачі, створення правил поведінки в суспільстві, природі, діалоги, розв'язування кросвордів, ребусів.

Нестандартні форми проведення уроків не залишають байдужими жодного учня, кожен хоче бути актором на уроці – виставі, екскурсоводом на уроці - подорожі, героєм казки на уроці казки, зробити відкриття на уроці - дослідженні, щиро порадіти на уроці - святі. Саме тут реалізуються необхідні для мотиваційного етапу складові соціальної компетентності – стимулювання пізнавальної активності учнів, опора на діяльність учня, забезпечення співробітництва. Організація вищезазначених форм роботи дозволила залучити кожного учня до співпраці відповідно власного бажання, можливостей, розуміння поставленого завдання, а саме головне, бути почутим іншими, без критики та насмішок.

Робота в групах є основною формою на другому етапі – підготовчому. Вона забезпечує необхідні складові формування соціальної компетентності, а саме здійснення роботи в команді, орієнтацію на конкретний продукт. Під час такої роботи школярі прагнуть застосовувати свій життєвий досвід, замислюватись над проблемою; це спонукає до виникнення особливої емоційної атмосфери, коли у невимушеній обстановці учасники дискутують, оцінюють та ефективно застосовують набуте у подальшому освітньому процесі.

Не можна залишити поза увагою таку важливу складову формування соціальної компетентності, як Тижні початкових класів, які є традиційними для нашої школи : «Тиждень Доброти в початковій школі», «Кольоровий тиждень», Тиждень сталого розвитку в початковій школі, «Тиждень дружби «Свята, конкурси, вікторини, диспути, виставки – безліч можливостей для учнів і батьків показати свої таланти, можливостей стимулювання пізнавальної активності учнів, опори на діяльність учня, забезпечення співробітництва, підвищення соціального статусу через розвиток здібностей.

Шоу-програма «Крутіше всіх», «Моя мама – найгарніша», «Що означає «Бути людиною?»», екологічна казка «Знай! Люби! Оберегай!» - допомагають

кожній дитині розкритися, продемонструвати свої здібності, представити себе в ролі іншого, дати оцінку вчинкам героїв, поставити себе на місце інших.

Підготовчий етап формування соціальної компетентності готує підґрунтя для наступного, адаптивно – перетворюючого етапу. Цей етап передбачає розв’язання проблем, встановлення причинно – наслідкових зв’язків, формування адекватної оцінки і самооцінки, вміння використовувати власний досвід і адаптацію до змін. Робота на даному етапі може, і повинна, розпочинатися уже в початковій школі.

Метод проектів дозволяє формувати більшість складових адаптивно – перетворюючого етапу: розв’язання проблем, формування адекватної оцінки і самооцінки, вміння використовувати власний досвід і адаптацію до змін. При реалізації цього методу добирали інтегровані навчальні теми з екологічною направленістю, згідно програми до уроків сталого розвитку «Сміття – хвороба планети», «Вода – джерело життя», « Мої добрі справи». Дають можливість дітям самим вивчити екологічний стан нашої планети , навчитися самим його захищати, оберігати, а потім вчити цьому інших і отримувати задоволення від гарних результатів, відчувати себе потрібним у цьому житті.

Соціальні проекти – разом з батьками – «Подорожуємо містами України», «Мої добрі справи», «Зустрічі з цікавими людьми», «Старим речам – нове життя», «Годівничка для пташок» - відкривають можливості власним силам, спираючись на власний досвід і вміння, робити світ навколо себе кращим; можливість відчути радість та задоволення від спілкування з дитиною у спільній праці.

Отже, ключова соціальна компетентність допомагає проектувати стратегії свого життя з урахуванням інтересів та потреб інших, тісно співпрацювати в групі та команді, проявляти ініціативу, брати на себе відповідальність за наслідки вчинків, знаходити ефективні шляхи розв’язання конфліктів .

Література

1. Бурлака С.М. Формування життєвих компетентностей молодших школярів:[навч.посібн.] / Харків. Видавнича група «Освіта», 2018, С. 4-6.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти.
3. Колеснікова А. Соціальна компетентність як фактор здоров’я учня // Психолог. – 2008. – № 21.

Тімотіна Т.Т.

вчитель початкових класів

Одеська ЗОШ № 92

м. Одеса, Україна

СУЧАСНІ МЕТОДИ ПОЄДНАННЯ МАТЕМАТИКИ ТА ІНФОРМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У сучасних умовах становлення інформаційного суспільства комп’ютери стали невід’ємною частиною побуту та навчання дітей. Постійне

використання розвивальних мультимедійних програм та комп'ютерних ігор стало для багатьох маленьких користувачів звичайним заняттям. Сучасні інформаційні технології все щільніше входять у повсякденне життя і освітній процес. При цьому йдеться не лише про включення уроків інформатики у навчальний план початкової школи, але й інтеграцію інформатики на уроках початкової школи, особливо на уроках математики. Отже, як же в математичній освіті школяра початкової школи впровадити засоби інформаційно-комунікаційних технологій?

У початковій школі результат запам'ятовування кращий з опорою на наочність. Крім того, сприйняття в цьому віці в учнів тісно пов'язане з емоціями. Увага молодших школярів підтримується яскравим, образним, наочним матеріалом, живим і емоційним викладом. Дитина звертає увагу на те, що збуджує її почуття, інтерес. Усе, пов'язане з наочністю, яскравістю вражень, викликає сильні почуття й запам'ятовується легко й надовго [1]. Найважливіша цінність інформаційних технологій полягає в тому, що вони дозволяють створити яскравіше інтерактивне середовище навчання з відповідними можливостями як для вчителя, так і для учня. Насамперед учень повинен вміти не тільки навчатись з підручником, але й і за допомогою інших засобів навчання, таких як персональний комп'ютер або кишеньковий персональний комп'ютер. Сучасний український учень з легкістю вміє завантажувати додатки та ігри з таких ресурсів як PlayMarket та AppStore, що дає можливість урізноманітнювати процес навчання, робити його цікавішим і збільшувати ефективність навчання за допомогою додатків, які можна встановити на свій телефон. Однією з комп'ютерних навчальних програм, які можна рекомендувати до використання є «Plus1s – навчання математики з 1-5 класи». Plus1s інтерактивним, мультимедійним педагогічним програмним засобом (ППЗ), який можна використовувати під час уроків, для оцінювання та систематизації знань учня, а також під час канікул, коли діти навчаються менше, щоб учень зміг повторити та закріпити основні знання та навички під час канікул і продовжував безперервне навчання математики. Особливості побудови курсу ефективно мотивують дітей до навчання. ППЗ складається з великої кількості тестового матеріалу відповідного шкільній програмі. Матеріал деталізовано по класах [2].

Також сьогодні на уроках у початковій школі все активніше застосовуються онлайн-ресурси. Одним з прикладів є інтернет-платформа «Вчи.юа» – система адаптивної інтерактивної освіти, котра повністю відповідає положенням Державного стандарту початкової загальної освіти і значно підсилює класичну шкільну освіту. Перш за все це інтернет-портал, на якому учні в інтерактивній формі виконують завдання з математики. Завдання побудовані таким чином, щоб кожна дитина самостійно виводила правило на практиці, а не завчала його. Курс розроблено для 1-4 класів та складає близько 1000 інтерактивних завдань з математики у початковій школі. Усі завдання розроблялись професійними методистами. Навчальна платформа реалізує багато завдань які покладені на вчителя, вона персонально працює з кожним учнем та індивідуально підбирає завдання та складність для кожного з них [3].

Під час вивчення графічного редактора у другому класі (змістова лінія «Моя цифрова творчість») учні використовують геометричні примітиви для створення простих зображень. При цьому інструментальними засобами можуть виступати як площинні так і об'ємні фігури. Зв'язок між вивченням геометричного матеріалу на уроках математики і використанням його в процесі створення малюнку у графічному редакторі достатньо сильний. Наприклад у другому класі учні можуть оперувати такими геометричними фігурами: точка, пряма, крива, промінь, відрізок, ламана, кут, коло, трикутник, чотирикутник (прямокутник, квадрат), п'ятикутник, шестикутник, круг, куб, піраміда, куля, конус, циліндр. А це є повний список геометричних примітивів графічного редактора. Також у цьому проекті пропонується під час вивчення змістової лінії «Просторові відношення. Геометричні фігури» моделювати геометричні фігури з підручного матеріалу (шнурків, олівців, паличок тощо). Звичайно, електронне моделювання у віртуальних конструкторах або у графічних редакторах також можна включити до пропонованого змісту навчального матеріалу [4].

Можна зробити висновок, що використання сучасних інтерактивних засобів навчання дозволяє учителям підвищити якість організації роботи з учнями, спростити перевірку знань та умінь та збільшити рівень унаочнення навчальних матеріалів. В умовах впровадження побудованого інтегрованого курсу інформатики та математики зростає ефективність навчання, що дає змогу отримати учням ґрунтовніші, міцніші та глибші знання та вміння з математики та інформатики.

Література

1. Денисенко В.В. Теоретико-методичні засади використання інформаційних технологій підготовки майбутніх учителів початкової школи. Інформаційні технології в освіті. 2013. № 16.
2. Електронний ресурс. Режим доступу до джерела: <https://plus1s.com/>
3. Електронний ресурс. Режим доступу до джерела: <https://vchy.com.ua/>
4. Білоусова Л.І., Олефіренко Н.В. Дидактичні функції електронних навчальних ресурсів для молодших школярів. Інформаційні технології і засоби навчання. 2012.

Люшненко Т.О.

вихователь ГПД

ЖНВК СТ№59 ЖМР

м. Житомир, Житомирська область, Україна

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ У ВИХОВНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Застосування методу проектів – це нагальна потреба нашого часу. Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого

суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору[1, с. 2].

Реформування сучасної освіти потребує створення для осіб з особливими освітніми потребами таких умов, за якими вони мали б успішно реалізувати свої загальнолюдські права, стати корисними громадянами своєї держави, освіченість і соціальний статус яких задовольнили потреби суспільства [2, с. 9].

Тобто освітній процес потребує нових підходів, технологій, методик. Однією з таких новітніх педагогічних технологій, що дає можливість якнайповніше реалізувати поставлену суспільством мету, є проектні технології, універсальні для вивчення будь-яких дисциплін і спрямовані на здобуття учнем необхідного у повсякденному житті досвіду [4, с. 53-54].

За допомогою використання методу проектів можна вирішити реальні завдання всім колективом, групою учнів чи індивідуально [6, с. 299]. Даний метод є певною моделлю реальних завдань, а його використання забезпечить підготовку дитини до розв'язання труднощів у майбутньому, розвиток творчого потенціалу, гнучкості мислення [7, с. 28-32].

Проект «Краса навколо нас»

Тип проекту: комбінований, інформаційно-пошуковий, практично орієнтований.

Термін дії: середньо тривалий.

Складові проекту:

1.«Чорнобривець». 2.«Волошка» 3. «Ромашка» 4.« Калина»
5.«Мак» 6.«Барвінок»

Учасники проекту:

Автор і керівник:

Люшненко Таміла Олександрівна, вихователь ГПД ЖНВКСТ № 59

Координаційна рада: Кондратюк Лідія Славетіївна, вчитель музики;
Панікаревич Світлана Леонідівна, викладач ритміки, учні 2 класу та їх батьки.

I. Підготовчий етап.

- Оголошення конкурсу «Парад костюмів».
- Вибір теми , постановка мети проекту.
- Збір матеріалу для оформлення виставки квітів і композицій.
- Формування проектних груп, розподіл обов'язків:

Група 1. «Чорнобривець» (сім'я Точигіних);

Група 2. « Ромашка» (сім'я Рибчинських);

Група 3. « Калина» (сім'я Сладів);

Група 4. « Мак» (сім'я Бондарів);

Група 5. « Барвінок » (сім'я Умінських);

Група 6. «Волошка» (сім'я Лашевичів, Пархомців, Неньків, Полянських)

- інсценізація легенди про волошку.

II. Планування.

- Опрацювання джерел для збору інформації.
- Вибір форми представлення роботи над проектом.
- Фіксування процесу роботи над проектом: оформлення папок.
- Оформлення виставки квітів і композицій.

III. Практично - виконавчий етап.

- Збір інформації в класній бібліотеці, інтернеті.
- Спілкування з вчителями з проблемних питань.
- Аналіз зібраної інформації.

IV. Підсумковий етап.

- Обговорення форм презентації проекту.

Мета:

- ознайомити учнів з символікою квітів, їх особливостями; сприяти вихованню у дітей любові до краси навколишнього світу; виховувати екологічну свідомість і екологічну культуру у школярів;

-показати унікальність і багатогранність природи рідного краю; формувати бережливе ставлення до квітів, прищеплювати любов до природи; розвивати допитливість, наполегливість, вміння працювати з довідковою літературою; розвивати вміння співпрацювати один з одним, прищеплювати інтерес до пошукової роботи; виховувати відповідальність, здатність до самоорганізації.

Очікувані результати.

1. Розвиток індивідуальних творчих сил та здібностей учнів, їх самореалізація.

2. Розв'язання поставленої проблеми і досягнення хорошого результату.

3. Уміння отримувати інформацію з різних джерел та аналізувати її, застосовувати її для самовдосконалення.

- Підготовка художніх номерів.
- Виготовлення декорацій до свята.

V. Результати роботи груп.

VI. Заключний етап

- Презентація проекту
- Проведення свята « Свято квітів»

Отже, використання методу проектів допомагає не позбавити жодного учня уваги, зробити його не тільки слухачем чи спостерігачем, а й активним учасником освітнього процесу, бо його робота має результат. Такі форми роботи, успішно формують у дітей потребу здобувати знання, розвивають інтерес, любов до пізнання, допитливість [2, с. 20].

За своєю сутністю робота над проектом має інноваційний характер: вимагає від учнів застосовувати нові знання, спираючись на засвоєний раніше матеріал; виробляє вміння діяти і приймати рішення самостійно чи в складі команди та розв'язувати конфлікти; шукати, компоувати і застосовувати нову інформацію з різноманітних джерел, використовуючи сучасні технології для виконання конкретних завдань; розвиває критичне мислення і прагнення до творчості та саморозвитку; формує бажання і здатність самостійно вчитися [3, с. 3-5].

Систематичне і доцільне використання інформаційно-комунікаційних технологій, забезпечує:

- сформованість в учнів інформаційної культури, їхніх світоглядних уявлень;

- розвиток уваги, пам'яті, пізнавальних інтересів; системного, логічного та алгоритмічного, творчого мислення;

- закладе основи для подальшого вивчення предметів, сформує нові якості мислення [5, с.148-150].

Отже, проектна діяльність в початковій школі є важливим і ефективним засобом розвитку суб'єктності учіння, залучення молодших школярів до пошукової, дослідницької діяльності, розвитку їхніх пізнавальних інтересів [6, с. 304].

Врешті це сприяє підготовці молоді, яка ґрунтує свою діяльність на основі демократичних цінностей, схильна до навчання впродовж життя, здатна бути конкурентоздатною на європейському і світовому освітніх просторах та на ринку праці.

Література

1. Державний стандарт початкової загальної освіти / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nus.org.ua/articles/uryad-zatverdvyv-novuj-standart-pochatkovoyi-osvity-shho-tse-oznachaye/>

2. Колупаєва А.А., Савчук Л.О. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Видання доповнене та перероблене: наук.-метод. посіб. / А.А. Колупаєва, Л.О. Савчук, К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. – 274 с.

3. Нищета В. Метод проектів і його життєво-компетентнісний потенціал // Українська мова та література. – Лютий, 2008. – № 8 (552). – С.3-5.

4. Онопрієнко О.В. Управління проектною діяльністю молодших школярів // Навчання і виховання учнів 4 класу : методичний посібник для вчителів / упор. О.Я. Савченко. – К. : Початкова школа, 2005. – С. 53-54.

5. Освітні технології. Навч. - метод, посібник // За ред. Пехоти О. – К.,: А.С.К., 2002. – С.148-150.

6. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти: підруч. для вищ. навч.з.- 2-ге вид. – К.: Грамота, 2013. – 504 с.

Донець Н. В.

вчитель образотворчого мистецтва

Лубенська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 10

Полтавська область, Україна

РОЗРОБКА УРОКУ З ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА У 2 КЛАСІ НА ТЕМУ: «ПОДОРОЖУЄМО ДО ТЕАТРУ»

Мета навчання:

ХТД: ознайомити учнів із поняттям декоративне зображення, пригадати, що роблять художники у театрі, згадати елементами оформлення

сценічного простору (декорації, сцена та ін.) та їх призначенням; виховувати естетичні почуття;

СІМ: зображувати дерева в живописі;

КЧМ: презентація результатів власної творчості

Основні поняття для засвоєння: декоративне зображення

Тип уроку: комбінований (урок ознайомлення з мистецькими творами і створення самостійних творчих робіт)

Очікувані результати: учні мають уявлення про декоративне зображення, знають, що таке декорації в театрі, вміють зображувати дерева в живописі.

Обладнання: відео, презентація, фотозображення театральних декорацій, альбоми, гуаш, пензлі, ємності для води, серветки для витирання рук та пензлів.

Хід уроку:

I. Організаційний момент

1. Привітання. Перевірка готовності учнів до уроку

2. Гра «Сонечко» (емоційне налаштування)

Учитель: Діти збираємо в долоні позитивну енергетику і веселі настрої (тремо долоні, відчуваємо тепло і потік енергії). Розводимо руки перед собою і ліпимо уявно сніжку-сонечко, а зараз кидаємо «сніжку-сонечко» другу з яким би хотіли поділитися гарним настроєм і позитивними емоціями (радістю, добротою, щедрістю)

II. Робота над темою уроку.

1. Розповідь учителя про театр

Учитель: Діти, у першому класі ми з вами знайомилися з театральним мистецтвом і театром в цілому. Хто пам'ятає і скаже мені, що ж таке театр? **(вид мистецтва, в якому грають актори)**

- Будівля театру наче казковий палац. Театральне дійство або вистава відбувається на сцені серед декорацій. Тут можна побачити знайомих персонажів казок. Актори театру співають і розмовляють виразно, танцюють. Вони одягнені в костюми створені спеціально для певної вистави. Костюми допомагають розкрити характер героїв.

- Діти, хто придумує костюми театральних персонажів? **(костюмери, художники-костюмери)**

- Театральні художники створюють для вистави красиві декорації. Такі художники називаються – **декораторами**. Вони створюють декорації, які допомагають зануритися у дійство вистави. Щоб глядачі відчули атмосферу спектаклю, художники-декоратори зображають природу, тварин, будинки на декораціях не такими, якими вони є насправді, а декоративно.

Отже, декоративне зображення – це спрощене, узагальнене, прикрашене зображення.

2. Проблемні питання:

- Розгляньте декорації. Що на них незвичного в зображенні дерев рослин?

- Яке із зображень лісу на картинах є декоративним?

- Розгляньте, як українська народна художниця Марія Приймаченко намалювала дерева. Поясніть, чому їх зображення декоративне?

III. Мотивація до виконання практичного завдання

1. Бесіда

- Ми з вами уже переглядали виставу «Коза-дереза», скажіть, де відбувається дійство? (У лісі)

- А що таке ліс? (Насадження дерев)

- Яка будова дерева? (Стовбур, гілки, листя, плоди)

- Чим відрізняються дерева? Які вони є? (Листяні, плодові, розміром, товщиною, забарвленням)

Щоб згадати, які бувають види дерева пропоную відгадати загадки.

2. Відео-загадки

3. Вправа «Малюємо в повітрі» (пальчиком потім сухим пензликом малюємо дерево в повітрі: починаємо від стовбура, потім великі гілки, від них тонші)

IV. Фізкультхвилинка (для очей, для пальчиків, для тіла)

V. Виконання практичного художньо-творчого завдання учнів
«Намалювати ліс для декорації до вистави «Лісова школа»

1. Сюрпризний момент

- Діти, поки ви відпочивали до нас завітав гість. Хто це? (Їжачок)

Він прийшов не сам із собою приніс книжку, яка має назву «Лісова школа». Давайте дізнаємося, що це за школа і хто там навчається.

(Учитель читає фрагмент казки)

Учні Лісової школи хочуть поставити виставу для своїх батьків та вчителів. Але їм не вистачає декорацій. Ми з вами уже знаємо, що декорації допомагають зануритися в атмосферу театрального дійства. Тож що допоможемо лісовим учням? (Так)

Намалюємо ліс для декорації до вистави «Лісова школа»

2. Правила користування фарбами

Ми будемо працювати з фарбами, тому зараз пропоную згадати правила користування фарбами

Відео-презентація

3. Хід виконання практичної роботи:

✓ Вибір художнього матеріалу

✓ Вибір розташування аркушу (струнке, високе чи розлоге, не високе дерево)

✓ Зображувати дерево починаємо від стовбура, потім великі гілки, від них тонші

VI. Підсумок уроку. Узагальнення навчального матеріалу.

1. Інтерактивний прийом «Незавершене речення»

Завершіть речення: «Театр — це...»; «Художники, які створюють декорації — це...»; «Декоративне зображення — це...»;

2. Презентація робіт

3. Вправа «Намалюй посмішку»

А тепер ми не просто посміхнемося нашими ротиками, а й покажемо, що все наше тіло може посміхатись.

Посміхніться правою рукою (в повітрі малюють посмішку).

Посміхніться лівою рукою (в повітрі малюють посмішку).

Посміхніться двома руками одночасно (в повітрі малюють посмішку).

Посміхніться носиком (в повітрі малюють посмішку).

Посміхніться правим вушком (в повітрі малюють посмішку).

Посміхніться лівим вушком (в повітрі малюють посмішку).

Посміхніться правим коліном (в повітрі малюють посмішку).

Посміхніться лівим коліном (в повітрі малюють посмішку).

Якщо вам сподобалось, усміхніться (в повітрі малюють посмішку).

4. Вправа «Дарунок посмішки»

-А на завершення уроку подаруйте посмішку сусіду.

Нехай гарні емоції роблять вас щасливішими, а кожний день дарує гарний настрій!

5. На наступний урок взяти: пластилін, дощечку для ліплення, серветки для витирання рук

До побачення!

Література

1. Електронний ресурс. Режим доступу до джерела: <https://naurok.com.ua/urok-21-kazka-u-teatri-ta-kino-2-klas-nush-mistectvo-o-v-kalinichenko-l-s-aristova-146950.html>

2. Електронний ресурс. Режим доступу до джерела: <https://naurok.com.ua/konspekt-uroku-dlya-2-klasu-nush-z-temi-podorozhuemo-do-teatru-hor-solist-dirigent-opera-kazka-143202.html>

Трусій І.В.

заступник директора з навчально-виховної роботи

Опорний навчальний заклад «Апостолівська загальноосвітня школа I-III ступенів №1 Апостолівської міської ради Апостолівського району Дніпропетровської області»

м. Апостолове, Дніпропетровська область, Україна

Шишка Ю.І.

вчитель початкових класів

Опорний навчальний заклад «Апостолівська загальноосвітня школа I-III ступенів №1 Апостолівської міської ради Апостолівського району Дніпропетровської області»

м. Апостолове, Дніпропетровська область, Україна

КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЇ У ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ ЯК СКЛАДОВА МЕТАПРЕДМЕТНОГО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ

Сьогодні поняття «метапредмет» і «метапредметне навчання» набувають особливої популярності. Це цілком зрозуміло, бо метапредметний

підхід закладений в основу Державних освітніх стандартів. Результати оволодіння основними загальноосвітніми програмами можна згрупувати так: особистісні, метапредметні, предметні. При такому підході в учнів формується розуміння предмета, який вивчається, як системи знань про світ.

Метапредмет – це такий нетрадиційний навчальний предмет, який, по-перше, будується на матеріалі одразу декількох навчальних предметів, по-друге, націлений на формування в школярів здібностей. Учитель працює із знаннями, а не з інформацією. Він заснований на інтеграції та на універсальних знаннях.

На метапредметних уроках говорять про сенс життя та про життєві цінності. Вони дають відповіді на питання: «Навіщо мені ці знання? Де вони мені знадобляться?» Сутність такої діяльності полягає в тому, що засвоєння будь-якої навчальної інформації (поняття, алгоритму дії тощо) відбувається в процесі розв'язання практичної чи дослідницької задачі, вирішення пізнавальної проблемної або соціальної ситуації та, як наслідок, є основою формування в учнів метапредметних умінь.

Одним із продуктивних інструментів організації метапредметного навчання є кейс-технологія. Це технологія системного багатовимірного представлення матеріалу, в розгортках на кілька тем, пов'язаних між собою акцентами уваги.

Освітній процес на кейс-уроці передбачає оптимальну (і запатентовану) пропорцію стилістики викладу: 30% присвячується науковому фундаменту знань, 50% науково-популярному поясненню і 20% генеруванню учнями нових ідей та думок. При такому підході забезпечується багатогранне засвоєння матеріалу разом з розвитком критичного і позитивного мислення.

Пропонуємо розглянути тему «Папороть» (3 клас) на прикладі кейс-уроку з розгортками: природознавство, математика, літературне читання та образотворче мистецтво.

Роботу на даному кейс-уроці організуємо за допомогою бріколажу та голографічного методу проекції в навчанні.

У вступі з метою активізації розумової діяльності проводимо гру – змагання «Хто перший?». Об'єднуємо дітей у три групи за відтінками зеленого кольору. Завдання: розташувати на своїх гілочках овали-листочки у певному порядку (І група – розміщує числа в порядку зростання, II група – в порядку спадання; III група – парні – непарні).

- Що нагадує вам утворена аплікація? (Папороть).

- Що вам відомо про папороть? (Інтерактивна вправа «Асоціативний куц»)

Застосовуючи метод критичного мислення «Кластер», пропонуємо учням впродовж уроку створити «Паспорт рослини».

У розгортці «Природознавство» новий матеріал доречно подавати за допомогою інтерактивної вправи «Телевізор».

Учні за допомогою вчителя (враховуючи вік) частково готуються до кейсу вдома, за моделлю «перевернутого класу» (flipped classroom), і за

певними блоками подають інформацію іншим в ролі ведучих програми «Природа навколо нас». Наприклад:

I блок – вивчивши інформацію про будову та вік існування папороті на Землі, розв'язують задачі з іменованими величинами (різниця у розмірі різних представників папороті, визначення віку папороті щитника).

II блок – поширюють інформацію про те, як папороть використовується людьми в медицині, промисловості та господарстві. Пропонуємо рецепт приготування салату з папороттю. Потім складаємо разом задачу про час приготування цього блюда.

III блок – дають рекомендації, як треба правильно доглядати рослину в домашніх умовах, розроблені на основі власних досліджень.

У ході такої «телепередачі» діти створюють власні інтелект-карти, поступово заповнюючи «Паспорт рослини» (вклеюють заготовки, зроблені вчителем).

Підводячи підсумок розгортки «Природознавство», ми ставимо перед дітьми проблемне питання: вивчивши будову, місцезростання та процеси життєдіяльності вищих спорових рослин, ми зрозуміли, що сьогодні вони представлені в основному трав'янистими рослинами, але в далекі часи це були велетенські 10-20-30 метрові дерева, які створювали непрохідні ліси. Ці ліси не змогли вижити в тих умовах, які наступили зі зміною клімату, і вимерли. Тому вчені вважають, що значення вимерлих спорових рослин набагато більше, ніж сучасних, у зв'язку з тим, що вони утворили кам'яне вугілля, яке на сьогоднішній день має велике значення у багатьох галузях промисловості. Чи дійсно вимерлі вищі спорові рослини мають більше значення, ніж сучасні? Ми повинні погодитися з цим, заперечити це, або у нас буде свій варіант відповіді.

Аналізуючи свої інтелект-карти, діти приходять до висновку: значення вимерлих і сучасних вищих спорових рослин необхідно поєднати.

На закріплення пропонуємо пограти в гру «Плутанка».

Об'єднуємо дітей у 5 команд.

Завдання: із поданих букв скласти слова: квіти, спори, соруси, вайї, плоди.

Коли діти справилися із завданням, застосовуємо ігровий прийом «Вірю-не вірю».

Розгортку «Літературне читання» розпочинаємо з вітагенної проекції. Спираючись на життєвий досвід учнів пропонуємо розгадати загадку.

Дивна в лісі є трава – не лопух, не кропива.

Коли хочуть щастя влітку все шукають її квітку.

Хоч півсвіту обійди – того цвіту не знайти.

Відповідь: Папороть

- Чому неможливо знайти цвіту папороті?

(Папороть – це спорова рослина і квітки ніколи мати не може.)

Далі використовуємо стереопроєкцію.

- Коли шукають квітку папороті? (На Івана Купала – в ніч з 6-го на 7 липня)

- За слов'янською міфологією папороть цвіте дуже короткий час, тільки одну мить в ніч на Івана Купала. Той цвіт бережеться від людей нечистими

силами, а тому здобути його важко. Але той, хто знайде цвіт папороті, зможе зрозуміти мову всякого створіння, зможе бачити заховані в землі скарби, і здобувати їх.

Згодом переходимо до голографічної проєкції.

- У народних казках теж розповідається про міфічну квітку папороті.

Пропонуємо дітям знову об'єднатися у три групи (кольори світлофора) обрати в кожній групі спікера і ознайомитись з поданими текстами, а потім стисло пе-реказати зміст іншим.

З метою здійснення особистісно-значущих висновків організуємо дискусію.

Казка вигадка, та в ній щось повчальне зрозумій.

- Відкинувши все казкове, давайте поміркуємо, яка людина почувається дійсно щасливою – та що прагне власної вигоди, чи та, що намагається зробити добро іншим?

Роздуми дітей підводять їх до висновку: та, що робить добро для інших.

– Ви знаєте, головні герої казок своєю непоборною вірою в існування квітки папороті, своїм незламним духом, що допоміг їм таки знайти цей цвіт, нага-дують мені великих вчених та винахідників, яким ми завдячуємо стрімким ро-звитком науково-технічного прогресу.

Цвіту папороті не існує, але якби людина не вірила в дива, не прагнула ві-дкрити досі незвідане, створити, досі небачене, довести досі незнане, то хтозна в якому б світі зараз жили ми з вами . Тож якими якостями повинна бути наділена людина, яка здатна до нових відкриттів?

Діти називають якості, а із заготовок-пелюсток робимо квітку на дошці. (Наполегливість, упевненість, цілеспрямованість, працелюбність, сміливість, безстрашність, хоробрість, допитливість, спостережливість, кмітливість).

Розгортку «Трудове навчання» розпочинаємо з ігрового прийому «Фан-тастична домішка».

- Сподіваюсь, що серед вас обов'язково знайдуться майбутні генії, вина-хідники, які можливо виведуть новий вид папороті, що матиме омріяну квітку. Але це буде у майбутньому. А сьогодні давайте пофантазуємо. Уявімо себе на-уковцями, які працюють над моделюванням квітки папороті.

Якою ж ви уявляєте цю квітку? (Інтерактивна вправа «Мікрофон»). Про-понуємо вам створити колективний витвір. Заздалегідь зробленими вчителем заготівками та власним задумом, учні поетапно виконують роботу в групах, а потім об'єднують елементи «квітки» в одне ціле.

Під час рефлексії швидко і просто встановити зворотній зв'язок із учнями можна за допомогою сигнальних карток : смайлики, промінці сонця, прищіпки, скріпки, кольорові фішки, закріпивши їх за певною категорією: «Зрозумів», «Не зрозумів», «Потребую допомоги».

Таким чином, кейс-уроки дозволяють одночасно з вивченням тем, орга-нічно вплітати «soft skills» учнів: критичне мислення, комунікабельність, кміт-ливість, системність, тайм-менеджмент. Це креативний метод з інтригою, дра-матичним сценарієм і можливостями вибору, чого неможливо домогтися зви-

чайними уроками. Вони дозволяють учням самостійно організувати процес засвоєння матеріалу, ефективно організувати роботу командами, дають можливість роботи з різними джерелами інформації. У дітей швидко виникає мотивація системно розібратися одразу і в усьому. Кейси – це технологія сучасного інтегрованого метапредметного навчання.

Бабіна Н.Г.

вчитель початкових класів
гімназія № 109 ім.Т.Г. Шевченка
м. Київ, Україна

РОЗРОБКА УРОКУ НА ТЕМУ «ЗВУКИ [Ц] , [Ц'], ПОЗНАЧЕННЯ ЇХ БУКВАМИ Ц, Ц (ЦЕ)»

Мета: познайомити учнів зі звуками [ц] , [ц'], буквою, яка їх позначає; вчити визначати звуки в словах; розвивати пам'ять, мислення, збагачувати словниковий запас слів; розвивати і формувати навичку читання; виховувати пізнавальний інтерес.

Обладнання: презентація Power Point, цеглинки Lego.

Хід уроку

I. Організаційний етап.

II. Актуалізація опорних знань учнів.

- Які звуки вчили на минулому уроці? ([дз] [дз']).

- Якими буквами вони позначаються? (Дз).

- Подивіться на дошку та прочитайте слова

Дзвін

Дзьоб

Дзеркало

Дзюрчати

Дзеленчати

Дзвоники

Кукурудза

Дзюркотить

- Пригадайте вірш про дзвіночки, який вчили на минулому уроці.

*Ми дзвіночки,
Лісові дзвіночки,
Славим день.
Ми співаєм,
Дзвоном зустрічаєм –
День! День!*

- Розкажемо його разом. (Спочатку весь клас розповідає разом з учителем, потім діти розповідають по рядах).

III. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми і мети уроку.

- Діти ви вже знаєте багато звуків та букв, якими позначаються звуки. Сьогодні ми познайомимось з новими звуками та буквою, яка їх позначає.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. - Послухайте слова та назвіть в них останні звуки

Палац, перець.

- Сьогодні ми вивчаємо звуки [ц], [ц'] та букву ц.

2. – Приготуйте долоньки. Послухайте вірш. Коли ви будете чути звуки [ц], [ц'], плесніть один раз у долоні.

Цап забрів у двір рогатий –

Цуценя втекло до хати

Цілу ніч йому не спалось.

Цапа цуценя боялось.

3. Погляньте на дошку. Зображення кого ви впізнали? Називаємо по черзі слова, ділимо їх на склади. (Цап, цвіркун, цуценя).

4. – Слухаючи наступний вірш, порахуйте, скільки разів ви почуєте звуки [ц], [ц'].

Цап, цвіркун і цуценя

Цирк влаштовують щодня.

Цап стриба, цвіркун жонглює

Цуценя їх дресирує.

- Подивіться на дошку та перевірте себе.

Фізкультхвилинка.

Ми метелики чудові,
маєм крильця кольорові.

Над квітами літаємо
втоми ми не знаємо.

Пташку ми злякалися,
під квітку заховалися.

5. Робота з букварем.

Розгляд малюнка, підбір слів до звукових схем на малюнку (Сонце, суниця, гусениця).

Складання речення за малюнком.

Читання складів та слів у букварі.

Робота з цеглинками Lego (визначення кількості складів в у прочитаних словах – один склад – підняти одну цеглинку, два склади – дві цеглинки і т.д.)

6. Робота з дошкою.

- Погляньте на дошку. Допомогіть цуценяті та котику дістатися да їжі, прочитавши склади. Порівняйте вимову складів на доріжці песика та на доріжці котика.

- Прочитайте слова з дошки.

7. Робота за букварем.

Читання тексту («Цип та Ціп») учнями разом з учителем.

Бесіда

- Як звали квочку?
- Скільки у неї було курчаток?
- Як звали курчат?
- Про що вони запитували? Як ви гадаєте, чому?

Читання тексту учнями ланцюжком по одному реченню.

8. Розвиток звуковимовних умінь учнів.

- Я називаю слова, а ви тричі повторюєте хором останній склад кожного слова.

сонце — це-це-це
криниця — ця-ця-ця
горобці — ці-ці-ці
віконце — це-це-це
водиця — ця-ця-ця

V. Узагальнення та систематизація знань учнів.

1. Робота з букварем. Читання тексту («Цятка») учнями самостійно.

Перевірка усвідомлення прочитаного.

- Про кого ви прочитали текст?
- Як звали цуценя?
- Опишіть його.
- Які в нього вушка?
- Де мешкає цуценя?
- Що він робить з бабусиними капцями?

V. Підсумок уроку.

- Яку букву сьогодні вивчили на уроці? Які звуки позначає буква ц?
Наведіть приклади слів.

Корніленко А.І.,

вчитель початкових класів

КОЗЗСО «Раївський НВК»

Дніпропетровська область, Україна

Мороз І.В.,

вчитель української мови і літератури

КОЗЗСО «Раївський НВК»

Дніпропетровська область, Україна

РОЗРОБКА УРОКУ ДО ТЕМИ «З НАРОДОЗНАВЧОЇ СКАРБНИЦІ»

З любові до рідного краю, матері – землі починається людина. Не можна любити те, чого не знаєш. Пізнання історії свого народу й любові до нього нерозривні. Тому сьогодні ми намагаємося вести школярів тими стежками, якими ходили наші діди й прадіди, які прославили нашу землю.

Уроки з міжвікової інтеграції на народознавчій основі мають суттєве значення для формування культури особистості та національної самосвідомості школярів. Мета проведення таких уроків полягає в тому, щоб навчальний процес відбувався за умови постійної активної взаємодії всіх учнів. На уроці є єдиний рівноправний, рівнозначний різновіковий суб'єкт навчання (учні й учитель), які в тісній співдружності працюють над розв'язанням завдань уроку.

Таким чином, проведення різних видів творчих робіт з мови на народознавчій основі сприяє не тільки успішному засвоєнню певних дидактичних завдань уроку, а й формує в учнів мовно – національну самосвідомість, українську ментальність, що важливо для особистісного розвитку, духовного збагачення інтелектуальної культури підростаючого покоління нашої держави.

Сучасне життя все більше переконує, що багато чого, на жаль, втрачено, загублено, забуто. Хоча з давніх – давен славилася Україна розмаїттям народних свят, звичаїв та обрядів. Наші діди і прадіди берегли їх, передавали з роду в рід, з покоління в покоління для того, щоб нащадки ніколи не забували своє коріння, свій родовід, історію свого народу.

Перш ніж проводити такі уроки, ми ознайомилися та творчо переосмислили досвід педагогів – новаторів, справжніх майстрів освітянської ниви.

Тема уроку. З народознавчої скарбниці

Мета: узагальнити і систематизувати знання про мову як найважливіший засіб людського спілкування; формувати уявлення про мову як національну ознаку народу та стійкий інтерес до народознавчого матеріалу, бажання пізнати його глибше, навчити використовувати в побуті, у своєму житті; повторити і поглибити знання учнів з мовних тем; спостерігати за мовними явищами, аналізувати й узагальнювати; розвивати усне та писемне мовлення учнів, прагнення якомога глибше пізнати свій народ, свої національні корені; виховувати любов до рідного краю, почуття патріотизму через влучне слово; вчити співпраці, культури поведінки

Тип уроку: міжвікова інтеграція (4,5 кл); узагальнення та систематизація вивченого матеріалу.

Форма проведення уроку: урок - подорож

Обладнання: “Українська мова: карта предмета”, словники, демонстраційний матеріал, символи України, віночок, медіазасоби, наочність.

Хід уроку

I. Організаційний момент (Етап орієнтації)

Вчитель української мови. Країною крокує весна - чудова пора року, коли життя вступає в нову силу. Це час, коли зароджуються нові почуття, а разом з ними і ми стаємо дорослішими.

Вчитель початкових класів. Людина ніколи не повинна зупинитися ні у своєму навчанні, ні у творчості. Тому невпинний пошук - це потреба душі.

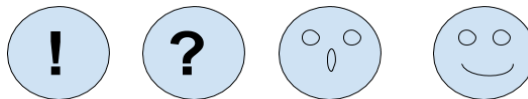
Психологічний КОМ. Простягніть долоньку. Подаруйте для роботи на уроці старанність, наполегливість і творчість. Простягніть іншу долоньку. На неї ми подаруємо вам любов, терпіння і повагу.

Учитель української мови. Сьогодні у нас незвичайний урок, на якому працюватимуть два різновікові колективи: учні 4 та 5 класів. Сподіваємося, що на уроці ви будете (пізнавати нове, вирішувати проблеми, дивувати, отримуєте від роботи задоволення).

II. Етап ціле покладання

Учитель початкових класів.

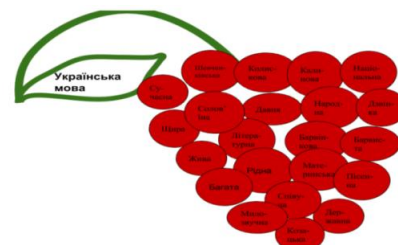
Багата і милозвучна наша рідна українська мова. Вона - диво, скарбниця, в якій зберігається історія нашого народу, його душа, культура

Учитель української мови. Нас чекає велика, кропітка, цікава праця у володіннях Української мови. У цьому нам допоможе карта предмета та веселий Барвінок, який поведе нас стежиною знань.

III. Узагальнення і систематизація знань

Складання «Асоціативного куща» до слова «мова» у вигляді грона калини.

Учитель української мови. У кінці подорожі нас привітно зустрине українська оселя, збудована колективною працею. А зараз Барвінок запрошує на гостини до першого пункту маршрутної карти - **Звуки і Букви**.

Учитель початкових класів. 1) Експрес – опитування: Звуки мови вивчає... Звук - це... Звуки поділяються на ... Голосні звуки... Не є звуком... Я, ю, є позначають ..., а ї позначає... Буква щ позначає..., а букви дж, дз позначають...

Учитель української мови. 2) Виконайте завдання, скориставшись словами з «Асоціативного куща»: звуко-буквений аналіз слів (4 кл.) та звуковий запис слів (транскрипція) (5 кл.). *Солов'їна, щира, дзвінка.*

(Після виконаного завдання з'являється макет частини української хати).

Учитель початкових класів. Друга зупинка, на яку нас запрошує Барвінок - **Будова слова**. Саме тут він розширить ваші знання про українську хату, свою небагату, невеличку, улюблену домівку. Тому приготував невелике повідомлення, яке надіслав у цьому конверті. *(Відомий український письменник О.Довженко так писав про хату: "... Біла, з теплою солом'яною стріхою...*

Незамкнена, невеличка, відкрита для всіх, житло просте, як добре слово, й законне, немов би створили його не людські руки, а сама природа...”).

Учитель української мови. Перед вами інтер'єр житла с. Петриківка колишнього Новомосковського повіту Катеринославської губернії, тепер Петриківського району Дніпропетровської області.

Що привернуло вашу увагу на цій ілюстрації?

Учитель початкових класів. Про те, що ще було в хаті, ви дізнаєтеся, прочитавши статтю “Старовинні речі хатнього вжитку” в підручнику з народознавства “Світлиця” на с. 13.

Учитель української мови. 1) Вправа “Мікрофон”: - З яких частин складається слово? - Що таке закінчення? - Що виражає закінчення? (учні 5 кл.) - Дайте визначення основі слова. - Як правильно визначити корінь у слові? - Як розрізнити спільнокореневі слова і форми слів? (5 клас) - Яку роль у слові відіграють префікс і суфікс ?

Учитель початкових класів.

2) Доберіть з тексту по одному слову, які відповідали б таким схемам:

Учитель української мови. Піч - оберіг дому нашого. Давайте пригадаємо, що ж таке оберіг? Піч з давніх - давен вважається гордістю оселі, бо в ній можна було і спекти, і зварити, й обігрітися, і полікуватися.

Учитель початкових класів. А чи знаєте ви, що колись на печі сушили зерно, спали, лікувались? Як заболить у кого спина, то перший лікувальний засіб - піч, промокли ноги - знову ж таки на піч.

Вчитель української мови. Хатня піч - символ життя. Не дивно, що на околиці Межиріччя, що на Рівненщині, споруджено пам'ятник печі - мабуть, єдиний у світі. *Демонстрація пам'ятника печі на інтерактивній дошці.* (Над макетом хати добудовується стріха.)

Вчитель початкових класів. І знову Барвінок запрошує нас у дорогу. Зупинка №3 - Слово. 1) Інтелектуальна розминка

- Що вивчає лексикологія? (5 кл.) Що називають лексичним значенням слова? (5 кл.) Дайте визначення прямого й переносного значень слів. Що таке синоніми, антоніми? (4 кл.) У чому особливість омонімів? (5 кл.) Чим омоніми відрізняються від багатозначних слів? А чим подібні? (5 кл.) Що таке етимологія слова? (5 кл.)

Вчитель української мови. 2) Робота в групах.

I група. Складіть з кожним словом по два словосполучення, у яких слова вживатимуться у прямому та переносному значенні. *Краяти, сіяти, сокіл.*

II група. Доберіть синоніми до слів: лелека, хата, гроно.

III група. Підберіть до поданих слів антоніми. *Чужина, предки, шанувати.*

IV група. Складіть по два речення з даними словами так, щоб ці слова були омонімами, і запишіть. *Край. Черета. Півник.*

V група. Розкрийте значення слів: *журавель* у небі, *дерев'яний журавель*, *рідне гніздо*, *гніздо* птаха в поданих словосполученнях. Доведіть, що ці слова багатозначні.

VI група. Користуючись етимологічним словником, до вказаних давніх назв професій доберіть сучасні відповідники. *Бортник, кушнір, лимар.*

Презентація роботи груп (З'являється колодязний журавель.)

Вчитель початкових класів. Барвінок пропонує нам дитячу українську народну гру "Панас".

Наступна зупинка 4 - **Правопис.** Попрацюємо з орфограмами.

Словниковий диктант (Інтерактивна дошка): *Лелека, дзьоб, в'ють, гніздяться, подвір'я, з'являються, проводжати, навесні, восени, прилітати, щасливий, вісник, хатинці, паліччя, швидко, щороку, Червона книга, оперення, сніжно - білі, отрутохімікати, осушення, полив'яний, темніє, дерев'яний, весело, перед, святковий, під, берегти, через, себе, їхнього, абищо, чистий, швидко, шістнадцять, , його, не.* (Біля оселі з'являється дерево.)

Вчитель української мови. Вже нас очікує Барвінок на зупинці - **Частини мови. 1. Лінгвістичне повідомлення** про частини мови за схемою - алгоритмом. (Групова робота)

- 1) Що називає?
- 2) На які питання відповідає?
- 3) Як змінюється?
- 4) Яким членом речення виступає?

Вчитель початкових класів. Розподіліть слова зі словникового диктанту за частинами мови. У результаті правильного виконання завдання ми сплетемо віночок з квітів - оберегів, символів української землі.

- I гр. Іменник (чорнобривці)
- II гр. Прикметник (нагідки)
- III гр. Дієслово (волошки)
- IV гр. Займенник (соняшник)
- V гр. Числівник і прислівник (мальви)
- VI гр. Службові частини мови (мак)

Ось ми і висадили окрасу життя біля хатини (З'являється квітник).

Вчитель української мови. Продовжуємо подорож. Наступна зупинка - **Речення. Мозковий штурм**

- Що називається реченням? Якими бувають речення за метою висловлювання? Назвіть головні і другорядні члени речення. Сформулюйте правило вживання розділових знаків у реченнях із звертаннями.

Вчитель початкових класів. **Синтаксична розминка** (Виконати синтаксичний розбір речення. Учні 4 кл. визначають головні та другорядні члени речення, вказують вид речення. Учні 5 кл. виконують синтаксичний розбір).

З давніх-давен українці виховували у дітей повагу до батьків, до праці, хліба, рідної землі.

Вчитель української мови. Ослухатися батьків вважалося злочином, бо

слово їх святе; обов'язково допомагати старшим у праці - звичайна річ; обманути, вкрати, зрадити - гріх; захищати рідну землю від неволі - справа гідності і честі чоловіка; берегти сім'ю - жіноче покликання.

Вчитель початкових класів. На основі названих традицій виховання складіть

різні за змістом і метою висловлювання речення і запишіть. Визначте, якому з них можна надати окличної інтонації. (Групова робота)

Презентація роботи груп (з'являється макет огорожі).

Вчитель української мови. Нас очікує остання зупинка - **Текст.**

Бліц – опитування: Текст – це... Тема тексту – це... Головна думка тексту-це... До тексту добираємо ... Типи мовлення є такі...

Вчитель початкових класів. Творче завдання. Використовуючи слова із словникового диктанту, I та III гр. складіть текст-розповідь про лелеку, II та V гр. текст - опис, а IV і VI гр. текст-міркування. (Творчі роботи учні записують на макетах лілей).

Презентація роботи груп. На порозі нас гостинно вітає маленька господиня.

Вчитель української мови. Восени лелеки відлітають у теплі краї, ланцюжок птахів у піднебессі створює своєрідне коло. З землі здається, що то ніби казковий вінок з лілей, який повільно відпливає за обрій. “Бузьки вінок в'ють!” - кажуть люди. То їхній останній вінок літові і рідному краєві.

Вчитель початкових класів. Ось і підійшла наша подорож до кінця. Увесь час нас супроводжував Барвінок .

- А що ви знаєте про цю квітку?

Презентація “Рослини - символи України”.

Вчитель української мови. Дякуємо тобі, Барвінку, за цікаву та змістовну подорож.

- Діти, як ви гадаєте, чи необхідно наслідувати та зберігати традиції?

- Що корисного для себе ви дізналися на сьогоднішньому уроці?

IV. Рефлексія Вчитель початкових класів. Як завжди, в кінці нашого уроку ми пропонуємо вам відповісти на запитання анкети:

Чи сподобався тобі урок? Чим саме? Як ти оцінюєш свою роботу в групі?

Чи хотів би ти, щоб такі уроки проводилися й надалі? Кому і за що ти хочеш

подякувати?

Вчитель української мови. Пам'ятайте слова, які дійшли до нас з глибини віків: “Хто коріння своє забуває, той щастя не має”.

Література

1. Стефаник С.К. Українське народознавство (Практичне народознавство) : Навчальний посібник – Харків: БН, 2003.
2. Цимбалюк В.І., Жайворонок В.В., Соколовська А.П. Світлиця: Навчальний посібник з українознавства для 1 класу. чотирирічна початкова школа. - К. : Педагогічна думка, 2001.
3. Макаренко О.П. Бабусина хата. - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан. 2005.

Макаренко А.А.

вчитель початкових класів

*Житомирський навчально-виховний
комплекс спеціального типу № 59 ЖМР
м. Житомир, Житомирська область, Україна*

Фільчук Т.В.

вихователь

*Житомирський навчально-виховний
комплекс спеціального типу № 59 ЖМР
м. Житомир, Житомирська область, Україна*

СВЯТО «БУКВАРИКОВА НАУКА»

Звучить мелодія

Учень Сьогодні ми зібралися на свято,
Щоб разом з вами, друзі, вшанувати
Чудову книжку, що нас грамоти навчала,
Свої скарбниці всім подарувала.

Учень Завдяки їй навчилися ми читати,
В слова і речення всі літери складати.
Цю книжку завжди ставимо в відзнаку,
Висловлюємо їй свою подяку!

Учень Букварику! Букварику!
У цей святковий час
Ми дуже тебе просимо:
Приходь, приходь до нас!

Під музику заходить Букварик і обходить залу

Букварик. Я- Букварик, вам відомий, дуже гарний, малюнковий,
Залюбки всіх вчу читати – нема часу спочивати.
Щиро зі всіма ділюся, не шкодую своїх знань,
Безліч хитрих і цікавий маю для малят завдань.
Я мандрую по країнах, я з абеткою дружу
Я малечу, як зустріну, грамоти одразу ж вчу!
Я щасливий дуже і тому радію,
Що всі діти в цьому класі вже читати вміють.
Перекличка: раз, два, три: перша буква, говори!

Виходять діти з буквами

- Учень** «А» - з неї діти починають
Буквар читати з ранніх літ.
Екзамен перший свій складають,
Тож треба знать її як слід.
- Учень** Бродом брів бобер до хати,
Букву «Б» ніс він бобренятam.
Ось вона – як бегемотик,
Отакий товстий животик!
- Учень** Буква "В" така цікава:
Стовпчик ввєрх,
Дві дужки справа.
Так в алфавіті живе
Всім потрібна буква "В".
- Учень** Буква «Г» - як кочєрга,
В неї бач одна нога.
- Учень** «Г» вгорі рожєчок має,
Букву цю і гава знає!
- Учень** Далі в алфавіті йде
Буква на підставці – «Д».
- Учень** Поламалися зубці
у моєму гребінці.
Намалюю диво це.
Три зубці – це буква «Е»!
- Учень** Познайомтесь: буква «Є».
Язичок у неї є!
- Учень** Буква «Ж». Вона така,
Дуже схожа на жука.
- Учень** Наче рідні дві сестри,
Буква «З» і цифра три.
- Учень** Палички з'єднали три,
От і вийшла буква «И».
Дуже скромну вдачу має,
Слів сама не починає.
- Учень** Гостроноса «І» - як спиця
Або цифра одиниця.
- Учень** Є дві крапки в букви «Ї»,
З «І» не сплутаєш її.
- Учень** «И» беретиком накрий –
От і буде буква «ій».
- Учень** Кричать качки коло ставка,
Викрякуючи букву «К».
- Учень** Букву «Л» як не любити?!
Починає вона «літо».

- Учень** Буква «М» відома сама,
З неї пишуть слово «мама»!
- Учень** У висоту стрибав спортсмен.
Стовпці і планка – буква «н»!
- Учень** Буква «О» така-от кругла,
Хто не бачив, подивись:
Наче сонце, наче бублик,
Мов обручик, - хоч котись!
- Учень** Вхід у кімнату чи купе
Нагадує нам буква «П».
- Учень** Тигреня весь день ричало:
Букву «Р» воно вивчало.
- Учень** Придивіться вночі до небес:
Світить місяць там буквою «С»!
- Учень** Букву «Т» важливо знати,
З неї пишуть слово «тато».
- Учень** Півень знає букву «У»,
Затягнув: «Кукуріку-у-у!».
- Учень** Гляньте, буква «Ф» яка:
Ніби ключик від замка.
- Учень** Плоскогубці розійшлися,
Розсміялись: ха-ха-ха!
Ці веселі плоскогубці
Схожі з літерою «Х»!
- Учень** Починає буква «Ц»
«цирк» - веселеньке слівце.
- Учень** На четвірку схожа дуже
Буква «Ч» - знайомся, друже!
- Учень** Пташка – шурх із комиша!
Познайомся – буква «Ш».
- Учень** Буква «Щ» її сусідка,
Ось вона, неначе щітка.
- Учень** Відростив собі животик
Знак м`який, м`який, як котик.
Буква ця – хитрющий знак –
Бо не вимовиш ніяк!
- Учень** Букву «Ю» я впізнаю-
Дуже дивна буква «Ю»:
нібито до ясена
буква «О» прив`язана.
- Учень** Гордовито «Я» ступає -
Нашу азбуку кінчає!
- Ведуча 1** Букварик не лише навчив дітей читати,
а і життєвих негараздів уникати.
До вашої уваги уривок з казки.

Букварику, глянь, яка дівчинка гарненька.
Білолиця та чепурненька.
Буде вона з нами грати,
Нас в усьому звеселяти.

Букварик

Ой, яка ж вона гарненька,
Така мила й рум'яненька.
Буду її доглядати:
Казочки їй читати,
Уму-розуму учити,
Як по честі й правді жити.

Ведуча 2

(Бере дівчинку за руку) .
Щоб не трапилось біди,
Ти до лісу не ходи.
Там живуть голодні звірі:
Хижий вовк та заєць сірий,
Десь страшний ведмідь дрімає,
Кожен гострі зуби має,
Тебе схрумати бажає.
У дворі ось тут гуляй.
Хочеш, м'ячик поганяй,
Хочеш, книжку погортай,
Хочеш, мультики дивися,
Та за пліт не вибігай.

Дівчинка

А я - дівчинка гарненька.
Хоч іще маленька
Нудно за парканом жити.
Хочу світ я подивитись,
(Побігла з підскоком по доріжці, махаючи рукою)

Ведуча 1

Повернися, ми благаєм,

Букварик

Ми тебе не відпускаєм!

Зайчик

(З-за дерева вискакує Зайчик).

Сіяв я капусту й моркву,
Цілий ранок працював,
А тепер, як вовк голодний,
Не доїв і не доспав.
Чую, як бурчить живіт.
Щось поїсти мені слід.
Хто це по дорозі скаче?

Як зовуть тебе?

Дівчинка

Я - дівчинка гарненька.
Хоч іще маленька
Учителька й Буквар - шкільна моя сім'я.
Утекла від них сьогодні я.

Заєць

Бачу, гарна ти, рум'яна.
Та до того ж ще й духмяна.
Одягли тебе, як слід.
З'їм тебе я на обід.
Ти зі мною потанцюй
А тоді собі біжи.

Український народний танець

Дівчинка

Знаю, зуби гострі маєш.
Та мене ти не спіймаєш.
Хрумай моркву на обід.
До побачення! Привіт!

Ведуча 2

По доріжці, по стежинці.
Бідний заєць аж скривився,
Та догнать її не зміг.
Зайцю — горе, курям — сміх.
А за річкою в ліску
Вовк зустрівся на пеньку.

Вовк

Хто це скаче там й стрибає?
Та ще й пісеньку співає?
Буде чим мені поснідять.
Гей, красуне, постривай!
Дядька Вовка зачекай!

(Прикривши рот рукою, вбік.)

Смокче голод мій живіт.
Пообідаю, як слід.

Дівчинка

Я — дівчинка гарненька.
Хоч іще маленька
Учителька й Буквар—шкільна моя сім'я.
Утекла від них сьогодні я.

Букварик

Ні, я їй казав,
Щоб вовка обминала.
Хижу, дядьку, вдачу має.
Її схруммати бажає?

Дівчинка

Доганяй, якщо захочеш!
Голову мені морочиш?
(Під музику втікає від вовка)

Вовк

Добре я здаюсь.
Хоч тебе я не боюсь.
Ти пісеньку нам заспівай
А тоді собі тікай.

Діти співають пісню

Ведуча 1

Небезпека скрізь чекає.
Он Ведмедик дибуляє.
Тільки ласував медком
І зустрівся з дівчатком.

Ведмідь

Ти, казали, мандрівниця?
І Букварику сестриця?
Я завжди таких, як ти,
Друзів мріяв віднайти.
То ж пішли у мій барліг,
Доки спать я не заліг.
Почастуємось медком.
(Убік.) А заїм тоді тобою.

Дівчинка

Я — дівчинка гарненька.
Хоч іще маленька
Учителька й Буквар — шкільна моя сім'я.
Утекла від них сьогодні я.

Букварик

Ні! Я її повчав,
Щоб, коли ведмідь промчав,
Бігла від нього щодуху,
Щоб свистів аж вітер в вухах.

Дівчинка

Хоч приємна твоя мова,
Не повірю я ні слову.

Ведмідь

Ти загадки відгадай
А тоді уже тікай.

Розгадування загадок

Дерев'яний та довгенький,
Маю носик я гостренький.

На білому слід лишаю
І всіх діток потішаю.

(Олівець)

Всім про все вона розкаже
І малюночки покаже.
Усіх розуму навчить,
Хоч сама завжди мовчить.

(Книга)

Пензлик, аркуш та вода...
Де ж малюнок? От біда!
Що іще забув я взяти,
Щоб пейзаж намалювати?

(Фарби)

Біля школи на перерві
Дітлахів гурти веселі.
Одні бігають, стрибають,
Інші щось розповідають,
Дехто весело сміється,
Бо у них все удається.
Раптом продзвенів дзвінок.
Всі побігли на ...

(Урок)

Цю найпершу в школі книжку
Знає будь-який школяр.
До усіх книжок доріжку
Прокладає наш ...

(Буквар)

Виводить букви і слова
Усім потрібна штучка.
В руці виблискує здаля
Зручна учнівська ...

(Ручка)

Для письма, сказати прошу,
Що потрібно взяти?
(Зошит)

Дівчинка

Ну, бувай, я поспішаю,
Друзів я знайти бажаю.
(Назустріч їй йде Лисичка.)

Лисичка

Хто це в нас така гарненька?
І чепурненька, й рум'яненка?
Дуже гарно ти стрибаєш.
Може, пісню заспіваєш?

Дівчинка

Я — дівчинка гарненька.
Хоч іще маленька
Учителька й Буквар — шкільна моя сім'я.
Утекла від них сьогодні я.

Букварик

Я про всіх казав,
Та Лисички не назвав.
Тож її вона не боїться
Їй вона довіриться

Дівчинка

Гарна пісенька моя.
Для тебе заспіваю я

Пісня «Про лисичку»

*(Дівчинка підходить до Лисички близенько.
Вона хапає її лапками.)*

Лисичка

Що, маленька, упіймалась?
Ти б вже краще не пручалась.
Заспокойся, все як слід.
З'їм тебе я на обід.

Вибігають Буквар і вчитель

Ведуча 2

Стій, стій, зачекай!
Дівчинку цю не чіпай!
Бо як випустим Бровка,
Обдере тобі бока.

Букварик

Краще про мене заспівайте
Бо у мене сьогодні свято

Пісня про Букварик

Букварик

Знаєте ви вже багато
Вмієте читать, писать.
А тепер пора прощатись
Іншим місце уступать.
Дякую за слово гарне,
Та сумуєте ви марно!
Вам дарую, діточки,
Ці чудові книжечки!

(роздає дітям книжечки)

Букварик. Вони друзі ваші нові,
Різнобарвні, кольорові.
Їх шануйте і вивчайте,
А мене не забувайте.

І на згадку
Кожна літера моя
Побажання висловля.

Діти беруть повітряні кульки на яких написані букви, промовляють побажання та дарують кульки батькам та присутнім

А - активності творчої.
Б - безхмарності небесної.
В - віри розсудливої.
Г - глузду неміряного.
Д - достатку життєвого.
Є - єдності сімейної.
Ж - життя безкінечного.
З - здоров 'я безмежного.
І - імені чистого.
К - кохання взаємного.
Л - людяності щирої.
М - мрії здійсненної.
Н - наснаги професійної.
О - обр'ю барвистого.
П - посмішки чуйної.
Р - радості світлої.
С - спокою душевного.
Т - теплоти родинної.
У - успіху великого.
Х - хліба цілющого.
Ц - царини домашньої.
Ч - чарівності приємної.
Ш - широти духовної.
Щ - щастя невичерпного.
Ю - юності радісної.
Я - ясності майбутньої.

Ведуча 1 Дорогі діти! Шановні гості ! Наше свято добігає свого кінця.

Ми щиро вдячні тим, хто завітав на наші перші жнива.

Ведуча 2 Сподіваємось, що зібрані зернятка знань проростуть

рясним урожаєм у майбутньому,

а тепло сьогоднішнього свята

залишиться у серцях наших дітей назавжди! (Звучить пісня)

Познанська Н.О.

вчитель початкових класів

Харківська загальноосвітня школа I-III ступенів № 142

Харківської міської ради Харківської області, Україна

ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПРАКТИЧНІ ПОРАДИ З ДОСВІДУ ВЧИТЕЛЯ

Мета: познайомити учасників з можливостями технічних засобів навчання при забезпеченні дистанційного навчання молодших школярів, надати практичні поради по налагодженню комунікацій із здобувачами освіти, розібрати механіку ефективних комунікацій на прикладі різних простих та дієвих інструментів, запропонувати платформи для дистанційної роботи та ознайомити з їх можливостями.

Актуальність: Світ постійно змінюється і осучаснюється. Для забезпечення пізнавальної активності учнів, для підтримання інтересу до навчання у сучасних дітей вчителі мають крокувати в ногу з часом. Для цього нам потрібно так організувати навчальний процес, щоб використання ТЗН (технічних засобів навчання) підвищило інтерес учнів до навчання у школі. Саме тому сучасному вчителю не обійтись без інтерактивних завдань з використанням ТЗН. Ще однією вагомою причиною для цього стало запровадження карантину на території України з заборonoю відвідування навчальних закладів. Тому вчителям довелося шукати альтернативні методи навчання. Їм на допомогу знову прийшли ТЗН. Але через вік і наявні вміння учнів початкової школи зручними будуть не всі ресурси (зокрема, діти до 14 років не можуть мати електронну пошту і т.п.). Я пропоную розглянути деякі з засобів забезпечення дистанційного навчання, які я використовую у своїй роботі з учнями 3 класу.

У цій статті ви дізнаєтесь про таке:

- Проблеми дистанційного навчання, з якими я зіткнулась під час впровадження дистанційного навчання у своєму класі.
- Які особливості оцінювання під час дистанційного навчання?
- Як же організувати дистанційне навчання і оцінювання учнів?
- Як проводити диктанти, читання напам'ять і їхню перевірку при дистанційному навчанні?
- Як діяти, якщо у класі є діти без доступу до гаджетів чи якісного інтернету?
- Поради щодо організації матеріалу та учнівських робіт.

Світ не стоїть на місці, постійно змінюється, тому ми, вчителі, повинні крокувати в ногу з часом, щоб підтримувати постійну пізнавальну активність наших учнів. Саме тому все частіше звертаємось до ТЗН під час проведення уроків та в позакласній роботі.

Ще однією причиною для кращого оволодіння роботою з ТЗН стали останні події в країні та світі. Тепер вже офіційно: карантин продовжено до 24

квітня[1]. Це означає, що ще місяць школярі не відвідуватимуть школу. Навчати і оцінювати результати дітей вчителям доведеться вже у реаліях тривалої і вимушеної онлайн-освіти.

Виявилось, що не всі вчителі, батьки та учні були готові до таких різких змін. На допомогу вчителям середньої та старшої школи прийшла держава, організувавши відео-уроки, які з 06 квітня будуть транслювати на телебаченні. Вчителі ж початкової школи, принаймні на цю годину, мають самостійно забезпечити навчання.

І тут ми натикаємось на ряд проблем:

- Самоорганізація учнів (на всі учні мають достатній рівень самоорганізації та не звикли виконувати завдання без допомоги батьків);
- Технічне забезпечення вчителів та учнів (не всі вчителі та учні мають потрібну технічну забезпеченість та доступ до інтернету);
- Недостатнє фінансування для забезпечення матеріально-технічної бази навчальних закладів для проведення дистанційного навчання;
- Справедливе оцінювання (не всі батьки відповідально ставляться до самостійного виконання перевірочних робіт здобувачами освіти, тому за тести можна отримати бали, вищі ніж знання учнів).

Як же організувати дистанційне навчання? Після оголошення впровадження дистанційного навчання я почала досліджувати можливості та шукати потрібні платформи. Перш, ніж обрати зручний формат я провела опитування серед батьків, та виявила, хто має доступ до інтернету та наявні технічні засоби, які можна використати для навчання (комп'ютер, телефон, планшет). Вся наша школа перейшла на платформу АТОМС (<https://atoms.com.ua/>), це електронний журнал для вчителя, з можливістю оцінювання та запису завдань для виконання, а для дітей це електронний щоденник, де вони можуть переглянути свої оцінки та завдання. Перевагою цієї платформи є те, що вона рекомендована Міністерством освіти, є змога вербального оцінювання (замість оцінки, або в додаток до оцінки, вчитель може додати коментар), а недолік: у відсутності зворотнього зв'язку. Тому зворотній зв'язок я організувала за допомогою декількома шляхами: це чат у месенджері Viber окремо з батьками та учнями (які мають таку можливість), онлайн-тестування на сайтах Всеосвіта (<https://vseosvita.ua/test>), На урок (<https://naurok.com.ua/test>) та перевірочні роботи, створені за допомогою гугл-форм (<https://docs.google.com/forms/u/0/>).

Через чат у Viber (батьки надсилають фото робіт учнів, а я надсилаю детальні інструкції виконання завдань і повертаю перевірені фото робіт з моїми правками). Хочу додати, що цей месенджер додатково встановила і на комп'ютер для легшого оперування матеріалами. Для збереження даних, всі матеріали мною завантажуються на гугл-диск. Кожного понеділка у чат батькам та дітям (діти, які мають таку можливість об'єднались в окрему групу у Viber та підтримають зв'язок зі мною там) я завантажую завдання з інструкціями до виконання та активними посиланнями на відео (які є у вільному доступі в інтернеті або на ті, які відзнято мною і завантажено на гугл-диск) на цілий тиждень. Додатково мною складено розклад проведення онлайн-

уроків (ми їх називаємо «уроки в піжамах») на платформі Zoom. У безкоштовному доступі необмежена кількість конференцій по 40 хвилин з можливістю демонстрації мого екрану та передавання доступу для виконання завдань на моєму комп'ютері учням. Перед початком роботи батькам надсилала покрокову інструкцію завантаження, встановлення, реєстрації та підтвердження заявки.

Хочу зауважити, що поточну роботу оцінюю вибірково, основну кількість оцінок складають результати тестів і перевірочних робіт.

Для перевірки навчальних досягнень учнів я використовую тести на сайтах Всеосвіта [3], На урок [2] та створення перевірочних робіт за допомогою гугл-форм [4].

Як проводити диктанти, вивчення уривків напам'ять і їхню перевірку при дистанційному навчанні? Диктанти ми писали під час онлайн-уроку у Zoom (діти, які не мають можливості приєднатись до уроку отримали запис уроку та писали диктант під час його перегляду), потім надіслали фото робіт у Viber (та зберігають їх до повернення у школу), а я їх перевіряла у графічному редакторі Paint на комп'ютері. З уривком напам'ять вийшло складніше, бо деякі діти соромились розповідати під час конференції, тому я дозволила надсилати у чат у месенджері відео, де діти розповідають уривок з заплющеними очима або дивлячись на стіну (щоб виключити можливість читання), так само, через відео перевіряла і виразність читання.

Як діяти, якщо у класі є діти без доступу до гаджетів чи якісного інтернету? Після опитування виявилось, що не всі діти мають доступ до інтернету чи гаджетів. З такими учнями працюю окремо, проводжу консультації по телефону (виділила окремі дні та час для них).

Підбиваючи підсумки хочеться сказати, що різноманітність платформ та можливості їх використання обмежуються лише бажанням навчитись ними користуватись та технічною забезпеченістю вчителя. Сучасний електронний світ дає безліч можливостей, нам потрібно лише себе організувати, обрати потрібні саме нам і навчитись ними користуватись. Я використовувала деякі, представлені мною вище, платформи і під час проведення очного навчання, у дітей це викликало інтерес та зацікавленість. Це давало позитивні результати в здобутті знань і навичок. Як пораду, хочеться додати: структуруйте свої завдання (так зручніше для вас), мною створено окрему папку на гугл-диску, яка вміщує папки з датами (в них папки з переліком предметів), в які розміщую матеріали. Так ними зручно користуватись та легко знайти. За аналогією структурую і учнівські роботи на гугл-диску. Так я себе убезпечую від їх втрати та заощаджую місце в пам'яті комп'ютера.

Література

1. https://mon.gov.ua/ua/news/zagalnonacionalnij-karantin-prodovzheno-do-24-kvitnya-rishennyayuryadu?fbclid=IwAR3hYPs5ciELEwVinN_gdSsbsE1F0oUsNWwONB2MnTutae3ra9UXz4I8nqQ

2. <https://naurok.com.ua/webinar/vikoristannya-onlayn-testiv-formuemo-klyuchovi-kompetentnosti>

3. <https://vseosvita.ua/library/vikoristanna-testiv-ak-zasobu-kontrolyu-dosagnenna-planovanih-rezultativ-pocatkovoi-osviti-110771.html>

Скорик Т. М.

вчитель початкових класів

Павлоградська загальноосвітня школа I-III ступенів № 8

м. Павлоград, Дніпропетровська область, Україна

ПРОФЕСИОНАЛЬНАЯ ОРИЕНТАЦИЯ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Актуальность темы заключается в том, что одной из ведущих задач школ Украины является подготовка человека к активной профессиональной деятельности в сфере материального и интеллектуального производства.

Цель профориентации школьников младших классов - дальнейшее развитие потребности в учебной деятельности, общественно полезном труде, ознакомление с миром профессий, овладение некоторыми доступными элементами труда по различным профессиям, формирование интереса к ним.

В процессе обучения в начальной школе все учебные предметы можно использовать как возможность формирования у младших школьников интереса к труду взрослых. Но особенно это удобно делать на уроке «Я изучаю мир», методический аппарат которого открывает широкие возможности для профориентационной деятельности младших школьников. Уже в 1 классе на уроке по теме « В мире профессий» учащиеся имеют возможность расширить свои представления о многообразии профессий и их взаимосвязи, осознать ценность и важность профессии в современном мире.

Представленный ниже материал использован на уроке «Я изучаю мир» в 1 классе.

Урок «Я изучаю мир» в 1 классе (школа с русским языком обучения)

Тема: « В мире профессий»

Цели:

- Расширить представления учащихся о профессиях, продуктах труда.
- Способствовать формированию у учащихся представление о том, что любая профессия важна и нужна.
- Содействовать развитию коммуникативной культуры учащихся.
- Развитие кругозора, мышления, внимания, наблюдательности.
- Способствовать сплочению классного коллектива, помочь учащимся осознать ценность совместной деятельности.

- Расширение кругозора учащихся в профессиональной ориентации.

Ход урока

1. Приветствие

Доброе утро, спасатель,
Парикмахер и шахтер,
Полицейский и военный,
И в маршрутке контролер.
Доброе утро, учитель,
Доброе утро, лесники,
Повара и водители
Доброе утро, ученики.

Ученики под веселую музыку образуют два круга, которые двигаются за руки в противоположных направлениях. Когда музыка останавливается каждый ученик с внешней и внутренней окружности объединяются между собой в пар. После выполнения каждого нового задания участники снова движутся в своих кругах. Таким образом во время остановки участники пар каждый раз меняются. Партнерам предлагается поздороваться друг с другом по-разному. (картинки с видами приветствия)

2. Обмен информацией.

- Тема недели? Тема дня?
 - В мире существует множество профессий. Но каждый человек стремится выбрать для себя одну и посвятить ей всю жизнь.
 - Может ли человек получить профессию сразу, без подготовки?
- Правильно, сначала надо учиться, приложив много стараний и труда.

Разминка

– Сейчас мы с вами поиграем в игру, которая называется «Разные профессии». Надо закончить предложения.

Профессий всех не сосчитать!
А вы какие можете назвать?
Поезд водит... (машинист).
Пашет поле... (тракторист).
В школе учит нас... (учитель).
Строит здания... (строитель).
Песни нам поёт... (певец).
Торговлей занят... (продавец).
Сапоги сошьёт... (сапожник).
Рыбу ловит нам... (рыбак).
Служит на море... (морьяк).
В жаркой кузнице... (кузнец).
Кто всё знает – молодец!

3. Игра «Угадай профессию» (презентация)

4. Работа в группах. Сложи пазлы. (Повар, хлебороб, учитель, продавец, швея, врач)

А сейчас, ребята, мы поработаем в группах. Задание: сложить пазлы, догадаться что это за профессия и рассказать, почему именно эта профессия самая важная и нужная.

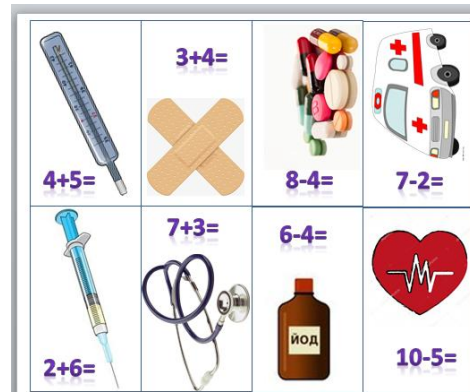
Вывод: все профессии важны, все профессии нужны.

5. Работа в парах. Помогите сложить в сумку врача необходимые предметы. На карточках примеры, нужно их решить. (В сумку можно положить любые предметы, но только не с ответом 5)

Физминутка (пилот)

6. (Работа в группах) Прищепки

Ребята, мы все понимаем, чтобы освоить какую-нибудь профессию, надо иметь определённые качества характера. Сейчас вы в группах должны прочитать и обозначить прищепками, какими качествами характера должен обладать человек профессии, которая указана в середине круга.

1 группа

Лётчик. Предложенные качества: мужество, смелость, находчивость, трудолюбие, честность, стойкость, трусость, лень.

2 группа

Учитель. Предложенные качества: доброта, трудолюбие, ум, отзывчивость, внимательность, правдивость, глупость, лживость.

3 группа

Парикмахер. Предложенные качества: доброжелательность, трудолюбие, талантливость, аккуратность, щедрость, ответственность, небрежность, грубость.

- В мире насчитывается около 40 тысяч разных профессий. Как определиться, какая тебе подходит? Для этого все профессии разделили на группы: профессии для людей, которые любят природу, профессии для людей, которые любят общение, а есть профессии для людей, которые любят технику. Сейчас мы разберёмся какие профессии относятся к какой группе.

8. Презентация Группы профессий

- Ребята, у вас ещё все впереди с выбором профессии. А вот ваши родители уже нашли свое дело. Посмотрите видео о профессиях родителей нашего класса.

9. Видео о профессиях родителей.

10. Показ видео ролика «Наш класс в будущем» (Составлен из рисунков детей о своей будущей профессии)

Вывод: На сегодняшний день профориентация – неотъемлемая часть учебного процесса. Использование практических проб сил младших школьников позволяют сделать выводы о том, что ориентация методики работы на выполнение заданий поискового и исследовательского характера являются наиболее оптимальными путями развития у учащихся стремления познавать окружающую действительность и обнаруживать личные способности. Как сказал Бернанд Шоу: «Единственный путь к знанию – деятельность», поэтому необходимо в процессе деятельности знакомить обучающихся с разными профессиями, что поможет им в будущем в выборе своего жизненного пути.

Литература

1. https://works.doklad.ru/view/zwCpzvRiP_c/all.html
2. https://minobr.rkomi.ru/content/9621/17.08.2013_proforient_1_4.pdf
3. <https://pedsovet.org/forum/topic9410.html>
4. <https://scienceforum.ru/2016/article/2016028259>
5. Все профессии важны: урок-игра, 2 класс // Начальная школа: Прил. к газ. "Первое сентября".- 2007.- № 22 / 16-30 нояб.
6. Емельянова, Л. Угадай профессию / Л. Емельянова // Читаем, учимся, играем.- 2006.- № 1.
7. Соколова, М. Профорентация в начальной школе / М. Соколова // Школьный психолог: Прил. к газ. "Первое сент".- 2010.- № 20.
8. Сокольчик М. Н. Знакомство младших школьников с профессиями: (сценарий занятия для учащихся 1-2 классов). Режим доступа: <http://festival.1september.ru/articles/580051/>
9. Филина О. Н., Русина В. Н. Интегрированное внеклассное мероприятие для учащихся 1-го класса. Классный час на тему "Все ль профессии важны..." <http://festival.1september.ru/articles/565052/>
10. Жукова, Л. Загадки о профессиях / Л. Жукова; худож. Е. Артюх // Миша.- 2010.- № 7.
11. Учебно-методические материалы к курсу «Я исследую мир» 1 класс <https://svitdovkola.org/1/23>
12. Утренние встречи "В мире профессий" <https://cutt.ly/xtSLRU0>
13. Мультфильм "ВСЕ ПРОФЕССИИ ВАЖНЫ". Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=6nhazzD7eb4>
14. Чударики - Самолет (физминутка). Электронный ресурс. Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=ZnZSAx0IFHg&t=18s>

Швец С.М.

вчитель початкових класів

*Житомирський навчально – виховний комплекс СТ №59 ЖМР
м. Житомир, Житомирська область, Україна*

Кондратюк Л.С.

вихователь групи продовженого дня

*Житомирський навчально – виховний комплекс СТ №59 ЖМР
м. Житомир, Житомирська область, Україна*

РОЗРОБКА ПРОЕКТУ «ЛЮДСЬКІ ЧЕСНОТИ»

Тип проекту: підсумковий, інформаційно-виховний, навчальний.

Термін дії: середньотривалий.

Складові проекту 1.«Доброта і милосердя»

2. «Ввічливість і скромність»

3.«Працьовитість і відповідальність»

Учасники проекту 1. Кондратюк Л.С. – вихователь;

2.Швец С.М. – вчитель.

Мета: розширити та закріпити знання учнів про людські чесноти; формувати навички культурної поведінки, дружні відносини між людьми; Виховувати бажання дотримуватись високих морально – етичних норм, прагнення виробляти у собі кращі людські якості: доброту, милосердя, чуйність, ввічливість, працьовитість, скромність, відповідальність; формувати інтерес до читання газет, журналів, книг та вміння користуватися різноманітними джерелами інформації; викликати бажання постійно розширювати свій обсяг знань.

Актуальність. На нинішньому етапі розвитку українського суспільства велике значення набуває виховання активної особистості, яка може самостійно розв'язувати будь – які проблеми, приймати й обґрунтовувати свої рішення, виконувати роботу за складеним планом. Це сприяє формуванню у дітей «уміння вчитися», розвитку критичного мислення і творчих здібностей.

Завдання:

- формувати загально навчальні компетентності, зокрема вміння самостійно шукати інформацію в різних джерелах, аналізувати її з різних точок зору;
- вчити практично застосовувати набуті в процесі роботи над проектом знання та навички;
- прищепити навички систематичного опрацювання додаткової літератури та засвоєння різноманітного матеріалу для підвищення загальноосвітнього рівня;
- реалізувати виховні функції, що сприятиме соціалізації дитини, виявленню та розкриттю її творчих здібностей.

Очікувані результати:

- розв'язання поставлених завдань і досягнення потрібного результату;
- розвиток індивідуальних творчих сил та здібностей школярів та їх реалізації;
- уміння здобувати, аналізувати інформацію, отриману з різних джерел, застосувати її для індивідуального розвитку і самовдосконалення.

I. Підготовчий етап

- Оголошення конкурсу «Один день із життя моєї сім'ї», оформлення фотовиставки.
- Підсумок конкурсу.
- Вибір теми і постановка мети проекту.
- Формування проектних груп, розподіл обов'язків.

I група - «Доброта і милосердя».

II група - «Ввічливість і скромність».

III група - «Працьовитість і відповідальність».

II. Планування

- Опрацювання джерел для збору інформації.
- Визначення форми представлення роботи над проектом.

- Фіксування процесу над проектом.

III. Практично – виконавчий етап

- Збір інформації з літератури.
- Спілкування з батьками та вчителями.
- Аналіз зібраної інформації.

IV. Підсумковий етап

- Обговорення форм презентації.
- Підготовка художньої програми.
- Виготовлення та оформлення папок, наочних посібників, декорацій.

V. Результати роботи груп

Розробки тематичних занять в центрах навчальної діяльності

Тематичне заняття «Людські чесноти»

Мета. Розширити знання учнів про людські чесноти; формувати навички культурної поведінки, дружні відносини між людьми; виховувати бажання дотримуватись високих морально – етичних норм, прагнення виробити у собі кращі людські якості.

Обладнання. Картки з етикетними нормами, картки слів, загадки, вірші, картки з прислів'ями, пісня «Моя сім'я».

I. Привітання

Вчитель. Дзвоник всім нам дав сигнал!

Діти. До роботи! Час настав.

Вчитель. Біля парти станьте рівно,
своїм друзям посміхніться,
привітайтеся всі разом.

Діти. Добрий день!

Вчитель. Добрий день! Добрий день усім присутнім в нашому класі! Ми раді вас бачити і щасливі від того, що сьогодні знову однією великою родиною будемо мандрувати стежкою мудрості.

А для того, щоб наша мандрівка була цікавою і веселою треба взяти із собою в дорогу хороший та веселий настрій.

Пісня «Моя сім'я»

Осені листок кленовий кружить за вікном,
Я відкрию наш старенький сімейний альбом.
Он я з мамою в колясці ще маленька їду,
Ось із татом я до школи в перший клас їду.

Приспів:

Моя сім'я дружна і весела,
Мама, тато і сестра, а у центрі я.
Моя сім'я, нічого більш не треба,
Коли збирається моя сім'я.
Незабаром вже з роботи прийдуть мама й тато,
І новин сестра із школи принесе багато.
Всі зберемося ми разом за нашим столом,

Будемо переглядати сімейний альбом.

II. Ознайомлення з планом роботи

- Сьогодні ми працюємо в центрах навчально – виховної діяльності над темою «Людські чесноти».

- Що ви очікуєте від сьогоднішнього заняття?

- Ми сподіваємося більше дізнатися про хороші риси людини.

- Ми сподіваємося, що ваші очікування обов'язково здійсняться.

Бажаємо вам хороших успіхів.

III. Вправа «Очікування»

- Що ви очікуєте від сьогоднішнього заняття?

IV. Представлення керівників центрів навчальної діяльності

V. Робота в центрах навчально – виховної діяльності

Центр «Доброти і милосердя»

Тема. *Людські чесноти. Доброта і милосердя.*

Мета. З'ясувати зміст понять «добрий», «милосердний», «співчутливий»; вчити аналізувати ситуації морального вибору; виховувати бажання творити добро.

Обладнання. Картки зі словами, епіграф, смужки із прислів'ями, загадки.

I. Оголошення теми й мети заняття в центрі «Доброти і милосердя».

Епіграф

Робиш добро – не кайся,

робиш зло – зла й сподівайся.

- Як ви розумієте даний вислів?(Відповіді дітей)

- На добро завжди віддячують добром. Людина, яка робить добру справу про це не говорить. Зло завжди повертається до тих хто його зробив.

- Сьогодні в даному центрі ми будемо говорити про доброту і милосердя.

II. Робота над завданнями.

- Діти, уважно послухайте загадку і спробуйте її відгадати.

1. Загадка.

Про яку, вгадайте, йдеться людську вдачу:

Зроду не збіднієш з нею.

Бо за тую вдачу матимеш віддачу:

Що роздав ти людям – вернеться тобі.

(Доброта, щедрість)

- Хто хоче відповісти?

- На мою думку – це доброта.

- Чи можна прожити без доброти?

- Ні.

- Чому?

- Добро зігріває людську душу, здружує людей, несе любов, радість.

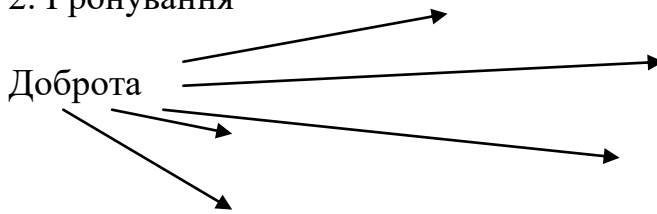
- До кого можна бути добрим?

- Я вважаю, добрим можна бути до всіх.

- Де у природі можна взяти фарби, щоб описати доброту?

- У сонця, квітів, неба, рослин.
- Давайте доберемо словник до слова « доброта».

2. Гронування

(Тепло, щастя, радість, турбота, прощення, допомога, милосердя, зло, ненависть, грубість, жадібність).

- Пам'ятайте: добро, зроблене вами, повернеться добром.

3. Вірш (Читають «ланцюжком»)

Не лінуйтесь робити добра.
Лише зла не бажайте нікому,
Бо воно, як велика гора,
Стане вам на шляхові земному.
І заступить навколишній світ,
Зробить серце жорстоким, холодним.
Ви з любов'ю живіть з юних літ,
Будьте чуйним, веселим і добрим.
І старайтесь робити добро –
День і ніч, і кожну хвилину,
Щоб серденько, як сонце цвіло,
Це хорошою робить людину!
Хай душа буде світлою в вас,
Й промениться завжди добротою.
Йдіть робити добро! В добрий час!

- До чого закликає автор? Прочитайте.

- Які риси характеру притаманні хорошій людині?

- Я думаю - це добре серце, чуйність, доброзичливість, щедрість, співчуття, взаємодопомога.

- А зараз давайте спробуємо скласти і проаналізувати прислів'я. Спочатку перечитаємо кожну частинку окремо, подумаємо і з'єднаємо.

4. Прислів'я про доброту. (Скласти прислів'я)

Хто людям добра бажає,	той і собі має.
Вітер рушить гори,	а слово дружбу.
Добре слово дім будує,	а зле руйнує.
Тепле слово і у	мороз зігріє.
Добра не оціниш, пока	сам добра не зробиш.

5. Кросворд (додаток №1)

5. Якою рисою характеру наділена людина чуйна, доброзичлива, ввічлива до інших, уважна до чужих потреб, людяна? (Людяність)

4. Як називається риса характеру людини, яка має здатність терпіти, поборливо ставитись до чужих помилок, поглядів? (Терпимість)

3. Як називається риса характеру людини, яка проявляє уважне та сердечне ставлення до інших людей? (*Чуйність*)

2. Як називається почуття глибокої сердечної прихильності, поваги та шанобливе ставлення до людини? (*Любов*)

1. Яка риса характеру притаманна людині, яка людяна у своїх діях і ставленні до інших людей? (*Гуманність*)

- Як ви думаєте, які букви треба вставити, щоб назвати ще одну дуже важливу людську чесноту?

- А що таке милосердя? (Добре, співчутливе ставлення до когось).

Розповідь учителя

Ще з давніх часів доброта і милосердя були в традиціях нашого народу. Природним вважалося допомогти знедоленому, нещасному, поділитися шматком хліба, дати притулок бездомному, захистити старих, немічних, скривджених.

Добро виховується в наших душах і серцях старанням і бажанням його творити.

6. Слухання і аналіз оповідання В. Сухомлинського «*А серце тобі нічого не сказало?*»

Андрійко прийшов зі школи й побачив заплакану матір. Він поклав книжки й сів за стіл. Чекає обіду.

- А тата відвезли в лікарню, - каже мати. – Занедужав батько. Вона чекала, що син занепокоїться, стривожиться. Та син був незворушний, спокійний.

Мати великими очима дивилася на Андрійка.

- А на завтра до лісу, - каже Андрійко. – Завтра ж неділя. Учителька казала, щоб усі прийшли до школи а сьомій ранку.

- Та куди ж т підеш завтра?

- До лісу... Як казала вчителька.

- А серце тобі нічого не сказало? - спитала мати й заплакала.

- Чи можна сказати про Андрійка, що він добрий, милосердний?

- Як повинен був зробити Андрійко, щоб не образити вчительку і виявити синівську доброту? Що йому мало наказати серце?

- Чи були у вашому житті подібні випадки? Як ви чинили в даній ситуації? (Відповіді дітей).

- Багато людей потребують вашої допомоги. Тільки треба уважніше дивитись навколо себе.

7. Правила доброти

1. Допомагати слабким, маленьким, хворим, старим, тим, хто потрапив у біду.

2. Прощати помилки іншим.

3. Не бути жадібним.

4. Не заздрити.

5. Жаліти інших.

8. Підсумок. Підготовка до презентації

9. Нагороди

Центр «Ввічливість і скромність»

Тема. Людські чесноти. Ввічливість і скромність.

Мета. З'ясувати сутність понять «ввічливий», «уважний», «байдужий», «грубий», «скромний»; узагальнити знання учнів про секрети вихованої людини; виділити скромність як одну з людських якостей, привернути до неї увагу; вчити учнів культури поведінки у гостях та вміння приймати гостей; виховувати в собі скромність, ввічливе ставлення одне до одного й до оточуючих.

Обладнання. Слова на картках, прислів'я, кросворд, правила скромності та ввічливості.

I. Оголошення теми й мети роботи в центрі

- Сьогодні в центрі ми будемо говорити про ввічливість і скромність.

II. Робота за темою заняття.

1. Розповідь вчителя

- В народі кажуть: « Ніколи не роби іншим того, чого не хочеш, щоб тобі робили». Це правило не звичайне, його називають – золотим правилом поведінки.

- На вашу думку, в якому значенні вжито слово «золоте»?

- Як ви вважаєте, діти, чому його називають золотим?

- Це правило, за яким повинна жити кожна свідомо людина.

- Ви ж не хочете, щоб вас ображали, прозивали, принижували, били, насміхалися?

Звичайно, не хочете, тоді і самі будьте чесними, мудрими і ввічливими, адже ви живете серед людей. Все залежить тільки від вас.

2. Вірш. (Читають учні по реченню)

Скажеш лагідне слово, приємне людині,

Сонце ніжне й чарівне засяє в душі.

Бо в словах тих заховані справжні святині,

Тож вживати у мові ти їх поспіши.

Що ж, те слово приємне! Здається – дрібниця..

Знає кожна дитина чарівні слова.

Слово це, як джерельце цілюще струмиться,

Та не кожна дитина у мові вжива.

3. Відгадування кросворда «Чарівні слова» (додаток №2)

1. Слово - вибачення. (Вибачте)

2. Слово – привітання з батьками, вчителями, сусідами, друзями. (Здрастуйте).

3. Слово – перепрошення. (Даруйте)

4. Привітання друзів. (Привіт)

5. Так прощаються приятелі. (Бувай)

6. Слово прощання. (До побачення)

7. Слово подяки. (Спасибі)

8. «Чарівне» сово. (Будь ласка)

9. Слово, що вживають, проводжаючи в далеку дорогу. (Щасливої дороги)

10. Слово, яке кажуть, коли розлучаються. (*Прощай*)

11. Так вітаються чоловіки. (*Здоров*)

12. Слова, які кажуть рідним перед сном. (*На добраніч*)

4. Скласти «Словник чемної людини»

- Діти, а ви знаєте ввічливі слова?

- Тоді вам потрібно якнайшвидше скласти словничок таких слів.

(*Записують на листочках*)

(Добрий день, на добраніч, на здоров'я, здрастуйте, вибачте, добродію, добрий ранок, пробачте).

- Молодці! А зараз я перевірю ваш словник чемності .

5. Гра «Додай слово»

- Розтопить серце всякого
сердечне слово ... («дякую»).

- Коли тебе ввіймають за підказку,
ти вчителя розчулиш ... («Вибачте, будь ласка»)

- Зелене древній пеня,
коли почує ... («Добрий день»)

- Коли згасає сонце в росі
й зоря лягає лагідно на плечі,
серед знайомих, рідних голосів
ми чуємо привітне ... («Добрий вечір»)

- Щоб знову зустрітися в годину призначену,
кажу щиро завжди я всім ... («До побачення»)

6. Загадка

Скажеш лагідне слово,приємне людині,
сонце ніжне й чарівне засяє в душі.

Бо в словах тих заховані справжні святині,
тож вживати у мові ти їх поспіши.

- Про які слова ідеться в даній загадці? (*Ввічливі слова*)

- Давайте підберемо слова - синоніми до слова ввічливий.

7. Гронування (Вихований, тактовний, делікатний, чемний, уважний, привітливий, люб'язний, грубий, нечемний, невихований, поганий, злий).

Ввічливий

8. Правила ввічливості

1. Ввічливість - вміння поводити себе так, щоб іншим було приємно з тобою.

2. Будь завжди привітним: вітайся при зустрічі, дякуй за допомогу, відходячи – прощайся.

3. Не примушуй за тебе хвилюватися. Ідеш – скажи, куди ідеш і о котрій годині повернешся.

4. Не капризуй, не бурчи. Твоє капризування може зіпсувати настрої іншим.

5. Вчись бути мудрим і розумним, адже дурні тільки в казці щасливі.

6. Завжди будь ввічливим з усіма.

9. Зупинка «Містечко вихованих людей»

- Ви зараз уважно слухаєте запитання і відповідаєте тільки «так» чи «ні».

1. Проходити на своє місце у кінотеатрі треба спиною до тих, хто сидить.

2. Чемний хлопчик завжди смикає дівчаток за коси.

3. Ввічливі діти ніколи не поступаються місцем старшим.

4. Виховані діти обгортку від цукерок викидають на доріжки.

5. Виховані хлопчики завжди лазять по деревах.

6. Дівчатка витирають руки об сукню.

7. Ввічливі учні завжди не пропускають старших у двері.

8. Виховані діти не вітаються.

9. Чемні, хороші діти не слухають батьків.

Будь ввічливим. Ввічливість – це уміння вести себе так, щоб й іншим було приємно з тобою.

10. Татова порада (*індійська притча*). *Читає вчитель*

Хлопчина вбіг із двору в хату,

До тата голосно гука:

- А я провідав у лікарні

свого найкращого друга.

Тож правда, тату, я чутливий

і маю серце золоте?

Замисливсь тато на хвилинку

І так сказав йому на те:

- Коли тебе в тяжку годину

Людина виручить з біди,-

про це добро, аж поки віку,

Ти, синку, пам'ятай завжди.

Коли ж людині, що сердечно

Ти зробиш сам добро колись, -

Про це забудь, аж поки віку,

Мовчи й нікому не хвались!

- Що вас здивувало або обурило в поведінці хлопчика?

- Він вихваляється.

- Чи можна хлопчика вважати скромним?

- Ні, він хвалько.

- Давайте підберемо слово – антонім до слова хвалькуватість.

(Скромність).

11. Правила скромності

(Правила записані на окремих листочках, учні їх зачитують).

1. Не будь хвальком, не вихваляйся своїми успіхами, знаннями, речами.

2. Старайся нічим не виділятися серед товаришів.
3. Допоміг товаришеві – не підкреслюй цього, нікому не хвались.
4. Старайся робити добро непомітно.
12. Оповідання. Послухайте уважно невеличке оповідання.

Юрко і Толя йшли берегом річки.

- Цікаво,- сказав Толя,- як це здійснюються подвиги? Я весь час мрію вчинити який – небудь подвиг.

- А я про це і не думаю, - відповів Юрко і враз зупинився. Від річки долинули відчайдушні крики, хтось просив допомоги.

- Обидва хлопчики миттю кинулися на крик. Юрко на бігу скинув з себе черевики, відкинув убік книжки і, добігши до берега, шубовснув у воду. А Толя бігав берегом і горлав:

- Хто кликав? Хто кричав? Хто тоне?

Тим часом Юрко ледве витягнув на берег малюка, який плакав.

- Ах ось він! Ось хто кричав! – зрадів Толя.

- Живий? Ну й добре. А коли б ми не встигли вчасно, то хтозна, що могло бути!

- На кого з хлопчиків ви хотіли б бути схожими?

13. Прислів'я

Скромність прикрашає	людину.
Не хвали сам себе,	нехай інші похвалять.
Скромність і простота -	рідні сестри.
Під скромністю	золото лежить.

- А серед нас є діти, яких можна назвати скромними?

14. Підсумок. Підготовка до презентації

15. Нагороди

Центр «Працьовитість і відповідальність»

Тема. *Людські чесноти. Працьовитість і відповідальність*

Мета. Продовжувати формувати в учнів уявлення, що праця є першоосновою життя людини; з'ясувати значення понять «працьовита людина», «відповідальна людина», «лінива людина»; виховувати любов і повагу до праці, до людей праці.

Обладнання. Малюнок сонечка, промінці, кулька, слова на картках, прислів'я, загадки,

кросворд.

I. Оголошення теми і мети заняття

- Скажіть, будь ласка, про кого кажуть: «Робить, як мокре горить?»

- На мою думку, так кажуть про лінивих.

- Чому?

- Тому що, мокре зовсім не горить.

- Підберіть слово – антонім до слова лінивий. (Працьовитий).

- Яку людину називають працьовитою?

- Працьовита людина - та, яка віддає всі сили і знання для виконання якоїсь роботи.

- Отже, в даному центрі ми будемо говорити про працьовитість і відповідальність.

II. Робота над темою заняття

1. Гра – інсценівка «Без труда нема плода»

Вчитель. Уявімо собі життя без роботи: і на виробництві, і в школі ніхто нічого не робить. Що б сталося?

Не працюють електрики...

Учні. Немає світла, у квартирі темно, не працюють телевізори, холодильники, праски, пилососи...

Вчитель. Не вийшли на роботу пекарі...

Учні. Всі залишилися без хліба.

Вчитель. Вирішив відпочити кочегар...

Учні. Буде холодно в школі, вдома, в лікарні. Ми не зможемо відвідувати школу, ходити в кіно, театр, музей.

Вчитель. А якщо всі хлібороби і доярки не вийдуть на роботу?

Учні. Не буде хліба й молока.

- Який висновок можна зробити? (Міркування дітей).

2. Розповідь вчителя.

- Навколо вас всі працюють. Праця – нелегка справа. Праця робить людину зрілою, мужньою. А ще праця людину годує, каже народна мудрість. Ніколи не залишайте розпочатої справи, доводьте її до кінця. Працьовиту людину завжди поважають за її наполегливість і майстерність. Все у світі здобувається людською працею: зводяться будівлі, будуються заводи, фабрики, вирощується хліб і до хліба. Та для того, щоб усе це було на землі, люди трудилися віками, праця і зробила людину розумною.

3. Вірш М. Сингаївського «Дощ із краплі починається». (Читають учні «ланцюжком»).

Все - із доброго чи злого –
починається з малого.

Листя виросте з листочка,
з нитки витчеться сорочка.

З пагінця чи бруньки – гілка,
з гілки – дудочка – сопілка.

Хліб – з маленької зернини,
дощ – із чистої краплини.

Навіть річечка – ріка
починається з струмка.

День турботою почнеться,
все довкола усміхнеться.

Проганяй мерщій дрімоту –
і рукам давай роботу.

І роби невтомно, вміло,
хоч мале, та добре діло.

- Який висновок можна зробити з тексту вірша?

- Все починається з малого.

- До чого закликає вас автор вірша?

- Автор закликає робити невтомно, вміло, хоч мале, та добре діло.

4. Дидактична гра «Що можна навчитися робити самому».

Дотримуватись чистоти і порядку:

прибирати у своїй кімнаті; правильно застеляти своє ліжко; мити посуд; виносити сміття; підмітати підлогу; чистити взуття; прати носовичок, шкарпетки.

Допомагати батькам у домашніх справах:

Ходити в магазин; приносити пошту; сервірувати стіл; гратися з молодшими братиками та сестричками; доглядати домашніх тварин.

Вчитися гостинності:

вміти зустріти гостей; допомогти роздягнутися і запросити до кімнати; розважати гостей цікавою розмовою або грою.

6. Робота з прислів'ями та приказками

Що посієш,

але й та працює.

На дерево дивись, як родить,

а людину праця.

Землю сонце прикрашає,

а на людину, як робить.

Тяжко тому жити,

те й поженеш.

Маленька бджілка,

хто не хоче робити.

7. Обговорення оповідання «Втрачений день»

У одного батька троє синів – маленьких хлоп'ят.

Увечері батько питає хлопчиків:

- Розкажіть, як ви сьогодні прожили день.

Юрко відповів:

- Я сьогодні посадив дерево.

Батько сказав:

- Ти сьогодні добре прожив день.

Миколка відповів:

- Я сьогодні зайчика намалював.

- Ти теж непогано прожив день, - сказав батько.

Петрик відповів:

- Я сьогодні у м'яча грав... І морозиво з'їв.

- У тебе сьогодні втрачений день, - посмутнів батько.

- Чому батько так сказав Петрику?

- Тому що Петрик просто прогуляв день.

- Кого із хлопчиків можна назвати трудолюбивим?

- А як ви прожили вчорашній день?

8. Правила працьовитості 1. Поки ще малий – учися все у світі робити; 2.

Рано встати потрудися, і цікаво буде жити; 3. Ти привчай до всього руки, вчись майстерності щоднини; 4. Пізнавай усі науки, бо ж у світі ти – людина; Добросовісно виконуй свої обов'язки; Не бійся відповідати за свої вчинки; Кросворд; Підсумок. Підготовка до презентації4 Нагороди .

Складання символу «Віночок щастя»(колективна робота біля дошки).

- Як ви думаєте, що робить життя людини щасливим? Які риси характеру повинна мати щаслива людина? *(Діти на різнокольорових стрічках пишуть риси характеру, завдяки яким людина відчуває себе щасливою).*

- Але на жаль, життя смугасте. У ньому зустрічаються і білі, і чорні смуги. Живучи в суспільстві, ми намагаємося розрізнити гідні й негідні вчинки.

Презентація роботи в центрах. - Ви пройшли всі центри, виконали багато цікавих та корисних завдань. Чого ви навчилися і про що дізналися? - Чи справдилися ваші очікування?

Робота з кулькою - Ось у мене в руках червона кулька. Вона - символ небезпеки. Напишіть свої шкідливі звички, негативні риси характеру, які вам не подобаються. Ми їх всі опустимо в середину кульки, зав'яжемо її і відпустимо. Висловлення подяки дітям, батькам, колегам

Шишка Ю. І.

вчитель початкових класів

*Опорний навчальний заклад «Апостолівська загальноосвітня школа I-III ступенів №1 Апостолівської міської ради Апостолівського району Дніпропетровської області»
м. Апостолове, Дніпропетровська область, Україна*

РОЗРОБКА УРОКУ З КУРСУ «Я У СВІТІ» НА ТЕМУ «Я – УКРАЇНЕЦЬ» (3 КЛАС)

Мета: Розширити і поглибити знання учнів про Україну, формувати почуття належності до своєї країни, до її історії та традицій; розвивати в учнів пам'ять, творчі здібності, критичне мислення та прагнення бути свідомим громадянином України, її патріотом; виховувати любов до рідного краю, прагнення своєю працею примножувати здобутки українського народу.

Компетентності: інформаційна, інформаційно-цифрова, вчитися впродовж життя, володіння державною мовою.

Очікувані результати:

Предметні

Знати: основні поняття теми - Україна, як держава, символи, історичні та природні скарби України, видатні українці,

Вміти: використовувати, інтернет-ресурси, та інші джерела інформації; визначати по карті маршрут подорожі містами України;

Міжпредметні:

Пізнавальні:

формування умінь класифікувати, порівнювати та аналізувати, узагальнювати дані, будувати логічні судження;

формування інтелектуальних і творчих здібностей.

Регулятивні:

розвивати вміння працювати за наміченим планом, відповідно до поставлених цілей;

формуванню вміння для прояву у навчальній діяльності ініціативності і самостійності;

вносити необхідні корективи в ході роботи, враховувати характер зроблених помилок, вміти оцінювати свої дії, висловлювати свою думку, робити висновки.

Комунікативні:

формування вміння співпраці з учителем, з однокласниками, вміти вступати в діалог;

бути відповідальним за результат своїх дій, спостерігати за діями однокласників, аналізувати їх діяльність, вміти побачити неточності і коригувати їх.

Особистісні: Встановлювати зв'язок між метою діяльності і її результатом, оцінювати власний внесок в роботу на уроці, формування стійкої мотивації до навчання.

Тип уроку: урок узагальнення та систематизації.

Форма уроку: нестандартний урок-квест.

Методи: репродуктивний, проблемний.

Форми роботи: індивідуальна, групова, фронтальна.

Обладнання: мультимедійна техніка (ноутбук, комп'ютер, проектор), гаджети, презентація, вислови та плакати про Україну, малюнки про Україну, картки із завданнями, картки з буквами.

Програми: <https://learningapps.org.>, <https://www.qrcode-monkey.com> , Teach Infinity Pro II, <https://naurok.com.ua> , <https://kahoot.com> , <https://www.blippar.com/>

Епіграф: Я гордий з того, що живу у цій країні,
Тут люди добрі, щирі і талановиті,
Душею вірні рідній Батьківщині,
Сяйвом добра й любові оповиті.

Я. Ключник

Хід уроку

I. Організація навчальної діяльності

Любі діти!

Продзвенів уже дзвінок,

Починається урок.

Буде він у нас цікавий,

Тож гостей зібрав чимало.

Повернімося обличчям до гостей,

Усміхнімося і промовим:

“Добрий день!”

II. Повідомлення теми і завдань уроку

Вивчаючи історію і сьогодення рідного краю, впродовж попередніх уроків, ми переконались, що нам – українцям, є чим пишатись. Подорожуючи разом містами України, дізнались про історичні пам'ятки, неймовірно красиві унікальні витвори матінки-природи, ким і чим славиться наша держава на весь світ. Отож, тема нашого уроку: «Ми – українці. Ми цим пишаємось!»

Під час ретельної підготовки до цього підсумкового уроку ви всі пройшли домашнє онлайн-тестування, успішно виконали усі завдання

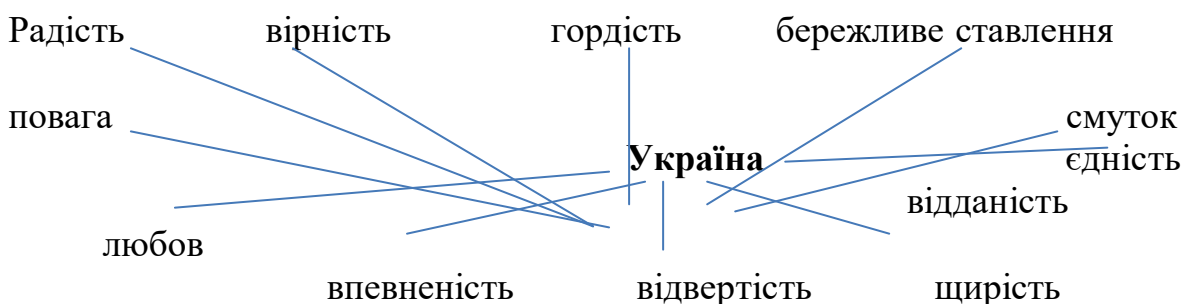
<https://naurok.com.ua/test/homework/67891>

- Україна – це наша Батьківщина, наша рідна земля, наша Вітчизна – і в житті немає палкішого, глибшого і священнішого почуття, як любов до неї.

- От і почнемо нашу дорогу до знань із найсвітлішого – з любові до рідного краю.

1. Асоціативний куц

- Які почуття викликає у вас саме слово Україна? Давайте складемо асоціативний куц. (Відповіді дітей.)

III. Мотивація навчальної діяльності

- Саме такими почуттями наділений патріот – людина, яка любить свою Батьківщину, йде на подвиг за неї, віддана своєму народові.

- Кожен народ любить свою Батьківщину, робить усе для процвітання своєї держави, для її слави, свободи, незалежності.

1. Запишіть до кожної букви слова патріот, що саме і як слід робити людям – патріотам, щоб рідна земля була квітучою і щасливою.

2. Робота в групах(слайд)

П – поважати традиції та звичаї своєї Батьківщини.

А – активно діяти.

Т – трудитися на благо своєї країни.

Р - розвиватися самому.

І – ініціативу проявляти.

О – обережним бути.

Т – творити добро.

(Перевірка виконаного завдання. Групи звітують.)

- Для того щоб бути справжнім патріотом, потрібно вивчати рідний край, знати його історію, любити свою землю, природу, людей та все те, що ви щойно сказали.

- Тому будьте старанними, активними і наполегливими, тільки разом ми подолаємо цей шлях. А знання, які ви отримаєте допоможуть вам гідно нести звання українець, посіють в серці зерна любові до нашої Батьківщини.

IV. Осмислення та усвідомлення матеріалу уроку

Сьогодні у нас незвичайний урок - урок – квест. клас об'єднується у 7 груп і буде виконувати завдання. За кожне правильно виконане завдання група

отримає букву, а виконавши всі завдання правильно, ви зможете скласти слова з цих букв. В кінці уроку, об'єднавши ваші слова і прочитавши їх, ви отримаєте сюрприз.

Виконуючи завдання квесту, ми систематизуємо свої знання, удосконалимо навички групової та парної роботи, ще раз переконаємось, яка чудова і унікальна наша Батьківщина.

Об'єднатись у групи нам допоможуть знання прислів'їв про рідний край та ваша увага. Усіх діток з оражевими пелюстками прошу звільнити свої місця. У вас кінцівка прислів'я. На жовтих пелюстках початок. В ході роботи разом утворимо квітку, яка символізує сонце, працю й добробут, силу й достаток у нашого народу – соняшник.

Робота в парах:

1. Жити – вітчизні служити.
2. Без верби і калини нема України.
3. Вкраїна – мати, за неї треба головою стояти.
4. Та земля мила, де мати народила.
5. У чужій сторонці не так світить і сонце.
6. Рідна земля – мати, а чужа – мачуха.
7. За морем тепліше, та вдома миліше.
8. Людина без Вітчизни, як соловей без пісні.
9. Кожному мила своя сторона.
10. З рідної землі і ворона мила.
11. За народ і волю віддамо життя і долю.
12. Рідна земля - мов колиска золота.
13. Без Батьківщини немає людини.
14. Грудка рідної землі дорожча за золото.
15. Патріотизм - це любов до Вітчизни.

1. Знайомство з планом уроку

На уроці ми будемо працювати за таким маршрутом

Наш маршрут (слайд)

Тест. «Що в Україні най-най»

Вікторина допоможе визначити, хто і в якій послідовності сьогодні працюватиме біля дошки.

1. Перший мільйон « Славетні українці»
2. Парочки «Історичні пам'ятки»
3. Склади пазл «Символи України»
4. Подорож містами України.

Тест. (Вікторина)

«Що в Україні най-най»

<https://create.kahoot.it/details/04fbd9dd-1b5b-472f-8635-db59f1629233>

1. Найвища гора України - ...
а) Говерла; б) Петрос; в) Ребра; г) Роман-Кош.
2. Найдовша річка України –
а) Дунай; б) Десна в) Дніпро; г) Дністер.
3. Найбільше озеро України - ...

а) Світязь; б) Ялпуг; в) Синевир; г) Лемурийське.

4. Найдовша печера в Україні - ...

а) «Опримістична» б) Мармурова; в) Кришталева; г) Атлантида.

4. Найбільшим звіром України є ...

а) ведмідь; б) зубр; в) лось; г) вепр.

5. Найвищим птахом України є - ...

а) дрофа; б) сапсан; в) сірий журавель; г) золотушка жовточуба.

6. Найбільший літак у світі - ...

а) Аеробус А-380-800; б) Боінг-747; в) Ан -124 «Руслан»; г) АН -225

«Мрія».

7. Найвища архітектурна споруда в Україні - ...

а) Міська ратуша у Львові; б) телевізійна вежа у Харкові;

в) телевізійна вежа в Києві; г) телевізійна вежа у Вінниці.

V. ФІЗКУЛЬТУРНА ВИЛИНКА.

https://drive.google.com/open?id=1SzLbAUJVWRwUi5huVFgChssfgw-erZ_H

Завдання квесту

1. Перший мільйон «Славетні українці»

<https://learningapps.org/display?v=p02mcmjaj19>

Дуже легке

Прадавній князь

а) Ярослав Мудрий	Володимир Великий
б) Дмитро Вишневецький	Петро Сагайдачний
в) Ігор Сікорський	Олег Антонов
г) Микола Лисенко	Євген Патон

Легке

Козацький гетьман

а) Богдан Хмельницький	Іван Мазепа
б) Олег Антонов	Борис Патон
в) Іван Піддубний	Василь Вірастюк
г) Микола Лисенко	Сергій Бубка

середнє

Винахідник-авіаконструктор

а) Олег Антонов	Ігор Сікорський
б) Борис Патон	Євген Патон
в) Сергій Бубка	Денис Селантьєв
г) Тарас Шевченко	Іван Франко

дещо складне

Всесвітньо відомий вчений в галузі мостобудування і зварювання

а) Євген Патон

Основоположник космічного зварювання

а) Борис Патон	
б) Петро Сагайдачний	Микола Лисенко
в) Григорій Сковорода	Михайло Грушевський
г) Микола Амосов	Сергій Корольов

складне

Видатний вчений у галузі ракетобудування і космонавтики

а) Сергій Корольов

Видатний вчений-хірург

а) Микола Амосов

б) Ігор Сікорський

Олег Антонов

в) Микола Лисенко

Андрій Шевченко

г) Василь Вірастюк

Сергій Корольов

дуже складне

Видатний філософ

а) Григорій Сковорода

Видатний історик

а) Михайло Грушевський

б) Микола Амосов

Сергій Корольов

в) Тарас Шевченко

Андрій Шевченко

г) Борис Патон

Євген Патон

Додаткові питання

- Яких відомих письменників ви можете назвати? (Т.Шевченко, Леся Українка, Іван Франко, Юрій Ярмаиш, Анатолій Дімаров)

- Відомих музикантів? (Микола Лисенко, Соломія Крушельницька, Руслана Лижичко, Софія Ротару)

- Відомих художників? (Марія Приймаченко, Катерина Білокур, Тетяна Яблонська)

- Відомих спортсменів? (Яна Клочкова, Лілія Подкопаєва, Сергій Бубка, Денис Селантьєв, Андрій Шевченко, Володимир і Віталій Кличко).

Молодці! Отримання букв.

2. Знайди пару «Історичні пам'ятки»

<https://learningapps.org/display?v=pu12d2tec19>

Софійський собор – м. Київ.

Міська ратуша – м. Львів.

Ханський палац – м. Бахчисарай.

Музей «Писанка» - м. Коломия.

«Запорозька Січ» – о. Хортиця.

Кам'янець-Подільська фортеця – м. Кам'янець-Подільський.

Старий замок – м. Тернопіль.

Замок Любарта – м. Луцьк.

Парк «Софіївка» - м. Умань.

Свято-Успенська Святогірська лавра – м. Святогірськ.

Молодці! Отримання букв.

3. Склади пазл «Державні і народні символи України»

<https://learningapps.org/display?v=pcb4ibr319>

Народні символи

Верба – символ України.

Калина – символ життя, крові, вогню.

Барвінок – символ вічності буття і життєвої сили.

Мальви – символ любові до рідної землі.

Соняшник – символ Сонця, праці і достатку.

Чорнобривці – символ дитинства, рідної оселі.

Пшениця – символ краси життя.

Лелека – символ любові до батька-матері.

Рушник – символ щасливої долі.

Вишиванка – символ духовного багатства, мудрості, зв'язку поколінь.

Державні символи

Гімн – перший куплет і приспів пісні «Ще не вмерла Україна» слова Павла Чубицького, музика Михайла Вербицького.

Герб – золотий тризуб на синьому тлі. Символізує магичне число 3, зашифроване слово «воля».

Прапор – стяг синьо-жовтого кольору, символ пшениці в степах під блакитною аркою неба, який уособлює споконвічне прагнення народу до миру, праці, краси та багатства рідної землі.

Молодці! Отримання букв.

4. Подорож містами України

Робота з картою

- Ваше завдання: позначити маршрути подорожі Україною, що пролягають через міста,

- 1 маршрут: (червоним) Рівне – Київ – Суми – Харків – Херсон

2 маршрут: Луганськ – Донецьк – Дніпро – Херсон – Харків (зеленим)

3 маршрут: (чорним) Чернівці – Ужгород – Тернопіль –

Хмельницький – Одеса

4 маршрут: (синім) Житомир – Вінниця – Чернігів – Черкаси –

Полтава

Молодці! Отримання букв.

V. Підсумок уроку

- Ось і підійшов до завершення наш урок. Напевне, всі ви зрозуміли, на якій унікальній землі ми живемо. Ми переконалися, що про країну, де народилися і живемо, необхідно знати якомога більше. Її потрібно любити, шанувати, також поважати звичаї та традиції. А знання, отримані в школі, допоможуть нам принести користь Вітчизні в майбутньому.

- Отже, нехай палає і не згасає в наших серцях любов до України! Ви – майбутнє України!

І на завершення – довгоочікуваний сюрприз. У кожного з вас є кольорова картка з буквою, яку ви отримали за правильно виконані завдання. Об'єднайтесь за кольорами в нові групи і складіть слова. А тепер давайте прочитаємо всі слова. Що у нас вийшло?

1 група: **Молодці**

2 група: **отримайте**

3 група: **сюрприз**

4 група: **коровай**

Діти, дякую вам за чудову роботу! Запрошую всіх посмакувати короваєм, адже він теж є народним символом нашої країни і за народними традиціями жодне свято, обряд не відбувається без короваю. (Учні пригощаються короваєм).

Яковенко О.В.

вчитель початкових класів

*Криворізька загальноосвітня школа I-III ступенів № 90
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна*

УРОК ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ В 3 КЛАСІ

Тема «Батьківські поради» (з народного).

Мета: удосконалити навички читання, зокрема виразного і швидкого; навчити давати елементарну характеристику персонажам творів; збагачувати словник учнів, розвивати зв'язне мислення; виховувати любов до народної творчості.

Обладнання: мультимедіа, кросворд, сигналики.

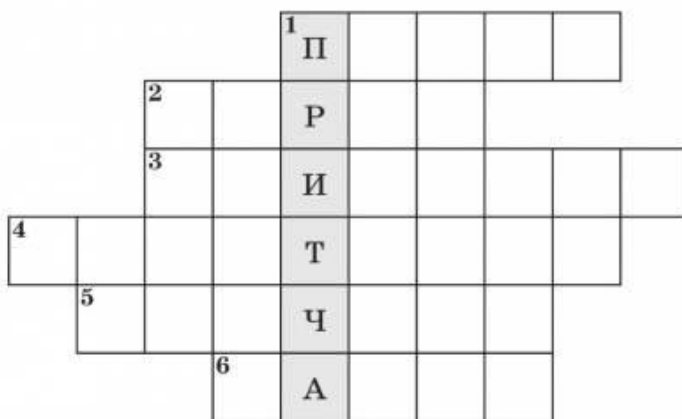
Хід уроку

I. Організаційний момент

Сіли, діти, всі рівненько,
Усміхнулися гарненько,
Настрій на урок взяли,
Працювати почали.

II. Актуалізація опорних знань.

- Сьогодні на уроці ми познайомимося з текстом, а написав його народ.
 - До якого розділу відноситься те, що пише народ (Усна народна творчість)
1. Розгадування кросворда.

1. Словесно-музичний твір, який виконується однією особою або хором. (*Пісня*)
2. Населення, жителі однієї країни. (*Народ*)
3. Золоті зернята усної народної творчості. (*Прислів'я*)
4. Дитячі віршики-забавлянки. (*Потішки*)
5. Як називають молоду особу жіночої статі? (*Дівчина*)

жіночої статі? (*Дівчина*)

6. Розповідний твір про вигаданих осіб, події, часто з участю фантастичних сил. (*Казка*)

— У виділеному стовпчику утворилося слово **притча**. Отже, сьогодні ми ознайомимося з притчею.

— **Притча** — це невеличке усне оповідання повчального характеру про якусь життєву пригоду, що стверджує справедливість народної моралі.

Сьогодні ми прочитаємо притчу «Батьківські поради»

2. Робота над народною притчею «Батьківські поради»

а). Читання притчі вчителем

б). Словникова робота Читання з помітками.

Хата – будинок,

Чоботи – сапоги,

Примусити – заставить,

Матимеш – будеш иметь.

в). Читання мовчки.

3.Бесіда: - Які саме поради дав батько синові? Прочитайте їх.

1 порада. – Дуже легко, сину. Матимеш у кожному селі доброго товариша – будеш мати свою хату. **I ряд (дружній);**

2 порада. Щоб на кожний день були нові чоботи, треба їх щовечора чистити, і на ранок вони будуть, як нові. **II ряд (акуратний)**

3 порада. I вставай, сину, рано – раніше від усіх – і йди на роботу, і роби. А йтимуть на роботу люди, то всі будуть тобі кланятися і вітатися.

III ряд (роботящий, працьовитий).

- Із якою метою він це зробив?

- Чи можна назвати батьківські поради мудрими? Чи корисними вони були?

- У чому їх мудрість?

- Яка з порад батька можна висловити у вигляді таких прислів'їв:

1. Година вранці варта двох увечері;

2. Робота майстра величає;

3. Доброго друга ніким не заміниш?

- Яка з порад батька також нагадує прислів'я? (**Матимеш у кожному селі товариша – будеш мати і свою хату.**)

- Як слід розуміти? (Вислови дітей)

4.Робота над текстом:

- читання ланцюжком;

- прочитайте питальне речення ?

- Читання в особах: -Які герої цього тексту? *батько, син, слова автора.*

1. Розповідь учителя.

— Усі діти, які народжуються, однакові чи дуже схожі за своєю поведінкою: вони не вміють говорити, ходити та т. ін. І тому батьки з раннього віку вчать своїх дітей усього, що буде їм необхідне у майбутньому для життя. Але поруч із навчанням завжди крокує виховання. Адже не головне багато знати, головне — бути гарною, вихованою, людиною, порядною, охайною людиною. Кожен батько і кожна мати мріють виховати таку дитину, і тому вони завжди вчать своїх дітей тільки добра. І ми повинні дослухатись до батьківських порад.

- А тепер давайте розглянемо, які поради дають вам Ваші батьки.

- **Розповідь учнів:**

Полозков Богдан

Поради батька синові:

1. Слухати батьків.
2. Добре навчатися.
3. Займатися спортом.
4. Допомогати батькам
5. Бути охайним, уважним, добрим, ввічливим.

Черваньов Іван

Поради батька сину:

Люби свою землю.
Вивчай рідну мову.
Добре вчись.
Поважай батьків.
Своїх друзів.
Не ображай слабих.
Будь охайним, чемним.
Допомогай літнім людям. Не будь підступним.

Христюк Дмитро

Порада батька:

Діма, в житті все повертається бумерангом: як ти будеш відноситись до людей, так і вони будуть до тебе ставитися. Будь ввічливим, сміливим, хоробрим, захищай слабших людей.
Знання теж дуже важливе в житті кожної людини. Отримай ці знання, вони допоможуть тобі в майбутньому отримати добру роботу.
Поважай старших, в майбутньому ти їх опора і підтримка.
Саме головне в житті – це сім'я, яка підтримає тебе у будь-якій ситуації.
Пам'ятай про це!

Ворона Діана

Порада доньці:

Я, Ворона Віталій Іванович, батько Ворони Діани Віталіївни раджу своїй доньці, бути завжди порядною, справедливою та чесною людиною! Щоб вона поважала дорослих та своїх батьків.
Любила свою сім'ю. Старанно вчилася у школі, а також була доброю та ввічливою. Небайдухою до чужого горя.
Раділа кожному дню, та робила добрі справи. Мені дуже хочеться, щоб моя донечка була щасливою, розумною, успішною людиною, щоб я пишався нею!
Діаночка! Я тебе люблю і вірю в тебе!

Ковалевський О.В.

Поради доньці:

Хочу, щоб Даринка виправила своє письмо.
Щоб більше читала, більш була самостійною, рішучою.
Більше уваги приділяла охайності, а також добре їла.

Коваленко К. О.

Порада синові:

Синочок! Я тобі раджу, з відповідальністю відноситись до своїх обов'язків.

Заболотній Роман

Порада синові:

Добре навчайся, слухай старших.

Ткалик Микита

Поради синові:

1. Поводься чемно
2. Стався до людей так, як хочеш щоб ставилися до тебе.
3. Перш ніж щось зробити, багато разів подумай.
4. Спочатку вислухай, потім кажи.
5. Людність важливіша за соціальний статус.
6. Якщо не зрозумів, перепитай.
7. Не хвилюйся через невдачу, обов'язково все буде добре.

Репін Богдан

Поради синові:

Синку, я раджу займатися спортом, бо тоді будеш мати дуже міцне здоров'я і силу.

- **Презентація**

(Фото мультимедіа)

III. Підсумок уроку. Оцінювання.

- Як зробити, щоб у кожному селі була хата, щодня нові чоботи і примусити всіх кланятися (вітатися). (Мати гарного товариша, дружити, бути охайним, чистити щовечора чоботи, працювати).

IV. Домашнє завдання

С. 62, читати текст, відповідати на питання, переказувати.

Література

1. Концепція середньої загальноосвітньої національної школи України.
2. Декларація про державний суверенітет України// Освіта, 1990 – 16.07.
3. Акт про незалежність України// Освіта, 1991 – 24 серпня.
4. Єфімова І.В. Прислів'я та приказки з поясненням/ ПП «Торсінг плюс», Харків – 2011.
5. Хорошковська О.Н. Українська мова. Батьківські поради: підручник / О.Н. Хорошковська, Г. І. Охота. – К. – С. 93.

Бублієнко М. Ю.

вчитель початкових класів

Мелітопольська загальноосвітня школа I-III ступенів № 4
м. Мелітополь, Запорізька область, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Актуальність теми. Реформування освіти в Україні є частиною процесів оновлення освітніх систем, що відбуваються останніми роками в європейських країнах і пов'язані з визнанням значущості практико-орієнтованих знань як рушія суспільного добробуту та прогресу. Ці зміни стосуються створення сучасних державних стандартів освіти, оновлення та перегляду структури навчальних програм, удосконалення змісту підручників, дидактичних і методичних матеріалів, пошуку нових форм і методів організації навчального процесу в школі. Звідси актуальним постає питання про готовність учителів до впровадження інноваційних методик навчання, зокрема навчально-ігрових технологій, які б дозволили докорінно змінити методологію, надати нової якості організації та здійсненню навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах.

Значення гри неможливо вичерпати й оцінити розважальними можливостями. У тому і є її феномен, що, будучи розвагою, відпочинком, вона здатна перерости в навчання, у творчість, у терапію, у модель типу людських відносин і проявів у праці.

Гру як метод навчання, передачі досвіду старших поколінь молодшим люди використовували з давніх-давен. У сучасній НУШ, що робить ставку на активізацію та інтенсифікацію навчального процесу, ігрова діяльність використовується в таких випадках:

- як самостійні елементи в технології для засвоєння поняття, теми та навіть розділу навчального предмета;
- як елемент більш загальної технології;
- як урок або його частини (введення, контроль);
- як технологія позакласної роботи.

На відміну від ігор взагалі, педагогічна гра має істотну ознаку-чітко поставлену мету навчання й відповідні їй педагогічні результати, які можуть бути обґрунтовані, виділені в явному вигляді й характеризуються навчально-пізнавальною спрямованістю. Ігрова форма занять створюється на уроках за допомогою ігрових прийомів і ситуацій, що виступають як засіб спонукання, стимулювання до навчальної діяльності. [1, с. 40-43].

Реалізація ігрових прийомів і ситуацій за сучасними технологіями НУШ відбувається за такими основними напрямками:

- дидактична мета ставиться перед учнями у формі ігрового завдання
- навчальна діяльність підкоряється правилам гри;
- навчальний матеріал використовується в якості її засобу;
- у навчальну діяльність вводиться елемент змагання, що переводить

дидактичне завдання в ігрове;

- успішне виконання дидактичного завдання пов'язується з ігровим результатом.

Ігри у школі – перш за все дидактичні, повинні приковувати нестійку увагу дітей до матеріалу уроку, давати нові знання, заставити їх напружено мислити. Гра вимагає від дітей уваги, вміння швидко знаходити правильне рішення.

Дидактичні ігри особливо групові по стандартам НУШ зараз дуже широко використовуються, як засіб навчання, виховання і розвитку школярів. У будь-якій грі розвивається увага, спостережливість, кмітливість. Сучасна дидактика, звертаючись до ігрових форм навчання на уроках, вбачає в них можливості ефективної взаємодії педагога і учнів, продуктивної форми їх спілкування з властивими їм елементами змагання, невідомості, цікавості. [2, с. 8-10].

Успіх проведення гри залежить від дотримання вимог: ігри мають відповідати навчальній програмі; ігрові завдання мають бути не надто легкими, проте й не дуже складними; відповідність гри віковим особливостям учнів; різноманітність ігор; залучення до ігор групи дітей а можливо і усього класу.

Складання ігрових технологій з окремих ігор і елементів – турбота кожного вчителя НУШ.

Гра у сучасному навчальному процесі повинна виступати засобом отримання чогось, хоча джерелом її активності є завдання, добровільно взяті на себе особистістю, ігрова творчість і дух змагання. В іграх дитиною здійснюються цілі декількох рівнів, взаємозалежних між собою. Це по перше навчання і звісно ж отримання задоволення від самих процесів гри. [4, с. 256].

Головне завдання у пропозиції гри полягає в порушенні інтересу до неї, у такій постановці питання, коли збігаються цілі навчання, виховання й бажання дитини. У пропозицію гри входить пояснення її правил і техніки дій. Пояснення гри є моментом дуже відповідальним. Гру варто пояснювати коротко й точно, безпосередньо перед її початком. У пояснення входять назва гри, розповідь про її зміст і пояснення основних і другорядних правил, у тому числі розрізнення граючих, пояснення значення ігрових аксесуарів. Розподіл на команди, групи, розділ ролей у грі. Діти можуть ділитися за власним бажанням. І звісно ж ігрова практика дітей нагромадила чимало демократичних прикладів поділу на мікроколективи граючих, зокрема жеребкування, лічилки. [3, с. 165].

Один з відповідальних моментів у дитячих іграх-розподіл ролей. Вони можуть бути активними та пасивними, головними та другорядними. Розподіл не повинен залежати від статі дитини, віку, фізичних особливостей. З огляду на те, яка роль особливо корисна для дитини, учитель використовує такі прийоми:

- добровільне прийняття ролі дитиною за її бажанням;
- черговість виконання ролей у грі;
- призначення на роль через старшого (капітана, ведучого);
- призначення на роль безпосередньо дорослим.

При розподілі ролей у групі варто робити так, щоби роль допомагала неавторитетним зміцнити авторитет, неактивним-виявити активність,

недисциплінованим-статися організованими, дітям, які чимось себе скомпрометували, повернути загублений авторитет, дітям, які цураються дитячого колективу, важку йдуть на контакт в своїй або іншій групі, виявити себе, здружитися з усіма.

Цікавість умовного світу гри робить позитивно емоційно забарвленої монотонну діяльність із запам'ятовування, повторення, закріплення чи засвоєнню інформації, а емоційність ігрового дійства активізує всі психічні процеси і функції дитини. Іншою позитивною стороною гри є те, що вона сприяє використанню знань в новій ситуації, т.б. засвоєний учнями матеріал проходить через своєрідну практику, вносить різноманітність і інтерес в навчальний процес. [7, с. 45].

Використання на уроках ігрових методик є важливим засобом виховання і навчання. Часто в результаті таких занять навчання учні починають виявляти цікавість і краще займатися, у них розвивається інтерес до читання, що дуже важливо в початкових класах. У багатьох дітей виявляються великі здібності, ініціатива, винахідливість.

Висновок. Для молодших школярів недостатньо створювати позитивний емоційний фон. Необхідно включати учнів в активну діяльність, «сполучає розум із серцем». Таке положення дозволяють вирішувати ігри.

Ось ми і прийшли до висновків, що використання ігрових технологій у період навчання в початковій школі є найбільш ефективним засобом підвищення якості знань учнів з предмета. Тому творчо працювати слід кожному вчителю. Найголовнішим є те, що вчитель повинен володіти творчою діяльністю, вміло і методично правильно використовувати даний засіб, сприяючи залученню інтересів і прагнення кожного учня до знань і підвищення своєї грамотності шляхом глибокого, усвідомленого і міцного засвоєння мовних знань.

Використання на уроках ігрових методик є важливим засобом виховання і навчання. Часто в результаті таких занять навчання учні починають виявляти цікавість і краще займатися, у них розвивається інтерес до читання, що дуже важливо в початкових класах. У багатьох дітей виявляються великі здібності, ініціатива, винахідливість.[6, с. 31-33].

Як мені вдалося встановити з власного досвіду, введення в процес навчання ігрових технологій сприяє поглибленню пізнавального інтересу, підвищенню мотивації навчальної діяльності, розвитку комунікативних умінь. Одне з істотних завдань використання ігор на уроках – формування навичок самостійної роботи, розвиток пізнавальної активності молодших школярів.

Література

1. Атаманюк Г. Інтелектуальна гра як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності старших дошкільників та молодших школярів // Початкова школа. – 2008. – № 6. – С. 40-43.
2. Балаєва Н.І. Активізація пізнавальної діяльності учнів на уроках у початкових класах // Педагогіка і психологія. – 2004. – №28. – С. 8-10.

3. Ващенко О.М. Рухливі ігри в початковій школі / О.М. Ващенко, Н.В. Кудикіна, Л.В. Романенко. – К.: Навчальна книга, 2002. – 165 с.
4. Ворожейкіна О.М. 100 цікавих ідей для проведення уроку. – Харків: Основа, 2011. – 256 с.
5. Гра // Психологічний словник [Електронне видання] – Режим доступу http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5980/3/O_Serhieienkova_IL.pdf
6. Жорник О. Формування пізнавальної активності учнів у процесі спільної ігрової діяльності // Рідна школа. – 2000. – № 3. – С. 31-33.
7. Шість цеглинок в освітньому просторі школи. Методичний посібник/ Упорядник О. Рома – The LEGO Foundatson, 2018. – 45 с.

Демчишина А.І.

вчитель початкових класів

*Комунальний заклад «Широківська опорна школа»
смт Широке, Широківський район, Дніпропетровська область, Україна*

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Актуальність. Розум дитини – не посудина, яку слід заповнити, а смолоскип, який треба запалити (Плутарх)

Інтерактивного навчання – створювання комфортних умов навчання, при яких учень відчуває свою успішність, свою інтелектуальну досконалість, що робить продуктивним сам освітній процес. Його суть полягає у тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це базується на співпраці, взаємонавчанні: вчитель – учень, учень – учень. При цьому вчитель і учень – рівноправні, рівнозначні суб'єкти навчання. Використання інноваційних технологій – це спосіб створення в класі атмосфери, котра найліпшим чином сприяє співпраці, порозумінню та доброзичливості.

До Вашої уваги я пропоную урок із використанням інноваційних технологій.

Тема: спільнокореневі слова. Корінь слова.

Мета. Сформувати в учнів уявлення про спільнокореневі слова на основі спорідненості слів. Навчити розрізняти слова, близькі за значенням і спільнокореневі слова. Навчити виділяти спільну частину споріднених слів – корінь. Формувати вміння робити висновки на основі власних спостережень і отриманих знань. Виховувати патріотичні почуття.

Обладнання. Підручник «Рідна мова». Ілюстрації. Роздаткові картки.

Хід уроку

1. Організація уроку

- Почнемо урок з привітань і побажань.

(Діти вітаються з присутніми на уроці вчителями. Вчитель бажає учням:

бути впевненим в своїх силах; будь стриманим, не забувай піднімати руку, коли хочеш відповісти; нехай ваше письмо буде таким же гарним як і усні відповіді. **Діти бажають вчителю:** щоб урок був вдалим; щоб був гарний настрій.

Діти бажають присутнім: щоб раділи за них; щоб їм було цікаво.

2. Мотивація навчальної діяльності. **Девіз нашого уроку: “Уважність, старанність, праця – наш шлях до знань”**

- Якщо ви скористаетесь цим девізом, то зможете піднятися на вершину знань.

Робота в зошиті. Запис дати і каліграфічної хвилини.

Каліграфічна хвилинка. Уу Іі їнкр Україна- звуко – буквенний аналіз слова.

3. Актуалізація і корекція опорних знань.

Словниковий диктант за методикою “Навчання в русі” .

-На які питання відповідають іменники, прикметники, дієслова, службові слова?

Іменник – руку підняли в гору. Прикметник – рукою показують хвилі.

Дієслово – складають дві руки. Службове слово – аплодисменти.

(Рідненька, дитина, навчає, слухаю, уважний, до, під, слово, урок, чудові.)

4. Повідомлення теми, мети, завдань уроку

1.) - Слів у мові так багато, що в “гущавині мови” можна заблукати, якщо не вміти розпізнавати слова. Тому до нас сьогодні на урок завітали чарівні гості: Мовочка і Суржик, які навчають вас їх розрізняти. (Перегляд відеоролика)

2.Оголошення теми уроку. Спільнокореневі слова. Корінь слова.

3.) Що в назві теми вас здивувало?(Корінь слова)

Асоціативний куц: наприклад: колесо – машина, урок – учитель, стіл – хліб.

-А які асоціації у вас виникають , якщо ви чуєте слово КОРІНЬ ? Складаємо асоціативний куц до слова КОРІНЬ .

- Скажіть, а якщо у квіточки , зрізати корінь , чи вона житиме?

- А яке значення кореня для слова?

4.)Презентація «Корінь слова»

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ УРОКУ. Я сподіваюся , що після цього уроку ви зрозумієте, що таке корінь слова.

5.) Сприймання і усвідомлення учнями нового матеріалу.

1. Спостереження. Прослухайте вірш. Яке слово в ньому пишеться завжди з великої букви?

Що краще у світі за рідну місцину?

Україна , як ненька одна,

Люблю я всім серцем свою Батьківщину,

Для мене – найкраща вона.

- Запишіть це слово в зошит. А яке лексичне значення цього слова? Від якого слова утворилося слово БАТЬКІВЩИНА?

2. Запишемо у зошит і на дошці: Батьківщина. Батько. Батьківська.

- У мовознавстві виділяють корінь дугою , наче бережуть від усього парасолькою. Отже, слова БАТЬКІВЩИНА, БАТЬКО, БАТЬКІВСЬКА мають спільну частину, вони наче родичі(споріднені), отже, вони спільнокореневі.

3. Фізкультхвилинка

4. - Прослухайте вірш. Які слова у вірші називають по іншому Батьківщину?

Мені Україна за все наймиліша -це рідна Вітчизна як мати – одна.

Для кожного з нас вона Батьківщина, найкраща у цілому світі вона.

5. - Записати в зошит: Батьківщина, Україна, Вітчизна

-У цих слів немає спільного кореня, вони не споріднені.Їх об'єднує те, що вони близькі за значенням.(Синоніми) ОТЖЕ, Які слова ми називаємо спільнокореневими?(Презентація)

(які мають спільний корінь)

6. Опрацювання правила з таблиці.

Фізкультхвилинка Відпочинок для очей.

8. Робота за підручником. Словниковий диктант за вправою ст. 71, 152(коментоване письмо.) На які питання відповідає кожне слово? Який висновок можемо зробити?

VI. Закріплення вивченого.

1. Самостійна робота. Вправа 155. (Записати вірш, знайти спільнокореневі слова та визначити корінь.)

2.Добір споріднених слів різних частин мови.

На дошці запис:

Що?	Що робить?	Яке?
Розповідь	розповідати	розповідне

Діти добирають відповідні слова за завданням вчителя і записують їх на дошці.

-З яким іменником можна сполучити всі ознаки?(Речення)

5. - Складіть усно речення(розповідне, питальне, спонукальне) про Батьківщину.

6. Тестові завдання.

7. Фізкультхвилинка .Танцювальні рухи під музику.

8. Повторення і закріплення вивченого матеріалу. Робота в групах за картками.

9. Підсумок уроку. Рефлексія.Закінчи речення:

Сьогодні на уроці я дізнався.....

Сьогодні на уроці я вчилася

Корінь слова – це

Найбільше на уроці мені сподобалось....

Свої знання я зможу використати.....

Наш урок був.....

VIII. Домашнє завдання. ст. 71, впр. 154.

1. Поаплодуйте собі за гарну роботу на уроці. Поверніться і поділіться своїм гарним настроєм з присутніми.

2. Із кожного ряду вибери тільки ті букви , які не повторюються і склади з них побажання

МКБМУДКМЬКТМЕ (будьте)

УОЩЩАСУЛИОВШІ (щасливі)

Література

1. Бідоленко Л. Духовний розвиток особистості в освітньому інноваційному просторі/ Л. Бідоленко //Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. - 2002. - № 4. - С. 12-16

2. Вакарчук І. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів: Тези доповіді Міністра освіти і науки України Івана Вакарчука/ Іван Вакарчук //Освіта. - 2009. - 24 червня - 1 липня. - С. 3

3. Ващенко Л. Пріоритетні напрями реалізації завдань інноваційної політики столичної освіти //Початкова школа. - 2002. - № 11. - С.4-8

4. Кремень В. Інноваційність і освіта/ Василь Кремень //Позакласний час. - 2009. - № 11-12. - С. 36-38

5 Кремень В. Модернізація системи освіти як важливий чинник інноваційного розвитку держави //Освіта України. - 2003. - № 34. - С. 2

Добренька О.Я.

вчитель початкових класів

Кушугумський НВК «Інтелект»

с.м.т. Кушугум, Україна

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

«Найтонші джерельця, з яких наповнюється ріка єдності
навчання й виховання — це бажання дитини вчитися»

В.О. Сухомлинський

Але як же відкривати оті найтонші джерельця, що потрібно зробити, щоб вони не замулилися? Чим попередити тривожне явище, з яким, на жаль, часто доводиться стикатися нам, педагогам: скажімо, дитина несла до школи вогник бажання до знань, але він швидко згас, натомість народився найлютіший, найстрашніший ворог навчання - байдужість? Сьогодні все більше спостерігається, як пропадає у дітей бажання вчитися. Часто ми чуємо фразу «міг би прекрасно навчатися, але не хоче». У цьому випадку ми зустрічаємося з тим, що в учня не сформувалася потреба в знаннях, нема інтересу до навчання. В чому ж суть потреби в знаннях? Як розвивається? Як вона виникає? Які педагогічні засоби можна використати для формування в учнів мотивації до отримання знань? Вони хвилюють і вчителів, і батьків. Формування мотивації в учнів до навчально - пізнавальної діяльності є одним з ключових завдань сучасної школи. Розвиток пізнавального інтересу в учня - головне завдання кожного вчителя. Можна виділити три основні види навчальної мотивації:

відчуття самостійності в процесі пошуку знань, відчуття свободи вибору, відчуття успішності (компетентності).

Відчуття самостійного вибору дій в процесі пошуку знань «Ми це зрозуміли, пізнали, придумали самі!» (головним джерелом навчальної мотивації є сприйняття себе активним суб'єктом навчального процесу, від якого в першу чергу залежить результат. Цьому сприяє проблемне викладення матеріалу, мозковий штурм, дослідницька діяльність, творча робота. Учні мають можливість брати участь у процесі «добування» знань, а не бути пасивним спостерігачем).

Відчуття свободи вибору «Ми можемо вибирати» (Вчитель має вибрати теми, в яких він може дати учням свободу вибору: написати твір на вибір, підготувати презентацію на вибір, вивчити вірш на вибір - де учень зможе найкраще себе реалізувати).

Відчуття компетентності «У мене це виходить добре, я вмю, я можу сам!» (дитина хоче щось робити, коли вірить, що вона вмє це робити).

У формуванні мотивів навчання важливу роль відіграє і оцінка. Вона може бути вербальною, підкріплена балами, яка характеризує навчальну діяльність учня. Кожна оцінка на уроці в тій чи іншій мірі є поштовхом до дії і має стимулюючу силу. Але з оцінюванням треба бути дуже обережним, підхід має бути тонким, толерантним, щоб не вразити дитину, враховуючи її вікові та індивідуальні особливості. Оцінка в руках вчителя повинна рости в душі учня вогник прагнення до знань, а не принижувати гідність, карати за незнання. Вона не повинна бути моральним батоном, яким постійно залякують дитину батьки і деякі вчителі. Формування повноцінних мотивів навчальної діяльності багато в чому залежать від взаємин між учителем та учнем, які регулюються педагогічним тактом вчителя. Необережно кинуті вчителем слова, репліки, окрики («ледар», «нероба», «із тебе нічого не вийде», «ти ні на що не здатний», «хіба ти можеш зробити що - небудь путне») пригнічують дитину, підбивають її віру в свої сили, боляче ранять душу малюка. Ніщо в роботі педагога не повинно викликати у молодшого школяра сумніву і упередження. Справжній учитель кожним своїм словом і дією має переконувати їх у своїй щирості, доброзичливості і справедливості. Тільки за цієї умови можна виховати позитивні мотиви до навчання, як до відповідальної, цікавої і радісної праці. Від учнів ми часто чуємо слова «цікаво» і «нецікаво». Які ж умови розвитку здібної та обдарованої дитини? Це, насамперед, індивідуальний підхід, залучення до самостійного здобуття, збору і дослідження інформації, співпраця учня і вчителя - діалог двох партнерів, відсутність страху, атмосфера радощів. Я визначаю «інтерес», як синонім до навчальної мотивації. Подивіться: «хочу», отже - «можу», а «можу», отже - «виконую з цікавістю», а це означає особистісний, а особистісний - значимий кожному. Отримали цікавий ланцюжок роботи з молодшими школярами, де цікавість стоїть у центрі. Як мотивувати учня на «хочу»? Практика показує, що всі етапи уроку, весь процес навчальної діяльності на уроці повинен нести в собі мотивацію. Мотивувати учнів я починаю з першої секунди уроку. Урок завжди починаю з емоційного настрою.

Величезну увагу приділяю поділу класу на групи. Психологічний комфорт у групі мотивує учнів на активну і якісну роботу на уроці.

Найчастіше застосовую спосіб поділу на групи, пов'язаний з темою уроку. На уроках літературного читання учні поділялися на групи за допомогою казок. Дітям роздаються картки із зображенням предметів або героїв з казок на вибір. На парти лягають ілюстрації до казок (по необхідному кількості груп). Учні шукають ілюстрацію до казки герой або предмет якої зображено на їх картці.

Намагаюся, щоб перевірка домашнього завдання теж мала мотиваційний настрій. Не секрет, що перевірка виконання домашнього завдання часто і не всім учням подобається і приємна. Як зробити так, щоб дитина не боялася цього процесу? Я зазвичай починаю перевірку з самооцінки учнів свого виконання домашнього завдання. Учні самі оцінюють ступінь своєї підготовки і повідомляють про це вчителя.

Питання: Хто почуває себе готовим на 12, 11, 10? Спасибі.

Проводжу тренувальне опитування. Робота проходить в парах. Клас розбито на дві групи по варіантах Задаю питання. На нього відповідає перша група. Учень відповідає своєму сусідові по парті. Учні другої групи, прослухавши відповідь, виставляють «+» або «-», або певну кількість балів в оцінному листі своєму товаришеві. Потім друга група виконує аналогічну роботу.

Учень «мотивує» досягнення мети, поставленої ним самим. Тому на уроках я використовую такі прийоми, як «Інсерт», «Кластер», «Дерево передбачень» та велику кількість інших прийомів і методів.

Наприклад, на уроці літературного читання, при вивченні літературних жанрів для мотивації учнів на визначення теми і мети уроку я застосувала прийом «Інсерт». Діти отримали таблички з визначеннями, серед яких вони повинні були відзначити те, що їм відомо, з чим вони погоджуються, з чимось не згодні, що їм незнайоме і чи вони хочуть познайомитися з невідомими поняттями.

При вивченні частин мови, для мотивації на постановку мети своєї діяльності та інтерес до теми, застосовувався прийом «Кластер». Кластер - це прийом, який служить мотиваційним засобом на різних етапах уроку. Щоб учням було зрозуміло, спочатку я порівняла кластер з виноградним гроном. Діти зрозуміли, що всі їхні думки можна розташовувати як ягідки на виноградній кисті. Це цікаво робити і це мотивує на роботу, на розумову діяльність, на успішність.

Для мотивації своїх учнів я використовую девіз «Дивуй!»

Знаходжу такий кут зору, при якому навіть буденне стає дивовижним. Використовую несподівані предмети для наочного подання інформації. На уроках ми граємо у «Випадковість». Уроки вводяться елементи випадкового вибору, для того, щоб викликати інтерес учнів. Це можуть бути – поле чудес, жеребкування і навіть літачок - у кого потрапить. Розігруються питання, домашні завдання, вправи, теми для повторення і багато іншого. Роботу з текстом мотивує прийом «Скриня мудрості». Групи уважно читають текст.

Кожен у групі пише запитання по тексту (можна заздалегідь поставити умову: «Складаємо тільки поширені питання!») Загортає повідомлення і кладе його в скриньку. Потім повторно всі читають текст. Питання перемішуються. Кожен бере з скриньки по одному повідомленню і відповідає на питання. Допомогати може тільки своя група. Мотивує учнів на знання правил і взагалі навчального матеріалу прийом «Гарячий стілець». Вперше, при використанні цього прийому, діти дуже хвилювалися і навіть внесли пропозицію виходити на гарячий стілець групою. Згодом цей прийом, як і прийом «Скринька мудрості» став однією з улюблених робіт учнів класу, незважаючи на те, що це дуже складна для них робота. Учень сидить на гарячому стільці, а весь клас задає йому питання з визначеної теми. Прийом «Гарячий стілець» мотивує учнів на знання правил, алгоритмів, на серйозне ставлення до навчальної діяльності.

Домашнє завдання зазвичай виконується дітьми тому, що «треба», а не тому, що «хочу». Щоб мотивувати учнів на виконання домашнього завдання, стала задавати завдання масивом:

1) 10 завдань або віршів з яких учень повинен вибрати сам за бажанням і підготувати не менше заздалегідь обумовленого мінімального обсягу завдання.

2) Дається великий масив завдань відразу в рамках великої досліджуваної або повторюваної теми. Наприклад - 20 завдань. Мінімум 10 учень повинен вирішити в обов'язковому порядку. Решта - за бажанням.

Домашнє завдання незвичайним способом:

1) Влаштувати пошту з листами - завданнями, які роздає черговий у ролі листоноші.

2) Безпрограшна лотерея. Діти дістають з коробки номери завдань.

3) Визначити номер завдання на дошці з допомогою кубика.

4) Три рівні домашнього завдання:

1 рівень - обов'язковий мінімум. Ясний і зрозумілий будь-якому учневі.

2 рівень - тренувальний. Його виконують учні, які бажають добре знати предмет.

3 рівень - творче завдання. Виконується на добровільних засадах і стимулюється високою оцінкою.

Наприклад:

- розробка казок, фантастичних оповідань за навчальними темами

- кросворди

- навчальні комікси

- Відмінною мотивацією для створення успіху служать листи оцінювання або дескриптори, які у мене присутні на кожному уроці і несуть в собі величезний мотиваційний настрій.

Час сьогодні вимагає йти не шляхом удосконалення методів, у яких принцип наслідування є провідним і призводить до інтелектуального та фізичного перевантаження учнів, а шляхом пошуку нових, ефективніших методів навчально-пізнавальної діяльності учнів, які забезпечують потреби суспільства.

Література

1. О. Власова, Педагогічна психологія: навчальний посібник / О.І. Власова. – К.: Либідь, 2005. - 400 с.
2. О. Пометун, Л. Пироженко. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук – методичний посібник. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
3. Н.П. Наволокова/автор - укладач, Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій - 2 - ге вид. - Х.: Вид. група «Основа», 2012. – 176 с.
4. Нестандартні уроки з української мови та літератури. Випуск 3 доклад О.О. Маленко. - Х: Вид. група «Основа» - 2009
5. Усе про мотивацію. Уклад. А.Г. Дербеньова. - Х.: У 74. Вид. група «Основа», 2012
6. Ворожейкіна О.М. 100 цікавих ідей для проведення уроку. - Х.: Вид. група «Основа», 2012
7. Журнали «Дивослово», бібліотечка «Дивослова» (2013 №3) Журнали «Вивчаємо українську мову та літературу», вересень 2015. – С. 21
8. «Вивчаємо українську мову та літературу», жовтень 2016. – С.16

Кирильчук С. М.

вчитель початкових класів

Криворізький навчально-виховний комплекс

№ 35 «Загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів

багатoproфільний ліцей «Імпульс»

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

РОЗРОБКА ІНТЕГРОВАНОГО УРОКУ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ «ДОБРЕ ТОГО ВЧИТИ, ХТО ХОЧЕ ВЧИТИСЯ» ТА ПРИРОДОЗНАВСТВА «ЯК ЗМІНЮЄТЬСЯ ВОСЕНИ ЖИТТЯ ПТАХІВ?» З ВИКОРИСТАННЯМ ТЕХНОЛОГІЙ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В 2 КЛАСІ

Мета уроку літературного читання: продовжити ознайомлення учнів із казками народів Європи; познайомити з англійською народною казкою; удосконалювати техніку свідомого виразного читання; вчити стежити за логікою описування подій; формувати читацькі навички; формувати вміння визначати головну думку та пояснювати її; розвивати зв'язне мовлення, мислення, увагу; виховувати наполегливість у навчанні.

Мета уроку природознавства: формувати уявлення учнів про осіліх, перелітних та кочуючих птахів, зміну життя птахів із настанням осені; розвивати вміння аналізувати, порівнювати, робити висновки; формувати вміння висловлювати думки; виховувати дбайливе ставлення до природи, чуйність, милосердя, усвідомлення того, що життя пернатих друзів може залежати від людини.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Обладнання: малюнки птахів, розрізна картинка сороки (пазли), макети дерев (осіннє та зимове), муляжі кленових гілочок, назви груп птахів (перелітні, осілі, кочуючі), картка - тлумачення слова – орнітолог, макет гнізда із пташкою та яйцями, мультимедійна презентація

Хід уроку

I. Організація класу

Нумо, діти, підведіться! Всі приємно посміхніться.

Пролунав уже дзвінок. Починаємо урок!

II. Повідомлення теми і мети уроку. Актуалізація опорних знань

- Погляньте на дошку. Прочитайте заголовки, записані на дошці. (На різних частинах дошки записані окремо теми з літературного читання та природознавства). Як ви гадаєте, який зараз у нас урок? (Припущення дітей)

- А урок у нас сьогодні незвичний. Ми об'єднаємо уроки літературного читання під назвою «Добре того вчити, хто хоче вчитися» та природознавства «Як змінюється восени життя птахів?». Дізнаємось про зміни, які відбуваються у житті птахів з приходом осені. Продовжимо знайомитись із казками народів Європи. Будемо вчитись аналізувати, порівнювати, робити висновки. Визначимо, чому ми об'єднали ці дві теми в один урок.

- Пригадайте, як називається розділ підручника «Літературне читання», за яким ми працюємо? («Казки народів Європи»)

- Із казками яких народів Європи ми вже познайомилися?

(Російською - «Лисичка», білоруською – «Легкий хліб»,

болгарською – «Виноградар і змія», чеською – «Собаки, коти та миші»)

- Хто є головними героями цих казок? (В більшості тварини)

- Сьогодні познайомимось ще з однією народною казкою. Розгляньте фотографії і дізнаєтесь, який народ є її автором.

(На екрані з'являються 4 фотографії на одному слайді - **телефонна будка, двоповерховий автобус, прапор, карта**). Правильно, це Великобританія. Ця держава також розташована в Європі.

- Як називається столиця Великобританії? (Столиця – місто Лондон.)

- А яка мова є державною? (Державною є англійська мова.)

- Сьогодні ми познайомимось з англійською народною казкою.

- Хто ж її головний герой?

1. Складання пазлу із зображенням сороки

(Складаємо пазл – зображення сороки (4 розрізних картинки), даючи правильні відповіді на запитання)

• Тіло яких тварин вкрито пір'ям? (Птахи) (1 картинка)

• Хто відкладає яйця та висиджує їх? (Птахи) (2 картинка)

• Ці тварини мають дзьоб. (Птахи) (3 картинка)

• Біла латка, чорна латка,

На гілках дерев стрибає,

Все, що блисне, забирає (Сорока) (4 картинка)

- Що ми знаємо про сороку? Де вона живе?

- Чим харчується? (Жолуді, насіння, комахи, гризуни)

- Якими словами можна охарактеризувати сороку? (Плетуха, скрекотуха, балакуха)

- Яку людину порівнюють із сорокою? (Балакучу)

2. Мовна розминка. Робота зі скоромовкою

- Давайте пригадаємо скоромовку про сороку.

У середу на урок прийшло сорок сорок.

3. Гра «Шифрувальник»

- Але виявляється, сорока вміє щось робити краще, ніж розносити плітки по лісу. Про це ви дізнаєтеся із англійської народної казки, назва якої зашифрована. Розшифрувати цю назву ви зможете, якщо прочитаєте лише букви, надруковані червоним шрифтом.

с у о л р х о ф ч к а ю ч й е я г ц н т і є з е д щ о («Сорочаче гніздо»)

III. Робота над темою уроку

1. Інтерактивна вправа «Кероване читання з передбаченням»:

- Як ви гадаєте, про що піде мова у казці з такою назвою? (Припущення дітей). Читання зачину.

- А що відбудуватиметься далі?

2. Читання казки в парах до слів *Тим часом сорока робила своє...*

- Чи справдились ваші передбачення?

- Чому?

- Що сорока вміє добре робити? (Будувати гнізда)

2. Розповідь про будівництво гнізд з ілюстраціями на слайдах

Більшість птахів досі існують у природі завдяки різним захисним пристосуванням. Одне з них — гніздо. Ніхто гаразд не знає, як саме птахи навчилися їх будувати, як здогадалися, що в гнізді яйця не розкочуватимуться, а пташенята будуть надійно сховані від хижака, та й перебуватимуть завжди під наглядом дорослих. Різні в птахів гнізда. (На слайді показую гнізда інших птахів) Дятли влаштовують гнізда у дуплах. Сільські ластівки розташовують свої гнізда під дахами будинків. Ремез плете свою «рукавичку» із пухнатого насіння тополі, моху й трави.

Є птахи, яким гніздо не потрібне. Це імператорські пінгвіни. Вони зберігають своє єдине яйце при собі, підтримуючи його лапами і складкою шкіри, що нависає над нижньою частиною живота.

Трава, вата, тополиний пух, волосся, тонкий дріт, ганчірки, глина, тріски, пір'я, камінці, папір, лозинки, очерет — ось далеко не повний перелік матеріалів, які використовують птахи для своїх будов.

Блискучі предмети, де-небудь поцуплені самими сороками, вони використовують для прикраси своїх гнізд.

3. Словникова робота

- Давайте прочитаємо слова та з'ясуємо їх значення. Доберіть слово до його значення: глузд, абияк, запряглася, хворостина, недотепа, туркоче.

(Робити без старання; розуміння; звуки, які ми чуємо від горлиці; тоненька гілочка; твердо пообіцяла; невміла людина).

4. Перевірка рівня первинного сприймання змісту прочитанного

- Які птахи вчилися вити гнізда? (Сорока, дрізд, сова, горобець, шпак, горлиця) (зображення птахів на дошці)

- Чи навчився хтось з них робити гніздо так, як сорока? (Ні)

- Чого їм не вистачало? (Старання та наполегливості)

5. Вправа з читання «Земля – небо» (вправа для очей «годинник»)

6. Фізхвилинка (музична)

- Яка пташка (у фізхвилинці) спить у закутку? (Зозуля)

- Чи справді зозуля восени спить у закутку?

7. Аналіз змісту казки з елементами вибіркового читання

- Знайдіть та прочитайте зачин (початок) казки.

- Хто був першим учнем сороки?

- Хто залишився останнім учнем сороки?

- Чого їй не вистачило?

- Що запряглася сорока?

8. Вікторина «Хто уважний?» (відповідаючи на питання, вибрати малюнок пташки на дошці)

1) Чиє гніздо?

• Гніздо на зразок млинця. (Шпак)

• Гнізда із хворостинок, зроблені абияк. (Дрізд)

• М'якенько вистелені гнізда. (Горобець)

2) Хто це сказав?

• Тягни три трісочки, тягни три-и. (Горлиця)

• Так он як воно робиться. (Дрізд)

• Я вже знаю, як його робити. (Сова)

• І я так зумію. (Горобець)

• Оце мені подобається. (Шпак)

- В якому порядку птахи вчилися будувати гнізда? (Показати малюнки птахів на дошці по порядку) (Сорока, дрізд, сова, горобець, шпак, горлиця)

9. Знайомство з поняттями «перелітні», «осілі» та «кочуючі» птахи на основі власного досвіду

Птахи – невід’ємна частина природи. Вони прикрашають діброви, луки, степи, ліси, є окрасою парків і садів. Це наші помічники, захисники наших лісів, полів, городів від шкідників.

З настанням холодів відбуваються зміни у житті птахів.

- Які? (Їм нічого їсти, і частина птахів відлітає у теплі краї.) Першими відлітають комахоїдні птахи **стрижі, ластівки, солов’ї**, тому що набагато зменшується кількість комах; метелики забираються в щілини, де перезимовують до весни; засинають жуки, бабки, надійно ховаються гусениці і личинки. Як тільки замерзають водойми, відлітають водоплавні птахи: **чаплі, дикі качки, лебеді**. Як називають таких птахів?

- Пташок, які на зиму покидають свій рідний край, називаються **перелітними**. До перелітних пташок належать ластівки, лелеки, зозулі, шпаки, солов’ї, журавлі.

- Де вони зимують? (В Африці, в Азії)

Довідкове бюро

Як летять птахи?

Перелітні птахи до осені починають жиріти, адже в них попереду далекий шлях, на який треба буде витратити багато сил і енергії.

Одні птахи вирушають у мандри малими групами, інші — великими зграями. Журавлі і гуси летять кутом і клином, шеренгою, а також один за одним.

Скупченою зграєю — шпаки. Деякі птахи летять по одному, наприклад, зозулі. Кожного року птахи-мандрівники долають багато тисяч кілометрів, вони знають такі місця, у яких можна певний час прожити — добре прогодуватись.

З якою швидкістю вони летять?

Птахи летять із різною швидкістю. Дрібні співочі птахи — соловей, горихвістка долають відстань зі швидкістю 30-48 км/год. А деяких летунів не наздоженеш і найшвидшим потягом!

Стрижі, ластівки, які годуються в повітрі під час польоту, летять зі швидкістю 130 км/год. Є такі птахи, що летять день і ніч без відпочинку. От, наприклад, журавлі. Як виберуться в дорогу, то не зупиняться доти, доки не прилетять на місце. А деркач, перепілка сотні кілометрів проходять пішки.)

- Скільки б разів не гостювали птахи в теплих краях, та щороку навесні вони повертаються до рідних домівок.

- Чим вони займаються, повернувшись з вирію? (Будують або лагодять гнізда)

- А чи всі пташки відлітають у теплі краї? (Ні. Є такі пташки, які залишаються зимувати у нас, бо можуть найти собі поживу.)

- Птахи, які не відлітають — це **осілі пташки**. (До них належать **горобці, сороки, ворони, сичі, дятли, синиці**). Ці пташки люблять насіння лободи, подорожника, живляться рештками рослин, а от синиці дуже люблять свіже несолоне сало. А ще на зиму до нас прилітають північні гості: **снігурі, омелюхи, шишкарі**. Вони живляться ягодами калини та горобини, шишками. Виявляється, наші краї для них уже теплі краї: літом вони майже всі відлітають на далеку Північ, де зима дуже холодна. Там ці пташки звивають гнізда і виводять пташенят. А восени всім сімейством вони прилітають до нас. Такі птахи називаються **кочуючі або зимові гості**.

10. Рухлива гра «Перелітні птахи»

- Чи запам'ятали ви назви птахів та до яких груп вони відносяться? (Підказка на дошці). Давайте перевіримо. Я буду називати птахів, а ви згадуйте, до якої групи вони відносяться. Якщо це перелітні птахи, то змахнете руками, як птахи крилами, якщо осілі – присідаєте, якщо зимові гості – обіймаєте себе.

Ластівки, омелюхи, дрозди, синиці, лелеки, гуси, снігурі, зозулі, жайворонки, дятли, сови, горобці, шишкарі, журавлі, горлиці, шпаки.

- Чи зустрічали ви цих птахів у своїй місцевості?

- Чому птахів називають пернатими друзями? (Приносять велику користь)

- Як ми можемо їм допомогти восени та взимку? (Збирати корм і виготовляти годівниці для птахів.) Чим можна підгодувати птахів?

11. Вправа «Посади птахів до годівнички»

- Хто з героїв нашої казки залишиться з нами зимувати?
- Кого ми посадимо до годівнички? (Сорока, горобець, горлиця, сова)
- А кого – ні. Чому? (Шпаки і дрозди. Тому що вони відлітають до вирію)

12. Слухання порад орнітолога «Це варто знати»

- Яким пташкам і як ми можемо допомогти вже зараз?
Послухайте корисні поради від орнітолога. (Тлумачення: Орнітолог – людина, вчений, що займається вивченням життя птахів, їх охороною.)

Порада 1. Підгодовувати, а не годувати.

Щоб птахи не втратили свої навички у добуванні їжі, їх необхідно лише підгодовувати.

Порада 2. Змайструвати годівничку.

Годівничка повинна бути зручною і для вас, і для птахів. Нам по силах не тільки допомогти нашим меншим друзям перезимувати, а й зменшити кількість сміття. Адже для виготовлення годівничок ми можемо використати не лише дерево, фанеру, а й дати нове життя речам, які збирались викинути: рештки гарбуза, шкоринки апельсина, скляні, пластикові пляшки та фляги тощо.

Порада 3. Слідкувати за раціоном.

Птахів можна годувати несмаженим насінням соняшника, гарбуза, дині, пшеницею, просом, хлібними крихтами, ягодами горобини та бузини, шматочками яблук, обрізками овочів. Синиці полубляють свіже сало. Але запам'ятайте, шкідливими для них є солоні продукти, свіжий житній хліб.

IV. Рефлексія

1. Музична пауза «Чий спів?» (слухання голосів птахів з казки та відгадування їх) (Голоси сороки, дрозда, сови, горобця, шпака, горлиці)

- Які різноманітні та неповторні голоси пернатих друзів. Давайте разом впізнаємо птахів за їх чарівним співом

2. Складання сенкану

- Спів якої пташки ми почули найпершим? Давайте складемо сенкан до слова «сорока»

1. Сорока.
2. Балакуча, галаслива.
3. Літає, скаче, скрекоче.
4. Швидко розносить плітки.
5. Сорока – білобока.

3. Вправа «Мікрофон»

- Як називається казка, з якою познайомились?
- Хто її автор? Головні герої?
- Чи навчився хтось з них робити гніздо так майстерно, як сорока?
Чому?

- Закінчіть речення, вибравши правильний варіант :

Птахи не навчилися робити гнізда, як сорока, бо ...

а) їм не вистачало прутиків

б) сорока їх погано вчила

в) їм не вистачило терпіння дослухати науку до кінця.

- Поясніть значення прислів'я (теми уроку) *«Добре того вчити, хто хоче вчитися»*

- Чи можна сказати, що це прислів'я є головною думкою казки?

- Які ви знаєте групи птахів (за переміщенням відповідно до пір року)?

- Наведіть приклади перелітних птахів нашої місцевості.

- Поясніть причини відльоту птахів у вирій.

- Наведіть приклади осілих птахів своєї місцевості.

- Чому ми об'єднали уроки читання та природознавства?

- Що нам вдалося?

- А що ні? Як це виправити?

Косова М.О.

вчитель початкових класів

Кушугумський навчально-виховний комплекс

"школа I-III ступенів - гімназія "Інтелект"

Запорізька область, Україна

ВИКОРИСТАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ГУМАННО-ОСОБИСТІСНОГО ПІДХОДУ ДО УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства особливого значення набуває необхідність утвердження гуманістичних цінностей добра, справедливості, честі, гідності, совісті, обов'язку, відповідальності. Гуманізація освіти належить до визначальних цінностей, є умовою і результатом якісної шкільної освіти ХХІ століття.

Розвиток демократичного суспільства вимагає розв'язання проблем щодо виховання особистості, яка здатна не тільки створювати матеріальні блага, а й бути носієм культури, духовності, гуманізму. Сучасна школа має стати середовищем, де відбувається становлення духовно зрілої, вільної особистості, спроможної захищати загальнолюдські цінності, творити цілісний гуманний світ. В основі навчально-виховного процесу має бути особистісно-зорієнтований, гуманістичний принцип навчання, виховання та міжособистісних стосунків педагогів і учнів. Педагогічна діяльність вчителя спрямована, в першу чергу, на дитину, формування та розвиток у стосунках між вчителем та учнями гуманістичних засад: любові до людини, глибокої повага до людської гідності, позитивного сприйняття індивідуальних особливостей іншої людини, визнання її прав і свобод, бажання співчувати та допомагати іншим. Гуманістичні взаємовідносини у школі мають прийти на зміну авторитарним, маніпулятивним.

Незважаючи на впровадження у навчально-виховний процес сучасної школи ідей демократизації, гуманітаризації та гуманізації, система роботи

вчителів не забезпечує результативності цього процесу, а лише обмежується окремими непов'язаними між собою заходами та засобами.

Гуманна позиція педагога полягає в тому, щоб прийняти дитину такою, якою вона вже є, з таким життям, яким вона вже живе, і включаючи в зміст своїх спілкувань з нею її життя в усіх його проявах, педагог повинен цікавитися цим життям, стати його співучасником. Це повинно проходити не тільки у вільний від роботи час і не між іншим, а в першу чергу у школі.

Якщо в класі організовано спільне життя, захоплююче і радісне, і якщо діти з великим бажанням залучаються до нього, віддаються йому всім серцем, то це аж ніяк не означає, що призупиняється в кожному з них їхнє життя. Спільне життя, спільна мета, спільна радість, спільне горе потрібно для того, щоб відкрити кожному істинне джерело для збагачення, одухотворення власного, особистого життя.

«Посміхайтесь власному Я! Посміхайтесь кожному! Посміхайтесь дітям! Посміхайтесь тому, хто не хоче посміхатися!» - говорить Ш. Амонашвілі. Однак нехай не посміхається той, хто не хоче посміхатися, хто ображений на життя, у кого характер такий – без посмішки, для кого посмішка – неприродна гримаса на обличчі. Однак, люди, які не вміють посміхатися не повинні обирати собі професію педагога, адже педагог, позбавлений посмішки, може тільки нашкодити своїм вихованцям. У посмішці міць і мудрість вчителя. Посмішка дарує дитині могутній імпульс життя. І дитині потрібно посміхатися усмішкою, що потрібна саме їй і саме зараз: «Учителю мій, посміхнися мені зараз, доки я расту і маю потребу в посмішках твоїх. І посміхнуся я тобі, коли стану дорослим, і ти матимеш потребу в посмішках моїх».

Коли зустрічаєте дітей, скажіть: «Ми чекали на вас!»

Виявляйте живу цікавість до життя дитини, до її прагнень, успіхів, невдач, до її особистісних переживань; за необхідності сприяйте, допомагайте, виражайте співчуття.

Говоріть дітям про могутність піднесеного устремління.

Помічайте й радійте, коли дитина досягає успіху.

Умійте викликати співпрацю не тільки у вчинках, а й у думках.

Розвивайте в собі великий дар терпіння. Творче терпіння творить міць, і з кожною годиною напружується дійсність.

Спілкуйтеся з дитиною, як з дорослим, від якого чекають взаємної довіри, поваги, розуміння.

Любіть сміятися разом з дітьми, веселіться, грайтеся, пустуйте разом з ними.

Своє обурення поведінкою дитини виявляйте ноткою натяку на те, що ви від неї цього не очікували, що у вас про неї більш висока думка.

Дивуйтеся, захоплюйтеся, радійте, коли та чи інша дитина робить гідний вчинок, виявляє кмітливість, мислить зосереджено.

Виявляйте своє оптимістичне ставлення до можливостей дитини, особливо коли вона переживає невдачу.

Прагніть до оволодіння витонченим виконанням педагогічних процесів.

Хіба ці рекомендації не охоплюють повної гармонії гуманно-особистісного підходу вчителя до учнів.

В освітньому процесі головною діючою одиницею є особистість учня. Окрім того, сам учень як індивід не є центром освітнього процесу. Таким центром є його особистість: особистість у минулому – особистість тепер – особистість у майбутньому. Особистість у минулому – це насамперед суб'єктивний досвід діяльності й моральних переживань учня. Особистість тепер – це особистість учня як суб'єкта діяльності і відносин, з певною системою особистісних цінностей. Особистість у майбутньому – це той "Я – ідеал", якого бажає сама особистість і соціум, зміст життєвих розумінь, планів, цілей і цінностей особистості. До цілей особистісно-орієнтованої освіти входить створення умов для розвитку моральної особистості, для формування моральних стосунків у системі суспільство – держава – природа. Гуманно-особистісний підхід до навчання і виховання забезпечує раціоналізацію можливостей кожного учня.

Виходячи з інтересів учня, рівня його знань і умінь, учитель визначає завдання занять та формує, спрямовує і коректує весь освітній процес розвитку його особистості. Відповідно мета кожного уроку при реалізації гуманно-особистісного підходу формується з позиції кожного конкретного учня і всього класу. Іншими словами, учень в кінці уроку повинен відповісти собі: чого він сьогодні навчився, чого не знав або не міг зробити ще вчора. Така постановка питання стосовно до навчання означає, що всі методичні рішення (підбір навчального матеріалу, використання прийомів, способів, методів, засобів тощо) проходить через призму особистості учня: його потреб, мотивів, здібностей, активності, інтелекту та інших індивідуально-психологічних та функціональних особливостей.

Гуманно – особистісна педагогіка заснована на класичній формулі:

«Дитина не тільки готується до життя, але вже живе...» Звідси й принцип який є стержнем освітнього процесу школи на основі гуманізму: розвивати й виховувати в дитині життя за допомогою самого життя.

Система виховання та навчання за Ш. Амонашвілі – це "педагогіка цілісного життя дітей та дорослих", яка будується на началах гуманності й віри в дитину, вихованні творчістю і співпрацею педагогів із дітьми, де в якості педагогів розуміються також батьки. Щодо батьків, то в межах гуманної педагогіки їм потрібно зрозуміти – дитина не є їх власністю, вона скоріше гість, якого вони самі запросили. Якщо на дитину покладаються великі надії, то вони потребують і великої педагогіки. Гуманна педагогіка є педагогікою дисципліни, любов до дитини не може шкодити їй. Метою статті є аналіз концепції гуманної педагогіки Ш.О. Амонашвілі та виявлення місця й ролі толерантності в ній. Відповідаючи на питання про зміст поняття "гуманна педагогіка", сам

Ш. Амонашвілі каже: "Ця педагогіка сприймає дитину такою, як вона є, погоджується з її природою. Вона бачить у дитині її безмежність, усвідомлює її і веде, готує її до служіння людству протягом усього життя. Вона затверджує особистість в дитині шляхом виявлення її свободної волі й будує педагогічні системи, процесуальність яких визначає любов учителя, оптимізм, висока

духовна моральність. Вона заохочує педагогічну творчість і закликає до педагогічного мистецтва. Принципи гуманної педагогіки Ш. Амонашвілі протиставляє традиціям "авторитарної" педагогіки, у яких педагогічне мислення зводиться до "заохочення – покарання": якщо дитина вчиться і веде себе добре – заохочуємо, погано – караємо. У концепції гуманної педагогіки існує інший вимір педагогічного мислення – духовна спрямованість нагору, куди вчитель і дитина прямують разом. Цей вимір впливає з власне визначення поняття "школа". Крім поняття "школа", наголошується на певній різниці в базисних поняттях "виховання" й "освіта". Відповідно до цього, виховання повинне випереджати навчання, отримання знань. Ця думка простежується в дослідженнях й інших багатьох видатних педагогів, наприклад, Я.С. Гогешвілі про те, що "виховання чесних і шляхетних почуттів в серцях дітей потрібніше й дорожче, ніж збагачення різними знаннями". Сила знань є нейтральною у відношенні до добра чи зла, тільки від якості серця й рівня духовності людини буде залежати, в який бік вона спрямує свої знання. Моральною основою дитячої кооперації в системі Ш. Амонашвілі є здатність радіти успіхам інших, готовність прийти на допомогу, причому не тільки в межах свого колективу: старші діти допомагають молодшим, беруть над ними шефство. Цікавими методичними новаціями у цій концепції є:

- скасування оцінок за навчання у балах;
- недопустимість порівняння дітей між собою ("він у нас найрозумніший, беріть із нього приклад" і под.);
- навчання одразу на кількох доступних учням рівнях, наприклад, читання можливе від знайомства з буквами для одних до біглого читання для інших;
- співучасть учнів у побудові уроку, у складанні завдань, утворенні власного підручника, в плануванні відповідей . З точки зору гуманно-особистісного підходу, якщо педагог, не розібравшись у реальних причинах освітньої невдачі учня, спрямовує на нього свій гнів та обвинувачення, то це є негуманним і несправедливим. У цьому випадку навчання йде з позицій педагогічного егоцентризму, а не з позиції дитини. У таких умовах учень буде прагнути скоріше вийти з поля педагогічного впливу, ніж прагнути до нього. Тільки віра педагога в сили дитини, доброзичлива його підтримка ("я знаю, що ти зможеш"), а також критичне ставлення педагога до самого себе, постійне самовиховання й самовдосконалення надають виховному процесу діючої сили. Тому, на мою думку, це повинно допомогти педагогам постійно знаходити шляхи виховання дитячого розуму й серця. У разі такого ставлення до себе дитина стає повноправним співучасником виховного процесу, тобто певною мірою сам собі методист, учитель, учений, винахідник. Амонашвілі Ш.О. постійно підкреслює й той безперечний факт, що головні принципи гуманної педагогіки придумав не він, вони – квінтесенція всього найкращого у світовому педагогічному надбанні. Отже, Ш. Амонашвілі проводить певну межу між поняттями "класична" і "традиційна" педагогіка. Гуманізм як світоглядний принцип є засадою "класичної" педагогіки. "Традиційна" ж педагогіка, теоретично нібито схиляючись перед надбаннями "класичної", на практиці

виходить з принципів авторитаризму. Оновлення цілей, змісту, методичного забезпечення початкової освіти відкриває перед учителями 4-річної школи суттєво збагачені можливості для навчання, виховання і розвитку молодших школярів на засадах гуманної педагогіки. За останні роки у шкільній освіті виразніше утверджується гуманно-особистісний підхід до виховання і розвитку учнів як вияв практичного втілення гуманної педагогіки. Це передбачає зосередженість навчально-виховного процесу на потребах кожної дитини, всебічне вивчення і врахування індивідуальних особливостей вихованців, співпрацю всіх учасників навчально-виховного процесу.

Література

1. Амонашвили Ш.А. В школу – с шести лет. С. 125, М., 1986.
2. Белкин А.С. Ситуация успеха. Как ее создать? С.134, М., 1991.
3. Дусавицкий А.К. Формула успеха. С. 98, – М., 1989.
4. Маркова А.К. Формирование мотивации учения в школьном возрасте. С. 148, – М., 1993.
5. Маркова А.К., Матис Т.А., Орлов А.Б. Формирование мотивации учения. С. 164, – М. 1990.
6. Онишків З.М. Стимулювання навчальної діяльності молодших школярів // Початкова школа.с. 37, – 1996. - № 4.
7. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи. С. 213, – К., 1999.
8. Эльконин Д.Б. Психология обучения младшего школьника.с. 193, – М., 1974.

Лукашенко Н.Г.

вчитель початкових класів

*Малинська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №4
м.Малин, Житомирська область, Україна*

ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості[1].

Розв'язання цього завдання передбачає психолого-педагогічне обґрунтування змісту й методів навчально-виховного процесу, спрямованого саме на розвиток особистості учнів. Однак цьому процесові поки що бракує цілеспрямованості та науково-методичного забезпечення. Одним із головних завдань у розв'язанні цієї проблеми є ознайомлення вчителя з інноваційними технологіями.

Однією з інноваційних технологій, що допомагає учню не тільки засвоїти певний обсяг знань, а й сприяє розвитку його особистісних якостей, є технологія формування та розвитку критичного мислення.

Наукові судження окремих вчених дають підстави стверджувати, що періодом для активного розвитку мислення є молодший шкільний вік. Так

М. Дж. Ешнер, О.В. Тягло вважають, що критичному мисленню необхідно навчати. І це потрібно робити, починаючи з першого класу школи.

В останні роки проводяться дослідження, які підтверджують можливість формування в учнів початкових класів більш складних якостей, які забезпечують, обумовлюють розвиток критичного мислення (В. Зайцев розглядав питання особистісної свободи молодших школярів, Л. Бондар, В. Гарковець, О. Митник звертають увагу на навчальну співпрацю вчителя та учнів початкових класів) [3, с. 285].

Технологія розвитку критичного мислення пропонує набір конкретних методичних прийомів, які потрібні для використання на різних рівнях освіти (від дитячого садочка до ВНЗ), в різних предметних галузях, видах та формах роботи. Технологія розрахована не на запам'ятовування, а осмислений творчий процес пізнання світу, на постановку проблеми та її розв'язання. Основні фази педагогічної технології «Критичне мислення»:

I. Евокація (актуалізація, виклик):

➤ Актуалізація, відтворення всього, що учень знає (десь щось чув, щось читав тощо) з даної теми. Дуже важливо, щоб учень на цій фазі сам визначав рівень своїх знань.

➤ Активізація учня, напрямлена на свідомий, ґрунтовний та критичний підхід до розуміння нової інформації, активна участь у процесі навчання.

➤ Формування особистого інтересу до теми з тим, щоб учень сам ставив собі мету навчання.

Види діяльності учнів: парна та групова мозкова атака, використання ключових слів, перехрещених логічних ланцюжків, поділ на кластери (сміслові блоки), конструктивна таблиця «знаємо – хочемо знати – дізналися» тощо.

II. Реалізація (осмислення):

➤ Отримання нової інформації за умови постійної підтримки активності до навчання, інтересу до теми.

➤ Осмислення нової інформації: задача вчителя – допомога в усвідомленні учнями власного розуміння матеріалу, сприйманні нового.

➤ Співставлення нової інформації з власними знаннями.

Види діяльності учнів: маркування тексту – прийом «INSERT», складання таблиць (синтезу, «плюс – мінус – цікаво», концептуальної таблиці), доповнення таблиці головних та другорядних питань, тощо.

III. Рефлексія (самооцінка) або роздуми:

➤ Цілісне осмислення, узагальнення отриманої інформації; закріплення нових знань і активна перебудова уявлень у відповідності з новою інформацією.

➤ Вироблення відповідного ставлення до матеріалу, що вивчається, виявлення ще незнаного – тем і проблем для подальшої роботи: активне переформулювання отриманої інформації сприяє формуванню особистого ставлення до нових знань.

➤ Аналіз всього процесу вивчення матеріалу; обмін думками дає можливість розширити мовний простір і ознайомитись з іншими точками зору [2, с.49].

Навчання, що засноване на моделі «виклик – осмислення – роздуми (самооцінка)» з використанням певних прийомів дає вчителю можливість:

- чітко визначати цілі навчання;
- підвищити мотивацію учнів до навчання;
- забезпечити їх активну навчальну діяльність;
- забезпечити ефективну обробку інформації;
- стимулювати зміни;
- стимулювати роздуми;
- давати можливість почути різні думки;
- допомагати ставити питання учням;
- сприяти самовираженню та задіяти почуття і емоції учнів;
- сприяти активній дискусії [2, с. 53].

Ця технологія перетворює педагога з механічного поширювача інформації у справжнього партнера із процесу добування знань.

Формуванню та розвитку критичного мислення молодших школярів сприяє застосування інтерактивних методів навчання.

Розвиток критичного мислення досягається застосуванням різних методичних прийомів та вправ, які використовуються на окремих етапах уроку.

На етапі евокації (актуалізації, виклику) це можуть бути наступні методичні прийоми: асоціативний куш, мозкова атака, читання в парах, читання в групах, дискусія в групах, «знайдіть того, хто», гранування, кубування, порушення послідовності, вільне письмо, аналіз ознак, аналіз понять, лінія 1-10, проблема.

Наведемо приклади використання деяких з них.

«Асоціативний куш»

Алгоритм складання асоціативного куща:

- записати на дошці в центрі ключове слово чи фразу;
- записати будь-які слова чи фрази, які спадають на думку;
- ставити знаки питання біля частин куща, в яких є невпевненість;
- записувати всі ідеї, які з'являються.

«Кубування»

Можна застосувати на будь-якому етапі уроку.

Це стратегія, де використовується куб, на гранях якого даються вказівки для учнів. Учитель пропонує в процесі роботи викласти власні думки з запропонованої теми.

На етапі реалізації (осмислення) це можуть бути наступні методичні прийоми: інтерактивна система позначок «Поміч», взаємні питання, джигсоу, таблиця, аргументи на картках, критичне читання.

На етапі рефлексії (самооцінки або роздумів) це можуть бути наступні методичні прийоми: дискусія в парі; графічний організатор; таблиця понять; Т-схема; есе; «збережи останнє слово для мене»; дебати; аргументи, протилежні елементи; сенкан; гронування.

Отже, очевидним є той факт, що формування критичного мислення є процесом активного пізнання, заснованого на взаємодії, діалозі рівноправних суб'єктів

– учителя та учнів, – що протікає в психологічно комфортних умовах, в атмосфері взаємної підтримки, співтворчості, співпраці.

Технологія розвитку критичного мислення дає учню: вміння критично та системно мислити, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами.

Література

1. Державний стандарт початкової освіти. URL:<https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkavoyi-osviti>.

2. Ковальова В.І. Формування творчих та пізнавальних здібностей учнів з використанням технології розвитку критичного мислення. // Початкове навчання та виховання. – 2009. – № 16-18. – С.49-53.

3. Марченко О. Г. Формування критичного мислення школярів / О.Г. Марченко. – Х. : Вид. група «Основа» : «Тріада +», 2007. – 285 с.

Михайлова Ю.В.

заступник директора з навчально-виховної роботи
*Комунальний заклад «Зеленогайська спеціальна школа»
Харківська область, Україна*

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ У ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЇХ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Постановка проблеми. Сучасний етап історичного розвитку України характеризується істотними змінами в житті її народу, оновленням усіх сфер діяльності людини, переоцінкою та утвердженням у свідомості нації нових світоглядних орієнтацій. закон України «Про освіту», Державна національна Програма «Освіта» («Україна ХХІ століття») орієнтують нас на те, щоб кожний випускник освітнього закладу будь-якого типу, завершуючи навчання досконало володів українською мовою, як державною та був компетентним у сфері спілкування. Це зумовлено зміною поглядів суспільства на такі стовпи освіти, а саме: навчання пізнавати, навчання працювати, навчання жити разом, навчання жити. Основна складова цих частин – це процес спілкування.

Аналіз актуальних досліджень. Вивчення літератури показало, що проблему формування комунікативних вмінь розглядали В. Мудрик, А. Бодальов, В. Лисятков. Учені дійшли думки, що спілкування виконує унікальну й незалежну роль у становленні особистості, в розвитку її внутрішнього, суб'єктивного світу, в розширенні та збагаченні соціального і психологічного досвіду.

Вплив спілкування на психічний розвиток дитини проходить наступним чином: внаслідок позитивних рис дорослого, в поєднанні з його діями як суб'єктом спілкування; внаслідок збагачення дорослими досвіду дітей; шляхом першої постановки дорослими завдань, які вимагають від дитини оволодіння

новими знаннями, уміннями і здібностями; на основі підкріплюючих дій, думок і оцінок дорослого; завдяки можливостям для дитини черпати в спілкуванні зразки дій і вчинків дорослих; внаслідок сприятливих умов для розвитку дітьми свого творчого початку при спілкуванні один з одним.

Вчителю спеціальної школи важливо знати як застосовувати ці комунікативні вміння для формування життєвої компетентності учнів з порушеннями інтелектуального розвитку.

Мета статті. Визначити складові розвитку комунікативних умінь учнів з порушеннями інтелектуального розвитку та розробити правила їх застосування під час формування основних соціально-комунікативних навичок цих дітей.

Виклад основного матеріалу. Важливим компонентом розвитку мовленнєвої компетентності в сучасних освітніх закладах є реалізація комунікативної змістової лінії, яка спрямована на розвиток комунікативної компетентності учнів, основу якої становлять: уміння адекватно сприймати на слух діалог і монолог, що передбачає зосередження уваги на осмисленні висловлювання; уміння користуватися різними видами читання; уміння вести діалог з додержанням вимог українського мовленнєвого етикету в різних життєвих ситуаціях; уміння створювати усні монологічні висловлювання; уміння створювати письмові тексти різних стилів.

У дітей з порушеннями інтелектуального розвитку потреба в комунікації повністю збережена, але недорозвинуті тонкі аспекти способів комунікації. Психологічний розвиток учнів з порушеннями інтелектуального розвитку має певні особливості, зумовлені своєрідністю перебігу психічних процесів. Уповільнений перебіг розумових процесів позначається на розвитку мови в цих дітей. Розмовно-побутова мова розвинута слабо, що обмежує участь дитини в бесідах, у спілкуванні. Недоліки мови негативно впливають на деякі сторони особистості дитини з порушеннями інтелектуального розвитку. Вони виявляють мовну замкнутість. Бувають випадки, коли небажання говорити доходить до мовного негативізму. Основною причиною мовної замкнутості дітей з особливими потребами є бідність внутрішніх ресурсів мови, відсутність відповідних уявлень і образів про предмети і явища навколишньої дійсності, порушення мотивації мови.

Корекція порушених механізмів комунікативної діяльності у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку найперше потребує забезпечення належних стосунків між дітьми і дорослими. Професійне педагогічне спілкування – комунікативна взаємодія педагога з вихованцями, спрямована на встановлення сприятливого психологічного клімату, психологічну оптимізацію діяльності і стосунків. Безумовно, в основі стилю спілкування вихователя лежить його загальне ставлення до дітей і професійної діяльності в цілому. На ефективність розвитку комунікативних умінь впливає психолого-емоційний стан, адже вихованці, які відчують себе впевнено, спокійно прагнуть до взаємодії з вчителем, до спілкування. Воно в свою чергу має відбуватися в умовах спокою, радості, неквапливості. І неодмінно мовою серця. Спрямованість на дитину, її розвиток, захопленість справою – ось запорука продуктивного стилю у педагогічній практиці. Протилежний ефект виникає

тоді, коли мовлення вчителя перенасичене наказами, заборонами, що супроводжуються інтонаціями незадоволення, роздратованості (типові вирази зі словами «помовч», «перестань», «сиди тихо», «припеніть», «закрийте роти»). Не надає натхнення вихованцям звичка перебивати відповіді репліками негативного характеру («Ти як завжди нічого не робиш», «Тобі цього ніколи не зрозуміти тощо»).

Зважаючи на те, що розвиток комунікативних умінь вихованців з порушеннями інтелектуального розвитку відбувається через мовленнєву діяльність, сприймання мовлення і говоріння, важливо створити необхідні умови для успішного протікання мовленнєвої діяльності вихованців, для їхнього спілкування, висловлювання своїх думок. Формування повноцінного мовлення забезпечується такими умовами, як наявність змісту висловлювання та потреби у спілкуванні, комунікації, наявність внутрішнього стимулу до мовлення, бажання сказати щось своє; забезпечення дитячих висловлювань необхідними мовними засобами. Робота з розвитку мовлення у вихованців спеціальної школи – складний і багатоплановий процес. Успішне її виконання потребує значних зусиль як з боку педагогів, так і з боку дітей.

Мовленнєву діяльність дітей з порушеннями інтелектуального розвитку слід поєднувати з спостереженнями, побутом, практичною діяльністю, з метою подальшого перенесення сформованих комунікативних навичок у самостійне життя.

Важливе значення в розвитку комунікативних умінь мають прогулянки, екскурсії в природу. При цьому всі предмети і дії слід обов'язково визначати словами, жестами, мімікою. Діти багато дізнаються про оточуючий світ і вчаться спілкуватися під час прогулянок і екскурсій.

Так, наприклад, під час екскурсій до лісу восени, пропонується вихованцям зібрати природний матеріал, розібрати зібрані гілки, листя чи плоди і не просто розповісти про те, як вони називаються і де їх знайдено, й описати. Вихованці охоче виконують таке завдання проте відчувають труднощі описуючи зібрані матеріали. Як засіб розвитку образності, влучності мовлення доречно використовувати загадки, адже в загадці дається опис предмета чи явища, за яким його треба відгадати. При цьому не обмежуються висловлюванням одного вихованця, а надається можливість висловлюватися кільком дітям. Кожний зі складених описів докладно аналізується, усуваються недоліки щодо структури й інтонаційного оформлення, одноманітності лексики.

Під час проведення екскурсій слід використовувати вірші, уривки з творів художньої літератури, які допомагають вихованцям правильно висловити власну думку в міркуваннях, віднайти переконливі докази на захист свого твердження.

Велику роль у розвитку комунікативних умінь вихованців з порушеннями інтелектуального розвитку відіграють групові і загальношкільні свята. В нашій спеціальній школі вони проводяться за різними напрямками та формами – свята, зустрічі, бесіди, співрозмови, конкурси, вікторини, пізнавально-розважальні програми, але всім їм передуює тривала підготовка. Такі

заходи проводяться за спеціально підготовленим і розробленим сценарієм і є спільною творчістю педагогів і вихованців.

Створення мовного середовища, спеціальна організація мовленнєвих ситуацій є головними умовами для успішної роботи з розвитку комунікативних умінь. Щоб підготувати вихованців з порушеннями інтелектуального розвитку до діалогічного мовлення, пропонується їм під час проведення групових свят мовленнєві ситуації, що спонукають висловлюватись замість персонажу літературного твору, або разом з ним. Наприклад, передбачити кінець оповідання так, щоб він був не трагічним, а веселим. Крім цього створюються на групових заняттях такі ситуації, коли вихованець потрапляє на місце головного героя.

Не менш важливим чинником у розвитку комунікативності є формування вміння аналізувати ситуації. Розв'язанню цієї проблеми сприяє прийом опису ситуації за відомою реплікою одного із співрозмовників. Така робота не лише сприяє розвитку мислення, уяви, комунікативних умінь, але й спонукає вихованців виявляти кращі риси людини.

Для розвитку комунікативних умінь під час проведення групових загальношкільних свят доцільно виділити роботу над словом, реченням. К.Д. Ушинський стверджував, що «бідність словника школяра породжує одноманітність мовлення і робить його незрозумілим для слухачів».

Під час проведення групових і загальношкільних виховних заходів традиційно використовуються засоби народної педагогіки, зокрема знову ж таки прислів'я, приказки, загадки, легенди, перекази, скоромовки. Процес відтворення та обговорення сприйнятого на слух звичайно відбувається у вигляді бесіди з фрагментарним переказування змісту твору. Необхідно пам'ятати, що лише в тому випадку, коли переказ буде вмотивованим та зорієнтованим на слухача, його можна вважати комунікативним.

Чимало важить у розвитку комунікативних умінь вихованців з порушеннями інтелектуального розвитку приклад вчителя. Тому необхідно, щоб мовлення педагога було прикладом для наслідування. Вимогливо слід ставитися і до мовлення вихованців. Під час відповідей постійно звертати увагу не лише на зміст висловлювання, а й на його форму – оформлення своїх думок. Неправильно побудована фраза, недоречно вжиті чи неправильно вимовлені слова в кожному випадку є предметом постійної уваги. Одним із прийомів у цій роботі є взаємоконтроль: вихованці слідкують за мовленням один одного і намагаються виправити помилки. У кожному конкретному випадку з'ясовується, як правильно побудувати речення чи мікротему. Це потребує такту, щоб не образити дитину, не відбити бажання активно включитися в роботу. Для дітей з легкою розумовою відсталістю дуже важлива позитивна оцінка вчителем його найменших успіхів. Вона викликає задоволення, активізує їх та є стимулом для розвитку комунікативних умінь.

Висновки. Таким чином, невід'ємною складовою розвитку комунікативних умінь вихованців з порушеннями інтелектуального розвитку є обов'язкове формування таких основних соціально-комунікативних навичок, а саме: привітання, прощання, дякування, спільної гри у парі, у групі, рольової

гри, прохання про допомогу, послугу, приймання допомоги, постановки запитань, слухання відповіді, уміння відповідати по черзі, запрошення інших приєднатися до спільної діяльності, інші види запрошень; ведення розмовного діалогу; переривання пауз у розмові, чекання; позитивного прийняття відповіді, успіху іншої особи; висловлювання компліментів; висловлювання власної думки; ширше розв'язання конфліктних ситуацій вербальним шляхом; прийняття ведучої ролі, слідування за іншими.

Отже, щоб сформувати комунікативні вміння педагог повинен запам'ятати такі правила:

1. Дитина не є об'єктом виховання.
 2. На формування комунікативних умінь не шкодуйте ні часу, ні сил: сьогоднішній активний вихованець – завтрашній активний член суспільства.
 3. Ставте вихованців у ситуації, котрі вимагають виявлення та пояснення розбіжностей між фактами, що спостерігаються, та наявним знанням.
 4. Слід якомога частіше використовувати питання «чому?», щоб навчити мислити причинно: розуміння причинно-наслідкових зв'язків є обов'язковою умовою розвитку мовленнєвих умінь.
 5. Слід частіше показувати вихованцям перспективи їх успішного спілкування.
 6. У процесі навчання обов'язково враховуйте індивідуальні особливості кожного вихованця.
 7. Пояснюйте вихованцям, що кожна людина знайде своє місце в житті, якщо навчиться всьому, що необхідно для реалізації її життєвих планів.
- Ці корисні правила-поради – тільки невеличка частинка, тільки вершина айсберга педагогічної мудрості, педагогічної майстерності, спільного педагогічного досвіду багатьох поколінь. Але згадати їх ще раз не буде зайвим. Пам'ятати їх, слідувати їм, керуватися ними буде дієвою умовою, яка здатна полегшити педагогу досягнення провідної найважливішої мети – формування та розвитку особистості.

Література

1. Белухін Д. Молодець, сідай... («Майстерність педагогічного слова») / Д. Белухін, II ч. – Завуч. – 2002. – № 19. – С. 5–8.
2. Кот М. З. Теорія і методика роботи в допоміжній школі / М. З. Кот. – Матеріали до курсу лекцій. – К., 1998. – 86 с.
3. Липа В. А. Основы коррекционной педагогики / В. А. Липа. – Донецк : Лебідь. – 2002. – 180 с.
4. Обухівська А. М. Діти з обмеженими фізичними та розумовими можливостями в системі корекційного навчання і виховання / А. М. Обухівська. – К., 1997. – С. 17.
5. Потамошнєва О. Взаємозв'язок навички читання і розвитку навчального спілкування учнів допоміжної школи / О. Потамошнєва // Дефектологія. – 2002. – №1. – С. 13.

6. Український дефектологічний словник / За ред. В.І. Бондаря. – К. : Милосердя України, 2001. – 211 с.

Пилипів О.З.

вчитель початкових класів
ТзОВ «Школа вільних та небайдужих»
м. Львів, Львівська область, Україна

ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛАХ І СТУПЕНЯ ПРИВАТНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ ЯК ОСНОВА НУШ

Актуальність Пошуки шляхів удосконалення системи освіти в школі сприяли відродженню такого поняття, як інтеграція навчання. Наразі основним завданням освіти у XXI столітті є вдосконалення, розвиток та формування уваги, уяви, мислення та пам'яті. Проте загалом, сьогоdnішній рівень розвитку освіти в Україні не дає змоги сповна виконати функцію ключового ресурсу соціально-економічного розвитку держави і зростання добробуту громадян. Престижність науки та освіти в суспільстві нині залишається низькою.

Мета статті – проаналізувати основні аспекти інтегрованого підходу до навчання у приватних початкових школах та розкрити педагогічну цінність тематичного навчання в навчально-виховному процесі.

Виклад основного матеріалу На даний момент в Україні принцип інтеграції виголошений основним принципом реформування освіти разом із принципами диференціації та гуманізації. В країнах світу багато освітніх технологій розробляються та впроваджуються на базі інтегрованого підходу.

В початковій школі проблема інтеграції навчання і виховання важлива як для теорії, так і для практики. Її затребуваність нав'язана новими соціальними запитами, які висуваються до школи, і зумовлена змінами в сфері виробництва і науки. Інтегрований підхід у процесі навчання виступає в якості важливого учасника активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Приватна початкова школа ставить перед собою масштабне завдання – створення належних умов для цілісного розвитку особистості дитини та її самоорганізації. Вирішити дане завдання можна завдяки розв'язанню таких проблем: формування в кожного учня почуття психологічної захищеності; створення належних умов для задоволення основних потреб дитини в розвитку, вдосконалення, активності її індивідуальності тощо; створення надійних та довірливих відносин «учитель-учень», «учень-учень», «учні-учитель»; надати кожній дитині можливість реалізувати себе у найважливіших для неї сферах життєдіяльності, з найбільш можливим її розвитком здібностей та можливостей.

Згідно з Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 року «Розбудова національної системи освіти в сучасних умовах з врахуванням кардинальних змін у всіх сферах суспільного життя, історичних викликів XXI століття вимагає критичного осмислення досягнутого і зосередження зусиль і ресурсів на розв'язанні найактуальніших проблем, які

стримують розвиток, та дають можливість забезпечити нову якість освіти, адекватну нинішній історичній епосі» [3, с. 4].

Реалізація міжпредметної інтеграції змісту навчання є актуальним питанням сьогодення, оскільки освітня модель, побудована на засадах інтеграції, сприяє створенню в учнів цілісної картини світу, формуванню міжпредметних та ключових компетентностей, стимулює розвиток їхніх пізнавальних та творчих здібностей, вирішує проблему інтелектуального перевантаження молодших школярів, тому що кількість навчальних предметів, основою яких є тільки одна наука, скорочується за рахунок введення інтегрованих курсів, які базуються на знаннях декількох суміжних галузей науки. Ідея інтеграції в освіті є значним здобутком дидактики, оскільки за умови її успішного методичного впровадження реалізується мета якісної освіти [1, с. 15].

Тому інтеграція, як вимога об'єднання у ціле компонентів об'єктів навчання, є необхідним дидактичним засобом, за допомогою якого уможливується створення в учнів цілісного уявлення про об'єкт, що вивчається, формується міжпредметна компетентність.

А. Данилюк вважає, що інтеграція представляється як інноваційний прийом, здатний вирішити багато з проблем освіти. Інтеграція в сфері виховання та освіти може здійснюватися на будь-якому етапі педагогічного процесу, будучи універсальним шляхом його перетворення.

Для інтеграції в початковому навчанні та вихованні існують як сприятливі, так і несприятливі фактори. Вони багато в чому визначають тактику інтеграції. До позитивних факторів належить інтелект дитини. До негативних чинників належить обмежене число навчальних предметів, необхідність формування надзвичайно важливих навичок читання, письма і рахунку. Це вимагає предметного навчання [2, с. 28].

Інтеграція шкільного змісту може бути повною або частковою. Характерною рисою більшості приватних початкових шкіл стало навчання за інтегрованими курсами. Так, читання, письмо, усне мовлення об'єднані в «мистецтво мовлення»; театр, дизайн, музика танці в «мистецькі напрями», шахи, мислення, математика в «математичний блок». Досвід проведення інтегрованих уроків засвідчує, що їх методика вимагає дуже високого професіоналізму та ерудиції вчителів.

Основними ідеями інтегрованого навчання є: особистісна спрямованість навчання (людина – головна цінність освітнього процесу); пріоритет основних мотивів у навчанні (спонукальні, внутрішні, зовнішні й організаційні); системність у навчанні; проблемність навчання; рефлексія діяльності.

Метою інтегрованого навчання є: формування в учнів цілісного світогляду про навколишній світ; активізація їхньої пізнавальної діяльності; підвищення якості засвоєння сприйнятого матеріалу; створення творчої атмосфери в колективі; виявлення в школярів здібностей та їх особливостей; формування навичок самостійної роботи з додатковою літературою, опорними словами та схемами; ефективної реалізації розвитку виховної функції навчання та ін.

Учителю початкової школи варто орієнтуватися на головні компоненти Концепції нової української школи:

1. Новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві.
2. На потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм.
3. Наскрізнний процес виховання, який формує цінності.
4. На педагогіку, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками [4, с. 136].

Проте, разом з тим, інтеграція навчання вимагає майстерності, творчості, натхнення, бажання вчителя, ретельної підготовки, особистісно-орієнтованого спілкування з учнями [5, с. 105].

Помітно, що проведення інтегрованих уроків сприяє підвищенню зростання професійної майстерності вчителя, так як вимагає від нього володіння методикою нових технологій навчально-виховного процесу, додаткового часу для підготовки та здійснення діяльнісного підходу до навчання.

Важливим завданням вчителя початкових класів є залучення молодших школярів до пізнавальної діяльності, створення необхідних умов для впровадження інтегрованого навчання. Використання інтегрованого підходу у навчанні сприяло розширенню соціально-пізнавального досвіду учнів у руслі поставлених учителем конкретних навчально-виховних завдань, розвитку критичного мислення у школяра, підвищенню мотиваційної діяльності, інтенсивному розвитку учнів в аспекті вибраної тематики, покращенню пам'яті, уваги, уяви, формуванню інтересу до подій і явищ дійсності, розширенню цілісної системи уявлень про навколишній світ.

Тематична інтеграція має певні шляхи реалізації своїх завдань: інтегровані уроки; інтегровані курси; бінарні уроки; інтегровані тематичні дні; уроки з міжпредметними зв'язками; тематичне навчання.

Отже, перевага тематичної інтеграції навчання – це створення передумов для формування не вузько інформованого фахівця, а творчої особистості, яка цілісно сприймає світ і здатна активно діяти в соціальній та професійній сфері. Також, внаслідок такого підходу до навчання учні отримують цілісну картину світу в аспекті змісту вертикальної теми. Точка дотику різних навчальних предметів має важливе значення, допомагає формуванню світогляду учня, розкриває його ставлення до навколишнього світу, природи, суспільства, самого себе.

Міжпредметні зв'язки дають змогу поглибити вивчення матеріалу без додаткових затрат, реалізувати взаємну систематизовану узгодженість, стимулювати учнів до використання набутих знань у повсякденній практиці.

Інтегровані уроки забезпечують формування в учнів цілісної системи уявлень про навколишній світ, в їх взаємозв'язку та взаємозумовленості; сприяють поглибленню та розширенню знань учнів. Інтегровані уроки підвищують пізнавальний інтерес, розвивають уяву, увагу, мислення, мовлення й пам'ять, спонукають до активного пізнання навколишньої дійсності, до

осмислення і знаходження причинно-наслідкових зв'язків, до розвитку логіки, мислення, комунікативних здібностей.

Висновки. Інтегрований урок у приватній початковій школі вносить в звичайну структуру початкової шкільної освіти новизну, оригінальність, сприяє формуванню цілісної картини світу, розгляду предмета з кількох сторін, дозволяють систематизувати знання, створюють сприятливі умови для реалізації особисто орієнтованого, розвивального навчання молодших школярів. Крім того, міжпредметні зв'язки дають можливість раціонально використовувати час, відведений на вивчення навчального матеріалу, вагомо зменшує навантаження учнів.

Отже, інтеграція в сучасній школі – вимога часу, актуальна для всіх учителів, зацікавлених у формуванні всебічно розвиненої особистості учня, яка цілісно сприймає світ і здатна активно діяти в соціальній та професійній сферах.

Література

1. Біляєв О. Інтегровані уроки рідної мови // Диво слово. 2010. №5. С.15-19.
2. Данилюк А.Я. Навчальний предмет як інтегрована система // Педагогіка. 1997. № 4. С. 28-29.
3. Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ ст. Освіта України. 2002. № 33. С. 4.
4. Нова українська школа: порадник для вчителя. Під заг. ред. Бібік Н.М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеади», 2017. 206 с.
5. Чекіна О.Ю. Інтегровані уроки у початковій школі. Х.: Основа, 2011. 256 с.

Новенко М.Н.,
вчитель початкових класів
КНВК №35 «Імпульс»
м. Кривий Ріг, Україна

РОЗРОБКА УРОКУ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ І УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАНЬ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ЗКЛАСІ З ТЕМИ «ІМЕННИК» З ВИКОРИСТАННЯМ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ

Мета: поглибити і узагальнити знання учнів про іменник як частину мови, учити розрізняти їх за характерними ознаками; розвивати вміння класифікувати предмети; розвивати мовлення, пам'ять; розширити уявлення учнів про птахів рідного краю, звичаї і традиції рідного народу; виховувати любов до рідної землі, до природи.

Обладнання: презентація, малюнок сонця, зображення музею, назви залів музею, екскурсовод Іменничок, куб, будиночки.

Тип уроку: урок систематизації і узагальнення знань.

Форма проведення: урок-подорож (В музеї)

Хід уроку

I. Створення емоційно-сприятливого середовища

Аутотренінг (які ми на уроці).

- У – уважні,
- Р – розумні,
- О – оперативні,
- К – кмітливі.

Отже, девіз уроку :

*Не просто слухати, а ... (чути),
Не просто дивитись, а ... (бачити),
Не просто відповідати, а ... (міркувати),
Дружно і плідно ... (працювати).*

II. Мотивація навчальної діяльності.

-- Що допомагає жити всьому живому на землі, купає землю у своєму промінні? (*Сонце*)

-- Розгадайте кросворд та розмістіть відгадки на промінчиках, а те слово, яке вийде в червоних клітинках, підкаже, з ким ми сьогодні зустрінемося.

(На дошці малюнок сонця)

1. Чарівний Іван,
Дерев'яний каптан:
Де носом проведе,
Там помітку кладе. (*Олівець*)

2. Я для людини друг
чудовий.

Мене завжди бери в похід.
Я вказую безпомилково,
Де північ, південь, захід, схід.

(Компас)

3. Маленьке, біленьке, по
дошці стрибає,

Білий слід залишає. (*Крейда*)

4. Снігові поля, чорні грачі,
Хочеш розумним бути – бери
та вчи. (*Книга*)

5. Він такий, як олівець.

Розмалює папірець.

Як побачить він водицю —

Вийде сонце і травиця.

(Пензлик)

-- Що допомагають здобувати ці предмети? (*Знання*)

-- Так, як сонце світить всьому живому на землі, так знання освітлюють весь життєвий шлях людини.

III. Повідомлення теми, завдань уроку.

1. - Сьогодні на уроці ми підсумуємо знання про одну із частин мови. А про яку саме, вам підказало виділене слово у кросворді. Підкажуть також

промінчики сонечка. Поставте питання до слів-відгадок. До якої частини мови належать ці слова? (До іменника)

Так, сьогодні на уроці ми узагальнемо свої знання про іменник. – Пригадайте, яку частину мови називають іменником.

2. Розминка (Усно)

- Прочитайте і назвіть споріднені слова

Хто **дружніший**, той сильніший.

З книгою жити — з добром **дружити**.

Дружба та братство – найбільше багатство

— Який корінь мають ці слова. Знайдіть серед них іменник.

3. Довідкове бюро. (виступають підготовлені учні)

1 учень. Іменник – частина мови, найчисельніша серед інших.

Учені дослідили, що половина усіх слів, наявних у нашій мові, припадає на іменник. Це, очевидно, тому, що він дає назву усьому, що нас оточує. А світ такий велетенський. От і виходить, що майже кожне друге слово в нашій мові – іменник.

2 учень. Спостереження показали, що іменник – це перша частина мови, яка з'являється в мовленні дітей. Їх оточує світ речей, і вони жадібно прагнуть дати назви усьому, що бачать.

3 учень. На початку виникнення мови саме іменники допомагали людям порозумітися. Ними вони називали різні предмети. Значення цих слів супроводжували жестами, щоб було зрозуміліше.

- Подумайте, де зберігаються старовинні речі, щоб їх могли досліджувати вчені і знайомилися з ними допитливі діти? (**У музеї**) на слайді підказка йезум. Слово «музей» в перекладі з давньогрецької мови означає «дім **Муз**». **Музи**, - це богині поезії, мистецтв і наук.

IV. Відтворення та коригування опорних знань.

1. Хвилинка каліграфії. Перевіряючи ваші зошити, я звернула увагу на те, що деякі учні роблять помилки при написанні та поєднанні літер. (Повторення з'єднання букв)

зей му і ник мен

--Які слова можна утворити з цих складів?

(Музей, іменник)

2. Добір синонімів

-Я запрошую вас відвідати казковий музей Іменника. Гадаю, що після екскурсії музеєм ви пригадете все, що вивчили про цю частину мови.

Аудіозапис голосу принца Шановні третьокласники!

Звертається до вас принц Іменник.

Сьогодні я хочу вас запросити на екскурсію до свого музею.

Музей наш дуже давній. Бо тільки люди почали говорити, то найперше вони давали назви предметам і явищам. Це для того, щоб могли швидше порозумітись. Так виникли іменники. Довго подорожували ці слова по світу і зараз вони є у нашій мові, як подарунок минулих століть.

Відвідайте всі зали музею. Тільки прислухайтеся і придивляйтесь уважно.

Я вірю в ваші сили і добрі знання. До зустрічі у залі Скарбів!

- Є іменники які називають єдині, найдорожчі слова: мама, тато, сім'я, бабуся, дідусь, братик, сестричка.

- Є іменники, що живуть тільки взимку. Які вони? (Сніг, мороз, сніжинки, ковзанка,...).

Які іменники заважають учитися? (Лінь, пасивність, неухважність...).

(Я б хотіла) А які ви б хотіли запросити сьогодні на урок?(Уважність, старанність, пам'ять,...).

Щоб відчинились двері музею, треба зрушити з місця великий камінь

3. Вправа “ Кубування”

(Завдання записані на кожній грані куба)

Що таке іменник?

Які є іменники?

За чим змінюються іменники?

Який рід мають іменники?

Як визначити до якого роду належить іменник?

Яке число мають іменники?

4. Робота в парах. Гра «Склади план уроку»

Прочитайте прислів'я (на аркушах)

- Хто багато робить, той і багато вміє.
- Зробив діло – гуляй сміло.
- Добрий початок – половина роботи.

- Пронумеруйте прислів'я в такому порядку, щоб відтворити послідовність дій нашого уроку.

(Правильні відповіді перевіряють на слайді)

2.Хто багато робить, той і багато вміє.

3.Зробив діло – гуляй сміло.

1.Добрий початок – половина роботи.)

Молодці. У нас добрий початок і я сподіваюсь, що ми з вами виконаємо багато цікавих завдань.

V.Узагальнення та систематизація понять

Екскурсовод ІМЕННИЧОК

1.а)Зал Істот - Неістот

хлопець, донька, дитя, мандрівник, інженер, професор, балерина
--

ведмідь, корова, чапля, індик, синиця, бджола, комар
--

демон, лісовик, відьма, русалка, мавка, домовик , змії, Нептун,
--

- Що означають іменники кожної групи? (1-назви людей, 2-назви тварин, 3-назви міфічних істот(героїв))

- Люди, тварини, міфічні герої є назвами ІСТОТ.

- На які питання відповідають ці іменники? (Хто)

- Напишіть в зошити по 3 назви неістоти
- Рослини (береза, малина, мак)
- Почуття (кохання, ненависть),
- Риси характеру (доброта, злоба, вихованість),
- Відносини між людьми (дружба, мир),
- Стан (сон, тиша),
- одиниці вимірювання (метр, кілограм, літр)
- На які питання відповідають ці іменники? (Що?)
- Іменники, які відповідають на питання **що?** є назвами НЕІСТОТ.

б) Висновок. (Продовж речення) Назви істот відповідають... на питання хто? Назви неістот відповідають... на питання що?

Пам'ятай! Граматичне поняття істоти/неістоти не збігається з поняттям живого/неживого в природі.

Назви істот і неістот розмежовуються за допомогою запитань:
для істот - хто? кого?, для неістот - що? чого?

2. Зал Родоводу

- Про кого говорять: «Без роду, без племені» (Одинокий, без рідних, без сім*ї)

Серед іменників таких немає, бо кожен іменник належить до певного роду

Гра «Посели в будиночок слова» На дошці прикріплені 3 будиночки з

підписом:

В яких будиночках вони живуть? (Записують по варіантах)

(Птах, повінь, сонце, щастя, кошеня, зима, снігур, шишкар, горобець, весна, повітря, каміння, осінь, конвалія, підсніжник).

1в. слова Ч.Р.- Птах, снігур, шишкар, горобець, підсніжник. Яку групу слів можна виділити серед цих іменників?-(назви птахів)

2в. слова Ж.Р.- повінь, зима, весна, осінь, конвалія. Яку групу слів можна виділити серед цих іменників?-(пори року)

3в. слова С.Р.- сонце, щастя, кошеня, повітря, каміння. Яку групу слів можна виділити серед цих іменників?-(Предмети неживої природи)

Завіває хуртовина —

І летять на Україну

Милі пташки невеличкі —

Кольорові рукавички.

Як червоні ліхтарі,

Сяють взимку... (снігурі).

-Чому саме зображення снігура ви побачили в цьому залі? Та тому що снігурі живуть цілими сім'ями і шанують старших членів роду.

Дослідники. Живуть снігурі переважно в хвойних лісах Півночі. До нас прилітають пізно восени й оселяються недалеко від людського житла. Мандруючи садами, вони збирають насіння бур'янів, ягоди, що залишилися на кущах. Надають перевагу горобині. Комахи в раціон снігурів потрапляють випадково і в незначній кількості. Тривалість життя снігура – до 4 років.

Перелітаючи з дерева на дерево і наспівуючи свої приємні пісні, снігурі дуже оживляють зимові ліси, сади, парки.

У птахів існує така особливість, яку не завадило б придбати людям: якщо одна пташка з снегириной зграї потрапляє в пастку, то всі інші поспішають їй на допомогу. Кліп про снігура

Вчитель. - Снігурів часто зустрічають взимку, але ніхто не бачить влітку. Навесні вони зникають з поля зору. Так куди навесні відлітають снігурі?

Відповідь на дане запитання проста— влітку пташка живе все в тих же лісах, все в тих же рідколіссях і навіть містах, але помітити її вдається не кожному-поводяться пернаті тихо і непомітно, ховаючись в кронах дерев, тому виявити їх досить непросто.

Робота з деформованим реченням

Снігурі звеселяють похмурий ліс своїми піснями.

Підкреслити головні і другорядні члени речення. Назвіть іменники в цьому реченні. Якими членами речення можуть бути іменники?

3. Зал Числових перетворень

З кінцем зими прийде вона,

Улюблениця всіх, ...**(Весна)**

Тепер Іменничок пропонує *порацювати в парах*.

- Прочитайте весняний вірш. Випишіть іменники, які вжиті в множині в стовпчик. Записані іменники змініть так, щоб вони були вжиті в однині і запишіть поряд.

Сміючись, веселі **діти** Запашні весняні **квіти**
Свої **таночки** завели, У **віночки** заплели.

1 пара- працює біля дошки. Діти звіряють з правильно виконаною роботою біля дошки.

- Який висновок можемо зробити ? (Іменники можуть вживатися в однині і в множині)

4. Зал Етнографії

- Етнографія – це наука, яка вивчає культуру і звичаї народу

Прослухайте текст і здогадайтесь про яке свято в ньому йде мова

Останні приготування до свята розпочинаються у суботу. Цього дня пишуть писанки, фарбують крашанки, запікають сало, ковбаси, м'ясо, подекуди запікають ціле поросся. Ввечері господиня починає збирати кошик, кладучи в нього потрохи з кожної святкової страви, після чого накриває все святковим рушником. Несуть його до церкви посвятити. Вітаються на це свято словами: „Христос Воскрес!”.

- Це свято називається...(ВЕЛИКДЕНЬ)
- Отже, що являється символом Великодніх свят? (Писанка і крашанка). Чому їх так назвали?
- Провідмініайте за відмінками ці слова (по варіантах)

Під час записування слів звучить пісня «Писанка»

Перевірка по слайду (взаємоперевірка зошитів)

- Доберіть споріднені слова до слова писанка. У цих словах позначте корінь.

5. Зал Перевертнів Робота у парах.

Виправте помилки і запишіть словосполучення, які утворились.

Засобакали гавки,
Закицькали нявки,
Закачкали кряки,
Закізкали меки,
За зірки сховалось небо,
Перестав усе, як треба.

--Я пропоную вам записати словосполучення, які утворилися. Підкресліть іменники і поставте питання до них. Назвіть їх одним словом. На які питання відповідають ці слова? Вони є назвами істот чи неістот? Доведіть свою думку.

6. Зал Перетворень (Усно)

- В цьому залі слова різних частин мови можуть перетворюватись на іменники

Добери до поданих слів	спільнокореневі іменники
Що?	Хто?
Щедрий – <i>щедрість</i>	Мудрий – <i>мудрець</i>
Писати – <i>письмо</i>	Плавати – <i>плавець</i>
Просити – <i>просьба</i>	Лікувати – <i>лікар</i>
Розповідати – <i>розповідь</i>	Пекти – <i>пекар</i>

VI. Підсумок уроку.

1) Створення асоціативного куща з теми «Іменник».

- Що ви дізнались про іменники вивчаючи їх на уроках?

2) Зал скарбів.

- Тепер ми нарешті у залі Скарбів, де є скринька, в якій знаходиться записка від принца Іменника.

Аудіозапис голосу «Я був впевнений, що ви встигнете дістатися до скарбнички. Сьогодні я дарую вам свої найкращі іменники».

Діти дістають зі скриньки злитки золота (у вигляді сердечок) з написами: «за старанність», «за творчість», «за уважність», «за наполегливість», «за працьовитість», «за доброту», «за допитливість»

VII. Домашнє завдання Скласти міркування зі словом, записаним на краплині. Чи допомагає це в навчанні? Чому?

СЕКЦІЯ 2.

ДОСВІД РОБОТИ ВЧИТЕЛІВ ОСНОВНОЇ І СТАРШОЇ ШКОЛИ

Абрамович Н.М.

учитель української мови та літератури
Мелітопольська загальноосвітня школа I-III ступенів № 4
м. Мелітополь, Запорізька область, Україна

КОНСПЕКТ УРОКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ КРІЗЬ ПРИЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ

Інформація про клас: Конспект уроку української мови для учнів 11 класу філологічного профілю.

Тема: Письмовий відгук про твір мистецтва, кінофільм (телепередачу) у публіцистичному стилі.

Мета:

навчальна: навчити складати відгук про твір мистецтва у публіцистичному стилі.

розвивальна: формувати мовленнєво-комунікативні вміння; розвивати спостережливість, логічне й образне мислення, пам'ять; удосконалювати вміння висловлювати власну думку; дотримуватися норм мовленнєвої культури, розвивати естетичний смак.

виховна: сприяти естетичному розвитку й осмисленню мистецької спадщини українського народу.

Державні вимоги до рівня навчальних досягнень учнів (за програмою) [5].

Знати – природу і функції мови; основні відомості про лінгвістику як науку, форми існування української національної мови, літературну мову; системну будову мови, граматичні значення, форми, категорії, взаємозв'язок мовних рівнів і одиниць; будову тексту, його ознаки;

- основні аспекти культури мовлення; вимоги до усних і писемних текстів різних жанрів у навчально-науковій, соціально-культурній, розмовно-побутовій, офіційно-діловій сферах спілкування.

Вміти:

- продукувати усні і писемні монологічні та діалогічні висловлювання (тексти) різних типів і жанрів, у тому числі тексти, які сприяють гармонізації психоемоційного стану, містять моделі досягнення свободи особистості, соціальної захищеності, сімейного щастя, кар'єрного зростання та ін., оцінювати, редагувати їх під кутом зору мовно-стилістичного оформлення, ефективності досягнення поставленої комунікативної мети.

Ключові компетентності: спілкування державною мовою, обізнаність та самовираження у сфері культури.

Наскрізна змістова лінія:

«Громадянська відповідальність» (НЛ-2).

Соціокультурна змістова лінія: Українська мова і світ. Збереження національного в період глобалізації.

Міжпредметні зв'язки (МЗ): образотворче мистецтво.

Тип уроку: урок розвитку мовлення з елементами віртуальної екскурсії.

Методи, прийоми і форми роботи: пояснювально-ілюстративний, розповідь учителя, бесіда, інтерактивна вправа «Незакінчене речення».

Засоби навчання: записи на дошці, картки, ілюстрації, мультимедійна презентація.

Обладнання: пам'ятка «Як скласти відгук про твір мистецтва», роздатковий матеріал «Словник», репродукції картин Тетяни Яблонської, мультимедійна презентація.

Міжпредметні зв'язки: образотворче мистецтво.

*Мистецтво – важка праця, яка виснажує,
знесилює, спалює нерви, але не стає осоружною,
стає найголовнішою потребою.*

Марія Башкирцева

I. Організаційний момент

Добрий день, шановні учні! Олександр Дюма, коли чекав гостей на звану вечірку, у гардеробі вішав табличку з написом: «Отут, разом із одягом, залишайте свій поганий настрій». Мені дуже хочеться, діти, щоб і ви залишили неприємні почуття, враження за дверима й налаштувалися на зустріч із прекрасним .

II. Мотивація навчальної діяльності.

Існує два засоби пізнання світу: наука і мистецтво. Кожен із них дозволяє людині щось відкрити не тільки в оточуючому просторі, але й у собі самому. У школі ви багато уваги приділяєте вивченню основ наук, але потрібно завжди пам'ятати, що є речі, які не вивчає наука. Яким буває світанок на морі? Що відчуває закохана людина? Що таке радість і горе? Що таке кохання? Саме на ці питання ми шукаємо відповіді в мистецтві. Сьогодні на уроці ми будемо з вами намагатися зрозуміти й оцінити твори мистецтва. Це урок незвичайний, тому що наша аудиторія на деякий час стане вистаковою залом. Ми познайомимся з творчістю талановитої української художниці, але хто вона – довідаєтеся згодом (Яблонської Тетяни Нилівни). Мабуть, ви заінтриговані, чому я про це заговорила? Зверніть увагу на дошку й прочитайте тему уроку.

III. Оголошення теми та мети уроку.

Письмовий відгук про твір мистецтва в публіцистичному стилі.

Ми підготуємося до написання відгуку про твір мистецтва, а для цього нам треба працювати плідно, бути активними, висловлювати свої думки, поділитися раніше набутими знаннями.

IV. Актуалізація опорних знань.

Евристична бесіда

1. Прочитайте епіграф до уроку, які ключові слова ви б виділили?
2. Чи захоплюєтеся ви мистецтвом?
3. Які види мистецтва ви знаєте? (література, живопис, музика, театр, скульптура, хореографія, кінематографія, архітектура, декоративне мистецтво)

тощо. Кожен із них відтворює навколишній світ різними засобами: література за допомогою слова, музика – звуку, танець – руху).

4. Чи доводилося вам ділитися враженнями від побаченого художнього фільму, вистави, картини тощо?

5. Чи доводилося вам складати відгуки?

V. Опрацювання нового матеріалу.

- Діти, з ваших відповідей можна зрозуміти, що ви маєте уявлення про те, що таке відгук, але зараз ми більш детально розглянемо це поняття. У вас на столах є картки, які допоможуть нам у роботі.

Відгук – це обмін враженнями, висловлення власної оцінки твору мистецтва, особливостей його індивідуального сприйняття.

Для відгуку як жанру публіцистики характерні такі особливості: оперативність, актуальність, лаконічність, відверта оцінність.

За своїм щирим, дружнім, доброзичливим тоном відгук нагадує ліричний відкритий лист. Обов'язковим є тактовність викладу, аргументованість висловлених тверджень.

Для відгуку характерні такі композиційні частини: зачин, стислий зміст мистецького твору або його опис та невеликий висновок, у якому передається особисте ставлення до твору.

Відгук про твір мистецтва може мати різні форми: лист, записи вражень у щоденник, стаття в газету, пост у соціальних мережах.

Бесіда:

Діти, що ви з'ясували про відгук як жанр публіцистики, опрацювавши пам'ятку?

1. Висловлення думки про твір мистецтва;
2. Доведення, аргументація своєї думки;
3. Бажання поділитися враженнями;
4. Привернути увагу до твору, вплинути на думку інших людей, подискутувати про зміст твору;

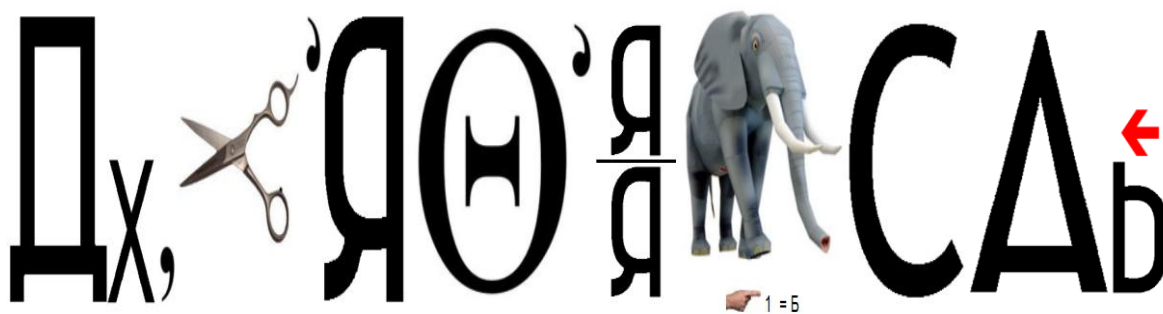
5. Відгук – жанр публіцистики, його ознаки: оперативність, актуальність, лаконічність, відверта оцінність.

Кожній людині притаманна властивість ділитися своїми враженнями і думками, що викликані прочитаним твором, побаченим фільмом чи спектаклем. Іноді одна й та сама книга, один той самий фільм викликають у різних людей різні враження. Це породжує дискусії, і вони бувають цікавими тільки в тому випадку, коли співрозмовники не тільки висловлюють свою точку зору, але й можуть довести її. Це робиться за допомогою відгуку.

- Діти, як ви думаєте, чому ми відвідаємо виставку образотворчого мистецтва? (Думаємо тому, що ми частіше обговорюємо кінофільми, книги, а ось про художні полотна говоримо нечасто).

Уявімо, що ми побачили з вами афішу – запрошення на виставку робіт відомої української художниці...

Завдання. Розшифрувавши ребус, ви дізнаєтеся про кого будемо говорити.

- Молодці, ви дали правильну відповідь – Тетяна Яблонська.

До виставкової зали нас запрошує досвідчений екскурсовод (один із учнів отримав випереджуваче завдання: дослідив біографію Тетяни Нилівни Яблонської, склав хронологію художніх полотен)

Учень-екскурсовод.

Шановні екскурсанти!

Запрошую вас до зали, щоб доторкнутися серцем до спадщини Тетяни Яблонської, насолодитися від зустрічі з прекрасним. Прошу вас дотримуватися правил поведінки, не розмовляти голосно, не торкатися руками експонатів виставки [4].

Учень - екскурсовод , використовуючи мультимедійну презентацію, знайомить учнів із життєвим і творчим шляхом Т.Н. Яблонської.

Слава і офіційне визнання так і не позначилися на творчій натурі

Т. Яблонської. Численні державні нагороди, депутатство у Верховній Раді УРСР, участь у керівних органах творчих спілок України та СРСР не змогли затьмарити найбільшого щастя – творчості. Більше того, у Яблонської вистачало сміливості йти всупереч лінії партії, коли вона відчувала свою правоту. В 1968 році на з'їзді художників України вона виступила з різкою критикою «опіки» мистецтва з боку партійних органів. Після з'їзду її картину «Життя триває» зняли з виставки «за ідеологічно невірний підхід», а на саму художницю чекала жорстка розмова з тодішнім секретарем ЦК з пропаганди А. Д. Скабою. Після відвертих погроз, Яблонську зняли з усіх посад. Правда, через кілька місяців «за розрив з творчою інтелігенцією» зняли і самого Скабу,

а Т. Яблонську відновили в колишньому статусі [3]. Також практично весь тираж її альбому в народному стилі з віршами Івана Драча був знищений «за націоналізм» [4].

Померла 17 червня 2005 у Києві, похована на Центральній алеї Байкового кладовища.

Відомі твори [10].

Назва картини		Рік написання	
«Перед стартом»	1944	«На будові»	1957
«Автопортрет»	1944	«Наречена»	1966
«Хліб»	1949	«Колиска»	1968
«Весна»	1950	«Життя іде»	1971
«У парку»	1950	«Вечір. Стара	1973

		Флоренція»	
«Ранок»	1954	«Італійський краєвид»	1977
«Над Дніпром»	1954	«Стара яблуня»	1986

- Діти, ви помилувалися полотнами Тетяни Яблонської, спробуємо висловити свої почуття, враження, емоції від побаченого (обмін думками).

- Ви знаєте, що ваші однокласниці навчаються в художній студії й вони люб'язно погодилися допомогти укласти «Словничок», у якому зібрано слова, якими скористуєтеся під час виконання роботи (словнички роздруковані для кожного учня) і спробували написати відгук.

Словник

Живописець – той, хто займається живописом, художник.

Жанр картини – історичне малярство, портрет, жанровий живопис, пейзаж, натюрморт, морська тематика, іконопис .

Колорит – загальний характер поєднання кольорів у творі мистецтва – яскравий, тьмянний, холодний, темний.

Контраст – міра виявлення об'єкта на якому-небудь тлі.

Світлотінь – це розподіл світлих і темних зон на об'єкті.

Техніка виконання та матеріали (використання фарб, кольорів і барвників на поверхні) – емаль, гуаш, пастель, олія, акварель тощо.

Тло – основний колір, тон, на якому зроблено або робиться малюнок, візерунок.

Відгук про картину Т. Яблонської «Літо» (1967).

Серед багатьох картин Тетяни Яблонської найбільше враження на мене справило художнє полотно «Літо». Це – пейзаж: видно білі хати-мазанки під високими кривлями, дерева в садах. Верби схилилися над водами неширокої річки. Милують око оброблені городи. За селом на пасовищі стадо корів-годувальниць. На передньому плані – дівчатка в білому одязі.

На мій погляд, художниця намагалася передати настрої – незабутній настрої від усіх гарних літніх днів. Вони запам'яталися у райдужному слові «Літо»!

-Діти, ви почули зразок відгуку про твір мистецтва. А щоб правильно його скласти, то необхідно працювати за планом. Запишіть його.

Орієнтовний план

1. Мій улюблений художник / композитор / режисер.
2. Найбільш відома картина / твір. Історія створення. Тема.
3. Опис картини / твору.
4. Які кольори використовує художник? Чому?
5. Мої враження від картини / твору.
6. Які думки пробуджує ця картина / твір? Загальний висновок щодо ідейного змісту та естетичності твору.

VI. Підбиття підсумків. Оцінювання.

- Шановні учні, добігає до кінця наша зустріч. Ми з вами вчилися складати відгук про твір мистецтва, відвідали виставку, доторкнулися до творчої

спадщини Тетяни Нилівни Яблонської. Отже, можемо поділитися думками та враженнями.

Інтерактивна вправа «Незакінчене речення»

Висловіть свої враження від уроку, продовживши речення:

Я дізнався... Найцікавішим було... Хотів би ще дізнатися про...

Хочу побажати собі, однокласникам, учителю...

VII. Домашнє завдання.

Обов'язкове: написати відгук на одну з картин Тетяни Яблонської (на вибір), скориставшись допоміжними матеріалами.

На вибір: створити ментальну карту творчості Т.Яблонської, використавши «Інтернет-ресурси».

Література

1. Бондаренко О.А. Розвиток мовлення. Українська мова. 5-11 класи: видання друге, доповнене / О. А. Бондаренко, О. О. Чмигова. – Черкаси: КНЗ «ЧОПОП ЧОР», 2016. – 230 с.

2. Бондаренко Р. Яблонська Тетяна Нилівна // Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. – К.: Наукова думка, 2013. – Т. 10 : Т-Я. – С. 715.

3. Владич Л. Т.Н. Яблонська / Л. Владич. – К: Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР. – 1958.

4. Легенда на ім'я Тетяна Яблонська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=387nbruDqm8>

5. Мацько Л.І., Груба Т. Л. Українська мова.10-11класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Філологічний напрям, профіль – українська філологія / Л.І.Мацько, Т.Л. Груба, О.М. Семенов, Т.В. Симоненко. – 2017.

6. Яблонська Тетяна Нилівна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%AF%D0%B1%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%A2%D0%B5%D1%82%D1%8F%D0%BD%D0%B0_%D0%9D%D0%B8%D0%BB%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B0

Богданович І. С.

вчитель української мови та літератури

Подільська ЗОШ І-ІІІ ступенів

Куп'янська районна рада Харківської області

ДОСЛІДНИЦЬКА РОБОТА У ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

Тема поданої доповіді – «Дослідницька робота у загальноосвітній школі». На жаль, на сьогоднішній день участь загальноосвітніх закладів у дослідницькій роботі та роботі МАН є обов'язковою, більшість же педагогів та здобувачів освіти не готові до цього напрямку. З чого почати? Як правильно визначитися з учнями та темами? Якою має бути сама дослідницька робота? Саме до цих питань хотілося б звернутися.

Уже одинадцять років поспіль я працюю над дослідницькими роботами з учнями Подолянської школи. Ця робота досить копітка, вимагає великих затрат часу, сил та енергії, але результат її все це виправдовує. Дослідницька робота – це робота, яка сприяє розвитку та виявленню обдарованої молоді. Діти вчаться аналізувати, систематизувати та узагальнювати матеріал, робити власні висновки. Крім того, дослідницька робота сприяє розвитку навичок самостійності. Учні вчаться формулювати свої думки, користуватися науковою лексикою та правильно оформлювати дібраний матеріал.

Наукова робота – це самостійно виконане наукове дослідження тієї чи іншої проблеми, яке відповідає науковим принципам, має певну структуру, містить результат власного дослідження і власні висновки, її якість може бути визначена за такими критеріями:

- актуальність обраної теми;
- науковість, повнота розкриття теми, аргументованість висновків;
- елемент творчості;
- стиль, грамотність.

Передусім, потрібно обрати учня, який зможе і схоче працювати над дослідницькою роботою. Це не повинен бути десяти- чи одинадцятикласник, адже робота з такими дітьми має бути систематичною, поступовою, спрямованою на майбутнє. Починати працювати з учнями у цьому напрямку можна вже з 5 класу, але свідомо дитина починає займатися дослідницькою роботою у 7-8 класі. Це не означає, що вона одразу сама напише досконалу дослідницьку роботу. Та якщо почати працювати з обдарованою дитиною у 7-8 класі, готувати її, то до 10 класу вона вже зможе більш-менш самостійно працювати у цій галузі.

Найголовніше – правильно обрати секцію та тему роботи. Ми з учнями працювали у декількох секціях: зокрема, у секціях фольклористика та літературна творчість. На секцію фольклористики нами була представлена робота про писанки Харківщини. Учениця, яка працювала над цією темою, сама також оформлювала писанки, була послідовницею у цьому своєї бабусі – тобто, підтримувала сімейні традиції. Ми дослідили характерні особливості оформлення і символіки писанок Харківщини, порівняли їх з писанками сусідніх регіонів...

На секції «Літературна творчість» ми з учнями декілька років поспіль посідали призові місця на обласному етапі. Для участі в цій секції не обов'язково володіти науковою лексикою чи вміти узагальнювати та систематизувати матеріал – це секція, у якій діти можуть представити свої власні творчі доробки: прозу, поезію чи публіцистику. Для участі та перемоги на цій секції необхідно, перш за все, бути неординарною особистістю, мислити творчо і креативно і, звичайно, писати власні твори...

Важливим кроком є вибір теми дослідження. Правильно обрати тему роботи – це забезпечити половину її успішного виконання. При цьому потрібно обов'язково враховувати сили й здібності учня. У самому формулюванні теми міститься мета дослідження, яка в процесі роботи може розвиватися й збагачуватися, але її суть залишається тою самою, доки проблема не буде розв'язана. Тема повинна бути актуальною та відзначатися новизною. Формулювання теми передбачає і з'ясування шляхів, методів її вирішення. Від

правильності формулювання теми і завдань дослідження залежить і кінцевий результат.

Назва теми має бути простою, короткою і оригінальною, іноді можна додати підзаголовок (до 6 слів). У назвах не слід використовувати ускладнену термінологію, але не варто і занадто узагальнювати. Для дослідження варто обирати ті теми, які ще не досить досліджені. Наприклад, досліджувати поезії Т.Г.Шевченка сьогодні уже не є доцільним, адже вони досліджені уже неодноразово багатьма літературознавцями...

У цьому році ми з учнем 8 класу почали працювати над роботою «Куп'янська літературна вітальня та її учасники». Це робота про нашу місцеву спілку письменників, про її історію та засновників. Далі наводитиму приклади з цієї роботи.

Науково-дослідницька робота має чітку структуру: вступ, основна частина, висновки, література, додатки (за їх необхідності). Це має бути відображено у змісті:

ЗМІСТ	
<i>ВСТУП</i>	3
<i>РОЗДІЛ I. ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ЛІТЕРАТУРНОЇ СПІЛКИ</i>	
<i>КУП'ЯНИЩИНИ ТА ЇЇ ПЕРШІ ПРЕДСТАВНИКИ</i>	6
1.1. <i>Історія створення літературного угруповання Куп'янищини</i>	6
1.2. <i>«Для людей творити, в ногу йти з життям». Мотиви лірики</i>	
<i>I.A. Сириці</i>	10
1.3. <i>«І де б я не блукав, сюди прийду я знов...». О.Ю. Іскін – поет-патріот</i>	14
1.4. <i>«...і праця, і натхнення» - гуманізм прози О.П. Панишина</i>	19
1.5. <i>Спільне і відмінне у творчості представників куп'янського літературного об'єднання у 1950-1970-х роках</i>	22
<i>ВИСНОВКИ</i>	42
<i>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ</i>	43

У вступі потрібно розкрити сутність і стан вивчення проблеми, що розглядається, її значущість. Визначити предмет дослідження, назвати науковців, які працювали над дослідженням поданої теми, сформулювати мету та завдання роботи, розкрити новизну, актуальність дослідження.

Тема нашої роботи: «Куп'янська літературна вітальня та її учасники». До сьогоднішнього часу діяльність спілки місцевих письменників була висвітлена лише окремими частинами у пресі. Ми вирішили узагальнити цю роботу, порівняти творчість митців, які, власне, були основоположниками літературної спілки у Куп'янську. У цьому полягають завдання нашої наукової роботи.

Актуальність роботи полягає в тому, що до сьогоднішнього часу творча діяльність місцевих поетів та письменників не аналізувалася і не узагальнювалася, діяльність літературного об'єднання висвітлювалася у засобах масової інформації окремими фрагментами.

Мета роботи: популяризувати літературну творчість письменників, що входять до куп'янського літературного об'єднання.

Для досягнення поставленої мети вважаємо за необхідне виконати наступні задачі:

- віднайти та проаналізувати матеріали у місцевій пресі та у Куп'янському краєзнавчому музеї від створення літературної спілки у нашому місті (1927 рік) і до сьогодні;

- узагальнити та систематизувати відібрані матеріали;

- простежити спільні та відмінні риси у творчості основоположників літературного угруповання та його послідовників;

- популяризувати творчість поетів і письменників місцевого літературного об'єднання, видати збірку їхніх творів;

- сприяти розвитку творчих здібностей учнів та залученню талановитої молоді до роботи у куп'янській літературній спілці.

Основна частина роботи має складатися з декількох розділів, які, в свою чергу, можуть мати підрозділи. Тут ми висвітлюємо теоретичні основи роботи, розкриваємо зміст використаних термінів, викладаємо хід дослідження. Якщо темою роботи є аналіз творчого доробку письменника, то не слід замість нього викладати біографічні відомості чи подавати історію написання творів. Особливу увагу слід звернути на логічність викладу.

У висновках маємо викласти найважливіші результати, одержані в ході роботи. Висновки мають розкривати, наскільки і яким саме чином було виконано мету і завдання роботи. Варто звернути увагу на важливість отриманого наукового здобутку для науки, про перспективу даного дослідження. Висновки мають бути конкретними, підкріплені фактами та логічно випливати з них.

Таким чином, ми виконали і мету нашої роботи: популяризували літературну творчість письменників, що входять до куп'янського літературного об'єднання.

Для досягнення поставленої мети виконали наступні задачі:

- віднайшли та проаналізували матеріали у місцевій пресі та у Куп'янському краєзнавчому музеї від створення літературної спілки у нашому місті (1927 рік) і до сьогодні;

- узагальнили та систематизували відібрані матеріали;

- простежили спільні та відмінні риси у творчості основоположників літературного угруповання;

- популяризували творчість поетів і письменників місцевого літературного об'єднання, видали збірку їхніх творів;

- посприяли розвитку творчих здібностей учнів та залученню талановитої молоді до роботи у куп'янській літературній спілці.

Як результат роботи – залучення поетів-аматорів до творчої співпраці з місцевими літераторами та участь членів літературної спілки у проведенні сумісних заходів у Подільській школі.

Список літератури має бути оформлений відповідно до сучасних вимог й розміщений в алфавітному порядку прізвищ авторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голованова Н. *І пам'ятають, і шанують* / Н. Голованова // *Вісник Куп'янщини*. – 06.11.1999. – № 87-88. – с. 8
2. Ходаченко Н. *Зустріч дарує відкриття* / Н. Голованова // *Вісник Куп'янщини*. – 01.08.1998. – № 60-61. – с. 3
3. Ходаченко П. *Від першої літературної до оновлення «Голосів»* // *Червоний прапор*. – 16.05.1990. – № 77. – с. 3

У роботі можуть міститися додатки (таблиці, діаграми, графіки, схеми та ін.), що підвищує науковий рівень дослідження, робить висновки переконливішими і аргументованішими. Додатки оформляються в кінці роботи, кожен з нової сторінки, мають назви й нумеруються буквами (наприклад: Додаток А).

Працюючи над науковими роботами, ми з учнями, перш за все, обираємо тему, яка буде їм цікава, та добираємо матеріал. При написанні роботи «Куп'янська літературна вітальня та її учасники» ми використовували не лише матеріали із місцевої періодики, але й матеріали Куп'янського краєзнавчого музею, спогади членів куп'янського літературного об'єднання... Звичайно, діти мають працювати самостійно, але вчитель, який керує роботою, повинен допомагати та спрямовувати їх. Не слід боятися дослідницької роботи, але не варто й писати такі роботи лише тому, що цього вимагають. Якщо немає дійсно талановитих і, головне, готових до тяжкої повсякденної праці учнів – не варто просто витратити час, бо роботу, написану самим вчителем (як, на жаль, нерідко буває) дитина не зможе гідно представити і захистити...

Організація пошукової діяльності учнів дає їм можливість самостійно та цілеспрямовано працювати, розвиває креативне мислення, вдосконалює систему теоретичних знань, практичних вмінь та навичок. Але учитель повинен усвідомлювати, що робота над розвитком науково-дослідницьких здібностей учнів повинна носити не епізодичний характер, а представляти собою цілісну систему навчання. Лише за такої умови ми можемо досягти якісних результатів.

Література

1. Бакунець Г. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках зв'язного мислення (з досвіду роботи) - *Українська мова і література школі* - 2005. - № 2. - С. 36-38.
2. Буракова О. Сформувати гармонійну особистість : з творчої лабораторії вчителя - *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колежіумах*. - 2005. - № 2. - С. 54-57.
3. Доротюк В. І. Індивідуальна своєрідність творчо обдарованої дитини - *Обдарована дитина*. - 2010. - № 1. - С. 15-17.
4. Кульчицька О. І. Діагностика рівня розвитку творчих здібностей - *Обдарована дитина*. - 2007. - С. 42-44.
5. Коваль І. І. Психолого-педагогічні умови розвитку творчих здібностей школярів. Програма "Обдаровані діти"- *Обдарована дитина*. - 2009. - № 8. - С. 20-29.

Божек Н.І.

вчитель іноземної мови

спеціалізована школа з поглибленим вивченням

іноземних мов I ступеня - колегіум №16" Кам'янської міської ради

м. Кам'янське, Дніпропетровська область, Україна

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ГОВОРІННЮ НА УРОКАХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ГОВОРІННЯ

У Національній доктрині розвитку освіти в Україні у XXI столітті визначено головну мету, яка полягає в створенні умов для особистісного розвитку та творчої самореалізації кожного громадянина України, формуванні покоління, здатного навчатися впродовж усього життя, створювати та розвивати цінності громадянського суспільства.

Від сучасного навчального закладу вимагається запровадження нових підходів до навчання, які забезпечують розвиток у учнів необхідних компетенцій. При цьому поняття компетентності містить набір знань, навичок та відношень, що дають змогу особистості ефективно здійснювати діяльність шляхом реалізації відповідних функцій.

Протягом п'яти років я працювала над темою: «Розвиток критичного мислення учнів на уроках німецької мови». Формування навичок критичного мислення забезпечує конкурентоздатність і мобільність освіченої людини на ринку праці, її готовність жити і працювати в умовах неперервних змін.

Обґрунтування актуальності та перспективності досвіду:

- відповідає вимогам демократизації освіти і суспільства;
- активному навчанню учнів і розвитку в них активного сприяє мислення;
- навчає способам критичного ставлення до інформації;
- формує навички ефективного вирішення проблеми, вміння обґрунтувати власну точку зору;
- виховує толерантність і демократичний менталітет.

Саме таке навчання вважатися якісним сьогодні. Здатність до співпраці є найважливішою умовою критичного мислення, оскільки вона підтримує діалог, спільну мету і взаємне вивчення цінностей. (5, с.670)

Активне впровадження технології розвитку критичного мислення у багатьох країнах світу, зокрема – у Німеччині, США (М.Ліпман, А.Кроуфорд, В.Саул, С.Метьюз, Р.Пол, Л.Елдер та інші) здійснюється вже більше, як півстоліття з метою розвитку свідомого самостійного мислення учнів у процесі навчання, формування "демократичного менталітету громадян, як учнів, так і вчителів, демократизації освіти і суспільства.

В Україні інтерес до технології РКМ як освітньої інновації у навчанні учнів з'явився близько десяти років тому; варто зазначити, що питання методики (організації) навчання з метою розвитку критичного мислення учнів мірою розроблено вченими і дослідниками О.І. Пометун, Д.Л. Десятовим, К.О. Бахановим, І.І. Бондарук, О.В.Тягло та іншими. (6, С.176)

Інноваційна сутність пропонованої моделі навчання полягає в тому, що учень стає активним співтворцем навчально-виховного процесу, створюються повноцінні умови для творчого самовираження, самопізнання, саморозвитку.

Критичне мислення завжди діалогічне, тобто передбачає дискусії передовсім між тими, хто навчається. У процесі обговорення висуваються критерії мислення, ідентифікуються й обговорюються життєві контексти, а мисленнєвий процес у цілому піддається оцінюванню.

Названо чотири етапи формування критичного мислення учнів:

Перший етап – актуалізація знань, пробудження інтересу до теми, визначення мети вивчення конкретного матеріалу.

Другий етап – осмислення нової інформації, критичне читання та письмо.

Третій етап – роздуми або рефлексія, формування власної думки стосовно навчального матеріалу.

Четвертий етап – узагальнення й оцінка інформації (проблеми), визначення способів її розв’язання, з’ясування власних можливостей. (1, с.36)

Прийоми роботи для розвитку критичного мислення на уроках німецької мови.

«Сократичний діалог»

- робота в парах, групова робота;
- ситуативне моделювання «Шість думаючих капелюшків»;
- написання есе;
- графічні організатори.

Результативність впровадження досвіду:

- інформаційна насиченість навчального матеріалу;
- проблемність змісту мовленнєвого матеріалу;
- наступність у формуванні критичного мислення при вивченні інших предметів;
- розроблені навчальні графічні організатори для самоосвітньої діяльності учнів.

Підвищення мотивації вивчення німецької мови:

- збільшення відсотку учнів, які обирають ЗНО з німецької мови;
- збільшення кількості переможців міських та обласних етапів Всеукраїнських учнівських олімпіад з німецької мови;
- створення електронного ресурсного центру з теми «Розвиток критичного мислення учнів на уроках іноземної мови». (2, С.48)

На уроках німецької мови розвиток критичного мислення допоможе учням ширше застосовувати усне та письмове мовлення, автоматизувати навички говоріння та письма.

Мета: надати учням змогу вільно включатись в обговорення проблеми і виходити з нього.

Проведення:

1. 5-6 учасників разом з керівником сідають у коло. Вони – “риби”. Навколо них стають інші учасники групи, вони – “рибалки”.

Тема дискусії: Проблема екологічної ситуації в Україні. Викладач пропонує проблему.

Учасники внутрішнього кола активно дискутують з приводу запропонованої проблеми. “Рибалки” стоять за ними та вступають тільки тоді, коли їх зацікавить певна версія. Вони доповнюють, ставлять запитання, конкретизують.

Після того, як учасники обговорили одне питання, учасники міняються місцями так, щоб усі учні побували в колі. При цьому мають фіксуватись активність, характер пропозицій, критика, емоційні реакції.

Наприкінці проводиться загальна дискусія щодо обговорюваної теми. (3, с. 47-48)

Наступна форма, яку можна застосовувати при розвитку логічного мислення-“ Сніговий ком”. (4, с.86)

Мета: опрацювання точок зору всіх членів груп. При використанні цієї техніки в активну дискусію включаються майже всі учасники.

Проведення:

Для проведення цього виду дискусії знадобиться велика кількість карток (половина аркуша А4) і маркери.

Учням роздається по 4-8 карток. Кожному пропонується написати по 4-8 варіантів відповіді на певне питання. На кожній картці пишеться тільки один варіант.

Учні шукають шляхи вирішення цієї проблеми.

Учасники об’єднуються в пари. В результаті дискусії пара відбирає найбільш погоджені речення-картки.

На третьому етапі учасники об’єднуються в четвірки і також шляхом дискусії в мікрогрупі залишають ледь більше половини від загальної кількості. Представник групи захищає загальні нароби, демонструючи картки аудиторії. Після цього картки, зафіксовані скотчем на дошці, коментуються кожною групою, а потім проводиться класифікація і систематизація речень.

Таким чином, дискусія має низку переваг для розвитку критичного мислення:

– забезпечує глибоке засвоєння знань. Активна, емоційна, зацікавлена дискусія веде до засвоєння нових знань, може примусити людину замислитись, змінити або переглянути свої установки;

– під час дискусії здійснюється активна взаємодія між тими, хто навчається. Активна участь у дискусії розвиває комунікативні навички, формує впевненість у собі;

– зворотний зв’язок з тими, хто навчається. Дискусія забезпечує бачення того, наскільки група розуміє питання, які обговорюються. Вона також дає учасникам можливість перевірити власні установки.

Дискусійний метод допомагає вирішити такі завдання:

– навчання учасників аналізу реальних ситуацій, а також формування навичок відокремлення важливого від неважливого;

– моделювання особливо складних ситуацій;

– демонстрація.

Моя роль як викладача при проведенні будь-якої дискусії найбільш

близька до ролі посередника і включає в себе такі функції:

- сформулювати проблему і тему дискусії, створити необхідну мотивацію;
- створити доброзичливу атмосферу. Найкраще дискусія проходить в дружній атмосфері. Важливо, щоб людям, які знаходяться в аудиторії, було легко встановити візуальний контакт між собою. Кількість учасників при цьому має бути мінімальною;

- сформулювати разом з учасниками правила ведення дискусії (виступити повинен кожний, уважно вислуховувати того, хто говорить, аргументовано підтверджувати свою позицію, не повторюватись, не допускати конфронтації, не оцінювати тих, хто виступає доти, доки не зрозумієш їхню позицію;

- керувати дискусією: підтримувати високий рівень активності всіх учасників, підключати пасивних учасників;

- оперативно проводити аналіз ідей, які було проголошено.

Таким чином, групова дискусія сприяє активізації міжособистісних стосунків у навчальній, діагностичній, психотерапевтичній, творчій діяльності, а при навчанні німецької мови допомагає формувати в учнів діалогічне та монологічне мовлення.

Література

1. Бадмаєв Б.Ц. Методика викладання психології: М., 2001.
2. Дженні Л. Стіл, Куртіс С. Мередит, Чарльз Темпл. Методична система "Розвиток критичного мислення у навчанні різних предметів", 1998.
3. Зубенко Н. Креативний підхід до вивчення іноземної мови // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. - 2008. - № 4. - С. 47-48
4. Коротаєва Е.В. Хочу, могу, умею. Обучение, погруженное в общение. – М., 1997.
5. Максимюк С. П. Педагогіка: Навчальний посібник. - К. : Кондор, 2005. - 670 с.
6. Панина Т.С. Современные способы активизации обучения: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Академия, 2006. – 176 с.

Брич К.А.

вчитель біології

Комунальний заклад «Навчально-виховний комплекс

«Загальноосвітній навчальний заклад

I-II ступенів – академічний ліцей №15»

Кам'янська міська рада, Україна

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА ІНТЕГРОВАНОГО УРОКУ НА ТЕМУ:

«АМФІБІЇ У МІФАХ ТА КАЗКАХ»

(урок проведено з використанням мультимедійної дошки у программі Smart)

Мета уроку:

- навчальна: дати загальну характеристику амфібіям (земноводним), сформулювати знання про особливості організації та процесів життєдіяльності

земноводних, пов'язаних із середовищем існування; розглянути різноманітність амфібій,

Засвоїти поняття «міф» та «казка», пригадати казки та міфи за участі амфібій

-розвивальна: формувати вміння аналізувати одержані знання, робити логічні висновки; розвивати навички самостійної дослідницької роботи, роботи з текстом підручника;

-виховна: виховувати спостережливість, увагу, екологічну культуру

Тип уроку :інтегрований урок

Обладнання : зошит, підручник, малюнки, інтерактивна дошка, проектор

Хід уроку

I.Організаційний момент

II. Актуалізація опорних знань

«Знайди помилку».

Знайти і виправити помилки в тексті. (Правильні відповіді наведені в дужках, дітям роздаються картки без підказок, те ж саме розміщено на інтерактивній дошці)

Риби мають радіальну (двобічну) симетрію тіла. Форма тіла обтічна. Тіло розділене на голову і тулуб (голову, тулуб і хвіст). Органи дихання — зябра. Зяброві щілини у хрящових риб (кісткових риб) закриті зябровими кришками. Мають плавці — парні (непарні): хвостовий, спинний та анальний та непарні (парні): грудні і черевні плавці. У хрящових риб (кісткових) кишечник має особливий тонкостінний виріст, наповнений сумішшю газів,— плавальний міхур. Коли риба опускається на глибину, міхур збільшується (зменшується) в об'ємі і щільність риби збільшується. Це сприяє швидкому зануренню. При спливанні об'єм міхура зменшується (збільшується) і риба стає відносно легшою. Поки риба знаходиться на одній і тій же глибині, обсяг міхура постійно змінюється (не змінюється). Це дозволяє рибі утримуватися без руху, ніби висіти в товщі води.

III. Мотивація навчальної діяльності

У слов'янській міфології ця тварина асоціюється перш за все з родючістю, вологою й дощем. Вона — хранителька річок, озер, колодязів, володарка води. Ідеєю родючості, живильної вологи пояснюється її зв'язок із дітонародженням. Вважалося, що ці тварини витягують із води новонароджених і приносять їх до хати. Як і змія, у деяких регіонах їм приписували роль домашнього заступника, їх часто використовували в народній медицині, ворожінні й чаклунстві.

Ранні християни мали такий символ: ця тварина зображувалася у квітці лотоса, у її формі виготовлялися храмові світильники, на яких були вирізані слова: «Я єсмь Воскресіння».

У Китаї вона символізує інь, місячне начало, безсмертя, багатство й довголіття.

У Японії вона обіцяє удачу, особливо для мандрівників.

Також ця тварина є найпопулярнішою героїнею казок. Тож сьогодні ми вивчаючи біологію поринемо у чарівний казковий світ.

Дізнатися про головну героїню сьогоднішнього уроку нам допоможе ребус

— Що це за тварина? (Царівна Жаба.)

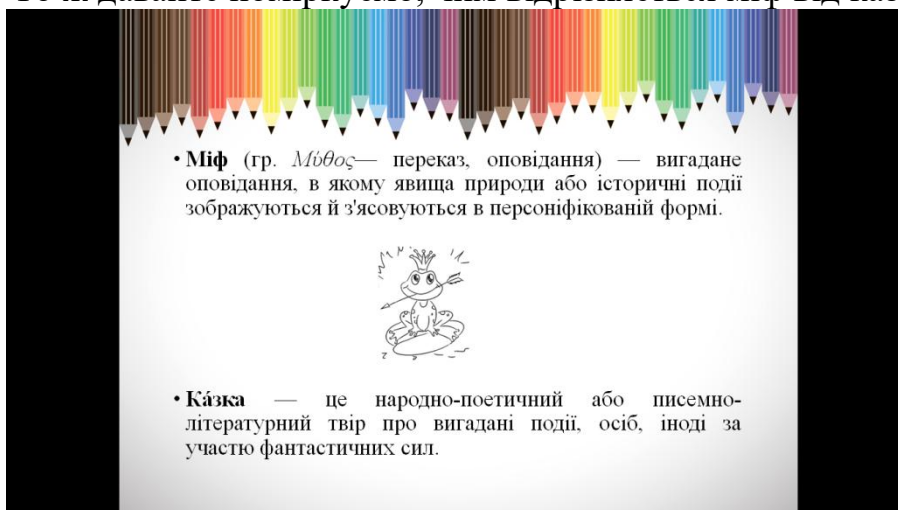
IV. Вивчення нового матеріалу

1. Усі народи з давніх давен склали міфи. Вони народжувалися з природної допитливості людей, їхнього прагнення зрозуміти і пояснити дійсність. У міфах переплетені донаукові уявлення про природу та суспільство, релігію, філософію та мистецтво.

МІФ (гр. *Μύθος*— переказ, оповідання) — вигадане оповідання, в якому явища природи або історичні події зображуються й з'ясовуються в персоніфікованій формі.

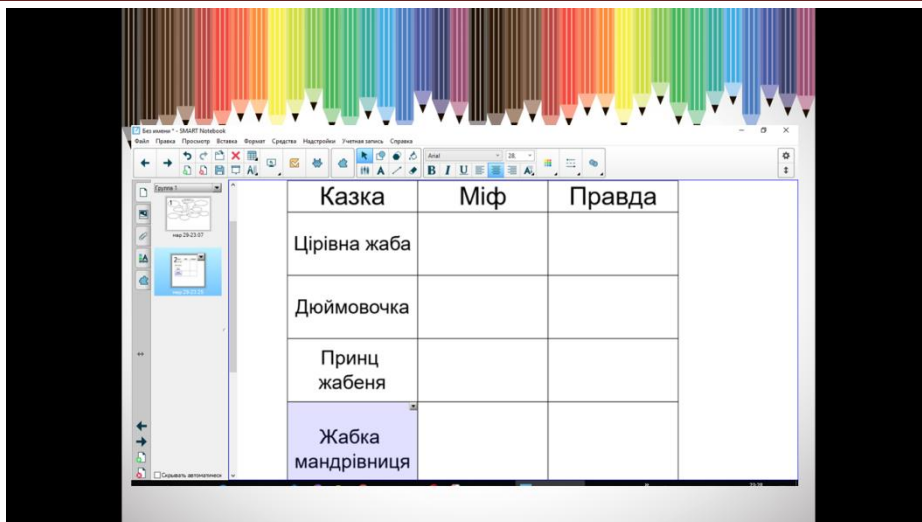
Казка — це народно-поетичний або писемно-літературний твір про вигадані події, осіб, іноді за участю фантастичних сил.

То ж давайте поміркуємо, чим відрізняється міф від казки?

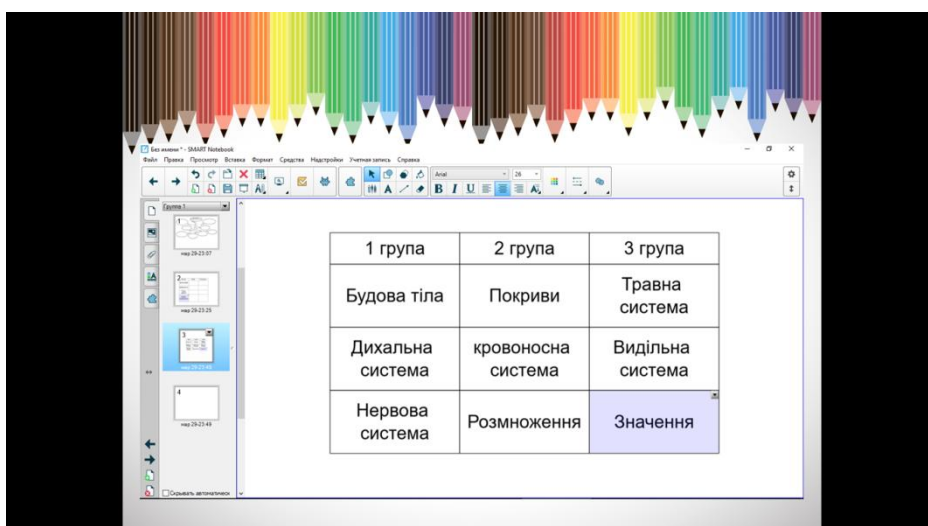
Отже з темою уроку ми визначилися - «Амфібії у міфах та казках»

2. Тепер ми пригадаємо в яких казках та міфах згадується героїня нашого уроку, заповнюємо лише перші дві колонки, до третьої повернемося пізніше

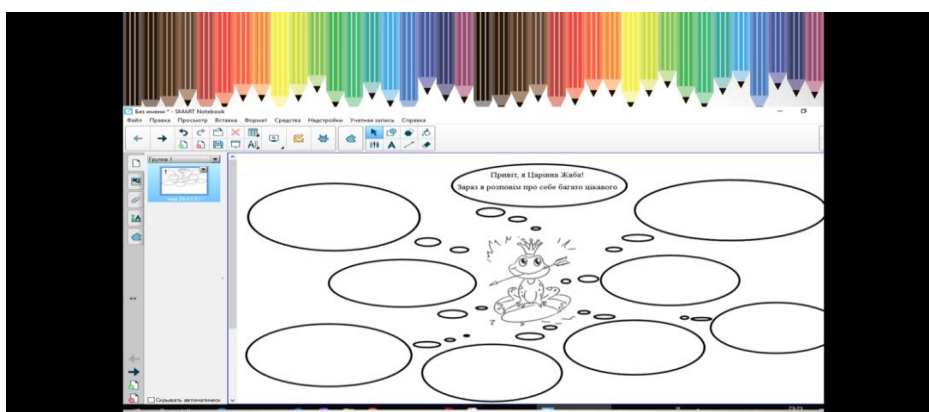

3. Групова робота.

Поділимося на три групи та опрацюємо інформацію у підручнику за такими пунктами

4. А слідуючим завданням буде складання КОМІКСУ. Усі знають що таке комікс? Для успішного виконання цього завдання, вам потрібно уявити себе у ролі жабки та розказати всю прочитану інформацію неначе про себе. Одночасно ви заповнюєте форми які лежать на партах та відображені на дошці. Заповнюємо разом.

IV. Підсумок уроку

А тепер повернемося до нашої першої таблички та спростуємо неправильні твердження про жабок, які ми чули у казках.

Назва казки	Неправда	Правда
Царівна жаба	1. Скидає шкіру 2. Перетворення з брудної жаби у прекрасну царівну.	1. Амфібії не линяють 2. Жаби зазнають перетворення на стадії дорослішання з пуголовка на особину здатну до життя на сутодолі
Дюймовочка	Вислів "Поспали - тепер можна поїсти, поїли - тепер можна й поспати"	Жаби харчуються лише 1-2 рази а відпочивають вночі
Принц жабеня	Принц запам'ятав обіцянку королеви	Розвиток нервової системи не дозволяє жабам запам'ятовувати інформацію на довгий період
Жабка мандрівниця	Героїня за допомогою щелеп тримала свою вагу під час польоту.	Щелепи амфібій не настільки міцні щоб утримати вагу власного тіла

V. Домашнє завдання

1. Опрацювати параграф
2. Дати відповіді на питання в кінці параграфу 1-8 балів
3. Скласти кросворд на тему «Амфібії»

Буланов Ю.І.

вчитель історії

Зачепилівська загальноосвітня школа I-III ступенів

Зачепилівський район, Харківська область, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ТЕСТОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ ТА В ПОЗАУРОЧНИЙ ЧАС

В Україні відбуваються суттєві перетворення в національній системі освіти. Орієнтуючись на реалії сьогодення, до пріоритетів освіти України відносять не тільки знання, вміння і навички, які дитина набуває, й виробляє під час навчання у закладах освіти, а й уміння оперувати такими технологіями і знаннями, що відповідають потребам сучасного інформаційного суспільства, уміння змінюватись та навчатись впродовж усього життя. Тому, саме набуття життєво важливих компетентностей може дати людині можливість орієнтуватися у цьому світі, що так швидко змінюється, бути конкурентоспроможним на ринку праці. Отже, одним із найважливіших завдань школи є підготовка такого учня, який зможе не тільки застосовувати отримані ним знання на практиці, а й бути спроможним самостійно здобувати інформацію, розвиватися і вдосконалюватися, щоб бути компетентним у тій галузі, яку він обере. Це означає впровадження цілої

низки системних заходів з метою підвищення якості навчання, наприклад, таких як використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій та вдосконалення системи оцінювання навчальних досягнень, а саме, використання тестування для педагогічного контролю досягнень учнів.

На сучасному етапі існують різноманітні способи визначення рівня навченості та підготовки учнів. Найчастіше використовуються усні та письмові опитування. В таких опитуваннях є свої переваги, але є і недоліки: при усному опитуванні – велика затрата часу уроку, але невелика кількість виставлених оцінок, при письмовому – кількість оцінок збільшується, але часу на уроці займає досить багато. Також не можна виключати в цих випадках і суб'єктивності оцінювання знань учнів. Тому саме тестування як ефективний спосіб контролю за рівнем засвоєння учнями навчального матеріалу, знаходить в школі все більше застосування. Багаторічний досвід розвинених країн, а також власний український досвід використання тестування для зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень школярів свідчить про те, що тестування є одним із надійних і об'єктивних інструментів оцінювання.

Враховуючи важливість використання тестування у навчальному процесі загальноосвітніх навчальних закладів, вивченню організації тестування приділялась значна увага в дослідженнях педагогів, психологів, методистів як вітчизняних так і закордонних. Педагогічні основи тестування викладено в працях В.С. Аванесова, Ю.М. Богачкова, Я.С. Бродського, І.Є. Булах та ін. [4] Ці автори досліджували питання теорії педагогічних тестів, форми тестових завдань, розробляли процедуру проведення тестування, алгоритми обробки результатів та їх інтерпретація. Досвід цих досліджень розкриває можливості використання тестового оцінювання для контролю навчальних досягнень школярів.

Контроль – невід'ємний елемент навчання. Він виконує низку функцій у педагогічному процесі: оціночну, стимулюючу, розвиваючу, навчальну, діагностичну, виховну та інші, а тестування є одним з ефективних методів контролю рівня засвоєння навчального матеріалу учнями.

Тестовий контроль має бути:

- індивідуальним, що передбачає перевірку, оцінку, облік і корекцію власних результатів навчання кожного учня;
- систематичним, регулярним, що передбачає контроль просування кожного учня у навчанні (за темою, семестр, рік);
- об'єктивним, що передбачає виключення суб'єктивних, помилкових суджень і висновків вчителя;
- прозорим – учні повинні розуміти, чому їх відповідь оцінено саме такою кількістю балів;
- валідним, що передбачає відповідність пропонованих тестових завдань тому, що передбачається перевіряти;
- всебічним (охоплювати всі розділи програми), що передбачає контроль знань теоретичних положень, предметних та загальних умінь та навичок, інтелектуального й загально-психічного розвитку учнів, виявлення їхніх нахилів і здібностей;

- диференційованим, що передбачає врахування як рівнів засвоєння програмового матеріалу, так і індивідуальних особливостей учнів;
- надійним, тобто отримані результати тестового контролю повинні корелювати з результатами повторних вимірювань;
- точним, тобто мати мінімальну похибку у вимірюванні даним тестом;
- якісним, який має бути спрямований як на оволодіння предметними знаннями і вміннями, так і на перевірку розвитку загальнопредметних вмінь (аналізувати, міркувати, робити логічні висновки);
- взаємопов'язаним між собою;
- різноманітним за формами проведення, що створює умови для реалізації всіх функцій контролю та сприяє підвищенню інтересу учнів до його проведення;
- форма тесту повинна бути уніфікованою, звичною, зручною;
- послідовність тестових завдань повинна визначатись за принципом «від простого до складного», підвищити інформативність та об'єктивність оцінки.

В своїй роботі вчитель найчастіше користується такими видами контролю як поточний та підсумковий.

Найважливішою функцією поточного контролю є функція зворотнього зв'язку. Зворотній зв'язок дозволяє вчителю отримувати інформацію про хід процесу засвоєння матеріалу кожним учнем. Поточний контроль необхідний для діагностування ходу дидактичного процесу, виявлення динаміки останнього, зіставлення між реально досягнутими на окремих етапах результатами та очікуваними. Крім того, поточний контроль обліку знань, умінь стимулює навчальний процес учнів, сприяє своєчасному виявленню прогалин в засвоєнні матеріалу, підвищенню загальної продуктивності навчального процесу. Після проведення тесту обов'язково аналізуються допущені помилки.

Підсумкове тестування організовується по закінченню теми, або іншого чітко визначеного фрагменту навчального етапу, наприклад, семестру, модулю, або по закінченні навчального року.

Головна вимога до підсумкових тестових завдань - вони мають відповідати рівню національного стандарту освіти. Дедалі більше поширюються технології підсумкового тестування з використанням комп'ютерів, і спеціалізованих програм.

Практичне значення впровадження комп'ютерного тестування є перспективним напрямом сучасного освітнього процесу. Разом із цим зазначимо, що комп'ютерне тестування не може (і не повинно) перебирати на себе всі контролюючі функції щодо навчальних досягнень учнів, натомість повинно стати однією зі складових діагностики знань. Запорукою широкого впровадження такого виду контролю має бути наукове обґрунтування, потужна психолого-педагогічна і матеріально-технічна база. При впровадженні комп'ютерного тестування слід враховувати не лише переваги, але й ризики, які його супроводжують. Серед останніх слід відмітити такі: відсутність безпосереднього контакту з учнем під час тестування підвищує ймовірність впливу випадкових факторів на результат оцінювання; комп'ютерне тестування з ряду навчальних предметів (мова, література) не дасть картину глибинного розуміння предмету.

Узагальнення досвіду проведення комп'ютерного тестування дозволяє зробити висновки, що його впровадження сприяє:

- систематичному відстеженню якості та динаміки навчальних досягнень учнів;
- отриманню статистично достовірної картини індивідуального прогресу кожного учня;
- створенню регіонального комп'ютерного банку даних навчальних досягнень учнів із предметів за тривалий час навчання;
- інтенсифікації навчального процесу завдяки збільшенню обсягу навчального матеріалу на уроці;
- підвищенню зацікавленості учнів навчально-виховним процесом;
- можливості творчого і практичного застосування знань, умінь і навичок;
- можливості виконувати завдання не лише під контролем учителя, а й здійснювати самоконтроль навчальної діяльності.

Таким чином можна стверджувати, що застосування комп'ютерного тестування як компоненту контролю навчальних досягнень, є ефективною і перспективною формою.

Література

1. Желіба О.В. Метод тестування у перевірці навчальних досягнень учнів. //Історія та правознавство. – 2018. - № 7-8. – С. 3-15.
2. Коренькова Г.М. Тестові завдання як засіб підсумкового контролю навчальних досягнень //Історія та правознавство. – 2014. - № 10-11. – С. 9-10.
3. Курс історії України в тестах /О.О. Мартинюк. – Х.: Вид-во «Ранок», 2014. – 464 с. – (Серія «Енциклопедія тестових завдань»).
4. Тестові технології оцінювання компетентностей учнів: посібник / за ред. Ляшенка О.І., Жука Ю.О. – К.: Видавничий дім «Сам», 2017. – 128 с.

Буланова В.М.

вчитель математики

*Зачепилівська загальноосвітня школа I-III ступенів
Зачепилівський район, Харківська область, Україна*

РОЗВИТОК КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Анотація досвіду: З огляду на те, що глобалізація ставить перед Україною щоразу нові виклики, кожен громадянин мусить гнучко пристосовувати різні компетентності до швидких змін. Математична освіта відіграє панівну роль у формуванні компетентностей, потрібних для гнучкої адаптації до цих процесів.

Математична компетентність передбачає здатність і готовність використовувати математичні мовленнєві моделі (логічне та просторове мислення) та виражати їх через формули, моделі, графіки та схеми.

Актуальність досвіду: Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» передбачає підвищення якості освіти.[2] Одним із чинників оновлення змісту освіти є

впровадження компетентнісного підходу до організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, що знайшло своє підтвердження у новому Законі України «Про освіту», де математична компетентність названа однією з основних ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності. [1]

Результати наукових досліджень, присвячених загальним методичним аспектам упровадження компетентнісного підходу в освіті, наведені в працях О.І.Пометун, Г.В.Єльнікової, І.Є. Єрмакової, Н.М. Бібик. Питанням реалізації компетентнісного підходу в математичній освіті присвячені дослідження О.І.Глобіна, С.А.Ракова та інших. [3]

Мета, завдання: Основною метою реалізації компетентнісного підходу в навчанні математики в основній школі є формування в учнів математичної компетентності на рівні, достатньому для забезпечення життєдіяльності в сучасному світі, успішного оволодіння знаннями з інших освітніх галузей у процесі шкільного навчання, забезпечення інтелектуального розвитку учнів, розвитку їхньої уваги, пам'яті, логіки, культури мислення та інтуїції.

Завданнями реалізації компетентнісного підходу в навчанні математики в основній школі є: розкрити роль та можливості математики в пізнанні та описанні реальних процесів і явищ дійсності, сприймати математику як універсальну мову природничих наук та органічну складову загальної людської культури; розвивати логічне, критичне та творче мислення учнів, здатність чітко та аргументовано формулювати й висловлювати свої судження; вчити учнів оволодівати математичною мовою, розуміти математичну символіку, математичні формули і моделі як такі, що дають змогу описувати загальні властивості об'єктів, процесів та явищ; формувати в учнів здатність логічно обґрунтовувати та доводити математичні твердження, застосовувати математичні методи в процесі розв'язування навчальних і практичних задач, використовувати математичні знання й уміння під час вивчення інших навчальних предметів; розвивати уміння працювати з підручником, опрацьовувати математичні тексти, шукати і використовувати додаткову навчальну інформацію, критично оцінювати здобуту інформацію та її джерела, виокремлювати головне, аналізувати, робити висновки, використовувати отриману інформацію в особистому житті; формувати здатність оцінювати правильність і раціональність розв'язання математичних задач, обґрунтовувати твердження, розпізнавати логічно некоректні міркування, приймати рішення в умовах неповної, надлишкової, точної та ймовірнісної інформації; активізувати розумову діяльність учнів та розвиток їхніх творчих здібностей шляхом поточного і тематичного контролю знань для забезпечення кожного учня уявленням про стан його навчальної підготовки і надання йому допомоги у коригуванні цього стану відповідно до його можливостей та потреб.

Опис досвіду: Реалізація компетентнісного підходу передбачає використання продуктивних методів навчання (проблемний, евристичний, дослідницький), кейс-метод, метод проектів, методи контролю (тестовий і «портфоліо»), активних та інтерактивних методів навчання на уроках математики.

Потужну державу і конкурентну економіку забезпечить згуртована спільнота творчих людей, відповідальних громадян, активних і підприємливих. Саме таких повинна готувати середня школа України.

Як і 10, 20, 50 років тому, пересічний український школяр здобуває в школі певні знання. За останні роки обсяг знань збільшився, як і значно зріс загальний інформаційний потік у світі. Учні спроможні лише відтворювати знання, проте часто не набувають умінь застосовувати їх для розв'язання життєвих проблем.

Закон України «Про освіту» визначив основні зміни в дошкільній, загальній, середній, професійній, вищій освіті, а також в освіті для дорослих. [1]

Сучасний світ складний. Дитині недостатньо дати знання. Ще необхідно навчити користуватися ними. Знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними установками учня, формують його життєві компетентності, необхідні для успішної самореалізації в житті, навчанні та праці.

Компетентнісний підхід у освіті претендує на роль концептуальної основи освітньої політики на сучасному етапі, оскільки об'єднує в собі особистісний, діяльнісний, технологічний та інші підходи, є певним чином інтегрованим підходом. Як зазначає О. Пошетун, компетентнісний підхід у освіті пов'язаний із особистісно орієнтованим і діяльнісним підходами до навчання, оскільки стосується особистості того, хто навчається, й може бути реалізованим і перевіреном тільки в процесі виконання суб'єктом навчального процесу певного комплексу дій. [3]

Базовим поняттям компетентнісного підходу є поняття компетентності. На сучасному етапі в педагогіці розглядається наступне тлумачення цих понять. Компетентність – рівень досягнення компетенцій. Компетенції – еталон досвіду дій, знань, умінь, навичок, творчості, емоційно ціннісної діяльності, який установлює суспільство.

Компетентнісний підхід вимагає від учителя змінити роль із традиційної «ретранслятора знань», на організатора освітньої діяльності. Змінюється й модель поведінки учня – від пасивного засвоєння знань до дослідницько активної, самостійної та самоосвітньої діяльності. Головне завдання вчителя математики – розвивати математичні здібності і навички учнів, підвищувати знання, формувати не тільки математичні, а й ключові компетентності, тобто формувати вміння використовувати набуті в процесі навчання знання в повсякденному житті.

Освітня компетенція – це певний рівень розвитку особистості учня. Він пов'язаний, перш за все, із якісним опануванням змісту освіти. Але треба пам'ятати, що компетенція не зводиться лише до сукупності знань та навичок учнів. Компетенція – це здатність розв'язувати завдання, вирішувати проблеми, готовність діяти та виконувати поставлені задачі. За роки навчання в школі в школярів формується система компетентностей, а саме: предметна, здоров'язберігаюча, соціальна, загальнокультурна, компетентність щодо інформаційних і комунікаційних технологій, громадянська, підприємницька.

Формуванню соціальних, комунікативних, інформаційних компетенцій чи не найбільше сприяють дидактичні ігри та нетрадиційні уроки. У процесі гри в учнів виробляється звичка зосереджуватись, розвивається увага, прагнення до

знань. Захопившись грою, учні не помічають, що навчаються, пізнають і запам'ятовують нове, орієнтуються в незвичних ситуаціях, набираються досвіду. У них формується почуття відповідальності за успіхи всього колективу і свої особисті досягнення. Так реалізуються всі необхідні компетентності.

Дидактичні ігри на уроках математики використовуються як певний елемент уроку – у вигляді ігрової ситуації, окремої конкретної гри, задачі цікавого змісту. Також проводяться нестандартні уроки: урок-гра, урок-змагання, урок - КВК, уроки-конкурси, вікторини, мандрівки, ділові та рольові ігри.

Формуванню життєвих компетентностей сприяє не лише навчання, а й позакласна робота з математики. Вона поглиблює і розширює знання учнів, отримані на уроках, підвищує зацікавленість предметом, привчає їх до самостійної творчої роботи, розвиває ініціативу, виховує почуття відповідальності за доручену справу. Традиційними для вчителів є проведення предметних тижнів, участь у районних турнірах з математики, залучення учнів до конкурсів «Кенгуру», написання творчих, наукових робіт та рефератів.

Якщо сучасний учитель в процесі навчання шкільного курсу акцентує увагу учнів на зв'язок математики з життям, то він викликає у дітей інтерес до навчання, сприяє формуванню таких важливих рис характеру, як послідовність у роботі, наполегливість, охайність, увага, критичне ставлення до своєї роботи й роботи своїх товаришів, кмітливість, чесність, колективізм, любов до праці, культура писемного й усного мовлення.

Щоб уміти вловити настрій учнів, їх зацікавленість предметом, учитель повинен бути психологом, реалізовувати гуманний підхід до навчання, привчаючи учнів до самостійного подолання труднощів, до пошуку виходу зі складних ситуацій. Для цього він повинен розширювати вибір оптимальних методів, форм і засобів навчання, сміливо втілювати в практику досягнення педагогічної науки, долати формалізм у педагогічній діяльності, постійно перебувати у творчому пошуку.

Математика, як шкільний предмет, має достатній потенціал для формування та розвитку тих якостей, які необхідні людині для того, щоб бути успішною в сучасному житті.

Література

1. Закон України «Про освіту»
2. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. – Київ: МОНУ, 2016. – 33 с.
3. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Науково-методичний посібник. /За ред. О.І. Пометун. – К.: Видавництво А. С. К., 2004. – 192 с.

Велічко Л.Н.

вчитель української мови і літератури
Харківська загальноосвітня школа № 30
м. Харків, Україна

Грунов О. О.,

учень *Харківської загальноосвітньої школи № 30*
м. Харків, Харківська область, Україна

ЕТИЧНЕ КРЕДО ПОЕТА (ЗБІРКА ІГОРЯ МУРАТОВА «НА КРИЛАХ ЛІТАНИ»)

У 2012 році харківське видавництво «Майдан» видрукувало збірку Ігоря Муратова «На крилах Літани: Поезії. Зі збірок, із недрукованого й призабутого», укладену сином поета Олексієм Ігоровичем Муратовим. До книжки увійшли поезії зі збірок, що побачили світ за життя автора, ліричні твори, що друкувалися в періодиці, а також недруковані речі.

Прикметно, що Ігор Леонтійович Муратов народився в Харкові (28.07.1912), закінчив філологічний факультет Харківського університету в 1939 році, жив і працював у місті, похований також тут. Попри те, у виборі теми дослідження я орієнтувався ще й на те, що Ігор Леонтійович свого часу навчався в школі №30 міста Харкова, учнем якої, власне, сьогодні я також є. Не одне покоління випускників пишається славетним випускником. Для мене ж збірка «На крилах Літани» стала книгою, яка допомогла зрозуміти винятковість особистості поета, втілену в його віршах, написаних упродовж 1960-1973-го років. З поезій цього періоду стає зрозумілим, чому Ігор Муратов був утіленням моральності, інтелігентності, порядності для всього покоління шістдесятників, чому такі геніальні особистості, як Ліна Костенко, уважно дослухалися до його порад.

У збірці «На крилах Літани» наскрізним є образ терезів, що символізують роздуми ліричного героя над минулістю життя і пам'яттю, яку про себе може залишити на землі людина, – доброю чи ганебною. Те, як згадуватимуть тебе люди, залежить від справ, якими означена життєва дорога. На умовних шальках терезів митець прагне виміряти своє творче життя, утілене в поетичному слові, у щоденному спілкуванні зі світом. Бачимо, що для ліричного героя збірки найогиднішим, найнеприйнятнішим є плазування обдарованої особистості перед владою: «Якого ще треба відчаю,/ Коли за ретельність раба/ Поетову старість вінчає /Державної слави ганьба//».

Упродовж життя Ігор Муратов захоплено вивчав творче життя рідного Харкова. Уже в 1925 році поет почав друкувати свої поезії – у 13-річному віці. Долучений до творчого джерела періоду «розстріляного відродження», він щедро передавав поколінню шістдесятників етичне кредо українського поета: академічна освіченість, високість задумів, наполегливість любов до людини й до рідної землі.

Сьогодні в літературознавстві при аналізі художнього образу прийнято послуговуватися двома його характеристиками – автологічний та металогічний образ. Уважають, що образ як спосіб буття художнього твору, як форма відображення світу постає завдяки прийомам мовної та предметної

зображувальності, інакше кажучи, завдяки смислового співвідношенню між чуттєвим образом та його ідеєю, яка є панівною в етичній системі митця.

У такому тлумаченні всі види художнього образу складають дві якісно відмінні групи, першу з яких умовно можна назвати групою автологічних (буквально – дослівний) образів, другу – групою металогічних (буквально – позаслівний) образів. У вимірі поетичного доробку Ігоря Муратова є сенс говорити про втілений у його поезії металогічний – позаслівний образ. Символічне навантаження образу ліричного героя збірки «На крилах Літани» дозволяє показати духовну парадигму, яка не передається словами буквально сказаними, а є позаслівною, завуальованою в дивне філософське плетиво думок автора, з чітко вималюваною системою цінностей, які сповідує автор.

Незадовго до смерті (з важкою недугою поет боровся майже 9 років) Ігор Муратов дозволив собі ствердно сказати: «І не ім'я/ – Чуттів і дум відомість/ Нащадків моїх чуйних досягне.// Й ви все одно згадаєте мене//». Не передчуття, не сподівання, а спокійна впевненість у тому, що життям довів право на те, щоб залишитися в пам'яті нащадків, характеризують поетові слова, звернені у вічність. І ми згадуємо. І пишаємося.

Література

1. Білецька-Муратова Н. Автографи Ігоря Муратова . Х.: *Прапор*.1990. №4. – С.58-61.

2.Кацнельсон А. Вічності й хвилини голоси . І. Муратов. Лірика, балади .К.:Рад. письменник, 1980. С.3-16.

4. На крилах Літани: Поезії. Зі збірок, із недрукованого й призабутого . Упоряд. О. І. Муратов; передм. Н. Білецької-Муратової, О. Муратова. Харків: Майдан, 2012. 494 с.

Вовк О.Є.

учитель української мови і літератури

опорний навчальний заклад

«Апостолівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №1»

м. Апостолове, Дніпропетровська область, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Уроки розвитку зв'язного мовлення – потужний інструмент формування комунікативних компетентностей учнів.

Глобалізація і трансформація процесів у світовій економіці, удосконалення технологій, збільшення конкуренції на ринку праці зумовили пошук нових освітніх концепцій та вдосконалення підходів до процесу навчання. Відтак, за умов модернізації освіти взагалі, а української школи зокрема актуальним стає компетентнісний підхід, який акцентує увагу на особистості кожного учня та на його здатності діяти у різних проблемних ситуаціях. Кінцевим продуктом (результатом) запровадження компетентнісного підходу є людина з гнучким

розумом, зі швидкою реакцією на все нове, з ідеальними комунікативними здібностями.

Уроки зв'язного мовлення під час вивчення української мови та літератури якраз і спрямовані на розвиток та вдосконалення комунікативних здібностей школярів, а також на реалізацію однієї з десяти ключових компетентностей учня (причому першої, а значить найважливішої) : спілкування державною і рідною (у разі відмінності) мовами. Якщо учень вміє усно й письмово висловлювати та тлумачити поняття, думки, почуття, факти й погляди, застосовуючи усі види комунікативної діяльності; якщо школяр спроможний реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних і культурних явищ у всіх сферах життя людини, то поставленої мети: формування комунікативних компетентностей учнів – досягнуто.

Доречним підтвердженням попередніх тверджень буде нещодавно проведений урок в умовах дистанційного навчання під час карантину.

У рамках вивчення теми «Суперечка як вид комунікації» (10 клас) після попередньо вивченого теоретичного матеріалу було проведено дискусію онлайн «Дистанційна освіта: переваги і недоліки» у режимі реального часу, у ході якої було проаналізовано плюси та мінуси дистанційної освіти та обговорено ряд інших питань, пов'язаних з даною темою. Перед початком дискусії були прийняті правила спілкування: активність під час обговорення, толерантність по відношенню один до одного та грамотність під час написання коментарів.

1. Як ви оцінюєте рівень дистанційної освіти в Україні взагалі, у нас у школі зокрема?

Треба зазначити, що учні більш оптимістично налаштовані, ніж дорослі, тому, відповідаючи на дане запитання, відзначили, що хоч система дистанційної освіти в Україні лише робить перші кроки, але швидко вдосконалюється та збагачується новими методами і технологіями. Діти подякували своїм учителям за цікаві відеоуроки, прямі ефіри та чати з обговоренням онлайн.

2. Коротко сформулюйте переваги дистанційної освіти, в яких ви переконалися під час карантину.

Слід зауважити, що для більшості учнів це перша практика дистанційного навчання, але вони цілком об'єктивно змогли оцінити як переваги, так і недоліки такої форми навчання. Серед переваг: можливість навчатися і виконувати домашнє завдання у зручний для тебе час, вивільнення часу для улюблених занять, можливість навчатися у своєму темпі, формування навичок самостійності та самоорганізованості...

3. З якими недоліками дистанційної освіти ви зіткнулися?

Учні виокремили наступні недоліки: відсутність живого спілкування з вчителем, однокласниками та шкільної атмосфери, відсутність сильної мотивації до навчання, точні науки (алгебра, геометрія, фізика, хімія) даються важко, необхідне живе пояснення вчителя, великий обсяг матеріалу для самостійного опрацювання.

4. Як ви думаєте, які труднощі в організації дистанційного навчання відчували ваші вчителі?

Серед основних проблем вчителя десятикласники зазначили підбір форм подачі навчального матеріалу дистанційно та невелику кількість зацікавлених учнів у кожному класі, а коли не всі діти підтримують зворотний зв'язок, продуктивність навчання зменшується.

5. На завершення дискусії учні отримали запитання: так усе - таки дистанційна освіта чи заняття у школі?

Більшість учнів однозначно проголосували за заняття у школі, один учень - за дистанційну освіту, а одна учениця зазначила, що точні науки тільки у школі, а з інших предметів можна перейти на дистанційне навчання.

Дискусія тривала 60 хвилин, це було продуктивне і корисне (як для учнів, так і для вчителя) навчання; вдосконалення писемного зв'язного мовлення, навичок вести дискусію та аргументовано відповідати на запитання, а також користуватися інтернет ресурсами в навчальних цілях (онлайн дискусію було проведено у чаті групи Вайбер).

Таким чином, наведений приклад та усе вищезазначене доводять, що компетентнісний підхід в освіті може її позитивно переформатувати, забезпечивши випускнику конкурентоспроможність на ринку праці. А уроки розвитку зв'язного мовлення є потужним інструментом, здатним не тільки формувати комунікативні компетентності учнів, в й урізноманітнити освітній процес, зробивши його позитивно якісним взагалі та в умовах дистанційного навчання зокрема. Обов'язковою є лише одна умова: інструмент повинен бути у руках творчого учителя-професіонала.

Горбенко І.Ф.

вчитель математики

Голопристанський навчально-виховний комплекс

«Гімназія – спеціалізована школа I ступеня

з поглибленим вивченням предметів художнього профілю»

Голопристанської міської ради Херсонської області

м. Гола Пристань, Херсонська область, Україна

РОЗВАЖАЛЬНА МАТЕМАТИЧНА ГРА « ДУЕЛЬ – ШОУ »

Мета: прищеплювати любов до математики, виробляти вміння використовувати здобуті теоретичні знання на практиці; розвивати пізнавальні здібності учнів, інтерес до математики як до науки, творчу активність, вміння швидко та раціонально приймати рішення, логічно мислити, працювати в команді.

Пояснення: У грі беруть участь дві команди — хлопців та дівчат.

Дуель команд дівчат і хлопців ділиться на п'ять раундів, що складаються з різних конкурсів та фіналу. Ведучі є капітанами команд, тобто ведуча є капітаном команди дівчат, а ведучий – капітаном команди хлопців. Клас поділяється на дві команди і в кожній команді обирається капітан.

Хід гри

Ведучий. Доброго дня! Ми вітаємо Вас на розважальній математичній грі - конкурсі «Дуель-шоу»!

Ведуча. Хто розумніший - чоловіки чи жінки? Люди завжди шукають відповідь на це філософське питання. Та сьогодні ми переконаємося в тому, що дівчата не лише найчарівніша половина людства, а й найрозумніша.

Ведучий. Ми дуже раді, що у дівчат така сильна команда, але й команда хлопців нічим не гірша.

Ведуча. Так, суперники у нас гідні поваги. Але у нас є ще й верховний суддя цієї неперевершеної гри – пані Справедливість. І вона - жінка!

Вчитель. Вітаю ведучих, команди дівчат, хлопців та глядачів. Давайте домовимось – за мною об'єктивність, за Вами – цікавий двобій ерудованості, логіки, інтелекту. І нехай переможуть найсильніші!

Ведучий. Отже, перший конкурс, перший раунд.

Раунд 1 «Хто більше»

Ведуча. Ми позмагаємося в конкурсі «Хто більше»

Ведучий. Ведучі по черзі зачитують питання командам, яка з команда знає відповідь – підносить руку і відповідає на

поставлене запитання (якщо відповідь правильна – то команда отримує 1 бал. (Додатки А)

Бонусне запитання:

Гість 1. Я народився 15 квітня 1707 році в Швейцарії. У 1727 році я за рекомендацією братів Бернуллі приїхав до Петербурга і почав вести наукову роботу в Петербурзькій Академії наук. Мені належать важливі відкриття в різних галузях математики, а саме - математичний аналіз та теорія графів. Я написав 886 робіт. Мене вважали самим геніальним вченим 18 ст. Я мав велику сім'ю. У мене було 13 дітей, 8 із яких померли.

Раунд 2 «Збери слово»

Ведуча. Ми позмагаємося в конкурсі «Збери слово».

Ведучий. Зараз наші асистенти виносять Вам необхідний реквізит.

Ведуча. Дівчатка не лякайтеся. Зараз нам насправді потрібно бути дуже оперативними.

Ведучий. Правила наступні: я зачитую питання, дівчата їх відгадують і вибудовують слово з літер, які в них на футболках. Слово складаємо зліва направо. На це їм дається 1 хвилина. Команда, яка склала більшу кількість слів отримує 10 балів, команда, яка склала меншу кількість слів – 0 балів.

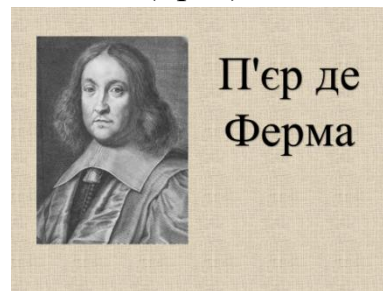
Якщо ви готові, а ви вже готові. Три, два, один – час пішов.

1. Око автомобіля. (фара)
2. В електриків є нуль і є (фаза)
3. Як називають воду в газоподібному стані? (пара)
4. М'ясо, після механічної обробки? (фарш)
5. В жінок - це прикраса та помітний аксесуар, у чоловіків – засіб захисту унікального інструменту людини, який відповідає за утворення звуку? (шарф)

6. Найкраще місце відпочинку в спекотну пору року, де зелені насадження забезпечують зниження температури повітря через випаровування вологи та захищають від шуму? (парк)

Ведуча. Ми себе показали гарно. У мене для вас, шановні хлопці є також запитання на які вам потрібно дуже оперативно скласти правильну відповідь. На це є 60 с. Я від щирого серця розраховую, що Ви програєте. Чого ми вам з дівчатами й бажаємо. Ознайомтеся з літерами. Час пішов!

1. Як називають звук, що чути в небі після блискавки? (Грім)
2. Дрібні краплі води, що утворились на поверхні Землі і предметах в результаті конденсації. (Роса).
3. З нього ліплять бабу. (сніг)
4. В ньому шукають голку магнітом. (сіно)
5. Урочиста пісня, яка вихваляє та прославляє кого-небудь або що-небудь (первісно божество)? (гімн)

6. І літературний твір, і чоловіче ім'я. (Рома)

Бонусне запитання:

Гість 2. Я французький математик народився 17 серпня 1601 році. Мене вважають творцем аналітичної геометрії та теорії ймовірності. За фахом я юрист. Відома теорема носить моє ім'я. Більшість моїх відкриттів відома з листування. Моя головна заслуга – створення теорії чисел. Я займався знаходженням цілочислових розв'язків рівняння Пелля.

Раунд 3 «Бліц – задачі»

Ведуча. Наступний конкурс «Бліц-задачі». Кожна команда по черзі надає відповідь до задачі. За кожну правильну відповідь команда отримає 2 бали.

1. Ручка дорожча від зошита, олівець дешевший від ручки. Що дорожче – олівець або зошит?(Невідомо)
2. У Марійки 3 брати і 3 сестри. Скільки братів і сестер має її Братик Михайлик? (Два брати і 4 сестри)
3. Книга коштує 10 грн і ще пів книги. Скільки коштує книга?(20 грн)
4. Коли ми дивимось на цифру 2, а кажемо 10?(коли на бузиннику 10 хв)
5. Одне яйце вариться 5 хв. Скільки хвилин треба, щоб зварити 5 яєць?(5 хв)
6. 6 рибалок з'їли 6 судаків за 6 днів. За скільки днів 10 рибалок з'їдять 10 судаків(апетит однаковий)?(за 6 днів)

Ведучий. Пані Справедливість, скільки балів одержали команди? **Суддя.** Я дізналася дуже багато цікавих фактів, і рада вашим успіхам.

Бонусне запитання

Гість 3. Я французький математик народився у 1623 р. Геній з дитинства. Освіту здобував самостійно. В 16 років він написав свою першу працю про конічні перерізи. Один числовий трикутник носить моє ім'я. Я засновник нової галузі математики – теорії

ймовірності. На мою честь названо одиницю вимірювання тиску у Міжнародній системі одиниць.

Раунд 4 «Бліц»

Ведучий. Наш наступний конкурсу «Бліц». Ми будемо ставити запитання і за 2 хвилини команда має дати якомога більше правильних відповідей. Відповідь має бути лаконічною «Чоловік» або «Жінка».

Ведуча. Я думаю Ведучий, Ви не проти, якщо ми розпочнемо перші. Отже дорогенькі хлопчики Ваша хвилина пішла.

1. Хто вперше сказав, що планета Земля за формою куля? (чоловік, Піфагор)
2. Секунди та хвилини придумав (чоловік)
3. Кому належать слова... у математиків існує своя мова - це формули. (жінці С. Ковалевській)
4. Вчений математик Феано (Теано), який жив у 6 ст. до нашої ери чоловік чи жінка (жінка)
5. Лікарі заборонили йому працювати, але він продовжував писати, в результаті чого втратив зір. (чоловік - Ейлер Л.)
6. Найбільша сторона прямокутного трикутника? (Жінка - гіпотенуза)
7. Назва якої держави ховається в математичному виразі a^3 (а в третьому степені)? (Жінка – Куба)
8. Обманний фінансовий багатогранник – це ... (Жінка – піраміда)
9. Назвіть «геометричний» вид тополі. (чоловік – конус)
10. Пів-пряма, яка має початок, але не має кінця (чоловік – промінь)
11. Результат дії додавання (жінка - сума)
12. Як називається сума одночленів? (чоловік – многочлен)

Ведучий. Дівчата, ви готові? **Ведуча.** Завжди готові. **Ведучий.** Час пішов.

1. Кого у світі більше, чоловіків чи жінок? (чоловіків)
 2. Кому належать слова «Знання – сила»? (чоловіку, Ф. Бекон)
 3. Кому належать слова «Математики - свого роду французи: коли говориш з ними, вони перекладають твої слова на свою мову, і от зразу виходить щось зовсім інше» (чоловік - Й. Гете)
 4. Ця людина вперше почала вивчати математику за... шпалерами. Стіни дитячої кімнати були обклеєні фрагментами лекцій з математики. (жінка - Ковалевська С.В.)
 5. Багатогранник з Єгипту – це ... (жінка – піраміда)
 6. Яка геометрична фігура потрібна для покарання дітей? (чоловік - кут)
 7. Що є спільного у словах, рослинах і рівняннях? (чоловік- корінь)
 8. Яку математичну фігуру носять на голові чоловіка? (чоловік- циліндр)
 9. Чотирикутник, в якого лише дві сторони паралельні (жінка–трапеція)
 10. Результат дії множення (чоловік-добуток)
 11. Відрізок, що сполучає вершину і середину протилежної сторони трикутника? (жінка - медіана)
 12. Графіком квадратичної функції є (жінка- парабола)
- Ведучий.** Пані Справедливість, хто у цьому конкурсі був кращим?

Раунд 5 «Винахідливість»

Ведучий. Наш наступний конкурсу «Винахідливість».

Кожній команді ставиться проблема, яку треба вирішити за 5 хв.

Піщаний годинник. Все вирішує час. Корабель захопили пірати. Вам в руки дають пару піщаних годинників: один годинник відраховує рівно 4 хвилини, другий — 7. Пірати вимагають, щоб ви сказали, коли пройде рівно 9 хвилин. Якщо ви це зробите, вас звільнять. Якщо ні – вас кинуть до голодної акули. Що робити?

Карлсон захворів. Лікар виписав Карлсону всього 4 пігулки двох видів (по дві кожного виду), які зовсім не відрізняються одна від одної, і попередив, що, якщо випити більше однієї пігулки одного виду — смерть, не випити пігулок — смерть, випити за один раз менше норми — смерть.

Пігулки необхідно прийняти за два прийоми: вранці — 2 пігулки (по одній кожного виду) і ввечері — 2 (по одній кожного виду). Нажаль, Карлсон переплутав пігулки. Як йому гарантовано вилікуватися?(Додаток Б)

Бонусне запитання:

Гість 4. Я видатний математик, один із засновників петербурзької математичної школи. Роки життя 1801-1862р. Мрія про військову службу. Поступив в університет, але навчався погано і мене було відраховано. Я виїхав до Парижу, де тоді працювали Лаплас, Фурє, Коші. Я вам залишив роботи, пов'язані з дослідженням тригонометричних рядів і коливань. Багато важливих теорем сьогодні носять мое ім'я. (Михайло Васильович Остроградський, науковий авторитет Остроградського був настільки високим, що в ті часи, відправляючи молодь на навчання, казали: «Ставай Остроградським!»)

Але я хочу сказати, що сьогодні перемогла математика. Як регулярні спортивні тренування «прокачують» тіло, роблять його здоровим, дужим і витривалим, так регулярні заняття математикою «прокачують» мозок — розвивають інтелект і пізнавальні здібності, розширюють кругозір. «Учіть математику! Будете знати математику – будете знати все». П.Л. Капіца

Література

1. Белова Л.П., Корнієнко М.М., Полякова Л.Ю., Математичний калейдоскоп, Логіка плюс. – Видавництво Ранок.
2. Мерзляк А.Г., Полонський В.Б., Якір М.С., Математика 5, - Х.:«Гімназія», 2016
3. Мерзляк А.Г., Полонський В.Б., Якір М.С., Алгебра і початки аналізу 10 - Х.:«Гімназія»,2010
4. <http://www.smekalka.pp.ru/node/1709>

Грицай О. В.

вчитель географії

Криворізька загальноосвітня школа I-III ступенів № 114

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ, МІЖПРЕДМЕТНИХ ІНТЕРЕСІВ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ ГЕОГРАФІЇ У 7 КЛАСІ

Актуальність та мета роботи в тому, що саме життя диктує переважне використання тих чи інших засобів, форм та методів навчання. Кожен період життя ставить перед педагогами свої цілі та методи їх досягнення. Сучасна концепція освіти полягає у саморозвитку, самовдосконаленні особистості, а для професійних освітніх закладів ще й досягненню професійної компетентності. Таким чином і з'являються нові сучасні технології навчання, як результат пристосування до сучасного життя, яке вносить свої корективи у навчальний процес.

Для здійснення міжпредметних, пізнавальних зв'язків необхідно виявити ці зв'язки в навчальних програмах, встановити їх при плануванні, конкретно реалізувати у навчальному процесі. Але при цьому важливо враховувати їх багаточисельність. Коло міжпредметних зв'язків викладач визначає в кожному конкретному випадку з урахуванням їх хронологічних видів: попередні, супутні (зв'язки між дисциплінами, що вивчаються паралельно), наступні або перспективні.

Для успішного здійснення пізнавальних, міжпредметних зв'язків у кожному конкретному випадку викладач повинен чітко усвідомлювати, з якою метою встановлюється зв'язок і в якій формі це буде зроблено. Зокрема, міжпредметні зв'язки можуть встановлюватись з метою глибшого розуміння навчального матеріалу, систематизації та узагальнення знань, формування у учнів умінь застосовувати знання даної дисципліни під час вивчення інших, формування світоглядних висновків, розвитку інтересу до вивчення дисциплін природничого циклу. У процесі встановлення міждисциплінарних зв'язків на занятті викладач може організувати різні форми роботи. [9].

Розвиваюча функція пізнавальних, міжпредметних зв'язків визначається їх роллю в розвитку системного і творчого мислення учнів, у формуванні їх пізнавальної активності, самостійності і інтересу до пізнання природи і суспільства. Пізнавальні, міжпредметні зв'язки допомагають перебороти предметну інертність мислення і розширюють кругозір учнів.

Види пізнавальних, міжпредметних зв'язків у змісті навчання географії полягають у сукупності функцій зв'язків які реалізуються в процесі навчання тоді, коли вчитель географії здійснює все різноманіття їх видів. Розрізняють зв'язки внутрішньоциклові (зв'язок фізичної географії з природничими, а економічної і соціальної – із суспільними науками) і міжциклові (зв'язки географії з математикою, трудовим навчання та ін.). Види міжпредметних зв'язків діляться на групи, виходячи із основних компонентів процесу навчання (змісту, методів, форм організації): змістово – інформаційні і організаційно – методичні.

Понятійні пізнавальні зв'язки – це розширення і поглиблення признаков предметних понять і формування понять, спільних для споріднених предметів (загальнопредметних). До загальнопредметних понять в курсах природничого циклу відносяться поняття теорії будови речовин – тіло, речовина, склад, молекула, будова, властивості, а також загальні поняття – явище, процес, енергія та інші. Ці поняття широко використовуються при вивченні різноманітних природних явищ і процесів. При цьому вони поглиблюються, конкретизуються на географічному матеріалі і набувають узагальненого, загальнонаукового характеру.

Використання пізнавальних, міжпредметних зв'язків – одне із найбільш складних методичних завдань вчителя географії. Воно вимагає знань змісту програм і підручників з інших предметів. Реалізація між предметних, пізнавальних зв'язків у практиці навчання передбачає співробітництво вчителя географії з вчителями фізики, хімії, біології, історії, економіки; відвідування відкритих уроків, спільного планування уроків і т. д. [2].

Вчитель географії з врахуванням загальношкільного плану навчально – методичної роботи розробляє індивідуальний план реалізації між предметних, пізнавальних зв'язків в курсах географії. Методика творчої роботи вчителя включає ряд етапів: Вивчення опорних тем і підручників інших предметів, читання додаткової наукової, науково – популярної і методичної літератури; поурочне планування пізнавальних, міжпредметних зв'язків з використанням курсових і тематичних планів; розробка засобів і методичних прийомів реалізації пізнавальних, міжпредметних зв'язків на конкретних уроках; розробка методики підготовки і проведення комплексних форм організації навчання; розробка прийомів контролю і оцінки результатів здійснення між предметних зв'язків в навчанні.

Пізнавальні, міжпредметні зв'язки з біологією та іншими предметами природничого циклу. З вивчення оболонки Землі починається в географії послідовне формування наукової картини світу. Оболонки нашої планети (літосфера, гідросфера, атмосфера, біосфера) тісно взаємодіють одна з одною, і їхня взаємодія формує найбільший природний комплекс нашої планети – географічну оболонку. В процесі їх розвитку в них відбуваються різноманітні фізичні, хімічні, біологічні явища і процеси, тому якісне засвоєння учнями курсу загальної фізичної географії неможливе без використання міжпредметних зв'язків з курсами природознавства та біології [1, с.34-35].

Наприклад, під час вивчення теми «Гідросфера», можна опиратися на знання учнів, отримані при вивченні природознавства у п'ятому класі. Учнім відомо про роль води у природі, кругообіг води, властивості води.

Знання, вміння і навички, отримані в курсі біології допоможуть учням краще зрозуміти основні закономірності географічної оболонки.

Мета використання пізнавальних, міжпредметних зв'язків з біологією полягає у прищепленні учням почуття відповідальності за збереження різноманіття рослинного і тваринного світу на нашій планеті, розуміння того, що людина і природа повинні співіснувати в гармонії. Значна увага повинна приділятися екологічному вихованню [3, с.84].

Пізнавальні, міжпредметні зв'язки з математикою. Важливе місце у загальній фізичній географії належить розв'язуванню математичних задач. Так, у шостому класі при вивченні теми «Атмосфера», учням пропонуються такі завдання: визначить, яка буде температура повітря на вершині гори висотою 1600 м, якщо біля підніжжя вона становить $+22^{\circ}\text{C}$; тиск повітря біля підніжжя гори на висоті 500 м над рівнем моря – 700 мм рт. ст., а на вершині – 620 мм рт. ст. Визначить абсолютну і відносну висоту вершини гори; визначить тиск і температуру повітря на вершині г. Говерли, якщо біля підніжжя (на висоті 400 м над рівнем моря) вогни відповідно становлять 730 мм рт. ст. і $+18^{\circ}\text{C}$; скільки часу потрібно мотоциклісту, щоб проїхати відстань між населеними пунктами, якщо вона на карті масштабу 1: 1000 000 становить 10 см, а швидкість мотоцикліста – 60 км/год?; відстань від Тернополя до Києва 480 км. Встановить масштаби карт, якщо на них ця відстань становить: а) 24 см; б) 8 см; в) 4,8 см.;

Висновок. Проаналізувавши вивчену тему, на основі сучасної концепції освіти, яка полягає у саморозвитку, самовдосконаленні особистості освітніх закладів ще й досягненню професійної компетентності на уроках географії доцільно використовувати міжпредметні зв'язки починаючи з викладання предмету 5 -6 класів та в подальшому вивченні. Кожен навчальний заклад, кожен окремо взятий викладач шукає свій шлях досягнення мети, долаючи ряд найскладніших проблем: недосконалість навчальних програм, їх часта зміна, відсутність демонстраційного матеріалу, приладів та реактивів. Таким чином і з'являються нові сучасні технології навчання, як результат пристосування до сучасного життя, яке вносить свої корективи у навчальний процес. В результаті відбувається поступовий процес реформування та демократизації освіти, що відповідає усім змінам у нашому суспільстві.

Література

1. Біда О. Міжпредметні зв'язки природознавчих дисциплін початкової і основної школи. //Біологія і хімія в школі.-2001.-№3.-с.34-35.
2. Богданов К.Ю. Физик в гостях у биолога. – М.: Наука. Гл. Ред.. физ.-мат. лит., 1986.- 144с.
3. Гадюк Т.В. Біологія. Хімія. Географія.(Інтегровані заняття). – Тернопіль: Підручники і посібники, 1997. – 84с.
4. Зверев И.Д., Максимова В.Н. Межпредметные связи в современной школе. М.: Педагогика, 1981.
5. Максимова В.Н., Груздева Н.В. Межпредметные связи в обучении географии, биологии. М.: Просвещение, 1987.
6. Максимова В. Н. Межпредметные связи в обучении и воспитании учащихся. //Біологія в школі. -1981. №1- с.36-40.
7. Несынов Е.П. Живое глазами химика. Киев, наукова думка, 1981. – 148с.
8. Павлюченков Є. М. Організація методичної роботи. Харків. Видавнича група «Основа» 2005.
9. Фёдорова В.Н., Кирюшкин Д.М. Межпредметные связи. М.: Педагогика, 1979.

10. Чухрай Е.С. Молекула, жизнь, организм: Кн.. для внеклас. Чтения. 8 – 10 кл. – М.: Просвещение, 1981. – 160с.

11. Шерстнев М.П., Комаров О.С. Химия и биология нуклеиновых кислот: Кн.. для учащихся 10-11 кл. сред. Шк.- М.: Просвещение, 1990. – 1

Дуборез А.В.

вчитель інформатики та математики

Одеська ЗОШ № 92

м. Одеса, Україна

СУЧАСНІ МЕТОДИ ПОЄДНАННЯ МАТЕМАТИКИ ТА ІНФОРМАТИКИ У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

З усіх шкільних предметів інформатика найбільше пов'язана з математикою. Математика та інформатика зазвичай вважаються складними предметами шкільного курсу. Завжди ці напрямки розвивалися разом і взаємно. Використання комп'ютера на уроці математики дозволяє зробити процес навчання мобільним, строго диференційованим та індивідуальним [1]. Це важливо це для вивчення математики, оскільки математична освіта є складною та потребує від школярів значних зусиль, а від учителя - нових підходів до навчання математики. В шкільному викладанні інтеграція математики з інформатикою можлива не тільки в класах з поглибленим вивченням цих предметів. Дуже багато елементів інтеграції з інформатикою можуть зробити виклад математики більш цікавим, доступним та зрозумілішим на всіх рівнях її вивчення. Різноманітні дослідження та опитування школярів показують, що непорозуміння у будь-якій темі з математики часто обумовлені відсутністю яскравого подання матеріалу, наочного наведення прикладів застосування інформатики та математики у житті. Шкільна математика, дуже часто, відірвана від потреб інформатики - як за вибором матеріалу, так за його трактуванням, постановці завдань і розвитку навичок. Неувага до цих важливих предметів призводить до ускладнення розуміння матеріалу, небажанню навчання, що знижує роль математики та інформатики як фундаментальних наук. Сучасний світ вимагає особливого поєднання практичного і теоретичного методів вивчення цих дисциплін. Такий підхід забезпечує підвищення рівня математичних знань та комп'ютерної грамотності, формує логічне мислення. Школярі починають відчувати задоволення, помічаючи, що математика цікавий предмет і має дійсне застосування у житті. Щоб уникнути заявлених проблем у вивченні математики та інформатики використовується шлях «міжпредметного кооперування». Нові математичні поняття пов'язують з вивченням нескладних тем з інформатики, потім слідує поєднаний урок математики з інформатикою, на якому введено поняття формалізується, уточняється і доповнюється та комп'ютерним способом пояснюється. Далі вчителі інформатики і математики ведуть кожен свою лінію. [2].

При доборі змісту навчального матеріалу найважливішими є питання: “Яка роль інформаційних і комунікаційних технологій у загальноосвітньому процесі Як

оптимально розподілити навчальний час для формування теоретичної бази учнів і їх практичних навичок. Які обрати методи навчання дітей?”

Кожний метод передбачає певні засоби використання. Засобів дуже багато, але більшої актуальності починає набувати інфографіка. Даний засіб має більше застосування в наочних методах навчання.

Інформаційна графіка або інфографіка — це графічне візуальне подання інформації, даних або знань, призначених для швидкого та чіткого відображення комплексної інформації. Вона може покращити сприйняття інформації з математики, використовуючи графічні матеріали для того, щоб підвищити можливості зорової системи школярів бачити моделі, графіки і тенденції. Процес створення інфографіки можна розглядати як візуалізацію даних, створення інформаційних схем, задач та моделей. Даний засіб дуже часто можна використовувати на поєднаних уроках математики та інформатики. Інфографіка – це простий, цікавий, а головне доступний засіб представлення інформації у вигляді різноманітних таблиць, схем, графіків. Інфографіка, завдяки своєму привабливому вигляду і простоті, робить вивчення математики набагато легшим. Шляхів представлення і застосування цього майже нового засобу вже існує не мало, починаючи зі звичайних презентацій і завершуючи спеціальними інтернет-сервісами, які дозволяють це робити або програми, які встановлюються на комп'ютері. [3]

Також після аналізу застосування новітніх засобів наочності (програми) дозволив їх класифікувати за найбільшою продуктивністю у навчанні математиці в школі. Серед них визначаються комп'ютерні програми: GRAN1, GRAN-2D, GRAN3D, DG, ТерМ VII, «Системи лінійних рівнянь», CABRI 3D, «Малюємо по координатах», Graph, GeoGebra . Використання цих програм дає можливість учню розв'язувати окремі завдання, не знаючи відповідного аналітичного апарата, правил перетворення виразів, вони нескладні у застосуванні, оснащені інтуїтивно зрозумілим інтерфейсом . [4]

Отже, в результаті спільної діяльності вчителів інформатики і математики можна домогтися того, що учні досить вільно будуть оперувати знаннями, отриманими на уроках математики та інформатики при вивченні цих дисциплін.

Література

1. Горбунова Л. Н. Использование табличного процессора Excel в практической деятельности учителя математики / сост. Л. Н. Горбунова. – Саранск. : МО РМ, МРИО, 2011.
2. Элитарное образование. М. «Просвещение», 1993.
3. <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
4. Заєць Н. М. Сучасна наочність: переваги й можливості мультимедійної презентації / Н. М. Заєць // Педагогічна майстерня. – 2014.

Зайцева С.Б.

вчитель музичного мистецтва

Лицей №5 ММР ЗО

м. Мелітополь, Запорізька область, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Виховання здорового покоління, свідомого ставлення особистості до свого здоров'я та здоров'я інших, формування мотивації учнів на здоровий спосіб життя прописані як найважливіші завдання сучасної шкільної освіти в Законі України «Про загальну середню освіту», Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті, Державній програмі «Діти України», Державному стандарті середньої освіти.

Здоров'язберігаючі технології в освіті - спосіб організації і послідовних дій у ході навчально-виховного процесу, реалізації освітніх програм на основі всебічного врахування індивідуального здоров'я учнів, особливостей їхнього вікового, психофізичного, духовно - морального стану і розвитку, збереження і зміцнення здоров'я [1].

Мета здоров'язберігаючих освітніх технологій навчання - забезпечити школяреві можливість збереження здоров'я за період навчання в школі, сформувані у нього необхідні знання, вміння та навички щодо здорового способу життя, навчити використовувати отримані знання в повсякденному житті. Музична терапія може стати ефективним методом збереження здоров'я учнів.

Новизна методики полягає у реалізації навчально-виховних установок на співтворчість, діалогізацію, моделювання взаємодії вчителя та учня.

Актуальність методики забезпечується втіленням домінуючих у сучасній мистецькій педагогіці концептуальних положень про інтегративний підхід до викладання дисциплін, про важливість оволодіння розмаїттям художньо-мовних засобів різновидів мистецтва, про роль стимулювання в учнів потреби у самовираженні в художній творчості, у мотивації до збереження та зміцнення здоров'я.

Актуальність даної теми полягає в тому, що здоров'язберігаючі технології створені для забезпечення здоров'язберігаючого середовища, де проходить процес навчання і тому вчителю слід знати велику кількість технологій різних видів, доцільно та систематично їх використовувати.

У вправах, розвиваючих подих, я використовую комплекс вправ дихальної гімнастики Віктора Ємельянова. Вправи, як показала практика, представляють велику цінність. Виявляється, вони не тільки зміцнюють здоров'я і розвивають дихання, вони ще втягують у роботу велику кількість м'язів (дрібних і великих), необхідних дітям для координації рухів, для виховання краси та пластичності, так потрібних у звичайних життєвих рухах. З цього моменту ці «дихально-рухові» вправи, як ми їх називаємо, стали постійною складовою частиною нашого уроку.

Ємельянов Віктор Вадимович - завідувач кафедри музичної освіти інституту психології, педагогіки, соціального управління Тюменського

державного університету, доцент.

Метою фонетичних вправ є рішення координаційних і тренажних завдань роботи над голосом. Ці вправи є підготовчими і допоміжними по відношенню до вокальної роботи.

Кожен свій урок починаю з роботи над диханням. (Комплекс дихальної гімнастики В. В. Ємельянова.) Використовую його у вигляді ігрових вправ.

1. Вправа – «вдихаємо аромат квітки». Прошу дітей подумки уявити ніжну і чарівну квітку, дивний аромат, або аромат запашних ягід. З яким захопленням, трепетом ми насолоджуємося, представляючи його у своїх фантазіях! Діти закривають очі і інтуїтивно, з шумом втягують повітря. Це робиться стоячи, хто не може – сидячи. Випрямили спину, одну руку поставили на пояс і міцно обхоплюємо нижні ребра. Долоню іншої руки тримаємо на витягнутому відстані прямо перед обличчям. І, не піднімаючи плечей, робимо м'який, безшумний вдих через ніс, затримуємо його на 2–3 секунди, (наसолоджуємось «улюбленим ароматом») потім плавно, рівномірно видихаємо повітря, спрямовуючи його на долоньку. При видиху тримати одну долоню прямо перед собою, щоб дитина могла контролювати кількість повітря, що видихається. При цьому наголошую найголовніший момент при вдиху – плечі не піднімати!

2. Вправа – «надуваємо і здуваємо кульку». Ті ж вимоги до моменту вдиху, а момент видиху прошу контролювати часом. Тобто своєрідна гра як в дитинстві; хто довше протримається, у кого краще розвинені легені, хто економніше буде витратити в момент видиху повітря, не підмінюючи при цьому дихання. Прошу бути всіх дітей чесними, і, якщо у когось закінчиться подих – тихо сісти і не заважати іншим. Ускладнюємо вправу ще і тим, що момент видиху ми здійснюємо на звуці. Звук може бути будь-яким, але тільки гласним, щоб його зручно було тягнути. Тобто, ми включаємося в процес співу. На певному звуці, певної висоти – тягнемо його, значить співаємо. Гра-вправа настільки захоплює дітей, що вони готові цілий урок змагатися один з одним хто краще, намагаючись з усіх сил. Кожен намагається показати тренуваність своїх легенів.

3. Вправа на зміцнення діафрагмальної м'язи. Різкі, короткі видихи протягом 20 секунд. Вправа «подули на кульбабу». Тримаючи обидві руки на поясі і сильно притискаючи долонями нижні ребра – різко і коротко робимо 10–20 видихів.

Особливість даної вправи полягає в дуже швидкому і різкому русі верхньої м'язи живота (діафрагми). Вправа вимагає певних зусиль і навичок. Спочатку ми його виконуємо з ефектом легкого шуму, а потім на чергуванні голосних і приголосних звуків. Своєрідна м'язова гімнастика, рівносильна «хитанню преса». Практично всі діти після виконання цих дихальних тренінгів стають рум'яними, радісними і активними. А це означає, що кров починає активніше циркулювати, легкі насичуються киснем, працюють активно, організм дитини сповнений сил і бадьорості[2].

Спираючись в своїй роботі на здоров'язберігаючі технології, особливу увагу я приділяю вокально-хорової роботи з учнями, яка допомагає формуванню в школярах оптимістичного і життєствердного світогляду. Під час розспівування використовую вокальну методику І. Цуканової (вправи для поєднання реєстрів,

розвиток артикуляції, дихання, правильної роботи гортані).

Ірина Цуканова-українська співачка, викладач, автор, композитор, засновник вокальної методики та школи різножанрового вокалу "ImproviNation".

Методика Ірини Цуканової - унікальна, оскільки в ній об'єднано максимальну кількість музичних жанрів. Дана методика розроблена Іриною таким чином, що навчитися співати може як новачок, так і професіонал може значно розширити свої вокальні межі. У своїй методиці Ірина запропонувала унікальний метод розбору твору, який дозволяє швидко і професійно співати.

Ірина Цуканова - одна з небагатьох педагогів, яка не тільки може розповісти в теорії про вокал, але є реально співаючим людиною, отже, може все показати на практиці.

Ми використовуємо на уроках вправи і розспівування. А так само поговоримо окремо про кожну вправу - які навички воно розвиває, що дає голосу вокаліста.

1. "А-Е-И-О-У ". Ця вправа має масу плюсів: гортань не опускається; забирається тремтіння в голосі; напрацьовується основа щільного субтона (принцип-видихаючи- не втрачаю); фіксується прес; стабілізується, ущільнюється, збільшується дихання. Вправа підвищує еластичність голосу , усуває тремтіння, до того ж, при захворюваннях горла, ця вправа не дозволяє голосу «сідати».

2. «Моторний човен» -виконується на одній ноті, а далі, з виходом в головний резонатор. Ця вправа дозволяє розігріти зв'язки, не навантажуючи їх. А так само з'єднати два регістри. Дає відчуття фіксації(звук без повітря),напрацювання головного резонатора, підтягує м'язи обличчя, живота, подачу вокаліста, не виходить зайве повітря.

3. «Е-гей, о-гоу ».. Допомагає фіксувати тверде небо і напрацювати тембр.

4. Ха (розгорнутий мажорний тризвук) – перший звук подається з повітрям (субтон), другий без повітря. У вправі використовується прийом глісандо. Воно чистить інтонацію, розвиває «головний резонатор».

5. «Лагуна». Допомагає розвивати перехід регістрів, та є профілактикою простудних захворювань[3].

Ці вправи з задоволенням виконують діти та дорослі. Вони допомагають не тільки під час уроків музичного мистецтва в якості розспівування , також це є профілактикою простудних захворювань та проблем зі зв'язками.

Застосування здоров'язберігаючих технологій на уроках музичного мистецтва дає можливість вирішувати одне з важливих завдань, що стоять перед сучасною школою, створення умов для збереження здоров'я учнів.

Отже, сучасний урок має бути здоров'язберігаючим, здоров'яформуючим, здоров'язміцнюючим, спрямованим на формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя, учити культури здоров'я на засадах розвитку життєвих навичок. Такий підхід до сучасного уроку зобов'язує вчителя бути взірцем здорової людини.

Література

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України. - Режим доступу: <http://gedeosr6.eevehe.lekszc.eyewestix.ru/laws/show/>

2. Емельянов В.В. Фонопедический метод развития голоса / В. В. Емельянов – Санкт - Петербург: ТОВ "Аюрведа Плюс", 2006. – 146 с.

3. Цуканова Ірина – Школа вокала
<https://www.youtube.com/watch?v=DCjVBvQ9YUQ&list=PL7PT4IWgUQfKtnLca4oDMh3vAIExhiiZH>

Зобенько Л.В.

учитель математики

Городищенська загальноосвітня школа I-III ступенів №2

м. Городище, Черкаська область, Україна

ПРАКТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ – ЦЕ ПОТРЕБА ЧАСУ

Протягом усього життя людина здобуває знання, набуває життєвого досвіду. Реальний світ вимагає бути освіченим, творчим, успішним.

Мета статті: показати, що лише різні форми і методи роботи вчителя допоможуть підготувати школяра до життя у складному сучасному світі.

Сьогодення ставить перед системою освіти низку взаємопов'язаних завдань, перелік яких став уже традиційним: якомога якісніше навчити здобувачів освіти основ наук, формуючи відповідні знання та вміння, і виховувати їх, прищеплюючи загальнолюдські цінності; розвивати мислення школярів, формуючи ефективні й результативні способи розумової діяльності. Виконання цих завдань неможливе без постійного розвитку інтелекту здобувачів освіти та підвищення їх загальнокультурного рівня.

Необхідно спрямувати навчально-пізнавальну діяльність здобувачів освіти до самостійного пошуку, у процесі якого здобувається досвід цілеспрямованості, рефлексивної самоорганізації й самооцінки, досвід комунікативної взаємодії.

Компетентнісний підхід зміщує акценти з накопичування знань, умінь і навичок на формування й розвиток здатності практично діяти, застосовувати досвід успішних дій у конкретних ситуаціях [1, с.3].

Саме посилення практичної і прикладної спрямованості математичної освіти і складає сутність компетентнісного підходу до навчання математики.

Щоб реалізувати на практиці визначені завдання, потрібно основну увагу звернути на активізацію навчальної діяльності здобувачів освіти. Ще В.О.Сухомлинський вказував на небезпеку неробства за партою, неробства шість годин щодня, місяці і роки. Це розбещує.

Навчання математики має викликати в школярів якомога більше позитивних емоцій, а її зміст – бути націленим на виховання порядності, старанності, систематичності, послідовності, посидючості і чесності [3, с.10].

Лише в умовах широкої різноманітності методів та організаційних форм можливе врахування індивідуальних особливостей здобувачів освіти, їх діяльна, активна позиція в навчальному процесі, творча співпраця з ними вчителя. У цілому ж можна говорити про збагачення уроку за рахунок введення в нього елементів інших форм навчальних занять та створення ситуації успіху.

Основною формою проведення занять є урок. Проте використовуються ще й нетрадиційні форми навчання: групові, дидактичні ігри, уроки «однієї задачі», «однієї ідеї», математичні «бої», інтегровані та пленерні уроки, метод проектів тощо [2, с.15].

Хочу зупинитись на деяких уроках «просто неба», які називають пленерними. Це уроки, проведення яких передбачається не в класі, а просто неба із залученням багатства довкілля в усіх його проявах для того, щоб вчитися бачити, слухати і розуміти навколишній світ. Василь Олександрович Сухомлинський називав їх уроками мислення на природі.

Такі уроки проводяться без мобільних телефонів, комп'ютерної техніки, калькуляторів тощо. Під час уроків на природі мовлення дітей стає більш емоційним, яскравішим, виразнішим. Проведення пленерного уроку є досить ефективним для розвитку мислення, фантазії, розширення світогляду, ставлення до розумової праці та самого себе, створення позитивного емоційного ставлення до процесу навчання. Це сприяє формуванню у здобувачів освіти креативності, глобального мислення, розвитку пізнавальної, діяльнісної, інформаційної та кульмінаційної компетентностей.

На таких уроках можна вдало пов'язати теорію з практикою та реальним життям. Досвід проведення пленерних уроків я запозичила у львівських учителів.

Ось у п'ятому класі, вивчаючи тему «Відрізок. Довжина відрізка» вчитель готує конспект уроку, робочий зошит або роздруковані завдання для дітей та обладнання: сантиметрову стрічку, кольорові мотузки, кілочки, карточки з цифрами [4, с. 15]. Вступне слово про техніку безпеки та особливості уроку на природі (у дворі школи), ознайомлення з обладнанням та налаштування на роботу вчитель оголошує в класі. У робочому зошиті вчитель заготовив 2 завдання для домашньої і 6 завдань для класної роботи.

Розглянемо два з них.

1. На подвір'ї школи зафіксовані умовні містечка А і В на певній відстані один від одного. Прокладіть різні дороги з містечка А до містечка В.

Для цього завдання на подвір'ї школи вчитель табличками фіксує умовні містечка А і В на певній відстані один від одного. Далі пропонує велосипедистові (учень 1), водію (учень 2), мотоциклісту (учень 3) проїхати різними прокладеними дорогами з А до В. Після цього відбувається обговорення, який із шляхів зручніший, скільки ще шляхів можна прокласти.

2. Прокладіть «повітряну дорогу» для літака з містечка А до містечка В (для літака немає перешкод).

Кожен здобувач освіти виконує роль конструктора. Проводять аналіз і роблять висновок про повітряну трасу у вигляді натягнутої мотузки. Така найкоротша лінія є відрізком.

Домашнє завдання. 1. Виміряйте ширину входних дверей вашого будинку. Виразіть її у метрах, дециметрах, сантиметрах і міліметрах.

2. На подвір'ї, де ви мешкаєте, довільно зафіксуйте 5 паличок та між ними, почергово сполучаючи, протягніть мотузку так, щоб жодні дві її частини не перетиналися. Утвориться ламана. Виміряйте довжину її ланок та обчисліть довжину ламаної.

На наступному уроці при перевірці домашнього завдання про відрізок діти отримують три мотузки довжиною 1 м, 2 м і 4 м відповідно та виконують такі завдання.

1. Виміряйте довжину кожної мотузки та виразіть у метрах, дециметрах, сантиметрах.

2. Розташуйте мотузки в порядку зростання довжини.

3. Як знайти середину мотузки, не вимірюючи її довжини?

4. Як поділити мотузку на чотири рівні частини, не вимірюючи її довжини?

5. Складіть із цих трьох мотузок один відрізок та виміряйте його довжину.

Скільки розв'язків має задача?

Пленерні уроки у нашій школі любляють діти різного віку. Проте вивчення формул скороченого множення методом проектів, дало змогу досить успішно реалізувати практичну спрямованість навчання математики у 7 класі. Здобувачі знань легко і радісно включились у роботу. Вони готували матеріал, вчили один одного і через 10 уроків ми провели підсумковий урок узагальнення знань як наукову прес-конференцію «Чудовий світ формул». Учні працювали у трьох групах: кореспонденти, знавці формули $a^2 - b^2$, знавці формули $(a + b)^2$. Практична спрямованість проекту: навчитись використовувати формули скороченого множення для усного рахунку. Виявились творчі учні, які склали вірші для кращого запам'ятовування формул. Керівники груп на основі зібраного матеріалу створили презентації і завдання для інших груп.

**Наукова прес-конференція
«Чудовий світ формул»**

- Телеканал «Знання»
- Група кореспондентів**
Керівник Шевченко Едуард
- Розминка-гра «Так, ні»
- Журнал «Історія математики»
- Журнал «Мистецтво»
Картина М.П. Богданова - Бельського
«Усний рахунок»

Начальний проект "Чудовий світ формул" 5

Репродукція картини М.П. Богданова - Бельського
«Усний рахунок у народній школі С. О. Рачинського»

Начальний проект "Чудовий світ формул" 6

Щоб активізувати навчальну роботу учнів 9 класу, я поєднала виконання практичної роботи на побудову графіка квадратичної функції з методом проектів. Перед здобувачами освіти стояло ряд завдань: 1) вивчити і представити частину теоретичного матеріалу про квадратичну функцію, 2) скласти або підібрати завдання для перевірки знань з цього розділу, 3) виконати творче завдання-малюнок на побудову, записане формулами квадратичних функцій, взятих на проміжках, 4) представити на завершення проект «Прикрасьмо Городище фонтанами».

“Прикрасьмо Городищину!”

Навчальний проект “Квадратична функція. Що? Де? Коли?”

Нашій-фонтан ми розмістили біля пам'ятника відомого земляка Семена Степановича Гулака-Артемівського-українського співака,композитора,актора та драматурга. Ми вважаємо ,що він чудово вписується в навколишній композицію і буде прикрасою нашого міста.

Якщо зроблений нами фонтан розмістити в Декартовій системі координат так , щоб початок координат був розміщений у верхній то отримаємо графік квадратичної функції $y=-ax^2$.

Це є графік функції $y=-1/2 x^2$

Цей метод перетворює учнів із пасивних слухачів на активних учасників навчального процесу. Сьогодні вони ще діти, а завтра вони стануть особистостями, керівниками підприємств, держави. Якщо у здобувачів освіти сформована активна життєва позиція, їм до всього є діло, вони не залишаються байдужими, то ми виховали порядних, наполегливих, успішних молодих людей, патріотів нашої України.

Висновок. Лише практична спрямованість навчання математики забезпечить країну цілеспрямованими, освіченими, всебічно розвиненими молодими людьми, які підготовлені до суспільного життя і до професійної діяльності.

Література

1. Глобін О. Концепція реалізації компетентнісного підходу у навчанні математики в основній школі / Глобін О. І. // Математика в рідній школі. – 2014. – №12.
2. Колтовська О. Прикладна спрямованість шкільного курсу математики // Математика. – 2008. - № 3.
3. Математика. Навчальна програма для учнів 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів // Математика в рідній школі. – 2017. – №7 - 8.
4. Мерзляк А.Г., Полонський В.Б., Якір М.С. Математика: підруч. для 5 кл. загальноосвіт. навч. закладів – Х: Гімназія, 2013. – 352 с.

Кусяк М.Ю.

вчитель української мови та літератури

*Подільська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів
с.Подолі, Куп'янський район, Харківська область, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ НА УРОКАХ СЛОВЕСНОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ТА ЇХ ВПЛИВ НА САМОРОЗВИТОК ВЧИТЕЛЯ І УЧНЯ

Сьогодні сучасні технології та нестандартні (нетрадиційні) уроки є звичною ознакою будь-якої. Зрозуміло, що, незвичайні за змістом, організацією, такі заняття приваблюють школярів, сприяють розвитку особистих здібностей.

Для активізації роботи учнів варто застосовувати одну з інноваційних педагогічних технологій, яка за своїми базовими характеристиками відноситься до продуктивних, — технологію інтерактивного навчання [5].

На різних етапах уроку використовуються нестандартні прийоми:

- Для активізації пізнавальної діяльності та перевірки домашнього завдання можуть використовуватися тести та вікторини (прийом «Мозковий штурм»).

- Для мотивації пізнавальної діяльності учнів використовуються ігрові моменти, наприклад, у 6-7 класах доречно використовувати загадки про частини мови, що розглядаються на уроці.

Інтерактивні методи сприяють підвищенню пізнавальної самостійності і творчої активності учнів. Найцікавішим є створення проблемних ситуацій як засобу підвищення пізнавальної активності учнів, це сприяє підвищенню якості знань і виробленню необхідних знань і умінь

Нестандартні за змістом запитання, незвичний погляд на проблему створюють певну емоційну обстановку на уроці, активізують учнів, сприяють розвиткові логічного мислення.

Однією з рис інтерактивності навчання є здійснення міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків [3]. Так, при вивченні теми «Числівник» можна звернутись до знань учнів з математики, практикувати роботу в парах, даючи учням завдання скласти задачу або приклад, записати його і пояснити розв'язання. Учні крім застосування математичних знань, практикуються у правописі числівників.

Для узагальнення та систематизації знань з теми варто запропонувати учням складання опорних конспектів та схем [2]. Так кожен має можливість стисло узагальнити важливе і застосовувати записи при виконанні практичних завдань.

Основним завданням для кожного вчителя є підключити учня до активної та самостійної діяльності, поставивши його в позицію суб'єкта [1]. Тому практична самостійна діяльність – це найважливіша умова формування працьовитості та відповідальності.

Для самостійної роботи учнів поза уроком слід використовувати різноманітні домашні завдання відповідно до індивідуальних особливостей учнів. Використовувати творчі завдання (скласти тести, написати казку, вірш, міні-твір, використовуючи вивчений матеріал (наприклад, написати твір «Зоопарк» з використанням незмінюваних іменників-назв тварин: кенгуру, фламінго і т.д.), твори-роздуми та есе з використанням соціокультурної лінії програми (наприклад, твір у 6 класі «Не гасне вогнище родинне в людських запалених серцях»).

Актуальним сьогодні є використання інформаційно-комунікаційних технологій, цифрових освітніх ресурсів у навчально-виховному процесі. Під час уроків можна використовувати відео з уроками Олександра Авраменка, біографіями письменників та поетів, аудіо з фонохрестоматій, тематичне відео та буктрейлери для створення емоційного настрою перед сприйняттям художніх творів.

Для організаційної чіткості уроків контролю знань доцільно використовувати картки з тестовими запитаннями і завданнями різного рівня складності у форматі ЗНО, що роздаються учням. Наявність завдань на картках допомагає їм зосередити увагу на виконанні завдань і не витратити час на зчитування завдання з дошки.

Нетрадиційні форми проведення уроків дають можливість не тільки підвищити інтерес учнів до предмета, що вивчається, але і сформувати необхідні предметні та ключові компетентності: уміння вчитися, комунікативної, інформаційної та ін.

Мета роботи вчителя - знайти нові форми і прийоми, що дозволяють злити в єдиний процес роботу з освіти, розвитку і виховання учнів на всіх етапах навчання, щоб реалізувати концепцію Нової української школи, яка передбачає необхідність забезпечення учнів міцними знаннями матеріалу програми з одночасним здійсненням різноаспектного розвитку і формування особи кожного учня – з урахуванням його індивідуальних здібностей і можливостей.

Література

1. Андреева В.М., Григораш В.В. Настільна книга педагога: Посібник. – Х.:Основа,2006.
2. Васьков Ю.В. Педагогічні теорії, технології, досвід (Дидактичний аспект). – Х.: Скорпіон, 2000.
3. Гін А. Прийоми педагогічної техніки. – Луганськ, 2005.
4. Комар О. Інтерактивні технології – технології співпраці// Рідна школа.- 1999. - №9
5. Пометун О. Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія. практика, досвід. – К., 2002.

Ковальчук Л. Г.

вчитель фізики, природознавства

Смілянський навчально-виховний комплекс

«Загальноосвітня школа I ступеня – гімназія ім. В.Т. Сенатора»

м. Сміла, Черкаська область, Україна

Зозуля Н.В.

вчитель біології, основ здоров'я

Смілянський навчально-виховний комплекс

«Загальноосвітня школа I ступеня – гімназія ім. В.Т. Сенатора»

м. Сміла, Черкаська область, Україна

НЕРВОВА СИСТЕМА ЛЮДИНИ. ПЕРЕДАЧА НЕРВОВОГО ІМПУЛЬСУ. ЕЛЕКТРИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ОРГАНІЗМУ ЛЮДИНИ ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК З БІОЛОГІЇ ТА ФІЗИКИ (8 КЛАС)

Мета:

навчальна: ознайомити із загальною структурою нервової системи, особливостями будови нервової клітини, сформуванню уяву про механізм передачі нервових імпульсів, та збереження нервової системи, поглибити знання про електричний струм;

розвивальна: розвивати вміння логічно мислити та знаходити зв'язки між особливостями будови й функціями біологічних структур на прикладі органів нервової системи; вмінь аналізувати результати фізичного експерименту;

виховна: виховувати розуміння значення нормального функціонування нервової системи для збереження здоров'я людини; строге дотримання правил безпечної поведінки під час роботи з електроустаткуванням; формувати соціальну, загальнокультурну, здоров'язбережувальну компетентності.

Очікувані результати:

Учні:

- **оперують термінами:** нервова система, центральна нервова система, периферична нервова система, автономна (вегетативна) нервова система, соматична нервова система; сила струму, напруга, електричний опір
- **називають** фактори, які порушують роботу нервової системи;
- **знають** правила безпеки під час роботи з електроустаткуванням, одиниці сили струму, напруги, опору;
- **уміють** надати першу допомогу в разі ураження людини електричним струмом

Тип уроку: засвоєння нових знань, умінь та навичок

Обладнання:

Набір для демонстрації хімічної та теплової дії струму, картки з назвами складових компонентів рефлекторної дуги, експрес-інформація, стікери.

Відео «Невероятное вокруг нас. Нервная система» (<https://www.youtube.com/watch?v=Um8skhOHmsg>)

Наскрізнi змістові лінії:

Здоров'я і безпека (зорієнтована на розуміння профілактики захворювань нервової системи, зокрема дотримання правил чергування розумової діяльності та відпочинку)

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Налаштування учнів на урок (позитивна афірмація)

Сьогодні ми обговоримо дуже важливі питання, відповіді на які, здавалося б, легко, але насправді – складно. Дуже хочемо, аби наш урок був вдалим. Заплющити очі, побажайте в думках своїм однокласникам, собі й нам успіхів.

Ми починаємо урок, а на уроці ми: **Уважні! Розумні! Організовані! Кмітливі! Талановиті!**

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

Згадаємо термінологію, якою ми будемо користуватися на уроці. Пропонуємо бліц-опитування:

- 1 - одиниця вимірювання сили струму
- 2 - реакція-відповідь організму на подразнення з участю нервової системи
- 3 - одиниця вимірювання опору
- 4- одна з регуляторних систем в організмі людини
- 6 - структурна одиниця нервової системи
- 7 - частинка, що є носієм струму в металах
- 8 - довгий відросток нервової клітини
- 9 - оболонка, яка вкриває аксон

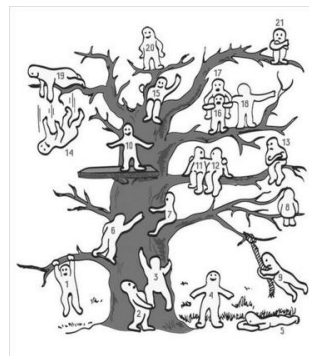
III. Мотивація навчальної діяльності

1. Сторінками історії. Прийом. «Впізнай героя»

Чи знаєте ви, що першим електричним колом став стрій солдатів. Саме на солдатах за Людовика XV проводили досліди з електрикою й магнетизмом, під час яких на площі ставили не менш ніж 180 солдатів, що взялися за руки, і через них пропускали розряд від лейденської банки. При цьому увесь двір із величезною цікавістю спостерігав за «масовим здриганням» від проходження струму через таке електричне коло. Яку фізіологічну дію чинить струм?

Це питання ми з'ясуємо на уроці, тема якого: **«Нервова система людини. Передача нервового імпульсу. Електричні властивості організму людини»**

Уважно прочитайте тему уроку, подивіться на картинку і визначте, за рівнем знань з даного питання, яке місце на дереві Знань ви займаєте. (учні прикріплюють стікери жовтого кольору на дереві Знань)

Вчитель фізики:

В наш час діти захоплюються СЕЛФІ. Іноді, обираючи дуже небезпечні для життя ситуації. Фотографуються на потягах, стовпах високовольтної мережі.

Чим це небезпечно? Під якою напругою знаходиться ця ЛЕП? Як це розрахувати? (Повідомлення учня «Як визначити напругу за кількістю ізоляторів?»)

У повітряних лініях: 6 (10) кВ є один – два ізолятори; 35 кВ – 3 – 5 ізоляторів; 110 кВ 8 – 10 ізоляторів в гірлянді; 220 кВ є 12 – 15 ізоляторів в гірлянді.

Вчитель фізики:

Які дії струму ми можемо спостерігати? (Демонстрація дослідів з елементами бесіди).

Дослід із нагріванням дротини при протіканні по ній струму.

Дослід з протіканням електричного струму крізь дистильовану воду та розчин солі у воді.

Вчитель біології :

Найпоширенішими травмами, які трапляються у 60 – 65% потерпілих від ураження електричним струмом, це електричний опік. Більш детальну інформацію ви дізнаєтеся з повідомлення учня.

Повідомлення учня «Фізіологічна дія струму» (учні переглядають матеріал за посиланням: https://studopedia.su/16_177037_diya-elektrichnogo-strumu-na-zhiviy-organizm.html)

Вчитель біології:

Ми говорили про електрику, яка діє зовні, а чи є електрика в організмі людини?

Отримання та передавання подразнень відбувається за допомогою електричних імпульсів, які поширюються певними шляхами. Роль телеграфного проводу для передавання повідомлень виконує аксон – довгий відросток нейрона.

Переглянемо уважно фрагмент відеофільму, в кінці якого будуть поставлені такі запитання: «Невероятное вокруг нас. Нервная система» (<https://www.youtube.com/watch?v=Um8skhOHmsg>)

Чому імпульс, який передається по аксону, не переходить на сусідні аксони (аксон вкритий мієліновою оболонкою)

Де людина використовує цю підказку природи? (ізоляція провідників)

Чому у людини імпульси передаються з більшою швидкістю, ніж у молюсків (перехвати Ранв'є).

Експрес-інформація (кожна група учнів має експрес-інформацію, з якою виступає перед класом):

1. У людини довжина аксона може досягати 1 – 1,5 м.
2. У мідному дроті струм поширюється зі швидкістю, близькою до швидкості світла, в аксоні – імпульс рухається зі швидкістю від кількох до 100 м/с.
3. Електричний опір у аксоні в 100 млн. разів більший, ніж у мідного дроту.
4. У тілі дорослої людини близько 75 кілометрів нервів.
5. Електрика не тільки відіграє важливу роль в житті людини, а й в його здоров'ї. Скорочуючи, м'язові клітини серця виробляють електроенергію. Саме завдяки цим імпульсам електрокардіограма вимірює ритм серця.

IV. Закріплення знань

Задача

Визначте силу струму через суху шкіру за контакту з напругою 220В, якщо опір сухої шкіри – 10^5 Ом. Відповідь дати в мА. (Відповідь: 0,0022 А = 2,2мА. Біль, м'язові скорочення)

Визначте силу струму через мокру шкіру за контакту з напругою 220В, якщо опір мокрої шкіри – 1500 Ом. Відповідь дати в мА. (Відповідь: 0,15 А = 150мА. Смертельна серцева фібриляція, необхідна реанімація)

V. Рефлексія

Інтерактивна вправа «На цьому уроці я»

А тепер, по завершенню визначте своє місце на дереві Знань. Чи змінилася ваша позиція? (Учні прикріплюють стікери зеленого кольору на дереві Знань)

Позитивна афірмація (музика переможця)

Я – молодець! На сьогоднішньому занятті я був дуже активним

VI. Домашнє завдання

Біологія повторити § 34, 35. Фізика повторити § 31

Література

1. Бар'яхтар В.Г., Божинова Ф.Я., Довгий С.О., Кірюхіна О.О. Фізика. 8 кл.: підруч. – Х.: Вид-во: «Ранок», 2016. – 240 с.: ил., фот.
2. Корч І. Повітряні лінії електропередач. Режим доступу: http://kolosok.org.ua/wp-content/uploads/2018/01/kolosok_05_2017.pdf
3. Соболев В. І. Біологія 8 кл.: підруч. – Кам'янець-Подільський: Вид-во: «Абетка», 2016. – 288 с.
4. Редакція . Аксон. "Великої української енциклопедії" <https://vue.gov.ua/Аксон>

Івасішина С.В.

кандидат педагогічних наук, вчитель англійської мови

Харківська спеціалізована школа

I-III ступенів № 17 Харківської міської ради

Харківська область, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПІД ЧАС КАРАНТИНУ

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства основним завданням сучасної школи є створення інноваційного простору для розвитку обдарованої та гармонійно-цілісної особистості. Саме тому сьогодні кожен учитель та викладач повинен намагатися організувати інноваційний процес під час навчальної діяльності таким чином, щоб створити сприятливе навчальне середовище, в якому теорія і практика учнів засвоювались би одночасно. Для того, щоб викликати інтерес в учнів до вивчення іноземної мови, учителі повинні шукати нові, цікаві і результативні моделі, форми і методи навчання. Саме тому *метою* даної роботи є висвітлення основних інноваційних моделей вивчення англійської мови.

Передусім значимо, що розвиток системи освіти вимагає від педагогічної науки й практики вивчення і впровадження нових методів навчання учнів. Інновації в освітньому процесі пов'язані із загальними процесами у суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією знань і форм соціального буття. Нині створюється нова педагогіка, характерною ознакою якої є інноваційність – здатність до оновлення, відкритість новому. Сьогодні основними завданнями сучасної школи є розвиток гармонійно-цілісної особистості та створення інноваційного середовища, в якому можуть розвиватися її обдарованість, здібності та потенційні можливості.

Розглянемо що таке інноваційне середовище? Насамперед, це – педагогічно доцільно організований простір життєдіяльності, який сприяє розвитку інноваційного ресурсу особистості; інтегрований засіб накопичення і реалізації інноваційного потенціалу навчального закладу. Адже нині, кожен учитель повинен намагатися організувати інноваційний процес під час навчальної діяльності таким чином, щоб створити сприятливе навчальне середовище. Інноваційний процес – це комплексна діяльність по створенню, освоєнню, використанню та розповсюдженню нововведень. Для того, щоб викликати інтерес в учнів до вивчення іноземної мови вчителі англійської мови повинні шукати нові, цікаві і результативні моделі, форми і методи навчання. Одним з основних методичних інновацій є інтерактивні методи навчання. Вони ґрунтуються на діалогічному мовленні, в ході якого здійснюється взаємодія вчителя і учня, при цьому вони – рівноправні, рівнозначні суб'єкти навчання і не відчувається домінування одного учасника навчального процесу над іншим, однієї думки над іншою. В таких умовах, учні швидше привчаються бути демократичними, сміливо спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати обґрунтовані самостійні рішення. Мета інтерактивного навчання – створення комфортних умов навчання, при яких учень відчуває свою успішність,

свою інтелектуальну досконалість, що робить продуктивним сам освітній процес. Потрібно пам'ятати, що суть інтерактивного навчання полягає у тому, що навчальний процес повинен бути постійно наповнений активною взаємодією всіх учнів. Це базується на співпраці, взаємонавчанні: вчитель – учень, учень – учень.

Сьогодні особливої цінності у вивченні іноземної мови набуває *технологія дебатів*. Дебати – це чітко структурований і спеціально організований публічний обмін думками між двома сторонами з актуальних тем. Як навчальну технологію дебати розробив британський соціолог Карл Поппер. Формат дебатів Карла Поппера, або Дебати програми Карла Поппера – це формат освітніх дебатів, що вважається найпростішим і оптимальним для дебатерів-початківців.

Як стверджує доктор педагогічних наук, професор О.І. Пометун, участь учнів у дебатах надає учням більш широкі освітні можливості як для покращення своєї пізнавальної діяльності та навчальної успішності, так і для майбутнього професійного розвитку і життя в цілому [2, с. 12]. Під час дебатування активізується критичне мислення, що означає вміння аналізувати та систематизувати ідеї, абстрактно мислити; активно розвиваються ораторські здібності, що проявляються у ясності та логічній послідовності висловлювання думки.

Як можна використовувати дебати під час карантину? Відповідь проста. При допомозі Skype і Zoom. В умовах, коли дітям не вистачає спілкування з однолітками, діти беруть участь в онлайн-дебатах з величезним задоволенням.

На сучасному етапі розвитку педагогічної галузі набуває популярності *проектна технологія*. Метод проектів містить сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих за своєю суттю. Це спільна навчально-пізнавальна, творча та ігрова діяльність учнів, яка спрямована на досягнення результату з розв'язання певної проблеми. Сучасна дослідниця О. Дьоміна виокремлює дослідницькі, творчі, ігрові та інформаційні проекти [1]. Слід додати, що використання проектної методики у процесі навчання дозволяє поєднувати самостійну, індивідуальну роботу з групою і колективною; стимулює самостійний пошук учнями потрібної інформації; вимагає розвиток творчої фантазії для того, щоб виграшно організувати знайдену інформацію і представити її іншим.

Метод проектів активізує усі сторони особистості школяра: його інтелектуальну сферу, його типологічні особливості і риси характеру (цілеспрямованість, наполегливість, допитливість, працьовитість), його комунікативні вміння, почуття та емоції. Самостійна діяльність учнів при підготовці проектів формує навички пошуку іншомовної інформації, розширює можливості їх інтерактивного спілкування, закладає фундамент для подальшої самостійної пізнавальної діяльності. Крім того, проектна діяльність, заснована на культурологічному підході, допомагає учням розширити кругозір, збагатити свої соціокультурні знання.

Яким чином можна використовувати проектну технологію під час карантину? Учнім слід запропонувати теми проектів і розділити на групи. Іншу роботу вони можуть виконувати самостійно (збирати інформацію, готувати презентації, обговорювати необхідні питання за допомогою Viber, Telegram,

тощо). Учитель може допомагати, перевіряти та консультувати, наприклад, через Google classroom. Захист проєктів можна здійснювати за допомогою Skype і Zoom.

Дуже вдало використовувати *ігрові форми навчання*. Учні із задоволенням приймають участь, бо гра – це світ в якому живе дитина. Граючи, вони не помічають, як засвоїли новий матеріал. За допомогою ігор школярі навчаються будувати і конструювати, причому кожний учень має змогу вчитися у своєму стилі. Гра стимулює процес пізнання і навчання дітей, привчає їх до сумлінної праці. У процесі гри в дітей виробляються навички зосередження, самостійного мислення, розвивається увага, дисципліна. Введення ігор чи ігрових моментів робить навчання цікавішим, створює в дітей бадьорий настрій, полегшує подолання труднощів у засвоєнні навчального матеріалу.

Слід зауважити, що великі можливості для вчителя пропонує використання інтерактивного додатку LearningApps, де запропоновано велику кількість ігрових завдань, але також можна і створювати власні. Дуже цікавим є використання віртуальної дошки Padlet, а також особливо актуальними є інтерактивні тестові завдання на сайті <https://vseosvita.ua/>.

Таким чином, можемо стверджувати, що процес навчання – це не автоматичне вкладання навчального матеріалу в голову учня. Він потребує напруженої розумової роботи дитини та її власної активної участі в цьому процесі. Вчитель досягне успіху лише тоді, коли зрозуміє, що дітям подобається все нове і цікаве. Одна й та сама модель проведення занять не дає можливості дітям розкрити себе повністю, зупиняє розвиток творчого потенціалу навчання. Саме тому необхідно використовувати інноваційно-педагогічні технології навчання, які збільшують інтерес учнів до вивчення іноземних мов.

Література

1. Дьоміна О. Метод проєктів як засіб розвитку творчої особистості та ефективної співпраці учнів та вчителя / О. Дьоміна // Англійська мова та література. – 2012. № 3, С. 7 – 10.
2. Пометун О.І. Дебати в школі. Як навчити учнів аргументації та публічному мовленню / О.І. Пометун. – Київ, 2006. – 126 с.

Калінкіна Н.П.

вчитель математики, фізики, астрономії

Опорний навчальний заклад

«Хрестівська загальноосвітня школа I-III ступенів

Хрестівської сільської ради Херсонської області»

с. Хрестівка, Херсонська область, Україна

ПЕРВОЦВІТИ НА ШКІЛЬНІЙ ДІЛЯНЦІ

Сьогоденне життя — це епоха цифрових технологій, які стрімко охопили весь світ. Діти адаптуються у новому середовищі швидше, стаючи в ньому «цифровими аборигенами». Іноді вони так самовіддано поринають у цей світ, що відсторонюються від реальності, не помічають красу природи, та не задумуються про необхідність її збереження. Пропоную читачам досвід колективу опорного

навчального закладу «Хрестівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів Хрестівської сільської ради Херсонської області» з виконання міжпредметного творчого проєкту, що має на меті формування загальнокультурної компетентності здобувачів освіти.

Квітни, наше шкільне подвір'я!

В ім'я життя й добра,
Не чекаючи слави,
Зрозумійте, що садить пора
Квіти, дерева та трави!

Багато садиб жителів нашого села вражають своєю неповторністю, розмаїттям квітів, використанням малих архітектурних форм. Односельці прикладають чимало зусиль, щоб зробити свої подвір'я красивими та неповторними. Ми не раз захоплювалися і милувалися ними під час прогулянок навесні та восени. І ми подумали: чому б нам не зробити шкільне подвір'я таким же гарним, прикрасити його квітами?

Мета нашого проєкту: створення клумб на шкільному подвір'ї, їх оформлення поробками із старих автомобільних шин, озеленення шкільного подвір'я.

Завдання:

1. Познайомитися з розмаїттям квітів.
2. Навчитися відрізняти квіти, які висаджуються на клумбах.
3. Навчитися правильно доглядати за рослинами.
4. Виготовити поробки із старих автомобільних шин та оформити ними клумби.

Ми провели опитування серед учнів нашого класу:

1. Чи достатньо зелених насаджень на території нашої школи?

Ні, не достатньо.

2. Чи задовольняє вас кількість клумб на території школи?

Звичайно, ні!

3. Чи подобається вам оформлення шкільних клумб?

Не зовсім!

4. Хто повинен займатися озелененням території школи?

Звичайно, ми, школярі! Адже школа – наш другий дім.

5. Чи хочете ви брати участь у благоустрої шкільного подвір'я?

Так, адже ми не маленькі!

Які квіти вирощують на клумбах, як їх підбирають? За красою, за кольором, чи ще за якимись критеріями? Ми вирішили звернутися до різних джерел (Інтернет, довідники, до досвідчених квітників – наших батьків, вчителя біології) і з'ясувати це.

Ми дізналися, що:

1. При підборі рослин для клумби необхідно, щоб виконувалися дві основні вимоги: неперервність цвітіння і краса.

2. При підборі рослин за кольором використовують поєднання контрастних тонів або з поступовим переходом одного тону в інший.

Червоний, жовтий, помаранчевий кольори є активними тонами.

3. Підбір рослин за висотою. В центрі клумби висаджуються високі, ефектні рослини, далі розміщуються рослини меншої висоти і з краю клумби висаджуються низькорослі.

4. Підбір рослин за часом цвітіння. Використовують рослини з раннім початком цвітіння і більш тривалим періодом цвітіння.

На наші клумби ми вибрали квіти з тривалим та яскравим періодом цвітіння. Це чорнобривці, цинії, петунії, портулак. Ці рослини можна вирощувати із насіння, зібраного власноруч. Вони пасують одна одній за кольором та висотою, невибагливі при вирощуванні і пересадці, можуть рости на будь-якому ґрунті. Всі вони люблять сонячні місця, мають гарні суцвіття.

Із багаторічних рослин на наших клумбах ми висадили тюльпани, нарциси, іриси, піони, юки, мускарі, крокуси. Справжньою окрасою квітників стали троянди та хризантеми.

І це лише початок!.. Не дочекаємося літа, щоб побачити наші оновлені клумби у всій красі.

Завдяки проекту ми:

1. Познайомилися із різноманітними квітами.
2. Навчилися правильно доглядати за рослинами.
3. Дійшли висновку, що цікавіше працювати разом, у команді: учні, вчителі, батьки.

Ми хочемо нагадати слова Маленького Принца із твору Антуана де Сент-Екзюпері:

«Є таке тверде правило: встав раненько, вмився, привів себе в порядок – і відразу ж приведи в порядок свою планету».

Тема уроку: Первоцвіти на шкільній ділянці

Клас: 6

Мета уроку:

Предметна компетентність: узагальнити і систематизувати знання з тем «Масштаб» (математика) і «Значення рослин для існування життя на планеті Земля. Значення рослин для людини» (біологія)

Ключові компетентності:

Спілкування державною мовою - спілкуватися сучасною науковою мовою з використанням усталених математичних і біологічних термінів та понять.

Інформаційно-цифрова компетентність: використовувати інформаційні системи для швидкого та цілеспрямованого пошуку інформації; користуватися сучасними гаджетами як інструментальними засобами.

Ініціативність і підприємливість: ухвалювати рішення щодо вибору найоптимальніших альтернатив під час вирішення навчальних завдань з математики та біології.

Обізнаність та самовираження у сфері культури: пояснювати взаємовплив природничих наук та образотворчого, літературного мистецтва.

Форма проведення заняття: проектна діяльність

Тип уроку: урок практичного застосування знань, навичок і вмінь

Освітні галузі, які інтегруються: мовно-літературна (рідномовна), математична, природнича, технологічна, інформатична, мистецька

Обладнання: комп'ютер, проектор, комп'ютери учнів, смартфони, планшети, різнокольоровий креп-папір, ножиці, клей, дріт, олівець, папір, фарби (олівці), креслярські інструменти (лінійка, циркуль, гумка).

Джерела інформації: Математика Автор: Мерзляк, Полонський, Якір <https://pidruchnyk.com.ua/564-matematika-6klas-merzlyak-2014.html>; Біологія Автор: Остапченко, Балан Матяш <https://pidruchnyk.com.ua/551-bologya-ostapchenko-balan-matyash-6-klas.html>;

Як вирощувати первоцвіти <http://www.gpp.in.ua/sad-gorod/yak-viroshchuvati-pervotsviti.html>; Топ 10 первоцвітів для вашої ділянки <https://domicad.com.ua/ua/articles/top-10-pervocvetov-dlya-vashego-uchastka>

Збереження первоцвітів <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2418128-akso-hoces-zberegiti-pervocviti-sprobuj-hoca-bi-ne-kupuvati-ih.html>.

Програмне забезпечення: програма-браузер (наприклад, Google Chrome, табличний процесор (наприклад, MS Excel)

Хід уроку:

I. Вступ. Актуалізація знань (3 хв.)

Метод «Чомучка». Діти обмінюються підготовленими вдома запитаннями з тем, що досліджуються, які починаються зі слова «чому?» або «як?».

II. Проблемна ситуація, артефакт, виклик (3 хв.)

Питання до класу: Як можна украсти життя у 45 паростків?

Екологи озвучують загальновідомі й сумні факти про зникнення первоцвітів, про необхідність їх уберегти. Громадськість чує заклики, розуміє усю скрутність ситуації, та чомусь забуває про цей бік медалі, як тільки помічає на ятках симпатичні біленькі квіточки, огорнуті зеленими листочками.

Представники так званої «квіткової мафії» узагалі не замислюються над тим, що одна вирвана квітка виду підсніжник — це вкрадене життя у 45 паростків, які вона могла би дати у майбутньому.

На сьогоднішньому уроці ми з вами спробуємо дати життя тисячам нових паростків!

III. Робота з вирішення проблеми (організація роботи в групах)

Діти об'єднуються у 5 груп за схильністю до вивчення окремих дисциплін:

1 група (біологи) - **S**

2 група (інформатики) - **T**

3 група (мовники, мистецтво) – **R+A**

4 група (трудове навчання) – **E**

5 група (математики) – **M**

Кінцевий продукт:

Накреслений план майбутньої ділянки під первоцвіти, з розрахованою площею та вартістю посадкового матеріалу, виготовлені моделі квіток-первоцвітів, листівки про необхідність збереження рослин, рекомендації по вирощуванню первоцвітів

IV. Тестування кінцевого продукту Представники груп презентують свої роботи перед класом.

Тестування кінцевого продукту (ділянки з первоцвітами) відбудеться наступної весни, коли вона забує квітами, радуючи учнів.

Складова STEM	Предмет	Завдання для груп	Обладнання, програмне забезпечення	Результат (відповідає меті уроку)
S	Біологія, 6 клас. Тема 3. Рослини. Тема 4. Значення рослин для існування життя на планеті Земля. Значення рослин для людини.	Пояснити значення рослин-первоцвітів для існування життя на планеті Земля та необхідність збереження рослин та їх угруповань	Комп'ютер(и) або смартфони учнів	Буклет, постер, презентація про значення рослин та необхідність їх збереження.
T	Інформатика, 6 клас. Мережеві технології та Інтернет.	Знайти в мережі Інтернет поради щодо вирощування первоцвітів. Розрахувати вартість насіння для насаджування на шкільній ділянці, використовуючи табличний процесор	Комп'ютер(и) або смартфони учнів, програма-браузер (наприклад, <u>Google Chrome</u> , табличний процесор (наприклад, <u>MS Excel</u>)	Буклет, постер, презентація порад щодо вирощування первоцвітів. Таблиця з розрахованою вартістю насіння для насаджування на шкільній ділянці (на 1 кв.м.).
R	Українська мова, 6 клас. Тема «Іменник»	На основі інформації з мережі Інтернет написати текст про первоцвіти	Комп'ютер(и) або смартфони учнів, програма-браузер та текстовий редактор	Текст про первоцвіти
E	Трудове навчання, 5-9 класи. Розділ І. Основи проєктування, матеріалознавства та технології обробки	Виготовити модель квітки-первоцвіту	Різнокольоровий креп-папір, ножиці, клей, дріт, олівець.	Модель квітки-первоцвіту, виготовлена у певному масштабі
A	Мистецтво, 6 клас. Тема «Жанри образотворчого мистецтва»	Створити листівку про первоцвіти	Папір, фарби (олівці)	Листівка про первоцвіти
M	Математика, 6 клас. Тема. Відношення і пропорції. Відсоткове відношення двох чисел. Масштаб	Накреслити план майбутньої ділянки під первоцвіти, розрахувавши його розміри, площу.	Креслярські інструменти (лінійка, циркуль, гумка), папір	Накреслений план майбутньої ділянки під первоцвіти, з розрахованою площею.

V. Рефлексія.

Приєм «Три – Два – Один». (Схожий на синквейн, можна використовувати презентацію або заздалегідь приготовлені аркуші). У першому рядочку (або на першому слайді) пишемо три факти, які були новими, цікавими, несподіваними на уроці.

У другому – два факти, які здалися нецікавими, некорисними, або вже були відомі учням.

У третьому – один факт, який хотілось би вивчити детальніше, поглибити знання.

Карпенко В.В.

вчитель історії

Харківська вечірня (змінна) школа II-III ступенів № 5

Харківської міської ради Харківської області

м. Харків, Харківська область, Україна

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА ДИСТАНЦІЙНОГО КУРСУ ДЛЯ УЧНІВ 11-ГО КЛАСУ ВЕЧІРНЬОЇ ШКОЛИ «УКРАЇНА В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД» (1945-1955)

ЗАНЯТТЯ 2

Тема: Україна - співзасновниця ООН. Встановлення кордонів УРСР у міжнародних договорах.

Мета:

- формувати уявлення про адміністративно-територіальні зміни після
- створити умови для розуміння причин змін території України в післявоєнний період;
- розглянути формування території України наприкінці 1940-х – на початку 1950-х рр.;
- розвивати увагу, пам'ять, мислення, вміння аналізувати та робити висновки;
- удосконалювати вміння працювати з текстом підручника та Інтернет-ресурсами;
- формувати повагу до історичного минулого України.

Під час вивчення курсу ви дізнаєтесь про:

- причини змін території України в післявоєнний період;
- про адміністративно-територіальні зміни після Другої світової війни;
- причини та наслідки передачі Кримської області УРСР.

Алгоритм вивчення курсу:

1. Читайте уважно теоретичний матеріал.
2. Переглядайте запропоновані відеоматеріали.
3. Опрацюйте основні терміни (глосарій курсу).
4. Намагайтеся запам'ятати основні дати з теми.
5. Спробуйте правильно виконати завдання для перевірки.
6. Будьте наполегливими у досягненні мети.

Глосарій

Організація Об'єднаних Націй (ООН) — глобальна міжнародна організація, заснована 24 жовтня 1945 на конференції у Сан-Франциско на підставі Хартії Об'єднаних Націй. Декларованою метою діяльності організації є підтримання та зміцнення миру й міжнародної безпеки, розвиток співробітництва між державами світу.

Рада економічної взаємодопомоги (РЕВ) – міжнародна економічна організація країн «народної демократії», створена в Москві в 1949 р.

Основні дати:

29.06.1945 – підписання Договору між СРСР і Чехословацькою Республікою про воз'єднання Закарпатської України з УРСР

16.08.1945 – підписання Договору про радянсько-польський державний кордон

24.10.1945 – День заснування ООН

10.02.1947 – підписання мирних договорів представниками УРСР з Румунією, Угорщиною, Фінляндією, Болгарією та Італією

19.02.1954 – Указ Президії Верховної Ради СРСР про передачу Кримської області зі складу РРФСР до складу УРСР

План:

1. Вихід УРСР на міжнародну арену.

2. Україна – співзасновниця ООН. Участь УРСР у міжнародних організаціях.

3. Встановлення кордонів УРСР у міжнародних договорах.

4. Передача Кримської області до складу УРСР.

1. ВИХІД УРСР НА МІЖНАРОДНУ АРЕНУ

Період післявоєнної відбудови був одним із найбільш активних з огляду участі України у між-народних відносинах. Але УРСР, залишаючись однією з республік СРСР, не була суб'єктом міжна-родного права і не мала власної зовнішньої політики. Йшлося не про зовнішню політику України, а про Україну на міжнародній арені. Органи державної влади УРСР, серед них і ті, що займалися питаннями зовнішніх відносин, були і залишалися інструментами проведення радянської політики в цілому і зовнішньої політики СРСР зокрема.

Прочитайте матеріал підручника

Вихід УРСР на міжнародну арену - Історія України. Рівень стандарту. 11 клас. Власов

Перегляньте відеоуроки

Вихід УРСР на міжнародну арену. Історія України 11 клас

Історія України 11 клас. Вихід УРСР на міжнародну арену

2. УКРАЇНА – СПІВЗАСНОВНИЦЯ ООН.

УЧАСТЬ УРСР У МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

Українська радянська соціалістична республіка з 1922 до 1990 року була справжньою квазідержавою. Тобто маючи ознаки державності, вона не стала повноцінним суб'єктом міжнародного права.

Тому участь Радянської України в ООН впливала з планів союзного центру.

Опрацюйте матеріал за посиланням:

<https://docs.google.com/document/d/1Jef2kPa2UxT9Eqnwn9GZ39KThjfvUxpOKpsP8i3y8ZM/edit#>

3. ВСТАНОВЛЕННЯ КОРДОНІВ УРСР У МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРАХ

Опрацюйте матеріал за посиланням:

<https://docs.google.com/document/d/1Jef2kPa2UxT9Eqnwn9GZ39KThjfvUxpOKpsP8i3y8ZM/edit#>

4. ПЕРЕДАЧА КРИМСЬКОЇ ОБЛАСТІ ДО СКЛАДУ УРСР

19 лютого 1954 року президія Верховної Ради СРСР видала указ, яким затвердила спільні подання президій Верховних Рад УРСР та РРФСР про передачу Кримської області до складу Української РСР. 26 квітня він був підтверджений відповідним законом та постановою ВР СРСР про внесення змін до статей Конституції СРСР.

Опрацюйте матеріал за посиланням:

Передача Кримської області зі складу РРФСР до складу УРСР

Домашнє завдання:

1. Опрацювати матеріал підручника В. Власов, С. Кульчицький “Історія України”, 11 кл. [Розділ I, § 1, стор.11 -19] Електронна версія підручника: Підручник Історія України 11 клас Власов
2. Опрацюйте матеріал електронного ресурсу: <https://znohistory.edera.com/m6/l27#rec101766008>
3. Виконайте тест для самоперевірки (перейдіть за посиланням: <https://naurok.cm.ua/test/join?gamecode=543973>)

Ковальчук Л. Г.

вчитель фізики, природознавства

Смілянський навчально-виховний комплекс

«Загальноосвітня школа

I ступеня – гімназія ім. В.Т.Сенатора»

м. Сміла, Черкаська область, Україна

ЗОРЯ – САМОСВІТНЕ НЕБЕСНЕ ТІЛО. ВІДМІННОСТІ МІЖ ЗОРЯМИ. СУЗІР'Я. ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ «ВИЗНАЧЕННЯ НАЙВІДОМШИХ СУЗІР'ІВ НА КАРТІ ЗОРЯНОГО НЕБА»

Мета

- *навчальна:* формувати в учнів поняття «зоря», «сузір'я», знання про особливості зірок (форму, величину, їхню віддаленість від Землі, стан, температуру), кількість зір;
- *розвивальна:* розвивати навички використання наукової лексики, забезпечити практичне спрямування вивчення навчального матеріалу, умови для прояву ініціативи, творчого підходу, сприяти розвитку спостережливості;
- *виховна:* виховувати естетичне сприйняття зоряного неба, повагу до розвитку наукових знань.

Тип уроку: вивчення й первинного закріплення нових знань.

Обладнання: карти та атлас зоряного неба, підручник, набір матеріалів для виконання практичної роботи «Зоряні ліхтарики моєї родини» (розгортка куба, олівець, товста голка або шило, клей-олівець, ліхтарик (у телефоні), кольоровий папір чорного або синього кольору, відеоматеріали з Інтернет-ресурсів:

Размеры планет и звезд, <https://www.youtube.com/watch?v=qhWRvPjv7p0>

Очікувані результати.

Учень:

називає: деякі сузір'я (2–3);

відрізняє поняття «зоря», «сузір'я»;

порівнює: за розмірами і температурою Сонце з іншими зорями;

вміє користуватись природничо-науковою лексикою, опрацьованою на уроці;

Хід уроку

I. Організаційний момент

II. Мотивація навчальної та пізнавальної діяльності

На екрані зображення зоряного неба. Звучить "Місячна соната" Бетховена.

<https://www.youtube.com/watch?v=C5WTGOdOek0>

Учитель.

Що ви бачите на екрані? Які асоціації у вас виникають? На попередніх уроках ми з вами говорили про те, що все, що оточує нас, — тіла природи. Але у природі існують ще небесні тіла: планети, зорі, супутники планет. Наша подорож сьогодні буде присвячена небесним тілам, які називаються зорі.

III. Повідомлення теми і мети уроку, проектування очікуваних результатів

Тож темою нашого уроку буде: **Зоря – самосвітне небесне тіло.**

Відмінності між зорями. Сузір'я

IV. Актуалізація опорних знань

Приєм «Інтелектуальна розминка»

- На які дві групи поділяться тіла природи?
- Чим відрізняються тіла живої природи від тіл неживої природи?
- Чи є тілами природи Земля, Сонце Місяць, зорі?
- До якої частини природи вони належать? Чому?
- Як називається наука, яка вивчає небесні тіла?

V. Вивчення нового матеріалу

1. Зорі

Розповідь учителя з елементами бесіди

Зорі... Пізно ввечері чи вночі на безхмарному небі ми бачимо їх яскравими цятками. Неозброєним оком на зоряному небі можна нарахувати близько 3 тис. зір, за допомогою підзорної труби — у десятки разів більше. Спеціальні прилади — телескопи — виявляють їх кілька мільярдів. Назвіть усе, із чим у вас асоціюється поняття «зоря». (Учні висловлюють свої міркування)

Учитель.

Зорі нам нагадують маленькі ліхтарики, які мерехтять у нічному небі. Насправді ж це великі вогняні кулі, що утворені з розжареного газу. Вони мають дуже високу температуру і постійно випромінюють світло та тепло. Зорі здаються нам малими. Це пов'язано з тим, що перебувають вони на дуже значній відстані від Землі. Світло від них, рухаючись зі швидкістю 300 тис. км/с, прямує до Землі сотні років. А буває й так, що зірка вже згасла, а світло її до нас ще йде. Сонце — це теж зоря, яка з усіх зір розташована до нас найближче — 150 млн. км.

2. Особливості зір

Розповідь учителя з елементами бесіди

За величиною зорі дуже різноманітні. Серед них є такі небесні тіла, які масою та об'ємом у сотні й тисячі разів більші або менші за Сонце (Сонце має діаметр 1,4 млн км, маса у 330 разів більша за масу Землі). Відрізняються зорі і за кольором, який вказує на її температуру. Блакитні зорі найгарячіші – до 50 000°C, червоні є найхолоднішими – 3200°C. Учені з'ясували, що основними хімічними елементами, з яких складаються зорі, є Гідроген і Гелій.

Робота з відео «Размеры планет и звезд»
<https://www.youtube.com/watch?v=qhWRvPjv7p0>

Учні самостійно формують поняття «зоря». Висувають різні думки, зауваження, разом з учителем формулюють визначення.

Зорі — розжарені небесні тіла кулеподібної форми, що випромінюють світло форми. [1, с. 77].

3. Сузір'я

Учитель

Для більш детального вивчення окремих ділянок зоряного неба складено зоряні карти. Вони є для кожної півкулі. Всі карти зібрано в атлас зоряного неба. (Демонстрація карти та атласу зоряного неба). Зорі утворюють на небі характерні фігури - сузір'я. Астрономи поділили небо на 88 сузір'їв. Назви багатьох сузір'їв запозичені із Стародавньої Греції, пов'язані з персонажами міфів та легенд.

Повідомлення учня-консультанта. (Сузір'я під назвою Мала Ведмедиця наші пращури називали Пасіка. α Малої Ведмедиці — називають Полярною. У нашу епоху ця зірка майже нерухома при добовому обертанні зоряного неба. Тому українці називали її Квочкою).

Учні самостійно формують поняття «сузір'я». Висувають різні думки, зауваження, разом з учителем формулюють визначення.

Сузір'я – ділянка зоряного неба з умовно, але чітко окресленими межами. [1, с. 78].

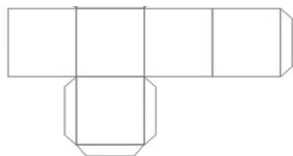
4. Практична робота (учні працюють в групах).

1. Робота з картою зоряного неба:

Відшукати на карті сузір'я, зображені на дошці (Велика Ведмедиця; Мала Ведмедиця; Кассіопея; Оріон; Близнюки), намалювати ці сузір'я в зошиті.

2. Виготовлення «Зоряного ліхтарика»

Кожна група одержує набір: клей-олівець, шило, розгортку куба без однієї грані

Завдання:

➤ Нанести на кожну грань одне сузір'я крапками.

➤ За допомогою шила зробити отвори у місцях

крапок.

➤ На поверхні склеювання тонким шаром нанести клей. Виготовити «Зоряний кубик» та розмістити його на увімкненому ліхтаріку телефона.

VI. Закріплення вивченого матеріалу

Приєм «Мікрофон»

➤ Чому зорі світяться?

➤ Чому зорі світяться неоднаково?

- Яка температура на зорях?
- Чому ж зорі можна побачити тільки увечері та вночі?
- Що таке сузір'я?
- Яку зірку називають Полярною? Чому? Чи може до складу зір входити вода? Чому?
- Чому зорі здаються нам на небі сяючими цятками, хоча розміри їх величезні?

VII. Підсумок уроку.

Завдання. Висловіть свою думку з питання: «Чи потрібні мені знання, отримані на уроці?»

Інтерактивна вправа «На цьому уроці я...»

VIII. Домашнє завдання

Опрацювати §17 підручника. Підібрати приказки, загадки та легенди, пов'язані з темою розділу. Переглянути відео «З чого складається Всесвіт [TED-Ed]», <https://www.youtube.com/watch?v=XXtcLd1i2ts>

Література

1. Бойко В.М., Ярошенко О.Г. Природознавство. 5 кл.: підруч. Для закладів середньої освіти – Вид. 2-ге, доопр. – К. : Видавництво «Світоч», 2018. – 224 с. іл.
2. Как сделать геометрические фигуры из бумаги? Схемы и советы. Режим доступу: <http://www.modelzd.ru/makety-zhd/geometricheskie-figury-iz-bumagi.html#kub-iz-bumagi>
3. Ключові зміни в оновлених навчальних програмах 5-9 класів за результатами обговорення на платформі EdEra на предметних робочих групах. На виконання Наказів Міністерства освіти і науки України № 52 від 13 січня 2017 р. № 201 від 10 лютого 2017 р. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/klyuchovi-zmini-v-onovlenix-navchalnix-programax-5-9-klasiv.pdf>
4. Кольори і температура зірок. Режим доступу: <https://docs.kde.org/trunk5/uk/extragear-edu/kstars/ai-colorandtemp.html>

Кравченко В.Б.

вчитель предмету «Захист Вітчизни»

*КЗ «Запорізька спеціалізована
школа-інтернат спортивного профілю» ЗОР
м.Запоріжжя, Запорізька область, Україна*

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ПРЕДМЕТУ «ЗАХИСТ ВІТЧИЗНИ»: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

«Коли найбільша чеснота українця - безмежна вірність Богові і Батьківщині, то ганьба для нього – зрада вірі й Україні»
Г.Г. Ващенко.

Актуальність пов'язана зі змінами у суспільному житті: доленосні події в державі – Революція Гідності, жертвний подвиг Героїв Небесної Сотні, збройне

протистояння на сході країни з російським агресором чітко засвідчили життєву необхідність в актуалізації предмету «Захист Вітчизни» й активізації національно-патріотичного та військово-патріотичного виховання дітей і молоді як важливих складових національної безпеки, про що зазначено у Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, затвердженої наказом міністра освіти і науки України № 641 від 16 червня 2015 року.

«Війни виграють не генерали, війни виграють шкільні вчителі та парафіяльні священники» .Отто фон Бісмарк.

Нова мета навчання та виховання – розвиток інноваційної особистості, здатної до життєтворчості та самореалізації у нових соціальних умовах незалежної України.

Впровадження різноманітних інтерактивних технологій в навчанні дає змогу організувати ефективну суб'єкт-суб'єктну взаємодію з метою реалізації компетентнісного підходу на засадах особистісно-орієнтованого навчання, формування в школярів ключових компетентностей: предметних, здоров'язберігаючих, самоосвітніх та якостей громадянина – патріота, навчити і виховати зацікавленого, свідомого, активного громадянина-патріота України, цивілізовано відстоювати їх, сприяти єднанню українського народу, громадянському миру і злагоді в суспільстві.

«Якщо навчання дається дитині важко, то в цьому передусім винні методи, якими її навчають». Я.А.Каменський. Це твердження не втратило своєї актуальності і сьогодні. Сучасним учням потрібен зовсім інший темп навчання, і підґрунтям цього є активізація пізнавальної діяльності учнів за допомогою активного та інтерактивного спілкування: учня з учнем; учня з групою учнів; учня з учителем; учителя з представником групи; учителя з групою учнів; учителя з класом. Таке навчання в методиці одержало назву комунікативно-ділового або інтерактивного.

У своїй роботі використовую наступні **технології та методи інтерактивного навчання:**

1. Технології ситуативного моделювання .
2. Технології опрацювання дискусійних питань
3. Робота в малих групах, парах (дає учням змогу набути навичок, необхідних для спілкування та співпраці (співробітництва), стимулює роботу командою.
4. «Мозковий штурм» (спонукає учнів розвивати уяву і творчість, відверто висловлювати думки, знаходити кілька рішень конкретної проблеми). («Як винахід пороху вплинув на розвиток і вдосконалення зброї?»)
5. Гра «Вірю-не вірю».
6. Займи власну позицію (метод корисний при проведенні в класі дискусії щодо суперечливої теми.
7. Метод «Прес» - використовують у випадках, коли виникають спірні питання, а також при проведенні вправ, де потрібно обрати певну позицію щодо обговорюваної суспільної проблеми.
8. Мікрофон, Продовжи речення.. («Внутрішня і зовнішня балістика – це...»)

9. Дискусія - дає чудову нагоду виявити різні позиції щодо певної проблеми або стосовно спірного питання.(« Як реалізувати свої базові права?»)

10. Коло ідей- метод застосовується, коли відбувається загальнокласове обговорення питання або виступають доповідачі з різних малих груп.

Частим прийомом під час теоретичного опанування теми на моїх уроках є прийом «Два, чотири, разом». На етапі застосування знань я використовую прийом «За» та «Проти». Усі інтерактивні методи, які я застосовую під час теоретичної підготовки, спрямовані на формування глибокого розуміння матеріалу. На заняттях з основ цивільного захисту учні, працюючи в парах, проводять порівняльну характеристику засобів індивідуального захисту нашої армії і армій передових держав світу.

З перших навчальних занять предмета «Захист Вітчизни» доводжу до відома учнів 10-11-х класів вимоги Конституції України, інших законів України, статутів Збройних сил України щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів. Учні спортінтернату є патріотами України ,бо вони виборюють призові місця на чемпіонатах Європи світу з дзюдо, боксу, греко-римської боротьби , пляжного волейболу , це свідомі майбутні захисники Вітчизни. У процесі навчання використовую міжпредметні зв'язки. Дуже ефективними є міжпредметні зв'язки, інтегровані уроки :«Вражаючі фактори ядерної зброї. Уроки Чорнобиля»;(хімія,біологія)«Як передать, Донбас,твою красу і силу» В.Сосюра
(українська література)

В роботі з учнями спортінтернату тісний зв'язок підтримую з тренерами дзюдо,академічної греблі, греко-римської, вільної боротьби , спортивної гімнастики, заняття яких формують якості, необхідні захиснику Вітчизни – високу працездатність, витривалість, спритність, чітку координацію і точність рухів.

Отже, інтерактивна навчальна діяльність на уроках Захисту Вітчизни сприяє розвитку в учнів:

- уміння працювати в колективі;
- ініціативи, незалежності, самодисципліни;
- уміння аналізувати результати своєї діяльності;
- уміння учитися;

Використання ІКТ дає мені можливість формувати мислення учня та розвивати в учня практичні вміння і навички (від демонстрації-показу до практичних дій) .Також застосовую ІКТ-технологію (Хмарні сервіси, PowerPoint – для створення презентацій в спільному доступі, створення Ourboox (мої книги) ,текстові редактори Word–для текстів)

Метод ІКТ тісно пов'язую з **методом проєків**,як педагогічною технологією, Створення динамічних файлів, адже комп'ютерна анімація дозволяє імітаційно моделювати надзвичайні ситуації, бойові дії з достатньою очевидністю.

«Все, що я пізнаю, я знаю, навіщо це мені потрібно, де і як я можу ці знання застосувати» - ось основна теза сучасного розуміння методу проєктів.

Отже, використання в ході спільного дослідження методів мозкової атаки і «круглого стола», статистичних методів, творчих звітів дає результат і виконання проектів має бути матеріальним, тобто, певним чином оформлено (відеофільм, створення Ourboox, альбому, комп'ютерної газети, веб-сторінки, презентації тощо). Обов'язковою умовою успішної роботи над проектом є його захист.

Література

1. Конституція України.
2. Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді, затверджена наказом міністра освіти і науки України № 641 від 16 червня 2015 року
3. Указ Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015 "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року "Про Стратегію національної безпеки України".
4. Указ Президента України від 24 вересня 2015 року №555/2015 "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року "Про нову редакцію Воєнної доктрини України".
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 3 червня 2013 р. № 389 «Про затвердження Положення про військові комісаріати».
6. Указ Президента України від 13 жовтня 2015 року №580/2015 "Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 — 2020 роки".
7. Указ Президента України №948/2002 від 25 жовтня 2002. «Про Концепцію допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді».
8. Постанова Кабінету Міністрів України від від 23 листопада 2011 року № 1392 "Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти".
9. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій, автор-укладач Н.П.Наволокова, Харків, «Основа», 2009;
10. Використання ігрових технологій навчання в допризовній підготовці старшокласників (текст), «Теорія і практика фізичного виховання», О.В. Кириченко, Донецьк, ДонНУ, 2003, вип.2, с.82-90;

Кукленко О.С.

вчитель російської мови та зарубіжної літератури,

Терещенко О.Л.

вчитель історії та суспільно-політичних дисциплін

комунальний заклад «Мереф'янська загальноосвітня школа I-III ступенів №6» Мереф'янської міської ради Харківської області, Україна

ВПЛИВ МАС-МЕДІА НА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ ТА ВЛАСНОЇ ПОЗИЦІЇ ЛЮДИНИ

Медіаосвіта – це „процес розвитку особистості за допомогою і на матеріалі засобів масової комунікації (медіа) з метою формування культури

спілкування з медіа, творчих, комунікативних здібностей, критичного мислення, вмінь повноцінного сприймання, інтерпретації, аналізу й оцінки медіатекстів, навчання різних форм самовираження за допомогою медіатехніки”.

Тому *медіаграмотність* сьогодні – найважливіший комплекс навичок і знань, необхідних людині в сучасному інформаційному суспільстві. Як знаходити потрібну інформацію і переконуватися в її вірогідності, як відокремлювати пропаганду від фактів і фільтрувати інформацію в ситуаціях конфлікту; що таке інформаційна безпека і чим вона відрізняється від цензури, як розпізнавати маніпуляцію – це лише неповний список викликів, що стоять перед людьми в різних країнах світу, незалежно від соціально-політичної системи, ладу, культури та рівня їхнього розвитку.

Українське суспільство потребує ширшого вироблення навичок формування медійної та інформаційної грамотності в умовах пропагандистсько-психологічних війн.

Медіаграмотність інтегрована у викладання суспільних дисциплін у багатьох країнах світу через вивчення впливу меседжів (послань медіа) на політику, владу, історичні події тощо. Вивчення впливу новинних медіа на історичні події, на уряд, політику, міжнародні події, на інші культури, на наше розуміння всіх цих речей – таке центральне для суспільних наук, що навіть важко уявити викладання суспільного предмета без медіаграмотності. Учні, що мають постійну практику аналізу й обговорення медіадокументів, добре підготовлені синтезувати інформацію з різних джерел і доходити саме тих типів висновків щодо перспективи, конфліктних поглядів, вірогідності та цінності контенту, яких часто вимагають у шкільній програмі суспільних наук та на іспитах з цих предметів. Історична освіта в Україні на сучасному етапі неможлива без розвитку навичок медіаграмотності в учнів. Сучасна молода людина має бути здатна сприймати, створювати, аналізувати, оцінювати медіатексти, розуміти їх соціокультурний і політичний контекст. Конкретним прикладом застосування медіаграмотності у суспільних дисциплінах може бути такий прийом як історичне відтворення новин. Учні можуть спробувати продемонструвати своє розуміння важливої історичної події, створивши першу шпальту газети (або гіпотетичний телевіпуск) з конкретного міста у конкретний день, з усіма атрибутами – заголовком, новинами, фотографіями, додатковими елементами і навіть рекламою, які відображали б історичний період. Або різні групи учнів можуть створити газетні шпальти чи випуски новин з різних міст, щоб відобразити різні перспективи і сторони суперечливої ситуації.

Медіаосвіта має на меті виховання медіаграмотності, яку визначають як сукупність знань, навичок та умінь, що дозволяють споживачам аналізувати, критично оцінювати і створювати повідомлення різних жанрів і форм для різних типів медіа, а також розуміти й аналізувати складні процеси функціонування медіа в суспільстві.

Визначальними пріоритетами нашої практичної діяльності є особистісно-орієнтований підхід, індивідуалізація й диференціація навчання. Орієнтація на конкретного учня, його потенційні можливості як партнера, який свідомо здобуває знання, розвиває здібності, набуває досвіду спілкування в діалозі,

аргументовано відстоює свою думку. Атмосфера доброзичливості та співробітництва, яку ми намагаємося створити на своїх уроках, сприяє інтелектуальній розкнутості учнів, вільному обміну думками, реалізації їх пізнавальних потреб й інтересів.

Тема. Голодомор - Геноцид Української нації.

Мета:

- ознайомити учнів з трагічною сторінкою історії українського народу 1932-1933 років;
- розвивати вміння аналізувати події, робити висновки на основі фактологічного матеріалу, об'єктивно оцінювати історичні події, а також аргументовано, на основі історичних фактів обстоювати власні думки;
- виховувати почуття неприйняття насильства та жорстокості, повагу до історичного минулого свого народу.

Обладнання: мультимедійне обладнання, кадри документальної хроніки, фото 1932-1933 років, тексти документів, магніти, кольоровий папір, маркери, великий лист паперу, скотч.

Епіграф:

Найстрашніша смерть – це смерть від голоду. Не дай Бог навіть ворогові вмирати такою смертю.

Улас Самчук «Марія»

Перебіг уроку

I. Підготовка до сприйняття навчального матеріалу

Вступне слово вчителя.

24 листопада в нашій державі відзначається День пам'яті жертв голодомору та політичних репресій. Народ України схиляє голову перед трагічною сторінкою свого життя. Кожна людина, як і все свідоме людство, живе в трьох вимірах: учора, сьогодні і завтра. Вчора – це наша історія, а кожен урок історії – це урок знань про минуле, сучасне нашого народу, можливість зазирнути краєчком ока у майбутнє.

Минуле було різним: радісним і сумним, а було ще й трагічним. Сьогодні ми торкнемося саме трагічних сторінок життя нашого народу, а саме Голодомору 1932-1933 років.

II. Оголошення теми та епіграфу уроку. Сприйняття і засвоєння учнями навчального матеріалу.

1. Проблемне запитання: Як ви розумієте вислів Альберта Ейнштейна: «Світ занадто небезпечний, щоб у ньому жити, – і не з вини тих, хто творить зло, а через тих, хто стоїть поруч і нічого не робить».

2. З чим у Вас асоціюються поняття «пропаганда», «голодомор», «терор голодом».

3. Робота над епіграфом. Обговорення.

Слово вчителя У радянській Україні небезпечно було не тільки писати про штучний голод у пресі, листах до партійних «вождів» або ж родичам за кордон, але навіть у приватних щоденниках. Будь-який необережний запис міг зруйнувати життя, вилитися в десятиліття таборів ГУЛАГу.

Та попри всі небезпеки були люди, які не могли замовчати цей злочин. Вони намагалися в різний спосіб розповісти та зберегти правду, донести її до світу. Ми називаємо їх «Людьми Правди». І цього року особливо вшановуємо їх – за їхні чесність і мужність. Ці Люди за сферою діяльності абсолютно різні – від колгоспного сторожа на Харківщині до Президента Ради Ліги Націй. Але усіх їх об'єднує спільне прагнення – донести до суспільства правду про страшні злочини комуністичної влади

4. Заздалегідь підготовлений учень розповідає про «Голодомор 1932-1933 років» (додаток А).

III. Засвоєння і закріплення навчального матеріалу.

Завдання для учнів (робота в групах) опрацювати матеріал та визначити роль ЗМІ у висвітленні подій Голодомору 1932-1933 років в СРСР та їх вплив на громадську думку (додаток Б).

1. Презентація роботи в групах. Фільм «Територія Голодомору: пам'ять невмируща».

2. Пропаганда як інструмент сталінської політики творення голоду.

3. Фільм « Голодомор - Геноцид Української Нації» (youtube.com).

4. Бесіда з учнями про їхні враження після перегляду відео

5. Висновки:

– слово вчителя.

Багатостраждальна історія нашого народу. Ми не маємо права забувати її чорних сторінок. Адже довгі роки ми говорили між собою пошепки про ті страшні роки і сьогодні, коли ми маємо власну державу, настав час говорити про це вголос. Цього вимагає історія. Цього вимагають мільйони жертв.

Усі, хто загинув у 1932-1933 році голодною смертю, не могли безслідно зникнути. Ми працююча, терпляча нація. Наш народ заслуговує на шану й повагу. А пам'ятником жертвам хай буде наша пам'ять про минуле, небайдуже ставлення до національної трагедії, що спіткала наш народ у 1932-1933 роках.

IV. Підсумок уроку

1. Проблемне запитання: Як ви розумієте вислів Альберта Ейнштейна: «Світ занадто небезпечний, щоб у ньому жити, – і не з вини тих, хто творить зло, а через тих, хто стоїть поруч і нічого не робить».

Відповіді учнів (метод «Прес»: Я вважаю...тому що...наприклад...таким чином).

2. Учніям представляється відеофільм «Голодомор 1932-1933: Оксана Білозір – Свіча» (youtube.com).

Слово вчителя. Великий голод 1932-1933 років в Україні забрав життя від 7 до 10 мільйонів невинних людей... Тому наш найсвятіший обов'язок сьогодні – зберегти пам'ять про всіх, хто не дожив, недолюбив, пам'ять про живих і ненароджених. Ніхто не має права про це забути. 28 листопада 2006 року Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про Голодомор 1932–1933 років в Україні», що офіційно визнає Голодомор 1932–1933 років актом геноциду українського народу.

Сьогодні, коли від початку голодомору минає 85 років, ми маємо для себе чітко зрозуміти – головною, неперехідною цінністю для нас є власна держава. Бо

лише здобуття Україною незалежності та демократичний шлях, який ми обрали є надійною гарантією того, що це ніколи не повториться.

Додаток А

Голодомор— політика офіційної влади, спрямована на створення штучного голоду; соціально-господарське явище, що виявляється в позбавленні населення мінімуму необхідних продуктів харчування й призводить до його вимирання, згубної зміни демографічної та соціальної структури населення регіонів, а інколи й цілих країн.

Основними передумовами і причинами Голодомору були:

- штучна організація сталінським керівництвом голоду для того, щоб зломити опір українського села політиці суцільної колективізації та «соціалістичним перетворенням» взагалі;
- непосильні для селян плани хлібозаготівлі;
- політика примусових, із застосуванням репресій, хлібозаготівель; конфіскація владою продовольчих запасів;
- небажання колгоспників працювати в громадському господарстві.

Хлібозаготівлі в 1931 р. в Україні становили 400 млн пудів, а в 1931 р. - 380 млн пудів. Це стало можливим за рахунок виснаження села. У селян вилучали все зерно, у тому числі й посівний фонд. Фізично ослаблене селянство не могло ефективно провести весняну посівну компанію 1932 р. Посіяно було трохи більше половини запланованих площ. При цьому врожай 1932 р., будучи ненабагато менше середнього, міг би забезпечити населення України мінімумом продовольства.

Головною безпосередньою причиною голоду стали **хлібозаготівлі**, які не припинялися. У 1932 р. Україна не виконала план хлібозаготівель. Для вилучення хліба із республіки в Україну прибула спеціальна комісія ЦК ВКП(б) на чолі з головою Раднаркому СРСР В. Молотовим. До організації Голодомору в Україні були безпосередню **причетні** секретар ЦК ВКП(б) Л. Каганович, генеральний секретар ЦК КП(б)У Станіслав Косіор, голова Раднаркому України В. Чубар та інші вищі керівники. Уповноважений ЦК ВКП(б) П. Постишев очолив компанію репресій проти тих комуністів, які вилучали недостатню кількість хліба у селян. До виконання плану хлібозаготівлі окремі адміністративно-територіальні одиниці України заносилися на «чорну дошку». До республіки припинялися постачання товарів, вилучалися продовольчі і посівні фонди. Це фактично прирікало людей на голодну смерть.

7 серпня 1932 р. було прийнято **закон** про охорону соціалістичної власності, який в народі назвали «законом про п'ять колосків». За крадіжку колгоспної власності передбачався розстріл із конфіскацією майна або позбавлення волі строком не менше 10 років з конфіскацією майна.

На початку 1933 р. в Україні фактично не залишалося **запасів продовольства**. Дії партійного керівництва прирекли мільйони людей на повільну мученицьку смерть Голод охопив також інші зернові райони СРСР - Поволжя, Кубань, Північний Кавказ. Але **найжахливіших** масштабів голод набув саме в Україні. Люди вмирали цілими селами; живі не мали змоги ховати померлих. Часто зустрічалися випадки людоджерства і трупожерства. А цього часу на

сусідніх залізничних станція під збройною охороною знаходилися тисячі пудів зерна, призначеного для вивозу, у тому числі - за кордон.

Трагічні події Голодомору покрила завеса **мовчання**. Було заборонено будь-яку допомогу з боку міжнародної та радянської громадськості. Уражені голодом райони були оточені внутрішніми військами, що завертали тих, хто намагався дібратися до міста. Охоплені розпачем батьки, намагаючись врятувати дітей, везли їх у міста і залишали там - у лікарнях, магазинах або прямо на вулицях.

Наслідками Голодомору 1932-1933 рр. були:

- масові жертви; дослідники називають кількість жертв злочинної політики сталінського режиму до 10 млн чоловік;
- завершення колективізації, утвердження колгоспної системи, розорення села;
- придушення опору українського селянства;
- масове переселення селян з Росії в Україну;
- сталінським режимом було підірвано сили в обстоюванні споконвічних національних прав українського народу.

Отже, Голод 1932–33 років став трагедією України:

1. Окрім очевидних людських втрат та величезного морального удару голод завдав непоправної шкоди українському національному життю. Він практично знищив старе українське село з його багатими народними традиціями. Замість нього з'явилося колгоспне село, яке вже ніколи не повставало проти радянської влади.

2. Колективізація приглушила почуття індивідуалізму, яке було основним для ідентичності українського селянина.

3. На декілька поколінь голодомор інплантував у свідомість селянства соціальний страх, політичну апатію і пасивність.

4. Голод перервав тяглість поколінь у розвитку української національної еліти.

5. Голод призупинив "українізацію" міст Сходу і Півдня України, після нього поповнення міського населення відбувалося в основному за рахунок імміграції з Росії тощо.

Таким чином, масовим терором була фізично винищена найбільш активна та інтелектуальна частина нації і здійснено моральне розтління тих, хто вцілів. У душах надовго поселився страх, а страх перед владою – невід'ємний атрибут тоталітарної системи. Було утверджено тоталітарний більшовицький режим з всеохоплюючим контролем і репресивним примушенням громадян до виконання партійної владної волі.

Додаток Б Завдання 1

Одним з тих, хто наполегливо апелював до Заходу у зв'язку з геноцидом українців, що його організувала радянська влада, була наша відома співвітчизниця Мілена Рудницька. Вона брала участь у роботі гуманітарних організацій, створених для порятунку постраждалих, виступала на міжнародних форумах з цього питання, мала розмови з лідерами провідних держав, яких намагалася залучити до допомоги українцям, які помирали від великого голоду. Зокрема, Рудницька зустрілася з прем'єр-міністром Норвегії Йоганом Людвігом Мовінкелем, який у 1933 році

виконував обов'язки президента Ради Ліги Націй (найвпливовіша організація міжвоєнного часу, попередниця ООН). Пані Мілена переконувала норвежця зробити все можливе для підтримки голодуючих українців.

Через інформаційну блокаду доносити світові правду про Голодомор було вкрай складно. Але вона пробивала собі дорогу. У липні 1933 року керівництво Греко-католицької церкви виступило зі зверненням «Україна у передсмертних судорогах!». І на цей набат в Європі відреагували релігійні діячі, близькі до УГКЦ. Найактивніше відгукнувся віденський кардинал Теодор Інніцер, який у столиці Австрії сприяв створенню спеціального комітету порятунку голодуючих. У грудні 1933 року у Відні відбулася міжнародна конференція щодо надання допомоги потерпілим від голоду в Україні. На нараді керівництва Соцінтерну у Парижі у серпні того року розглядали відозву українських соціалістичних партій, які знаходилися в Галичині та в еміграції. Принципова позиція українців змусила учасників цього форуму звернути увагу на критичне становище голодуючих.

Найбільшим успіхом у донесенні правди про Голодомор можна вважати розгляд у вересні 1933 року цього питання на засіданні Ліги Націй у Женеві. Перед тим на Форумі недержавних народів у Берні Мілена Рудницька виступила з промовою про ситуацію в Україні. Її виступ справив велике враження. Інший учасник конгресу зі Львова, Зенон Пеленський, повідомляв: «Загально є таке вражіння, що всі вже знають про голод на Україні, однак треба ще буде багато ужити заходів, щоби публична опінія змусила офіціальні чинники до рятівної акції. Наш виступ в Берні зробив добре вражіння – подала його преса цілого світу». Українці закликали лідерів західних країн чинити тиск на Москву, щоб домогтися дозволу надати допомогу постраждалим. Однак, попри зусилля закордонних українців, розголос теми Голодомору у ЗМІ, вона не стала домінуючою у західній політиці. Значна кількість симпатиків Москви заперечувала повідомлення про трагедію в Україні. Воду на млин Кремля лили опікувані Москвою Бернад Шоу, Герберт Велс та інші знані на Заході постаті, які позитивно сприймали сталінський режим. Французький письменник Ромен Роллан навіть не хотів слухати про злочини комуністичного режиму, оскільки переживав за безпеку режиму нацистського...

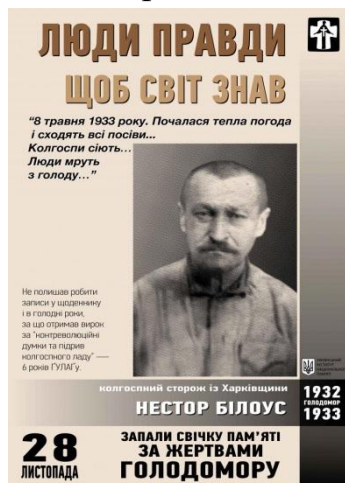
У таких умовах не могло, бути й мови про єдину позицію міжнародного товариства щодо Голодомору. Тому уряди більшості держав проігнорували події в Україні. Старання окремих високоморальних політиків не змогли змінити ситуацію. Мовінкель, використовуючи своє становище президента Ради Ліги Націй, домігся розгляду українського питання на закритому засіданні цього органу за участі представників 14 держав. Однак більшість присутніх на цих зборах, не заперечуючи проти наявності голоду, все ж не ухвалила жодного принципового рішення. Знайшлися і такі, що виступили на захист комуністичного режиму, заперечуючи українську драму. Найбільш відомий приклад – подорож до СРСР у серпні-вересні 1933 р. колишнього прем'єр-міністра Франції Едуарда Еррію. Прокремлівська пропаганда використала його заяви про відсутність голоду для того, щоб спростувати повідомлення про цю трагедію. Закордонні українці хотіли подати на

Ерріо в суд за неправдиві свідчення. Однак через юридичну безперспективність такої справи обмежилися прийняттям резолюцій, відозв із засудженням позиції французького політика.

Джерело: Високий замок online — <http://wz.lviv.ua/far-and-near/187748-na-zakhodi-svidomo-nepromichaly-ukrainskoho-holodomoru>

Завдання 2

Нестор Білоус – колгоспний сторож із Харківщини, свідок Голодомору, автор щоденника. Щоденник вів із 1911 року, хоча мав всього три класи церковно-парафіяльної школи. Брав участь у Першій світовій війні. Пережив голод 1921–1922 років і Голодомор 1932–1933 років, жахливі

реалії якого описав простою мовою. На початку серпня 1937 року Нестора було заарештовано, а через кілька місяців засуджено на 6 років ув'язнення у ГУЛАГу за статтею 54–10 Карного кодексу УРСР – “контрреволюційна діяльність, спрямована на підрив колгоспного ладу”. Білоуса визнали винним у

ТОМ
У,
ЩО

він “неоднократно в разговорах с членами колхоза “Красный колос” проводил контрреволюционную агитацию и вел дневник, куда записывал свои контрреволюционные мысли”. 30 липня 2008 року Харківська обласна прокуратура переглянула справу Білоуса і на підставі ст. 1 Закону України “Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні” винесла рішення про його повну реабілітацію.

Улас Самчук – український письменник. У 1934 році Самчук завершує роботу над романом “Марія” – першим художнім твором на тему Голодомору, який має посвяту “Матерям, що загинули голодною смертю на Україні в роках 1932 – 1933”. Жах матері у голодні роки полягав у тому, що вона ніяк не могла зарадити стражданням дитини, яка повільно угасала на її очах, і частіше за все помирала першою. В Україні роман вийшов лише у 1991 році.

Олександра Радченко, свідок Голодомору, автор щоденника, в якому описала перебіг тих страшних подій. Мала трьох дочок – Еліду, Віру, Діну. Сім’я пережила Голодомор, Великий терор та Другу світову війну. Олександрі було

заарештовано в серпні 1945 р. При обшуку вилучено сім зошитів – щоденників 1926–1945 рр. П'ять-шість зошитів спалили діти Олександри Миколаївни, побоюючись арешту та намагаючись допомогти матері, яка була під слідством. Комуністичний суд виніс жорстокий вирок – 10 років ГУЛАГу. Олександра Радченко повернулася в Україну лише в серпні 1955 р., після відбуття повного терміну ув'язнення. 23 липня 1991 р. Олександрю Радченко посмертно реабілітували. Матеріали слідства, разом із щоденниками віднайдено лише у 2001 р.

За матеріалам Українського інституту пам'яті

Завдання 3

Газетне повідомлення

Лондон, 2 грудня. Чергова кореспонденція пані Клаймен у «Дейлі Експрес» присвячена голодомору в радянській Росії.

Цієї зими тисячі людей гинуть від голоду. Колгоспи дали третину тієї кількості хліба, на який розраховувала влада. По всій країні стогнуть: «Дайте хліба!» Сотні сіл покинуті населенням, бо йому там немає що їсти. Проводяться безперервні арешти та заслання. Скрізь розстрілюють. Поблизу Харкова журналістка бачила на власні очі, як діти їдять траву. Часто доводиться чути: «Торік у нас усе відібрали, а цього року всі помремо».

Последние новости. – Париж, 3 декабря 1932 г

Карикатура із західноукраїнського часопису «Комар».

1933 р.

За матеріалами : Історія епохи очима людини. Україна та Європа у 1900–1939 роках: Навч. посібн. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл./ Ю. Комаров, В. Мисан, А. Осмоловський та ін. – Київ: Генеза, 2004. – с.163

Завдання 4

Віктор Кравченко (1905–1966) – колишній радянський функціонер, автор книг “Я обрав свободу” і “Я обираю справедливість”. У 1944-му зумів втекти на Захід та опублікувати бестселер “Я обрав свободу”, де описав колективізацію, Голодомор, Великий терор, свідком яких був. У цей самий час Міністерство державної безпеки СРСР організувало міжнародну кампанію з дискредитації Кравченка. Тривалий судовий розгляд, що проходив від 24 січня до 22 березня 1949 р. в Парижі, був названий “процесом століття” через кількість залучених свідків з обох боків. Від Кравченка це були переважно безпосередні свідки злочинів комуністичної системи. Захист спирався переважно на свідчення відомих осіб. Суд став на бік Кравченка і присудив йому компенсацію в розмірі 50 тис. франків.

“Тут я побачив людей, що помирили на самоті, повільно, помирили страхітливо, безцільно, без надії, що їх жертва виправдана. Вони потрапили в пастку і залишились там помирати від голоду, кожен у власному домі, за політичним рішенням, прийнятим у далекій столиці за столами для нарад і банкетів. Не було навіть розради від неминучості щоб полегшити жах”.

За матеріалам Українського інституту пам'яті

Завдання 5

Якось у розмові зі Сталіним Черчилль, прем'єр-міністр Великобританії, зазначив, що був вражений втратами в людях за часів колективізації та голоду в Україні, на що Сталін відповів:» О так! То був жах! Але то було абсолютно

необхідно для того, щоб на наших фабриках з'явилися нові машини, а на полях – нові трактори»

Савченко М. Голодомор 1932-1933 років в Україні // Історія України. – 2008. – 13(557). – с.9

...Кон'юнктура на світовому зерновому ринкові була несприятлива, ціни низькі, і вся виручка за проданий по демпінгових цінах хліб становила в 1933 р. 389 млн карб. (Правда, 28 жовтня 1988 р.). Якщо взяти число жертв голоду за 8 мільйонів чоловік (ця цифра називається найчастіше), то виходить, що кожна людська смерть – страшна смерть у голодних муках – дала Йосифу Віссаріоновичу 50 карбованців.

Дзюба І. Пастка... – с. 51. За матеріалами : Історія епохи очима людини. Україна та Європа у 1900–1939 роках: Навч. посібн. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл./ Ю. Комаров, В. Мисан, А. Осмоловський та ін. – Київ: Генеза, 2004. –С.163

Тема. **Окупаційний режим в Харківській області.**

Мета:

– ознайомити учнів з політикою окупантів на території України, розробкою та реалізацією плану "Ост" під час окупації в Харківській області;

– розвивати вміння аналізувати події, робити висновки на основі фактологічного матеріалу, об'єктивно оцінювати історичні події, а також аргументовано, на основі історичних фактів обстоювати власні думки.

– виховувати почуття патріотизму та гордості за своїх земляків, які ціною наймовірних жертв, мужності і героїзму перемогли фашизм і забезпечили мир майбутнім поколінням.

Обладнання: мультимедійне обладнання, кадри документальної хроніки, фото воєнних років, тексти документів, магніти, кольоровий папір, маркери, великий лист паперу, скотч.

Епіграф: «Пам'ятайте! Крізь століття, крізь роки –Пам'ятайте! Про тих, хто не прийде вже ніколи –Пам'ятайте!» Р. Рождественський

Перебіг уроку

I. Підготовка до сприйняття навчального матеріалу

Вступне слово вчителя.

Мільйони людей забрала Велика Вітчизняна війна. Це важко усвідомити. Смерть однієї людини - це трагедія. А коли Мільйони ... загиблим не болить. У живих продовжують кровоточити рани: у ветеранів, які втратили своїх друзів-однополчан, рідних і близьких, душі, які простріляні похоронки, у рано посивілих дітей Війни, які НЕ побачили своїх батьків і пережили пекло окупації.

Війна торкнулася кожної сім'ї, війна в одну мить змінила життя мільйонів людей, перекреслила їх мрії, забрала юність, щасливе дитинство. Воювала вся країна – від малого до великого. Воювали чоловіки, діти, жінки. І перемогли.

Звільнив Харківщину в 1943 році від німецьких окупантів.

У цьому році 75-років звільнення Харківщини від німецько-фашистських окупантів.

II. Оголошення теми та епіграфу уроку. Сприйняття і засвоєння учнями навчального матеріалу.

1. Проблемне запитання: Як ви розумієте вислів Альберта Ейнштейна: „Світ занадто небезпечний, щоб у ньому жити,— і не з вини тих, хто творить зло, а через тих, хто стоїть поруч і нічого не робить“.

2. З чим у Вас асоціюються поняття «війна», «мир».

3. Робота над епіграфом. Обговорення.

Слово вчителя. 24 жовтня 1941 року почався новий відрахунок часу для Харкова. Територія Харківської області знаходилася фактично під німецьким воєнним контролем, входила в оперативний район групи армій «Південь». Харківщина була частиною рейхскомісаріату «Україна», на чолі якого стояв гауляйтер Пруссії Ерїх Кох. Нацистську політику геноциду на окупованій території Харківщини втілювали в життя як військові, так і цивільні окупаційні органи влади.

4. Заздалегідь підготовлений учень розповідає про план «OST», «Новий порядок» (додаток А).

III. Засвоєння і закріплення навчального матеріалу.

Завдання для учнів (робота в групах) опрацювати матеріал та визначити методи встановлення «нового порядку» на окупованій Харківщині, використовуючи краєзнавчий матеріал свого населеного пункту (додаток Б).

1. Презентація роботи в групах. Фрагменти спогадів очевидців з відеофільму «Від жовтня 1941-го до серпня 1943-го» (youtube.com)

2. Трагедія Дробицького яру.

3. Учням представляється відеофільм «Харків. Перший суд над фашистами» (youtube.com).

4. Бесіда з учнями про їхні враження після перегляду відео.

5. Висновки:

- слово вчителя.

Після звільнення Харкова продовжувалося вигнання окупантів і з районів області. До кінця вересня 1943 року вся територія Харківщини була звільнена, і вже остаточно. У кровопролитних оборонних і наступальних боях 1941-1943 років на території Харківщини віддали своє життя 206 765 захисників Батьківщини

В оборонних і наступальних боях у місті та його околицях загинули понад 150 тисяч воїнів Червоної Армії 50 національностей. На місцях поховань встановлено пам'ятні знаки, до яких приходять тисячі харків'ян, віддаючи шану пам'яті полеглим.

Як дорого коштує Перемога! У цього свята три кольори. Перший колір – червоний, колір крові гарячої, якою полито кожний клаптик землі. Другий колір – розквітлого саду. Біло пінний його прибій як найсвітліші сни солдатські, що ожили! Третій колір – колір удовиних хусток. Як би вітром зірвало їх раптом зі сивих голів матерів і дружин солдатських, закрили б вони усе небо чорними птахами неперебутнього горя.

IV. Підсумок уроку

1. Проблемне запитання: Як ви розумієте вислів Альберта Ейнштейна: „Світ занадто небезпечний, щоб у ньому жити, – і не з вини тих, хто творить зло, а через тих, хто стоїть поруч і нічого не робить“.

Відповіді учнів (метод «Прес»: Я вважаю...тому що...наприклад...таким чином).

2. Учням представляється відеофільм «Бої за Харків» (youtube.com), слухання пісні про війну.

Слово вчителя: Летять і летять роки. Летять і летять, мов журавлині ключі, у далекій вирій. Летять і відлітають у вічність. Роки, скільки б їх не минуло, не зітруть у народній пам'яті світлі імена тих, хто віддав своє життя за Батьківщину.

«Мечту пронесите через года и жизнью наполните!

Но о тех, кто уже не придет никогда –

Заклинаю – помните!»

Р. И. Рождественский, «Реквием»

Додаток А

На окупованій території гітлерівці знущалися над мирним населенням та військовополоненіми. Вони масово розстрілювали жителів міст і сіл, не жаліючи ні старих, ні малих, піддавали нелюдським тортура полонених солдатів і офіцерів, партизанів, підпільників, тисячами примусово вивозили працездатне громадян на каторжні роботи до Німеччини, руйнували пам'ятники національної культури, Житлові будинки, підприємства, розкрадали майно громадян та загальнонаціональні цінності. Ідеологи фашизму проповідували надумані расову теорію про віщість арійської раси - раси господарів, покликаних керувати іншими народами.

Гітлерівський план «Ост» передбачав перетворення України на колоніальну країну, аграрно-сировинний придаток рейху, «життєвий простір» для колонізації представниками «вищої раси». Місцеве населення, в тому числі українці, росіяни, євреї та інші, підлягали витісненню і навіть фізичному винищенню. Сотні тисяч жителів великих міст України стали жертвами організованого окупантами голоду.

Нацистський «новий порядок». Окупаційні власті спиралися на каральні органи — державну таємну поліцію (гестапо), озброєні загони націонал-соціалістичної партії Німеччини (СС), службу безпеки (СД) тощо. Крім окупаційних воєнної і цивільної адміністрацій, на захоплених територіях створювалася допоміжна адміністрація із представників місцевого населення, які виявили бажання співробітничати з окупантами: бургомістри у містах, голови у районах, старости в селах, допоміжна поліція.. На власній території українці та інші жителі республіки перетворилися на людей «третього гатунку», їхнє життя регламентувалося наказами і правилами, порушення яких каралося концтаборами або розстрілом. Окупанти заборонили їм користуватися кафе, ресторанами, стадіонами, іншими громадськими закладами. Навіть біля деяких криниць і колодязів вивішувалися попередження: «Тільки для німців».

Додаток Б

Завдання 1

А які звірства чинили фашисти в концентраційних таборах! Всьому світу відомі Бухенвальд, Дахау, Освенцім.... Але ж не менші звірства вони творили і на території України. Взяти хоча б німецького губернатора «дистрикту Слобожанщини», до якого входила Харківська область, доктор Вехтер і генерал-майор СС Кацман в листопаді 1941 року у Вільшанах, на Харківській вулиці, створили так званий «табір примусових робіт». Він був обгороджений цегляною стіною і колючим дротом. Сюди німці зганяли мирних громадян і військовополонених. Ув'язнених в таборі морили голодом, примушували виконувати важкі роботи, по-звірячому били палками, заражали тифом і дизентерією. Раціон денного харчування складався з двох склянок «чорної кави», виготовленої з тирси, 100 грамів хліба з домішкою тієї самої тирси, тарілки супу з картопляного лушпиння. Ув'язнені тисячами вмирали з голоду, тифу, дизентерії.

Гауптштурмфюрер СС Гебауер встановив у Вільшанському таборі систему винищення людей, що підтверджуються спогадами колишнього в'язня табору Крітченко Самійла Пантелеймоновича, який особисто бачив, як гауптштурмфюрер СС Фріц Гебауер душив жінок і дітей, а чоловіків узимку заморожував у бочках з водою. Бочки наповнювались водою, жертвам зв'язували руки й ноги і спускали у воду. Приречені перебували в бочці, доки зовсім не замерзали.

Після переведення на нову посаду гауптштурмфюрер СС Гебауер, роботу табору «удосконалювали» нові коменданти оберштурмфюрер СС Густав Вільгауз і гауптштурмфюрер СС Франц Варцок. Останній любив підвішувати в'язнів за ноги до стовпів і так залишав їх до настання смерті. Оберштурмфюрер Рокіта особисто розпорював ув'язненим животи; начальник слідчої частини табору Гайне просвердлював тіла ув'язнених палкою, плоскогубцями виривав у жінок нігті, потім роздягав свої жертви, підвішував їх за волосся, розгойдував і стріляв по «рухомій мішені». Комендант табору оберштурмфюрер Вільгауз заради спорту і для розваги дружини та дочки систематично стріляв з автомата з балкону канцелярії табору в ув'язнених, які працювали в майстернях, потім передавав автомат своїй дружині, і вона також стріляла. Іноді, щоб розважити свою 9-річну дочку, Вільгауз примушував підкидати в повітря 2–4-річних дітей і стріляв у них. Дочка аплодувала і кричала: «Тату, ще, тату, ще!», і він стріляв. А потім стріляв в «живі мішені».

Ув'язнених у таборі знищували без всякої причини, часто заради спору. Свідок Кіршнер Р. С. розповідала, «що комісар гестапо Вепке поспорив з іншими катами табору на те, що він одним ударом сокири розрубає хлопчика. Ті йому не повірили. Тоді він зловив на вулиці 10-річного хлопчика, поставив його на коліна, примусив скласти руки долонями вкупі й нахилити до них голову, націлився, поправив голову хлопчика і ударом сокири розрубав його вздовж тіла. Гітлерівці гаряче поздоровляли Вепке, міцно потискували йому руки, хвалили...».

Завдання 2

Нам розповідала, Гнітко Алла Яківна (колишній вчитель хімії), що під час німецької окупації в Артемівці Харківської області, по вулиці Комінтерн були забиті двері та вікна усіх домівок разом з людьми, і німці підпалювали ці дома, і люди

згорали в своїх домівках живцем. А Михайлик Ю. І. розповідав, що під час війни він був дитиною, коли німці відступали, то в м. Мерефа Харківської області, по вулиці Дніпропетровській, їхали на машинах і з огнеметів палили домівки разом з мешканцями. Але їх родину попередив німець, який жив у їхній хаті, бо пожалів їх, тому що у нього теж були діти.

Завдання 3

Фізичному знищенню також підлягали цигани, психічно хворі люди. Нацисти постійно вдосконалювали методи та засоби знищення людей, запровадили цілу індустрію смерті. У січні 1942 року на вулицях Харкова з'явився спеціальний автомобіль, пристосований для знищення людей – «газваген», названий у народі «душогубкою». Отруєні в ньому відпрацьованим газом люди гинули у страшних муках. У них було знищено близько 30 тисяч жителів міста і області, у тому числі 1 000 хворих.

Завдання 4

Розстрілювали і в Дробицькому яру. Розстрілювали людей за те, що вони євреї. Воздавши різдвяні почесті єврею Ісусу. 26 грудня 1941 року німці приступили до ліквідації 15 тисяч євреїв. І вже в середині січня єврейське питання у Харкові було вирішено « Усім жидам міста Харкова з речами та коштовностями з'явиться до бараків Станкоостроя» – це з наказу військового коменданта міста Харкова від 14 грудня 1941 року. За кожного виданого владі єврея вірнопідданому міському жителю давали четвертушку горілки, а за саботаж чи допомогу євреям – розстріл.

15 та 16 грудня 1941 року почалося знищення євреїв. Згадує Борис Генріхович Печерський: «Со всего Харькова и области стекались евреи к проспекту Сталина и тянулись по нему на «постоянное» место жительства в гетто. Никто тогда не знал, что это была прямая дорога в ад. А на тротуарах, как на первомайской демонстрации, стояли любопытные люди, не евреи. Одни смотрели на нас с сочувствием, другие со злорадством. Никакого конвоя не было, переселение - дело добровольное, но иначе бы расстреляли или повесили с табличкой «жид». только и всего». Згідно німецької переписі, в місті було близько 10500 євреїв. Усі вони були розстріляні. Згідно акту судово-медичинської експертизи у Дробицькому яру, в двох ямах на відстані 350 метрів одна від одної, було знайдено 15 тисяч трупів.....»

Завдання 5

Умови життя простих харків'ян були надзвичайно тяжкими. Чи не головною загрозою їх життю у першому півріччі окупації став страшенний голод. Люди їли все: лушпайки картоплі і кормовий буряк, казеїновий клей, домашніх тварин тощо. Але це не допомагало. Люди почали опухати, ледь тягли ноги. Були випадки, коли на базарі продавали людське м'ясо, хоча за такі злочини карали на повішання. Це був голод, якого місто ще не бачило. Померлих людей навіть не ховали, і вони залишалися в будинках, на вулицях. Харків називали мертвим містом.

Завдання 6

Військова влада вводила закон, який передбачав знищення від 50 до 100 місцевих жителів за кожного вбитого німецького військовослужбовця. У Харкові цей наказ почали широко застосовувати з листопада 1941 року. Така практика діяла протягом усього окупаційного періоду.

Майборода Д.В.

магістрант

Центральноукраїнський державний педагогічний університет

імені Володимира Винниченка

Керівник – доктор історичних наук,

професор Парсамов Сергій Суренович

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СКАНДИНАВСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА XIII-XIV СТ.

Скандинави вийшли на історичну арену пізніше, ніж більшість європейських народів, їх соціальний розвиток надавався повільніше і дуже своєрідно. У Норвегії архаїчні стосунки дуже давно застаріли, що дає змогу ознайомитись з початковими етапами процесу класотворення, а не так як в інших регіонах Європи, особливо там, де інтенсивно проходив «романо-німецький синтез».

Строго кажучи, ця архаїка ніколи не була повністю подолана. Середньовічна Норвегія – країна з особисто вільним селянством і з відносно слаборозвиненими феодалськими установами.

Відносини власності на землю, генетично висхідні до кланової системи, у тому вигляді, в якому їх можна проаналізувати на основі наявних джерел, вже зайшли далеко від своєї "початкової" стадії. Наше дослідження зафіксувало на стадії дезінтеграції велику родину, велике значення якої у соціальному та економічному житті давніх скандинавів не можна заперечувати. Соціальна структура, що характеризується традиційним поділом на племінне дворянство, повне і вільне, не вільне, поєднане з напіввільним, почало зазнавати трансформації та розриву в епоху вікінгів. Королівська влада, спочатку – за Харальда Гарфагра та його безпосередніх спадкоємців в умовах "військової демократії" протягом XI-XIII ст. перетворюється на державну владу, котра має власну соціальну підтримку в країні [1].

Тенденція розвитку норвезького суспільства стане ще більш наочною, якщо спостереження будуть доповнені аналізом еволюції відносин землеволодіння в Норвегії. Вивчення їх приводить до висновку: з форми "між селянської" ренти, в якій і поміщик здає землю, і поміщик який орендує повністю належали до одного шару суспільства – бондів, при цьому не тільки соціально-правових, але й майнових особливостей власник і орендар були однаковими або незначно відрізнялись – рента переростає у відносини між великими або заможними землевласниками та дрібними власниками – культиваторами своєї землі; дохід першої складається в основному з платежів за продукцію, сплачену останньою. Ця еволюція, соціальний зміст якої полягала у створенні своєрідної системи феодального землекористування, була здійснена, наскільки можна судити з джерел, протягом XI-XIII століть [1].

Перебудова норвезького суспільства, яка була повільною і болісною у досліджуваній період, не прискорена будь-яким помітним зовнішнім впливом (завоювання, "синтез" тощо), може призвести до нової якості лише за допомогою втручання державної влади, яка сприйняла формували і зміцнювали в самому процесі цю соціальну перебудову. Бо генезис феодалізму був не лише соціально-економічним процесом, але й суспільно-політичним, і цей процес можна зрозуміти лише, охопивши всі ці аспекти історичної реальності [2].

Література

1. Гуревич Я.А. Избранные труды. Норвежское общество. – Москва, 2009р.–471с.
2. Кузнецов А. Е. История Норвегии. – Москва., 2006

Мальована М. В.

вчитель української мови та літератури
Лубенська загальноосвітня школа I-III ступенів № 10
м. Лубни, Полтавська область, Україна

МЕНТАЛЬНІ КАРТИ ЯК ЗАСІБ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Концепції Нової української школи, що наразі активно впроваджуються в освітній процес, передбачають розвиток восьми ключових компетентностей, однією з яких є інформаційно-цифрова. Вона означає «впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні» [1, 184].

Використання інтелект-карт розвиває такі ключові компетентності:

– загальнокультурні (уміння аналізувати й оцінювати досягнення національної та світової культури; орієнтуватися в культурному й духовному контексті сучасного суспільства; застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на загальнолюдські цінності);

- інформаційно-комунікаційні (уміння самостійно шукати, добирати, аналізувати, трансформувати, зберігати й відтворювати інформацію);
 - комунікативні (навички роботи в групі, володіння різними соціальними ролями);
 - міжпредметні естетичні (уміння оцінювати предмети та явища, їхню взаємодію, що формується під час опанування різних видів мистецтва);
 - міжпредметні (уміння учня застосовувати знання, навички й особистий досвід у предметно-перетворювальній діяльності);
 - соціальні (уміння продуктивно співпрацювати з партнерами у групі й команді, виконувати різні ролі й функції в колективі).

В останні роки в зв'язку з модернізацією освіти, збільшенням обсягу навчального матеріалу запам'ятовувати нові знання стає все важче. Людський мозок не настільки довго зберігає інформацію, яка була записана, прочитана або почута.

Тому з'являється потреба в застосуванні методу «згортання» великих блоків інформації до найголовніших понять. Карти знань можуть стати мотиватором до більш інтенсивного навчання, а також заміною текстовим конспектам.

Враховуючи психофізіологічні здібності школярів, а саме те, що у них переважає наочно-образний тип сприйняття інформації та мислення, актуальним є використання «карт розуму» або «ментальних карт». При вивченні нового матеріалу теоретичного або практичного змісту схема відіграє роль опори знань. Наприкінці теми такі схеми застосовуються з метою узагальнення, рефлексії, наочності подачі основного матеріалу теми.

Англійський психолог Тоні Б'юзен дав своє визначення поняття «ментальна карта» – це схема, яка візуалізує певну інформацію при її обробці людиною, спосіб зображення процесу загального системного мислення за допомогою структурно-логічних схем радіальної організації. Карта пам'яті реалізується у вигляді діаграми, на якій зображені слова, ідеї, завдання або інші поняття, зв'язані гілками, що відходять від центрального поняття або ідеї. В основі цієї техніки – принцип «радіального мислення», що належить до асоціативних розумових процесів, відправною точкою або точкою дотику яких є центральний об'єкт. За допомогою складених за певними правилами карт можна створювати, візуалізувати, структурувати і класифікувати ідеї та наочно представляти досить складні концепції і великі обсяги інформації [2, с. 233].

Інтелектуальні карти охоплюють і допомагають записати, запам'ятати, з'єднати і вивести інформацію візуально. Створюються вони на папері (оригінальний спосіб) або ж за допомогою програмного забезпечення, якого нині існує вже багато видів. Основні елементи карти – ключі (або їх ще називають тригери) – слова і малюнки, кожен із яких символізує конкретний спогад, сприяє виникненню нових думок та ідей, а, отже, допомагає повніше використовувати можливості розуму. Тригери радіально розходяться від центральної ідеї за допомогою серії з'єднуючих гілок. Процес побудови карти імітує поведінку нейронів в процесі думання, коли активуються зв'язки між ними [3, с. 234]. При побудові ментальної карти активізуються різні здатності нашого мислення. При

складанні гілок і ключових слів ми використовуємо ієрархії, для картинок – візуалізації та асоціативне мислення, в цілому використовується просторово-образне мислення. Все це активізує пам'ять і дозволяє запам'ятати як структуру даних, так і їх важливі аспекти, тому використання ментальних карт покращує запам'ятовування інформації приблизно на 32% [4].

Ментальні карти можуть бути застосовані:

- безпосередньо на уроці (постановка проблемного питання, обговорення, пояснення нового матеріалу, закріплення знань, проведення опитування, робота за готовим алгоритмом дій чи правилом тощо);
- при підготовці самостійного (домашнього) завдання (індивідуально або в групі);
- під час робіт, пов'язаних з організацією проектно-дослідної діяльності учнів;
- як матеріали для підготовки до олімпіад, конкурсів тощо;
- при дистанційному навчанні.

Переваги використання ментальних карт у навчальному процесі:

- дають швидкий і повний огляд великої теми (сфери, проблеми, предмета);
- дозволяють планувати стратегії і робити вибір;
- стимулюють уяву і рішення проблем за допомогою розробки нових шляхів;
- дозволяють максимально підвищити результативність та ефективність.

До недоліків слід віднести:

- при досить великих обсягах традиційний спосіб запису досить складно запам'ятати і відтворити;
- важко виявити ключові ідеї;
- неефективне використання часу при обробці інформації;
- важко використовувати творчий підхід і знаходження нових рішень при описі проблеми.

Результат їх використання:

- час на планування та підготовку скорочується у рази;
- отримання повної картини досліджуваного питання;
- дозволяє набутти впевненості у своїх силах і застрахуватися від "творчих тупиків";
- допомагає в повній мірі проявити творчий потенціал, сконцентруватися на поставленому завданні, накопичити велику базу асоціацій;
- скорочує час, витрачений на збір, систематизацію та узагальнення матеріалів, накопичених в ході проекту, а також на підготовку письмового звіту або презентації результатів роботи.

Отже, карти знань – це зручний інструмент відображення процесу мислення і структуризації даних у наочній формі. Їх можна використати, щоб фіксувати ті думки та ідеї, які проносяться в голові. І навпаки – вони дозволять так оформити інформацію, що мозок легко її сприйме, тому що карти знань відображають природний спосіб мислення.

Одним із шляхів покращення якості знань на уроках української мови і літератури є створення ментальних карт (карт знань, інтелектуальних карт,

асоціативних карт). У процесі роботи з ними учні можуть подолати причини, що впливають на їх успішність.

Такі карти сприяють успішній взаємодії учителя та учнів, розвитку їх творчих здібностей. Широке застосування ментальних карт у навчальному процесі, їх різноманіття сприяє подальшим дослідженням теми, а їх очевидні переваги – її практичному використанню у навчальному процесі.

Ментальні карти – відносно нова техніка, яка стрімко розвивається. Хтось її любить і активно використовує, інші – не розуміють і вважають даремною тратою часу. Є і такі, для кого це малювання карти не організовує думки, а ще більше заплутує.

Інновації будують нову систему освіти, нові методи і принципи виховання, нововведення в педагогічну майстерність.

Література

1. Луцанич У.В., Лавренова М.В. Використання ментальних карт на уроках у початковій школі. // Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, 26-27 жовтня 2017 р., Мукачєво / Ред. кол.: Т. Д. Щербан (гол. ред.) та ін. – Мукачєво: Вид-во МДУ, 2017. – 508 с. – С. 232–234.

2. Нова українська школа: poradnik для вчителя // Під заг. ред. Бібік Н.М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.

3. Погребенник І. Ментальні карти при викладанні української мови і літератури у закладах професійно-технічної освіти.– Українська професійна освіта. 2018. № 4.

4. Руж Т. Mind Mapping, или как заставить свой мозг работать лучше [Електронний ресурс] / Татьяна Руж. – Режим доступу: <https://habrahabr.ru/company/devexpress/blog/291028/>.

Мандрико О.В.

вчитель фізичної культури

Станівська ЗОШ І-ІІ ступенів Тростянецької районної ради

с.Станова, Сумська область, Україна

ДОМАШНІ ЗАВДАННЯ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЖИТТЄВИХ НАВИЧОК УЧНІВ, СПРЯМОВАНИХ НА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЖИТТЯ І ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я

Здоров'я – це гармонійне поєднання фізичного, психічного, духовного і соціального здоров'я як результат самодисципліни, самопізнання, самореалізації на основі стійкої потреби бути здоровим. Зміцнення та збереження здоров'я учнів – головне завдання фізичного виховання. Виконання цього завдання здійснюється шляхом систематичного залучення учнів до рухової діяльності, проведення фізичних тренувань з метою збільшення функціональних можливостей організму, заповнення вільного часу дітей заняттями фізичними вправами, що є одним із засобів відвернення їх від поганих звичок та пропагандою здорового способу життя [1]. Процес формування здорового способу життя в учнів засобами

фізичного виховання буде ефективним за умов: програмування їх духовного саморозвитку засобами фізичного виховання і корегування його в системі урочної та позаурочної діяльності з фізичної культури; систематичного включення учнів у різноманітну колективну, групову, індивідуальну діяльність громадського спрямування; єдності загальнокультурного і фізичного розвитку та загартування учнів.

Правильне фізичне виховання учнів сприяє пристосуванню їх організму до різних чинників навколишнього середовища й підвищує його опірність різним захворюванням. Стійкість дитини проти різних шкідливих впливів виробляється поступово, завдяки правильно побудованому режимові дня, шляхом загартовування організму, в наслідок заняття фізкультурою і т. д. Але дома, в сім'ї, ця робота і піклування про фізичне виховання учнів не завжди одержують дальшого підкріплення і закріплення. Ця хиба в певній мірі може бути усунена завдяки домашнім завданням з фізичної культури, роль яких особливо зростає нині, коли учні перебувають на карантині і не відвідують уроки в школі.

Систематичні і щоденні заняття фізичними вправами дома позитивно впливають на здоров'я учнів і перш за все, на їхню центральну нервову систему. Завдяки таким вправам поліпшується живлення клітин головного мозку, в зв'язку з чим у них настає бадьорий, життєрадісний настрій і добре самопочуття. Завдяки спеціальним фізичним вправам, якщо учні регулярно виконують їх, рухи в них стають узгодженішими, чіткішими і впевненішими.

Систематичні заняття фізичними вправами дома сприяють загальному фізичному розвитку учнів. Вони значно сприяють формуванню правильної постави, зміцненню слабких груп м'язів і дальшого розвитку рушійних якостей, підвищенню рівня загальної фізичної підготовки учнів. Самостійні заняття фізичними вправами, які виконуються дома, сприяють розвитку свідомості, ініціативи учнів, а також підвищують їх результативність.

Актуальним є визначення допустимих фізичних навантажень різного характеру при самостійних заняттях учнів фізичними вправами. Учні з різним рівнем фізичної підготовленості мають неоднакові можливості для повторного чи багаторазового виконання вправ, що сприяють загальній фізичній підготовці й розвитку основних фізичних якостей (сили, витривалості, гнучкості, швидкості, спритності). У зв'язку з цим під час планування фізичних навантажень виникає питання, як довго виконувати ту чи іншу вправу. Річ у тому, що малі навантаження не дають бажаного ефекту, а великі – небезпечні для здоров'я. Все це важливо врахувати вчителю під час планування фізичних навантажень для учнів, які займатимуться фізичними вправами самостійно.

Розробляючи домашні завдання з фізичної культури на період карантину, ми виходили з того, що це мають бути, в першу чергу, різноманітні вправи, зокрема, вправи, що сприяють загальній фізичній підготовці учнів (вправи загально розвивального характеру (з предметами і без них); вправи на розвиток сили, витривалості, швидкості, гнучкості, координаційних здібностей; вправи, які впливають на різні ланки опорно-рухового апарату та м'язові групи; вправи, які сприяють корекції недоліків постави, фізичного розвитку, розвитку функцій опорно-рухового апарату; вправи і процедури, спрямовані на загартування

організму учнів. І в той же час вони мали продовжувати урочну діяльність по забезпеченню інтересу до усвідомленого засвоєння знань, умінь, навичок; створенню умов для виховання інтересу і задоволенню потреб до занять фізичною культурою; стимулювання самовиховання засобами фізичної культури; активізувати психологічну готовність постійно проявляти любов до фізичної культури і сприяти реалізації притаманних особистості творчих здібностей до опанування фізичними вправами в процесі самостійного виконання фізичних вправ; виховувати інтерес до здорового способу життя із застосуванням фізичних вправ, їх комбінацій, улюблених видів спорту[4].

В основному вправи однакові для усіх класів, однак для більш старших учнів вводимо відповідні віку ускладнення. Наприклад, присідання варіюється: присідання на одній нозі з підтримкою, на одній нозі без підтримки; стрибки зі скакалкою: варіюються: по черзі правою-лівою, двома ногами, вперед-назад, зі зміною ніг.

Використання Інтернету дозволяє робити завдання з фізичної культури ще й пізнавально-виховними, оскільки дозволяють вирішити проблему пошуку і зберігання інформації, контролю і управління заняттями фізичною культурою, діагностики стану здоров'я і рівня фізичної підготовленості тих, що займаються. Надісланий вчителем відеоролик дозволяє детальніше і наочно показати техніку виконання рухів, створити правильне представлення рухових дій, що здійснюються. Створення флеш-презентацій і відеороликів з комплексами загальнорозвиваючих вправ (зрв) також позитивно впливають на формування у учнів інтересу і бажання займатися фізкультурою.

Одним з видів домашнього завдання ми пропонуємо створення презентації по темах: «Здоровий спосіб життя і я», «Шкідливі звички», «Наш земляк – Володимир Куц». Діти можуть виконувати такі завдання самостійно, за час, що відповідає їхнім можливостям, проявляючи свою творчість

Розроблені домашні завдання, розсилалися учням за допомогою електронної пошти та телефонних додатків Viber та WhatsApp. Відповідно здійснювався і зворотний зв'язок, який включав оцінку виконаної роботи та необхідні індивідуальні консультації.

Впровадження дистанційного навчання не можливе без застосування інформаційно-комп'ютерних технологій як інструменту, що допомагає розширити можливості як учнів так і вчителів, а також зробити вирішальний вплив на зміну та покращення освіти. Застосування новітніх інформаційно-комп'ютерних технологій змінює роль вчителя, стимулює до впровадження нових педагогічних прийомів і підходів у доборі завдань, забезпеченні зворотного зв'язку, оцінці, форм консультативної допомоги.

Закріплення рухових дій в процесі виконання домашніх завдань навчає учнів використовувати навички з іншими руховими діями, забезпечує варіативність використання навичок у різних умовах та індивідуалізацію використання засвоєних вправ. До того ж, не слід забувати в цьому питанні про співпрацю з батьками – обов'язковими учасниками формування культури здоров'я дітей.

Література

1. Бальсевич В.К. Фізична підготовка в системі виховання здорового способу життя / В.К. Бальсевич // Теорія і методика фізичної культури. – 1990. - № 1. – С.22-26.
2. Дистанційна освіта в сучасній освітній діяльності / Освітній портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/articles/30.html/>. Назва з екрана.
3. <https://naurok.com.ua/shema-sistem-domashnih-zavdan-z-fizichno-kulturi-dlya-uchniv-5-11-klasiv-40923.html>
4. <http://dpl.in.ua/images/atestacia/2018rik/pavluk/portfolio2018.pdf>

Маринич А.К.

вчитель історії

Харківська загальноосвітня школа I-III ступенів №137

м. Харків, Харківська область, Україна

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ

Сьогодні людина, для якої демократія та громадянське суспільство є природним середовищем для задоволення її особистих та суспільних інтересів, визнається основною цінністю демократичного суспільства. Життя вимагає від особи не лише громадянської активності, а й усвідомлення нею власної ролі й значення в житті суспільства та відповідальної дії згідно з власними переконаннями і цінностями. Аналізуючи складну політичну ситуацію, яка склалась сьогодні в державі, намагання звільнитися від спадщини тоталітарної радянської системи в економіці, політиці та національній самосвідомості не призводять в Україні до бажаного успіху, зокрема й через несформованість у суспільстві системи цінностей, моделей та зразків поведінки, характерних для демократичної політичної культури.

За цих умов особливого значення набуває громадянська компетентність, формування якої у школярів - завдання загальної середньої освіти. Посилення виховної функції освіти, формування на шкільних уроках громадянськості, працелюбності, моральності, патріотизму, поваги до прав і свобод людини, любові до Батьківщини, сім'ї, розглядаються як один з найважливіших напрямків державної політики в сфері освіти. Пріоритетність вищезазначеного відображена в нормативно-правових документах, а саме: Закони України «Про освіту» (2017 р.), «Про загальну середню освіту» (2020 р.), Державний стандарт базової і повної загальної освіти (2011 р), Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді (2019 р.), Концепція Нової української школи (2016 р.)

Цілеспрямоване формування громадянської компетентності учнів передбачає реалізацію в освіті компетентнісного підходу. Як зазначено в Державному стандарті базової і повної загальної освіти **компетентнісний підхід** - це спрямованість навчально-виховного процесу на досягнення результатів, якими є ієрархічно підпорядковані ключова, загальнопредметна і предметна

(галузева) компетентності. **Компетентність** - набута у процесі навчання інтегрована здатність учня, що складається із знань, умінь, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці. **Ключова компетентність** - спеціально структурований комплекс характеристик (якостей) особистості, що дає можливість їй ефективно діяти у різних сферах життєдіяльності і належить до загальногалузевого змісту освітніх стандартів. Під **громадянською компетентністю** як ключовою О. Пометун розуміє здатність, спроможність людини активно, відповідально й ефективно реалізовувати громадянські права і обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства [1, с.18].

У наш час компетентнісний підхід є предметом вивчення багатьох дослідників (Н. Бібік, Л. Боголюбова, Т. Волобуєва, О. Пометун, Дж. Равен, О. Сухомлинська, І. Тараненка, Г. Халаша, С. Шишов та ін.), які розкрили сутність поняття компетентнісного підходу в освіті, висвітлили шляхи та умови формування компетентності учнів [2, с.35]. Поняття та шляхи формування громадянської компетентності учнів проаналізовані у працях Р. Даля, В. Зікратова, Х. Мюнклера, О. Пометун, Е. Слабунової. В працях цих та інших вчених обгрунтовано можливість ефективного використання міжпредметного підходу у формуванні громадянської компетентності. Проте огляд наукової та методичної літератури засвідчує недостатню розробленість як теоретичних, так і методичних складових процесу формування в учнів основної та старшої школи громадянської компетентності на уроках історії.

Інноваційна значущість дослідження полягає в тому, що шляхи формування громадянської компетентності базуються на інноваційних технологіях навчання, які сприяють формуванню критично мислячої особистості з високим рівнем громадянської свідомості, здатної до прийняття творчих рішень, здобуття учнями в громадянському суспільстві досвіду життя, необхідного людині для ефективного соціального функціонування, реалізації її життєвих цілей і завдань.

Більшість дослідників визначає, що у структурі громадянської компетентності як ключової виокремлюються *когнітивний (знання), ціннісний та діяльнісно-процесуальний* компоненти.

Для вивчення можливостей курсу «Історія України» у формуванні компонентів громадянської компетентності учнів розглянемо спрямованість програми з історії України на довільних прикладах із неї (табл.1).

Вивчаючи можливості для формування когнітивного компонента громадянської компетентності в процесі навчання історії, ми прийшли до висновку, що на кожному уроці необхідно визначати основні громадянознавчі поняття теми, навколо яких буде здійснюватися формування даного компонента.

Формування ціннісного компонента громадянської компетентності учнів на уроках історії відбувається шляхом впливу на емоційну сферу учнів.

Таблиця 1

Структурний компонент громадянської компетентності	Після вивчення теми учень/учениця:
11 клас. Тема 2. УКРАЇНА В ПЕРШІ ПОВОЄННІ РОКИ (1945 — ПОЧАТОК 50-х рр.)	
Когнітивний компонент	<ul style="list-style-type: none"> • Визначає хронологічну послідовність головних подій відбудовчого періоду. • Пояснює на основі карти зміни в адміністративно-територіальному устрої та відбудовчі процеси у промисловості. • Розповідає про життя населення західних областей в умовах опору радянській владі; • Описує повсякденне життя населення в період відбудови народного господарства. • Розтлумачує поняття: радянізація, відбудова, культурна революція, операція «Вісла», «лисенківщина», «жданівщина», космополітизм.
Ціннісний компонент.	<ul style="list-style-type: none"> • Висловлює власне ставлення до особливостей відбудовчих процесів в Україні. • Дає власну оцінку протистояння радянської влади та національно-визвольного руху в західних областях України. • Висловлює судження щодо процесу радянізації західних областей. • Висловлює судження щодо змін в повсякденному житті населення пов'язаних з відбудовчими процесами.
Діяльнісно-процесуальний компонент	<ul style="list-style-type: none"> • Аналізує зв'язки між відбудовчими процесами, особливостями політичного життя та суперечливими явищами у розвитку культури та духовного життя. • Аналізує та порівнює першу та другу хвилі радянізації західних областей • Аналізує та порівнює умови і особливості відбудовчих процесів в Україні з загальноєвропейськими варіантами післявоєнної конверсії та відбудови; • Аналізує на основі різних джерел інформації зовнішньополітичну діяльність УРСР

Діяльнісно-процесуальний компонент громадянської компетентності виявляється назовні через вміння. До даного компонента можна віднести: вміння отримувати та аналізувати інформацію про соціальні явища і процеси на основі широкого кола джерел; критичне мислення; виявлення соціальних проблем; вміння формулювати обґрунтовану думку щодо суспільних проблем і явищ; відстоювати власну думку; вести дискусію з суспільних проблем; працювати в групі на основі співробітництва.

Отже, готуючись до уроку, вчитель має визначити:

- який компонент громадянської компетентності найкраще пов'язаний зі змістом теми;
- які завдання найкраще формують даний компонент;
- технологію або метод, за допомогою якого рекомендовано формувати компонент.

Основною формою організації навчальної діяльності залишається урок, який забезпечує в навчальному процесі дотримання принципу послідовності й безперервності. Широко застосовуються і нетрадиційні уроки: урок-подорож, урок-змагання, урок-гра, практичний урок.

Для реалізації даної мети найбільш дієвими є **технології розвитку критичного мислення**(читання з маркуванням, М-схема, сенкан, читання в

парах), **розвиваючого навчання**(модель майбутніх знань, асоціативні схеми, асоціації, аналіз джерела, виключення понять, опорні слова), **інтерактивні** (моделювання життєвих ситуацій, роботу в групах, спільне вирішення проблеми), **ігрові технології** (сніжний ком, вгадай героя, чиста дошка, історичний волейбол, ділова гра). **Проектне навчання** варто використовувати, як метод самонавчання учнів, як підготовчий етап до значущого в межах теми уроку. Разом із тим слід зауважити, що найбільшого ефекту можна досягти через використання та комбінування в урочній та в позаурочній діяльності різних технологій.

Застосування таких технологій і методів у навчанні історії створює умови для формування в особистості громадянської компетентності. Методика формування громадянської компетентності потребує створення у процесі викладання системи навчальних ситуацій, в яких апробуються на практиці засвоєні громадянські знання, уміння та цінності.

Таким чином, формування компонентів громадянської компетентності учнів на уроках історії можливо здійснити за визначених нами **методичних умов**:

- результати навчання предмета повинні бути зорієнтовані на формування компонентів громадянської компетентності;
- у навчальному змісті предмета наголос необхідно робити на громадянознавчих знаннях, цінностях, способах діяльності, ставленнях учнів;
- організація навчального процесу повинна забезпечувати постійну активну позицію учнів у навчанні через системне запровадження різноманітних форм організації навчальної діяльності та інноваційних технологій.

Прагнучи виховати своїх учнів справжніми громадянами з активною життєвою позицією та розвинутою правосвідомістю, ми зіштовхуємося з наступними негативними факторами впливу на свідомість школярів:

- соціальні та економічні проблеми, які постають перед родинами учнів та породжують правовий нігілізм;
- політична нестабільність у країні та регіоні в умовах ведення модифікованих війн (гібридні, інформаційні тощо).

Протидію цим суспільним викликам ми вбачаємо в посиленні спрямованості навчального процесу на розвиток критичного та креативного мислення школярів, що стає умовою для формування позитивного досвіду розв'язання різних життєвих ситуацій та формує готовність до самостійного прийняття відповідальних рішень.

Література

1. Пометун О. Формування громадянської компетентності: погляд з позиції сучасної педагогічної науки / О.І.Пометун // Вісник програм шкільних обмінів. – 2005. - №23. – С.18 - 20
2. Ремех Т.О. Сутність і структура громадянської компетентності учня Нової української школи / Т.О.Ремех // Український педагогічний журнал. – 2018. - №2. – С. 34 – 41
3. Формування громадянської компетентності учнів загальноосвітніх навчальних закладів відповідно до вимог нових державних освітніх стандартів / укладач Степанова Н.В. – Черкаси, 2014. – 42 с.

Матвієнко В.Г.

вчитель економіки та фінансової грамотності

Лицей №5 ММР ЗО

м. Мелітополь, Запорізька область, Україна

РОБОТА ШКІЛЬНОГО БІЗНЕС - КЛУБУ, ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

В умовах розвитку української державності, формування відповідного сучасного економічного мислення, економічної компетенції та компетентності важливою складовою змісту громадянського виховання є економічне виховання, розвиток мотивації до праці, усвідомлення життєвої потреби трудової активності, ініціативи, підприємництва, фінансової грамотності; розуміння економічних законів і проблем суспільства та шляхів їх розв'язання, готовності до соціальної творчості, як умови соціальної адаптації, конкурентоспроможності й самореалізації особистості в ринкових відносинах.

Для сучасного етапу економічного розвитку нашої країни дуже необхідними стають ініціативні, енергійні, налаштовані на творчий пошук та економічно підготовлені майбутні фахівці.

В формуванні елементів економічної компетентності надзвичайно велику роль відіграє робота шкільного Бізнес – клубу. Його головна мета: формування стійкого інтересу учнів до вивчення економічної науки та фінансової грамотності.

Членом Бізнес – клубу може бути кожний старшокласник ліцею 9-11 класу, який бажає приймати участь в його роботі, поважає його традиції та статут і хоче пов'язати свою долю в майбутньому з економічними професіями.

Клуб дає можливість творчого підходу учнів до вирішення економічних проблем, розвитку їх нахилів – здібностей, талантів, визначення майбутньої професії. Його завданням є поглиблення знань учнів з шкільних курсів «Економіка», «Економічна географія», «Основи підприємницької діяльності», «Фінансова грамотність» через проведення цікавих зустрічей з людьми економічних спеціальностей, людьми, які досягли успіхів у бізнесовій діяльності.

Учасники Бізнес-клубу приймають активну участь в шкільних, міських та регіональних етапах Всеукраїнської олімпіади з економіки. На протязі останніх років займають перші місця при захисті наукових робіт при МАН. В грудні 2015 року команда «Великолепная Пятёрка» здобули перше місце на Всеукраїнському Економічному Молодіжному Форумі, який проходив на базі університету «КРОК». Вже чотири роки поспіль учні ліцею стають чемпіонами Запорізької області в Регіональному етапі Всеукраїнського турніру з Фінансової грамотності.

Можливістю клубу є екскурсії, ділові та рольові ігри. Вони дають змогу краще сформувати в учнів практичні навички та вміння, розвивати пізнавальний інтерес, активізувати самостійну діяльність, а в подальшому визначити власне місце у вивчених економічних процесах, зорієнтуватись на ринку праці, визначитись у майбутньому працевлаштуванні, обрати власний спосіб одержання майбутніх доходів.

ПРОГРАМА РОБОТИ БІЗНЕС-КЛУБУ

Розділ I. Вступ.

Організаційне заняття. Ознайомлення з планом роботи. Розробка Статуту клубу, Кодексу честі юного бізнесмена. Вибори президента і ради клубу. Підготовка до презентації клубу. Створення економічних «Бізнес-вікон» клубу.

Розділ II. Тема 1.

Економічна система. Зміст економічного кругообігу. Кругообіг у ринковій і плановій економіці. Принципи ринкової економіки. Особливості та принципи командної економіки.

Брейн – стормінг: Перехідний характер економіки України. Форми переходу від командної до ринкової економіки.

Ділова гра: Ви збираєтесь здійснити типологію країн за рівнем розвитку економіки. Які показники ви будете використовувати в першу чергу? Чому?

Тема 2.

Ринок. Як ринок вирішує основні проблеми економіки. Попит, пропозиція, ринкова ціна. Зміст закону попиту. Зміст закону пропозиції та ринкова рівновага.

Тема 3.

Гроші: їх основні функції та види. Роль банків у створенні грошей. Різні види ринків та особливості формування цін.

Ринкові установи: особливості та зміст їх діяльності[1.с.10].

Екскурсія до ринкової установи.

Тема 4.

Функції підприємства та підприємництва. Підприємницький дохід. Мотиви та умови підприємництва. Організаційні форми підприємництва[1.с.12-13].

Що треба знати підприємцю?

Цікава зустріч: з людиною справи.

Тема 5.

Менеджмент у підприємницькій діяльності. Зміст управлінської діяльності. Функції планування, мотивації та контролю. Бізнес – план та основні вимоги до його складання. Вимоги до сучасного менеджера.

Диспут: Чи може бути участь в органах учнівського самоврядування хорошою школою підготовки молоді до управлінської діяльності.

Досвід.

Філософія бізнесу Біла Гейтса.

Ділова гра.

Складання бізнес – плану[1.с.15-16].

Тема 6.

Маркетинг у підприємницькій діяльності. Зміст маркетингової діяльності, відмінність між маркетингом та збутом.

Функції маркетолога. Вивчення потреб споживача та його мотивації. Вивчення конкурентів. Рекламна політика фірми.

Цікава зустріч.

«Любіть клієнта, а не товар» - зустріч із маркетологом Мелітопольського м'ясокомбінату.

Конкурс рекламних фірм.

Бізнес екскурс: Маркетингове дослідження ринку.

Екскурсія в рекламно – інформаційну службу.

Тема 7.

Податкова система в Україні. Прибутковий податок. Податок на додану вартість. Податок на доходи юридичних та фізичних осіб. Інші форми податків[2.с.12-13].

Цікава зустріч: з представниками Державної податкової адміністрації.

Ділова гра:

Складання бюджету.

Тема 8.

Захист прав споживачів в Україні.

Цікава зустріч: з ведучим тематичної сторінки споживача газети «Мелітопольские ведомости» та представником міської служби по захисту прав споживачів.

Бізнес – екскурс по програмі «Що в упаковці».

Тема 9.

Трудові ресурси України. Працездатні, зайняті, безробітні. Рівень безробіття. Причини і види безробіття.

Цікава зустріч: «Сучасні проблеми зайнятості» з представником міського центру зайнятості населення.

Дослідницьке завдання:

«Я міністр праці».

Розділ 3. Тема 1.

Україна – незалежна держава. Проблеми включення України в світове господарство.

Господарські зв'язки України з країнами різного типу.

Дослідницьке завдання:

Складання схеми економічних зв'язків з іншими державами.

Тема 2.

Створення ігрової програми по захисту національного виробника і споживача.

Ігрова програма.

«Україна – це твоя країна, це твій вибір».

Розділ 4.

Підсумкове заняття.

Аукціон економічних знань.

(зі студентами економічних спеціальностей ВУЗів міста).

Література

1. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів Економіка (10 – 11 класи) Суспільно-гуманітарний напрям. Профільний рівень

2. Програма курсу «Фінансова грамотність» для учнів загальноосвітніх навчальних закладів (за загальною редакцією д.е.н. професора Смовженко Т.С.)

Медведєв О.І.

заступник директора з військово-патріотичного виховання, вчитель історії

Комунальний заклад «Навчально-виховний комплекс «Загальноосвітній навчальний заклад I-II ступенів - академічний ліцей № 15»

Дніпропетровська область, Україна

Подгорна Ю.В.

вчитель історії

Комунальний заклад «Навчально-виховний комплекс «Загальноосвітній навчальний заклад I-II ступенів - академічний ліцей № 15»

Дніпропетровська область, Україна

ПОЧАТОК «ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ». ФРОНТИ ВІЙНИ В 1914-1915 РР ОТРУЄННЯ РЕЧОВИНАМИ, ЩО Є ХІМІЧНОЮ ЗБРОЄЮ. ЗАХОДИ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

Мета: навчальна: «Захист Вітчизни». Повторити вплив і дію хімічної зброї на організм людини; ознайомити учнів з засобами індивідуального захисту від хімічної зброї.

Всесвітня історія. Повторити й удосконалити знання з теми Перша світова війна; виділити основні події і факти

Розвивальна: Розвивати вміння поєднувати на практиці знання з всесвітньої історії та предмету «Захисту Вітчизни». Розвивати життязбережувальну компетентність.

Всесвітня історія. Розвивати громадянську компетентність, уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

Виховна: Захист Вітчизни: виховувати взаємодопомогу;

Всесвітня історія: виховувати гуманне ставлення до людей

Тип уроку: урок формування нових знань, умінь і навичок

Обладнання: презентація, робочий зошит, картки, протигаз, роздавальний матеріал

Хід уроку

Епіграф до уроку

Той хто не знає свого минулого,
Не вартий майбутнього
Хто не відає про славу своїх предків,
Той сам не вартий пошани

Максим Рильський

I. Організаційний момент

Подаруйте один одному посмішку, і я бажаю кожному з вас, щоб на цьому уроці ви були:

У- уважними;

С- спокійними;

П - працелюбними;

І- ініціативними;

Х-хоробрими.

А одним словом, я бажаю вам **УСПІХУ!**

II. Мотивація учнів до навчальної та пізнавальної діяльності

Слово вчителя історії

- За 3000 років існування людства - тільки 200 років миру на Землі. ХХ століття (дві світові війни) - загинуло 70 млн. чоловік! З вивчення Міжнародного Гуманітарного Права ви знаєте що , воно обмежує засоби і методи ведення війни.

Так яка ж зброя найстрашніша? Від чого загинути болісніше всього: від кулі, від осколка, потонути на кораблі або згоріти в танку? Людині загрожують всі ці небезпеки, але, ймовірно, найстрашніша і підступна смерть настає від впливу бойових отруйних речовин

III. Повідомлення теми, мети уроку

Слово вчителя Захист Вітчизни

Початок «Великої війни». Фронти війни в 1914-1915 рр. Отруєння речовинами, що є хімічною зброєю. Заходи безпеки під час надання домедичної допомоги

- Сьогодні на уроці ви повторите вплив і дію хімічної зброї на організм людини ; ознайомитесь з засобами індивідуального захисту від хімічної зброї. Будете розвивати життязбережувальну компетентність

Слово вчителя історії

- Повторите основні події і факти у Першу світову війну , будете розвивати вміння поєднувати на практиці знання з Всесвітньої історії та Захисту Вітчизни, розвивати громадянську компетентність

IV. Актуалізація опорних знань учнів

Вправа «Інтелектуальна розминка»

Учні за ілюстрацією називають держави і називають що їх об'єднувало у Першу світову війну

1. Німецька імперія, Австро-Угорщина, Королівство Італія

- Що об'єднувало ці країни у Першу світову війну? (Троїстий союз 1882р)

2. Велика Британія, Французька республіка і Російська імперія

- Що об'єднувало ці країни у Першу світову війну? (Антанта)

Приєм «Історична скринька»

Учні за допомогою QR кодів зчитують тестові завдання і записують відповідь у зошит

1. Політика, спрямована на нарощування військової могутності це

а) Пацифізм

б) Мілітаризація

в) Інтервенція

2. Привидом Першої світової війни стало

а) вбивство Вільгельма II б) вбивство **Франца Фердинанта** в) А. Гітлера

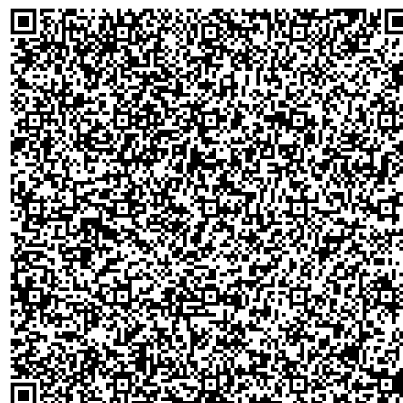
3. Перша світова війна розпочалась

а) **1 серпня 1914** б) 28 липня 1914 в) 11 листопада 1918

4. Де вперше під час Першої світової війни було використано отруйні гази?
а) біля міста Іпр; Б) поблизу Варшави; В) біля Вердена; Г) біля р. Марна
Прийом «Історична довідка»

Слово вчителя історії

- **22 квітня 1915** року в ході Першої світової війни під час атаки, на війська Антанти біля міста Іпр (Бельгія) німці вперше застосували отруйний газ. Протягом 5 хвилин проти французів було випущено 180 тон хлору. Розгорнулася сіро-зелена хмара, що почала повільно заповнювати траншеї. Від вдихання хлору солдати отримали хімічний опік дихальних шляхів. Із 15 тисяч отруєних третина загинули, уцілілі французи втратили зір від опіку хлором.

Слово вчителя з предмету Захист Вітчизни

- Так як ми з вами вчимося надавати першу домедичну допомогу, ми повинні дотримуватись правила «Не нашкодити». А щоб не нашкодити постраждалому, треба знати будову організму людини

Робота в парах «Будова організму»

Учні один на одному розташовують картки з зображенням органів людини у тому порядку де ці органи знаходяться

Прийом «Калейдоскоп»

- Давайте з уроків біології пригадаємо фізіологічні системи організму

Учні швидко називають системи організму, записують в зошит і складають калейдоскоп.

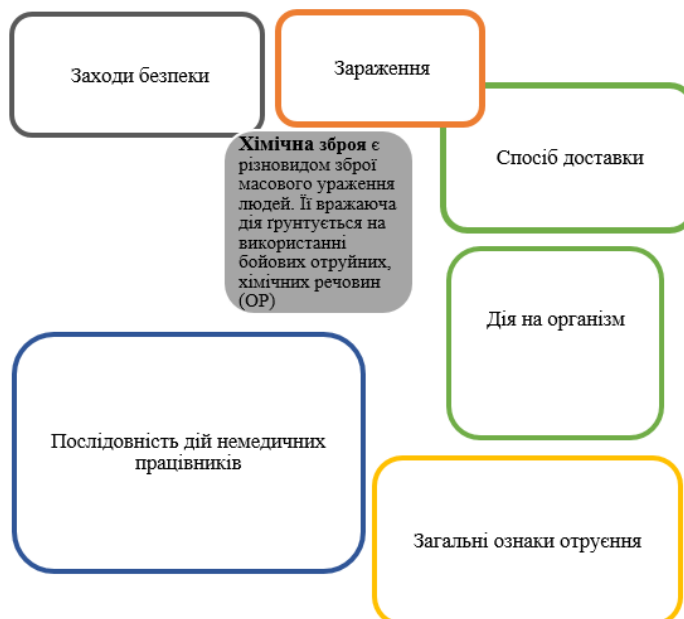
Міні-практикум

Учні складають ментальну карту «Хімічна зброя»

- Яка діють ОР на організм людини? Які системи організму вражає?

- Яких заходів безпеки

треба дотримуватись?

V. Вивчення нового матеріалу (вступні вправи)

Слово вчителя історії

«Історична довідка»

«Вологі маски» що застосовувалися на фронтах Першої світової війни були малоефективні. Тому хіміки воюючих сторін активно шукали неспецифічні адсорбенти, що володіють найбільшою поглинаючою здібністю. Перший протигаз, що володів здатністю поглинати широку гаму отруйних речовин, був розроблений професором Миколаєм Дмитрієвичем Зелінським у 1915 р.

Ознайомлення учнів з протигазом.

VI. Первинне застосування придбаних знань і умінь (спробні вправи)

Вчитель демонструє і дає пояснення щодо правильного надягання протигаза

рятувальнику.

Вчитель демонструє і дає пояснення щодо правильного надягання протигаза постраждалому.

Учні виконують спробні вправи

VII. Творче перенесення знань і навичок у нові або змінені умови з метою формування умінь (творчі вправи)

За командою вчителя «гази» учні виконують вправи щодо одягання протигаза (самодопомога, взаємодопомога)

VIII. Підсумок уроку. Зворотній зв'язок

- Як ви, після тих знань, що отримали, розумієте вислів М. Рильського
Той хто не знає свого минулого,
Не вартий майбутнього
Хто не відає про славу своїх предків,
Той сам не вартий пошани

Рефлексія

- Урок минув ... (недаремно, результативно, творчо, змістовно, звичайно, швидко, активно, корисно, дохідливо, цікаво).
- Я працювала (в)...(залюбки, енергійно, плідно, старанно, творчо, активно, повільно, незадовільно)

IX. Домашнє завдання

Нестеренко О.М.

вчитель історії та громадянської освіти

Полтавський навчально-виховний комплекс (ЗНЗ-ДНЗ) № 16,

м. Полтава, Полтавська область, Україна

КОНСПЕКТ УРОКУ З ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ У 10 КЛАСІ НА ТЕМУ «РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ. ЖИТТЄВІ ЦІННОСТІ Й ПРІОРИТЕТИ»

Очікувані результати діяльності учнів:

Знання і розуміння:

- знати і розуміти зміст понять «розвиток особистості», «індивідуальність і автономія особистості», «здоров'я як цінність», «життєві цінності та пріоритети»;

- знати ознаки ключових понять теми, усвідомлювати існування логічних зв'язків між усіма складовими розділу.

Вміння і навички:

- вільно оперувати поняттями і вдало підбирати приклади із життя;
- формулювати і висловлювати свою думку щодо впливу потреб на розвиток особистості;
- визначати власні потреби, прагнення і цінності, розставляти пріоритети;
- висловлювати очікування щодо вивчення теми;
- демонструвати навички колективної співпраці.

Тип уроку: засвоєння нових знань та вмінь.

Обладнання: «Громадянська освіта» (інтегрований курс, рівень стандарту) : підр. для 10 кл. закладів заг. середньої освіти / Бакка Т.В., Марголіна Л.В., Мелещенко Т.В. – К.: УОВЦ «Оріон», 2018. – 240 с., тематична презентація, стікери-листочки жовтого, червоного, синього і зеленого кольорів у формі листя клена, 4 ватмана, кольорові маркери, роздатковий матеріал.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ. Повідомлення теми та мети уроку.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

Вправа «Дешифратор». Розгадати анаграми і дати визначення утворених термінів.

СЬТОИБІСОТС (ОСОБИСТІСТЬ – людина, вихована суспільством)

НСІДТЕИТЧНІЬ (ІДЕНТИЧНІСТЬ – це ядро особистості, пов'язане з усвідомленням власного «Я», власної унікальності, індивідуальності та неповторності)

ДІВНИДІ (ІНДИВІД – це біологічна істота, що народилася, кожний живий організм, що існує окремо)

ИАРГОНМЯДН (ГРОМАДЯНИН – це людина, яка ототожнює себе з певною країною, де вона має відповідний юридичний статус, певні права та відповідні обов'язки)

ЫЛНСДВИДУАЬНТ (ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ – унікальне втілення загального та особливого в людині)

АКГТОРМЬЯСНДЫС (ГРОМАДЯНСЬКІСТЬ – це свідоме й активне виконання громадянських обов'язків, розумне використання своїх громадянських прав)

ЦЛОІАІАЦЗІЯС (СОЦІАЛІЗАЦІЯ – це процес засвоєння людиною певної системи знань, норм і цінностей, що дозволяють їй бути повноправним членом суспільства)

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Вправа «Скринька очікувань». Учні обирають зі спеціальної картонної скриньки підготовлені вчителем стікери-листочки різних кольорів. Пропонується учням написати на них, чого вони очікують від уроку. Ці листочки вони перевертають і відкладають у бік.

У ч и т е л ь. Тема присвячена особистості, яка вміє реалізувати власні життєві плани і при цьому бути корисною суспільству. Ви отримаєте уявлення про різноманітні життєві орієнтири людини, зрозумієте, як формується ціннісна

матриця і чому вона стає визначальною під час ідентифікації особистості, налагодження відносин з іншими людьми.

Робота в малих групах. Учні об'єднуються в 4 групи залежно від кольору стікера-листочка, який вони обрали зі скриньки очікувань, і розходяться в різні кутки навчального кабінету. Вчитель пропонує кожній групі протягом 5 хвилин ознайомитися із пірамідою потреб Абрагама Маслоу на с. 25 підручника та обговорити такі питання:

1. Як ви розумієте, що таке потреби людини?
2. Як потреби впливають на розвиток особистості?
3. Яка взаємозалежність між потребами і можливостями людини?
4. Чи можна задовольнити потреби поваги й самовираження, якщо всі інші потреби не забезпечені?

Потім кожна група презентує результати своєї роботи.

IV. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

У ч и т е л ь. Розвиток особистості або її самореалізація, залежить від потреб, інтересів, мотивів, мрій, прагнень, переконань, можливостей і дій.

Потреби особистості поділяють на:

- **біологічні** – потреби в їжі, праці, відпочинку;
- **соціальні** – спілкування, суспільна діяльність, існування особистості в групі й суспільстві;
- **матеріальні** – одяг, житло, побутові предмети тощо;
- **духовні** – виконання морального обов'язку, пізнання світу, дружба, кохання тощо.

Якщо потреби притаманні всім живим істотам, то інтереси – тільки людині.

Інтереси – це шляхи, засоби і способи задоволення людиною своїх потреб.

Самореалізація особистості – це потреба в тому, щоб бути почутим, зрозумілим і прийнятим суспільством, відшукати своє місце в житті, досягти значного успіху. Важливим елементом розвитку особистості є мотивація, яка формує усвідомлення, чого ми прагнемо, для чого воно і як до нього рухатися.

Мотивація – це процес спонукання себе до діяльності для досягнення особистих цілей. Людина самостійно обирає собі напрям і ставить мету. Наявність мети допомагає розвиватися таким особистим якостям, як амбіційність, наполегливість, упевненість у собі, ініціативність, що змушує людину всебічно розвиватися й удосконалюватися.

У різних життєвих ситуаціях одні з нас ставлять на перше місце сім'ю, інші не уявляють власного благополуччя без кар'єрного росту, треті – віддають перевагу особистим інтересам, захопленням. Усі ці блага досягаються людиною завдяки наявній ієрархії цінностей, яка визначає, які з них є пріоритетними. Цінності – це мірило людського щастя. Для кожного з нас життєві цінності є орієнтиром у різних видах діяльності. Вони сприяють особистісному зростанню, досягненню задоволення у житті, розвитку творчого мислення тощо. Загалом, життєві цінності – це цілі та пріоритети, які, керуючи життям людини, визначають його сутність.

Робота в малих групах. Кожна група отримує аркуш паперу з переліком цінностей (с. 27-28 підручника). Учня пропонується обговорити в групі і

вибрати із запропонованого переліку спочатку 10, потім 5 найважливіших цінностей та пронумерувати їх за ступенем значущості від 5 до 1. Потім обрати одну цінність, яку група вважає найбільш значимою. Представник кожної групи презентує вибір учасників групи. Потрібно аргументувати, чому не надали переваги певним цінностям, чому найважливішу цінність обрали саме таку і що ця цінність значить для кожного учасника групи.

У ч и т е л ь. Отже, цінності, які людина засвоює в процесі соціалізації, – це те, як суспільство ставиться до різних явищ та об'єктів і розуміє їх позитивне чи негативне значення для людини. І хоча різні людські спільноти можуть мати протилежне ставлення до одних і тих самих предметів і явищ, мати зовсім різні цінності, та все ж є серед них і однакові для всього людства. Однією з таких цінностей є здоров'я. *Здоров'я – це функціональний стан організму людини, який забезпечує тривале життя, фізичну та розумову працездатність, високий рівень самопочуття, соціальну активність.*

Вправа «Доповни відповідь». Кожна група отримує аркуш ватмана із темою для опрацювання, і маркери. Протягом 5 хвилин учасники кожної групи записують тези відповіді по своїй темі. Через 5 хвилин групи міняються місцями або, залишаючись на місці, передають ватман іншій групі та записують доповнення до відповіді своїх попередників. Таким чином всі 4 теми опрацьовуються по черзі всіма учасниками уроку. Представник кожної групи презентує розкриття того питання, над яким його група працювала останньою.

Теми для опрацювання:

1. Основні складові частини самореалізації особистості.
2. Чинники, що сприяють розвитку особистості.
3. Чинники, що заважають повноцінному розвитку особистості, і як їх усунути.
4. Фактори, що впливають на фізичне і психологічне здоров'я людини.

У ч и т е л ь. Як бачимо, потреба в самореалізації посідає важливе місце в житті кожної людини. Для її здійснення необхідні кілька чинників, серед яких – усвідомлення себе особистістю, розвиток своїх талантів, формування ціннісних орієнтирів та уміння адаптуватися до різних обставин.

V. ПІДСУМКИ УРОКУ

Метод «Займи позицію»:

1. Як ви вважаєте, чи є самореалізація особистості умовою досягнення людиною щастя?
2. Чим потреби відрізняються від інтересів?

Вправа «Дерево очікувань». Учні зі своїми стікерами-листочками по черзі підходять до дошки, на якій намальоване дерево без листя. Учень/учениця зачитує написане і розміщує листочок на гілці дерева, якщо очікування від уроку справдилося. А в разі, якщо очікування не справдилося, то розміщує його на землі під деревом.

VI. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Опрацювати § 6.
2. Написати есе на тему «Мої життєві цінності».

Пархоменко С.М.

учитель англійської мови

КУ Сумська загальноосвітня школа № 22 СМР

м. Суми, Сумська область, Україна

ЕФЕКТИВНІ МЕТОДИ І ТЕХНОЛОГІЇ КОЛЛАБОРАТИВНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ НОВИХ ОСВІТНІХ ВИКЛИКІВ

Дистанційне навчання стало справжнім викликом не лише для сучасних освітян, а і для учнівської молоді. Для деяких здобувачів освіти карантинні заходи – це своєрідний відпочинок від суєти освітнього закладу, від галасу і метушні однокласників, можливість зібратися з думками, побути на самоті чи в сімейному колі, час для релаксації. Але існує достатньо великий відсоток підлітків, більш комунікабельних, для яких спілкування з однолітками – це невід’ємна частина їхнього життя. Вони звикли бути в центрі соціуму і для них відсутність інтелектуального чи емоційного зв’язку – це справжній стрес. Тому на допомогу сучасному вчителю приходять платформи для проведення он-лайн уроків. До прикладу, це можуть бути загальновідомі месенджери Skype, Hangouts або інша платформа, яку найчастіше використовують викладачі у період дистанційного навчання, – Zoom. Zoom – це зручний сервіс для проведення відео конференцій, онлайн-зустрічей, дистанційного навчання школярів. Програма чудово підходить для індивідуальних чи групових занять, здобувачі освіти можуть приєднуватися як із комп’ютера, так і з планшета чи телефону. До відео конференції може підключитися будь-який школяр, який має посилання чи ідентифікатор конференції. Захід можна спланувати завчасно, а також створити повторюване посилання, тобто для постійного заняття в конкретний час можна створити одне посилання для входу на відео конференцію.

Реалії сучасної української школи стверджують необхідність якісного оновлення змісту освіти, забезпечення безперервного процесу становлення та розвитку гармонійної творчої особистості здобувача освіти. Орієнтація на досягнення компетентностей задає принципово іншу логіку організації освітнього процесу, а саме логіку вирішення завдань і проблем, причому не тільки і не стільки індивідуального, скільки групового, колективного характеру. Відповідно перед кожним учителем постало завдання не примушувати здобувачів освіти, а мотивувати їх до тієї чи іншої діяльності, формувати потребу у виконанні тих чи інших завдань, сприяти отриманню досвіду творчої діяльності та емоційно-ціннісного ставлення до знань і до процесу їх отримання. Інноваційна діяльність реалізується на основі використання творчого мислення особистості.

Особливого значення при цьому набувають питання пошуку ефективних технологічних підходів до формування творчого мислення через активізацію творчої діяльності тих, хто навчається. Серед педагогічних технологій найбільший інтерес для навчання представляють ті технології, які орієнтовані на групову роботу учнів, колаборативне навчання, активний пізнавальний процес, роботу з різними джерелами інформації. Саме ці технології передбачають широке використання дослідницьких, проблемних методів, застосування отриманих знань

у спільній або індивідуальній діяльності, розвиток не тільки самостійного критичного мислення, а й культури спілкування, уміння виконувати різні соціальні ролі у спільній діяльності.

Сучасна освіта має стати цікавим і захоплюючим процесом, що сприяє особистісному і професійному зростанню людини, а не формальною процедурою для отримання атестата. З цих позицій можна виділити наступні інтерактивні форми колаборативного навчання, що сприяють вирішенню означених завдань:

- метод «Мозкового штурму»;
- синектика;
- метод «Брейнрайтинг»;
- метод «Фішбоун».

Інтерактивний підхід, що сприяє творчому розвитку особистості і стимулює активність здобувачів освіти на дистанційних заняттях, - метод «Мозкового штурму». Цей метод використовується для пошуку рішення проблеми шляхом вільної генерації ідей учасниками процесу. Метод мозкового штурму передбачає творчий підхід до вирішення завдань і поставлених проблем. Перевага методу полягає в тому, що за його допомогою викладач може залучити до участі здобувачів освіти, які за звичай не виявляють активності на заняттях і не висловлюють свою думку публічно. При проведенні заняття з використанням методу «Мозковий штурм» такі думки будуть не просто почуті, але і принесуть користь при генерації ідей. Основою методології методу є вихід за межі традиційних уявлень і висунення неординарних пропозицій. Чим більше альтернативних ідей буде висловлено, тим оригінальнішим буде рішення поставленого завдання. Відсутність критики, як основної умови методу, дозволяє учасникам групи мозкового штурму не боятися того, що викладач або більш авторитетний член групи негативно сприймуть ідею. Метод «Мозкового штурму» дозволяє здобувачам освіти проявити себе, розкрити свої творчі здібності і представити ідеї, які в іншому разі не були б озвучені. За допомогою навчальної платформи Zoom школярі можуть не обов'язково озвучувати свої думки на загал, а просто написати в чаті.

Наступним удосконаленням методу «Мозкового штурму» є синектика. Цей метод запропонував В. Дж. Гордон, який сформулював його у вигляді методу вирішення проблем. Синектика – в перекладі з англійської «synectics» - «поєднання різнорідних елементів». Як і при мозковому штурмі, при використанні синектики формуються групи, але з тією лише різницею, що ці групи постійні. Також в синектичній моделі штурму допустима критика, але лише та, яка дозволяє поліпшувати або розвивати висловлені ідеї. В результаті здобувач освіти зникає до критики і не боїться її, тобто сприймає критику адекватно. Технологія проведення синектичного штурму схожа на технологію мозкового штурму з активним застосуванням аналогій. На практиці використовують п'ять типів аналогій:

- пряма аналогія – порівняння досліджуваних фактів зі схожими фактами з інших областей науки або практики;
- особиста аналогія дозволяє уявити себе тим предметом або явищем, про яке йде мова в завданні;

- символічна аналогія полягає у виявленні парадоксів і протиріч в звичних і зрозумілих фактах;

- образна аналогія – уявна заміна досліджуваного явища або об'єкта певним чином, зручним для подальшого порівняння з іншим образом, прийнятим за еталон або стандарт;

- фантастична аналогія – символічний опис бажаного майбутнього або нереальних ситуацій, в яких відсутні об'єктивні закони і явища, що перешкоджають прийняттю бажаного рішення в реальному світі.

Мозкові штурми на сьогоднішній день є найбільш поширеним методом пошуку рішень в групі. Існує думка, що мозковий штурм так ефективний, тому що разом люди краще міркують, ніж поодиночі. Однак існують дослідження, які доводять і зворотнє. При мозковому штурмі говорити може тільки одна людина. Проблема тут в тому, що інші учасники змушені чекати своєї черги, а нам добре відомо про особливості короткострокової пам'яті. Коли людям, які чекають своєї черги, приходить в голову друга ідея і стирає першу. І так далі. Незважаючи на те, що всім учасникам говорять про те, щоб вони не боялися висловлювати навіть найнесподіваніші і безглузді ідеї, все одно знайдуться школярі, які побояться сказати все, що прийде їм в голову. Більш сміливі і впевнені в собі здобувачі освіти завжди будуть знаходити більше рішень і висловлювати припущення, навіть якщо більшість з них буде відверто безглуздими. У той час як тихі, але дуже творчі школярі, можуть лише зрідка висловлювати свою думку. І ось тут на допомогу прийшов ще один метод – брейнрайтинг (англ. Brainwriting).

Як і при мозковому штурмі, збирається група, сідає за свої комп'ютери і отримує завдання. Різниця з мозковим штурмом в тому, що при цьому методі всі учасники процесу записують ідеї одночасно один з одним. Вони, звичайно, можуть спілкуватися один з одним, це не забороняється, однак кращого результату можна досягти, коли все відбувається в тиші.

Шестеро учасників (по техніці їх повинно бути саме 6) складають групу односторонців. Інші учасники відео конференції лише спостерігають за процесом (їм можна навіть на певний час вимкнути звук). Кожен учасник активної групи заздалегідь отримує від учителя назву проблеми (можна використати месенджер Viber). Як і при мозковому штурмі, тут необхідний модератор, який буде направляти і допомагати учасникам. За сигналом модератора кожен починає записувати три ідеї у вирішенні проблеми (пише у формі смс повідомлення на телефоні), і на все це їм дається до 5 хвилин. Ідеї можуть бути абсолютно різними, навіть абсурдними. Коли час минув, кожен учасник штурму пересилає своє повідомлення учаснику, який на екрані відео конференції знаходиться зліва від нього. Всім знову дається 5 хвилин, під час яких кожен учасник повинен написати три ідеї. Він може спиратися на ідеї, які прочитав у смс повідомленні, а може думати незалежно від цього. Подібних кіл може бути скільки завгодно. Як правило, учасники самі починають відчувати, що більше нічого оригінального з них витягнути не можна. І ось тепер підключається мозковий штурм. Всі ідеї збираються і прочитуються. Кожен може висловити свою думку і критику.

Серед переваг брейнрайтингу над брейнстормінгом є наступні:

- кількість ідей (за короткий час здобувачі освіти генерують в два-три рази більше ідей тому що працюють над ними одночасно, а не по черзі);
- ідеї записуються в момент виникнення і не зникають;
- чітка мета і часові рамки. Учасники знають, скільки у них часу і скільки ідей можуть придумати, що є дуже ефективним прийомом.

Ще один методичний прийом, який ефективно використовувати в групах співпраці, є прийом «Фішбоун» (англ. Fishbone). Він спрямований на розвиток критичного мислення учнів. Суть даного методичного прийому - встановлення причинно-наслідкових взаємозв'язків між об'єктом аналізу і факторами, які впливають на нього та здійснення обґрунтованого вибору. В основі «Фішбоуна» - схематична діаграма у формі риб'ячого скелета. Проблема позначається основною стрілкою. Фактори, що посилюють проблему, відображають стрілками, похиленими праворуч до основної, а ті, що нейтралізують проблему — з нахилом вліво. Ключове завдання полягає у тому, щоб мати від трьох до шести основних категорій, які охоплюють всі можливі впливи. При цьому необхідно виявляти справжні причини, а не симптоми. Коли така створювана діаграма є повною, вона відтворює досить повну картину всіх можливих основних причин визначеної проблеми. Хвіст риби - висновок. Шляхом аналізу зв'язки «причини-аргументи» учні синтезують висновок, який записується в кінцевій частині малюнка.

Головне при вирішенні проблеми: знайти причинно-наслідкові зв'язки, відповісти на питання "Чому?". Типовим застосуванням такого методу є виконання малюнку діаграми на віртуальній дошці (екрані комп'ютера) керівником команди, який першим визначає основні проблеми і просить про допомогу у групи однодумців з метою визначення основних причин, які схематично позначено на основній кістці діаграми, та їх деталізації. Група надає пропозиції поки, в кінцевому рахунку, буде заповнена вся причинно-наслідкова діаграма. Після завершення обговорення вирішують, що є найімовірнішою кореневою причиною проблеми. Цей вид схем дозволяє ефективно знаходити рішення в складних ситуаціях, виробляти нові свіжі ідеї. Записи повинні бути короткими, являти собою ключові слова або фрази, що відображають суть явища. Факт надає проблемі ясності і реальних обрисів. Діаграма дозволяє в простій і доступній формі систематизувати всі можливі проблеми, виділити найістотніші і провести пошук першопричини. Найбільш ефективним цей метод виявляється при вивченні тем, де чітко простежуються причинно-наслідкові зв'язки.

Педагогічна система кожної історичної епохи переживає кардинальні зміни. Протягом усього розвитку суспільства складались різні парадигми освіти та виховання людини. Людство постійно збагачує теорію та практику навчання. Розвиток науки та техніки, стрімкий ріст усіх сфер суспільного виробництва вимагає від сучасної освіти постійного оновлення змісту, структури стилю управління, методів і форм навчання. Сучасне замовлення суспільства полягає в тому, щоб створити такі умови навчання, за яких би кожний учень успішно навчався, розвивав свій інтелект, був готовий до творчої самореалізації.

Література

1. Бучинський М. Я., Горик О. В., Чернявський А. М., Яхін С. В. ОСНОВИ ТВОРЕННЯ МАШИН / [За редакцією О. В. Горика, доктора технічних наук,

професора, заслуженого працівника народної освіти України]. — Харків: Вид-во «НТМТ», 2017. — 448 с. : 52 іл. ISBN 978-966-2989-39-7

2. Оксана Бойко. Метод "Фишбоун" (Рыбий скелет): что это такое, формы работы на уроке и примеры // Режим доступу: <http://pedsovet.su/metodika/priemy/5714>

3. David Tanner, «Total Creativity in Business & Industry», Advanced Practical Thinking Inc (September 1997), ISBN 978-0-7891-2194-3.

Підпалько В.О.

вчитель зарубіжної та української літератури

Дирдинська гімназія Хлистунівської сільської ради

с.Дирдин, Городищенський район Черкаська область, Україна

ЛІТЕРАТУРНИЙ ЧИТАЦЬКИЙ КВЕСТ ЯК ПОШУКОВА ГРА

Сучасний процес навчання – це результат вагомих змін, що відбулися в системі вітчизняної освіти останніми роками. Актуальність даної проблеми: зміна ролі освіти в суспільстві зумовила більшу частину інноваційних процесів. Тепер освіта дедалі більше орієнтується на створення таких технологій і способів впливу на особистість, у яких забезпечується баланс між соціальними та індивідуальними потребами та які, запускаючи механізм саморозвитку і самовдосконалення, забезпечують готовність особистості до реалізації власної індивідуальності й змін суспільства. Тому введення нових елементів у діяльність вчителя дає змогу не лише навчати дітей, а й розвивати, виховувати, учити пізнавати нове як індивідуально, так і в парі чи в групі, граючись, самоудосконалюючись і застосовуючи ті знання, уміння та навички, необхідні для певної життєвої ситуації. А творчість учителя та його запас знань, практичний досвід дає змогу застосовувати такі неординарні методи та форми роботи, що забезпечують успіх у будь-якій навчальній діяльності.

Основний текст викладу проблеми: одним із таких видів діяльності є квест. Коли взяти до уваги шкільні предмети філологічного спрямування, то у міфології й літературі поняття «квест» спочатку позначало один із способів побудови сюжету — цікава невеличка подорож головних персонажів до певної конкретної мети через подолання різноманітних перешкод та труднощів. Наприклад, у зарубіжній літературі це буде грецький цикл міфів про дванадцять подвигів Геракла, де головному герою треба виконати за велінням царя Еврісея дванадцять визначних подвигів, для того щоб знайти велику славу, стати безсмертним й отримати вдячну пам'ять у віках. У навчальній діяльності поняття «квест» означає гру – рух по колу до якоїсь мети, досягнення якої можливе тільки в результаті подолання певних перешкод шляхом розв'язання мовних завдань, пошуку і використання різноманітних предметів та взаємодії з іншими літературними персонажами.

Відомо різні види квестів, як пошукові ігри, ігри - змагання, так і веб-квести. Але, на мою думку, для учнів початкової школи слід використовувати

екшн-квест (рух героя до мети і виконання активних дій) та квест морфеус (із зав'язаними очима, де уява учня «включається» якнайбільше.

Висновки: з учнями 5-6 класів, які самостійно читають книги відомих дитячих письменників світу, можна провести цікавий, захоплюючий літературний читацький екшн-квест, який допоможе учням активно працювати в команді, дослідити територію школи, пригадати героїв, зміст відомих казок як народних так і літературних та попрактикуватися у кмітливості. Даний квест може бути таким:

Вчитель: Сьогодні ми з вами проведемо читацький квест, бо всі люблять погратися в розгадування загадок і пошук записок із завданнями. Щоб брати участь у цій грі, потрібно дати заставу – свій щоденник. Але участь беруть тільки ті учні, які мають за рівень навички читання оцінки від 7 до 11. Таких у школі ... учнів. (Називає учнів поіменно, учні виходять на середину залу.)Пропоную варіант гри: записку шукають два учні, які ви виберете, чи вся група?

Хід гри

Маєте надію, що так легко справитесь із завданням гри? Не вийде! Всі ваші щоденники будуть захищені у надійному місці і залишаться там до тих пір, доки ви не пройдете дорогою Вивчених художніх творів і виконаєте всі завдання в записках. Йти потрібно від записки до записки, уважно вчитуючись у підказки. Остання записка підкаже, де ваші щоденники! Там же вас чекає і нагорода за старанність.

Завдання учням: ви повинні за початком казки вгадати її назву, порахувати букви в назві і якщо кількість букв відповідає кількості букв у слові «сюрприз», отримати приз. Підказки дозволяють знати місце у кімнаті, де захищені завдання-початок казки.

1. Перша підказка, де шукати завдання (загадка):

На підвіконні дерева сонні, стоять, усміхаються, на сонце заглядаються. (Вазон)

Текст записки: «Колись була птиця жайворонок царем, а царицею - миша, і мали вони своє поле. Посіяли на тім полі пшеницю. Як уродила їм та пшениця – давай вони зерном ділитися. От одне зерно лишне було. Миша каже: «Нехай мені буде!» А жайворонок каже: «Нехай мені!» Думають вони: що тут робити? Пішли б позиватися, та немає старших за них: немає до кого йти позиватися. Потім миша каже: «Ну я лучче його перекушу!»[3 с.7] («Яйце-райце» - 9 букв)

2. Підказка – загадка: має роги і ноги, а держиться підлоги? [4 с.210](Стіл)

Текст завдання: «Жив один лютий чорт. Він був дуже лютий, він був сам сатана! Якось він був у дуже хорошому настрої, тому що зробив собі дивне дзеркало. Це дзеркало мало незвичайну властивість – все хороше і прекрасне зменшувалося в ньому до неможливого, а все негідне і погане виступало чіткіше і здавалося ще гіршим. «Це надзвичайно весело!» – сказав чорт. Коли людині спадало на думку щось хороше, в дзеркалі з'являлась жахлива гримаса, і сатана реготав, радіючи з цієї майстерної вигадки».[1 с.81] («Снігова Королева» - 15 букв)

3. Підказка – загадка: стоять на дорозі, всім заважають. Хто йде, той штовхне, а з дороги ніхто не прийме.[4 с.210] (Двері)

Текст записки: « Де-не-десь, у деякім царстві, жив собі цар та цариця, а в них – три сини. Як соколи. От дійшли ті сини до зросту, - такі парубки стали, що ні задумати. Ні загадати, хіба в казці сказати! Дійшли літ, - час їм женитися. Цар, порадившись гарненько з царицею, покликав синів та й каже:

- Сини мої, соколи мої! Дійшли ви літ – час уже вам подружжя шукати.

- Час, -кажуть, - таточку, час!

- Забирайте ж , - каже, - діти, сагайдаки срібні, накладайте стрілочки мідяні й пускайте в чужі землі далекі: хто до кого влучить у двір, там тому й молоду брати.»[3 с.121] («Царівна-жаба» - 11 букв)

4. Підказка-загадка: наскакався, назвивався і в куточку заховався. [4 с.212](Віник)

Текст записки: « Жила яось одна жінка. Вона дуже хотіла мати малесеньку дитинку, тільки не знала, де її взяти. От вона й пішла до старої чаклунки і сказала їй: «Мені так хочеться мати маленьку дитинку. Чи ти не скажеш, де мені її взяти?»

- О! Цьому можна допомогти! – мовила чаклунка.- ось тобі зерно ячменю. Воно зовсім не таке, як ті, що ростуть на селянських полях або йдуть на корм курям. Поклади його в квітковий горщик, тоді побачиш, що буде!»

[1 с.60] («Дюймовочка» - 10 букв).

5. Підказка-загадка: поля скляні, пороги дерев'яні, а саме як картина.

[4 с.210](Вікно)

Текст записки: «Одного дня серед зими, коли надворі сипав сніг, як біле пір'я, королева сиділа біля вікна і вишивала. Рама у вікні була з чорного дерева. І сніг проти неї здавався ще білішим. Задивилася королева на той сніг і вколола пальця голкою. Щоб не так боліло, вона виставила руку на холод за вікно, і на сніг упало три краплі крові. І ті червоні краплі були такі гарні на білому снігу, що королева подумала: « Якби у мене була дитина така біла, як сніг, червона, як кров, і така чорна, як дерево на цій рамі». [2 с.148-149] («Білосніжка» - 10 букв)

6. Підказка-загадка: Білий кінць по чорному полю залиша чіткий слід за собою. З кінця в кінець скаче, мовчки щось усім каже.[4 с.216] (Дошка і крейда)

Текст записки: « Колись то давно, не за нашої пам'яті, - мабуть, ще й батьків і дідів наших не було на світі, жив собі убогий чоловік з жінкою, а у них був одним один син, та й той не такий , як треба: таке ледащо отой одинчик, що господи!нічого не робить – і за холодну воду не візьметься. А все тільки на печі сидить та просцем пересипається. Уже йому , може, годів з двадцять, а він усе без штанців на печі сидить – ніколи й не злазить: як подадуть їсти, то й їсть, а не подадуть, той так обходиться.»[3 с.65] (« Ох» - 2 букви)

7. Підказка –загадка: На стіл я дуже схожа,та діток я люблю,

Тому у школі можу навчати їх всьому. (Парта)

Текст записки: «Жили собі дід та баба. Вже й старі стали, а дітей нема. Журяться дід та баба: «Хто нашої й смерті догляне, що в нас дітей нема?» От баба й просить діда: «Поїдь, діду, в ліс,. Вирубай там мені деревинку, та зробимо колисочку, то я положу деревинку в колисочку та й буду колихати; от буде мені хоч забавка!»[3 с.31] («Телесик» - 7 букв)

8. А де приз – сюрприз? Теж загадка! Приз там, де найкраще місце в класі! (Це може бути зелений куточок, виставка дитячих робіт, куточок читача...) Призом для дітей можуть бути фрукти, цукерки та печиво.

Література

1. Андерсен Х.К. Казки. - Д.,1992. - 190 с.
2. Брати Грїмм. Казки. - Д., 1993. – 206 с.
3. Царівна-жаба. Українські народні казки. - К.,1970. – 159 с.
4. Народ скаже - як зав'яже. Українські народні приказки, загадки, прислів'я, казки. - К.,1973. – 229с.

Пінчук Г.Д.

вчитель зарубіжної літератури та музичного мистецтва
Навчально-виховний комплекс «Марганецька загальноосвітня
школі I-III ступенів №5 – дошкільний навчальний заклад»
м. Марганець, Україна

РОЗРОБКА УРОКУ «ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

"Критичне мислення - це мислення про мислення,
коли ви мислите задля того, щоб удосконалити мислення"
(Ричард Паул).

Метою освіти на сучасному етапі, є формування особистості, здатної вийти за межі отриманих знань, відкритої до інновацій, спроможної повноцінно реалізуватися у дорослому житті та головне, особистістю, яка володіє навичками XXI століття.

Урок зарубіжної літератури один з небагатьох, який дає змогу повноцінно формувати критичне мислення в учасників освітнього процесу різними видами навчання:

- Пошуковою діяльністю;
- Діалоговими технологіями;
- Комп'ютерним навчанням.

У навчанні, особливе місце займає саме впровадження комп'ютерної освіти у традиційні уроки зарубіжної літератури.

Як же вдало поєднати інноваційні комп'ютерні методи та традиційний підхід до вивчення художнього твору, аби учні розуміли різницю між баченням автора та режисера, могли протиставляти та критично аналізувати? Ще й розвивали одні з головних компетенцій сучасного здобувача освіти – мультимедійну грамотність та критичне мислення?

Для цього доречно впровадження мультимедійного супроводу уроків.

Звичайно, мультимедіа на уроках літератури ідея не нова. Використання презентацій, аудіотекстів, інтерактивних дошок, звукових ілюстрацій,

віртуальних екскурсій на уроках літератури – завжди було запорукою успішного уроку.

Для сучасних підлітків характерною ознакою є кліпове мислення, яке знижує засвоєння навчального матеріалу, особливо це стосується читання.

Тому треба шукати нові підходи та методи які зацікавлять учнів до читання та аналізу творів літератури.

І саме інноваційний метод мультимедійного супроводу допомагає учасникам освітнього процесу успішно засвоювати навчальну тему.

За допомогою документальних, художніх відеоматеріалів ми маємо змогу перенести образи з сторінок літературних творів на екран.

Звичайно, кінофільм або аудіокнига ніколи не замінить художній твір, але для глибшого аналізу образу літературного героя, ілюстрації тієї чи іншої історичної епохи, створення національного колориту відеоматеріали незамінні.

Тому вчителю треба творчо підійти до вибору засобів, вдало поєднати мультимедіа, текст та методики розвитку критичного мислення, щоб зробити їх союзником при вивченні творів літератури.

Перевагами уроку з використанням мультимедійних інформаційних технологій є:

- Зацікавленість учнів;
- Продуктивне сприйняття програмового матеріалу;
- Заощадження навчального часу під час уроків для вивчення, закріплення та повторення навчального матеріалу;

Будь який урок, який супроводжується мультимедіа, ділиться на три основні етапи:

- Вступна частина;
- Основна;
- Підсумкова частина.

Для кожного етапу використання мультимедійних технологій характерні певні умови.

Вступна частина (мотивація або актуалізація навчальної діяльності) будь-якого уроку, який покликаний розвивати критичне мислення у учнів, є виклик. Щоб мотивувати учнів на цьому етапі, необхідно спонукати їх до активізації набутих знань або створити ґрунт для отримання нових. Для цього актуальним буде використання відео фрагменту, після якого буде поставлений ряд актуалізуючих запитань.

Під час етапу осмислення (усвідомлення) навчального матеріалу здобувачам освіти має надаватись новий матеріал, але з мотивацією до пошукової роботи. Відеоматеріали повинні бути підібрані таким чином, щоб учні відчували необхідність пошуку потрібної інформації під час вивчення нової теми, аналізували власне розуміння викладення навчального матеріалу. Також на етапі усвідомлення доречними будуть випереджальні завдання.

Проблемні, творчі, інтерпретаційні та уточнювальні запитання – одна з провідних технологій розвитку критичного мислення. Метод запитань вдало поєднується з мультимедійним супроводом на уроках зарубіжної літератури. І

саме використання інноваційних мультимедійних технологій є запорукою мотивації учнів до цього.

Що стосується впровадження екранізації, існує ряд умов, які є запорукою успішного сприйняття навчального матеріалу:

- Підготовленість учнів до сприйняття екранізації;
- Мотивація до читання літературного твору;
- Проведення паралелей між художнім твором та екранізацією;
- Мотивація до висловлення власних суджень та обміном думок.

Сучасні методисти виказують твердження про те, що жоден твір не може бути засвоєний сучасними здобувачами освіти, якщо він не має екранізованого аналогу. Тож і нам, сучасним вчителям, слід прислухуватись до цього твердження та активно впроваджувати екранізацію у свій предмет.

2 ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

ВИКОРИСТАННЯ ЕКРАНІЗАЦІЇ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ КАРТОК МУЛЬТИМЕДІЙНОГО СУПРОВОДУ

Сучасна освіта передбачає використання ряду різних методів викладання навчального матеріалу на уроках літератури. Основним залишається метод творчого сприйняття, тобто читання творів художньої літератури.

Та задля виклику конфлікту, критичного аналізу та пошукової діяльності, доречно використання екранізації твору.

Це дає змогу учням поглянути на вивчений твір з іншої точки зору, провести паралелі між думкою автора та режисера, та врешті решт спонукати до пошуку та висловлення власної думки.

Цікавою і продуктивною є робота з інноваційним інструментом – карткою мультимедійного супроводу. Використання такої картки на уроці зарубіжної літератури дає можливість учням ширше поглянути на викладений матеріал.

Спрощений варіант використання мультимедійного супроводу є систематизація фрагментів та завдань до них у мультимедійну презентацію.

Для роботи з таким матеріалом, за основу беруть художній текст та його екранізований аналог. Кінофільм нарізають на необхідні фрагменти, за допомогою обраної комп'ютерної програми.

Щоб вдало обрати відповідні уривки треба звернути увагу на наступне:

- Чи є відповідний у художньому творі;
- Фрагмент повинен мотивувати до аналізу;
- Бути логічним;
- Після перегляду учні повинні відчувати потребу пригадати наступний епізод;
- Спонукати учасників навчального процесу до додаткових дій та висновків;
- Фрагмент повинен викликати ряд запитань до твору;

Алгоритм дій під час використання мультимедійного супроводу має бути простий та логічний.

Декілька прикладів використання картки мультимедійного супроводу:

Приклад 1:

1. Перегляньте фрагмент.
2. Як поводить себе головний герой?
3. Знайдіть відповідний уривок у тексті. Прочитайте його.
4. Чи спільне бачення ситуації у автора та режисера?

Приклад 2:

1. Перегляньте фрагмент.
2. Пригадайте з прочитаного вдома, що буде відбуватись далі.
3. Чому герої повели себе саме так?
4. Уявіть себе автором, як би ви змінили фінал твору.

Завдяки аналізу, пошуку та висновкам розвивається критичне та творче мислення, вміння критично аналізувати, висловлювати власні судження.

Картка мультимедійного супроводу, являє собою систематизовані фрагменти екранізації твору, які сховані у QR кодах, та ряд питань або завдань до них.

Таким чином учні не лише розвивають критичне мислення, а й одну з головних навичок XXI століття – мультимедійну грамотність.

Для створення QR можна використовувати будь-який сервіс.

Картку мультимедійного супроводу створюють у наступних програмах:

- Word;
- PowerPoint ;
- Publisher.

Учні можуть використовувати картку мультимедійного супроводу як для індивідуальної, так для парної або групової роботи.

Зазначу, що використання інноваційного методу використання карток мультимедійного супроводу, зацікавило учнів і значно підвищило успіхи здобувачів освіти у вивченні художніх творів на уроках зарубіжної літератури. Учні почуваються комфортно під час роботи на уроці, адже більшість завдань вони виконують самостійно, а вчитель лише корегує їх діяльність та вмотивовує до критичного аналізу та пошуку.

Таким чином навіть викладення нового навчального матеріалу дає змогу вчителю відійти від сталого образу лектора, а дати змогу учням до самостійних дій, беручи за основ інструменти, які їх цікавлять.

Інноваційну технологію використання картки мультимедійного супроводу, доречно запроваджувати серед учнів середньої та старшої ланки. Адже саме здобувачі освіти 10 – 16 років можуть на достатньому рівні володіти навичками використання смартфонів для зчитування QR кодів.

3. ВИСНОВОК

Використання екранізації та карток мультимедійного супроводу – вимога часу. Звичайно мультимедіа не повинні замінювати живого слова, але використання цієї техніки робить урок значно ефективнішим, цікавим та сучасним.

Активне впровадження карток мультимедійного супроводу підвищує інтерес учнів до навчання, розвиває творче та критичне мислення, формує

правильне відношення до мультимедійної освіти та самоосвіти, а також відкривають учасникам навчально-виховного процесу зручний та систематизований доступ до потрібної інформації.

Поєднання читання твору та використання мультимедійного супроводу на уроках зарубіжної літератури підвищують:

- Продуктивність роботи вчителя та учнів;
- Інформаційність процесу викладання;
- Мотивацію та індивідуалізацію навчання;
- Розвиток творчих можливостей учнів;
- Розвиток критичного мислення та мультимедійного виховання;
- Рівень сприятливого емоційно-психологічного стану на уроках.

Методично правильний та інноваційний підхід до викладання зарубіжної літератури, поєднання різних технологій та методів, забезпечує повноцінне сприйняття художнього твору.

Література

1. Гудзик І. Розвиток критичного мислення школярів у навчальній діяльності. Українська мова та література. 2004. Берез. №10. С. 3-7.
2. Машбиць Є.І. Психолого-педагогічні проблеми комп'ютеризації навчання. М.: Педагогіка, 2010. 191 с.
3. Олейник Т. О. Розвиток критичного мислення. Педагогічні науки. Суми, 2001.
4. Онкович Г.В. Технології медіаосвіти. Новітні засоби навчання: проблеми впровадження та стандартизації. <http://www.uchni.com.ua/> (дата звернення: 04.02.2012)
5. Титар Ольга Валер'янівна., Пінчук Галина Геннадіївна. Інтеграція навчального процесу як чинник розвитку пізнавальної активності учнів. https://osvita.ua/school/lessons_summary/proftech/24899/ (дата звернення: 04.02.2020)
6. Шуляр В.І. Сучасний урок літератури: технологічні моделі. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. 136 с.

Плотян С.М.

вчитель основної і старшої школи

Криворізька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №114

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

РЕАЛІЗАЦІЯ НАСКРІЗНОЇ ЗМІСТОВНОЇ ЛІНІЇ «ІНІЦІАТИВНІСТЬ І ПІДПРИЄМЛИВІСТЬ» ЯК ЗАСІБ ІНТЕГРАЦІЇ КЛЮЧОВИХ І ЗАГАЛЬНОПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ У 5 КЛАСІ НА ПРИКЛАДІ ВИВЧЕННЯ ПОВІСТІ М. ТВЕНА «ПРИГОДИ ТОМА СОЙЄРА»

Реформування сучасної української освіти передбачає модернізацію її змісту, що має ґрунтуватися на особистісно орієнтованому та компетентнісному підходах до навчання, які забезпечують настанову не на процес навчання, а на

досягнення особистого результату учня і кардинально змінюють його освітню роль – із реципієнта він перетворюється на активного учасника освітнього процесу. Реалізація компетентнісного підходу в галузі викладання зарубіжної літератури відбувається через запровадження в навчальній програмі наскрізних ліній, однієї з яких («Підприємливість і фінансова грамотність») і присвячена дана стаття. (1, с.2)

Час плине, світ змінюється. Відкриваються різноманітні школи бізнесу, консультаційні пункти тощо, ведеться широка просвітницька робота в засобах масової інформації, значними накладками видаються різноманітні матеріали з організації бізнесу, пишуться літературні твори та знімаються художні фільми. Мета всіх цих заходів – долучити людей, а особливо молодь, до підприємницької діяльності. Але! Приклад, як це потрібно робити, ще у ХІХ столітті наочно і високохудожньо показав відомий американський письменник Марк Твен. Так, у відомій повісті «Пригоди Тома Соєра» один із літературних героїв, а саме Том Соєр, не був ні власником паркану, ні власником фарби, ні власником пензля і, до речі, не хотів фарбувати цей паркан, проте отримав певний зиск, створивши попит на право фарбувати цей паркан, що і є мистецтвом підприємництва і підприємливості, бо зміг у своєму надто ще юному віці на інтуїтивному рівні збагнути основне правило підприємництва: «Вміє створити попит, бо це не тільки (і не стільки) вміє зацікавити і переконати будь-кого щось придбати, а вміння створити таку ситуацію, щоб кожна людина сама переконала себе в необхідності мати це благо».

Тож пропоную повчитися у дванадцятирічної дитини ініціативності і підприємливості. А в дитинстві, безумовно, все починається з гри. Тому доцільно буде звернутися до учнів з наступними питаннями: 1. Які ігри приваблювали Тома? У що він грав? (Рольові ігри у війну, двобої, у битву двох армій і в Робін Гуда.) 2. Чим захоплювався Том? Які книжки він читав? (Захоплювався пригодами, героїчними битвами. Читав про піратів, розбійників, навіть напам'ять цитував сторінки.) 3. Хто був для нього ідеалом? (Благородний розбійник Робін Гуд, захисник знедолених.) 4. Яку роль у грі хлопчик відводив собі? (Він – організатор, собі обирає ролі полководця та головного героя.) 5. Як ставився до товаришів у грі? (Командував ними. Водночас давав можливість Джо Гарперу «вбити» себе в ролі іншого персонажа, щоб друг міг також відчутти смак перемоги.) Як бачимо, в іграх розкриваються такі риси характеру Тома, як начитаність, багата уява, організаторські здібності, якості лідера, справедливість, вміння поступитися власними амбіціями. Неможливо обійти поза увагою епізод фарбування паркану. Акцентуємо увагу учнів на наступних запитаннях: 1. У якому епізоді найяскравіше проявилася підприємницька вдача Тома? 2. За що Том був покараний? 3. Чому автор спочатку розповів про невдачу спробу Тома підкупити чорношкірого слугу Джима? (Щоб показати, як Том враховує власні помилки та не опускає рук, коли щось не виходить, не змиряється з поразкою, виявляє ініціативність.) 4. Прочитайте розмову Тома й Бена Роджера та скажіть, як Томові вдалося змусити хлопців просити в нього роботу й навіть платити за це своїми «скарбами»? 5. Який важливий закон, що управляє вчинками людей, відкрив Том Соєр? (Щоб людині захотілося чогось, треба лише одне – щоб цього

було нелегко домогтися.) 6. Які риси характеру допомогли Томові обернути покарання собі на користь і навіть радість? (Кмітливість, багата уява, ініціативність.) 7. Які таланти продемонстрував Том у цьому епізоді? (Артистизм, уміння переконувати, розуміння хлопчачої психології.) Цей епізод став класичним прикладом того, як досягти комерційного успіху. У сучасному світі такою діяльністю займаються фахівці з маркетингу та менеджменту. Зрозуміло, що з учнями треба провести словникову роботу і пояснити значення цих термінів, а у сильному класі – ще й скласти інструкцію «Як досягти комерційного успіху» (1. Зробіть товар або послугу надзвичайно привабливими (реклама). 2. Переконайте потенційних клієнтів у надзвичайній значущості й, відповідно, високій вартості товару чи послуги. 3. Щоб ваші підлеглі були зацікавлені в роботі, буденну та нудну справу перетворіть на захопливий спектакль.) Також можна запропонувати учням продовжити «бізнес-план» Тома Соєра або провести конкурс «Моя найкраща витівка» з врученням учасникам «Сертифікату на власну витівку». (2, с.50) Логічним продовженням цієї роботи буде виконання вправи «Непотріб». Учитель пропонує кожному учню назвати одну річ, яка йому не потрібна, але не викликає відрази, наприклад, чоботи 47-го розміру, яскраво-зелена краватка, каструля з діркою тощо. Назви цих речей записуються на дошці. Вчитель пропонує учням розрекламувати чужі непотрібні речі так, щоб той, хто назвав відповідну річ, забажав її «придбати».

Добре сприймається учнями наступна вправа на вигадливість (як варіант попередньої вправи): «Уявіть-но собі, що ви підприємці, котрі намагаються запровадити нові безвідходні технології. Вигадайте якнайбільше варіантів використання пустих бляшанок з-під кави, коробок з-під взуття, пластикових пляшок та ін.». Щоб урізноманітнити урок, можна запропонувати учням пройти тест на здатність до ведення підприємницької діяльності. Так як ми маємо справу з п'ятикласниками, питання тесту повинні бути неважкими і зрозумілими для дітей даного віку.

Наприклад: «1. Чи вважаєте ви хитрість хорошою і корисною рисою? 2. Чи знаєте ви, який колір сьогодні в моді? 3. Переживаєте, якщо вас обрахували на 1 грн? 4 Чи можете розпочати розмову на вулиці з незнайомою людиною? 5. Чи зможете залишити валізу на вокзалі під наглядом зовсім незнайомої людини?» І тому подібне. Зрозуміло, що дітям буде цікаво взнати, хто у класі є вродженим бізнесменом, хто має реальні шанси досягти успіху, а хто просто правдива і порядна людина. Користь наступного виду роботи, і це рольова гра «Невідома країна», вбачається в тому, що, до всього іншого, в ньому добре просліджуються міжпредметні зв'язки (література – історія – економіка). Умови гри наступні. Тому Соєру та його друзям часто доводилося робити вибір: розгубитися, плакати й чекати на допомогу чи відчайдушно шукати вихід і знаходити його. Уявіть собі, що ви разом з Томом та його друзями опинилися на території незнайомої країни, тому що під час експерименту з машиною часу сталася помилка. Навколо вас на сотні кілометрів немає людських поселень. Розраховувати на допомогу марно. Залишилося діяти! Але з чого почати? У разі затруднення запропонуйте учням звернутися до джерел, що містять приклади літературного або історичного досвіду, який би міг чимось зарадити у цій

ситуації. Наприклад, пригадати, як пристосовувався до життя на безлюдному острові Робінзон Крузо. Або якими правилами спільного життя користувалися герої Жуля Верна на таємничому острові. Було б непогано ознайомитися з економікою Стародавнього Риму і пригадати устрій Запорізької Січі. (3, с.4-6) Непогана ідея – організувати для учнів пошукову роботу як випереджальне завдання, яка б поширила зв'язок з історією, а історії – з сьогоденням. Так, 17 січня є Днем дітей-винахідників. Учні отримують завдання зібрати у мережі Інтернет якнайбільше інформації про дітей-винахідників, яку вони презентують на уроці. Так, наприклад, Бенджамін Франклін не одразу став знаменитим американським політичним діячем. З дитинства він був досить винахідливим. Коли йому було 12 років, він придумав собі пристосування для більш швидкого плавання – винайшов ласті. Сучасні діти України не менш винахідливі. І тому є безліч прикладів у засобах масової інформації.

Відомо, що Марк Твен кілька разів брався за перо, щоб зобразити свого улюбленого бешкетника у дорослому житті. Але цей твір так і не був написаний. Так, цікаво, ким міг би стати у дорослому житті чи у сучасному світі Том Соєр, враховуючи його риси характеру та здібності? Відповідь на це запитання домислять на уроці зарубіжної літератури наші п'ятикласники, яким ми, вчителі зарубіжної літератури, допоможемо стати у майбутньому ініціативними, підприємливими, самодостатніми і здоровими.

Література

1. Електронний ресурс: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programi-5-9-klas-2017.html>.
2. Федорова Л. Зарубіжна література 5 клас. Схеми інтерактивних конспектів.-Тернопіль.-Видавництво «Підручники і посібники».-2016.
3. Кириленко Л.М., Крупська Л.П. Моя економіка. Пробний підручник для учнів 8-9-х класів.-Київ.-«А.П.Н.»-2002.

Подколзіна Н.А.

вчитель трудового навчання

*Мелітопольська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 15
м. Мелітополь, Запорізька область, Україна*

РОЗРОБКА УРОКУ З ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ 6 КЛАСУ «ВИГОТОВЛЕННЯ ПРИКРАСИ»

Мета:

- навчальна: формування умінь виготовляти плетені вироби, оздоблюючи їх за своїм смаком; визначати необхідну кількість матеріалів для виготовлення виробу;
- розвивальна: розвиток синхронізованої роботи обох півкуль головного мозку за допомогою кінезіологічних вправ (плетіння двома руками одночасно під час виконання основних прийомів роботи макраме)
- виховна: виховання організованості та доброзичливого ставлення до партнерів під час виконання роботи в парах, групах.

Методи: бесіда з поясненням, демонстрація, спостереження, практична робота.

Обладнання, матеріали та наочність: таблиці, схеми плетіння, картки з твердженнями, презентація, зразки виробів в техніці макраме.

Інструменти та матеріали: нитки, шнури для плетіння, матеріали для оздоблення, струбцини, ножиці, скотч.

Міжпредметні зв'язки: математика, образотворче мистецтво, біологія

Тип уроку: комбінований.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Перевірка присутності учениць, підготовленості їх до уроку. Створення позитивного робочого настрою. Легенда про макраме.

На дошці записаний вислів: «Багато чого не зробиш, поки не вивчишся. Але багато слід зробити, щоб вивчитися. Ніхто не стає майстром, не тренуючись у майстерності». Ян Коменський.

- Діти, прочитайте вислів та поясніть, як ви його розумієте.

II. Актуалізація опорних знань

Гра «Так чи ні». Діти отримують картки з твердженнями, аналізують зміст.

- Дівчатка, на попередньому уроці група учениць отримала завдання більш поглиблено вивчити історію виникнення такої чудової технології плетіння, як макраме. Давайте послухаємо їх повідомлення.

- Пропоную вам згадати, які прийоми плетіння макраме ми вивчили. Один із найпоширеніших прийомів – квадратний вузол. За допомогою нескладної схеми я хочу нагадати вам, як правильно його зав'язувати. Схеми елементів плетіння:

Правосторонній звивистий плаский вузол. Перша та четверта нитки – робочі, друга та третя – основа. Праву робочу нитку покласти на основу, під ліву робочу нитку. Ліву робочу нитку знизу – вгору в петлю. За допомогою цих петель можна сплести правосторонній звивистий ланцюжок.

ПРН на основу, під ЛРН, ЛРН ↑ в петлю

Лівосторонній звивистий плаский вузол. Праву робочу нитку покласти під основу, на ліву робочу нитку. Ліву робочу нитку згори - вниз в петлю. За допомогою цих петель можна сплести лівосторонній звивистий ланцюжок.

ПРН під основу, на ЛРН, ЛРН ↓ в петлю

Якщо чергувати лівосторонній та правосторонній вузли, ми отримаємо квадратний вузол.

III. Мотивація навчально-трудової діяльності

Діти, на попередніх уроках ми познайомилися з основними прийомами плетіння макраме, матеріалами для плетіння, правилами підготовки шнурів до плетіння, дізнались про правила безпечної праці, стежили за тим, щоб не наражати на небезпеку себе та своїх друзів.

Сьогодні на уроці пропоную вам дуже цікаву роботу. І не просто навчитися новому, здобути новий досвід, зробити привабливий виріб, але й зробити добру справу.

Як ви гадаєте, які вимоги можуть бути для виробу, який потрібно реалізувати на благодійному ярмарку? Пропоную вам зробити квітку доброти. Відповідаючи на питання, діти формують пелюстки квітки на дошці.

Усім цим вимогам відповідає невеликий, досить простий, але дуже привабливий виріб – брелок. Давайте роздивимося вироби-аналоги. Всі ці вироби мають схожу конструкцію, але розрізняються видами оздоблення. Це – бісер, бусини, фольга, мушлі, пайетки та інше. Завдяки привабливому оздобленню ваші вироби стануть неповторними.

IV. Практична робота. Виготовлення виробу у техніці «Макраме»

Інструктаж з ОП, дотримання санітарно-гігієнічних вимог.

V. Підбиття підсумків.

Оформлення виставки робіт.

Робота над лепбуком. Продовжити речення:

-Найскладнішим для мене в роботі було те,що...

-Я задоволена (чи не задоволена) результатом праці, тому що...

Оцінювання.

VI. Домашнє завдання.

-Підготувати матеріали для наступного виробу

-продовжити оформлення лепбуку

VI. Прибирання робочих місць.

Література

1. Трудове навчання. 5 – 9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (оновлена). Програма затверджена наказом МОН України від 07.06.2017 № 804

2. Дятленко С.М. Трудове навчання 5 – 9 класи: практичний посібник для вчителів / С.М. Дятленко, Р.М. Лещук, О. Ю. Медвідь; упоряд. С.М. Дятленко; аг. ред. А.І. Терещука. – Харків: Вид-во «Ранок», 2017. 128 с.

Покляцька Г.В.

вчитель-методист української мови та літератури

Гімназія № 109 ім. Т.Г. Шевченка

м. Київ, Україна

РОЗРОБКА УРОКУ З РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ

В умовах сучасної школи одним із головних завдань навчання рідної мови є формування в учнів умінь і навичок, які б сприяли вільному використанню засобів мови в будь-яких життєвих ситуаціях під час сприймання, відтворення і створення висловлювання. Особлива увага нині у шкільному курсі рідної мови відводиться на розвиток зв'язного мовлення. На цих уроках розв'язується комунікативне завдання курсу – сформуванню в учнів комплекс умінь, необхідних для створення текстів.

Мета даної публікації – представити розробку уроку для учнів 6 класу з розвитку зв'язного мовлення.

Основним завданням даного уроку є формування мовленнєвої компетенції школярів. Насамперед учні повинні засвоїти поняття: мова і мовлення; усне і писемне мовлення; стилі і типи мовлення; монологічне й діалогічне мовлення; текст як результат мовленнєвої діяльності, його ознаки; тема та основна думка тексту; абзац та мікротема в тексті. Формування в учнів умінь і навичок зв'язного мовлення тісно пов'язано з іншими напрямками роботи з розвитку мовлення, що здійснюється у процесі реалізації змісту інших змістових ліній: збагачення мовлення з погляду лексичної і граматичної будови; засвоєння норм української літературної мови; розширення культурного кругозору учнів і формування їх особистісних якостей; розвиток інтелекту.

Слід звернути увагу, добираючи види робіт, на те, щоб допомогти дітям усвідомити суть мовного явища. Щоб результат цих занять був позитивний, необхідно повсякчас враховувати вже набуті учнями знання, продумати зміст, методику й організацію кожного з рекомендованих уроків розвитку зв'язного мовлення залежно від теми уроку, характеру і складності навчального матеріалу. Учитель повинен чітко знати, якими вміннями і навичками учні мають оволодіти в процесі самостійного написання твору. Насамперед – це вміння вдумуватися у тему твору, збирати матеріал до твору, дотримуватися певної послідовності викладу, правильно висловлювати думки, виправляти, переробляти написане.

До вашої уваги пропонується розробка уроку для 6 класу на тему: «Твір-опис природи за картиною Катерини Білокур «Квіти за тином».

Мета: формувати текстотворчі вміння; удосконалювати культуру писемного мовлення; сприяти збагаченню й уточненню словникового запасу школяра; розвивати спостережливість, емоції, відчуття прекрасного; зацікавити вітчизняним образотворчим мистецтвом; виховувати любов до рідної землі, гордість за Україну.

Обладнання: інтерактивна дошка, слайди, репродукції картин, магнітофон або ноутбук.

Хід уроку

1. Організаційний момент.
2. Повідомлення теми.

Зв'язне мовлення.

Учитель. З цією темою ми вже не один раз зустрічалися, коли писали перекази та твори. А які типи і стилі мовлення ми при цьому використовували?

Діти відповідають.

Учитель. Нещодавно ми писали твір-опис інтер'єру приміщення. Тоді ви прекрасно описали хто свої улюблені кімнати, а хто шкільні кабінети. Сьогодні у нас теж подібна тема – твір-опис, але описувати ми будемо природу. Але це не звичайний твір-опис природи, який ми раніше писали на основі власного спостереження („Зимова казка”, „Весняна таємниця”, „Шелест осіннього лісу”).

Сьогодні у нас твір-опис природи за картиною. Ми будемо описувати картину, оживляючи зображену на ній природу. Але спочатку давайте пригадаємо українських художників, яких ви знаєте, та картини, які вони написали.

Діти називають картини художників XIX ст. (переглядаючи слайди)

Учитель. Так, і серед цих корифеїв живопису є прекрасна жінка-художник, яка творила чарівний світ природи на полотнах. Її ім'я – Катерина Білокур. Письменник Олесь Гончар назвав її чарівницею із Богданівки. Хто із вас знає її біографію і може нам розказати?

Учні. (Коротко розповідають про життєвий шлях народної художниці).

Учитель. Давайте, діти, і ми поплинемо у чарівний світ мистецтва народної художниці. Звучить запис музичного твору П. Чайковського „Вальс квітів”. Учні розглядають слайди (ілюстрації картин Катерини Білокур).

Учитель. Які враження справили на вас ілюстрації картин Чарівниці із Богданівни? Що в них особливого? хто на вашу думку був учителем Катерини Василівни, адже в школі вона не вчилася?

Діти. Природа.

Учитель. Так, про це писала і сама художниця. „Я на матір-природу дивилась. В неї вчилася. Там цвіте квіточка синя, а там – жовта й червона, там кущик травиці, гілка калини схилилась, а над нею хміль і панич покрутились. Там фіалкові дзвіночки тихесенько вітром гойдаються, а там сині Петрові батого над пахучим чебрецем схиляються... І все це було чудово, чудово! І я передавала на свої картини – і теж виходило чудово!” Давайте запишемо тепер у зошити тему нашого уроку: „Твір-опис природи за картиною”. Сьогодні ми звернемо увагу на одну із картин художниці „Квіти за тином”.

Діти уважно розглядають ілюстрацію картини.

Осмилення картини запитаннями: Що зображено на картині „Квіти за тином”? Які почуття виразила художниця? Яку пору року можна впізнати на основі зображеного? Який настрій викликає картина?

«Дане» «Нове»

1. Образотворча лексика

художник пейзажист, живописець, маляр, майстер пензля
малювати відтворити, відобразити, показати, нанести, створити, втілити
картина ілюстрація, полотно, малюнок, декоративний розпис

2. Назви рослин і їх частин квіти, стебла, гілки, листя, цвіт, пелюстки, пуп'янки, суцвіття

3. Назви квітів мальви, лілії, жоржини, троянди, дзвіночки, флокси, півонії, ірис, нагідки, чорнобривці, ромашки

4. Кольори зелений, салатовий, золотистий, сріблястий, бронзовий, жовтий, жовтогарячий, темно-зелений, червоний, рожевий, голубий

Тема картини – оспівування рідного краю. Головна думка композиції – розмаїття квітів на фоні чистого погідного неба під лагідним сонячним промінням. Головна ідея твору – пробудити любов до землі батьків, виховувати бережливе ставлення до всього, що росте і милує око. Звучить пісня «Квітка душа».

Учитель. А тепер попробуємо описати картину, адже наша тема – твір-опис. А оскільки ми описуємо пейзаж, то пригадаймо, що таке пейзаж. Пейзаж – це вид чи зображення якоїсь місцевості; жанр живопису, в якому предметом зображення є природа. Пейзаж має план: правий (те, що зображено справа), лівий

(те, що зображено зліва), передній (те, що зображено ближче до глядача, в центрі картини), задній (те, що зображено далі).

Отже, на передньому плані у ледь помітному затінку (затемнена частина плоту) видно чіткі обриси кожної квітки, кожного листочка. На другому плані – світловий ефект. Віддаленість манить нас заглянути вглиб і дізнатись, що там, які ще несподівані квіти і кольори. У чому ми бачимо високу майстерність художниці? Виразність кожної пелюстки, пуп'янка, листочка. Які основні кольори? (Червоні, зелені, білі, голубі). Відчувається тиша навкруги. Ніщо не порушує чарівного спокою. Сонце щедро обдаровує земну красу своєю теплотою. А над головою – чисте блакитне небо.

Права частина картини насиченіша. До нас посміхаються чарівні настурції. Лілії ніби підставляють свої корони теплому сонячному промінню. Жоржини нахилили свої важкі голівки до троянд. Півонія соромливо відвернулася від тюльпана. Коли вдивляєшся в них, то відчуваєш, що квіти наче оживають і від них віє прохолодою і п'янким ароматом теплого літа. Поринаєш в чарівну гармонію різнобарвних кольорів і незвичайних форм.

Що ж, усно в нас з вами виходило прекрасно. То ж давайте тепер перенесемо все це на папір. Ви можете вибрати будь-яке із двох запропонованих завдань:

1. Опишіть картину.
2. На основі картини напишіть твір-фантазію.

Робота на чернетках.

Редагування тексту.

Учні зачитують написане. Потім переписують на чистовик.

Учитель. Дорогі дітки, дякую за урок. Давайте творити прекрасне на нашій землі.

Таким чином, представлений урок є важливими для формування мовленнєвої компетенції школярів. У наш час суспільство як ніколи потребує освічених, інтелігентних людей із високим рівнем духовного і мовленнєвого розвитку, сформованим мовленням особистостей, які вміють мислити, правильно й точно висловлювати думки, коректно спілкуватися.

Література

1. Глазова О.П. Рідне слово: Посібник з розвитку зв'язного мовлення. – К.: Магістр-S, 1998. – 54 с.
2. Катерина Білокур: Малярство і проза. – К.: Родовід, 2016. – 108 с.
3. Стасюк С.П. Українська мова. Тематичні словники на уроках розвитку зв'язного мовлення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/mova/72383/
4. Український живопис XIX – початку XX ст. з колекції Національного художнього музею України [альбом / авт. проекту А. Мельник; авт. ст., упорядкув.: О. Жбанкова]. – К.: Артанія Нова, 2005. – 270 с.: іл.

Рижа А.Ю.

вчитель англійської мови

Хмельницька середня загальноосвітня школа

I-III ступенів №22 ім. О. Ольжича

Хмельницький, Хмельницька область, Україна

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНТЕРПРЕТАЦІЙ ШЕКСПІРІВСЬКОГО «ГАМЛЕТА» Л. ГРЕБІНКИ ТА Ю. АНДРУХОВИЧА

Вільям Шекспір належить до такої категорії письменників, яких варто вважати позачасовими класиками світової літератури. Його шедеври, перекладені багатьма мовами світу, вже протягом чотирьох століть привертають увагу не лише читачів, а й глядачів.

Протягом другої половини XIX століття п'єсу В. Шекспіра «Гамлет» перекладали чимало українських письменників, серед них М. Старицький, Ю. Федькович, П. Куліш, П. Грабовський, Б. Грінченко, Л. Гребінкою, Ю. Андрухович та ін., які своєю мовною і стильовою стихією відбивали особливості художнього мислення в українській тогочасній літературі.

Досліджуючи і порівнюючи переклади Л. Гребінки та Ю. Андруховича з оригіналом, можна простежити чимало особливостей в стилі написання та мовній палітрі. Феноменом перекладу Л. Гребінки, на відміну від інших перекладів «Гамлета» є автентична народна мова, експресивна і образна, афористично влучна і невимушена. Тож мова перекладу Л. Гребінки – яскраве досягнення й переконливий доказ життєвості по-справжньому народної української літературної мови.

Сцена 4 Дія 3	Оригінал	Переклад Гребінки	Переклад Андруховича
	O me, what hast thou done?[2]	Що ти скоїв, леле?[3]	Ну що ти наробив?[1]
При перекладі використано українську літературну мову.	Good gentlemen, he hath much talk'd of you. [2]	Панове, вас він згадує всякчас.[3]	Наш <i>син</i> , панове, згадує вас часто. (Слово <i>він</i> замінив на <i>син</i>).[1]

Гребінка у своєму перекладі також використовує архаїзми та метафору.

Сцена 4 Дія 3	Оригінал	Гребінка	Андрухович
Архаїзм	Leave wringing of your hands: peace! sit you down, And let me wring your heart; for so I shall, If it be made of penetrable stuff.[2]	Ви ж не ламайте рук. Не треба, сядьте. Це я зламаю серце вам, якщо Воно лише з крихкого матер'ялу .[3]	А ви сідайте, досить вам ламати. З нещастя руки, краще я зламаю Вам серце, як воно ще не застигло.[1]
Метафора	What have I done, that thou darrest wag thy tongue. In noise so rude against me?[2]	Що я вчинила, що язик твій сину насміввся сичати ?[3]	Що сину я зробила, аби смів ти так напасти?[1]

Не оминає письменник і лайливої та експресивної лексики як і Андрухович. До того ж, Андрухович вдається не лише до волонтаристського перефразування оригіналу, а й дозволяє собі спростити, переробити сюжет, вдатися то етнічних алюзій або просто грубої лексики. Так, від Гамлета чуємо слова *паскуда, мудак, придурок, скурвий син, бидло*, що, на мою думку, є неприйнятним.

Сцена 4 Дія 3	Оригінал	Гребінка	Андрухович
Лайлива лексика	Thou wretched, rash, intruding fool, farewell![2]	Ти, жалюгідний , необачний дурню. Прощай.[3]	Прощай, старий занудо , бідний блазню![2]
Експресивна мова	Come, come, and sit you down; you shall not budge; You go not till I set you up a glass Where you may see the inmost part of you .[2]	Ні, сядьте, сядьте; з місця ані руш, Аж поки в дзеркалі, що я вам дам, Себе розглянете й своє нутро .[3]	Та сидіть ви, не ходіть Нікуди, ані кроку, поки я Тут не поставлю дзеркало, в якому Побачите себе.[2]

І Андрухович і Гребінка часто використовують, опущення, заміну та додавання. Вони часто застосовують конверсію – засіб словотвору, при якому утворення нової частини мови на основі одного кореня викликає внутрішні зміни мовної одиниці, що призводить до зміни семантичних зв'язків слова і його синтаксичних функцій.

Сцена 2 Дія 2	Оригінал	Гребінка	Андрухович
Конверсія	Whether aught, to us unknown, afflicts him thus, That, open'd, lies within our remedy .(виступає іменником)[2]	Нам невідоме так його гнітить, Тоді ми принца зможемо зцілити . (передає іменник-дієсловом)[3]	А це дозволить нам, причину визнавши, Знайти для нього відповідні ліки .[1]
Додавання	Welcome, my friends .[2]	Привіт, вам, любі друзі!	Вітаємо вас, друзі!
Заміна	My too much changed son . Go, some of you, And bring these gentlemen where Hamlet is.[2]	Прошу, негайно, йдіть до мого сина, Що так змінився. Гей, хто-небудь, там, До Гамлета панів цих проведіть.[3]	До Гамлета , ах, як же він змінився... Хто-небудь, їх до принца відведіть.[1]
Опущення	More than his father's death ...[2]	Крім батькової смерті...[3]	Крім смерті – вам відомої не знаєм...[1]

Цікавим фактом є те, що Юрій Андрухович на відміну від Л. Гребінки слідує стратегії очуднення. Стратегії очуднення поглиблює текст, додає йому додаткових смислів та наближує до сучасних реалій. Він використовує характерну для постмодерністів ремінісценцію (інтеркультурних, так і міжлітературних), закликаючи читача глибше сприймати текст, вишукувати в ньому додаткові конотації.

	Оригінал	Переклад Андруховича	Переклад Гребінки
Дія 3 Сцена 4	<i>Thou wretched, rash, intruding fool, farewell! I took thee for thy better. Take thy fortune.</i> [2]	<i>Прощай, старий занудо, бідний блазню! Я сподівався, буде більша риба</i> [1]	Ти, жалюгідний, необачний дурню! Прощай! Я цілив вище, ніж поцілив. [3]

Андрухович використовує внутрішньолітературну ремінісценцію з української народної казки про лисичку-сестричку і вовчика-братика (примовка «Ловися, рибко, велика й маленька!»)

Прикладів можна наводити безліч, оскільки переклад кожного унікальний і по-своєму цікавий. Це далеко не весь перелік художніх, лексичних та мовних особливостей цих двох варіантів перекладу.

Отже, можна зробити висновки:

У Гребінки стиль приземленіший на відміну від Андруховича. У його тексті більше просторічних слів та виразів, хоча вульгаризми і лайка наявні у них обох.

Перекладацька стратегія Л. Гребінки виразно позначена рисами, які формують небароковий стиль його перекладу «Гамлета».

Андрухович здійснив свою інтерпретацію у постмодерністському стилі і адаптував до сучасності.

Переклад Андруховича вражає антиінтелектуалізмом, образною спрощеністю вислову порівняно з оригіналом, наявністю вкрай брутальної лексики. Образ Гамлета в Андруховича з повним правом можемо назвати новим українським Гамлетом, який не має настільки високих манер як Шекспірівський Гамлет.

Юрій Андрухович широко вдається не тільки до перефразувань, а й до переробок та спрощень тексту оригіналу, свідомо наближаючи його до масової української аудиторії. Груба лексика, відвертіші фізіологічні конотації й загальний тональний зсув перекладу в бік саркастичної іронії викликають і зсув емоційної тональності окремих фрагментів п'єси з піднесено-трагічної на трагіфарсові.

Існує чимало інших більш вдалих інтерпретацій «Гамлета», де зберігається і влучно передається саме та епоха, манери, риси, традиції, які описував Шекспір.

Література

1. Шекспір, Вільям. Гамлет, принц Данії/ Пер. з англ. Ю. Андруховича. – К.: А-ба-ба-га-ла-ма-га, 2008.
2. <http://shakespeare.mit.edu/hamlet/full.html>
3. http://www.ae-lib.org.ua/texts/shakespeare_hamlet_ua.htm

Сагінашвілі І.Г.

вчитель математики

Технічний ліцей Шевченківського району

м.Київ, Київська область, Україна

РОЗРОБКА ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ З МАТЕМАТИКИ (9 КЛАС)

Варіант 1

I рівень (3 бали)

Завдання 1–3 мають по чотири варіанти відповідей, з яких тільки одна відповідь правильна. Оберіть правильну, на вашу думку, відповідь та позначте її.

1. Оцініть площу квадрата зі стороною a см, якщо $3,1 < a < 3,2$.

A) $6,2 < S < 6,4$	Б) $11,4 < S < 12,8$	В) $9,61 < S < 10,24$	Г) $12,4 < S < 12,8$	☐
--------------------	----------------------	-----------------------	----------------------	--------------------------

2. Укажіть нулі функції: $y = x^2 - 4x + 3$

A) 1	Б) 3	В) $-1; -3$	Г) $1; 3$	☐
------	------	-------------	-----------	--------------------------

3. Знайдіть десятий член арифметичної прогресії (a_n), якщо $a_1 = 10, d = -2$.

A) -8	Б) -16	В) 8	Г) -20	☐
---------	----------	--------	----------	--------------------------

II рівень (3 бали)

Завдання 4 передбачає встановлення відповідності. До кожного рядка, позначеного цифрою, доберіть один відповідник, позначений буквою, і поставте позначки в бланку на перетині відповідних рядків (цифри) і колонок (букви).

4. Установіть відповідність між векторами (1–3) і паралельними їм векторами (А–Г), якщо $K(2;4), L(1;0), M(0; -1)$.

1. \vec{KL}	А. $(4;4)$
2. \vec{KM}	Б. $(5;-3)$
3. \vec{LM}	В. $(2;5)$
	Г. $(-2;-8)$

	А	Б	В	Г
1				
2				
3				

III рівень (3 бали)

Розв'яжіть завдання 5 і 6 та запишіть відповідь.

5. Розв'яжіть систему нерівностей:

Варіант 3

I рівень (3 бали)

Завдання 1–3 мають по чотири варіанти відповідей, з яких тільки одна відповідь правильна. Оберіть правильну, на вашу думку, відповідь та позначте її.

1. Оцініть площу квадрата зі стороною a см, якщо $5,4 < a < 5,5$.

A) $21 < S < 22$ Б) $29,16 < S < 30$ В) $29,7 < S < 31$ Г) $29,16 < S < 30,25$

2. Знайдіть нулі функції: $y = x^2 - 4x + 4$

A) $-2; 2$ Б) 4 В) 2 Г) -2

3. Знайдіть шістнадцятий член арифметичної прогресії (a_n), якщо $a_1 = -4, d = 9$.

A) 139 Б) -131 В) -139 Г) 131

II рівень (3 бали)

Завдання 4 передбачає встановлення відповідності. До кожного рядка, позначеного цифрою, доберіть один відповідник, позначений буквою, і поставте позначки в бланку на перетині відповідних рядків (цифри) і колонок (букви).

4. Установіть відповідність між векторами (1–3) і паралельними їм векторами (А–Г), якщо $K(2;4)$, $L(1;0)$, $M(0; -1)$; $S(1; -3)$.

	А	Б	В	Г
1				
2				
3				

1. \vec{KM}	А. $(-2;4)$
2. \vec{MS}	Б. $(4;4)$
3. \vec{LM}	В. $(-3;3)$
	Г. $(2;5)$

III рівень (3 бали)

Розв'яжіть завдання 5 і 6 та запишіть відповідь.

5. Розв'яжіть систему нерівностей:

$$\begin{cases} \frac{2x - 2,5}{3} > 3x + 1,5; \\ 3x + 7 \leq 2x + 11. \end{cases}$$

Відповідь: _____

6. Продовження бічних сторін AB і CD трапеції $ABCD$ перетинаються в точці K , причому $AB : BK = 2 : 5$. AD – більша основа трапеції. Знайдіть довжини основ трапеції, якщо їх різниця дорівнює 10.

Відповідь: _____

Сізова Л.Е.

учитель біології

Мелітопольська загальноосвітня школа I-III ступенів № 4

м. Мелітополь, Запорізька область, Україна

КОНСПЕКТ УРОКУ - ТРЕНІНГУ З ОСНОВ ЗДОРОВ'Я У 8 КЛАСІ КРАСА І ЗДОРОВ'Я. ІДЕАЛИ КРАСИ І ЗДОРОВ'Я. ВПЛИВ МОДНИХ ТЕНДЕНЦІЙ НА ЗДОРОВ'Я.

Мета:

- формувати цілісне уявлення про красу як гармонію фізичного, психологічного та соціального благополуччя людини.
- оволодіння основами здорового способу життя, життєвими навичками, розвиток самозарядності, активної громадської позиції.

Завдання уроку:

- Розкрити небезпеку від процедур пірсингу та татуажу.
- Продовжити формулювати ознаки гармонійного розвитку особистості та естетичних виявів здоров'я;
 - поглибити знання про чинники збереження духовної складової здоров'я;
 - продовжити розкривати вплив витворів мистецтва, моральних засад на формування здоров'я людини;
 - розвивати вміння розуміти послідовність та причинно-наслідкові зв'язки, а також систематизувати, доводити, моделювати;
 - виховувати естетичний смак,
 - продовжувати виховувати потребу ведення здорового способу життя для гармонійного розвитку.

Очікувані результати від тренінгу. Учні зможуть:

- називати ознаки зовнішньої і внутрішньої краси людини
- усвідомлювати можливі наслідки пірсингу, татуажу та косметичних операцій.
- розпізнавати рекламні стратегії, пов'язані з індустрією моди
- давати обґрунтовані поради один одному щодо догляду за шкірою і як залишатись здоровими і красивими.

Наскрізнi змістовні лінії: Т2(Громадянська відповідальність),

Т3 (Здоров'я і безпека)

Т4 (Підприємливість і фінансова грамотність)

Тип уроку: засвоєння нових знань

Форма уроку: урок - тренінг

Обладнання: телевізор, презентація «Ідеали краси в різні епохи і в різних країнах», плакати: «Правила роботи», «Очікувані результати», папір, маркери для роботи в групах

Матеріали: папір, олівці, маркери, фломастери.

Що підготувати заздалегідь: плакат «Ваші очікування», альпіністів, фото.

Хід уроку

I Вступна частина тренінгу

1. Організаційний момент

1.1 Привітання. Налаштування на позитив.

Доброго дня!

Вітаю всіх присутніх на уроці основ здоров'я . Давайте привітаємо один одного оплесками.

Щоб бути успішною і щасливою людиною в житті – необхідно вміти зловити момент. Я разом із сучасною українською групою «Антитіла» пропоную вам зараз почати це робити. (Звучить пісня групи Антитіла)

Зніми цю мить! -

На ній ми такі класні!

Життя летить!

Екрани старі гаснуть!

Лови момент! -

Ці кадри такі шалені!

Це наше місце! Це наше небо!

2. Актуалізація опорних знань.

2.1 Бесіда з учнями:

На минулому уроці ми вивчали як формуються життєві цінності у людини.

- Що ви особисто найбільше цінуєте в своєму житті? (назвіть одну-дві підліткові цінності)

- Як ви гадаєте, що є найбільшою цінністю для дорослих (батьків, вчителів)?

- Чи однакові цінності дорослих і підлітків?

2.2. Повідомлення теми уроку, мети, очікуваних результатів.

Сьогодні на уроці ми розглянемо ще одну важливу цінність для багатьох людини це її краса.

Отже, тема нашого уроку – «Краса і здоров'я»

1. Мета уроку: (оголошення мети уроку)

2. Очікувані результати – (оголошення очікуваних результатів)

3. Вправа «Очікувані результати». Гора Олімп.

4. Правила групи.

Під час роботи на тренінгу ми з вами користуємося певними правилами, давайте їх пригадаємо

Скажіть усі згодні з правилами, можливо ви хочете додати нове правило.

5. Вправа «Знайомство». «Чарівна скриня»

II. Основний блок.

1. Міні лекція.

Як ви розумієте, в цій вправі кожен з вас бачив своє зображення і називав свої ознаки краси. Те що ви вважаєте цінним і важливим у своїй зовнішності.

Хочу вам сказати що уявлення про красу змінювалися із часом.

Кожна епоха породжувала свій ідеал.

Він залежав від клімату, політичних і економічних умов, релігії.

Стародавні греки створили свій естетичний ідеал на базі гармонії фізичної досконалості тіла і духу. А фізична досконалість по-грецьки — це Олімпійські ігри, спартанське виховання.

В середні віки ставлення до зовнішності порівняно з античністю сильно змінилося. Краса в цей період вважалася гріховною. Ідеал краси Середньовіччя — це дівчина з дуже блідою, білосніжною шкірою, худа і виснажена. Щоб досягти блідості, дівчата не тільки натирали обличчя лимоном, але і робили кровопускання.

У 19 століття цінується природна краса. Дівчина повинна бути стрункою, в легкому платті з великими очима і білою шкірою. У моді була так звана болюча жіночність: блідість, слабкість і запаморочення.

2. Вправа «Завчасне анкетування»

Хто для вас є ідеалом краси?

Думаю вам буде цікаво дізнатись, хто є ідеалом краси для наших старшокласників (повідомлення результатів опитування учнів 9-10 класів, проведеного напередодні уроку)

3. Вправа «Ознаки краси»

Я пропоную вам об'єднатись у 2 групи. Група – дівчат, і група-хлопців.

Вам слід записати на ватманах перелік ознак зовнішньої і внутрішньої краси протилежної статі, які для вас є ідеалом і ви цінуєте ці риси .

(тобто хлопці визначають ознаки краси дівочої, а дівчата – чоловічої)

Робота груп 3-4 хвилини.

Презентація учасниками груп результатів роботи.

Сучасна людина ніколи не відмовиться від тих властивостей і якостей, які роблять її здоровою. Саме здорову людину більшість людей вважають красивою.

Подивіться на вислови, які у нас на дошці, як ви їх розумієте? Яку красу ми розрізняємо в людях?

Отож, є краса – зовнішня і внутрішня.

Підсумок:

Упевненість в собі, своїй привабливості дуже важлива, особливо для молоді. Але ваша привабливість визначається не лише ідеальними рисами обличчя чи красивими пропорціями тіла.

Критерії людської краси такі різні, що їх майже неможливо звести до спільного знаменника. Можливо цього й не варто робити, оскільки сенс краси полягає в її неабиякій розмаїтості.

- За якими ж ознаками ми робимо висновок, що людина красива?(обговорення)

- Здоровий колір обличчя, блискуче волосся, пряма постава – це ознаки якої складової здоров'я? (фізичної)

- Хороший настрій, надійність і відкритість в спілкуванні – це яка складова? (соціальна)

- Співчутливість, філософське відношення до невдач – це складова здоров'я ... (психічного і духовного)

Отож, краса – це гармонія духовності, фізичної привабливості, соціальності й емоційної зарядженості

4. Фізкультхвилинка «Денс»

(Пісня Джастина Тімберлейка Can't stop the feeling!)

Усі стають у коло. Спочатку повільно, а потім швидше і швидше говорять разом із тренером слова й показують відповідні частини тіла руками:

- Голова, плечі, коліна, пальці (клацання пальцями).
- Коліна, пальці.
- Коліна, пальці.
- Голова, плечі, коліна, пальці

5. Вправа «Асоціативний куш»

- Скажіть, а що роблять сучасні люди, щоб бути красивими?(відповіді записуються на фліпчарт)

(приклади: стежать за модою, фарбують волосся, роблять макіяж, татуювання, пірсинг, дотримуються дієти, займаються спортом, пластичні операції...).

Як ви гадаєте, що з цього переліку може бути дуже небезпечним для здоров'я?

Такий метод як пластична хірургія направлений насамперед на виправлення вроджених вад і допомогу людям, які зазнали травмвань. Цей метод також використовується зараз для омолодження і вдосконалення зовнішності. Існує мода на пластичні операції серед співаків, артистів, навіть політиків. Пластичні операції пов'язані з багатьма ризиками, тому їх використання для вдосконалення зовнішності може мати протилежні наслідки.

На щастя, без згоди батьків, підлітки не можуть робити такі операції.

Але серед молоді досить популярними є такі методи «удосконалення» свого тіла як пірсинг і татуювання, на які дозвіл від батьків не вимагається.

Що ж це за методи, в чому їх краса для і тіла і в чому небезпека? На ці питання ви давали відповідь заздалегідь, працюючи в групах (учні отримали випереджальне домашнє завдання. І група –досліджувала тему «Пірсинг»,

ІІ група – досліджувала тему «Татуаж»

6.Колажі «Краса вимагає...»

Презентація результатів дослідження (проектів - колажів)

Отже, (висновки роблять учні) під час виконання пірсингу та татуювання і після них існує великий ризик для життя і здоров'я .

Татуювання може залишитися з людиною на все життя, адже процедура його видалення дорога і малодоступна.

Треба мати чітку життєву позицію і знати що ти робиш і для чого це тобі. І навіть якщо реклама переконує що це модно і красиво пам'ятати що виробники косметики і продавці дбають про свої інтереси і свій прибуток.

Тож якщо ставитися до моди спокійно, вибирати те що потрібно вам, то із цією прекрасною дамою можна дружити.

III Завершення тренінгу

1. Очікуванні результати.

Повернемося до нашого Олімпу. Чи справдилися ваші очікування?

Підійдіть до нашого» Олімпу» і перетягніть вашого «альпініста» ті хто сьогодні на уроці дізнався більше ніж очікував?

Прокоментуйте своє рішення.

Що нового дізналися на уроці?

Що прийняли до уваги, і в майбутньому будете більш обережними?

2. Самооцінювання

Прийшов час оцінити свою діяльність на уроці, візьміть картки само оцінювання і поставте собі оцінки.

3. Домашнє завдання:

Опрацювати § 14 (за бажанням, переглянути відео: Жертви пластичної хірургії) https://www.youtube.com/watch?v=sV_MNHaeQwc

4.Рефлексія. Вправа «Порада другові»

Деякі люди не залежно від віку не втрачають красу - красу обличчя перетворюють на красу серці. Я бажаю вам зберегти свою красу і здоров'я на все життя. А щоб ви змогли швидше реалізувати ці перетворення прийміть ці поради і подарунки від друга

Кожен з вас зараз вибирає певну пораду (навмання), обмірковує і дає пояснення – яким чином ця порада допоможе красі і здоров'ю?

Поради:

- Ні! Шкідливим звичкам!
- Займіться спортом!
- Вживайте вітаміни!
- Правильно харчуйся!
- Пийте чай!
- Веселіться!
- Будьте спокійні!
- Мийте руки!
- Використовуйте безпечну косметику!

5.Ритуал прощання. Вправа «Оплески»

Учні стають у коло, аплодують і вигукують «Ми – молодці!»

Учитель: Усі ви молодці, урок завершено, до зустрічі!

Солонина Н.О.

вчитель української мови та літератури

Лицей №1 с. Петропавлівська Борщагівка,

Києво-Святошинський район, Київська область, Україна

РОЗРОБКА БІНАРНОГО УРОКУ З АСТРОНОМІЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Бінарні уроки в сучасній освіті є вже звичним явищем, адже вони є практичним відображенням інтегральної технології навчання і являють собою нестандартну форму творчості двох педагогів. Такі уроки сприяють формуванню пізнавального інтересу учнів, розгляду явища з кількох сторін одночасно. Уроки української мови та літератури найчастіше поєднують з уроками зарубіжної літератури, історії, мистецтва. Пропоную до уваги бінарний урок з астрономії та української мови в 11 класі.

11 клас

Бінарний урок з астрономії та української мови

Тема: Основи космонавтики. синоніміка односкладних та двоскладних речень

Мета: ознайомити учнів з історією розвитку космонавтики, акцентувати увагу на внеску українських учених у розвиток космонавтики; узагальнити та систематизувати набуті знання та практичні навички з «Синтаксису», «Лексикології» та «Стилістики»; формувати ключові компетентності спілкування державною мовою, вміння усно і письмово висловлювати думки, аналізувати, порівнювати, робити самостійно висновки; розвивати компетентність в природничих науках і технологіях, інформаційно-цифрову компетентність, інтерес до науки, логічне мислення, творчу уяву, стилістичні навички, вміння навчатися впродовж життя; виховувати почуття патріотизму й національної гордості, повагу та національну гідність до української науки та культури.

Тип уроку: засвоєння нових знань; узагальнення та систематизація вивченого.

Обладнання: презентації, плакати, збірник тестових завдань з української мови та літератури

О. Авраменко.

Хід уроку

I. Організаційний момент

II. Оголошення теми і мети уроку

Епіграф: « Хоч і далекі від очей простори неба, та не такі вони віддалені від розуму людського...» (Ю. Дрогобич)

III. Вивчення нового матеріалу

Учитель астрономії: 12 квітня у далекому вже 1961 році полетіла у космос перша в історії людина – радянський громадянин Юрій Гагарін. Відтоді весь світ, згідно з рішенням ООН, відзначає День космонавтики. То що ж таке космонавтика і яке її значення в нашому житті?

- Космонавтика вивчає рух штучних супутників Землі (ШСЗ), космічних кораблів і міжпланетних станцій у космічному просторі.

Космонавтика в наш час використовується не тільки для вивчення Всесвіту, але й приносить велику практичну користь людям на Землі. Дослідження за допомогою штучних супутників Землі суттєво збагатили людське уявлення про верхні шари атмосфери, підвищили точність та надійність метеорологічних прогнозів. Завдяки супутникам бурхливо розвивається світова інформаційна мережа Інтернет, навігація, геологія, існує супутниковий радіо- та телевізійний зв'язок, супутникова телефонія.

Ще з давніх - давніх часів космос привертав до себе увагу людей, які спочатку прагнули лише злетіти у повітря, щоб оглянути Землю з висоти пташиного польоту.

Учитель української мови: згадаймо міф про юнака Ікара та його політ на крилах із пір'я.

1 учень: Відомий механік Дедал з Афін із сином Ікаром деякий час жили на острові Крит, де будували палац для царя. Через деякий час вони вирішили

повернутись до Афін, але цар їх не відпускав. Навколо острова була вода, тож і можливості потрапити додому, здавалося, не було. Але Дедал знайшов вихід. Він змайстрував з пір'я дві пари крил: одні для себе, другі — для сина. Піднялись на високу гору. Дедал прив'язав крила синові і собі. Наказав синові високо не злітати, а робити все те, що робить він сам. І ось вони летять, як птахи, а внизу під ними море. Спочатку Ікар робив все так, як батько. Але згодом йому закортіло злетіти вище, ближче до Сонця. І тут трапилось нещастя. Сонячні промені розтопили віск, яким було скріплене пір'я на крилах, Ікар упав із великої висоти і загинув.

Звісно, це легенда. В ній відбито давню мрію людей дістатися космосу й вивчити його. Багато віків поспіль інтерес до майбутнього освоєння космосу підтримувала художня література.

Учитель астрономії: Та справжнє виникнення космонавтики було пов'язане звичайно не з літературою, а з розвитком наукових знань. Ще в 1731 р. вийшла з друку книга геніального англійського фізика Ісаака Ньютона, в якій він сформулював поняття штучного супутника Землі та прорахував швидкість, потрібну для виходу тіла у космічний простір. Поступове накопичення наукових знань призвело до того, що вже в кінці 19 - на початку 20 століття ідея космічного польоту перетворилася на реальне науково-технічне завдання.

Учитель української мови: Усе почуте про космонавтику варто записати кількома ключовими реченнями:

1. 12 квітня у далекому вже 1961 році полетіла у космос перша в історії людина – радянський громадянин Юрій Гагарін.
2. Згадаймо міф про юнака Ікара та його політ на крилах із пір'я.
3. У легенді відбито мрію людей дістатися космосу й вивчити його.
4. Геніальна книга Ісаака Ньютона.

До цих речень ми повернемося після того, як згадаємо:

- Що вивчає синтаксис?
- Які бувають речення за будовою?
- Хто дасть наукову довідку про двоскладне речення?

1 учень: Двоскладне речення – це просте речення, у якому наявні два головні члени речення: підмет і присудок (наприклад, Незвіданий ще космос манить людство).

Головний член може бути пропущений. Таке речення називається неповним, його слід розрізняти з односкладним. (наприклад, Марс у темряві - наявна обставина).

Обставина – це другорядний член групи присудка.

- Хто розповість про односкладне речення?

2 учень: Односкладні речення – це такі речення, граматична основа яких складається лише з одного головного члена, причому зміст речень залишається зрозумілим.

Односкладні речення з головним членом підметом називаються називні. У такому реченні, крім підмета, може вживатися означення або додаток, адже обставина – це другорядний член групи присудка. (наприклад, Незвіданий космос. Космос з нами).

Односкладні речення з головним членом присудком, поділяють на:

- означено-особові речення: (наприклад, Мрію про подорож у космос).
- неозначено-особові речення: (наприклад, Завершили політ успішно).
- узагальнено-особові: (наприклад, Відкривайте космічні простори).
- безособові речення: (наприклад, Як добре тут!)

Тож вернімось до записаних речень. Визначте їх тип.

Учитель астрономії: А тепер давайте ознайомимося з етапами освоєння космосу.

I етап — етап наукової фантастики — пригадайте хоча б роман Жуля Верна «З гармати — на Місяць» про подорож на Місяць трьох космонавтів у порожньому гарматному ядрі, яким вистрілили із гігантської космічної ракети; «Аеліту» Олексія Толстого про фантастичну подорож землян на Марс.

II етап — теоретичний етап підготовки - розрахункові роботи «піонерів космонавтики» - Миколи Івановича Кибальчича, Костянтина Едуардовича Ціолковського та Юрія Васильовича Кондратюка, які обґрунтували лише саму можливість польотів у космос.

Доповіді учнів: 1 учень: Микола Іванович Кибальчич (1853 - 1881) — винахідник і революціонер-народник, народився 31 жовтня 1853 року в місті Короп Чернігівської області. Створив бомбу за допомогою якої 13 березня 1881 року здійснив замах на імператора Олександра II «Визволителя».

2 учень: Костянтин Едуардович Ціолковський (1857 - 1935) — радянський вчений-теоретик польського походження, є одним із засновників ракетобудування та сучасної космонавтики, педагог, письменник.

Про свій сенс життя К.Е. Ціолковський говорив так: «Основний мотив мого життя – не прожити даремно, а просунути людство хоч трішки вперед. Ось чому я цікавився тим, що не давало мені ні хліба, ні сил, але я маю надію, що мої роботи, можливо зараз, а можливо в далекому майбутньому дадуть гори хліба і безодню могутності..

Згадаймо загадкову постать ще одного вітчизняного дослідника міжпланетних польотів – Юрія Васильовича Кондратюка.

3 учень: Юрій Васильович Кондратюк (1897 р.н.)– псевдонім, з яким він увійшов в історію космонавтики. Справжнє ім'я - Олександр Гнатович Шаргей. Кондратюк — український вчений-винахідник, один із піонерів ракетної техніки й теорії космічних польотів. Автор так званої «траси Кондратюка» — найбільш енергетично вигідної траси космічного польоту на Місяць з планети Земля, розрахована Кондратюком і опублікована ним у книзі «Завоювання міжпланетних просторів» (1929 р.). Равликова траєкторія польоту космічного корабля була використана через 40 років американцями у проекті «Аполон» при плануванні висадки американських астронавтів на Місяць (1969 р.). Саме Кондратюк вивів основне рівняння польоту ракети, першим виклав теорію багатоступеневих ракет.

На честь вчених-теоретиків названо вулиці, навчальні заклади, небесні тіла, їм встановлено пам'ятники та відкрито музеї.

III етап — етап практичної реалізації космічних польотів.

Основоположником практичної космонавтики вважається Сергій Павлович Корольов (1907— 1966) – геніальний конструктор із Житомирщини, «батько»

радянської космічної програми. Під його керівництвом було запущено першу міжконтинентальну балістичну ракету, перший штучний супутник Землі (4 жовтня 1957 р), перший політ людини в космос (12 квітня 1961 р.) та вихід людини в космос (18 березня 1965 р.—

Учитель української мови: Повертаємось до односкладних речень. У тестових завданнях з української мови обов'язковим є визначення типу односкладного речення. Перевіримо завдання 25, ст. 17(за О. Авраменком), яке ви виконували вдома. Чому речення варіанту А зайве?

Учитель астрономії: Ми з вами згадали історію зародження космонавтики. А які ж її сучасні досягнення?

Україна — визнана в світі космічна держава. 19 листопада 1997 р. - відбувся політ першого і єдиного космонавта незалежної України - Леоніда Каденюка. Україна бере активну участь у міжнародних космічних програмах. Провідну роль в цьому грає Південний машинобудівний завод та конструкторське бюро Південне в Дніпрі, яке було створене на початку 50-х років 20 ст. Його очолив видатний конструктор ракетної техніки Михайло Кузьмич Янгель. Тут виготовлено понад 400 штучних супутників Землі. Там створюють та серійно виробляють ракети-носії «Зеніт», «Дніпро», «Циклон», космічні апарати «Січ-1», «Океан-О», «АУОС» та «Мікрон», системи управління.

Учитель української мови: Що таке синонімія? Абсолютні синоніми?

1 учень: Синонімія – повний або частковий збіг значень двох чи кількох слів; подібність слів, морфем, фразеологічних одиниць або синтаксичних конструкцій.

Абсолютні синоніми – слова, що однакові за лексичним значенням (наприклад: алфавіт – абетка, тріумф - успіх).

Що таке стилістичні синоніми?

2 учень: Стилiстичні синоніми – мають виразно експресивне забарвлення і належать до конкретних стилів мовлення (наприклад: лице – нейтральна, пика - розмовна).

Контекстуальні синоніми – близькі за значенням слова лише в певному контексті (наприклад: високий (урожай), багатий (урожай)).

Фразеологічні синоніми – це стійкі сполучення слів, які виступають в якості синонімів (наприклад: коли рак свисне (ніколи) – після дощуку в четвер).

Синтаксичні синоніми – різні синтаксичні конструкції, вживані для вираження тієї самої думки (наприклад: Я їду працювати в Одесу, бо дуже люблю це місто (складнопідрядне). Я їду в Одесу – дуже люблю це місто (безсполучникове)).

Синтаксичний практикум

Замінити подані синтаксичні конструкції на синонімічні (двоскладні на односкладні речення).

1. Дані зі супутників Землі дали можливість підвищити точність та надійність метеорологічних прогнозів. (Зі супутників можливо отримувати точні та надійні метеорологічні прогнози).

2. Поява супутникового зв'язку обумовлює виникнення світового інформаційного простору. (Виникнення світового інформаційного зв'язку завдяки появі супутникового зв'язку).

Учитель астрономії: Як ви вже зрозуміли, супутники відіграють дуже важливу роль у житті людини. Давайте подумаємо що потрібно для запуску штучного супутника у космос?

Потрібно: 1) подолати земне тяжіння; 2) розігнати об'єкт до визначеної швидкості.

Мінімальна швидкість необхідна для подолання сили тяжіння, якої треба надати тілу у горизонтальному напрямку біля поверхні Землі, щоб воно не впало на Землю, а оберталося навколо Землі по коловій орбіті, радіус якої дорівнює радіусу Землі, тобто стало її штучним супутником, називається першою космічною швидкістю, $v_1 = 7,9$ км/с.

Виявляється, що в реальних умовах жодний супутник не може обертатися біля самої поверхні Землі по коловій орбіті з першою космічною швидкістю. Чому?

Бо великий опір повітря розігрів би поверхню ракети до такої високої температури, що вона б миттєво розплавилася. Тому ракети під час старту з поверхні Землі спочатку піднімаються вертикально вгору до висоти кілька сотень кілометрів, де опір повітря незначний, і тільки тоді супутникові надається відповідна швидкість у горизонтальному напрямку.

Форма орбіти, по якій рухається супутник, не завжди буде коловою. Орбіта може бути у формі еліпса, параболи або гіперболи. Це залежить від швидкості.

Якщо швидкість більша за v_1 але менша v_2 , то супутник рухається по еліпсу.

Друга космічна швидкість (швидкість звільнення), $v_2 = 11,2$ км/с - найменша швидкість, при якій тіло рухається по параболічній траєкторії, покидає поле земного тяжіння й може стати супутником Сонця.

Третя космічна швидкість $v_3 = 16,7$ км/с — мінімальна швидкість, коли ракета при старті з поверхні Землі рухаючись по гіперболі може покинути сферу тяжіння Сонця й полетіти в галактичний простір.

Учитель української мови: Сьогодні неодноразово звучало слово «космос». А як ви розумієте вислови: космічні висоти, космічні ціни, космічна людина?

Складання асоціативного грона «Космос».

Учитель астрономії: А що таке космос з точки зору науки і де його межа?

Космос - відносно порожні ділянки Всесвіту, розташовані поза межами атмосфери небесних тіл. Чіткої межі між земною атмосферою та космосом не існує, оскільки зі збільшенням висоти атмосфера розріджується поступово. Тому Міжнародна Федерація Аеронавтики (МФА) робочою межею між атмосферою та космосом встановила висоту 100 км (Лінія Кармана).

Учитель української мови: Сьогодні часто можна почути вислів космічна музика. Що ж це таке? Це загальний термін, який викликає у слухачів глибокі просторові відчуття, планетарні образи, галактичні пейзажі і стимулює космічний політ, неземну красу і відчуття вітаїзму. Така музика є саундтреками

до фільмів, використовується у різних релаксаційних та медитаційних практиках. До вашої уваги пропонується космічна музика, але не лише для прослуховування. Ваше завдання написати есе. Нагадаймо ознаки цього жанру.

1 учень: Есе – це прозовий твір невеликого обсягу і вільної композиції, виражає індивідуальні враження та міркування з конкретного приводу чи питання.

Ознаки есе:

- довільна форма;
- дотримання теми;
- суб'єктивність викладу думок;
- наявність художніх образів, асоціацій, афоризмів;
- висока ступінь відвертості.

Напишіть есе (6-7 речень) на тему: «Я і космос».

Домашнє завдання: Закінчити есе, використовуючи двоскладні та односкладні речення; закріпити вивчене сьогодні на уроці за параграфом 5 (з астрономії).

Сухомлинова М.М.

заступник директора з виховної роботи,
вчитель української мови і літератури

Криворізька загальноосвітня

школа – інтернат I- II ступенів №4

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

СТАНОВЛЕННЯ ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ З УЧИТЕЛЕМ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Протягом останнього періоду у методології шкільної освіти все виразніше затверджується цінність особистісного розвитку дитини, зосередженість навчально-виховного процесу на потребах навчання, виховання і розвитку кожного учня. У концепції 12-річної освіти в основу чинників, що визначають якість навчального процесу, покладено принцип врахування вікових і типологічних особливостей учнів певного класу, індивідуальних характеристик кожного школяра. Всебічне вивчення можливостей, прогнозування потреб найближчого розвитку учнів на основі реального знання індивідуальних особливостей є обов'язковою ознакою сучасного підходу до організації навчально-виховного процесу. Обов'язковим результатом навчання в сучасній школі є формування мислячої, активної, естетично сприйнятливої, творчої особистості юного громадянина України, який у майбутньому був би здатний до плідної продуктивної праці.[3]

Це наскрізна міжпредметна мета, добре відома вчителям. Однак, вона слабо реалізується на практиці через недооцінку процесуальної складової навчання засобами кожного навчального предмета, зокрема - української мови і

літератури. Цим і обумовлена актуальність проблеми дослідження: визначення умов, пошук засобів, які б забезпечували формування творчої особистості школяра, підсилювали креативність змісту навчального матеріалу. Формування креативної індивідуальності учнів є важливою проблемою сучасної української школи, і для розв'язання даної проблеми слід задіяти резерви навчальної взаємодії, у тому числі і ті резерви, які містить процес засвоєння учнями скарбів рідної літератури. Становлення творчої індивідуальності школярів у процесі педагогічної взаємодії з учителем на уроках української мови та літератури на мою думку, можливе за наявності таких психолого-педагогічних умов: [11,42]

- на провідній ролі навчання в творчому розвитку учнів: навчання повинно орієнтуватися на ті функції, які стимулюють подальший творчий розвиток школярів;

- на взаємозв'язку навчальної діяльності і творчого розвитку: шлях, за яким учні в ході засвоєння знань спеціально навчаються раціональним прийомам пізнавальної діяльності, стимулює їхній розумовий розвиток; вироблення в учнів узагальнених прийомів навчальної роботи приводить до значних зрушень в їх розумовому і творчому розвитку;

- на активній позиції учня в навчальному процесі: тільки тоді можна говорити про активність учня, якщо в процесі навчання йому надана можливість навчатися відповідально до своїх навчальних можливостей і творчих здібностей.

- звільнити особу від тотальної всеохоплюючої регламентації мислення, оскільки вона породжує психічні бар'єри для розвитку самостійності і творчості.

- проводити навчання на високому рівні складності (за дослідженнями психологів, саме таке навчання спонукає до творчості).

- посилити роль гіпотетичного мислення в навчанні, що сприятиме здатності передбачати, висловлювати свої думки, ідеї та захищати їх.

- систематично створювати ситуації вибору для учнів і давати можливість здійснювати цей вибір.

- підвищити питому вагу діалогічної форми навчання як особливої “взаємодії повноцінних розумів” (М. Бахтін), що обумовлює поєднання зовнішнього й внутрішнього діалогів. Спонтанність, фантазійність, багатоваріативність, хаотичність, неконтрольованість процесу розгортання думки, використання „інсайту”, підсвідомого у розв'язанні проблем, широке поле пошуку інформації, несподіваність, раптовість виникнення ідей, іноді наявність суперечностей як результат необґрунтованих здогадок і припущень – ознаки, які вказують на наявність творчих здібностей. Підхід до розвитку творчої індивідуальності учнів, як до розвитку, насамперед, загальних творчих здібностей, а не суто математичних, філологічних тощо, - є продуктивним на думку сучасних дослідників у тому розумінні, що на основі структури загальних (інтелектуальних, творчих) здібностей і через них розвиваються саме спеціальні здібності.

Для своєї педагогічної взаємодії з учнями я використовую модель творчої особистості, створену доктором педагогічних наук С.О. Сисоєвою і відповідно до цієї моделі визначила, що творча індивідуальність – це креативна особистість, яка внаслідок впливу зовнішніх факторів набула необхідні для актуалізації своїх

творчих можливостей додаткові якості, що сприяють досягненню творчих результатів в одному чи декількох видах творчої діяльності. [7,148] Отже, становлення творчої індивідуальності сучасних школярів, на мою думку, можливе за наявності таких психолого-педагогічних умов:

1. Своєчасної науково обґрунтованої діагностики творчих умінь та психічних процесів учнів (які ми описали у попередньому підрозділі).

2. Знання вчителем-предметником основних психологічних закономірностей розвитку школярів певної вікової категорії і врахування цих закономірностей у процесі навчальної взаємодії.

3. Спонування творчої активності учнів шляхом використання у навчальній взаємодії творчих завдань різних видів, дискусій, „мозкового штурму”, різновидів самостійної творчої роботи, пізнавально-творчих ігор.

Процес вивчення учнями шкільного курсу української мови та літератури надає широкі можливості для розвитку творчої індивідуальності сучасних школярів.

Становлення творчої індивідуальності сучасного школяра відбувається у навчальній взаємодії вчителя і учнів під час навчально-виховного процесу. Для того, щоб педагогічна взаємодія була ефективною, необхідно поєднати творчу активність учителя-предметника та учнів так, щоб учні психологічно відчували себе творцями навчального процесу, учасниками педагогічної творчості, яка забезпечує найкращий розвиток їх пізнавальних інтересів та здібностей. В основі такої взаємодії, перш за все, - використання творчих завдань різних видів. Розглянемо основні різновиди творчих завдань, спрямованих на розвиток творчих здібностей п'ятикласників, і поєднаних з ними вмінь у процесі вивчення української літератури, адже у процесі навчально-пізнавальної діяльності саме через уміння формуються творчі здібності. [6]

Відомий український дидакт В.О. Онищук вказує, що творчі вправи (завдання) за своїм змістом і методам або прийомам виконання наближуються до ситуацій, які можуть виникнути в житті кожної людини. Дидактична мета творчих завдань полягає в тім, щоб сформувати в учнів уміння успішно орієнтуватися в життєвих ситуаціях, розв'язувати проблеми на основі творчого використання отриманих знань і набутих навичок. В.О. Онищук розрізняє два рівні творчих вправ (завдань): 1) завдання, виконання яких потребує тільки певної перебудови відомого; 2) завдання, що потребують внесення елементів нового за змістом чи способом виконання дій. [1, 10]

Формуючи творчу особистість, слід звернути увагу на творчий аспект уроку. Урок мови та літератури має великий навчальний, виховний та розвиваючий потенціал. За допомогою різних методів та прийомів можна не тільки подавати певний обсяг матеріалу, не лише виховувати особистість, а й розвивати найкращі творчі здібності школяра[5,13]. Сучасні методичні дослідження пропонують використовувати на уроках мови та літератури творчі завдання чотирьох типів. Розглянемо кожен тип творчих завдань.

Перший тип (два види) - завдання на формування допитливості і здатності бачити суперечності. Їх мета - розвинути в особистості прагнення глибше

зрозуміти те чи інше явище, ставити запитання, аналізувати і помічати суперечності (проблеми) в їх взаємозв'язку і розвитку.

Другий тип (два види) - завдання на формування гіпотетичності мислення. Мета таких завдань – розвинути в особистості вміння обґрунтовано та правильно, використовуючи попередній досвід, передбачати результати певної діяльності, вчинків, подій тощо, знаходити нові, нестандартні, оригінальні способи розв'язання проблем, що виникають.

Третій тип (два види) - завдання на формування незалежності оцінок. Мета таких завдань – розвинути здатність мати свій погляд на предмети та явища навколишньої дійсності, висловлювати власні судження про художній текст, життєві події, об'єктивно оцінювати свої й чужі вчинки, результати діяльності, помічати свої й чужі помилки, обирати ту чи іншу позицію щодо явищ, учинків.

Четвертий тип (5 видів) - завдання на розвиток фантазії. Мета: спираючись на минулий досвід, розвинути в особистості здібності створювати в уяві нові об'єктивні ситуації, по-новому комбінувати звичні образи, видозмінювати їх, створювати нові комбінації. [8,112]

Формування творчої індивідуальності учнів є важливою проблемою сучасної української школи, і для розв'язання даної проблеми слід задіяти резерви навчальної взаємодії, у тому числі і ті резерви, які містить процес засвоєння учнями скарбів рідної літератури. Аналіз структури творчої індивідуальності і з'ясування співвідношення між природним і надбаним переконали мене у тому, що реально вплинути на процес становлення творчої індивідуальності ми можемо, активізуючи творчі вміння особистості та перебіг психічних процесів.

Виходячи з вище викладеного, на мою думку, становленню творчої індивідуальності учнів у процесі педагогічної взаємодії можливе за умов своєчасної науково обґрунтованої діагностики творчих умінь та перебігу психічних процесів; знання вчителем - предметником основних індивідуально-психологічних закономірностей розвитку школярів певної вікової категорії; спонукання творчої активності учнів шляхом використання у навчальній взаємодії творчих завдань, дискусій, різновидів творчої самостійної роботи, пізнавально-творчих ігор. При виконанні даних умов здійснюються позитивні зрушення у розвитку таких творчих умінь, як проблемне бачення, здатність до виявлення протиріч, розвинули уявлення, фантазію учнів експериментального класу, надали позитивної динаміки розвитку таких психічних процесів, як дивергентність і альтернативність мислення, здатність до між особистісного спілкування.

Література

1. Гушинець О.З. Створення умов для активізації творчої діяльності учнів на уроках української мови та літератури // Вивчаємо українську мову та літературу, № 28, жовтень 2007 р. – с.10-12.
2. Ільченко Н. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках української мови та літератури // Українська література в загальноосвітній школі. — 2008.— № 12.
3. Концепція 12-річної загальної середньої освіти // Освіта України, 16 серпня 2000 р. –С.13-55.

4. Медяник Л.Ю. Становлення творчої індивідуальності школярів // Вивчаємо українську мову та літературу, №16-18, червень 2008. – с.16-24.
5. Приходько Л.Ю. Шляхи розвитку творчої особистості // Вивчаємо українську мову та літературу, №14, травень 2008 р. – с. 10-20.
6. Перехресна О. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках мови й літератури // Дивослово— 2003.— № 3.
7. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості: Підручник. – К.: Мілені, ум, 2006. – 344 с.
8. Технології формування творчої особистості // Освітні технології. – К., 2001. – с.109-126.
9. Тихоша В. Творчий підхід до викладання літератури // Дивослово.- 2002.- № 10
10. Токмань Г. Сучасні навчальні технології та методи викладання української літератури. Дивослово. 2002 №10, с. 39-45.
11. Чорна Л.Г. Психологічне забезпечення розвитку творчих здібностей учнів // Обдарована дитина. – 2001. - №2. – с.42-47.
12. Яценко Т. До проблеми запровадження компетентнісного підходу на уроках української літератури в основній школі // Українська мова і література в школі. – 2006. – № 8.

Терецька О. І.

вчитель зарубіжної літератури

Лубенська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 10

м. Лубни, Полтавська область, Україна

Новіков В. В.

вчитель історії

Лубенська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 10

м. Лубни, Полтавська область, Україна

ІНТЕГРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ (З ПРАКТИКИ РОБОТИ ЛУБЕНСЬКОЇ ЗОШ І-ІІІ СТУПЕНІВ № 10)

Інтегрований урок – це урок, який проводить з метою розкриття загальних закономірностей, законів, ідей, теорій, відображених у різних науках і відповідних їм навчальних предметах.

Інтегрований урок може будуватись у межах одного навчального предмета (внутрішньопродметна інтеграція) або з інтегрованого змісту кількох навчальних дисциплін (міжпредметна інтеграція), або на змістовій основі інтегрованого курсу. З практики роботи Лубенської ЗОШ І-ІІІ ступенів № 10 можна сказати, що найчастіше поєднуються такі предмети, як: історія України – українська література, зарубіжна (або українська) література – музичне та образотворче мистецтво, всесвітня історія – зарубіжна література, біологія – екологія, географія – економіка, іноземна мова – зарубіжна література, фізика – математика. Але ефективними виявились також поєднання таких предметів: історія України –

етика (6 клас), біологія – фізика (9 клас), світова література – географія (6 клас) та інші.

Спираючись на класифікацію уроків (за Оніщуком), інтегровані уроки можна теж поділити на такі типи за дидактичною метою:

- Інтегровані уроки вивчення нових знань;
- Інтегровані уроки застосування знань і формування вмінь;
- Інтегровані уроки узагальнення і систематизації знань і вмінь;
- Інтегровані комбіновані уроки.

На нашу думку, проведення інтегрованих уроків контролю й корекції знань є недоцільним: адже учні не можуть виявити свої знання одночасно з двох предметів у повному обсязі. Такий контроль буде поверхневий, він не дасть змогу вчителю об'єктивно оцінити рівень знань учнів.

Серед різних форм проведення інтегрованих уроків найбільш зручною є бесіда (8-11 класи) та гра (5-7 класи). Але при будь-якій формі учні повинні бути активними учасниками. Доцільно під час таких уроків застосовувати групові форми, що дає змогу кожному учневі висловити свою думку стосовно тієї чи іншої проблеми, розглянути її з різних позицій.

Використання інтегрованих уроків приносить користь не лише учням, а й самому вчителю. Спілкуючись із колегами, учитель відкриває нові факти, на які раніше не звертав уваги, інший бік проблеми чи явища, починає задумуватися над тим, на що раніше не звертав уваги або вважав другорядним.

Участь у підготовці та проведенні таких уроків з колегами збільшує багаж знань, дає можливість відчувати інтеграцію між науками, жодна з яких не може існувати відокремлено від інших.

Діяльність по впровадженню в урок матеріалу з суміжних дисциплін починається в 5-ому класі і продовжується у роботі зі старшокласниками.

Ось декілька прикладів.

Зарубіжна література і всесвітня історія

При вивченні в 11-ому класі теми «Осмислення трагедії Першої світової війни в поезії Гійома Аполлінера «Заріzana голубка й водограй» ставимо мету довести, що даний вірш – це ліричний документ Першої світової війни. Учитель літератури поглиблює розуміння учнями поетичного світу Г. Аполлінера, дає їм можливість відчувати розширення простору вірша завдяки синтезу поетичної мови та опису, розвиває вміння сприймати поезією в будь-яких формах. Учитель історії вчить одинадцятикласників розуміти причини і наслідки Першої світової війни. Учні готують матеріал про участь самого поета у війні, а також про його друзів, паризьких художників, які були на фронтах. Одинадцятикласники роблять висновки про те, що Аполлінер бачив війну не зі шпальт газет. Він пройшов її. Він був солдатом-художником, тому не просто розказав про війну, а показав її суть.

Емоційно насиченим є урок за романом М. Булгакова «Майстер і Маргарита» на тему «Світ радянської сучасності в романі». Разом з учителем історії учні намагаються довести, що Булгаков піддає висміюванню не окремі вади, а всю соціальну систему... Одинадцятикласники, спираючись на документальні історичні матеріали щодо арештів, які увійшли у повсякденне

життя в 20-30-х роках минулого століття, знаходять підтвердження цього факту в романі. Учні за допомогою вчителів проводять паралель між зображеними в романі М. Булгакова формами організації дозвілля, культури, торгівлі, і тими, що дійсно існували в Москві за часів НЕПу. На уроці використовуються також ілюстрації Т. Зеленченко, А. Карапетяна до роману, звучить пісня «Sympathy for the Devil» («Співчуття дияволу») у виконанні групи «Rolling Stones», учні переглядають уривки з фільму «Майстер і Маргарита» режисера В. Бортка (2005 р.). форми і методи роботи, використані на уроці, дають можливість учням сформуванню цілісного уявлення про життя людей у 20-30-ті роки ХХ століття, привчають до самостійного здобуття знань, розвивають їхні творчі та розумові здібності.

Етика та історія.

Важливою темою в курсі етики у 5-ому класі є тема «Що означає бути громадянином своєї держави». Вона тісно пов'язана з матеріалами, які вивчаються на уроках історії. Мета такого інтегрованого уроку – поглибити знання учнів про нашу державу, розкрити поняття «громадянство», формувати загальнолюдські цінності, виховувати любов і національну гордість за Україну. Діти знайомляться з Конституцією України, з правами і обов'язками громадян. На урок діти приходять в українських вишиванках. Звучать вірші про Україну Т. Г. Шевченка, В. Симоненка, Д. Павличка. Проводиться лексична робота: визначення понять «державна», «громадянин». Учні дізнаються про історичних діячів, які зробили свій внесок у побудову нової держави. Вчителі звертають увагу на формування в учнів громадянської позиції, поваги до державних символів – прапора, герба, гімну. Учні розкривається значення слова «патріот». Використовується унаочнення, зокрема карта України, відеоматеріали про м. Київ, про рідне місто.

На нашу думку, доцільно застосовувати інтеграцію й при проведенні позакласних заходів з предметів. Це дає можливість всебічно висвітлити тему, розширити кругозір учнів.

Змістовно пройшов захід для учнів 6-ого класу «Краса, возведена в абсолют» про культуру та традиції Японії. Учні знайомилися з поезією Мацуо Басьо, самостійно склали хайку, виготовляли оригамі, переглядали відео-презентацію про Сад каміння, готували роли, вчилися заварювати чай за японськими традиціями, демонстрували прийоми карате. Все це формувало в учнів інтерес до вивчення культури різних народів світу, до самостійного здобуття знань, умінь.

Позакласний захід з фізики, географії, історії

Закінчуючи вивчення теми з фізики «Електромагнітні хвилі» (10 клас), проводиться захід «Формування культури користування мобільним зв'язком», під час якого прослідковується дослідження історичного розвитку та географії зв'язку на фоні узагальнення і систематизації знань з фізики про електромагнітні хвилі. В учнів розкриваються творчі здібності, вони вчать виділяти головне в потоці інформації, розвивається логічне мислення школярів. А також вчителі формують в учнів розуміння необхідності бути компетентними у будь-якій сфері людської діяльності, виховують культуру користування мобільним телефоном.

Інтеграція – необхідна умова сучасного навчального процесу. Інтеграційні процеси в освіті різноманітні, але мета їх одна – розвинена, креативна особистість, здібна до творчого пошуку.

Отже, інтегроване навчання – це навчання, яке цілісно забезпечує пізнавальну спрямованість особистості школяра, створюючи умови для самореалізації особистісного потенціалу та саморозвитку.

Ідея інтегрованого навчання передбачає досягнення мети якісної освіти, тобто освіти конкурентоздатної, спроможної забезпечити кожній людині самостійно досягти тієї чи іншої цілі, творчо самоутверджуватися у різних соціальних сферах.

Таким чином, набуття школярами інтегрованих знань стало актуальним завданням школи, не менш важливим, ніж засвоєння знань у галузі конкретних наук. Саме таке завдання, на нашу думку, стоїть перед учителями в практичному викладанні предметів.

Література

1. Філософія, теорія та практика випереджаючої освіти для сталого розвитку : Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції. 17 листопада 2016 р. , м. Дніпро , ДОШПО , Частина II / Наук. ред. О. Є. Висоцька. – Дніпро : Роял Принт , 2016. – 284 с.

2. Іванчук М. Г. Інтегроване навчання : сутність та виховний потенціал. (Виховання особистості молодшого школяра в умовах інтегрованого підходу до навчання). – Чернівці : Рута , 2004. – с. 359.

3. Козловська І. М. , Собко Я. М. Принципи дидактики в контексті інтегрованого навчання // Педагогіка і психологія. – 1998. – № 4. – с. 48-51.

Тимонік Н.Д.

вчитель української мови і літератури, зарубіжної літератури
*КОЗО «Кисляньська ЗШ І-ІІІ ст.» Зайцівської сільської ради
Синельниківського району Дніпропетровської обл., Україна*

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Проблема формування духовно-моральних цінностей юного покоління в державі в час її інтеграції до загальноєвропейського співтовариства наразі є актуальною. Безперечно, духовно-моральний розвиток учнівської молоді належить до національних інтересів нашої держави. Завдання педагогічних колективів, батьків – навчити дитину взаємодіяти на основі моральних цінностей у гармонії з іншими людьми, собою, світом навколо себе – є також і стратегією виховної політики сучасної школи. Така модель освіти має базуватися на засадах демократизму та гуманізму і сприяти створенню умов для особистісного розвитку, самореалізації людини. За сучасних умов роль навчального закладу у формуванні ціннісно-орієнтованої, морально-духовної особистості є важливою. Сьогодні з'явилася справжня потреба в неупередженому погляді на наявні процеси за їх духовно-ціннісним змістом. Цього потребує і педагогічна діяльність.

Педагогу важливо усвідомити найважливішу професійну цінність – особистість учня як людини, що розвивається.

Педагогічний процес загальноосвітньої школи завжди пов'язаний з освоєнням найважливіших для підростаючої людини цінностей.

Духовні цінності – динамічне явище, яке формується та змінюється протягом життя людини, зазнаючи впливу багатьох чинників. Успішність процесу духовного розвитку особистості зумовлює спрямованість на творення власного ціннісно-значеннєвого поля, спосіб освоєння базових ціннісних орієнтацій у житті, міра набуття й актуалізації духовних цінностей. Джерелом духовно-практичної діяльності виступає потреба в усвідомленні розумності та значущості власного життя, вільної, самостійної орієнтації в ньому.

Саме тому виховання духовності – це першочергове завдання для педагога. Урок літератури має для цього величезні можливості.

Наше сьогодні доводить, що все в житті змінюється: ідеї, методи виховання. Однак незмінними залишаються людські цінності. Основна мета уроку літератури - за допомогою книги поєднати дитину з життям, морально підтримати її, навчити любити не тільки себе, а й оточуючих, рідний край, свою Батьківщину.

Одним із шляхів підвищення ефективності морального виховання учнів у процесі вивчення зарубіжної літератури є використання активних форм занять таких як уроки-диспути, уроки-роздуми, уроки-діалоги, уроки-дослідження та інші. Роздуми на етичні теми значно активізують інтелектуальну та емоційну діяльність учнів під час оцінки ними ситуації, що ставить літературного героя перед проблемою морального вибору. Такі уроки допомагають вчителю розкрити в учнів природну картину становлення їхніх почуттів, світосприйняття.

При підведенні підсумків уроку доцільним вважаю використання такої інтерактивної вправи як «продовж речення»:

- Сьогодні на уроці я... дізнався... зрозумів... навчився... найбільший мій успіх - це ... найбільші труднощі відчув... вважаю, що необхідно звернути увагу на...

У такий спосіб знання перетворюються на переконання.

Одним із провідних факторів, що стимулює моральний розвиток школярів, є використання суміжних мистецтв, що підвищує можливості емоційного впливу літератури на учнів. Порівнюючи твори художньої літератури з фільмами, ілюстраціями, створеними на їх основі, учні конкретніше уявляють внутрішній світ образів, ідейний задум авторів. Тому доцільним є демонстрація на уроках уривків художніх фільмів, розгляд ілюстрацій до них, прослуховування музичних творів тощо.

Однією із специфічних проблем методики викладання літератури є формування уявлення учнів про загальнолюдське та національне в різних народів. Великі можливості у розв'язанні цієї проблеми відкриває взаємозв'язане вивчення зарубіжної та української літератур, зокрема, введення у шкільну практику елементів історико-типологічного та історико-генетичного зіставлення. Особливу увагу слід приділити принципу пріоритету загальнолюдських цінностей. Пропонуючи до розгляду типологічні подібності, вчитель літератури

не лише працює над поглибленням вивчення про типовість персонажів, а й спонукає учнів до осмислення важливих морально-етичних проблем, усвідомлення загальнолюдських ціннісних орієнтацій.

Цікавим матеріалом для співставлення зовнішньої і внутрішньої краси людини є роман „Портрет Доріана Грея” О.Уайдла.

Відповідаючи на проблемні запитання стосовно вчинків головного героя, крокуючи разом із ним його життєвими сходами, учні мислять, порівнюють свої вчинки із вчинками героя, уважніше придивляються до себе і один до одного.

Скарбницею для духовного виховання є творчість Ф.М.Достоевського. Роман „Злочин і кара” базується на таких істинах як: „Життя людини безцінне”, „Не убий!”, „Возлюби ближнього” та інші.

Роман Достоевського пройнятий ідеями християнства. Тема духовного воскресіння особистості, яку письменник вважав основною в літературі ХІХ ст., пронизує всі його романи і залишається актуальною і сьогодні.

Звичайно, виховання духовності не може бути повним без вивчення Біблії, проведенням паралелей між художнім твором і біблійними образами. Тому уроки, пов'язані з вивченням Книги Книг, мають величезний потенціал у формуванні духовно-моральної особистості.

На кожному уроці потрібно працювати так, щоб діти усвідомили, що усе життя людині доводиться обирати між істиною і неправдою, між світлом і мороком, між правильним і неправильним, між добром і злом. І література, її герої допоможуть розібратися в собі, вибрати правильний шлях у житті.

Література

1. Бех І.Д. Виховання особистості : Сходження до духовності / І.Д. Бех. – К. : Либідь, 2006. – 272 с.
2. Бердяев Н.А. Философия свободного духа / Н.А. Бердяев. – М. : Республика, 1994. – 480 с.
3. Богуш А.М. Дефініції "духовність" і "моральність" в аспекті національного виховання в Україні / А.М. Богуш // Морально-духовний розвиток особистості в сучасних умовах : збірник наукових праць. – К., 2000. – Кн.1. – С.18–23.
4. Гончаренко С. Педагогічний словник / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 375 с.
5. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навчальний посібник / О. Вишневський. – 3-тє вид., доопрац. і доп. – К. : Знання, 2008. – 566 с.

Тіткова А.М.

вчитель біології

Комунальний заклад «навчально-виховний комплекс «Загальноосвітній навчальний заклад І-ІІ ступенів-академічний ліцей №15» Кам'янської міської ради» м. Кам'янське, Дніпропетровська область, Україна

РОЗРОБКА УРОКУ З БІОЛОГІЇ (9 КЛАС) «БІОСФЕРА ЯК ЦІЛІСНА СИСТЕМА»

Мета:

В сумісній діяльності з учнями створити умови для оволодіння знаннями про :

біосферу, її властивості, етапи еволюційного розвитку; основні положення В.І. Вернадського про біосферу.

Сприяти розвитку

розумових здібностей та якостей учнів, уваги, уяви, пам'яті, теоретичного стилю мислення, прагнення до самоосвіти, самовдосконалення, самореалізації,

умінь: спостерігати, досліджувати, порівнювати, аналізувати, робити логічно побудовані обґрунтовані висновки, користуватись додатковими джерелами інформації, застосовувати набуті теоретичні знання та компетентності з метою професійного самовизначення в різних сферах людської діяльності.

Виховувати особистість, яка володіє науковим світоглядом, технологією прийняття рішень, розуміє єдність всіх біологічних процесів, їх важливість для існування життя;

має риси характеру: працелюбність, цілеспрямованість, наполегливість в досягненні мети, відповідальність, активність, творчість, толерантність;

володіє компетентностями:

спілкування державною мовою, основні компетентності в природничих науках і технологіях, екологічна грамотність і здорове життя, інформаційно-цифрова компетентність, соціальна та громадянська компетентності, уміння вчитися впродовж життя.

Очікувані результати:

Учень називає компоненти біосфери, її межі, формулює основні передумови для формування ноосфери, характеризує властивості біосфери, ключові етапи її розвитку, застосовує знання про особливості функціонування біосфери для обґрунтування заходів з її охорони.

Обладнання : портрети Е. Зюсса, Ж. Б. Ламарка, В. І. Вернадського, малюнки біосфери, додаткові джерела інформації, тестові завдання, картки для виконання самостійної роботи, комп'ютер, комп'ютерні презентації, підручник (Біологія, 9 клас, автори: Р.В.Шаламов, Г.А.Носов, О.А.Литовченко, М.С.Каліберда)

Тип уроку: комбінований.

Місце уроку в навчальній темі: поточний.

Хід уроку

I. Етап орієнтації.

1.1. Організаційний момент.

1.2. Створення позитивного психологічного настрою.

Учитель. Добрий день, шановні учні! Рада вітати вас на уроці. Який маєте настрій, сподівання? Щоб відповісти на це запитання, зверніться до рідної української мови, згадайте дієслова, за допомогою яких можна описати емоційний стан, майбутні очікування від уроку.

Метод «Нам допоможе дієслово» (Я радію, хвилююсь, очікую, сподіваюсь...)

Тож опануйте собою, своїми емоціями, посміхніться один одному, побажайте успіху, бо успіх-це :

- у- уміння навчатись, творчо працювати,
- с- спіробітництво в парах, групах,
- п -подолання труднощів,
- і- ініціативність,
- х- хороший настрій.

Девізом нашого уроку стануть слова : «Не тільки істина дає впевненість, а й пошук її» (Б.Паскаль) ,

основним методом - пошуковий. Тож , спостерігаємо, досліджуємо, працюємо так, щоб досягти високих результатів.

1.3. Перевірка домашнього завдання, актуалізація опорних знань учнів.

Учитель. Ми продовжуємо знайомство з надорганізованими біологічними системами. Кожен урок - крок до майбутнього ЗНО, тестові завдання якого передбачають знання біологічних термінів, уміння застосовувати їх, обираючи правильний варіант із запропонованих відповідей, встановлюючи їхню відповідність та послідовність.

На попередньому занятті нами було створено словник термінів до тем «Екосистема», «Харчові зв'язки», «Біотичні, абіотичні, антропогенні фактори»

- Дайте визначення біологічних понять: абіотичні фактори, харчовий ланцюг, продуценти, редуценти, екосистема, компоненти екосистеми, екологічні фактори, біотичні фактори. Метод «Ти-мені, я-тобі».

- Виконайте тестові завдання, оцініть отриманий результат (взаємоперевірка), визначте, на якій сходинці успіху ви знаходитесь.

Тестові завдання

1. Екосистемою не можна вважати:

а) лісове болото, б) місто, в) тропічний ліс, г) заєць-русак.

2. До біотичних компонентів екосистеми належить :

а) ґрунт, б) вода, в) рослини, г) сонячне світло, г) рельєф.

3. До абіотичних компонентів екосистеми належить:

а) рослини, б) повітря, в) гриби, г) тварини.

4. Найбільшим видовим різноманіттям характеризується:

а) кораловий риф, б) болото, в) стоячі прісні водойми, г) агроценози.

5. Організми, які живляться автотрофно:

а) продуценти, б) консументи, в) редуценти, г) детритофаги.

6. В більшості харчових ланцюгів людина посідає місце:
а) продуцента, б) редуцента, в) консумента вищого порядку,
г) детритофага.
7. Бактерії- це
а) продуценти, б) консументи, в) редуценти, г) детритофаги.
8. Харчові ланцюги, що починаються з мертвих органічних залишків:
а) пасовищні, б) детритні, в) трофічні, г) органічні.
9. Встановити відповідність:
1. Продуцент	А. Лисиця
2. Консумент I порядку	Б. Бактерії
3. Консумент II порядку	В. Щука
4. Редуцент	Г. Заєць
	Д. Трава

Оцінювання результатів виконаної роботи (максимальна кількість балів- 6)
1.4. Мотивація навчальної діяльності.

Метод «Подорож до світу уяви».

Учитель. Заплющте очі. .. Уявіть себе в майбутньому. Яку професію обрали? Чи справдились ваші мрії ? Знання яких предметів допомогли вам в цьому ?

Обговорення вірша.

Все на землі, все треба берегти:

І птаха, й звіра, і оту рослину.

Не чванься тим, що цар природи ти,

Бо врешті, ти - його частинка.

Друже мій, люби життя,

Люби людей, природу,

А кривду кинь у забуття,

Як камінь в чисту воду. (Б.Лепкий)

Між кожним компонентом в природі існує тісний взаємозв'язок, людина-лише частина природи, а не її вінець. Любити природу, вивчати її проблеми, оберігати її - обов'язок кожного з нас, завдання, що професійно розв'язують вчені-екологи.

II. Етап покладання мети.

Учитель. Де поширене життя на Землі?

Які властивості має жива оболонка нашої планети?

Розташуйте запропоновані слова (система, як, цілісна, біосфера) в правильному порядку, назвіть тему уроку, визначте його мету і завдання.

Тема : Біосфера, як цілісна система.

Мета: Дати загальну характеристику біосфери.

Завдання уроку: 1. Ознайомитись з поняттям «біосфера», ученням В.І.Вернадського про біосферу та ноосферу. 2. Дізнатись про межі біосфери, її властивості, етапи еволюційного розвитку, передумови формування ноосфери.

Орієнтація учнів щодо місця заняття в темі.

Учитель. Продовжуємо вивчення теми «Надорганізмові біологічні системи». Сьогодні 5 урок цієї теми. На наступному занятті познайомимось з

питаннями захисту і збереження біосфери, основними заходами щодо охорони навколишнього середовища. Чекаємо цікавих доповідей, дослідницьких проєктів з цієї теми.

III. Етап проектування.

Через попередню роботу (випереджувальні завдання, підготовку наочності) учні залучаються до складання та обговорення плану наступної роботи.

IV. Етап організації виконання плану діяльності.

Для виконання завдань уроку учні обирають способи навчальної діяльності (усний, в групі, розгорнута відповідь), фіксації навчального матеріалу (конспект, тези, схеми, таблиці). Їм пропонується виконати роль науковців-дослідників, розглянути наступні питання: «Геологічні оболонки Землі», «Загальна характеристика біосфери», «В.І.Вернадський - творець концепції про біосферу», «Унікальні властивості біосфери», «Межі біосфери», «Етапи розвитку біосфери», «Передумови формування ноосфери».

4.1. Вивчення нового навчального матеріалу.

Учні об'єднуються в групи відповідно до тем, які їх зацікавили, обирають секретаря, спікера, працюють над виконанням завдання, використовуючи матеріали підручника, додаткових джерел інформації, відеопрезентацій.

Завдання для 1 групи учнів

«Геологічні оболонки Землі».

1. Розгляньте малюнок 55.1 (с.297 підручника), зверніться до додаткових джерел інформації.

2. Дайте відповіді на запитання:

2.1. Назвіть оболонки Землі, охарактеризуйте їхній склад.

2.2. Які з цих оболонок має лише планета Земля?

2.3. Чому життя виникло тільки на Землі?

3. Представте результати дослідження у вигляді схеми «Геологічні оболонки Землі».

Завдання для 2 групи учнів

«Загальна характеристика біосфери»

1. Ознайомтесь з матеріалом підручника (с. 297), з додатковими інформаційними джерелами.

2. Дайте визначення поняття «біосфера».

3. Охарактеризуйте етапи становлення вчення про біосферу.

4. Представте результати пошукової діяльності у вигляді тез.

Завдання для 3 групи учнів

«В.І.Вернадський - творець концепції про біосферу».

(Випереджувальне завдання)

1. Зверніться до додаткових джерел інформації, підручника (с. 298).

2. Охарактеризуйте життєвий і творчий (науковий) шлях В.І. Вернадського.

3. Представте результат дослідження у вигляді презентації.

Завдання для 4 групи учнів

«Межі біосфери»

1. Ознайомтесь з матеріалом підручника (с. 297) , додатковими інформаційними джерелами.

2. Назвіть: - оболонки Землі, де існує життя,
 - компоненти біосфери,
 - межі біосфери
 - організми, що мешкають в кожній з оболонок Землі.

3. Результати пошукової діяльності представте у вигляді таблиці.

Оболонка Землі	Характеристика оболонки	Межі життя	Організми , що мешкають в оболонці

Завдання для 5 групи учнів
 «Унікальні властивості біосфери».

1. Ознайомтесь з матеріалом підручника (с.298).
2. Охарактеризуйте властивості біосфери.
3. Представте результати дослідження у вигляді тез або схеми.

Завдання для 6 групи учнів
 «Етапи розвитку (еволюція) біосфери»

1. Ознайомтесь з матеріалом підручника (с.298) , додатковими джерелами інформації.
2. Охарактеризуйте ключові етапи розвитку біосфери.
3. Представте результати пошукової діяльності у вигляді малюнків або тез.

Завдання для 7 групи учнів.
 «Передумови формування ноосфери».

1. Ознайомтесь з матеріалом підручника (с.299).
2. Охарактеризуйте ключові передумови для формування ноосфери.
3. Дайте відповідь на запитання:
 За яких умов ноосфера стане сферою розуму, а не світовою катастрофою?
4. Представте результати дослідження у вигляді тез або схеми.

Презентація роботи груп.

Учитель. Слово - спікерам груп.

Що знали? Про що дізнались? Чи комфортно було працювати в групі ?

Метод «Коло друзів» (запитання спікера групи учням класу з представленої теми)

Оцінювання роботи групи, кожного з учнів (максимальна оцінка-3 бали)

- 4.2. Узагальнення, систематизація вивченого.
 - 4.2.1. Перегляд відеопрезентації «Біосфера».
 - 4.2.2. Робота за індивідуальними картками.

Учням пропонується виконати запропоноване завдання , перевірити отриманий результат за текстом підручника.

Самооцінка. (Максимальна кількість балів-2)

5. Інформування учнів про домашнє завдання , інструктаж щодо його виконання.

5.1.Завдання для всіх учнів: опрацювати відповідний матеріал підручника п.55,(с.297-299), виконати завдання № 8,11,13 (с.300 підручника);

5.2. Індивідуальне завдання: підготувати проекти, презентації з тем «Вплив діяльності людини на стан біосфери», «Захист, збереження біосфери, оточуючого середовища»

V. Етап контрольно - оцінювальний .

Визначення рівня навчальних досягнень кожного з учнів відповідно до критеріїв оцінювання НДУ за результатами виконання завдань на всіх етапах уроку (Максимальна кількість балів- 11)

VI. Завершальний етап.

Підведення підсумків уроку. Рефлексія.

6.1. Вправа « Графічна таблиця»

Звітування кожного учня класу.

Мета або завдання уроку	«+» усе зрозуміло	«-» нічого не зрозуміло	«?» залишилось запитання	«V» викликало цікавість

6.2. Метод «Закінчи речення».

На сьогоднішньому уроці для мене найбільшим відкриттям було...

Урок був важливим., тому що...

Мені сподобалось...

Від наступного уроку я чекаю...

Томіліна Ю.В., Томілін Д.Е.

вчителі інформатики

Криворізька гімназія № 95

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

ПОЗАУРОЧНА РОБОТА З ІНФОРМАТИКИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ У УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

Інформатика — фундаментальна наука про методи, засоби й технології опрацювання інформації, яка разом з речовиною й енергією належить до основних понять, на яких будується сучасна наукова картина світу.

У умовах швидкого розвитку інформатизації шкільний курс інформатики набуває нового функціонального призначення, спрямованого на формування інформаційної культури, інформаційної компетентності, усвідомлення учнями ролі інформаційних технологій у розвитку сучасного суспільства. Під час навчання в учнів мають бути сформовані як теоретична база знань з основ інформатики, так і вміння й навички ефективного використання ними сучасних

комп'ютерно-інформаційних технологій у навчально-пізнавальній і майбутній професійній діяльності. [2, с. 7]

Для реалізації основних завдань особистісно-орієнтованого підходу необхідно розробляти інноваційні технології, які б сприяли успішному засвоєнню знань учнів застосовувати в більшій мірі методи позитивного стимулювання до навчальної діяльності, створювати навчально-виховні ситуації, що слугуватимуть ефективними умовами досягнення успіху учнями. Саме програмування учнів на досягнення успіху в навчальній діяльності, з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей та створення відповідних виховних ситуацій, сприятиме розвитку їхніх потенційних можливостей і бажання отримувати новий досвід у процесі навчання та формуватиме позитивну мотивацію навчання. [1, с. 32]

Як показує практика, на перший погляд зрозумілі і осяжні терміни для дорослої людини, у школярів середньої ланки можуть викликати певні труднощі. І зустрічаючись з ними на уроці інформатики, дехто починає «пасувати». Або діаметрально протилежна ситуація – у учня все виходить, йому зрозумілі основні поняття, він має бажання та прагнення займатися далі, але сам не розуміє з чого почати, прагнення та бажання залишаються нездійсненими. Особливо гостро постає це питання саме під час вивчення тем з курсу «Основи алгоритмізації та програмування». Як же допомогти таким учням, як показати, що програмування це цікаво, весло, як підтримати, якщо відведених годин не вистачає, як сформулювати мотивацію до вивчення інформатики?

У цьому нам допоможе позакласна робота та грамотне її планування.

Позакласна робота — це система занять, заходів і організованого навчання учнів, що проводяться в школах і поза ними під керівництвом учителів, громадськості, органів учнівського самоврядування.

Як органічна частина загальної системи навчально-виховного процесу позаурочні заняття певною мірою вільні щодо вибору конкретної тематики, рівня самостійності учнів у набутті прикладних знань і умінь, здійснення цілеспрямованої творчої діяльності.

Позакласна робота значно відрізняється від навчальної в лабораторії чи кабінеті. Такі заняття побудовані з урахуванням пізнавальних і творчих інтересів учнів на основі їхньої добровільної участі. [3, с. 62]

Цілями позакласної роботи з інформатики можуть бути розширення і поглиблення знань учнів з інформатики, підвищення пізнавальних інтересів шляхом проведення цікавих заходів.

Додаткові заняття з інформатики сприяють кращому розвитку індивідуальних здібностей учнів і переслідують такі основні цілі:

- а) пробудження і розвиток інтересу до поглибленого вивчення інформатики та її відгалужень;
- б) формування навичок науково-дослідницького характеру;
- в) забезпечення допрофесійної трудової підготовки школярів в галузі застосування інформаційних технологій;
- г) організація вільного часу і дозвілля.

Позакласна робота з школярами з інформатики в ряді випадків проходить в традиційних формах (гуртки, факультативні курси, олімпіади), а може набувати

нових, специфічних форм (комп'ютерні клуби, очні і заочні, літні і зимові школи юних програмістів, дистанційні олімпіади, участь в телекомунікаційних проектах тощо). Розглянемо декілька з них.

Гурток — найбільш гнучка, глибоко індивідуальна форма роботи з різним змістом. У гуртку беруть участь учні різних вікових категорій, займаються тільки ті, хто проявив явний і підвищений інтерес до предмета. Як результат – участь у шкільній конференції і захист наукових робіт. Наприклад, учні 5-7 класів починають з ознайомлення та опрацювання теоретичної бази, написання простих програм використовуючи такі середовища програмування як Scratch, Code.org. Починаючи з 8 класу учні пишуть наукові роботи, які окрім шкільної конференції, представляються на МАН і містять, окрім теоретичної бази, велику практичну частину зі створеними програмами готовими до використання. [3, с. 62]

Масові заходи позакласної роботи з інформатики – один із найцікавіших та найрізноманітніших видів роботи. Може включати у себе декілька видів робіт:

- тижні(дні) інформатики – заходи, що проходять під час тижня, різноманітні: зустрічі з програмістами, людьми, чия професія пов'язана з використанням комп'ютерів; екскурсія на комп'ютерну виставку або на виробництво, де використовується комп'ютерна техніка; перегляд програм, розроблених учнями.

- турніри, творчі ігри з інформатики – щоб налаштувати мислення учнів на максимальну чіткість, засвоєння нових знань й відпрацювання певних навичок у сфері комунікації, досить ефективним є метод рольових ігор. [3, с. 64] Рольова гра припускає участь не менше двох «гравців», кожному з яких пропонується провести спілкування один з одним відповідно до заданої ролі. Психолого-педагогічні особливості, характерні для учнів основної школи, передбачають широке застосування різних варіантів ігрових методик: дидактичні й рольові ігри, естафети, змагання, виявлення учня, що набрав більшу кількість балів під час роботи за комп'ютером, відгадування загадок, кросвордів, ребусів, комп'ютерні ігри на розвиток логіки, уваги, пам'яті і т. д. Розглянемо використання ігрового середовища для вивчення програмування в основній школі на прикладі мови коду. Матеріали проекту «Година коду» і використані прийоми значно відрізняються від тих, що звикли використовувати на уроках інформатики. Вправи спроектовані так, що ознайомлення з основними алгоритмічними конструкціями відбувається у близькому до ігрового режиму протягом 1 години з використанням візуального середовища Blockly. На екрані учні бачать сформульоване ігрове завдання, лабіринт із персонажами гри і команди, які вони вміють виконувати. Потрібно правильно зібрати блоки у робочій області і запустити програму. Якщо відповідь неправильна або неефективна, з'явиться відповідна підказка. Усі блоки візуального середовища можна переглянути в режимі коду. [5, с. 80]

Олімпіади – займають особливе місце серед інших організаційних форм. Олімпіади націлені на пошук обдарованих, розвинених і освічених учнів; інформатики. Основною метою проведення олімпіад будь-якого рівня й спрямованості є виявлення талантів. Окрім того, учні, які беруть участь в предметній олімпіаді, в процесі напруженої інтелектуальної боротьби починають краще усвідомлювати як свої переваги, так і недопрацювання, певні прогалини в

знаннях і вміннях. Незважаючи на те, що кількість переможців завжди є меншою, ніж загальна кількість учасників, найбільше значення має той факт, що учасники цього заходу потрапляють у середовище, яке стимулює їхнє подальше інтелектуальне зростання, надихає на самовдосконалення й сприяє виробленню в свідомості молодій людині правильних життєвих орієнтирів, визначенню справжніх цінностей. Кожна олімпіада — це не лише творче, а й спортивне змагання із своїми призерами і аутсайдерами, ідеями і помилками. Існує думка, що олімпіади з інформатики - це не шкільна інформатика, як і великий спорт — це не уроки фізкультури. Разом з тим олімпіади з інформатики, демонструють рівень, на який шкільні вчителі, можуть і повинні піднімати планку складності щоденних занять. Форми проведення олімпіад з інформатики можуть бути різними. Розвиток мережі Інтернет останнім часом надає можливість проводити дистанційні олімпіади учнів з інформатики. Так, наприклад, на освітньому сайті paurok.com.ua можна ознайомитись з правилами організації і проведення олімпіади з інформатики з використанням Інтернету та взяти в ній участь. [3, с. 67]

Отже, формуючи позитивну мотивацію учнів вчителі не лише розвиває інтерес чи відповідальне ставлення до навчання, але й сприяє формуванню бажання досягати високих результатів та почувати себе успішною особистістю. Це в свою чергу сприяє як підвищенню пізнавальної активності учнів, так і формує відповідні якості особистості. [1, с. 36]. Успіх такої діяльності залежить від індивідуальних особливостей кожного учня та правильно організованої, ефективної роботи вчителя, а позакласна робота з інформатики є одним з ключових інструментів для досягнення поставлених цілей.

Література

1. Докучина Т. О. Мотивація навчання як запорука стимулювання учнів до досягнення успіху / Т. О. Докучина // Педагогічна освіта: теорія і практика. - 2011. - Вип. 8. - С. 32-37.
2. Інформатика 8: методичний посібник Л. П. Семко, І. М. Семененко; – К., ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. – 64 с.
3. Морзе Н. В. Методик навчання інформатики: Навч. посіб.: У 3 ч. / З ред. акад. М. І. Жалдака. К.: Навчальн книга, 2004.– Ч. I: Загальн методик навчання інформатики. - 256 с : іл.
4. Руденко, В. Д. Шкільна інформатика: сучасні проблеми та погляд у майбутнє. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 2: Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання, (9), 134-140.
5. Самойленко Н.І., Семко Л.П. Методичні підходи до вивчення інформатики в основній школі// Наукові записки. – Випуск 7. – Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Частина 2. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2015 – С. 76-81.
6. Співаковський О. В. Майбутнє шкільної інформатики. Тенденції розвитку освітніх інформаційно-комунікативних технологій / О. В. Співаковський // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова : зб. наук. праць. — К. : НПУ імені М. П. Драгоманова — 2005. — №3(10). — С. 226–234.

Трифорова О.В.,

заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель хімії

Київська інженерна гімназія

м. Київ, Україна

КОНСПЕКТ УРОКУ НА ТЕМУ «ФІЗИЧНІ ТА ХІМІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ СЕРЕДНІХ СОЛЕЙ»

Мета уроку: сформувати уявлення про фізичні та хімічні властивості середніх солей (взаємодію з металами, кислотами, лугами, іншими солями); сформувати навички складання формул солей за їхніми назвами, розвивати вміння складати рівняння хімічних реакцій, що ілюструють хімічні властивості солей; удосконалювати уміння працювати з хімічними реактивами та обладнанням, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; аналізувати, робити висновки; виховувати колективізм, відповідальність, спостережливість, допитливість.

Тип уроку: комбінований урок.

Навчальне обладнання: періодична система хімічних елементів Д.І.Менделєєва, проектор, ряд активності металів, таблиця розчинності, розчини натрій гідроксиду, хлоридною кислоти, купрум(II) хлориду, натрій сульфату, барій хлориду, кальцій карбонату, калій гідроксиду, залізний цвях, пробірки.

Структура уроку

- I. Організаційний етап (1хв.)
- II. Актуалізація знань (4-5хв.)
- III. Мотивація навчальної діяльності (1-2хв.)
- IV. Оголошення теми, мети, завдань уроку (1-2хв.)
- V. Вивчення нового матеріалу (15-20хв.)
- VI. Закріплення (10хв.)
- VII. Домашнє завдання (1 хв.)
- VIII. Підбиття підсумків уроку (2-3 хв.)

Хід уроку

I. Організаційний етап.

II. Актуалізація опорних знань.

1) *Бліц-опитування: (прийом «Світлофор»):*

- ❖ Чим платили воїнам у Стародавньому Римі? (кухонною сіллю).
- ❖ У середні віки сіль була настільки дорогою, що її називали ...
- ❖ Які речовини називаються солями? Їх склад?
- ❖ Наведіть приклади середніх солей та назвіть їх.

2) Завдання учням:

1. Встановити відповідність між формулами солей та їхніми назвами: 1. NaCl А) ферум(II) нітрат 2. Fe(NO ₃) ₃ Б) натрій хлорид	1. Встановити відповідність між формулами солей та їхніми назвами: 1. K ₂ SO ₄ А) калій сульфід 2. K ₂ SO ₃ Б) калій сульфат
---	--

3. K_2S	В)натрій карбонат	3. $Ba_3(PO_4)_2$	В)натрій силікат
4. Na_2CO_3	Г)калій сульфід	4. Na_2SiO_3	Г)калій сульфід
	Д)ферум(III) нітрат		Д)барій ортофосфат.

III. Мотивація навчальної діяльності (застосовується метод «мікрофон»).

Учні відповідають на питання: навіщо потрібно знати фізичні та хімічні властивості солей? Де можна застосувати ці знання?

IV. Оголошення теми та мети уроку (запис теми у зошит)

V. Вивчення нового матеріалу.

Ознайомлення з фізичними властивостями солей.

Завдання класу: демонстрація відео «Солі. Зразки солей» (посилання <https://www.youtube.com/watch?v=zly98HH5Vfo>) назвати запропоновані солі, а також зразки солей, що знаходяться на демонстраційному столі – $CuSO_4$, $CaCO_3$, $CuCl_2$, $FeSO_4$, $NaCl$, K_2SO_4), описати їхні фізичні властивості. Де можна взяти інформацію про розчинність цих солей? Наведіть приклади розчинних солей. *При розв'язуванні якої проблеми допомагає знання цієї властивості?* (проблема вмісту нітратів в овочах та фруктах, перед вживанням зелень-петрушку, кріп, салат потрібно протягом 2-3 год. вимочувати у воді; у картоплі, залитій водою на 15 хв., вміст нітратів зменшується на 30%, якщо під час її варіння додати зубчик часнику-то ще на 10%. Під час маринування овочів нітрати переходять у рідину, яку називають розсіл, саме тому його не рекомендують вживати.)

Учні роблять висновок: За стандартних умов усі солі — тверді кристалічні речовини різного кольору. Мають різну розчинність у воді (див. таблицю розчинності). Так, усі солі нітратної кислоти — нітрати — добре розчинні ($NaNO_3$, $Mg(NO_3)_2$ та ін.). Усі солі Натрію і Калію також добре розчинні у воді (KCl , Na_2SO_4 та ін.). А солі фосфатної, карбонатної, силікатної кислот майже всі нерозчинні, за винятком солей Калію і Натрію. Є солі малорозчинні, наприклад кальцій сульфат $CaSO_4$, і практично нерозчинні, наприклад аргентум хлорид $AgCl$ і барій сульфат $BaSO_4$.

Вчитель: Сьогодні ми - в ролі дослідників, досліджуємо **хімічні властивості солей**. Отже, з якими речовинами взаємодіють солі?

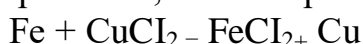
Дослідження хімічних властивостей солей

(Учні ознайомлюються з інструкцією, повторюють правила техніки безпеки під час лабораторних робіт, працюють в малих групах та виконують лабораторні досліді № 7, 8, 9).

1. Взаємодія з металами.

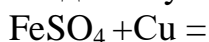
Лабораторний дослід №7. Взаємодія солей з металами.

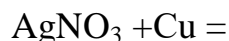
Завдання учням: занурити залізний цвях у розчин $CuSO_4$. Записати спостереження, скласти рівняння реакції, визначити її тип, зробити висновок.

Висновок: метал, який у ряді активності металів розташований лівіше, здатний витіснити менш активний метал із розчину солі.

Завдання учням: дописати рівняння можливих реакцій:

Де можна застосувати цю властивість?

2. *Взаємодія солей з лугами.*

Лабораторний дослід №8. Взаємодія солей з лугами в розчині.

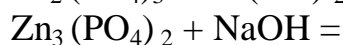
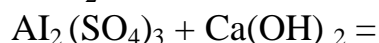
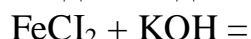
-Пригадаємо правила роботи з лугами?

Учні виконують досліди, записують спостереження, рівняння реакцій, визначають тип реакції.

Висновок: у реакцію вступають луги й розчинні солі за умови, що в результаті утворюється нерозчинна речовина.

Завдання: дописати рівняння можливих реакцій:

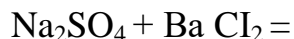

Де можна застосувати цю властивість?

3. *Взаємодія солей із солями.*

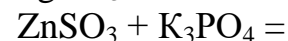
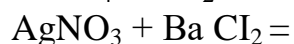
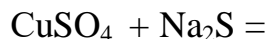
Лабораторний дослід №9. Реакція обміну між солями в розчині.

На дошці та в зошитах складають рівняння реакції.

Висновок: реакції обміну відбуваються в розчині, якщо в результаті виділиться осад або газ.

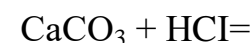
Завдання: дописати рівняння реакцій:

Де можна застосувати цю властивість?

4. *Взаємодія солей з кислотами.*

При вивченні цієї властивості солей вчитель виконує демонстраційний дослід: взаємодія натрій карбонату з хлоридною кислотою. Учні пригадують правила роботи з кислотами. На дошці пишуть рівняння реакції.

Робота з підручником. Завдання учням: знайдіть на с. 215 підручника відповідь на питання: коли відбуватиметься реакція між сіллю та кислотою?

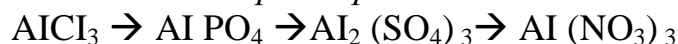
Питання до класу:

-Які типи реакцій характерні для солей?

-Чим зумовлені хімічні властивості солей? (Властивості солей зумовлені їх складом та будовою, солі - це складні речовини, для них характерні реакції заміщення та обміну.

VI. Закріплення та систематизація знань.

1. *Здійснити перетворення:*

2. <i>Дописати рівняння реакцій.</i> $\text{Mg} + \text{ZnCl}_2 =$ $\text{FeCl}_3 + \text{NaOH} =$	2. <i>Дописати рівняння реакцій.</i> $\text{Zn} + \text{CuSO}_4 =$ $\text{AlCl}_3 + \text{NaOH} =$
--	--

$\text{Na}_2\text{CO}_3 + \text{HCl} =$	$\text{K}_2\text{SO}_4 + \text{BaCl}_2 =$
3. З чим взаємодіє ферум(II) сульфат: Cu, Zn, KOH, H_2SO_4 ? Напишіть рівняння можливих реакцій.	3. З чим взаємодіє купрум(II) сульфат: Ag, Mg, NaOH, BaCl_2 ? Напишіть рівняння можливих реакцій.

Розв'язування задач (робота в парах)

1. Який об'єм кисню виділився при розкладанні 45г бертолетової солі(н.у.)?
2. Який об'єм кисню(н.у.) необхідний для окиснення алюмінію масою 54г?
3. Магній масою 3г взаємодіє з киснем. Яка кількість речовини магній оксиду утвориться при цьому?
4. Яка кількість речовини нітроген(V) оксиду прореагувала з водою, якщо утворилася нітратна кислота HNO_3 кількістю речовини 10моль?

VII. Домашнє завдання. Вивчити параграф 41, виконати самостійну роботу за посиланням <https://www.classtime.com/sessions/8J2N4Z>.

VIII. Підбиття підсумків уроку.

Рефлексія

- Що ми вчили на сьогоднішньому уроці?
- Чи досягли ми очікуваних результатів?
- Що сподобалось на уроці?
- Що не сподобалося?

Фасєвська Т.В.

вчитель географії

Радивилівський навчально-виховний комплекс

«Загальноосвітня школа №1-гімназія»

м.Радивилів, Рівненська область, Україна

УРОК ГЕОГРАФІЇ У 8 КЛАСІ З ТЕМИ «ГРУНТИ РІВНИННОЇ ЧАСТИНИ УКРАЇНИ»

Мета уроку: *поглибити знання учнів про основні чинники ґрунтоутворення та типи ґрунтів; поглибити знання учнів про закономірності поширення ґрунтів територією України; удосконалювати навички роботи з тематичними картами; за допомогою карт визначати територіальне розміщення ґрунтів країни; виховувати в учнів ціннісних ставлень до природи, до держави, людей, до себе, почуття бережливого ставлення до ґрунтів.*

Очікувані результати:

учень (учениця) називає основні чинники ґрунтоутворення та типи ґрунтів; пояснює умови ґрунтоутворення, особливості поширення ґрунтів.

Діяльнісний компонент:

характеризує ґрунтові ресурси України; аналізує карту ґрунтів України.

Ціннісний компонент:

робить висновки щодо закономірностей поширення ґрунтів на рівнинній частині України та в горах;

визначає вплив родючості ґрунтів на сільськогосподарську діяльність;
оцінює заходи з підвищення родючості та охорони ґрунтів

Тип уроку: комбінований.

Реалізація наскрізних ліній: «Громадянська відповідальність»

«Підприємливість та фінансова грамотність»

Х і д у р о к у

I. Мотивація навчання.

Вправа «Географічне лото»

Учень виймає із теки картку із записаним типом ґрунту рівнинної частини України, інші учні з мішечка виймають його типові ознаки чи властивості. Обґрунтовують свої асоціації.

Вправа «Я – тобі, ти - мені»

- Пригадайте, що називається ґрунтом.
- Що визначає родючість ґрунту?
- Які вам відомі чинники ґрунтоутворення?
- Які закономірності поширення ґрунтів на Землі?
- Що називають гумусом?
- Від чого залежить родючість ґрунту?

II. Цілевизначення та планування.

З давніх-давен в українців збереглося багато повір'їв щодо рідної землі. Її брали у далеку дорогу подорожуючі та підкладати в чоботи - щоб ходити по рідній землі. Її везли на Батьківщину із могили загиблого на чужині воїна. Її цілували, повертаючись із далеких і важких походів... Вважалося, що ґрунт містить душу батьківщини.

Проте на питання: «Як утворюються ґрунти»? тривалий час не було відповіді. Уперше її дав видатний дослідник В. В. Докучаєв 1883 р. у книзі «Російський чорнозем». Того самого року виникла наука, що дістала назву «ґрунтознавство».

Повідомлення інформаційної трійки про В.В.Докучаєва і його внесок у розвиток географічної науки.

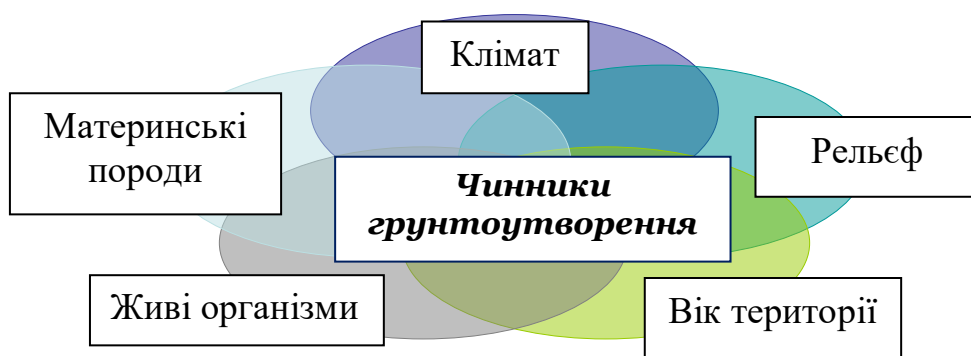
Отож, сьогодні на уроці ми ... (спільно з учнями формулюється тема та очікувані результати уроку).

III. Етап цілереалізації (опрацювання матеріалу).

Обговорення матеріалу.

Ґрунт - це поверхневий тонкий шар земної кори, зазвичай вкритий рослинністю і має природну родючість. *Родючість ґрунту* - це можливість забезпечувати рослини водою, поживними речовинами і повітрям.

Складання схеми «Чинники ґрунтоутворення».

Залежно від складу гірської породи вони мають певні властивості:

- **Хімічні**
- **Фізичні**
- **Родючість**

Родючість залежить від наявності гумусу.

У перетворенні гірської породи на ґрунт вагому роль відіграють рослини і тварини. Вони впливають на утворення гумусу.

У ґрунтах, що розташовані в областях зі спекотливим сухим кліматом, утворюється мало гумусу, але накопичується багато солей, а в ґрунтах, що розташовані в районах з більш прохолодним і вологим кліматом і де порода добре промивається, солі не накопичуються, а вимиваються. З кліматом пов'язане поширення основних типів ґрунтів.

Суттєвим чинником ґрунтоутворення, особливо останнім часом, є господарська діяльність людини.

Від характеру материнської породи залежить генетичний тип ґрунтів.

Робота в групах.

Попередньо школярі мали можливість об'єднатися у чотири групи і обрати генетичний тип ґрунту рівнинної частини України.

I - дерново-підзолисті

II - сірі лісові

III – чорноземи

IV - каштанові

Завдання групам:

Описати досліджувані ґрунти за планом

1. Географічне положення
2. Умови ґрунтоутворення
3. Потужність горизонтів
4. Меліоративна заходи.

За підсумками дослідження групи виготовили ґрунтові профілі з пластиліну на склі та ознайомили з результатами своєї праці учасників інших груп.

Робота з контурною картою

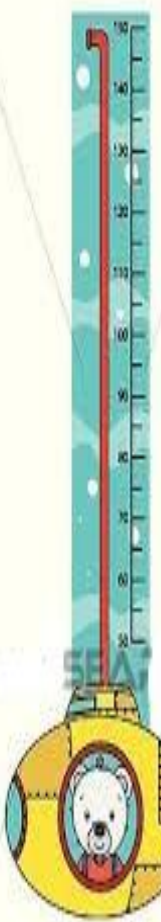

Позначити на контурній карті розташування основних генетичних типів ґрунтів рівнинної частини України.

А зараз обговоримо результати ваших пошуків.

Додаток

Навчальний дайвінг:

яку глибину я сьогодні підкорив (ла)

	Що я виконав(ла)?	
	На скільки важливим для мене є те, що я виконав(ла)?	
	Де я зможу це застосувати?	
	Який алгоритм для досягнення успіху я застосував (ла)?	
	На скільки добре я це виконав(ла)? Що можна удосконалити?	
	Як я можу використати новий досвід у майбутньому?	
	Що нового я відкрив(ла) про себе як учня (ученицю)?	

V. Рефлексія та оцінювання.

Сьогодні ви дуже плідно попрацювали на уроці. Дякую вам за роботу. Хочу запропонувати вам інструмент із он-лайн курсу «Бери і роби» «Повне занурення» (додаток). Він спрямує вас до найглибшого рівня міркування, поступово занурюючи в роздуми. Мені імпонує, що ви від банального отримання знань через розуміння, застосування, аналіз і оцінку якості виконання завдання, підійдете до синтезу своєї діяльності на уроці та осмислення свого відкриття. Таким чином – здійсніть глибоке занурення в навчальну діяльність.

На наступний урок ми розпочнемо ознайомлення із генетичними типами ґрунтів Українських Карпат та Кримських гір.

Циганок Г.В.

вчитель фізики

Старокотельнянська гімназія

с.Стара Котельня, Житомирська область, Україна

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ФІЗИКИ В ЗЗСО

Постановка проблеми. Сучасній людині необхідно багато: і поезія Пушкіна, і чарівна музика Бетховена, і сама поетична з усіх наукових теорій – теорія відносності Ейнштейна, і космонавтика, і біоніка, і мікроелектроніка, і лінгвістика, і строгість математичних формул. Традиційний метод, в якому школяр є об'єктом навчання, застарів. Учень, при цьому, схожий на туриста, в рюкзак якого кожен вчитель складає знання свого предмета. Рюкзак стає все важчим і важчим, і настає час, коли учень не може його зрушити з місця. Звідси невдалі оцінки, які позначаються на подальшому процесі навчання і виховання, призводять до депресії і небажання вчитися. Щоб цього уникнути – вчителям необхідно відмовитися від незадовільних оцінок, а в процесі навчання використовувати нові методи і форми роботи, розвиваючи мислення учнів.

Загальновизнано, що фізика – предмет важкий. Як правило, підлітки, що закінчують заклади загальної середньої освіти (ЗЗСО), мають низький рівень загально навчальних умінь і навичок, нульову базу знань фізичних законів і явищ. На це накладається сформоване в школі негативне ставлення до самого предмету ("не зрозумів", "конфліктував з учителем", "не подобається", "складний предмет", "не потрібен для професії" і т.п.)

Питання, з якими стикається вчитель фізики ЗЗСО: Як змінити ставлення учнів до предмету? Що необхідно зробити, щоб інтерес учнів до наукових знань не був ситуативним і по можливості – став частиною їх професійного життя? Як організувати навчання, щоб воно не перетворювалося в нудне і одноманітне заняття? Як через уроки і позакласну роботу з предмета розвивати інтелектуальні здібності, пізнавальний інтерес, індивідуальний стиль навчальної діяльності учнів?

На нашу думку, для системного вирішення вищезазначених проблем, необхідно забезпечити "ситуацію успіху". Одним з можливих шляхів успішної діяльності учнів є рівнева диференціація, при якій кожен навчається на доступному йому рівні складності. Протиріччя між необхідністю впровадження диференційованого підходу і недостатньою дослідженістю його ефективності в системі середньої освіти зумовило актуальність нашого дослідження.

Мета дослідження: проаналізувати шляхи реалізації диференційованого підходу до навчання на уроках фізики в закладах загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Слід розрізнити два терміни: "диференційоване навчання" і "диференційований підхід у навчанні". У першому випадку розглядаються соціально-економічні, правові, організаційно-управлінські, дидактичні аспекти навчання. У другому випадку мова йде про

наукову розробку диференційованого підходу до кожного учня для формування і корекції розвитку особистості в обраній навчальній сфері [5, с.46].

В основі диференційованого підходу лежить ідея об'єднання діяльності вчителя і учнів по досягненню індивідуалізованих (диференційованих за рівнями) цілей навчання. Рівнева диференціація пропонує перейти в процесі навчання від орієнтації на максимум змісту до орієнтації на мінімум. Необхідним є чітке визначення мінімуму, без якого учень не зможе рухатися далі у вивченні фізики.

Мінімальний рівень, який задається в вигляді переліку понять, законів, закономірностей; у вигляді питань, на які учень повинен відповісти; у вигляді зразків типових задач, які повинен вміти вирішувати. Визначається також матеріал, який необхідно засвоїти учневі і на підвищеному рівні [2, с.98].

Особливо хочеться звернути увагу на індивідуалізацію навчання, так як саме через неї забезпечується технологія особистісно орієнтованої освіти. Диференційований підхід, на наш погляд, в своїй основі містить три принципи: волі, самостійності, співробітництва. Ці принципи об'єднуються провідним принципом гуманізму [4, с.52]. Формою внутрішньої диференціації є групова робота учнів з інформацією по моделі повного засвоєння знань, яка передбачає чітку постановку цілей в освітній діяльності: що учні повинні знати, що вміти, які цінності повинні у них формуватися в ході навчання.

В даний час розроблені сучасні освітні технології, що дозволяють зробити навчальний процес більш ефективним. Протягом декількох років проблему, пов'язану з вивченням фізики, сучасні вчителі вирішують через диференційований підхід в навчанні. Диференційований підхід є основою індивідуально орієнтованої системи навчання, що дозволяє враховувати індивідуальні особливості дитини, створювати умови для подолання і розвитку його потенційних можливостей.

Самовизначення, як процес, являє собою свідомо вироблене ставлення до світу, становлення людини як суб'єкта власного розвитку визначення суб'єктом свого "способу життя" за допомогою вироблення узагальненого ставлення до світу і до себе (К.А.Абульханова-Славська, М.Р.Гінзбург, І.В.Дубровіна, С. Л.Рубінштейн, В.І. Слободчиков та ін.)

В основу даної моделі лягли критерії, представлені В.І. Рижковою [3, с.61].

Отже, виникає необхідність внутрішньогрупової рівневої диференціації. Такий підхід дозволяє "слабким" учням встигати з предмета, а "сильним" - вивчати фізику на більш високому (ніж середній) рівні.

Який рівень вивчення вибрати учень визначає самостійно, вивчивши по кожному з блоків розділу фізики рівневі плани теоретичного матеріалу та практичного завдання до них, а також, які результати він повинен мати за обраним рівнем. Рівневі плани, розроблені учителем, допомагають учневі адекватно оцінити свої можливості при вивченні навчальної дисципліни.

Крім того, в учнів є можливість завжди перейти з одного рівня на інший, засвоївши зміст нижчого рівня.

Така робота сприяє формуванню адекватної самооцінки і відповідного рівня домагань учнів.

Серед диференційованих завдань широко поширені завдання різної спрямованості: усувають прогалини в знаннях, а завдання враховують наявні в учнів попередні знання з теми.

На підставі досвіду роботи і теоретичних уявлень [2-5] нами була визначена наступна послідовність дій при організації різнорівневого навчання:

- 1) розподіл змісту навчального матеріалу теми за рівнями;
- 2) розробка плану для учнів з вивчення окремих блоків теми;
- 3) блочний виклад матеріалу (лекції, семінари, самостійні роботи);
- 4) створення методичного інструментарію (різнорівневі картки-завдання для вивчення теоретичного матеріалу, самостійної роботи, проведення заліку);
- 5) усні заліки по темі;
- 6) письмові заліки (тести, контрольні роботи);
- 7) аналіз результатів;
- 8) корекція.

З метою реалізації технології рівневої диференціації необхідно проводити контроль та облік знань кожного учня по кожній темі.

Такий підхід дозволяє своєчасно ліквідувати прогалини в знаннях учнів, що дає можливість вирішити проблему успішності. Кожному рівню засвоєння матеріалу відповідають певні вимоги до дій учнів [3, с.63] і оцінка.

Пропонуючи учням завдання різного рівня складності, педагог варіює зміст навчального матеріалу, однак при цьому цілі, форми, методи навчання залишаються однаковими. При диференційованому підході кожен учень отримує право і можливість самостійно визначати, на якому рівні він засвоїть навчальний матеріал. Єдина умова – цей рівень повинен бути не нижче рівня обов'язкової підготовки (освітнього стандарту). Якщо учень бажає вивчати фізику на рівні обов'язкових вимог, а математику – на підвищеному, то він має таку можливість.

Це означає, що при рівневій диференціації враховуються не тільки інтелектуальні здібності учня, а також його інтереси.

В інноваційному навчанні важливо, щоб учень був не об'єктом, а суб'єктом освітнього процесу, зумів поставити будь-яке запитання і самостійно знайти на нього відповідь. Важливо так організувати навчальний процес, щоб учень сам піднімав пласти знань. Одним з таких методів, на наше глибоке переконання, є диференційований підхід у навчанні.

Диференціація навчання є надзвичайно складним завданням тому, що учні розрізняються не тільки нахилами, схильністю до кращого сприйняття абстрактного або конкретно-образного матеріалу, а й знаннями, розумовим розвитком, працездатністю, пам'яттю.

Таким чином, при диференційованому підході до навчання можна назвати такі педагогічні переваги, які він відкриває:

- 1) підвищується мотивація навчання;
- 2) створюються можливості для розвитку творчої, цілеспрямованої особистості, яка усвідомлює конкретну мету і завдання навчання;
- 3) вибудовується дидактична підсистема системи навчання, найбільш прийнятна і ефективна для кожного учня;
- 4) досягаються дійсні, а не уявні результати навчання.

Література

1. Аргана Н.Ф. Мир физики: Учебное пособие. – Усть-Илимск: ПУ №42, 2003. – 103 с.
2. Галєєва Н.Л. Результативність особистісно-орієнтованої освіти // Завуч, 2003. №2. С. 91 – 140.
3. Рижкова В.І. Диференціація навчання як важливий фактор розвитку пізнавального інтересу школярів // Завуч, 2003. №8. С. 58 – 63.
4. Шаммова Т.І. Дальтон-технологія // Завуч, 2001. №1. С. 42 – 61.
5. Якиманская И.С. Психолого-педагогические проблемы дифференцированного обучения // Советская педагогика, 1991. №4. С. 44 – 52.

Кузьменко О.Ю.

к.ф.н., викладач
*ЖДУ ім. Івана Франка
м. Житомир, Україна*

Циганок Г.В.

вчитель англійської мови
*Старокотельнянська гімназія
с. Стара Котельня, Житомирська область, Україна*

МЕТОДИЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОЄКТІВ У РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ

Постановка проблеми. Інформаційне суспільство сьогодні – це період високих технологій, який вимагає формування компетентної та активної особистості. Саме досягнення кінцевого результату – розвитку особистості через призму формування життєвих компетенцій – закладене в сучасну модель освіти. Нові вимоги підкреслюють важливість учителя головним чином не у керуванні процесом засвоєння знань учнів, а у формуванні компетентної особистості.

Впровадження на уроках нових навчальних технологій особистісно орієнтованого навчання є необхідною умовою активної пізнавальної діяльності учнів. Нестандартна, цікава, творча робота викликає інтерес дітей до знань та сприяє емоційному, духовному й інтелектуальному розвитку учнів, формуванню вміння мислити критично.

Щодня учням доводиться стикатися з великим обсягом нової інформації, яку вони отримують із різних джерел, як-от: Інтернету, телебачення, радіо, газет. Це, з одного боку, дозволяє старшокласникам значно розширити свої знання. Однак, з іншого боку, запропонована для розгляду інформація може бути перекручена, однобічна, важка для сприймання, мати характер пропаганди чи нав'язування. Така інформація потребує ґрунтовного аналізу та осмислення, що вимагає від школярів володіння критичним мисленням як життєво важливою навичкою. Особливо гостро ця проблема постає перед учнями старших класів, які за своїми віковими особливостями схильні до поглинання будь-якої інформації ззовні. Тільки розвиток навичок критичного мислення та ефективно їх

використання у навчанні допоможе учням у вирішенні проблем, з якими вони можуть стикнутися у самотійному житті в майбутньому [1, с.97].

Виклад основного матеріалу. Аналіз сучасної науково-педагогічної літератури, зокрема праць С. І. Векслера, Л. С. Виготського, М. Ліпмана, Д. Стіла, Ч. Темпла, А. В. Тягло, Д. Халпнера та ін. дозволяє виокремити низку дефініцій та класифікацій критичного мислення. Так, критичне мислення визначається вказаними вище психологами як:

1) свідомий і обдуманий процес, який використовується для інтерпретації або оцінки інформації та досвіду за допомогою набору рефлексивних засобів та можливостей, що враховують переконання та дії [2, с.48];

2) рефлексивні роздуми, орієнтовані на визначення того, у що вірити і що робити [5, с.101];

3) організована розумова діяльність для оцінки аргументів чи тверджень та прийняття рішення, яке може супроводжувати розвиток уподобань та визначення необхідних дій [4, с.3].

Проте, на нашу думку, визначенням, що найбільш ґрунтовно відображає реалії сьогодення, є наступне: «Критичне мислення – інтелектуально організований процес активного та майстерного осмислення, застосування, аналізу, синтезу та/чи оцінювання інформації, отриманої/створеної за допомогою спостереження, досвіду, роздумів чи спілкування, що сприймається як керівництво до переконань та дій [6, с.240].

Формування компетентної, критично мислячої особистості, яка здатна орієнтуватися в сучасному інформаційному просторі неможливе без використання інтерактивних методів, що базуються на діалозі, моделюванні ситуацій вибору, вільному обміні думками тощо. Досвід сучасності доводить, що формуванню критичного мислення старшокласників сприяє застосування педагогічних інновацій, особистого підходу в організації навчального процесу, використання цікавих і нестандартних завдань, розширення творчої свободи старшокласників.

Однією з інноваційних технологій, яка, окрім допомоги у здобутті знань, сприяє формуванню та розвитку критичного мислення старшокласників, є технологія проєктів.

Звідси, метою роботи є дослідження ефективності використання технології проєктів у розвитку критичного мислення старшокласників на уроках іноземної мови.

Технологія проєктів забезпечує організацію особистісно-орієнтованого навчання, сприяючи розвитку творчості, пізнавальної діяльності, самостійності учнів. Використання технології проєктів дозволяє: 1) формувати навчальні завдання та шукати способи їх вирішення; 2) організувати діалог у процесі розв'язання проблемних задач; 3) надавати учневі право на помилку та створювати ситуації виправлення помилок; 4) передбачати письмове викладення розмірковувань учнів з подальшою рефлексією [7, с.4].

Робота над проєктом включає багаторівневий підхід до вивчення мови, охоплюючи розвиток мовленнєвих компетенцій (в читанні, аудіюванні, говорінні, письмі) та лексико-граматичних умінь і навичок, що є особливо ефективним на уроках іноземної мови. Використання технології проєктів на уроці іноземної мови

сприяє розвитку активного самостійного мислення учнів та скеровує їх до спільної дослідницької роботи.

Ефективність роботи з проектами підвищиться, якщо впроваджувати її в кілька етапів, що, у свою чергу, відповідає етапам розвитку критичного мислення. Кожному з етапів відповідає своя система вправ:

1) актуалізація – мета цього етапу полягає у формуванні особистого інтересу для отримання необхідної інформації. Реалізації поставленого завдання сприятимуть такі прийоми, як-от: індивідуальна, парна та групова робота, брейнштормінг, озвучування проблемних питань тощо. Ефективними будуть вправи: «Знаю – хочу знати – дізнався», «Прогнозування за ілюстрацією», «Асоціація», «Запитання з розлогою відповіддю», «Дерево припущень».

2) осмислення – метою етапу є самостійний пошук учнями нової інформації з її подальшим груповим обговоренням та аналізом. На цьому етапі доцільно застосовувати вправи та завдання, як-от: технологія «6 капелюхів», «Зигзаг», «Insert», «Карусель», «Ромашка Блума» [8, с. 243].

3) рефлексія передбачає осмислення та аналіз отриманої учнями інформації із застосуванням нових понять на практиці, чому сприятимуть вправи на зразок «Сінквейну», «Кластера» чи «Есе».

Зауважимо, що застосування технології проектів у роботі із старшокласниками передбачає завдання більш творчого (у порівнянні з учнями середньої ланки) характеру. На нашу думку, з метою розвитку критичного мислення старшокласників на уроках іноземної мови, доцільними будуть такі проектні роботи, як-от: стінгазета/ постер (запланованої вечірки, клубу за інтересами); реклама певного продукту (способу життя, дієти, товару тощо); колаж чи фотовиставка (з власними фото чи фотографіями однокласників, які перевтілились); буклет (наприклад, із інформацією про найпрестижніші професії/вузи в Україні та за кордоном); авторський вірш (на будь-яку тему); діа-, відеофільм чи кліп (на соціальну тематику); аудіогід (визначними містами чи місцями рідного міста); культурологічна вікторина чи кросворд («Як добре ми знаємо...?»); презентація (власної книги, віршів, художніх робіт) англійською мовою.

Звичайно, при виборі форми реалізації проекту слід враховувати рівень підготовки дітей, тему заняття, технічні можливості, часові обмеження та інші фактори. Однак, використання на уроках іноземної мови технології проектів дозволяє підтримати пізнавальний інтерес учнів шляхом розвитку внутрішньої мотивації до цілеспрямованого навчання, підтримку їх пізнавальної активності, спонукання до порівняння отриманої інформації з особистим досвідом, формування аналітичних суджень.

Отже, у процесі проектної діяльності учень розвиває свої інтелектуальні вміння та навички критичного мислення, що, у свою чергу, сприяє формуванню гармонійно розвиненої, конкурентоспроможної особистості, якій властиві цілеспрямованість, наполегливість, працьовитість, соціальна та професійна адаптація в сьогоденному швидкоплинному світі.

Література

1. Гудзь Н.О., Кузьменко О.Ю., Черниш О.А. Розвиток критичного мислення старшокласників як один із засобів успішного оволодіння іноземною мовою. Вісник Житомирського державного університету. 2015. №4 (82). С.97 – 101.
2. Кроуфорд А. Технологія розвитку критичного мислення учнів. К. : Плеяда, 2006. 220 с.
3. Леонтєва А. Технологія розвитку критичного мислення у формуванні комунікативної компетенції під час навчання іноземної мови. Вісник Молодой ученый. 2014. №2. С. 890-892
4. Освіта в Україні. Доповідь міністра освіти і науки України на II Всеукраїнському з'їзді працівників освіти: м. Київ, 12 жовт.2001р./ Редкол.: В. Кремень(кер). К.: Освіта України, 2001. 14 с.
5. Терно С. О. Критичне мислення – сучасний вимір суспільствознавчої освіти. Запоріжжя. : Просвіта, 2009. 274 с.
6. Тягло А. В., Воропай Т. С. Критичне мислення, проблема світової освіти ХХІ століття / Х. : Ін-т внутр. справ, 1999. 194, 285 с.
7. Халперн Д. Психологія критичного мислення: Редкол.: Д. Халперн О.Чуба С.-Пб. : Вид-во Питер, 2000. 518 с.
8. Benjamin S. Bloom. A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives, Abridged Edition 1st Edition/ Lorin W. Anderson, David R. Krathwohl. L.:Longman,1st Edition, 2001. 243р.

Черненко Ю.В.,

вчитель трудового навчання та технологій

Прилуцька ЗОШ І-ІІІ ст. №14

м. Прилуки, Україна

РОЗРОБКА УРОКУ «СИЛОВІ ПЕРЕДАЧІ НА МОДЕЛЯХ АВТОМОБІЛІВ»

Мета: ознайомити учнів з видами силових передач та їх застосування в різних моделях і використання силових передач в поєднанні з двигуном. Пояснити фізичну суть перетворення обертального руху в поступальний, прямолінійний. Формувати практичні навички розмітки деталей на деревині та металі за доданими кресленнями, а також прийомами роботи столярними та слюсарними інструментами. Виховувати в учнів уміння правильно організувати робоче місце, поняття про трудову та технологічну дисципліну, творчий підхід.

Обладнання: Зразки моделей автомобілів, журнали «Моделіст-конструктор», плакати по авто моделюванню, інтерактивна дошка, набір матеріалів для виготовлення схематичних моделей автомобілів, столярні та слюсарні інструменти, олівці, лінійки, технологічні картки.

Зміст заняття

I. Організація класу до роботи

Відмічаю в журналі відсутніх на занятті, перевіряю в учнів наявність спецодягу, звертаю увагу на зовнішній учнів, визначаю для кожного робоче місце.

II. Актуалізація опорних знань

Бесіда

- Що ви знаєте про автомобілі?
- Хто назве, які є конструктивні вузли автомобіля?
- Які силові передачі використовуються в автомобілях?

Відповіді учнів узагальнюю і коротко доповнюю.

III. Введення нового матеріалу

1. Слово вчителя

Основні тези лекції:

- основні вузли, з яких складається модель автомобіля.
- призначення вузлів моделі атомобіля, зокрема, двигуна та силової передачі, їх конструктивні особливості.
- Демонстрація основних матеріалів та деталей, що застосовують для виготовлення вузлів моделей.

Контурна модель автомобіля складається з таких вузлів: рами, контуру автомобіля, двигуна (гумового двигуна, електродвигуна, компресійного двигуна), силової передачі, електрообладнання.

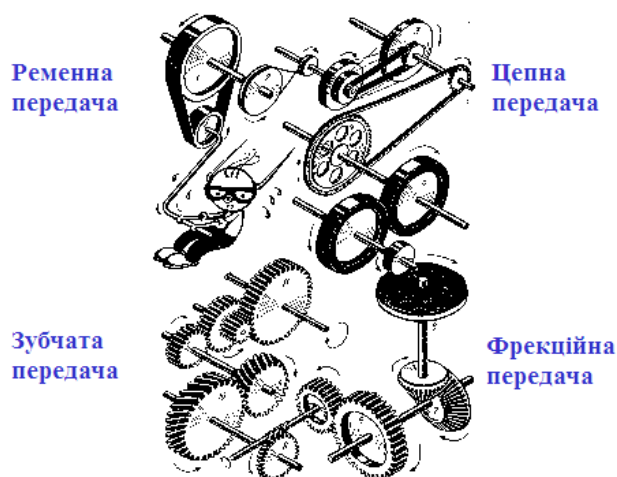
Підвівши під готовий кузов фанерне, дерев'яне або металеве днище (шасі), конструюють передню підвіску, задній міст, підбирають або виготовляють колеса, а головне, створюють силовий вузол моделі (двигун, редуктор).

Ми вже говорили, що електродвигуни, що використовуються, розвиваючи великі обороти, володіють дуже невеликою потужністю. Тому момент, що крутиться на валу виконуючого органу (колеса, гвинта) виявляється незначним. Як створити великий момент, що крутиться? Виручає редуктор.

Це механізм, що являє собою циліндричну, конічну або черв'ячну передачу, укладену в корпус. А інколи – поєднання різних видів передач (наприклад, циліндричної з черв'ячною). Якщо редуктор поставити на модель, то з його допомогою обертальні рухи від двигуна будуть передаватися на виконавчий орган, кількість обертів зменшиться, обертовий момент збільшиться.

Але не тільки цим обмежується застосування редуктора.

Необхідність передачі обертального руху валу двигуна на вісь або безпосередньо на колеса моделей змушує підбирати найзручніші способи використання (додаток 1) ременів (1-3), ланцюга (4), фрикціону (5,6), конічних і циліндричних шестерень (7,8), черв'яка (9), шестерень з косим зубом (10) та ін. Зубчата передача в більшості моделей виявляється найбільш сприйнятливою. Зубчаті колеса підбирають в наборах «Конструктор» або витягують із непридатних приладів, друкарських

машинок, годинникових механізмів, технічних іграшок.

2. Робота з таблицею.

Передавальне відношення	1:1	1:1,5	1:2	1:3	1:4
Число зубів: ведучого колеса веденої шестерні	12	16	12	12	12
	12	24	24	36	48

При цьому слід прийняти до уваги зовнішній діаметр шестерень, що збільшується при більшій кількості зубів приблизно таким чином:

Кількість зубів	Зовнішній діаметр, мм
12	23
15	30
24	46

Продовження лекції

Використовуючи моделі з гумовими двигунами з двома пучками, потрібно прагнути створювати редуктори з передавальним відношенням 4:5, а на моделях з електричними двигунами це відношення може досягати 1:11, що потягне за собою необхідність використовувати зубчасті пари з числом зубів 9 і 99.

Щоб виключити використання практично неприйнятних по діаметру шестерень, створюють редуктори з трьома (і більше) циліндричними шестернями.

При підборі електродвигуна для установки на моделі моделісти намагаються вишукати двигун з найменшим споживанням струму (3,5 – 4,5 – 12 В), найменшою масою в рамках 80 – 150 г невеликими розмірами.

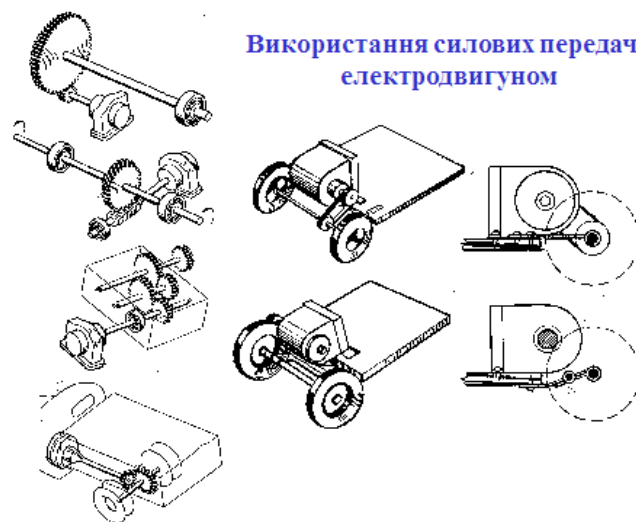
Передача обертання валу електродвигуна, як правило, здійснюється на задню вісь (додаток 2) або безпосередньо на одне із задніх коліс. Двигун закріплюють на шасі металевим хомутом або за допомогою спеціально виготовленого кронштейну. Якщо двигун має основу і кріпильні лапки, його можна закріпити на гвинтах за допомогою металевого кутника.

IV. Закріплення поданого матеріалу

Пропоную учням відповісти на наступні запитання:

- З яких основних вузлів складається модель автомобіля?
- Для чого призначені силові передачі?

V. Інструктаж до практичної роботи

Форма інструктажу – фронтальна, з урахуванням того, що всі учні будуть виконувати однотипну роботу: виготовляти контур автомобіля з кріпленням, із металу та фанери по нанесених лініях розмітки.

Інструктаж проводжу в такій послідовності:

1. Розповідаю про послідовність виготовлення контуру.
2. Демонструю інструменти, що застосовують для даної роботи.
3. Демонструю прийоми роботи лобзиком та іншими інструментами і способи контролю якості у відповідності із зразком виробу.
4. Показую робочу поставу, а також, як вірно організувати робоче місце.

Основну увагу учнів звертаю на дотримання трудової і технологічної дисципліни. Як наочний посібник для роботи використовую готову модель. Демонстрацію прийомів роботи проводжу на робочому місці учителя. Показую учням як розмістити інструменти і матеріали, необхідні для роботи, на робочому місці.

VI. Інструктаж по техніці безпеки

Форма проведення інструктажу фронтальна, основний метод навчання – практична демонстрація безпечних прийомів роботи при пилянні лобзиком, свердління отворів, шліфування абразивним папером.

VII. Самостійна практична робота учнів

Основна мета – виробити в учнів навички обробки деревини та металу, а також навчити методів контролю якості роботи.

В процесі самостійної роботи учнів, як метод навчання, використовую індивідуальні консультації з обходом робочих місць:

1. Перевіряю підготовку учнів до роботи з інструментами.
2. Прийоми закріплення деталей.
3. Формую правильні навички роботи з інструментом.
4. Пояснюю прийоми контролю якості роботи.
5. Звертаю увагу на застосування безпечних прийомів роботи.

Своє основне завдання в процесі формування навичок роботи бачу в тому, щоб не допустити помилок в роботі учнів, які приводять до невиваженного браку, що знижує якість навчання і сприяє втраті інтересу до даної роботи. З метою економії робочого часу учнів, допомагаю їм проводити наладку інструментів з паралельним поясненням, як необхідно виконувати дану роботу.

Даний етап заняття закінчую після виконання учнями приблизно однакового об'єму роботи над моделлю.

VIII. Заключний інструктаж

Мета – дати загальну характеристику роботи учнів і проаналізувати вироби. В процесі аналізу робіт загострюю увагу учнів на причинах допущених помилок, суть яких, в основному, зводиться до використання неправильних прийомів роботи і відсутності належного контролю якості роботи.

Демонструю найбільш якісно виконані роботи і пояснюю в чому причина успіху.

Шугаєвська Л.В.
вчитель інформатики
Технічний ліцей Шевченківського району
м. Київ, Україна

РІЧНЕ ПОВТОРЕННЯ. ТЕСТИ З ІНФОРМАТИКИ 9 КЛАС

Тема 1-2. Інформаційні технології в суспільстві. Мережеві технології.

1. Наука, що вивчає методи та засоби опрацювання, передавання та зберігання повідомлень.
 - а) інформаційні процеси
 - б) інформатика
 - в) математика
2. Оберіть інформаційні процеси
 - а) збирання
 - б) пошук
 - в) зберігання
 - г) захист
 - д) опрацювання
 - е) передавання
 - є) перейменування
3. Описують особливості здійснення інформаційних процесів з використанням комп'ютерної техніки.
 - а) інформаційні процеси
 - б) інформаційні технології
 - в) інформатична компетентність
4. Процес, який полягає у створенні нових повідомлень на основі існуючих.
 - а) зберігання повідомлень
 - б) передавання повідомлень
 - в) опрацювання повідомлень
5. Що таке інформаційна технологія?
 - а) Сукупність методів роботи з інформацією
 - б) Сукупність методів обробки речовини
 - в) Сукупність методів керування енергією
 - г) Сукупність методів виховання людини
6. Сукупність взаємопов'язаних елементів, яка призначена для реалізації інформаційних процесів
 - а) інтелектуальна власність
 - б) інформаційна система
 - в) інформаційна етика
 - г) комп'ютерна етика
7. Власність на результати інтелектуальної та творчої діяльності
 - а) інтелектуальна власність
 - б) інформаційна система

в) інформаційна етика

г) комп'ютерна етика

8. Доцільне використання учнем інформаційно-комунікаційних технологій та відповідних засобів для виконання особистих і суспільно значущих завдань

а) інтелектуальна власність

б) інформаційно-комунікаційна компетентність

в) інформаційно-комунікаційна етика

г) комп'ютерна етика

9. Розуміння особистістю ролі інформаційних процесів у розвитку суспільства, знання та дотримання етичних норм і законодавства у сфері інформаційних технологій

а) інтелектуальна власність

б) інформаційно-комунікаційна компетентність

в) інформаційна культура

г) комп'ютерна етика

10. Як називається комплекс технічних засобів, необхідних для функціонування інформаційної системи?

а) інформаційне забезпечення

б) програмне забезпечення

в) апаратне забезпечення

г) правове забезпечення

11. Правила й норми поведінки людей у відносинах один з одним, із суспільством і державою містить:

а) технологія

б) авторське право

в) етика

г) компетентність

12. Сукупність комп'ютерів та інших пристроїв, з'єднаних каналами передавання даних.

а) комп'ютерна мережа

б) канал зв'язку

в) мережевий протокол

13. Обладнання, за допомогою якого здійснюється з'єднання комп'ютерів у мережу.

а) комп'ютерна мережа

б) канал зв'язку

в) мережевий протокол

14. Набір правил, за якими здійснюється обмін даними між комп'ютерами та пристроями, що підключені до мережі, та між різними мережами.

а) комп'ютерна мережа

б) канал зв'язку

в) мережевий протокол

15. З'єднують пристрої, що розташовані на порівняно невеликій відстані один від одного, як правило, у межах однієї або кількох сусідніх будівель..

а) глобальні

б) регіональні

в) локальні

г) персональні

16. Мережа, доступ до якої має окрема людина або кілька осіб.

а) глобальні

б) регіональні

в) локальні

г) персональні

17. Що таке IP-адреса?

а) адреса електронної пошти власника сервера

б) числова адреса мережевого комп'ютера

в) адреса електронної пошти власника комп'ютера-клієнта

г) географічні координати розташування мережевого комп'ютера

18. Що з переліченого може бути IP-адресою комп'ютера в локальній мережі?

а) 172.172.17.256

б) 192.168.0.100

в) 256.192.0.100

г) 255.256.0.0

19. Які функції може виконувати інтернет-провайдер?

а) гарантійне обслуговування комп'ютера-клієнта

б) підтримка роботи поштових скриньок

в) забезпечення доступу до Інтернету

г) виділення дискового простору для сайтів (хостинг)

20. Що таке доменне ім'я комп'ютера в мережі Інтернет?

а) адреса електронної пошти власника сервера

б) шлях до інтернет-ресурсу, що зберігається на мережевому комп'ютері

в) адреса ресурсу в мережі, записана з використанням слів або їх скорочень, що розділені крапкою

г) ідентифікаційний номер комп'ютера в мережі

21. Що таке URL-адреса?

а) адреса інформаційного ресурсу в мережі

б) шлях до інтернет-ресурсу, що зберігається на мережевому комп'ютері

в) адреса ресурсу в мережі, записана з використанням слів або їх скорочень, що розділені крапкою

г) ідентифікаційний номер комп'ютера в мережі

22. Що таке Web 2.0?

а) сервіси Інтернету, спрямовані на взаємодію користувачів глобальної мережі

б) загальне позначення геосервісів Інтернету

в) назва операційної системи, пов'язаної із хмарними технологіями

г) сервіси Інтернету, призначені для взаємодії комп'ютерів мережі

Тема 3. Комп'ютерні презентації.

1. Об'єкти яких типів може містити слайд презентації?

а) аудіо та відео

б) файли та папки

в) тексти і графіку

- г) веб-сторінки
2. Які об'єкти можна розміщувати на слайдах презентації?
- а) текст
б) таблиці
в) малюнки
г) відео
3. Яка вкладка вікна Microsoft PowerPoint містить інструменти налаштування стильового оформлення слайдів презентації.
- а) дизайн
б) рецензування
в) вигляд
4. Яке призначення діаграм на слайдах презентації?
- а) визначення поведінки об'єктів на слайді (поява, зміна стану об'єкта тощо)
б) унаочнення структурованої інформації (багаторівневих списків тощо)
в) оформлення тла слайдів, колірної схеми та стилів тексту
г) унаочнення табличних числових даних
5. Тип графічних об'єктів, які призначено для подання даних у вигляді схем
- а) діаграма
б) SmartArt
в) зображення
г) таблиця
6. Яка команда контекстного меню об'єкта слайда дозволяє встановити перехід на інший слайд, документ або веб-сторінку, якщо клацнути об'єкт мишею чи навести на нього вказівник?
- а) фігура
б) формат
в) гіперпосилання
г) текст
7. Налаштуванням параметрів анімаційного ефекту можна:
- а) додати із колекції відповідний відеокліп до ефекту
б) змінити тривалість ефекту
в) додати із колекції звуковий супровід до ефекту
г) змінити умову початку відображення ефекту (після клацання мишею, разом або після попередньої події)
8. Запустити повноекранний перегляд із поточного слайда
- а) Shift + F5
б) F5
в) Esc
г) Enter
9. Які є варіанти показу презентації?
- а) керований доповідачем
б) випадковий
в) керований користувачем
г) автоматичний
10. Що таке макет слайда?

а) загальне звукове тло (наприклад, мелодію, що звучить постійно, або мовний супровід)

б) шаблон, який визначає кількість і взаємне розміщення текстових і графічних об'єктів на слайді

в) тло слайда, колірну схему та стиль тексту кожної теми оформлення

г) поведінку об'єктів на слайді (поява, зміна стану об'єкта тощо)

11. Яка вкладка меню дозволяє додати на слайд кнопку дії?

а) Показ слайдів

б) Вставлення

в) Анімація

г) Основне

Балдовська М.О.

вчитель фізики та інформатики

Івангородська філія комунального закладу

«Олександрівське навчально-виховне об'єднання №2»

с. Івангород, Олександрівський район, Кіровоградська область, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ МОБІЛЬНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ФІЗИКИ

Сучасна освіта вимагає від педагогів постійних змін та інновацій, основна мета яких – досягти свідомого, узагальненого та систематизованого засвоєння знань, умінь та навичок в розрізі основних ключових компетентностей. Здобувач освіти має не лише оволодіти теоретичними знаннями, а вміти саме на практиці застосовувати свої знання, у повсякденному житті та майбутній професійній діяльності. Крім того, сучасні здобувачі освіти мають вміти здійснювати пошук інформації, аналізувати її та застосовувати.

Одне з основних завдань вчителя – забезпечити найоптимальніші умови для розвитку особистості здобувача освіти, зацікавити у вивченні власного предмета, показавши практичне застосування отриманих знань у повсякденному житті. Враховуючи вимоги сучасного суспільства, одним зі способів спрямованих саме на це є технологія мобільного навчання. Що ж це за технологія та чому сьогодні вона є однією з найактуальніших?

Мобільні технології – це широкий спектр цифрових і повністю портативних мобільних пристроїв (смартфонів, планшетних комп'ютерів, електронних книг тощо), що дозволяють здійснювати операції з отримання, обробки та поширення інформації. Використання мобільної технології можливе окремо або в сукупності з іншими інформаційними та комунікаційними технологіями. Можна виокремити ряд важливих тенденцій, які підвищують ефективність викладання при використанні мобільних пристроїв на уроках:

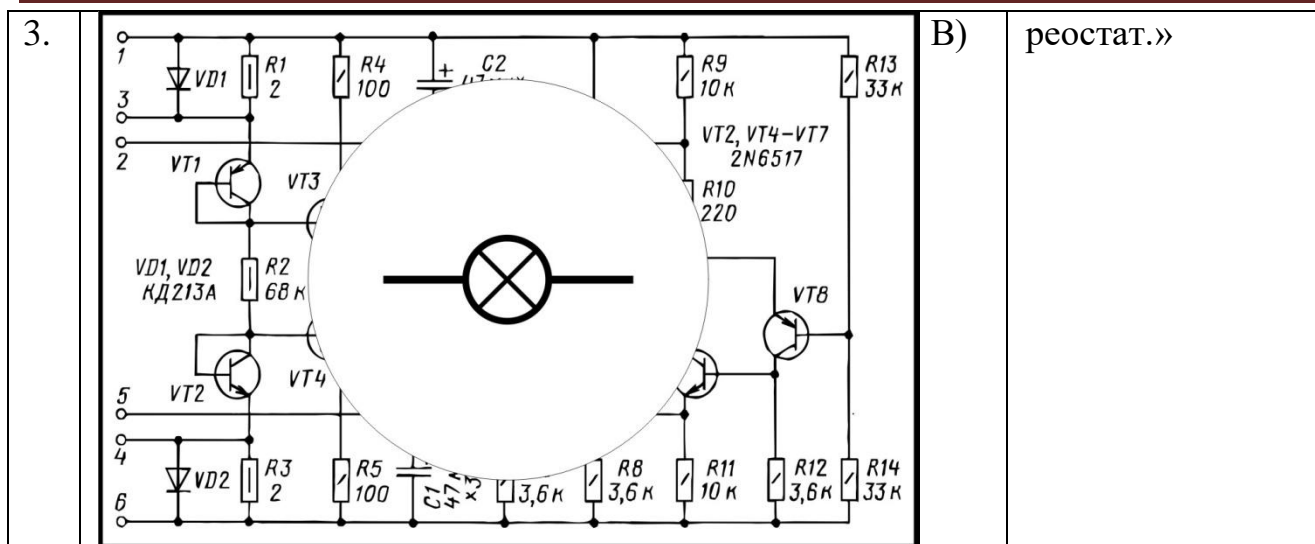
- персоналізація навчання;
- миттєвий зворотній зв'язок;
- ефективне використання навченого часу на уроках;
- неперервність освітнього процесу;

- якісно новий рівень управління освітнім процесом [5].

Одна з проблем у організації уроків фізики – недостатня забезпеченість навчальним обладнанням. Все ж найкраще здобувачі освіти засвоюють знання саме тоді, коли вони можуть їх застосувати на практиці. У цій ситуації мобільний пристрій може стати у нагоді. Розглянемо особливості використання технології мобільного навчання на уроках фізики, зокрема при вивченні теми «Сила струму. Амперметр» у 8 класі (рівень стандарту). На етапі перевірки домашнього завдання використання мобільного пристрою може бути наступним:

«За допомогою мобільного додатка Electricity AR просканувати зображення та встановити відповідність між елементом електричного кола та його назвою.

1.		А)	лампочка;
2.		Б)	гучномовець;

Мобільний додаток Electricity AR навчить здобувачів освіти визначати ціну поділки аналогових вимірювальних приладів та самостійно робити вимірювання з використанням технології доповненої реальності (AR). Для роботи додатку потрібно роздрукувати спеціальні картки, що розміщені на сайті мобільного додатку [3].

На етапі мотивації використання мобільного пристрою може бути таким:

«Вам вже відомо, що фізичні величини вимірюють за допомогою різних фізичних пристроїв та в певних одиницях. А які фізичні величини та в яких одиницях можна виміряти за допомогою вашого телефону? Виконаємо наступне завдання: за допомогою мобільного додатка «Науковий журнал» або Sensor Box for Android визначте які фізичні величини та в яких одиницях може виміряти ваш телефон.

Діти проводять дослідження.

Отже, за допомогою наших телефонів можна виміряти:

- 1) в люксах кількість світла;
- 2) в децибелах інтенсивність звуку;
- 3) в герцах висоту звуку;
- 4) у м/с^2 прискорення телефона під час переміщення вліво та вправо, вперед і назад, вгору та вниз;
- 5) у градусах орієнтацію телефона відносно магнітного поля Землі;
- 6) у мікротеслах силу навколишнього геомагнітного поля тощо.

Сьогодні на уроці ми з вами познайомимося з фізичним приладом за допомогою якого можна виміряти силу струму.»

Мобільний додаток «Науковий журнал» – це безкоштовний цифровий щоденник від Google для проведення наукових досліджень. За допомогою нього можна зокрема вимірювати світло, звук, прискорення, атмосферний тиск тощо (за допомогою вбудованих датчиків телефона) [2]. Додаток Sensor Box for Android має схожі можливості.

На етапі первинного закріплення вивченого матеріалу використання мобільного пристрою може бути наступним:

1. «Скласти електричне коло за зразком (рис.1) [1, с.144]:

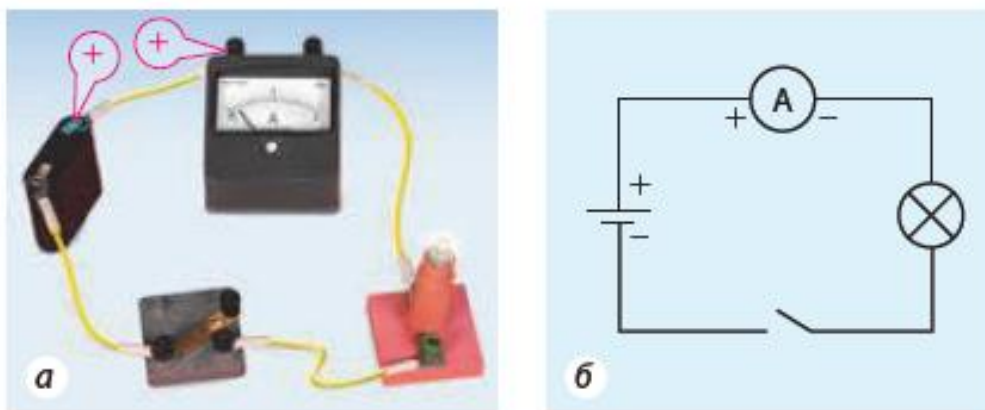

Рис.1

2. Виміряти силу струму за допомогою амперметра.

3. Зробити коротке відео, використовуючи мобільний додаток InShot. У відео обов'язково зазначити найважливіше правило розміщення амперметра у електричному колі».

Мобільний додаток InShot від Google Play – це найкраща програма для редагування, монтажу та створення відео та фото, де є можливість додавати власну музику, ефекти та текст на відео, розмивати фон [4].

Отже, можемо зробити висновок, що використання мобільних технологій на уроках фізики є доцільним та дає змогу покращити рівень оволодіння здобувачами освіти необхідними ключовими компетентностями. Мобільні технології можна використовувати на різних етапах уроку. Ця технологія одна з тих на які варто звернути увагу та використовувати її у власній діяльності.

Література

1. Фізика: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл./[В.Г. Бар'яхтар, Ф.Я. Божинова, С.О. Довгий, О.О. Кірюхіна]: за ред.. В.Г. Бар'яхтара, С.О. Довгого. – Х.: Вид-во «Рнаок», 2016. – 240 с.: іл.фот.

2. Мобільний додаток «Науковий журнал» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.google.android.apps.forscience.whistlepunk&hl=uk>

3. Мобільний додаток Electricity AR [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.d matsokin.electro&hl=uk>

4. Мобільний додаток InShot [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.camerasideas.instashot&hl=uk>

5. Терещук С.І. Технологія мобільного навчання: проблеми та шляхи вирішення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/6914/1/VchdpuP_2016_138_40.pdf

Богом'якова - Теніченко Л.П.

вчитель російської мови, літератури та історії
*Криворізька загальноосвітня школа I-III ступенів №122
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна*

ВПРОВАДЖЕННЯ ОДГ/ОПЛ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС: ЗМІСТ, ПРИНЦИПИ, РЕЗУЛЬТАТИ

ОДГ – це напрям, що протягом останніх років знаходиться в центрі уваги політиків, науковців, освітян. Питання освіти для демократії, громадянської освіти досліджуються та розробляються українськими педагогами та науковцями з часу проголошення незалежності. Серед них Г.Васьківська, П.Вербицька, Л.Дух, М.Душек (Гурій), М.Іванов, Н.Пильгун, С.Позняк, О.Пометун, С.Рябов, І.Смагін, Н.Софій, О.Сухомлинська, І.Тараненко та ін. [2-4,13]. Окрім названих, поняття ОДГ та його характеристики у філософських, політологічних, виховних аспектах досліджували в своїх працях такі вітчизняні вчені як О.Дем'янчук, Т.Бакка, О.Вар'янюк, С.Клепко, Т.Клинченко, Т.Ладиченко, О.Магдик, Л.Марголіна, Л.Паращенко та ін. [1,8,9,13].

Серед сучасних підходів щодо розуміння базових понять, змісту та шляхів впровадження освіти для демократичного громадянства ключовим є заохочення учнів до їхнього становлення як активних громадян, що здатні брати участь у житті сучасного суспільства, навчаючись демократії та поважаючи права людини.

Водночас освіта для демократичного громадянства чітко йде в руслі організації навчання в системі середньої освіти, оскільки пропонує інтеграцію ОДГ до кожної предметної галузі на кожному рівні навчання.

Поняття освіти для демократичного громадянства нерозривно поєднано з освітою прав людини, що у навчально-методичних посібниках Ради Європи носить аббревіатуру ОДГ/ОПЛ [5].

Серед принципів впровадження ОДГ в освітній процес важливим є принцип навчання через дію, що дає можливість учням відчувати практику демократичного громадянства на собі.

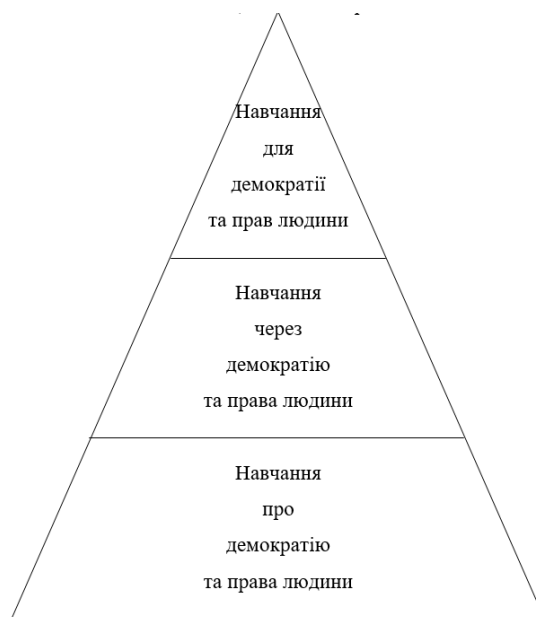
Саме такий підхід є більш вирашним, аніж презентаційна модель ОДГ, сутністю якої є лише прослуховування та відтворення учнями отриманих знань та моделей поведінки.

Даний принцип, що на думку розробників серії посібників Ради Європи [5,7,10] є найбільш ґрунтовним, оптимальним та вирашним, ми й обрали в роботі свого навчального закладу.

Слід додати, що цей головуючий принцип можна реалізувати різними шляхами, серед яких:

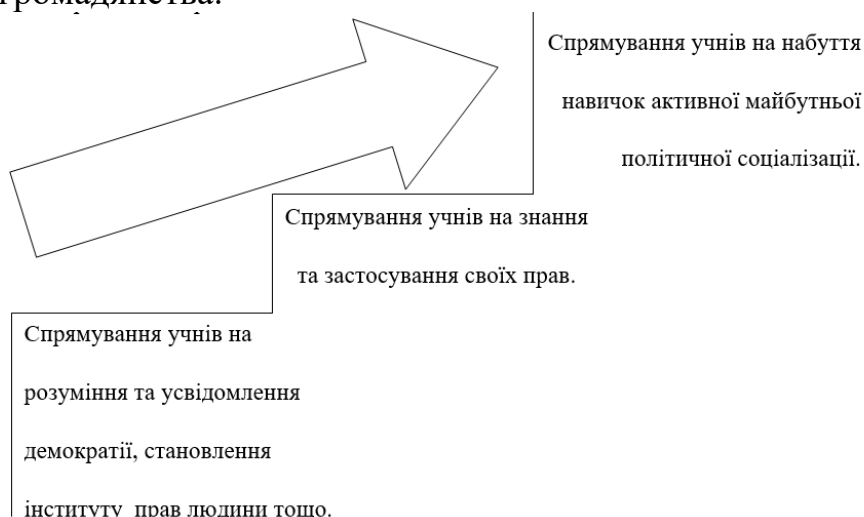
- активне навчання;
- робота в команді;
- інтерактивні методи;
- критичне мислення;
- активна участь;
- індивідуальні завдання.

Слід зазначати, що ОДГ/ОПЛ є інтегрованим (наскрізним) напрямом в освіті, що керується дидактичними підходами, які можна представити таким чином:

На думку Р.Голлоба, ці три дидактичних підходи до ОДГ/ОПЛ формують загальний інтегрований підхід у процесі ОДГ/ОПЛ [5, с.8-9].

Говорячи про підходи до навчання ОДГ/ОПЛ, слід окреслити й принципи, якими ми керуємось у своїй роботі щодо впровадження освіти для демократичного громадянства.

І на завершення слід сказати про прогнозовані результати щодо впровадження ОДГ/ОПЛ в освітній процес. На наш погляд, найвагомим результатом в роботі педагогічного колективу стане рівень підготовленості випускників закладу в трьох площинах: здатності до аналізу політичних подій, проблем і протиріч та здатності пояснити мотиви особистих суджень; здатність до використання різноманітних підходів, методів підготовки власної участі у політичних процесах; здатності до демократичного прийняття рішень та дій.

Отже, освіта для демократичного громадянства є одним з основних напрямів розвитку освітньої політики більшості країн Європи, в тому числі й України. Основні її характеристики визначені нормативними та рекомендаційними документами Ради Європи та міжнародних організацій. Особливістю ОДГ є те, що в її основі лежить діяльнісний та конструктивістський підходи до процесу навчання, активне навчання, участь учнів у процесах прийняття рішень.

Література

1. Вар'янюк О.Б. Громадянська освіта: європейський підхід // Постметодика. - №2 (34). – 2001. – С. 15-19.
2. Васьківська Г. та ін. Методичний посібник для вчителів з курсу «Основи громадянської освіти». – К.: Міністерство освіти і науки України, 2000. – 122с.
3. Вербицька П. В. Основні підходи до організації громадянського виховання в країнах Європи / П.В. Вербицька // Наукові записки. Сер. Педагогічні та історичні науки: зб.наук статей / відп. ред. М. Шиль. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2008. – С. 53-63.
4. Дух Л.І. Впровадження громадянської освіти в українській школі / Л.І. Дух // Розвиток демократії та демократична освіта в Україні: Матеріали другої міжнародної наукової конференції (Одеса, 24 – 26 травня 2002 р.) / міністерство науки України, Ін-т вищої освіти АПН України, Одеська нац. юрид. академія, Канадсько-Український Проект «Демократична освіта». – Київ: Ай-Бі, 2003. – С. 694-700.
5. Живемо у демократії. Плани уроків з питань Освіти для демократичного громадянства та Освіти прав людини для загальноосвітніх навчальних закладів / Голлоб Р., Крапф П. за заг.ред. Голлоб Р., Крапф П. та ін.; пер. з англ. та адапт. О.В.Овчарук; заг. ред. Укр. версії Н.Г. Протасова. - К.: НАДУ, 2009. – 212 с.
6. Зміни у свідомості українського суспільства на зламі тисячоліть / За ред. Рябова С. – К.: АСК, 2001. – 247 с.
7. Зростаємо у демократії. Плани уроків для початкових класів з освіти для демократичного громадянства та прав людини (ОДГ/ОПЛ) / В. Вайдінгер, Р. Голлоб, заг. ред. Р. Голлоб, П. Крапф та ін.; пер. з англ. та адапт. О.В.Овчарук; заг. ред. укр. версії Н.Г. Протасова - К.: НАДУ, 2011. – 154 с.
8. Клиненко Т.В. Освіта для демократії . А демократія для кого? // Постметодика. - №2 (34). – 2001. – С. 41-43.
9. Магдик О.О. Моделі формування громадянськості // Постметодика. - №2 (34). – 2001. – С. 46-48.
10. Навчаємо демократії: базові матеріали з питань демократичного громадянства та прав людини [Р. Голлоб, П. Крапф, В. Вайдінгер] заг. ред. Р. Голлоб, П. Крапф та ін.. пер. з англ. та адапт. Л.І. Паращенко; аг. ред. укр. версії Н.Г. Протасова. - К.: НАДУ, 2011. – 158 с.

11. Освіта для демократичного громадянства та освіта з прав людини в Україні: Н.Г.Протасова, Л.І. Паращенко, О.В. Овчарук та ін. / Заг. ред. Н. Г. Протасова. – К.: Національна академія при Президентові України, 2011. – 100 с.

12. Освіта для демократичного громадянства. Посібник для підготовки вчителів з питань освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини (вдосконалена версія – вересень 2007), Р. Голлоб, Е. Хаддлестон, П. Крапф, М.Салема, В.Спажич-Вркаш; пер. з англ. та адапт. Л.М.Ващенко; заг. ред. укр. версії Н.Г. Протасова. – К.: Вид-во «Гопак», 2009ю – 89 с.

Булат Н. С.

вчитель основ здоров'я
загальноосвітня школа I-III ступенів № 9 м. Подільська
м. Подільськ, Одеська область, Україна

ТРЕНІНГ ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА ГРУПОВОЇ РОБОТИ НА УРОКАХ З КУРСУ «ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я»

Із огляду на те, що курс «Основи здоров'я» є надважливим для пропаганди здорового способу життя, виховання здорового молодого покоління, на перший план виходить необхідність використання методики навчання на засадах розвитку життєвих навичок. Така методика передбачає широке застосування інтерактивних методів роботи, і проведення уроків у формі тренінгів сьогодні справедливо можна назвати однією з основних особливостей предмету «Основи здоров'я». Метою роботи є проаналізувати аспекти, які визначають ефективність тренінгу як форми групової роботи на уроках з курсу «Основи здоров'я».

Історія використання тренінгової форми роботи пов'язана з підготовкою менеджерів, а також із застосуванням тренінгів у практичній психології [1]. Пізніше тренінг зарекомендував себе як ефективна форма навчання на уроці.

Слово «тренінг» походить від англійського “to train” [2], що за словниковим визначенням означає «готувати когось або себе до роботи, заняття чи спорту шляхом набуття навичок і/або розумових чи фізичних вправ» [3]. На нашу думку, розкриваючи поняття тренінгу як форми роботи на уроці, слід погодитися з Т. В. Воронцовою, В. С. Пономаренком, які визначають тренінг як «форму групової роботи, яка забезпечує активну участь і творчу взаємодію учасників між собою і з учителем» [4, с. 60].

Із даної дефініції слідує, що тренінг передбачає використання на уроці інтерактивних методів навчання. Слово «інтерактивний» також англійського походження: “interaction” перекладається як «взаємодія» [5]. Характерною особливістю інтерактивних методів є те, що, на відміну від активних методів, взаємодія відбувається не лише за напрямом «учитель-учень», але й також за напрямом «учень-учень».

Широке застосування інтерактивних методів роботи на тренінгу обумовлює й інші його відмінності від так званого «класичного» уроку. Так, на

тренінгу діти сидять колом або півколом. Їм не потрібно вставати під час відповіді. Вони можуть пересідати [4, с. 61].

Щодо вчителя, то на тренінгу він не домінує, а виконує роль фасилітатора (від англійського “to facilitate” – сприяти, полегшувати) [6], тобто спрямовує діяльність групи, полегшує взаємодію учасників. Для налагодження контакту з групою та усунення психологічних бар’єрів, наприклад, існує правило, що на тренінгу всі учасники (включаючи вчителя) звертаються один до одного на ім’я [4, с. 61].

Важливо, що відмова від багатьох правил класичного уроку зовсім не означає відмови від правил узагалі. Так, характерною особливістю тренінгу є те, що його учасники самі виробляють і беруть добровільне зобов’язання дотримуватися певних правил (приходити вчасно, бути доброзичливим, толерантним, активним, допомагати один одному) [4, с. 61]. Практика свідчить, що спільне розроблення правил є набагато ефективнішим, ніж коли вони в односторонньому порядку диктуються вчителем. Адже, беручи участь у створенні правил, учні у подальшому відповідально ставляться до їх дотримання.

Як зазначалося раніше, ключовою особливістю тренінгу є застосування інтерактивних методів навчання. Дані методи дозволяють активно відпрацьовувати необхідні життєві навички. Методика навчання на засадах розвитку життєвих навичок справедливо названа найефективнішою для профілактики поведінкових ризиків і хвороб [4, с. 17]. Наукові дослідження свідчать, що людина запам’ятовує лише 10% з того, що вона чула, і 90% з того, що вона сама робила [7, с. 6]. Це означає, що саме на тренінгу діти мають змогу, відпрацьовуючи ті чи інші навички, засвоїти набагато більше інформації, ніж під час лекційної форми роботи. З огляду на це ефективність тренінгу неодноразово підкреслювалася науковцями [4; 8; 9; 10].

Крім того, інтерактивні методи підвищують інтерес учнів до навчання. Як свідчить наша практика проведення тренінгів, дана форма роботи надзвичайно подобається дітям, створює у них відчуття свята, забезпечує комфортну творчу атмосферу.

Вдалий підбір інтерактивних методів навчання можливий лише з урахуванням змісту того чи іншого заняття, а також загальної структури тренінгу.

Структура тренінгу включає вступну, основну та заключну частини. Вступна частина передбачає вирішення наступних завдань: актуалізація матеріалу попереднього заняття, актуалізація теми поточного тренінгу і з’ясування очікувань, створення доброзичливої та продуктивної атмосфери, підтримання демократичної дисципліни у формі прийняття, уточнення або повторення правил групи [11]. Основну частину тренінгу можна визначити як кілька тематичних завдань у поєднанні з руханками (вправами на зняття м’язового та психологічного напруження) [11]. Умовно в основній частині можна виділити теоретичний і практичний блоки. При цьому варто пам’ятати, що інформаційні блоки мають бути короткими (до 5 хвилин) і чергуватися з інтерактивними [11]. Заключна частина тренінгу традиційно включає підбиття підсумків заняття,

отримання зворотного зв'язку від учасників, релаксацію та процедури завершення тренінгу [11].

Варто зауважити, що, розробляючи тренінгові заняття з курсу «Основи здоров'я» для учнів середньої школи важливо враховувати не лише дидактичні та методичні особливості тренінгу, загальні вимоги до його структури, але й також вікові психологічні особливості дітей, тематику та зміст занять. Саме такий підхід дозволить найбільш ефективно поєднати методи роботи, з тим аби учні мали змогу набути відповідні знання, уміння та навички.

Таким чином, тренінг зарекомендував себе як ефективна форма групової роботи на уроці. Особливо актуальним є застосування даної форми на уроках з курсу «Основи здоров'я». Для вдалого проведення тренінгу слід пам'ятати ряд його особливостей: широке використання інтерактивних методів, провадження навчання на засадах розвитку життєвих навичок. роль вчителя, що полягає у спрямуванні діяльності групи, полегшенні взаємодії її учасників (учитель-фасилітатор), високий рівень автономії учнів при розробленні та прийнятті правил тренінгу, особливості розміщення учнів. Крім того, ефективність тренінгу залежить від дотримання загальних рекомендацій щодо його структури. Важливо також те, що кожне тренінгове заняття має відповідати віковим психологічним особливостям дітей, тематиці та змісту уроку. Ретельна увага вчителя до вищеназваних аспектів забезпечить успішність та ефективність тренінгу.

Література

1. Федорчук В. М. Тренінг особистісного зростання : навчальний посібник. К.: «Центр учбової літератури», 2014. 250 с.
2. Бевз В., Главник О. Основні положення щодо проведення тренінгів. URL: <http://ru.osvita.ua/school/method/technol/598> (дата звернення: 27.03.2019).
3. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/ru/словарь/английский/train> (last accessed: 27.03.2020).
4. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. Основи здоров'я. 5 клас: Посібник для вчителя. К.: Алатон, 2013. 260 с.
5. Interaction – перевод, произношение, транскрипция. URL: <https://woordhunt.ru/word/interaction> (last accessed: 27.03.2020).
6. Facilitate – перевод, произношение, транскрипция. URL: <https://woordhunt.ru/word/facilitate> (last accessed: 27.03.2020).
7. Корнієнко І. О., Алмаші С. І. Методологія проведення тренінгів : курс лекцій. Мукачево: МДУ, 2016. 60 с.
8. Мірко Н. В. Впровадження навчального тренінгу MacSim к засобу підготовки педагогічних працівників сфери цивільного захисту. *Науковий збірник ІДУЦЗ*. 2016. № 4. С. 70-74.
9. Сікора Я. Б. Використання тренінгів у професійній підготовці компетентних фахівців з інформатики. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного*

університету імені Павла Тичини / [ред. кол. : Побірченко Н.С. (гол. ред) та інші]. Умань : ПП Жовтий, 2011. Випуск 36. 301 с. С. 115–121.

10. Філіппов О. І. Тренінги як засіб формування професійної компетентності студентів-майбутніх фахівців. *Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: педагогіка, психологія і соціологія.* 2009. Випуск 3 (145).

11. Зміст і структура тренінгу. URL: <http://lt.multycourse.com.ua/ua/print>

Гордієнко Л. В.

вчитель української мови та літератури

Черкаська спеціалізована школа I-III ступенів № 13

м. Черкаси, Черкаська область, Україна

«ВАСИЛЬКИ», «ОСІНЬ» («ОБЛІТАЮТЬ КВІТИ, ОБРИВАЄ ВІТЕР...») ЩІРІСТЬ ЛІРИЧНОГО САМОВИРАЖЕННЯ

Мета. Формувати ключові компетентності:

уміння вчитися – самоорганізовуватися до навчальної діяльності;

загальнокультурну – дотримуватися норм мовленнєвої культури, зв'язно висловлюватися в контексті змісту;

здоров'язбережувальну – викликати позитивні емоції шляхом цікавих вправ;

соціальну – розвивати вміння працювати в колективі, вміння з повагою ставитися до вчителя, однокласників;

інформаційну – навчати учнів використовувати наочні матеріали як джерела інформації та засіб самоосвіти й саморозвитку;

комунікативну – удосконалювати вміння дітей формулювати цілі власної діяльності та робити висновки за її результатами.

Формувати предметні компетентності і компетенції шляхом виконання навчально-пізнавальних і практично зорієнтованих завдань відповідно до змістових ліній:

емоційно-ціннісної – формувати вміння виразно читати, емоційно сприймати, творчо осмислювати художній текст, визначати головну думку прочитаного, авторську позицію;

літературознавчої – проаналізувати поезії «Васильки» та «Осінь»; допомогти зрозуміти тему та ідейний зміст цих творів; виявляти актуальні проблеми й художні особливості цих віршів; знати визначення основних теоретико-літературознавчих понять і застосовувати їх під час аналізу творів;

загальнокультурної – прищеплювати учням високі моральні цінності, прагнення духовно збагачуватися.

Обладнання: виставка творів поета, портрет, ілюстрації, підручник.

Тип уроку: формування компетентностей

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Актуалізація опорних знань

(відеоролик)

Ведуча.

Співа моя душа ,
Прозора і крилата, (під музику)

Любові сповнена
до всього і до всіх.

І кожного обнять я

Хочу , наче брата,

У райдузі пісень,

Закоханих моїх.

Танцює вітер кучерявий,

Зоря на обрії згаса.

Багряний лист, пожовклі трави-

Мелодій осені краса.

Ні, це не тільки поезія Володимира Миколайовича, а це розкрите серце людини. Вона проста, ніжна, гаряча, вірна.

Учитель.

Усе своє життя В. Сосюра залишався відданим сином України, і його творчість та поезія «Любіть Україну» , яку ми вивчали на минулому уроці, є свідченням цього.

1. Клоуз-тести

Перевіримо виконання домашнього завдання за допомогою інтерактивної вправи «Клоуз-тести». Вам потрібно доповнити правильними відповідями текст.

Вірш «Любіть Україну!» був написаний у...(1944 році). Пізніше поезія увійшла до збірки ... («Щоб сади шуміли»). Автора звинуватили в ... (націоналізмі).

2. Складання інформаційного грона

Зачитайте інформаційне гроно ,якою постає Україна у вірші поета? (учні зачитують інформаційне гроно, яке склали вдома).

«краса її вічно жива і нова»

Україна

«вишнева» «мова її солов'їна» «як та купина, що горить- не згора» « в світі єдина,одна»

III. Мотивація навчальної діяльності

Учитель. На початку уроку ліричним вступом був відеоролик, під час якого читалася поезія. Опишіть кількома словами-іменниками свої враження, думки, почуття від переглянутого відео.

IV. Повідомлення теми й мети уроку

V. Опрацювання навчального матеріалу

Ведуча.

Поезія Сосюри - це поезія кохання, весни, ніжності. У нас незвичайний гість - сам поет .

Ведуча. Володимире Миколайовичу, ми раді, що Ви до нас завітали.

Сосюра. Дякую. Адже так давно хотілося відвідати цю знамениту школу і побувати саме у Вашому класі.

Ведуча. Ви ж знаєте, що мрії здійснюються. Так само вони здійснились і у нашого 8-Е класу. Особисто мені давно хотілося поспілкуватися з Вами, бо так багато залишилося нерозгаданого. Тільки Ви зможете допомогти знайти ключі для відгадок.

Сосюра. Ну, якщо я вже тут , то, звичайно, буду допомагати шукати той ключ, який вам так необхідний.

Ведуча. Кожен з нас приготував запитання, на яке б хотів почути відповідь.

- Що змусило Вас писати такі задушевні вірші?
- А чому в одному з віршів Ви пишете: «Такий я різний...»?
- Який Ваш улюблений вірш?

(відповіді поета)

Ведуча. Дякуємо Вам. Це чудово, бо якраз сьогодні будемо знайомитися саме з цими поезіями. Як Ви помітили, у нашій студії дві групи, які досліджували Ваші поезії.

Я , думаю, що Ви не будете заперечувати, коли ми почнемо з вірша «Васильки». Мабуть, тому що жалкуємо за літом, адже назва така «літня», так хочеться знову, щоб повернулася ця пора року.

Сосюра. Це добре, що у вас такі асоціації. Але ось і перший ключ для відгадок. Послухайте саму поезію (*читає вірш напам'ять*).

Ведуча. Все зрозуміло. Це вірш про кохання. Чекайте, а як же природа?

Сосюра. А вона невіддільна від кохання.

Учитель. Людина в будь-якому віці здатна на високі почуття. Ви коли-небудь зупиняли серце? А пришвидшували роботу мозку? Може, колись замислювалися над тим, як це може бути? Є тільки один спосіб, який виконає всі функції, – кохання. Володимир Миколайович протягом життя закохувався і не раз. Ліричний герой його поезії наголошує, що важливо не розгубити своїх почуттів, пронести їх крізь життєві будні. Послухайте лист Володимира Сосюри дружині, якій на той час виповнилося 54 роки.

Сосюра.

« У мене так багато для тебе слів-алмазів, слів- квітів. Мені хочеться , щоб ти вічно жила в моїх піснях , щоб люди брали приклад з нашої любові. Мое життя , коли тебе нема зі мною , безбарвне, сіре і нудне. Без тебе – немає мене , і дні- як

ночі, і сад хитається в журбі...твоє ім'я квітки шепочуть. Зітхає вітер по тобі» *(читає листа)*.

Учитель.

Свою дружину він називав своїм синьооким щастям. Їй присвятив чимало віршів, зокрема і «Васильки».

Ведуча. Маленький вірш у 3 строфи?

Учитель. Коли людина тобі не байдужа, та слів, як завжди, бракує, коли у твоєму серці живе одна-єдина або один-єдиний, коли життя без цієї людини втрачає сенс. І такою людиною для Сосюра була його дружина Марія *(читають вірш учні)*.

Сосюра. А знаєте, чому «Васильки», а не «Волошки» назвав я цю поезію?

Ведуча. Звичайно, ми готувалися та досліджували цю поезію *(повідомлення про назву та легенду)*.

Бесіда

- Якого кольору цей вірш?(синього)

- Що символізує синій колір?(спокій); *(повідомлення про символічне значення кольору)*.

Ведуча. Художники-живописці вважають цю барву холодною, чого не можна, напевно, сказати про вишивку *(повідомлення про вишивку)*.

Евристична бесіда

- З чим порівнює автор очі коханої? Як називається цей художній засіб?

- У чому вбачає щастя ліричний герой?

- Що символізує плинність часу?(хмари)

- Чому закохані можуть перетворитися на квітки?(щоб завжди бути разом)

- Яку роль відіграє природа?(одухотворена, радіє і сумує разом із ліричним героєм)

- Зачитайте останню строфу. Як ви її розумієте?(на зміну одному поколінню приходять інші, а вічними залишаються краса кохання, теплота людських сердець, єднання людини з природою)

- Який мотив твору?(оспівування щирого почуття, щасливої миті в душі закоханих)

-Яка ідея твору?(возвеличення кохання-смысл життя кожної людини)

Учитель. А чи знаєте ви, що символізує волошка?*(повідомлення)*

Волошка зустрічається у багатьох віршах і піснях*(повідомлення)*.

Ведуча. Володимире Миколайовичу, а чи правда, що вірш «Васильки» написаний під впливом народної пісні.

Сосюра. Так, мені дуже сподобалась. І я не міг втриматися, щоб не написати про вічну красу життя.

Учитель. А у нас для Вас є приємний сюрприз. Ось послухайте*(пісня у виконанні учня під музику)*.

Сосюра. Це, дійсно, несподівано. Я навіть не очікував, що таке можливе.

Ведуча. Як бачите, таке можливе. До речі, Вашою улюбленою порою року є, як ми зрозуміли, літо, оскільки Вам вдалося створити таку невеличку мініатюру про польові квіти.

Сосюра. Я вважаю ,що це не так. Ще один ключ до відгадок. Українська природа чарівна в будь-яку пору року. І я не надаю переваги якійсь одній порі року. Хоча для прикладу візьму осінь. Як ми знаємо, осінь буває різною, та все одно вона прекрасна. Свідченням цього є моя поезія «Осінь». І не слухайте, коли кажуть, що осінь асоціюється зі зрілістю. Це не так (*читає вірш*).

Учитель. Осінь-час мудрості. Вона нікого не залишає байдужим, примушуючи навіть найщасливіших людей замислитися про плин людського життя (*учні читають поезію*).

Бесіда.

- Якою побачив осінь Сосюра?
- Що символізує жовтий колір?(*повідомлення учнів, легенда*)
- Чому гордовито їде осінь?(бо настала її пора володарювати)
- Чому сади пустинні?(обриває вітер печальні пелюстки квітів)
- Чому їде на баскім коні, а потім - на чорному?(іноді за один день спалахує червоногарячим багаттям усе листя, а потім -облітає)
- Що означає “баскім”? Відшукайте значення слова за допомогою мережі Інтернет.

- Як слід розуміти рядки: «Скрізь якась покора в тишині розлита»(усе скорилося силі цієї казкової вершниць. Образи тиші й покори навіюють роздуми про невблаганий рух природи).

- Який настрій у вас викликає ця поезія?(відповіді учнів)

Сосюра. Я не погоджуюся. Поезія не викликає безнадії, бо незабаром усе зміниться - знову прийде весна.

Учитель. Ми провели дослідження і виявили, що про осінь багато написано віршів, пісень та дуже часто майстрині вишивали осінній пейзаж(*повідомлення*).

1.Складання літературного паспорту

- Який мотив вірша?(прихід осені)
- Яка ідея поезії?(вираження тривоги ліричного героя через опис осінньої природи)
- Назвати жанр(ліричний вірш)
- Який вид лірики?(пейзажна)
- Який художній засіб домінує?(персоніфікація)

2.Пошукова робота

- Відшукати та назвати у вірші персоніфікації(«обриває вітер пелюстки», «вітер пелюстки розкида», «берізка біла мерзне»)

Сосюра. Які ви молодці. Наче всі мої думки зуміли прочитати. Тепер буду знати, що таке скласти паспорт літературний.

Учитель. Яку мелодію ви дібрали б до вірша? Який музичний інструмент найкраще передав би цю мелодію?(*гра на скрипці*)

Сосюра. Я просто в захваті. Це неймовірно гарно. Та все ж таки я вас так не залишу, тому підготував завдання, бо хочу переконатися, що ви мої вірші засвоїли.

VI. Закріплення матеріалу

1. Робота в групах. Диктант-деталь(асоціативний). Дописати, виправити слова, що пропущені.

1 група

1. «так же буде поле, як тепер, синіти, і хмарки летіти в невідомий час»
2. « і другий, далекий, сповнений привіту, з рідними очима порівняє нас»
3. «так же буде поле, як тепер, синіти»
4. написати одинадцятую букву в алфавіті(и)
5. «і синіє щастя у душі моїй»
6. «одсіють роки, мов хмарки над нами»
7. «васильки у полі, а у тебе, мила...»

2 група

1. «по садах пустинних їде гордовито»
2. . літера алфавіту після букви «д» (е)
3. звук, який завжди м'який і не має парного твердого(й)
4. « в'яне все навколо, де пройдуть копита, золоті копита чорного коня»
5. «осінь жовтокоса на баскім коні»
6. «в далечінь холодну без жалю за літом»
7. «в'яне все навколо, де пройдуть копита»
8. перша буква в алфавіті (а)
9. **Завдання з ключем.** Підкресліть першу букву кожного слова, яке ви виписали. Яке слово у вас вийшло?(1 група- інтимна; 2 група- пейзажна). Про що це свідчить?

2.Творча майстерність. Скласти букет

Стати поетом, художником можуть тільки творчі люди, оскільки ми саме є такими. Пропоную перейти до творчої майстерні: скласти букет для найдорожчої людини, поєднавши осінні квіти та літні. Намалуйте та презентуйте його.

VII. Підбиття підсумків уроку

Учитель. Пригадайте, у яких кольорах ви «побачили» кожен з поезій. Поєднайте кольори. Що символізують вони ?

Поєднання синього і жовтого - це символіка українського прапора. Звичайно, поет, який жив і творив у радянську добу, не міг навіть пробувати поєднувати ці кольори в одній поезії. Але «золота» і «блакитна» поезії - це свідчення того, що Володимир Сосюра - патріот.

- Яким перед вами постав поет на сьогоднішнім уроці?

1.Асоціативний ряд. Доберіть слова до перших букв прізвища (**на дошці записують**)

- С-сміливий
- О-обдарований
- С-сильний
- Ю-юний
- Р-розумний
- А-активний

Сосюра . Дякую, дорогі учні, юні дослідники, які створили такі прекрасні міні- проекти. Мені приємно, що так високо оцінили мій талант, проаналізувавши детально поезії. Я заздрю вам, що ви живете у незалежній державі .

Повірте, що я так багато дізнався нового. Бажаю вам бути такими креативними і не розгубити те, що маєте в серці.

2.Інтерактивна гра «Мікрофон»

- Читаючи вірші, я замислилась(замислився)...

VIII. Домашнє завдання

1. Виразне читання віршів

2. Скласти літературний паспорт до вірша «Васильки»

Учитель. Нехай віра підтримує вас, надія надихає, любов окриляє, а мудрість допомагає робити правильний вибір.

Література

1.Українська література. Уроки. І-ІІ семестр.8 клас./упоряд. О. Бондаренко, О. Чмигова.- Київ: «Вид. дім «Перше вересня», 2016.- С.92-94.

2.<https://vseosvita.ua/library/v-sosura-vasilki-osin-oblitaut-kviti-obrivae-viter-u-8-klasi-147986.html>

3. <https://naurok.com.ua/8-klas-plan-konspekt-uroku-ukra-nsko-literaturi-v-sosyura-vasilki---vzirec-intitmno-liriki-osin---shedevr-peyza>

4. <https://vseosvita.ua/library/urok-z-ukrainskoi-literaturi-96427.html>

Дола М. Ю.

вчитель біології

*Комунальний заклад «Нікопольська природничо-математична школа І-ІІІ ступенів № 26»
м. Нікополь, Дніпропетровська область, Україна*

ВИКОРИСТАННЯМ РІЗНОРІВНЕВИХ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИХ ТЕСТІВ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ

На сучасному етапі розвитку освіти відбуваються зміни у методиці навчання біології та підходах щодо здійснення корекції та контролю знань школярів. Підвищуються вимоги до якості оцінювання. Контроль має бути об'єктивним і давати учителю інформацію про результати навчального процесу, про ефективність дидактичної системи, яку він використовує у своїй педагогічній діяльності.

Пошук шляхів забезпечення якості освіти не можливо здійснити без виконання контрольних вимірів знань. В новітній професійній освіті застосовуються різноманітні методики, технології, форми організації навчальної діяльності та контролю знань.

Відомо, що тестові завдання використовуються при вступі до вищого навчального закладу (зовнішнє незалежне тестування). Тому вже починаючи з молодших класів необхідно привчати школярів (тобто майбутніх абітурієнтів) до

подібного виду роботи. Тестові завдання як одна з форм перевірки успішності навчання набули значного поширення у школі.

Для отримання високих досягнень учнів з біології використовую різномірневу систему тестових завдань.

В останні роки сформовано (і офіційно оформлений у вигляді перевірочних робіт - тестів) державний стандарт тих мінімальних знань, які повинні мати учні. Але я зіткнулася з проблемою перевірки знань у учнів з поглибленим вивченням біології у 8 класі. Проблема складається ще і в тому, що для цієї групи учнів відсутні і підручники. На уроках виникає необхідність писати конспекти, а більш детальнішу інформацію шукати учням самостійно. Мій досвід, показав, що у частини учнів при відповідях виникають проблеми з осмисленням складних біологічних понять, вони часто обмежуються просто переказом матеріалу без спроб пояснення, не можуть виділити основні аспекти матеріалу. Для усунення цього недоліку я протягом декількох років використовую метод тестування, який інтенсифікує розумову діяльність учнів, допомагає їм осмислити і аналізувати вивчений матеріал. Безумовно, цей метод не є ідеальним, але в ньому є багато позитивного.

Є тест, для виконання яких необхідно осмислення і аналіз вивченого, є варіанти і залікового плану. Останнім часом використовую комплекс робіт закріплюючого типу по вивченого на уроці матеріалу, коли учні самі знаходять відповіді на питання. У даному випадку недбале ставлення виявиться на наступному ж уроці, коли новий тест з подібними питаннями потребують опори на вивчений матеріал.

Тести і завдання які я складаю на урок призначені для проведення тематичних оцінювань по біології для учнів з поглибленим вивченням предмета, підготовки учнів до них. Завдання кожного рівня поділено на блоки, відповідно до тем, які входять до даного оцінювання, що дає можливість вчителю швидко вибирати відповідні питання й формувати варіанти завдань. У тестах I та II рівня передбачена лише одна правильна відповідь, а у тестах III рівня — дві або чотири правильні відповіді. На питання: "Поясніть терміни..." — учні дають короткі, стислі відповіді. Наприклад: "Гамети — це статеві клітини." На питання: "Доберіть з понять лівої колонки відповідні функції з правої" — учні позначають лише номер терміна і буквене позначення відповідної функції. Наприклад, 1 — а, 2 — г. На питання IV рівня учні дають повні розгорнуті відповіді, в яких мають можливість продемонструвати свій рівень володіння поняттями й термінами, розуміння закономірностей, причинно-наслідкових зв'язків, вміння використовувати здобуті знання для виконання різнопланових практичних завдань. Ряд тестів заснований на розвитку розумової діяльності школярів, це найбільш важкі питання для виконання, але зате саме вони дозволяють більш об'єктивно оцінити здібності і знання учнів.

Дані завдання мають не тільки контролюючий, але і навчальний характер: їх можна використовувати для підготовки учнів до тематичного і підсумкового контролю знань, а також до державного оцінювання. Розбиттям на змістові блоки великої теми забезпечую можливість провести підсумкову роботу з вузкої теми, а

також не збитися на одній частині її при доборі завдань. Тестові завдання можуть використовуватися для поточного закріплення знань, а творчі завдання для роботи з обдарованими учнями. Те, що учні на уроках самостійно опрацювали тест тільки підвищить рівень їх навчальних досягнень.

Запроваджую і комп'ютерний контроль знань. При цьому користуюсь мультимедійними програмами або навчальними комп'ютерними програмами різного типу. В молодших класах користуюсь сайтом LearningApps[1] де сама створюю завдання для учнів або користуюся уже готовими. Для підвищення зацікавленості дітей, виявлення міцності й глибини знання з біології пропоную учням самостійно скласти завдання. При складанні завдань учень виявляє особисту позицію щодо них, уміє виокремити проблему і визначити шляхи її розв'язання; користується додатковими джерелами інформації, а також робить самостійні обґрунтовані висновки [2].

Для учнів старшої школи складаю тести самостійно програмою «MyTestX» [3]. Програма підтримує декілька незалежних один від одного режимів: навчальний, штрафний, вільний і монопольний. Ця програма дає можливість скласти тести з різноманітними завданнями, а також я пропоную тести скласти учням. Така робота дає дітям можливість виділяти головні аспекти, осмислювати прочитаний матеріал та поглиблювати свої знання.

Для підготовки учнів до ЗНО користуюсь платформами EdEra [4], Prometheus [5], комп'ютерною програмою «Біологія на 200 балів» [6]. Ці програми дають можливість вивчити, повторити і закріпити знання учнів відчуті впевненість в своїх знаннях або побачити помилки і откорегувати їх.

Використання мультимедійних технологій на уроках дають низку переваг: діти краще сприймають матеріал, збільшується зацікавленість, індивідуалізація навчання.

При оцінюванні знань учнів з біології враховую:

- рівень оволодіння біологічними ідеями,
- обсяг відтворення і рівень розуміння навчального матеріалу;
- самостійність суджень, систематизація та глибина знань;
- уміння застосовувати знання та уміння на практиці
- уміння робити висновки та узагальнення на основі практичної діяльності;
- рівень оволодіння практичними уміннями та навичками спостереження та дослідження природи. [2].

Практика довела значні переваги використання тестів - це, зокрема: висока інформативність, чітка стандартизація процедури оцінювання, простота і доступність у використанні, однозначність системи обробки та інтерпретації одержаних кількісних показників, репрезентативність завдань.

Значимість тестових завдань тому, що вони виконують не лише функцію контролю якості знань, а й навчальні функції. І тому враховуючи зазначені переваги тестових форм контролю цей сучасний інструмент оцінювання є на сьогодні дійовим засобом роботи вчителя біології

Тести є допоміжним інструментом для вчителя для проведення уроків тематичного оцінювання, як його використовувати — це вже творчість учителя.

Тестові завдання дають змогу вчителю визначити якість знань, умінь і навичок учнів на фактологічному, операційно-доказовому, пізнавальній діяльності, понятійному та творчому рівнях.

В закінчення хочеться відзначити, що використання продуманої системи тестової форми роботи завжди дає гарні результати, про що говорять багаторічні підсумки вступу до ВУЗів.

Література

1. <https://learningapps.org/>
2. <http://ru.osvita.ua/school/estimation/2389/>
3. https://drive.google.com/file/d/10uCt0_nuFldMK_F80w486oBDuW12xS7W/view
4. <https://courses.ed-era.com/>

Дяченко М.О.

вчитель української мови та літератури

Семеновська філія Комунального закладу «Богодухівський ліцей № 2»

Богодухівської районної ради Харківської області

м. Богодухів, Харківська область, Україна

НАОЧНІСТЬ – ВАЖЛИВА УМОВА ЕФЕКТИВНОГО УРОКУ

Нині, як ніколи раніше, підвищилися вимоги до уроку – основної форми навчання і виховання молоді.

Яким же насправді має бути сучасний урок? Як підвищити його ефективність? Ці питання були і залишаються актуальними нині.

Важливою умовою підвищення якості уроків є урізноманітнення методів і прийомів навчання, видів роботи, які виконують учні. Всяка одноманітність, зрештою, породжує в дітей відчуття перевантаження. Воно виникає не стільки від великої кількості завдань, їх складності, скільки від одноманітності, сірості і буденності. Особливо гостро ці питання стоять сьогодні, в умовах дистанційного навчання. Завдяки можливості використання різних видів наочності, таких як зображення предметів, картинки, жести, відеофрагменти, аудіозаписи, комп'ютерні програми, учитель демонструє явища об'єктивної дійсності. Унаочнення – один з найважливіших компонентів подачі нового матеріалу. Це чи не єдиний ефективний спосіб засвоєння знань дистанційно. Тому актуальним є розширення застосування різних видів наочності з урахуванням відповідності змісту тем, що вивчаються. Метою нашої статті є розгляд особливостей використання різних видів наочності на уроках та визначення її ролі.

Не існує універсальних методів навчання і універсальних форм роботи. Але у кожного педагога є свої улюблені прийоми, знайдені в процесі роботи.

Ні для кого не секрет, що на сьогодні в учнів спостерігається слабка мотивація до навчання. Діти не зацікавлені у навчанні. Причин цього достатньо багато: це і перевантаженість шкільних програм, і відірваність матеріалу, що

вивчається, від життя, від здібностей і потреб учнів, перенасиченість інформаційних джерел «більш цікавою» інформацією для сучасних дітей тощо.

Учителі багато думають над тим, як і чим зацікавити учнів, викликати в них інтерес до уроку, забезпечити активну увагу. Це досягається, передусім, майстерним проведенням уроку: змістовним, жвавим, образним викладом матеріалу, такою організацією занять, коли жоден учень ні на хвилину не залишається без роботи, і, звичайно ж, широким впровадженням наочності.

Про важливу роль наочності в освітньому процесі свідчать не тільки щоденні особисті спостереження, але і загальний досвід людей («Краще один раз побачити, ніж сто разів почути»).

Уже з самого початку уроку важливо створити в учнів робочий настрій, від цього нерідко залежить подальший успіх. Перше враження повинне бути яскравим, а тут ніяк не обійтись без наочності.

У процесі сприйняття об'єкту поряд зі сприйманням беруть участь пам'ять і мислення. Образ об'єкту, який сприймається є наочним тільки тоді, коли дитина аналізує об'єкт, зіставляє його зі вже набутим досвідом. Наочний образ виникає не сам по собі, а в результаті активної пізнавальної діяльності людини. Ступінь наочності може бути різним в залежності від індивідуальних особливостей дитини, від рівня розвитку її пізнавальних можливостей, знань, ступеню наочності початкових образів сприймання. Принцип наочності виходить із самого процесу сприйняття, осмислення та узагальнення учнями навчального матеріалу. Наочність забезпечує зв'язок між конкретним і абстрактним, бере участь у розвитку абстрактного мислення, у багатьох випадках є його підґрунтям.

Психологічною засадою ефективності наочності є збудження нею роботи різних видів пам'яті. При вдалому застосуванні наочного посібника відбувається запам'ятовування не тільки логічне, а й емоційне, образне, органи чуття створюють свої «сторінки» в пам'яті людини: слух, рухомо-моторні дії, запах, смак – усе це може сприяти освіті учня.

Сучасні діти не уявляють свого існування без новомодних гаджетів, за допомогою яких можна зробити фото чи відзняти відео. А це гарний стимул для роботи. Варто лише поставити завдання перед учнями, і результати можуть приємно вразити. Неабиякий інтерес в учнів може викликати завдання створити фотоколаж чи відзняти відео підготовки чи виконання певного завдання. У розпорядженні кожного вчителя є різні засоби наочності: ілюстративно-художні і графічні матеріали, відеозаписи, кінофрагменти, навчальні кінофільми, презентації, відеоуроки. Кожен із цих засобів належить до окремого виду наочності: зорової, слухової чи синтетичної.

Має рацію методист А.П.Коржупова, яка вважає, що «велика кількість наочних посібників, показаних на одному уроці, промайне, як в калейдоскопі, перед очима учнів і не тільки не залишить належного сліду в їх пам'яті, не викличе відповідних емоцій і не забезпечить глибини знань, а й приведе до перевантаження уроків» [3, с. 23].

Дидактичні функції схематичної наочності – педагогічна підтримка міркувань учнів на етапі первинного сприймання, опора для дітей, які не

встигають. З огляду на це, схеми дуже різноманітні. Як правило, це невеликі за форматом цупкі аркуші, які або прикріплюють на крилі дошки, або заздалегідь кладуть на окремі парти. Важливо, щоб у процесі сприймання наочності розвивалися пізнавальні здібності дітей, здатність до самонавчання. Ефективність процесу сприймання підвищується, коли перед учнями ставляться спеціальні завдання, проводяться спостереження, які спонукають їх придивлятися чи прислухатися до нових об'єктів, виділяти їхні характерні ознаки, об'єднувати в єдине ціле, позначати певними словами. У таких ситуаціях в учнів швидше розвивається спостережливість, ніж тоді, коли сприймання наочних об'єктів є тільки ілюстрацією готових знань, повідомлюваних учителем. Вибір наочності для конкретного уроку зумовлюється не тільки його навчальною метою, а й іншими чинниками. Зокрема, специфікою мікросередовища школи та попереднім рівнем готовності дітей, їхнім емоційним станом, віком, резервом навчального часу.

Особливо важливим джерелом чуттєвого досвіду майже на всіх уроках є актуалізація емоційних спостережень дітей. Це положення глибоко розвинув у своїх працях В.О. Сухомлинський. «Природа мозку дитини, – писав він, – потребує, щоб її розум виховувався біля джерела думки – серед наочних образів, і насамперед – серед природи, щоб думка переключалася з наочного образу на «обробку» інформації про цей образ. Якщо ж ізолювати дітей від природи, якщо з перших днів навчання дитина сприймає тільки слово, то клітини мозку швидко стомлюються і не справляються з роботою, яку пропонує вчитель. А цим клітинам треба розвиватися, міцніти, набиратися сил...» [6, с. 33-34].

Модернізація освіти орієнтує педагога на оволодіння новими інформаційно-комунікаційними технологіями. Саме вони дозволять повною мірою розкрити педагогічні, дидактичні функції цих методів, реалізувати закладені в них потенційні можливості. Інформатизація освітнього процесу являє собою комплекс заходів, пов'язаних насиченням освітньої системи інформаційними засобами, інформаційними технологіями та інформаційною продукцією. Система освіти – цілісна, але відкрита система, однією з важливих характеристик якої є її інформативність. Це зовсім не означає, що інформаційна система в системі освіти передбачає тільки засвоєння інформації.

Головне завдання ІКТ – забезпечення сучасної якості освіти на основі збереження його фундаментальності і відповідності актуальним і перспективним потребам особистості, суспільства, країни.

Застосування ІКТ в освітньому процесі дозволяє:

- зробити урок сучасним, тобто наочним, яскравим, інформативним, інтерактивним та економним за витратою часу;
- наблизити урок до світосприйняття дитини, яка більше слухає і дивиться, ніж читає і говорить;
- використати диференційований і діяльнісний підходи до навчання;
- встановити відносини взаєморозуміння, взаємодопомоги між учнем і вчителем;
- активізувати пізнавальну діяльність школярів.

Добір наочних посібників до уроку — річ важлива: тільки комплексне використання їх з урахуванням специфіки класу, його загальної підготовленості, розвитку дасть позитивний результат у навчанні і вихованні школярів.

Отже, роль наочності в забезпеченні ефективного засвоєння учнями навчального матеріалу надзвичайно велика. Правильне використання наочних посібників сприяє успішному формуванню в учнів всіх форм мислення. Показ наочно на уроці активізує сенсорні можливості школярів, актуалізує й уточнює первинні уявлення, забезпечує краще запам'ятовування навчального матеріалу, допомагає кращому засвоєнню знань у цілому.

Отже, наочність служить опорою в розумінні сприйнятого на слух матеріалу, забезпечує правильне осмислення матеріалу на етапі ознайомлення, створює умови для практичного використання матеріалу. Наочність треба застосовувати на всіх етапах уроку, вона полегшує пізнання, покращує запам'ятовування, підвищує увагу та інтерес учнів, також робить урок цікавим.

Література

1. Ващенко Г. Загальні методи навчання: Підручник для педагогів. – К.: Українська Видавнича Спілка, 1997. – 441 с.
2. Кадемія М.Ю., Сисоєва О.А. Інтерактивні засоби навчання: навчально-методичний посібник. – Вінниця: Планер, 2010. – 217 с.
3. Коржупова А. П. Наочність на уроках літератури. - К, 1973. – 235 с.
4. Максимюк С .П. Педагогіка: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2009. – 670 с.
5. Малафійк І.В. Дидактика новітньої школи: навч. посібник – І.В. Малафійк, К.: «Слово», – 2014 – 632 с.
6. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський // Вибр. твори : в 5- ти т. Т. 3. – К. : Радянська школа, 1977. – С. 5–279.
7. Ягупов В.В. Педагогіка: Навч. посібник./В.В. Ягупов – К.: Либідь, 2002. – 560 с.

Кіреєва Тамара Спиридонівна
вчитель трудового навчання та технологій
Комунальний заклад «Навчально – виховне
об'єднання “Загальноосвітній навчальний
заклад I-III ступенів №1 – Дитячий юнацький
центр «Перлинка» Кіровоградської міської ради
Кіровоградської області» м. Кропивницький, Україна

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ ТА ІНТЕРЕСУ ДО ЗНАНЬ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Основою всебічного розвитку особистості є діяльність, де розвиваються нахили та творчі задатки людини, розкриваються здібності, інтереси, самостійність, активність, винахідливість. Оптимальною для розвитку дитини є така діяльність, яка створює умови для дитячої творчості. «Творчість дітей –

глибоко своєрідна сфера їхнього духовного життя, самовираження і самоутвердження, в якому яскраво виявляється індивідуальна самобутність кожної дитини. Цю самобутність не можливо охопити якимись правилами, єдиними і обов'язковими для всіх», - писав В.О.Сухомлинський.

Дитяча творчість – це діяльність дитини, у процесі якої вона створює якісно нові для самої себе цінності. Ці цінності мають суспільне значення, тому що необхідні для всебічного розвитку дитини і, як наслідок, для розвитку суспільства. Інколи діти створюють речі, які мають справжню естетичну цінність, є творами мистецтва. Сьогодні учень має навчатися самостійно, а вчитель – надавати йому матеріали для навчання, керувати навчальним процесом. Тому головним питанням є опанування учнями вмінь та навичок саморозвитку особистості, що значною мірою досягається шляхом впровадження інноваційних технологій.

Зазначена мета досягається шляхом залучення учнів на уроках трудового навчання до методу проєктів як провідного засобу розвитку і навчання учнів. Це дає можливість формування у них здатність до самостійного навчання, оволодіння засобами сучасних технологій, умінь конструювати власний процес пізнання і на практиці реалізувати заплановане.

Зміст Нової навчальної програми орієнтовано на формування в учнів ключових і предметних компетентностей, які покликані наблизити процес трудового навчання до життєвих потреб учня, його інтересів та природних здібностей. Ключова компетентність – це знання, уміння і навички у комплексі зі сформованою життєвою позицією учня.

Як активізувати пізнавальну діяльність учнів на уроці, привити інтерес до трудового навчання? Це питання тривалий час турбувало мене. І я почала шукати методи та форми викладання предмета, працюючи над питанням *«Розвиток творчих здібностей та використання інноваційних технологій на уроках трудового навчання»*.

Дослідження проведені мною довели, що учні запам'ятовують лише 20% матеріалу, якщо він подається вербально. Якщо я застосовую особистий показ виконання операцій, цей відсоток зростає до 45 -60%. Максимальний відсоток запам'ятовування досягається в процесі дискусій, пошуків та практичної роботи і становить 75-80 %. Тому на своїх уроках найбільше використовую проблемно-пошуковий, навчально-дослідницький методи.

Дуже зручно планувати не окремі уроки, а весь проєкт. Спочатку намагаюся оглянути всю тему відразу, визначаю змістове навантаження уроків, стараюся передбачити узгодження різних форм, можливості повторення і закріплення матеріалу, попередньої підготовки учнів до засвоєння нового. В своїй роботі застосовую метод проєктів, який орієнтований на самостійну діяльність учнів (індивідуальну, парну, групову) і розрахований на певну кількість уроків.

В основі методу проєктів лежать:

- розвиток пізнавальних умінь та навичок учнів;
- уміння самостійно орієнтуватися в інформаційному просторі;

- уміння самостійно конструювати свої знання;
- уміння інтегрувати свої знання з різних галузей науки;
- уміння критично мислити.

Наголошую, що особливістю сучасного уроку праці та технологій є навчання учнів не лише конкретним трудовим операціям, але й підготовка їх до сучасного життя, формування цінностей особистості, які допоможуть стати успішним у виборі свого життєвого шляху.

Урок з використанням інформаційних технологій наочний, барвистий, інформативний, інтерактивний, він економить час вчителя і учня. Такий урок дозволяє учневі працювати в своєму темпі, а вчителю дає можливість оперативно проконтролювати і оцінити результати навчання, наочно показати практичні цінності робіт, скомпонувати кілька розрізаних видів творчості в одну гармонійну картину (наприклад: вишивку та інші види декоративно-ужиткового мистецтва ми з дітьми подаємо в одному інтер'єрі, а роботи місцевих майстрів виставляємо на Майстер-класах тощо).

Підсумовуючи урок, спільно з учнями роблю аналіз виконаної роботи, разом проводимо економічні розрахунки, звертаємо увагу на технологію виготовлення виробу, його художнє оформлення (дизайн). Від розробки ідеї і до презентації готового виробу в творчому процесі залучаю кожного учня. Тому такі уроки набувають інтерактивного вигляду.

Проєкт «Технологія виготовлення швейних виробів» у 7,8,9 класах передбачає набуття учнями необхідних знань, умінь, навичок із виготовлення поясних, плечових виробів, а саме: різноманітних спідниць, шортів, штанів, жилетів, тунік тощо. Практичний досвід показує, що неможливо розглянути всі варіанти обробки вузлів, які використовуються в сучасній швейній галузі. На це впливає багато факторів: смакові уподобання, постійна зміна настроїв моди, розширення асортименту матеріалів для одягу, їх властивостей, призначення одягу, використання сучасних оздоблювальних матеріалів.

Тому постає завдання навчити учнів самостійно вибирати оптимальний спосіб обробки. Такі знання дозволяють учням вивчати та засвоювати більше необхідної інформації та вибирати потрібний спосіб обробки для кожного конкретного випадку, враховуючи всі технологічні вимоги, властивості матеріалів, можливість використання обладнання. Проєкт дитини повинен мати завершену форму. Щоб досягнути бажаного результату можна провести урок – дослідження, а під час кінцевої роботи провести «КВК», «Брейн-ринг», які охоплюють велику кількість учасників. Уроки проводяться у формі змагань між командами. На різних етапах уроку намагаюся застосовувати інтерактивні технології в навчанні, які допомагають створити атмосферу творчої невимушеності й допомагають кожній дитині виявити свої можливості. Також це може бути «Симпозіум», «Інтерв'ю», «Карусель», «Робота в парах» тощо.

Процес навчання - не автоматичне вкладання навчального матеріалу в голову учня. Він потребує напруженої розумової та практичної роботи дитини,

її власної активної участі в цьому процесі. Пояснення і демонстрація самі по собі ніколи не дадуть справжніх стійких знань. Цього можна досягти лише за допомогою активного навчання.

Наприклад, в роботі над проектом «Технологія приготування фруктових салатів», використовую метод «Коло ідей», який дає змогу учням висловлювати свою точку зору, позицію, ідею, втягнутися в дискусію. При актуалізації опорних знань та при закріпленні матеріалу використовую «Мозковий штурм», «Мікрофон».

В.О.Сухомлинський наголошував, що треба «вчити дітей відчувати красу, виховувати розум і дар бачення заповідних таємниць».

На уроках трудового навчання, на відміну від уроків мови і літератури, образотворчого мистецтва та багатьох інших навчальних предметів, де в учнів формуються уявлення про такі естетичні категорії, як прекрасне і потворне, велике і низьке, трагічне і комічне та багато інших, виникає можливість розкрити і показати їм взаємовідношення між виробництвом, технікою і мистецтвом. І це цілком закономірно, адже сприйняття і розуміння людиною прекрасного виникло, головним чином, у процесі трудової діяльності.

Я розумію, що **найважливіше завдання розвитку творчих здібностей – навчити дитину бачити в красі навколишнього світу духовне благородство, доброту, сердечність і на основі цього утверджувати прекрасне в собі.** «Дати людині щастя улюбленої праці – це значить допомогти їй знайти серед безліч життєвих доріг ту, на якій найяскравіше розкриваються індивідуальні творчі сили і здібності її особистості», - говорив В.О.Сухомлинський.

Підсумовуючи, хочу наголосити, що вчитель - це людина, яка сіє добре, мудре, вічне. Людина, яка зупиняється на досягнутому, завжди знаходиться в пошуку нових педагогічних ідей, удосконалює свою професійну майстерність, **бо талановитими не народжуються – ними стають.**

Література

1. Інструктивно-методичні рекомендації щодо вивчення в закладах загальної середньої освіти навчальних предметів та організації освітнього процесу у 2019/2020 навчальному році. Трудове навчання та технології.
2. Кава Л.Г. Розвиток творчих здібностей на уроках трудового навчання. Жидачівська гімназія, 2013р.- 35с.
3. Новий Державний стандарт базової і повної середньої освіти.
4. Сухомлинський, В. О. Народження громадянина / В.О. Сухомлинський. – вибр. тв. в 5 т. – К. : Рад. шк., 1977. – 390 с.

Коновалова І. В.

учитель математики

Гімназія № 109 ім. Т.Г. Шевченка

Печерський район, м. Київ, Україна

ДОСВІД РОБОТИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ: ПРАКТИЧНІ РОЗРОБКИ ТА ТЕОРЕТИЧНІ НАДБАННЯ НА ПРИКЛАДІ УРОКУ АЛГЕБРИ «ЗВ'ЯЗОК МІЖ КОРЕНЯМИ І КОЕФІЦІЄНТАМИ ЗВЕДЕНОГО КВАДРАТНОГО РІВНЯННЯ

I. АКТУАЛЬНІСТЬ, МЕТА АВТОРСЬКОЇ ПРАКТИЧНОЇ РОЗРОБКИ

Ця авторська розробка створена з метою отримання практичних навичок вивчення та засвоєння навчального матеріалу шляхом використання актуальних інформаційних технологій на прикладі уроку алгебри, тема якого: «Зв'язок між коренями і коефіцієнтами зведеного квадратного рівняння».

II. ХІД УРОКУ

1. Сьогодні на уроці:

а) Повторимо пройдений теоретичний матеріал
б) Згадаємо, як розв'язувати квадратне рівняння за допомогою дискримінанта

в) Вивчимо теорему Вієта

г) Застосуємо теорему Вієта для розв'язування вправ

2. Згадай, ти це знаєш!

а) Яке рівняння називають квадратним?

б) Як ми розв'язуємо такі рівняння?

в) Чи всі квадратні рівняння розв'язуються через дискримінант?

г) Які квадратні рівняння називаються неповними?

д) Як ми розв'язуємо неповні квадратні рівняння?

е) Які ще ми знаємо квадратні рівняння?

є) Як вони записуються в загальному вигляді?

ж) Чи можна їх розв'язувати через дискримінант?

Розв'яжіть рівняння

<i>I ряд</i>	<i>II ряд</i>	<i>III ряд</i>
$3(x^2 - 2) - x = 2x^2$	$(x - 1)(x + 2) + 3x = 10$	$(x - 3)^2 = 1$
$3x^2 - 6 - x - 2x^2 = 0$	$x^2 + x - 2 + 3x - 10 = 0$	$x^2 - 6x + 9 = 1$
$x^2 - x - 6 = 0$	$x^2 + 4x - 12 = 0$	$x^2 - 6x + 8 = 0$
$D = 25$	$D = 64$	$D = 4$
$x_1 = 3$	$x_1 = 2$	$x_1 = 4$
$x_2 = -2$	$x_2 = -6$	$x_2 = 2$

Як називаються квадратні рівняння, після алгебраїчних перетворень?

(зведені, $x^2 + px + q = 0$)

Заповніть пропуски в таблиці

Рівняння	p	q	x_1	x_2	$x_1 + x_2$	$x_1 \cdot x_2$
$x^2 - x - 6 = 0$						
$x^2 - 6x + 8 = 0$						
$x^2 + 4x - 12 = 0$						

Подивіться на таблицю, що ви помітили? Чи допомогла вам ця таблиця в розкритті нових зв'язків між коренями і коефіцієнтами квадратних рівнянь?

3. Зрозумій, це просто!

Теорема:

Якщо зведене квадратне рівняння має два корені, то сума коренів дорівнює другому коефіцієнту рівняння, взятому з протилежним знаком, а добуток коренів – вільному члену.

Теорема називається теоремою Вієта, на ім'я знаменитого французького математика Франсуа Вієта (1540 – 1603). Свою знамениту теорему він довів у 1591 році.

Використовуючи теорему Вієта, заповніть пропуски у формулах:

Рівняння	Сума коренів	Добуток коренів
$x^2 - 5x - 6 = 0$		
$x^2 - 3x + \underline{\quad} = 0$		2
$x^2 + \underline{\quad}x + 1 = 0$	-3	
$x^2 + \underline{\quad}x + \underline{\quad} = 0$	5	-7

Доведення теореми Вієта на дощці

Якщо x_1 і x_2 — корені квадратного рівняння $ax^2 + bx + c = 0$, то

$$x_1 + x_2 = -\frac{b}{a}, \quad x_1 x_2 = \frac{c}{a}$$

Доведення

Нехай $D > 0$. Застосовуючи формулу коренів квадратного рівняння, запишемо:

$$x_1 = \frac{-b - \sqrt{D}}{2a}, \quad x_2 = \frac{-b + \sqrt{D}}{2a}$$

Маємо:

$$x_1 + x_2 = \frac{-b - \sqrt{D}}{2a} + \frac{-b + \sqrt{D}}{2a} = \frac{-b - \sqrt{D} - b + \sqrt{D}}{2a} = -\frac{b}{a}$$

$$x_1 x_2 = \frac{-b - \sqrt{D}}{2a} \cdot \frac{-b + \sqrt{D}}{2a} = \frac{(-b)^2 - (\sqrt{D})^2}{4a^2} = \frac{b^2 - D}{4a^2} = \frac{b^2 - (b^2 - 4ac)}{4a^2} = \frac{c}{a}$$

Зауваження:

Теорема Вієта є справедливою й тоді, коли $D = 0$. При цьому вважають, що

$$x_1 = x_2 = -\frac{b}{2a}$$

Маємо:

$$x_1 + x_2 = 2 \cdot \left(-\frac{b}{2a}\right) = -\frac{b}{a} \quad x_1 x_2 = \frac{b^2}{4a^2} = \frac{4ac}{4a^2} = \frac{c}{a}$$

Теорема обернена до теореми Вієта

Якщо числа α і β такі, що

$$\alpha + \beta = -\frac{b}{a} \quad \text{і} \quad \alpha \beta = \frac{c}{a}$$

то ці числа є коренями квадратного рівняння $ax^2 + bx + c = 0$.

Знайдіть коефіцієнти b і c рівняння $x^2 + bx + c = 0$, якщо його коренями є числа -2 і 3

Розв'язання

За теоремою Вієта:

$$b = -(-2 + 3) = -1$$

$$c = -2 \cdot 3 = -6$$

Відповідь: $b = -1$, $c = -6$

Складіть квадратне рівняння з цілими коефіцієнтами, корені якого $-0,5$ і 2

Розв'язання

Нехай $x_1 = -0,5$ і $x_2 = 2$, тоді

$$x_1 + x_2 = -0,5 + 2 = 1,5,$$

$$x_1 \cdot x_2 = -0,5 \cdot 2 = -1$$

За теоремою, оберненою до теореми Вієта, числа x_1 і x_2 є коренями рівняння $x^2 - 1,5x - 1 = 0$

Помноживши обидві частини рівняння на 2, отримуємо квадратне рівняння з цілими коефіцієнтами: $2x^2 - 3x - 2 = 0$

Відповідь: $2x^2 - 3x - 2 = 0$

Число -2 є коренем рівняння $x^2 - 8x + q = 0$. Знайдіть значення q і другий корінь рівняння.

Розв'язання

Нехай x_1 і x_2 корені даного рівняння, причому $x_1 = -2$.

За теоремою Вієта: $x_1 + x_2 = 8$, $-2 + x_2 = 8$, $x_2 = 10$; $q = x_1 \cdot x_2 = -2 \cdot 10 = -20$

Відповідь: $x_2 = 10$, $q = -20$

4. Виконай, ти це зможеш!

Складіть квадратне рівняння з цілими коефіцієнтами, корені якого $-1/3$ і 2 (*Відповідь:* $3x^2 - 5x - 2 = 0$)

Один із коренів рівняння $x^2 + 14x + c = 0$ дорівнює 7.

Знайдіть другий корінь і число c (*Відповідь:* $x_2 = -21$, $c = -147$)

Знайдіть корені рівняння x_1 і x_2 ($x_2 > x_1$) та вільний член q , якщо $x^2 - 10x + q = 0$ і

$$x_2 - x_1 = 14 \text{ (Відповідь: } x_1 = -2, x_2 = 12, q = -24)$$

III. ВИСНОВКИ

В результаті застосування викладених у цій авторській роботі матеріалів, учні отримують практичні навички знаходження зв'язку між коренями і коефіцієнтами зведеного квадратного рівняння за допомогою використання актуальних інформаційних технологій.

Література

1. Алгебра : підруч. для 8 кл. заліноосвіт. навч. закл. / А.Г. Мерзляк, В.Б. Полонський, М.С. Якір. – Х. : Гімназія, 2016. – 240 с. : іл.;
2. Алгебра : підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Н. С. Прокопенко, Ю. О. Захарійченко, Н. Л. Кінашук. — Х. : Вид-во «Ранок», 2016. – 288 с. : іл.

Кравченко С.М.

вчитель історії

Хмельницька загальноосвітня школа

I-III ступенів № 22 ім.Олега Ольжича

м. Хмельницький, Хмельницька обл., Україна

ШКІЛЬНИЙ ІСТОРИКО-КРАСЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ

1. Постановка проблеми

Володимир Вернадський в своєму вченні про ноосферу писав, що людина відповідальна як за минуле, так і за майбутнє. Сьогодні відбувається становлення України як єдиної політичної нації в умовах поліетнічної держави, воно покликано сприяти цілісності, соборності, єдності України, що є основою української національної ідеї.

На жаль в наш час проблеми національної ідентифікації українців переросли в реальні загрози втрати територіальної цілісності країни. Процес консолідації нації на основі національної ідентичності став найважливішим в умовах анексії Криму і війни на Сході України. Сформувати у новій генерації незалежно від національної приналежності рис громадянина Української держави, бажання працювати задля розвитку держави, готовності її захищати; успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємовідносин - завдання національно-патріотичного виховання.

Значну роль у системності національно-патріотичного виховання відіграє музейна педагогіка і шкільний музей як матеріалізована пам'ять народу. Адже за словами Михайла Грушевського завдяки історичній пам'яті людина стає особистістю, народ – нацією, країна – державою. Музейна педагогіка- це галузь педагогічної науки та прикладна дисципліна, яка побудована на основі науково-практичної діяльності й орієнтована на передачу культурно-освітнього досвіду в

умовах музейного середовища, вона сприяє формуванню громадянсько-патріотичних почуттів дітей й молоді. Використання музейних фондів у навчально-виховній практиці є надзвичайно потужною мотиваційною силою засвоєння нових знань, яка змушує дитину свідомо уявити, переосмислити та краще зрозуміти історичний матеріал.

Музейні артефакти створюють образи, без яких не зрозуміти історію. Музей – унікальна точка заломлення культури і освіти, він може безпосередньо впливати на формування національної ідентичності учнівської молоді.

2. Основна частина

Історико-краєзнавчий музей «Шляхами рідного краю» створено у 2009 році зусиллями вчителів, учнів, батьків, випускників Хмельницької середньої загальноосвітньої школи I-III ступенів №22 імені Олега Ольжича. Експозиції музею мають чітку структуру і складаються з таких циклів:

«Слов'янський (Духовний світ і заняття наших предків)», «Козацький (Болоховщина і козацька доба)». «Українська революція 1917-1920р.р.», «Голодомор – геноцид українців», «Наш край у Другій світовій війні», «Хмельницький – місто щастя і долі», виставка-експозиція «Артефакти з АТО». Оскільки сучасна молода людина нової формації є діалогічною (а не монологічною) музей повинен шукати нові форми спілкування, за яких робота з аудиторією відбувалася б більше ефективною.

У роботі музею застосовуються різні музейно-педагогічні технології, наприклад, метод «занурення» в історичну епоху. Цей метод дає змогу не лише візуально побачити епоху, а відчутти себе причетними до власної історії та культури. Метод працює при вивченні звичаїв, традицій, міфів наших предків-слов'ян. Екскурсія «Ми – слов'яни» пропонується для учнів 4-7 класів. Екскурсоводи, одягнені в український етнічний одяг, запрошують дітей на машині часу здійснити прогулянку в Давню Русь. Екскурсовод нагадує, що для слов'ян все мало містичний зміст: житло, їжа, одяг, землеробство, ремесла, суспільні відносини. Як уявляли себе світ слов'яни? Мати-Земля і батько-Небо – живі істоти, подружжя, чия любов породила усе живе. Бога Неба, Отця всього суцього, називають Сварог. Колись Сварог навчив людей виплавляти мідь і залізо, становив перші закони. А Земля-Матір. До землі слов'яни ставились з великою пошаною і любов'ю. Сидячи на квітучій галявині слов'яни відчували під собою живі, теплі коліна матері Землі, а з висоти на них суворо й лагідно дивилось Небо – Отець-Батько.

Учні-екскурсоводи, показуючи стародавні реліквії, ведуть дітей в цей загадковий й цікавий світ предків. Жоден підручник, посібник, чи навіть електронний носій не дають школярам того багатого історичного матеріалу, про які можуть розповісти музейні експонати.

Кожен учень перед початком екскурсії отримує картку з питаннями, на які повинен відповісти після закінчення екскурсії. Мета такого методу активізувати індивідуальну роботу учня під керівництвом учня-екскурсовода.

В музеї «Шляхами рідного краю» активно реалізується дослідницький та пошуковий метод. У процесі пошукової роботи учні пізнають історію рідного

краю, історію малої Батьківщини. Учні ЗОШ №22 дослідили історію своїх рідних сіл, написали та захистили в Малій Академії Наук України свої наукові роботи: «Летава не виживає, а живе» (Робота учениці Лисої Лілії, науковій керівник Мельник Л.Й), «Село Терешки – моя мала Батьківщина» (Робота Ратушняк Ірини, науковій керівник Кравченко С.М). Свої наукові роботи дівчата подарували територіальним громадам рідни сіл. Маємо надію, що ці наукові учнівські роботи спонукають громадськість краю до вивчення та збереження історико-культурної спадщини українського села.

Допомога у зборі експонатів для музею, тематичні зустрічі, екскурсії мають високе ідеологічне наповнення. Діти вчать любити вулицю, на якій живуть, школу, місто, в якому народились, людей, які їх оточують. Наші учні, досліджуючи свою малу Батьківщину, непримітну крапочку на мапі, прагнуть любити, оберігати та розвивати свою велику країну – Україну.

Методи діяльності шкільного музею «Шляхами рідного краю» базуються на 4-х основних принципах – предметність, наочність, емоційність, інтерактивність. Діяльність музею структурована. З початком нового навчального року учні – учасники гуртків «Історія рідного краю» та «Звитяги козацької слави» на спільному засіданні обирають Раду музею, вона складається із Голови Ради та секцій: пошукової, яка займається пошуком і систематизацією артефактів, екскурсійної – розробка та проведення екскурсій, музейних уроків, наукової – учасники якої готують реферати, дослідження, беруть участь у конкурсах, роботі МАН. При музеї також працюють клуб лекторів та школа екскурсоводів.

Музейні реліквії експозиції «Наш край у Другій світовій війні» - підшивки газет «Гвардеец» 1942 та 1945 років, медалі, особисті речі фронтовиків, фотографії – це своєрідні голоси історії, які допомагають учням відчувати трагедію та героїзм історичної епохи, справляють на них велике враження. Експозиція містить копії з картин на воєнну тематику: «Оборона Севастополя», «Мати партизана», «Медсестра» та ін. Екскурсоводи пропонують дітям «оживити» та озвучити сюжети, розповісти від імені героїв про те, що відбувається на картині. Отже, ми пропонуємо дітям «пожити» в незнайомій атмосфері іншої епохи, інших традицій, зрозуміти епоху й поведінку героїв, відчувати ритми того часу.

Пізнання через емоції – найефективніший шлях у вихованні переконання моральних цінностей і норм, естетичних ідеалів. Сприймання експозиції потребує значних інтелектуальних зусиль, творчого піднесення, що сприяє формуванню особистої активності учнів, патріотизму. Ми прагнемо, щоб відвідувачі нашого музею були не лише пасивними спостерігачами, а безпосередніми учасниками, творцями екскурсії.

3.Висновки. Музейна педагогіка в Україні є надзвичайно необхідною для національно-патріотичного виховання в школі. У сучасних умовах шкільний музей покликаний бути місцем культурно-історичного діалогу, місцем спілкування учнівської молоді з культурними цінностями, місцем формування їх громадянсько-патріотичних якостей. Таким чином, основними напрямками діяльності шкільного музею, музейних педагогів на сучасному етапі можуть розглядатися

1. Робота з учнівською аудиторією, спрямованою на формування ціннісного ставлення до культурної спадщини, до історії свого народу.

2. Розвиток здатності сприймати музейну інформацію, розуміти мову музейних артефактів.

3. Виховання емоцій, розвиток уяви та фантазії, творчої активності.

4. Використання нових методів, нових технологій.

Україні сьогодні потрібні люди з активною громадянською позицією, патріотичні, моральні, благородні та освічені, сповнені «Сродною працею» (Г.Сковорода), які знають, що таке совість, вдячність, вміють співпрацювати і співробітничати, відповідальні, здатні захистити себе, свою сім'ю, свою країну.

Українська держава зможе розвиватися лише знаючи своє минуле і пам'ятати, що саме історична свідомість, патріотизм є вищою духовною цінністю будь-якої нації.

Література

1. Гайда Л.А. До проблем методичної роботи з керівниками музеїв при навчальних закладах// Лариса Гайда. До проблем методичної роботи з керівниками музеїв при навчальних закладах. Історія України - №21, 2010 - С.14.

2. Закон України про музеї та музейну справу. Відомості Верховної Ради України. 1995. №25.-С.19.

3. Кравченко СМ., Мельник Л.Й Майбутнє починається сьогодні. Виховання духовно-моральної особистості на засадах гуманної педагогіки. Хмельницький, 2015.- С.2

4. Поліщук Галина. Екскурсійний метод навчання. /Г.Поліщук //Рідна школа: Щомісячний наук.пед.журнал, 2004. №9.- С. 80.

Лившенко Т.О.

вчитель англійської мови

КЗ «Мелітопольський ліцей-інтернат II-III ст.» ЗОР

м. Мелітополь, Запорізька область, Україна

INTERNATIONAL ETWINNING ONLINE PROJECTS AS A MEANS OF ENHANCING ENGLISH LANGUAGE LEARNING MOTIVATION

It is no secret that education today - both in Ukraine and around the world – has much room for improvement. The appearance of the Internet and the development of modern technology result in new requirements for the employees, as well as for students and teachers. An era, when the greatest value was the number of formulas or dates learned, has now come to an end. These days, not just an educated person becomes successful in the labor market, but the one who has a lot of practical skills. At one time, the EU compiled a list of 8 key competences needed for living in the 21st century and launched an eTwinning program to help develop these skills in children.

eTwinning is a European Commission training program, launched in 2005 with the aim of developing cooperation between European schools. Teachers and students

registered with the eTwinning Network have the opportunity to undertake joint projects with other European schools. The key component of this education is the use of information and communication technologies. The eTwinning project expands the scope of educational opportunities for students and teachers, increases their motivation for learning and their openness to Europe. Twinning is a powerful incentive for learning foreign languages and improving the knowledge of IT. As part of the program, students also develop team-building skills and gain experience in creating collaborative projects. In addition, they learn about the culture of other European countries and make new friends. In turn, Ukrainian teachers have the opportunity to make contact with teachers from other European countries. eTwinning Plus is a platform for them to communicate and share experiences, useful information and teaching techniques.

Also, eTwinning is a great opportunity to take a creative approach to teaching and to remind teachers and students that learning and learning is not only necessary but also fun!

eTwinning project 2018

People with special needs - Do not dis-able us

Subjects

Cross Curricular, Foreign Languages, IT, Health Studies, Politics, Religion, History

Participating countries

Bulgaria, Germany, Greece, Italy, Portugal, Slovenia, Ukraine.

Awards

National Quality Label 2018

European Quality Label 2018

The Project of the Month (November 2018) in Ukraine

About the project

Understanding people with special needs starts with understanding ourselves. A handicap can be a physical or mental condition – a handicap is also what is created by people and our environment, or our own framing of conditions in or around us. We gather information about projects for or from people with special needs. We explore our environment simulating what it is like to be blind or dependent on a wheelchair. We learn about practical details of inclusion. Literature and films also offer a specific window onto the needs and the experiences of people with special needs. Researching local archives, we want to also give a voice to the total voiceless victims of euthanasia during the Nazi period.

Also looking at our pasts offers a view on how people have dealt with people with special needs and which steps need to be taken not to disable people who are able but have special needs.

Aims

To improve students' command of English and IT, to promote contact among European students, to gain insight into chosen aspects of the wide field of understanding people with special needs and creating an inclusive environment and frame of mind.

Online tools

www.zeemaps.com, www.padlet.com, www.canva.com, www.prezi.com,

www.kahoot.com, www.quizlet.com, www.answer-garden.com, www.vimeo.com, www.thinglink.com,

Work process

- Shared activity management

eTwinning groups introducing themselves

Map activity

Exploring our twinspace - find and share

Getting to know/warm up: 3 'stations' along my way to school

Self-awareness activity

Logo Competition

Off-line (for some partners): interviews, site visits

Welcome video conference

Farewell video conference

- Curriculum integration

En-Abling

Projects from- with-for people with special needs in our region or beyond

Different types of disabilities which affect people

How our environment impacts on people with special needs

Disability through history

Disability in Religion

Disability in Sports

Disability in Art

Disability in the cinema

Games and drama

Important disabled people

Results

In our project "Do not disable us" we

- create awareness for how our environment impacts on people with special needs

- promote discussion about inclusion and people with special needs

- help to promote a positive frame of mind for integration

We create documents or work on activities which help to

1) get to know each other

2) practice the English language and develop our students' imagination by telling stories Our students learn about foreign countries in the light of inclusion, compare the way people in our countries dealt with people with special needs in the past, find similarities and differences, improve their skills in several fields

3) establish new friendships which can be carried on in the future.

4) help to document steps in our learning process.

Момот О.В.

вчитель англійської мови

Харківська загальноосвітня школа I-III ступенів № 143

М. Харків, Харківська область, Україна

ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ УСПІШНОГО ПОДОЛАННЯ ТЕСТУ ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Важливість успішного складання зовнішнього незалежного оцінювання зрозуміла кожному випускнику, але, на жаль, щорічно ми отримуємо невтішні показники щодо тих, хто не подолав поріг «склав/не склав» або отримав низький бал. Результати свідчать, що найчастіше учні не виконують те чи інше завдання через незнання або неправильне розуміння тих чи інших лексичних одиниць.

Знання лексичного мінімуму є необхідним при вивченні тієї чи іншої мови. Лексичний мінімум складає основу повсякденного спілкування носіїв мови [2]. З одного боку, лексичний мінімум – це найменша кількість слів, що дозволяє користуватися мовою в цілях навчання, а з іншого — максимальна кількість слів, яку може засвоїти учень за певну кількість годин [5, с. 90-91].

Відповідно до Програми Міністерства освіти і науки України, лексичний мінімум для складання зовнішнього незалежного оцінювання з англійської мови складає близько 2500 слів.

При відборі лексичного мінімуму мовознавець має чітко уявляти, які слова вживаються частіше за інші, тобто які є абсолютно обов'язковими для вивчення тому, хто хоче оволодіти мовою [4, с.80-89].

Але які слова можна назвати більш вживаними за інші? Для того, щоб зрозуміти це, можна використати декілька способів:

- Формування уявлень щодо вживання слів методом спостереження за повсякденним спілкуванням носіїв мови. Точність цього способу залежить від досвіду мовознавця, що складає лексичний мінімум.

- Отримання статистичних даних способом аналізу текстів, що відповідають сфері мовлення людини [1]. Точність цього методу збільшується із кількістю проаналізованих текстів.

Для формування лексики в процесі навчання в якості основних принципів відбору лексичних одиниць доцільно використати три принципи: принцип семантичної цінності, принцип словотворчої цінності і принцип сполучуваності [3, с.70-71].

Мовознавець, що взявся відбирати лексичний мінімум для учнів, зіткнеться в цьому процесі з певними проблемами. Ці проблеми спонукають мовознавця прийняти певні рішення, а іноді навіть піти на компроміси, коли в будь-якому випадку деяка частина інформації буде втрачена.

Отже, серед цих проблем є:

- *морфологічна проблема* ;
- *семантична проблема* ;
- *проблема розповсюдженості слів.*

Мета ЗНО з англійської мови — контроль знань випускників середніх навчальних закладів і загальне підвищення рівня освіченості населення України з англійської мови, виявлення рівня компетентності учнів у спілкуванні іноземною мовою; реалізація прав громадян України вступити до закладів вищої освіти; прогнозування розвитку системи освіти з англійської мови в країні.

Під час роботи були опрацьовані всі основні сесії ЗНО 2009-2018 років. При відборі слів до лексичного мінімуму ми скористалися методом статистичного та порівняльного аналізу.

Після опрацювання лексичної наповнюваності тестів (загальна кількість лексичних одиниць становить 2898) їх було проаналізовано та порівняно з тим лексичним мінімумом (в кількості 2500 лексичні одиниці), що пропонується Програмою зовнішнього незалежного оцінювання з англійської мови (наказ МОНУ від 03.02.2016 №77). На основі отриманих результатів складено оновлений лексичний мінімум в кількості 3655 л.о. з урахуванням усіх відмінностей, який дозволить майбутнім випускникам успішно подолати зовнішнє незалежне оцінювання з англійської мови.

При відбиранні слів до лексичного мінімуму ми скористалися методом статистичного аналізу за допомогою функції заміни слів програми Microsoft Word. Алгоритм був наступний:

1. Переглянути текст.
2. Перевірити нове слово на кількість використання в тестах; якщо воно має паралельні форми (час і число, скорочення, як NY для вираження назви міста New York) – включити їх до загальної кількості.
3. Видалити всі перевірені слова з тексту, щоб уникнути повторень і зберегти час.
4. Повторити з п. 2 для кожного наступного слова.

Приклад: *Jesse had lived in Munich, the city he was born, until he was 14 years old.*

1. Ознайомилися з текстом.
- 2, 3. Jesse: власна назва, не підходить під критерії (див. вище), видаляємо його з тексту;

had: 53 р.; це форма Past Simple дієслова have, тому перевіряємо всі форми слова have (has, had і т.д.) і записуємо під одне слово (have): вийшло 268 р., видаляємо його з тексту;

4. Повторити п. 2 і 3 для кожного слова в тексті.

У нашій роботі була зроблена спроба створити оновлений лексичний мінімум як посібник для майбутніх випускників. Було проаналізовано завдання всіх основних сесій зовнішнього незалежного оцінювання 2009-2018 років та на їх основі складено лексичний мінімум, який ми порівняли з тим, що запропоновано УЦОЯО. На основі порівняльного аналізу було запропоновано оновлений лексичний мінімум, який включає всі лексичні одиниці, які є наявними в тестах ЗНО 2009-2018 років та ті, які має знати кожен випускник загальноосвітнього навчального закладу за Програмою ЗНО, але жодного разу не вживались в завданнях тестів минулих років.

У цілому дана робота становить інтерес не тільки для випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які складатимуть ЗНО з англійської мови, але і для вчителів, і для знавців інших мов, які можуть скористатись отриманими нами результатами для роботи над аналізом лексичного мінімуму з інших мов.

Література

1. Лексичний мінімум з української мови як іноземної: принципи укладання з урахуванням польського досвіду / О. Туркевич // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. - 2015. - Вип. 11

2. Лексичний мінімум як основа навчання лексики російської мови іноземних студентів /Копилова О.В., Курилюк Т.І.// Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. – 2017. - Вип. 30

3. Принципы отбора лексических единиц для формирования рецептивной лексики в процессе самостоятельного чтения при модульной системе обучения. / И.Н. Дмитрусенко // Теория и методика профессионального образования// Вестник ЮУрГУ. Серия «Образование. Педагогические науки» – 2015. –Том 7, №1. – с. 70-71

4. Сучасна українська літературна мова: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл./ С.О. Караман, О.В. Караман, М.Я. Плющ [та ін.]; за ред. С.О. Карамана. – К.: Літера ЛТД, 2011. – 560 с. - с.80-89

5. Федоренко І.С. Способи формування лексичного мінімуму студентів немовних спеціальностей [Текст]/І.С. Федоренко// Науково-методична конференція викладачів, співробітників і студентів: тези доповідей, Конотоп, 29 березня 2012 р./відп. за вип. В.В. Бібик.- суми, СумДУ, 2012. – Ч.1. – с. 90-91

Редько І.А.

вчитель хімії

Харківська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів №108

Харківської міської ради Харківської області

м. Харків, Харківська область, Україна

ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ ФОРМ І МЕТОДІВ РОБОТИ ПРИ ВИВЧЕННІ ПЕРІОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ХІМІЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ

На сучасному етапі розвитку освіти впроваджується концепція Нової української школи, характерними ознаками якої є навчання у формі гри, заняття на свіжому повітрі, інтегровані уроки, багато практичних завдань та дослідів, робота в команді, спільне вирішення завдань, атмосфера взаємопідтримки.

У порівнянні з репродуктивними, активні методи навчання більше підвищують емоційний відгук учнів на процес пізнання, їх мотивацію, створюють кращі умови для розвитку самостійного мислення та творчого підходу до вирішення проблем, ефективніше впливають на підготовку учнів до майбутньої професійної діяльності, сприяють формуванню творчої особистості.

Тому саме активні методи більш відповідають концепції Нової української школи.

Вибір навчальної теми «Періодична система хімічних елементів» пов'язаний з наступними її особливостями: 1) це одна з базових тем; 2) тема починає вивчатись у 7 класі, коли створити емоційний відгук учнів на процес пізнання легше, ніж у наступних класах; 3) дає можливість широко реалізовувати міжпредметні зв'язки; 4) дає можливість застосовувати активні методи та методичні прийоми.

При вивченні теми «Періодична система хімічних елементів» я застосовую наступні активні методи: ігровий метод, метод проблемних питань (ситуацій), метод творчих завдань, метод проєктів.

Серед активних методичних прийомів найбільш ефективно мною використовуються:

на етапі перевірки Д/З: бліц-опитування (завдання «Ланцюжки», «Знатоки будови атома»), гра «Вірю-не вірю», лексичні диктанти (вставити пропущене словосполучення або термін, завершити речення).

Завдання «Ланцюжки-1». Створіть «ланцюжки»: назва елемента у ПС - символ елемента - назва елемента у перекладі з грецької мови.

Завдання «Ланцюжки-2». Створіть «ланцюжки»: назва елемента у ПС – символ елемента - назва елемента у перекладі з латинської мови.

Завдання «Знатоки будови атома». Знайти відповідність між будовою атома та його положенням у Періодичній системі хімічних елементів. Із відповідей-літер скласти ключове слово

Електронні схеми	I група	II група	III група	IV група	V група	VI група	VII група
1) 2; 4	Щ	Ж	Н	Е	Я	З	Ю
2) 2; 8; 2	К	Л	Х	М	Н	Г	О
3) 2; 1	Е	З	К	Ч	Х	У	П
4) 2; 8; 5	Д	Г	С	Н	К	Й	Т
5) 2; 8; 18; 8; 1	Т	У	А	В	Н	И	А
6) 2; 8; 7	Б	Й	Х	П	Т	К	Р
7) 2; 8; 18; 4	Е	И	У	О	А	М	У
8) 2; 7	Л	М	Ю	Ж	С	Т	Н

на етапі актуалізації знань: ефект інтриги, здивування (завдання «Таємне послання», «Математичний фокус»)

Завдання «Математичний фокус». Учні загадують хімічний елемент та здійснюють з його порядковим номером обчислення за планом (надається), остаточний результат повідомляють вчителю, який відгадує елемент.

План: 1) виконується учнями: порядковий номер елемента подвоїти; до добутку додати 5; суму помножити на 5; отримати остаточний результат; 2) виконується вчителем: від результату відкинути останню цифру; від отриманого числа відняти 2; отримати порядковий номер елемента.

Приклад: Кальцій - №20; $20 \cdot 2 = 40$; $40 + 5 = 45$; $45 \cdot 5 = 225$ Від 225 відкидаємо останню цифру та отримуємо 22. Від отриманого числа віднімаємо 2, отримуємо 20. Це і є номер задуманого елемента.

Завдання «Таємне послання». Розшифруйте наступний запис:

N2 S At3 O4 Na Si2 K5 Cr Li2 Mg I C Pt F4 W Ti2 Ni He2 V3 C4 S2 F2 Kr3
Sr2 Fe2 P2 Br2 Ne2 Ag6 Zn2 Co Cl3 Al4 H2 Cu3 Ar2 Ag Ca Sn2 Be4 Hg4 B2 Mo

Ключ: «Істиний хімік повинен бути теоретиком і практиком»

на етапі вивчення нового матеріалу: проблемні питання (наприклад, при вивченні Періодичного закону у 7 класі відстежуємо з учнями за ПСХЕ послідовне зростання відносних атомних мас елементів зі збільшенням їх порядкових номерів, доки не доходимо до Ar-K. Питаю: чому порушується закономірність? Пригадуємо, що Ar-неметалічний елемент, а K- металічний.

Робимо висновок: порядок розташування елементів у ПС залежить не лише від значень їх відносних атомних мас, а й від хімічних властивостей цих елементів та утворених ними сполук. Пропоную знайти у ПСХЕ ще дві аналогічні невідповідності (Co-Ni, Te-I).

У 8 класі знов повертаюся до цих невідповідностей на більш «глибокому» рівні. Користуючись знаннями про будову атома, зокрема про структуру електронних оболонок атомів, з'ясовуємо, що інертний елемент Ar має повністю завершений енергетичний рівень. Проте лужний елемент K навпаки- має незавершений зовнішній енергетичний рівень. Підходимо до висновку, що між положенням елементів у ПС та їхньою атомною (електорною) будовою існує пряма залежність.

на етапі закріплення нового матеріалу: використання інформації інтегрованого характеру (завдання «Міжпредметні зв'язки»), диференційовані завдання (завдання «Ерудит», «Відсутній елемент»). Ці методичні прийоми можна також використовувати на інших етапах уроку (актуалізації, Д/З)

Завдання «Міжпредметні зв'язки». У назві елемента-галогена змініть порядок літер та отримаєте назву геометричної фігури. (Бром – ромб)

У російській назві елемента-галогена змініть порядок літер та отримаєте назву твердого палива, що використовують як органічне добриво. (Фтор – торф)

У назвах яких хімічних елементів містяться: піратський напій; сосновий ліс; розважальний заклад; чарівник; чоловіче ім'я. (Br, B, Zr, Mg, As)

Розгадайте метаграми:

В таблиці я – відомий елемент,
Та літеру зміни з одного боку,
Переконаєшся в один момент,
Що я не елемент вже, а протока.
(Фосфор і Босфор)

Коли «Т», він – елемент,
Та врахуй такий момент:
Виправи лиш «Т» на «Р»-
Деспот править відтепер.
(Титан і тиран)

Два елементи хімічних
Б'ють з метаграми, як дзвін:
З «Х» елемент металічний,
З «Б» - неметал уже він.

Коли з «Н» - я радіоактивний
Елемент, який у світі знають.
Коли з «Л» - я гори, що й донині
Азію й Європу розділяють.

(Хром і бром)

(Уран і Урал)

Завдання «Ерудит».

Задача № 1. Вищий оксид елемента має формулу EO_3 . Елемент утворює летючу сполуку з Гідрогеном, у якій частка Гідрогену складає 5,88%. Визначте елемент. В якому періоді, групі, підгрупі він знаходиться?

Задача № 2. Вищий оксид елемента має відносну молекулярну масу 108, містить 74,08% Оксигена. Визначте елемент.

Задача № 3. Кислота має загальну формулу HEO_4 . В ній елемент виявляє вищу валентність. Електронна оболонка його атома має 3 енергетичних рівня. Визначте елемент. В якому періоді, групі, підгрупі він знаходиться?

Завдання «Відсутній елемент»

Sc^{21} 45	F^9 19	K^{15} 39
N^7 14	P^{15} 31	Na^{11} 23
He^2 4	C^6 12	?

на етапі Д/З: творчі завдання (кресворди, ребуси, казки, оповідання із застосуванням знань про хімічні елементи)

Ефективність використання активних методів навчання залежить, по-перше, від особистості вчителя та його педагогічної майстерності, а по-друге, - від обґрунтованості впровадження перелічених методів та їх поєднання з традиційними. Таким чином, досвід доводить, що при проведенні уроку раціональним є поєднання різноманітних методів та форм навчання, проте доцільно надавати перевагу активним формам і методам роботи, як найбільш ефективним в умовах впровадження концепції Нової української школи.

Література

1. Кузурман Н. Ю.Періодичний закон та періодична система хімічних елементів Д.І. Менделєєва /Методичний портал [Електронний ресурс] - [К.], 2015.-Режим доступу: <http://metodportal.com/node/32665>

Селезньова Ю. О.

вчитель хімії

Київська інженерна гімназія

с. Щасливе, Бориспільський район Київської області, Україна

ЙОННИЙ ЗВ'ЯЗОК

Мета: сформувати поняття про йонний зв'язок, розглянути механізм його утворення, сформувати навички відрізняти сполуки з ковалентним та йонним зв'язком.

Обладнання: періодична система хімічних елементів Д. І. Менделєєва, таблиця електронегативностей хімічних елементів.

Базові поняття та терміни: хімічний зв'язок, іонний зв'язок, полярний та не-полярний ковалентний зв'язок, спільна електронна пара, електронегативність.

Тип уроку: комбінований.

Методи навчання: пояснювально-ілюстративні — бесіда, розповідь; практичні — розв'язування вправ.

Структура уроку

- I. Організаційний етап 1 хв.
- II. Актуалізація опорних знань 10 хв.
- III. Вивчення нового матеріалу 16 хв.
- IV. Закріплення та систематизація знань 15 хв.
- V. Домашнє завдання 1 хв.
- VI. Підбиття підсумків уроку 2 хв.

Хід уроку

I. Організаційний етап

Перевірка готовності учнів до уроку, налаштування на робочий настрій.

II. Перевірка домашнього завдання

- 1) Які типи хімічного зв'язку ви знаєте?
- 2) Що називається ковалентним зв'язком?
- 3) Який ковалентний зв'язок називають неполярним? Полярним?

Наведіть приклади.

- 4) Від чого залежить тип хімічного зв'язку?

- 5) Які елементи утворюють ковалентний полярний зв'язок?

6) Які елементи — металічні чи неметалічні — мають більш високу електронегативність?

7) Які елементи здатні віддавати електрони із зовнішнього енергетичного рівня для отримання конфігурації інертного газу?

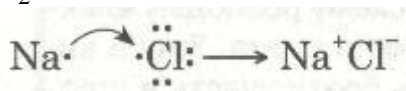
Учитель повідомляє, що на уроці буде розглянуто випадок, коли елементи, що входять до складу речовин, значно відрізняються по електронегативності, і називає тему уроку, учні формулюють питання, які слід розглянути на уроці.

III. Вивчення нового матеріалу

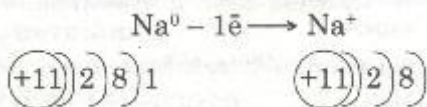
1. Утворення йонного зв'язку.

Розповідь учителя

Ви вже розумієте, як взаємодіють між собою неметали: між їх атомами встановлюється ковалентний зв'язок. А тепер розглянемо, як взаємодіють неметали з металами. Атоми цих елементів дуже відрізняються за своєю електронегативністю, тому спільна електронна пара, яка утворює зв'язок, настільки зміщується до атома з більшою електронегативністю, що практично належить тільки цьому атому. Наприклад, натрій взаємодіє з хлором:

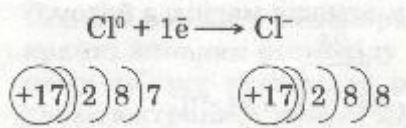

Зовнішній енергетичний рівень атома Натрію (як і будь-якого лужного металу) далекий від завершення — містить один електрон, який слабо зв'язаний з ядром, бо великий радіус атома. Тому під час хімічних перетворень атоми Натрію легко втрачають єдиний валентний електрон і перетворюються з нейтральних атомів на позитивно заряджені йони:

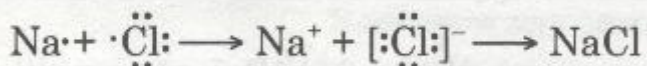

Передостанній енергетичний рівень з восьми електронів стає останнім, зовнішнім, і атом Натрію набуває стійкого енергетичного рівня, подібно до атома Неону Ne.

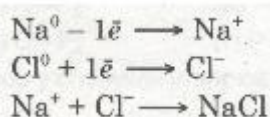
Зовнішній енергетичний рівень атома Хлору має сім валентних електронів. Він близький до завершення. Радіус атома Хлору невеликий, а електронегативність дуже велика. Тому атом Хлору приймає один електрон від атома Натрію, добудовуючи зовнішній рівень до октету (восьмиелектронної структури). У цьому разі атом Хлору набуває негативного заряду -1 , перетворюючись на негативно заряджений йон:

Отже, валентний електрон атома Натрію під час взаємодії з атомом Хлору повністю переходить на зовнішній рівень атома Хлору. Схематично цей процес можна передати так:

Йони — це електрично заряджені частинки речовини, що утворилися з атомів або атомних груп унаслідок втрати або приєднання електронів. Різноманітні заряджені йони Натрію Na^+ і Хлору Cl^- , притягуючись один до одного завдяки наявності сили притягання, утворюють сполуку — натрій хлорид NaCl. Цей процес можна записати ще й у такий спосіб:

Хімічний зв'язок, утворений за допомогою взаємодії йонів, називають *йонним зв'язком*.

Речовини, що складаються з йонів, називаються йонними сполуками. Вони утворені типовими металами і типовими неметалами. Атоми металів віддають електрони, а атоми неметалів їх приймають.

Приклади речовин з йонним типом хімічного зв'язку:

NaCl, NaBr, NaF, MgCl₂, MgS, NaOH, Li₂O, Ca₃P₂, AlCl₃, BaO, KCl

Розпишіть механізм утворення.

Зверни увагу, заряд йонів позначають зверху, праворуч від хімічного знака: спочатку — цифру, а потім — знак «+» або «-».

Йонний зв'язок є крайнім випадком полярного ковалентного зв'язку. Йонні сполуки в твердому стані — кристалічні речовини. У йонних кристалах електростатичне поле кожного йона поширюється у всіх напрямках, тому йонний зв'язок не має напрямленості.

IV. Закріплення та систематизація знань

Висновки: йонний зв'язок обумовлений взаємодією між різнойменно зарядженими йонами. Сполуки з йонним типом хімічного зв'язку виникають у тому разі, коли взаємодіють атоми елементів з дуже відмінною електронегативністю — атоми типового металу і типового неметалу, тобто елементи, розміщені на початку і в кінці періодів періодичної системи. Найтиповіший йонний зв'язок виникає в солях, утворених лужними металами і галогенами.

Йонний зв'язок і неполярний ковалентний зв'язок — два крайні випадки розподілу електронної густини. Неполярному зв'язку відповідає рівномірний розподіл спільної двохелектронної хмари між однаковими атомами. Якщо зв'язок йонний, навпаки, спільна електронна пара практично повністю належить одному з атомів, у якого електронегативність більша.

Завдання для самоконтролю

1. Що таке йонний зв'язок? Між якими елементами він виникає?
2. Чим відрізняється йонний зв'язок від ковалентного полярного і неполярного? Відповідь поясни.
3. Напиши схеми утворення йонного зв'язку: а) у калій броміді KBr ; б) у натрій сульфіді Na_2S ; в) у кальцій нітриді Ca_3N_2 .
4. Серед наведених формул речовин зазнач сполуки з йонним, полярним і неполярним ковалентними зв'язками і поясни їх будову: HI , H_2O , PH_3 , CaS , $ZnCl_2$, SiH_4 , CCl_4 .
5. Запиши формули сполук, до складу яких входять такі йони: а) Na^+ і Br^- ; б) Ca^{2+} і Cl^- ; в) K^+ і S^{2-} . Назви ці сполуки.
6. Яскраво виражений йонний зв'язок у парі атомів
(а) $K-F$; (в) $F-F$;
(б) $O-F$; (г) $P-F$.
7. Хлор у сполуках утворює йонні зв'язки з
(а) K ; (б) H ; (в) Ca ; (г) C .

Додаткові завдання

8. Пара елементів, атоми яких під час хімічної взаємодії виявляють максимальну тенденцію до утворення сполуки з йонним зв'язком, — це
(а) Cu і F ; (в) Na і F ;
(б) C і N ; (г) Li і H .
9. Між атомами елементів з протонними числами 3 і 9 виникає зв'язок (а) ковалентний полярний; (б) ковалентний неполярний; (в) йонний.
- 10*. У натрій гідроксиді йонними є зв'язки
(а) між Натрієм і Оксигеном;

(б) між Гідрогеном і Оксигеном;

(в) між Натрієм і Гідрогеном;

(г) усі зв'язки.

11*. Порівняй будову йонів Mg^{2+} і F з будовою атома Неону. Знайди подібні й відмінні ознаки.

12*. На що перетворився б атом Аргону, якби з його ядра зник один протон, а електронна оболонка залишилася без змін?

13*. В якій з двох речовин: (а) LiH ; (б) CsH іонний тип хімічного зв'язку між атомами виражений сильніше? Чому?

V. Домашнє завдання: вивчити матеріал підручнику та виконати завдання

VI. Підбиття підсумків уроку

Учитель просить учнів визначити результати уроку. Чи отримані відповіді на питання, що ставилися на початку уроку?

Шкіль Л.С.

учитель математики

Лубенська загальноосвітня школа I-III ступенів № 3

м. Лубни, Полтавська область, Україна

ПЛАН-КОНСПЕКТ УРОКУ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ТА ВМІНЬ НА ТЕМУ «РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЛОГАРИФМІЧНИХ РІВНЯНЬ»

Тема: Розв'язування логарифмічних рівнянь.

Мета:

▪ *Навчальна:* засвоїти означення логарифмічного рівняння; навчити розв'язувати логарифмічні рівняння різними методами

▪ *Розвиваюча:* розвивати вміння розв'язувати логарифмічні рівняння різними способами;

▪ *Виховна:* виховувати впевненість у власних силах, необхідність розкривати науковий потенціал;

Компетенції (інформаційно-цифрова компетентність):

▪ *Уміння:* структурувати дані; діяти за алгоритмом та складати алгоритми; визначати достатність даних для розв'язання задачі; використовувати різні знакові системи; знаходити інформацію та оцінювати її достовірність; доводити істинність тверджень;

▪ *Ставлення:* критичне осмислення інформації та джерел її отримання; усвідомлення важливості ІКТ для ефективного розв'язування математичних задач;

▪ *Навчальні ресурси:* візуалізація даних; побудова графіків за допомогою програмних засобів;

Тип уроку: засвоєння нових знань;

Обладнання: опорний конспект, навчальна презентація, мультимедійне обладнання.

Хід уроку.

1. Актуалізація опорних знань.

А) Пропонується учням відповісти на поставлені запитання.

1) Що називається логарифмом числа за даною основою ?

Очікувана відповідь: Логарифмом числа N за основою a ($a > 0$ і $a \neq 1$) називається показник степеня x , до якого треба піднести a , щоб дістати число N .

2) Записати основну логарифмічну тотожність?

Очікувана відповідь: $a^{\log_a N} = N$.

3) Перерахуйте основні властивості логарифмів ?

Очікувана відповідь:

T1: Логарифм добутку двох додатних множників дорівнює сумі їх логарифмів.

T2: Логарифм частки двох додатних чисел (дроби) дорівнює різниці логарифмів діленого і дільника (чисельника і знаменника).

T3: Логарифм степеня додатного числа дорівнює показнику степеня, помноженого на логарифм основи цього степеня.

T4: Логарифм кореня з додатного числа дорівнює логарифму підкореневого виразу, поділеному на показник кореня.

4) Що таке потенціювання?

Очікувана відповідь: Перетворення, за допомогою якого за даним логарифмом числа (виразу) визначають саме число (вираз), називається потенціюванням. Це перетворення є оберненим до логарифмування.

5) Записати формулу переходу від однієї основи логарифма до іншої?

Очікувана відповідь: $\log_b N = \frac{\log_a N}{\log_a b}$, $a > 0$, $a \neq 1$, $b > 0$, $b \neq 1$.

6) Які рівняння називають логарифмічними ?

Очікувана відповідь: Логарифмічними називають рівняння, які містять змінну під знаком логарифма.

7) Який вигляд і розв'язок має найпростіше логарифмічне рівняння?

Очікувана відповідь: Найпростіше логарифмічне рівняння має вигляд $\log_a x = b$, де $a > 0$, $a \neq 1$, b - будь-яке число. Воно має єдиний розв'язок $x = a^b$, який можна дістати за допомогою потенціювання.

8) Яка причина появи сторонніх коренів?

Очікувана відповідь: Під час розв'язування логарифмічних рівнянь може статися розширення області визначення і можуть з'явитися сторонні корені.

Б) Математичний диктант.

Читається кожне завдання окремо. Числові дані записуються на дошці (можна використовувати кодоскоп).

1) Знаючи $\log_a N = n$, знайти $\log_a(N)^5$.

2) Знайти $\log_a \left(N^{\frac{1}{4}} \right)$, якщо $\log_a N = 4,28$.

- 3) Чи правильно, що $\log_a \frac{1}{b} = -\log_a b$? Чому?
 4) Довести, що $\log_a 2 + \log_a 0,5 = 0$.
 5) Чи правильно, що $\log_a ab = 1 + \log_a b$? Чому?

Пропонується учням (на кожній парті) обмінятися виконаними завданнями і здійснити перевірку диктанту.

Правильні відповіді на всі завдання диктанту демонструються на дошці (були написані попередньо) або за допомогою кодоскопа.

$$1. \log_a (N)^5 = 5n.$$

$$2. \log_a \left(N^{\frac{1}{4}} \right) = 1,07$$

$$3. \text{Так, бо } \log_a \frac{1}{b} = \log_a (b)^{-1} = -\log_a b$$

Учні самі виставляють оцінки за такими нормами: правильно розв'язане завдання - «+», неправильно розв'язане завдання - «-», залежно від кількості «+» і «-» виставляється оцінка: 5 «+» - «5», 4 «+» - «4», 3 «+» - «3», менше 3 «+» - 2.

II. Постановка задачі уроку.

Завдання даного уроку - навчитись розв'язувати логарифмічні рівняння різними методами.

III. Вивчення нового матеріалу.

А) Первинне застосування набутих знань.

Спочатку нагадуємо, що для розв'язання рівняння $\log_a f(x) = \log_a \varphi(x)$ ($a > 0$, $a \neq 1$) (1) досить розв'язати рівняння $f(x) = \varphi(x)$ (2) і його розв'язки підставити в систему нерівностей $\begin{cases} f(x) > 0 \\ \varphi(x) > 0 \end{cases}$ (3), яка задає область визначення рівняння. Коренями рівняння (1) є тільки ті розв'язки рівняння (2), які задовольняють систему (3), тобто належать області визначення рівняння, заданого формулою (1).

Завдання 1 і 2 розв'язуються колективно під керівництвом вчителя.

Завдання 1: Розв'язання рівняння $\log_5 x + \log_5 (x + 7) = \log_5 2 + 2 \log_5 3$

Розв'язання :

Вчитель ставить ряд запитань, щоб проаналізувати розв'язування рівняння.

1) Уважно розглянувши праву і ліву частини рівняння, ми бачимо, що основи логарифмів однакові і ми можемо пропотенціювати обидві частини. Що для цього треба зробити?

(Використовуючи властивості Т1: Логарифм добутку двох додатних множників дорівнює сумі їх логарифмів, Т3: Логарифм степеня додатного числа дорівнює показнику степеня, помноженого на логарифм основи цього степеня, отримаємо $\log_5 (x(x + 7)) = \log_5 (2 \cdot 3^2)$)

Після потенціювання одержимо $x(x+7) = 2 \cdot 3^2$. Звідси $x^2 + 7x - 18 = 0$, $x_1 = -9$, $x_2 = 2$.

2) Зробимо перевірку: Підставимо в дане рівняння замість невідомого числа -9. У лівій частині дістанемо вирази $\log_5(-9)$ і $\log_5(-2)$, чи може таке бути?

(Вирази $\log_5(-9)$ і $\log_5(-2)$ не мають смислу, бо логарифми від'ємних чисел не існують)

Отже значення $x = -9$ є стороннім коренем. Тепер перевіримо, чи є коренем даного рівняння число 2. Ліва частина рівняння має вигляд:

$$\log_5 2 + \log_5 9 = \log_5 2 + \log_5 3^2 = \log_5 2 + 2 \log_5 3.$$

Ліва частина дорівнює правій. Отже, $x = 2$ - корінь даного рівняння.

Приєм потенціювання широко застосовується під час розв'язування логарифмічних рівнянь.

Завдання 2: Розв'язати рівняння $\log_4^2 x - \log_4 x - 2 = 0$

Розв'язання: Скористаємося вже відомим вам методом заміни змінної.

Що нам зручно прийняти за y ? ($y = \log_4 x$)

Тоді ми дістанемо квадратне рівняння $y^2 - y - 2 = 0$. Знаходимо його корені: $y_1 = -1$, $y_2 = 2$. Дістанемо два рівняння: $\log_4 x = -1$, $\log_4 x = 2$

За означенням логарифма знаходимо розв'язки першого і другого рівняння. (самостійно в зошитах), $x_1 = \frac{1}{4}$, $x_2 = 16$.

За допомогою перевірки з'ясуємо, що обидва знайдені значення x є коренями даного рівняння. (Перевірку учні роблять самостійно в зошитах).

Відповідь: $\frac{1}{4}$, 16.

Б) Коментоване розв'язування вправ.

Завдання 3: Розв'язати рівняння $\log_{x-1}(x^2 - 5x + 10) = 2$ (№52(6))

Завдання 4: Розв'язати рівняння $\log_x 3 - \log_x 2 = \frac{1}{2}$ (№53(4))

Завдання 5: Розв'язати рівняння $\log_3 4 + \log_3 x = \log_3(x-6) - \log_3(3-x)$ (№53(12))

Завдання 6: Розв'язати рівняння $x^{\lg x - 3} = 0,01$ (№53(13)).

Учні розв'язують рівняння самостійно. Більш підготовленому учню вчитель пропонує прокоментувати розв'язування.

Наведемо для прикладу один з можливих варіантів коментування учнем розв'язування рівняння 3. (в залежності від класу вчитель може допомагати при розв'язуванні, підказуючи, якщо виникають складнощі, спосіб розв'язування).

Це рівняння можна розв'язати за допомогою означення логарифма, тобто рівняння можна переписати так $\log_{x-1}(x^2 - 5x + 10) = 2 \Rightarrow (x-1)^2 = x^2 - 5x + 10$, і

розв'язуємо це рівняння. Отримуємо, що $x = 3$ є коренем рівняння, який належить області визначення рівняння.

$$\text{Розв'язання завдання 4: } \log_x 3 - \log_x 2 = \frac{1}{2}$$

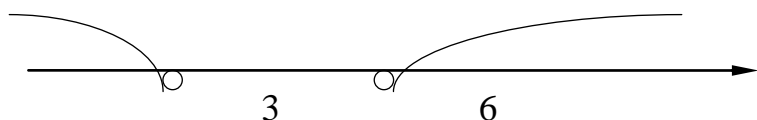
$$\log_x \frac{3}{2} = \frac{1}{2} \Rightarrow x^{\frac{1}{2}} = \frac{3}{2} \Rightarrow x = \frac{9}{4}.$$

$$\text{Відповідь: } x = \frac{9}{4}.$$

Розв'язання завдання 5: Розв'язати рівняння

$$\log_3 4 + \log_3 x = \log_3(x-6) - \log_3(3-x)$$

$$\text{Область визначення рівняння } \begin{cases} x > 0 \\ x-6 > 0 \\ 3-x > 0 \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} x > 0 \\ x > 6 \\ x < 3 \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} x > 6 \\ x < 3 \end{cases}$$

Відповідь: Розв'язків немає.

$$\text{Розв'язання завдання 6: } x^{\lg x - 3} = 0,01.$$

Рівняння такого типу розв'язуються логарифмуванням і називаються *показниково-логарифмічними*.

$$\lg x (\lg x - 3) = \lg 0,01$$

$$\lg^2 x - 3 \lg x = -2, \text{ робимо заміну змінної } y = \lg x$$

$$y^2 - 3y + 2 = 0$$

$$y_1 = 1, y_2 = 2$$

$$\lg x = 1 \text{ і } \lg x = 2$$

$$x = 10 \text{ і } x = 100$$

Відповідь: 10; 100.

В) Самостійне розв'язування задач.

$$\text{Завдання 7: Розв'язати рівняння } x^{\lg x} = 10000$$

$$\text{Завдання 8: Розв'язати рівняння } 2 \log_6(2+6) + \log_6(9-6x+x^2)$$

$$\text{Завдання 9: Розв'язати рівняння } \lg \lg \lg x = 0.$$

Самостійна робота перевіряється на уроці

IV. Підсумки уроку.

1) Як працював клас.

2) Оцінка роботи окремих учнів.

V. Домашнє завдання.

Підручник під редакцією М.І.Шкіль, З.І.Слепкань, О.С.Дубінчук
«Алгебра і початки аналізу у 10-11 кл.» К: Зодіак-ЕКО, 1995р

Розділ V, №№ 52(8,12,14), 53(1, 2, 3, 6, 11, 16)

СЕКЦІЯ 3. ВИХОВНІ АСПЕКТИ У РОБОТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Власик Н. М.

вчитель української мови та літератури
Смілянський навчально-виховний комплекс
«Загальноосвітня школа І ступеня – гімназія ім.В.Т.Сенатора»
Смілянської міської ради Черкаської обл.

ВПЛИВ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ НА ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДНИХ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРІВ ОКСАНИ ДУМАНСЬКОЇ)

Тема формування світоглядних цінностей особистості стосується кожного громадянина й багато в чому пов'язана зі специфікою виховання у нашій країні. У сучасному суспільстві відбувається криза духовної сфери, а інститут сім'ї переживає суттєві складнощі. У зв'язку з глобалізаційними викликами ускладнюються виховні впливи на особистість. Передусім це пов'язано із трансформаційними змінами в інституті сім'ї, деструктивними соціальними чинниками, розмиттям усталених виховних традицій та ідеалів, тенденцією до зміни традиційного способу сімейного життя, соціальної відчуженості між батьками та дітьми.

Згідно останніх досліджень на світогляд людини впливають такі чинники: обставини життя; індивідуальний досвід; конкретна ситуація, що передує світоглядному вибору; зміст і форми виховання, механізми соціалізації; сила правових та соціальних норм, звичаїв, глобалізаційних та регіональних, локальних настанов; досягнення науки, релігія, а також існуючий устрій суспільства; соціальні лідери, «кумири»; приклад популярних осіб, що досягли успіху; пропаганда, реклама і агітація у засобах масової інформації; мережева, «форумна» та «блогерна» активність в Інтернеті, використання людиною нових комунікаційних засобів тощо.

Важливу роль у вихованні підростаючої особистості відіграє література. Особливістю української літератури є те, що протягом свого історичного розвитку вона була здебільшого песимістичною. Сучасна українська література має інші тенденції і може сприяти утвердженню тих цінностей, що сприяють позитивному формуванню особистості, її адаптації та соціалізації. Так у книзі Мар'яни Прохасько та Тараса Прохаська «Хто зробить сніг» бачимо ідеальну модель сім'ї: «Мама запарювала зелений чай з пелюстками свіжого жасмину для себе і для тата. Тато варив каву для себе і для мами. Діти пили молоко» [7; 12].

Головний герой повісті Лесі Ворониної «Таємне Товариство Боягузів, або засіб від переляку №9» бореться зі своїми страхами та перемагає їх: «Треба було діяти – надія на те, що мені пощастить якось пересидіти небезпечний час, розвіялась, як весняна хмаринка. А втім, я вже відчув смак до шалених пригод. Вони затягали мене все дужче й дужче. І здається, це був іще один засіб від

переляку – кидатися у вир пригод сторчголов, не залишаючи собі часу на вагання, сумніви й побоювання» [2; 46].

Підлітку, що пізнає оточуючий світ, дуже потрібні книги, які готують його до активного життя в суспільстві. Художня література має велику перевагу серед мистецтв, як засобів виховання гуманних почуттів та формування духовних цінностей. Ця перевага виявляється і в можливості активно впливати на почуття і розум особистості, розвивати її емпатійність, емоційність. Недостатній розвиток цих якостей призводить до штучного обмеження можливостей, вихованню людини, яка не відчуває, не розуміє, не співпереживає [3; 59-63].

Н. Михайлова у статті «Емоційне виховання учнів на уроках української літератури» зазначає, що метою вивчення літератури в школі має бути не тільки засвоєння учнями художніх цінностей, створених засобами мистецтва слова, не тільки формування гармонійно розвиненої особистості, патріота своєї держави, «...а й передовсім виховання людини співчутливої, справедливої, милосердної» [6; 44]. Література повинна формувати особистість, «...здатну жити в оновленому суспільстві за законами гуманізму...».

На уроках літератури у вчителя є найбільше можливостей розглянути ті питання, які стосуються духовності та безпосередньо формування її у дитини. Т.Бугайко та Ф. Бугайко також наголошують, що «...виховання учнів здійснюється при викладанні літератури особливими засобами – через проникнення в психологію дійових осіб літературних творів, через з'ясування учнями складних людських взаємовідносин на матеріалі художньої літератури. Учитель-словесник має у своєму розпорядженні такий могутній фактор виховного впливу, як утілений у хвилюючому художньому образі морально-естетичний ідеал» [1; 5]. Виховання художнім словом призводить до великих змін в емоційній сфері підлітка, що сприяє появі живого відгуку на різні життєві події, змінює його ставлення до речей, перебудовує його суб'єктивний світогляд. Під час читання творів дитина зображує перед собою певну картину, конкретну ситуацію, образ, переживає описані події, і чим сильніше його переживання, тим багатше його почуття і уявлення про дійсність.

Поява нових тем в сучасній літературі для дітей та юнацтва обумовлена змінами в суспільному та культурному житті. Однією з тенденцій сучасної літератури є тематичне оновлення та нова проблематика прозових творів, порушення письменниками тем, які раніше були під забороною або не були актуальними для тогочасного суспільства.

Текстам сучасної української прози властиві виразні національні позиції, які проявляються в показі морально-етичних, духовних та соціальних аспектів буття сучасних дітей і підлітків, способах літературної презентації національної ідентичності. Це добре ілюструють твори Оксани Думанської [5; 52 – 53].

У її творах порушено проблему соціалізації, дорослішання дитини, становлення особистості, трудової міграції та дитячої самотності. Прозаїк не просто висвітлює соціально-психологічні проблеми, які хвилюють багатьох сучасних підлітків (стосунки з ровесниками, порозуміння з розлученими батьками, перше кохання, входження в дорослий світ, відповідальність та

обов'язки; суспільні негаразди, безробіття, заробітчанство за кордоном, одруження з розрахунку тощо), а показує їх через призму дитячого трактування.

Автор твору «Школярка з передмістя» зосереджує увагу читача на внутрішньому світі головної героїні, її мріях, сподіваннях, переживаннях, ставленні до навколишнього світу, людей, подій. Дівчинка живе з бабусею, бо мати працює за кордоном, а у батька – нова сім'я. Проблема самотності тісно переплітається з проблемою соціалізації та дорослішання, а відтак – вибору життєвого шляху після закінчення школи. Особливо гостро у творі постає питання формування юної особистості, моральних цінностей та пріоритетів. Вибір випускниці школи – це не тільки вибір ким стати і де навчатися, а й відповідь на питання: де жити? Тут, в Україні, де немає ніякої перспективи, чи там, за кордоном, де можна добре влаштуватися? Але окрім матеріального, є ще й духовне: любов до рідної землі, людей, які оточували з дитинства, друзів. Недарма головна героїня твору, відлітаючи за кордон, з сумом констатує: «Мене й справді украли... У мого тата. У моєї бабусі. У мого сусіда, що відвіз нас на потяг і цілував мене на пероні, не випускаючи з об'їмів. Ми так з ним і не з'їздили в Карпати...» [4; 83]. Головна героїня усвідомлює, що їде у світ, де все буде чужим, «навколо будуть одні чужі люди».

У романі «Дитя епохи» відтворено реальне життя родини, де головна героїня, «дитя епохи», учениця випускного класу гімназії, вирішує залишити навчання і піти працювати у газету. Саме тоді починається її зростання від наївної школярки до відповідальної особистості, здатної на пошуки себе, кохання, відповідей на багато запитань.

Увага до внутрішнього світу головних героїв, їх переживань, емоцій, бажань, акцентуація на мотивах внутрішніх драм, самотності, мають вплив на підлітків.

Нами було проведено дослідження, як змінюються ціннісні орієнтири школярів після прочитання творів сучасних українських авторів, зокрема творів Оксани Думанської. У ході дослідження ми з'ясували, що після прочитання творів Оксани Думанської цінними для себе якостями учні визначають повагу, здатність бути опорою для когось, здатність на самопожертву. Тобто можемо зазначити, що у підлітків формується бажання бути корисним, більше «віддавати», аніж «брати». Підлітки починають оцінювати життя з позицій гуманізму.

Емпатія до героїв повістей Оксани Думанської допомагає зробити висновок підліткам, що для досягнення мети важливі наполегливість, впевненість у собі, комунікабельність.

На жаль, поширеним явищем для сучасного суспільства є неповні сім'ї. На цю проблему Оксана Думанська теж звертає увагу у своїх творах. Вона дає можливість підліткам задуматись над створенням ідеальної моделі сім'ї, над роллю батька і матері у сімейному житті і вихованні дітей.

Після прочитання творів Оксани Думанської цінними для себе якостями учні визначають повагу до інших, здатність бути опорою для когось, здатність на самопожертву. У підлітків формується бажання бути корисним, більше «віддавати», аніж «брати». Учні починають оцінювати життя з позицій гуманізму,

що говорить про позитивний вплив творів цієї авторки на формування у підлітків загальнолюдських моральних цінностей.

Пріоритетними для дітей стають такі світоглядні цінності, як любов, сім'я, дружба, щастя, співпереживання. Учні переосмислюють важливість певних понять.

Загалом спостерігаємо тенденцію, що після прочитання творів Оксани Думанської у підлітків закладається орієнтація на щасливе життя.

Література

1. Бугайко Т.Ф. Українська літератури в середній школі (курс лекцій) / Т.Ф. Бугайко, Ф.Ф. Бугайко. – К. : Радянська школа, 1962. – 388 с.
2. Воронина Леся. Таємне Товариство Боягузів, або Засіб від переляку №9. – Режим доступу: <https://www.rulit.me/books/taemne-tovaristvo-boyaguziv-abo-zasib-vid-perelyaku-9-read-355303-8.html>.
3. Ворошило Т. Література як основний засіб формування духовного світу старшокласників. – Методичний пошук: Викладацько-студентські наукові роботи з питань методики викладання мови і літератури. – Житомир: Вид-во: ЖДУ 29 НУ. І. Франка, 2014. – Випуск дванадцятий. Частина II. – С. 59-63.
4. Думанська О.І. Школярка з передмістя: щоденник, дописаний з уяви. – Львів: Світ Дитини, 2008. – 86 с.
5. Качак Т. Б. Подолання тематичних табу в сучасній українській прозі для дітей та юнацтва: постколоніальна практика. УДК 821.161.2-3-93. Наукові праці. Літературознавство. – 2014 р. – С.51 – 57.
6. Михайлова Н. Емоційне виховання учнів на уроках української літератури / Н. Михайлова // Дивослово. – 1999. – № 7. – С. 44-45.
7. Прохасько М., Прохасько Т. Хто зробить сніг. – Л.: Видавництво Старого Лева, 2013. – 72 с.

Гах І.М.

вихователь 11 класу української філології
Ніжинський обласний педагогічний ліцей
Чернігівської обласної ради
м. Ніжин, Чернігівська область, Україна

ВИХОВНА ГОДИНА «КРОКИ ДО УСПІХУ»

Мета: узагальнити поняття учнів про успіх та про його складові; дати дітям можливість упевнитися, що успіх залежить і від особистих зусиль, сприяти розвитку чітких життєвих орієнтирів учнів, формувати прагнення до саморозвитку, самовдосконалення, надати можливість учасникам усвідомити власне бачення реалізації ними власного успіху, спланувати реальні кроки для реалізації цієї мети.

Обладнання: на дошці вислови визначних людей про успіх, аркуші паперу, олівці, паперові аркуші у формі: човників, ніжок, «камінців-перешкод», «квіточок-ресурсів», «джерел характеру».

Хід заняття:

Вихователь: думаю, багато хто з вас ставить собі запитання, як досягти успіху? Що таке успіх? Ми не завжди знаходимо відповіді. Чому? Напевно, тому, що успіх – для кожного щось своє. Від народження нас програмують на якийсь певний успіх: будь слухняним, добре вчися, закінчи школу з медаллю, вступи до університету, одружися, народи дітей, отримай добре оплачувану роботу. Тільки чи буде це все успіхом? Можна пройтися по сходинках, які пропонують нам з дитинства батьки, і не відчувати при цьому задоволеності. Чому? Та все просто – це критерії успіху батьків, але не ваші власні.

Успіх буває різний! У кожної людини він свій! Будь-яка перемога є успіхом незалежно від того, чим ви займаєтесь. Але чи замислювалися ви: що таке успіх саме для вас? Як ставити цілі і добиватися їх? Саме про це і буде наша сьогоднішня виховна година. А що, на вашу думку, допомагає досягти успіху в житті [1]?

(Учні називають чинники, які сприяють досягненню успіху у житті та обґрунтовують свою думку).

Вихователь: для того, щоб стати успішним, важливо мати реальну мету, якої можна досягти, визначивши етапи на шляху до її здійснення і діючи з твердою рішучістю та впевненістю у цьому напрямі. Тобто треба розбити на окремі кроки свій шлях до мети. Важливо також знати, які засоби знадобляться для її досягнення. І не сходити з цього шляху попри усілякі невдачі та помилки [2].

(Учні розділяються на групи і отримують картки з висловами видатних людей. Перед ними ставиться завдання: дати тлумачення того чи іншого вислову. Після кількахвилинного опрацювання діти дають пояснення).

Картка № 1. «Своїм успіхом кожна людина значною мірою зобов'язана думкам, які сама про себе створила» (Е.Берн). **Картка № 2.** «Усе на землі поступається праці та хоробрості» (Вольтер). **Картка № 3.** «Для успіху не треба бути набагато розумнішим за інших, треба просто бути на день швидшим від більшості» (Л.Сцілард). **Картка № 4.** «Успіх не розшукуватиме тебе. Ти сам маєш його шукати» (І.Бройан). **Картка № 5.** «З нічого нічого не буває» (Гіт Лукрецій Кар). **Картка № 6.** «Коли ми намагаємось шукати невідоме нам, то стаємо кращими, більш мужніми і діяльнішими за тих, хто вважає, нібито невідоме не можна знайти й шукати не потрібно» (Платон). **Картка № 7.** «Успіх залежить від того, як високо ти можеш підстрибнути, відштовхнувшись від самого дна» (Д.Патон). **Картка № 8.** «Краще запалити бодай одну свічку, аніж проклинати пільму» (Конфуцій). **Картка № 9.** «Той, хто хоче, робить більше, ніж той, хто може» (Р. Мерсьє). **Картка №10.** «Лиш боротися, не миритися» (І. Франко). **Картка №11.** «Характер – це великий множник людських зусиль» (А.Вір) [2].

Вихователь: то які ж ми можемо визначити складові успіху? Так, це – бажання, віра, планування, впевненість, наполегливість, співпраця [2].

Вихователь: кожен з нас відчув, пережив почуття задоволення від якоїсь справи. І кожному знайоме почуття незадоволення собою після невдачі [3]. Можна сказати, що кожен із нас шукає власну формулу успіху. Життєвий шлях

людини багато в чому залежить від неї самої, її вмінь, знань, особливостей характеру. Особистісно зріла людина покладає відповідальність за свої вчинки, за своє життя на себе, а не на оточуючих людей, долю, обставини. Уявлення про майбутнє істотно впливає на поведінку людини, її дії, турботу про своє здоров'я, перемоги [4]. Пропоную цікаву вправу «Човник».

Вправа «Човник»

Вихователь пропонує на паперовому човнику зобразити чи написати асоціації до слова «успіх». Потім учні прикріплюють на дошку результати своєї роботи (за бажанням - коментують).

Вихователь: давньоримський філософ Сенека казав: «Якщо людина не знає до якої пристані вона тримає шлях, для неї жоден вітер не буде попутним». Я бажаю, щоб ваш човен успіху прибув до берега вашої мрії!

Інформаційне повідомлення «Сім умов досягнення успіху»

Вихователь розповідає учням про основні умови досягнення успіху.

1. Бажання досягти успіху. Не просто бажання як вередливе хотіння або тимчасовий потяг до задоволення чогось. Це має бути всепоглинаюче бажання. Ваша мета починає наближатися до вас лише тоді, коли ви пристрасно бажаєте цього.

2. Віра у власні сили. За словами англійського письменника Семюела Джонсона: «Впевненість у собі – перша необхідна умова великих починань». Відсутність впевненості позбавляє людину внутрішньої сили, послаблює життєві позиції.

3. Чіткість цілей. Уміння ставити і досягати поставлені цілі – це компетенція, яка дає можливість людині поставити перед собою ціль, яка відповідає певним критеріям та досягнути поставлену ціль у визначені терміни та на високому якісному рівні. Якщо є рішення йти до цілі – ідіть, немає сили йти – повзть, немає сили повзти – лежіть у напрямку цілі.

4. Наполегливість – здатність зберігати зацікавленість і докладати зусиль для досягнення довгострокових цілей, долаючи зовнішні та внутрішні труднощі.

5. Спеціальні знання. Дональд Джон Трамп, американський президент, серед основних своїх рис характеру виділяв крайню допитливість, просто таки нав'язливу жадобу до знань і цікавість до навколишнього світу. Це фактично підтверджує загальний закон життя: «Дерево або росте й розвивається, або помирає».

7. Закоханість у справу – думки людини про улюблену справу займають у неї досить багато часу [5].

Психологічний практикум «Шлях до успіху»

Вихователь пропонує учням замислитись над своєю метою, реалізація якої дасть відчуття успіху. Діти мають намалювати на аркуші паперу лінію життя та свою мрію у вигляді малюнка. На ній зазначити перешкоди та труднощі (у вигляді камінців), а також можливості (у формі «квіточок-ресурсів»), завдяки яким можна подолати перешкоди і досягти мети (вміння, таланти, люди, яких ми знаємо і які нам можуть допомогти, тобто ресурси). Вихователь звертає увагу

учнів на те, що користуючись ресурсами та людьми-помічниками, необхідно пам'ятати, що відчуття радості від успіху в повній мірі відчувається тоді, коли розумієш, що своєї мети досягнув за допомогою сформованих самостійно рис і якостей характеру. Після обговорення учні пишуть перелік необхідних рис характеру для реалізації мети, утворюючи «джерело», до якого вони можуть завжди приходити, щоб скористатися силою свого характеру на шляху до цілі.

Вихователь: ми з вами спробували пройти шлях лише до однієї мети, але таких цілей буде багато. Успіх – це здійснення мрії, заповітного бажання, позитивний наслідок роботи, перемога. Проте не слід забувати про «закон досягнення успіху»: щоб бути успішним, треба вміти зберігати баланс між тим, чого ми прагнемо, і тим, яким чином ідемо до мети. Ви - утілення надій ваших батьків. Ви - неповторна особистість, активний творець свого життя. Якщо будете впевнені в собі, то будь-яка перешкода стане викликом, що спонукатиме до нових звершень [1].

Отже, пам'ятайте, що саме ви відповідаєте за правильність зроблених кроків до життєвого успіху. У досягненні мети важливо використовувати алгоритм: по-перше, сформулювати мету, відповівши на питання «чого я хочу?»; по-друге, уявити шляхи реалізації своєї мети, можливі перешкоди та власні можливості щодо їх подолання; по-третє, діяти [1]. Як говорить мудрість: «Дорогу подолає той, хто йде».

Література

1. Падеріна Т. Тренінгове заняття «Успішна людина» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/treningove-zanatta-uspisna-ludina-72134.html>
2. Кириченко В. Виховна година: «Мистецтво бути успішним» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://motorostroitel.com.ua/images/article/2014_04_29
3. Година спілкування «Формула успіху» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://navigator.rv.ua/wp-content/uploads/2019/11/Godyna-spilkuvannya-USPIH.pdf>
4. Пугайчук С. Година спілкування «Шлях до успіху» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/godyna-spilkuvanna-slah-do-uspihu-72724.html>
5. Василюк Т. Тренінгове заняття «Шлях до успіху» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://urok-ua.com/treningove-zanyattya-shlyah-do-uspihu/>

Прахова С.А.

кандидат психологічних наук, практичний психолог
Криворізький науково-технічний металургійний ліцей № 16
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Петренко О.А.

директор
Криворізький науково-технічний металургійний ліцей № 16
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Король В.М.

заступник директора з НВР
Криворізький науково-технічний металургійний ліцей № 16
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

РОЗРОБКА ЗАСІДАННЯ ДІАЛОГ-КЛУБУ «ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ: СТРАТЕГІЯ ДЛЯ УКРАЇНИ» (до європейського тижня місцевої демократії)

Мета: формування позитивної громадської думки щодо євроінтеграційного курсу України; ознайомлення якомога ширшого кола громадськості з європейськими цінностями та традиціями; популяризація загального європейського культурного надбання серед громадськості, зокрема, молоді; залучення населення регіонів України до діяльності, пов'язаної з інтеграцією країни до ЄС.

Форма проведення: засідання діалог-клубу.

Обладнання: мультимедійний проектор, комп'ютер, роздавальний матеріал.

ХІД ЗАСІДАННЯ ДІАЛОГ-КЛУБУ І ВСТУПНИЙ БЛОК

➤ Вступне слово ведучого

• **Ведучий.** Сьогодні європейський вектор розвитку України стає все більш чітким. Обравши Європу у якості зразка майбутнього розвитку, Україна має підпорядкувати цій меті економічні, політичні, соціокультурні, наукові й освітні пріоритети. Важливим при цьому є й збереження власних надбань, якими вона завжди вирізнялась серед країн європейського простору.

Інтеграція України в Європейський Союз багато важить для нашої країни.

По-перше, це трансформація системи врядування в бік її повної інституціоналізації та існування справді демократичного суспільства й індивідуальної свободи, формування уряду людей для людей, який ґрунтуватиметься на законодавчих та судових засадах.

По-друге, це економічна ефективність - економіка України повинна бути конкурентоспроможною на міжнародному рівні, пропонуючи та розподіляючи якісні товари та послуги на внутрішньому ринку зі зростанням процвітання всього населення.

По-третє, це технологічні нововведення – вдосконалене перетворення наукового знання на корисні технології через ринкове впровадження традиційно великого запасу теоретичних знань в Україні в нововведення, корисні з комерційного погляду.

По-четверте, це розвиток соціальної сфери – доступ до найкращої освітньої перспективи в Західній Європі, адекватної охорони здоров'я, забезпечення пенсіонерів і, за сприятливих умов, соціальне партнерство між урядом, бізнесом та робітниками.

➤ **Оголошення мети**

• **Ведучий.** Процес європейської інтеграції ставить перед українцями багато викликів. Ми вважаємо за необхідне ведення діяльності, пов'язаної з культурною інтеграцією, популяризацією серед населення фундаментальних європейських цінностей – свободи, демократії, толерантності, прав людини. Перед тим, як створити Європу в Україні, потрібно створити те, що є європейським. І це, в першу чергу, відбувається в наших думках, у нашій свідомості. Європа, європейська єдність і співпраця є цікавою, важливою та захоплюючою ідеєю, довкола якої ми намагаємося згуртувати людей.

Головна мета:

- формування позитивної громадської думки щодо євроінтеграційного курсу України;

- ознайомлення якомога ширшого кола громадськості з європейськими цінностями та традиціями;

- популяризація загального європейського культурного надбання серед громадськості, зокрема, молоді;

- залучення населення регіонів України до діяльності, пов'язаної з інтеграцією країни до ЄС.

➤ **Представлення гостей**

II ОСНОВНИЙ БЛОК

➤ **Обговорення питань засідання**

(дискусійні питання виводяться на слайди і виносяться на загальне обговорення учасниками засідання)

⇒ **Слайд. 1. Що значить європейський вибір для України?**

• **Виступи учнів (підготовлені заздалегідь)**

Учень 1. Європейський вибір України є природним та цілком закономірним. Його можна пояснити декількома факторами.

По-перше, це географічна та цивілізаційна близькість між Україною та Європою. Якою б банальною не була ця істина, але українці були, є і завжди будуть європейцями.

Учень 2. *По-друге*, історична традиція співпраці українців із іншими європейськими народами (Київська Русь IX-XIII ст., козацька Україна XV-XVII ст. та ін.). Із проголошенням незалежності України в 1991 році всім стало

зрозуміло, що п'ята за населенням та перша за територією на європейському континенті Українська держава є одним із ключових елементів політичної, військової, економічної, наукової та культурної співпраці Європи.

Учень 3. *По-третє*, «ідея повернення в Європу», що охопила посткомуністичні держави Центральної та Східної Європи, виявилися каталізаторами процесу зближення Києва та Брюсселя. Цей фактор змусив спрямувати русло зовнішньої політики України в бік більш стриманих центрів європейської інтеграції: Брюсселя, Страсбурга і Люксембурга.

Учень 4. *Останній фактор* європейського вибору України, що теж був і залишається важливим елементом інтеграції України, це – «євро стандарти» економічного процвітання, політичної стабільності, соціального благополуччя, демократії та особистої свободи громадянина. На фоні економічної кризи, корупції, організованої злочинності, політичної нестабільності в країні «євро стандарти» політичного та соціального буття виступають більш ніж привабливими взірцями для наших співвітчизників.

➤ *Дискусійне поле спілкування*

• **Ведучий.** Україна непростя країна, в якій є свій Захід і Схід і яка до цього часу перебуває в пошуку своєї ідентичності. Але для того, щоб остаточно визначитися з вектором (не тільки на папері), нам потрібна чітка відповідь на запитання: нас справді хочуть бачити в Європі чи з нами лише граються, вибудовуючи відносини з Росією? Нам знадобилася достатня кількість часу та випробувань останніх років, щоб порушити питання таким чином. Воно не провокаційне. Ми його прожили й відчули нутром.

⇒ *Слайд 2. Якою є позиція нашої держави щодо незворотності процесу її інтеграції в європейське співтовариство?*

• **Виступи учнів** (підготовлені заздалегідь)

➤ *Дискусійне поле спілкування*

⇒ *Слайд 7. Якими є концептуальні засади місцевого самоврядування та регіонального розвитку у контексті європейського вибору України?*

• **Виступ запрошеного експерта**

• **Ведучий.** Неможливо продекламувати європейський вибір і не приводити місцеве самоврядування у відповідність із європейськими стандартами, досвідом і вимогами, оскільки це може підірвати віру наших людей у реальність такого шляху.

➤ *Дискусійне поле спілкування*

• **Ведучий.** Кінець ХХ- початок ХХІ століття відзначений в Україні прискоренням розвитку сектору вищої освіти: кількість студентів наблизилася до показників провідних країн Західної Європи – Німеччини, Великобританії, Франції та Італії; значно зросла кількість молоді, яка після закінчення середньої школи вступає до вищих навчальних закладів (ВНЗ); вектор державної освітньої політики спрямовано на формування розвиненої і самодостатньої людини,

професіонала і особистості.

На практиці це означає, що заплановано підвищувати освітній рівень суспільства, забезпечувати високу якість освіти та професійну мобільність випускників ВНЗ на ринку праці. Відповідно до Національної доктрини розвитку освіти в Україні в XXI столітті такі завдання реалізуються в умовах значної інтенсифікації європейських інтеграційних процесів.

⇒ *Слайд 8. Які конкретні кроки можна й потрібно зробити в системі освіти для того, щоб випускники отримували освіту, яка відповідає вимогам роботодавців?*

- **Виступ запрошеного експерта**

⇒ *Дискусійне поле спілкування*

⇒ *Слайд 9. Які можливі подальші кроки України на шляху інтеграції до європейських структур?*

- **Виступи учнів (підготовлені заздалегідь)**

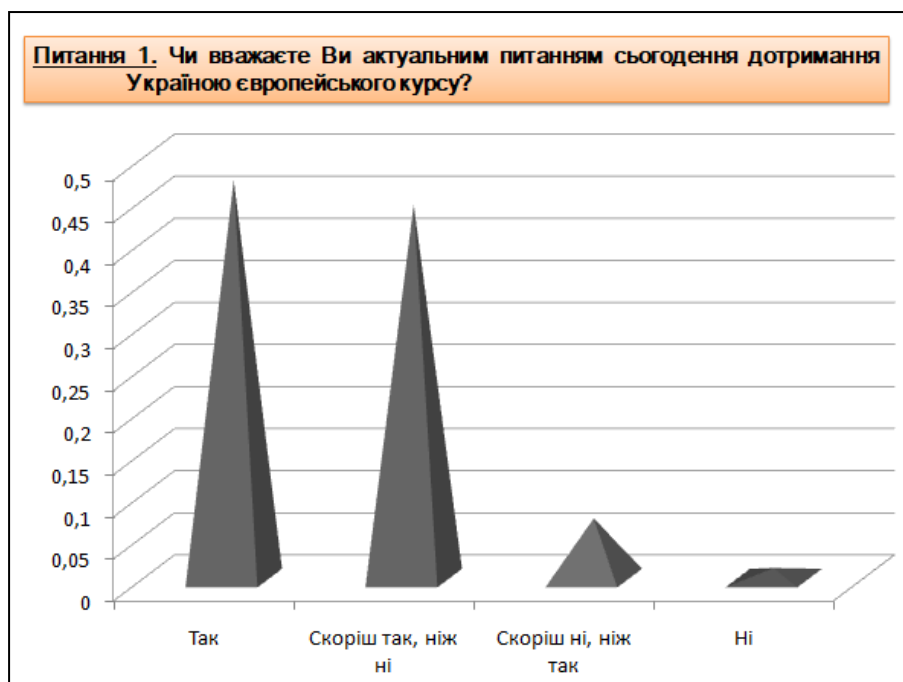
Учень 1. Перший варіант. Поглиблення співпраці відповідно до Угоди про партнерство та співробітництво з ЄС, використовуючи її економічні положення та створення зони вільної торгівлі. Цей варіант має всі підстави для успішного втілення в життя лише з однією умовою: Україна подолає економічний спад і досягне стабілізації своєї економіки, водночас, продовжуючи курс реформ.

Учень 2. Другий варіант. Тісна співпраця України з ЄС в галузі зовнішньої політики і подальших кроків взаємодії із європейськими структурами, Україна цілком реально зможе отримати статус асоціативного партнера ЄС. В разі підйому своєї економіки, це «часткове асоційоване членство в ЄС у політичній сфері» Україна здатна перетворити на повноцінне.

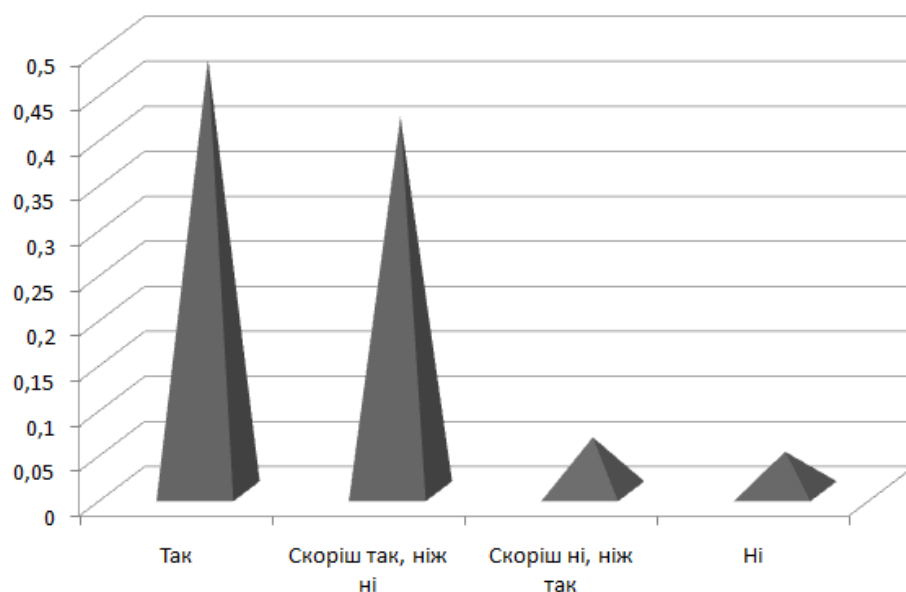
Учень 3. Третій варіант. Цей варіант спирається на негативні тенденції розвитку Української держави, і хотілось би зазначити, що він повинен залишитись тільки на папері, не дивлячись на реальні можливості його втілення. Внаслідок нестабільності та соціальних протиріч ще протягом 10 років ЄС втратить інтерес до підтримки України. Держава, яка є неконкурентоспроможною на європейському та світовому ринках, держава-споживач застарілої техніки та неякісних товарів, держава із низьким життєвим рівнем населення і мінімальним рівнем свободи особистості не зможе бути рівним партнером Євросоюзу. Така держава врешті-решт перетвориться на сировинний придаток для розвинутих країн та джерело дешевої робочої сили. Будемо сподіватися, що цей сценарій ніколи не спіткає Україну.

⇒ *Дискусійне поле спілкування*

Результати анкетування учнів:

Питання 2. Як Ви вважаєте, чи є європейський вибір важливим кроком до здобуття стабільності та безпеки суспільства?

III РЕФЛЕКСИВНИЙ БЛОК

• **Ведучий.** Отже, від слів про вступ України у ЄС до реальної економічної, політичної, оборонної, одним словом, повноцінної інтеграції нам належить дуже плідно і наполегливо попрацювати і довести, в першу чергу собі, що ми здатні бути конкурентними у глобальному світі, що ми перспективний і бажаний партнер для будь-якої країни або міждержавного утворення.

Горбенко І.Ф.

вчитель математики

Голопристанський навчально-виховний комплекс

«Гімназія – спеціалізована школа І ступеня

з поглибленим вивченням предметів художнього профілю»

Голопристанської міської ради Херсонської області

м. Гола Пристань, Херсонська область, Україна

ВИХОВНА ГОДИНА «ВПЛИВ КУРІННЯ НА ЗДОРОВ'Я ДІВЧАТ ТА ХЛОПЦІВ»

Мета:

- Виховувати ціннісне відношення до власного здоров'я, тягу до здорового способу життя;
- формувати свідомого негативного відношення до куріння;
- поширювати знання о шкоді куріння;
- виховувати творчу активність, вміння слухати і поважати думки один одного.

Форма проведення: Гра проводиться по типу телегри «Хто хоче бути мільонером?».

Попередня підготовка: Проведено анкетування. Підібрана книжкова виставка он-лайн «Палити чи ні – обирати тобі!», відеоролики «Нікотинова залежність», «Анти – реклама», оформлені листівки, пам'ятки, які роздаються учням.

Завдання учням: Підібрати матеріал по проблемі «Вплив куріння на здоров'я дівчат та хлопців», «Вплив паління на органи дихання та на органи травлення», виконати рисунки, плакати з висловами відомих людей про тютюнокуріння.

Оформлення: На стінах плакати з висловами: “Вы глупы, если до сих пор не поняли, что курение – это смерть!” (Йен Мандела) “От курения тупеешь” (И. Гёте) “Всякий курящий должен знать, что он отравляет не только себя, но и других” (Н. А. Семашко)

Організаційний момент. Клас розбивається на дві команди: дівчата і хлопці. Повідомляються умови гри.

Хід гри

Вступне слово вчителя. Сьогодні наша виховна година присвячена серйозній проблемі. Почати хочу із притчі. Мудреця запитали: “Що є для людини найціннішим і важливішим у житті: багатство або слава?” От що відповів мудрець: “ Ні багатство, ні слава не роблять людину щасливим. Здоровіший жебрак щасливіше хворого короля”. Здоров'я – це дійсне безцінний дарунок. Без нього дуже важко зробити життя цікавим і щасливим. Здоров'я допомагає людині вчитися, трудитися, займатися улюбленою справою, активно відпочивати. Одна із глобальних проблем людства, яка підриває його здоров'я - це паління. 16 листопада - Всесвітній день боротьби з палінням. Так давайте з вами у процесі гри

поміркуємо на тему «Чому люди курять?» і визначимо переможців нашого змагання, тобто, хто із вас набере більше балів.

Перший тур

1. Конкурс плакатів і малюнків. Команди повинні захистити свої роботи.(300 б)

2. Учні виконують творчі завдання в мікрогрупах.(100 балів)

Завдання 1 групи: Існує багато причин, по яких підлітки починають курити. Протягом 5 хв. сформулюйте деякі з них.

- прагнуть швидше стати дорослими.
- не задоволені зовнішністю й фізичним виглядом.
- невміння вирішувати свої проблеми.
- непевність у своїх силах, страх за своє майбутнє
- невдачі в навчанні
- низька самооцінка, непопулярність серед однолітків.
- проблеми в родині

Завдання 2 групи: Ця ситуація відбулася одного разу в шкільному туалеті. Старший за віком учень школи, простягнув сигарету із пропозицією спробувати. Я відмовився. Тоді він почав висміювати мене, говорити при цьому, що я ще малий, не доріс, я — “ мамій”. Мені було дуже прикро, ще й тому, що там стояв авторитетний хлопець нашої школи. Що мені тепер робити? Як можна було відмовитися від запропонованої сигарети, не підірвавши своєї репутації серед однолітків.

Слово вчителя. Існують не тільки ті відмови, які ви придумали. Є ще багато інших.

- Я не палю.
- Я не збираюся отруювати свій організм.
- Ця погань не для мене.
- Ні, спасибі, це зараз немодно.
- Я займаюся спортом, а паління й спорт не сумісні.
- Я прагну бути здоровим.
- Ні, я пробував, і мені не сподобалося.

3. Основна гра. Починає та команда, яка швидше розташує слова в порядку відомого виспіву: Вбиває, Нікотин, Коня, Капля («Капля нікотину вбиває коня»).

1. **100** балів. “ Людина – це...”

а) вінець природи, б) корона природи, в) голова природи, г) шолом природи.

2. **100** балів. “ Що руйнується в курця насамперед?”

а) печінка, б) легені, в) серце, г) нирки.

Коментар. Легені курця зі стажем — це чорна й гниюча маса!

Встановлено, що люди, що почали курити до 15-літнього віку, вмирають від раку легенів в 5 раз частіше, чим ті, які почали курити після 25 років.

3. **300** балів. “ Паління – це часті хвороби й передчасна...”

а) старість, б) смерть, в) молодість, г) заробітна плата.

4. **300** балів. “У якому фільмі Леоніда Гайдая герой навчає танцювати твіст, гасить недокурки то однією, то іншою ногою ”

5. а) “ Кавказкая пленица» б) “Операція “И” і інші пригоди Шурка”, в) “Брильянтова рука”, г) “Пес Барбос і незвичайний крос”.

6. **500** балів. “ П'яна людина – не людина, тому що вона втратила...”

а) 1000 рублів, б) друзів, в) розум, г) голову.

7. **500** балів. Письменник Василь Белов називав курящих жінок

а) гусками, б) курками, в) індиками, г) качками.

Другий тур

Слово вчителя. У курців центри мозку, чутливі до нікотину, перебувають у пригнобленому стані, а тому й на кінцях нервів, що беруть початок з них, речовин, необхідних для нормальної будови й функції тканин, утворюється недостатньо. У результаті паління в багатьох тканинах і органах спостерігається нервова дистрофія, а на її фоні складається схильність до різних захворювань.

1. Виступи дітей : «Вплив паління на органи дихання» , «Вплив паління на органи травлення» (200 балів)

2. Основна гра. Починає та команда, яка швидше розташує слова в порядку відомого вислову : весь, курить, а, дім, один, хворіє.

(«Один курить, а весь дім хворіє»)

1. **500** балів. В скільки разів рак легенів трапляється частіше у тих, хто курить, ніж у некурців: в 20-30 раз,

Коментар. В порівнянні з некурцями , люди які курять на протязі багатьох років :

в 13 раз частіше хворіють на стенокардію,

в 12 раз – на інфаркт міокарда,

в 10 раз – на язву шлунку.

Курці складають 96 - 100% від усіх хворих на рак легень.

2. **500** балів. “ Через скільки секунд після першого затягування отрута – нікотин потрапляє у мозок?” : 7 секунд,

3. **500** балів. При палінні в організм людини попадає шкідливих речовин близько: 30,

Коментар Оксид вуглецю міститься в вихлопних газах, аміак використовують для чистки сантехники, ацетон використовується як розчинник красок, ціанід водню застосовували в газових камерах, кадмій використовується в автомобільних акумуляторах.

4. **500** балів. За 10 років через дихальні шляхи курящого проходить тютюнового дьогтю: 8 літрів,

5. **500** балів. Яка кількість курців на Україні станом на 2012? 9 мільйонів

6. **500** балів. Яку кількість людей на Землі вбиває тютюнокуріння кожного дня? : 8 тисяч людей.

7. **500** балів. В скільки обходиться людству тютюнокуріння за рік?

\$500 000 000 000 півтрилліона долларів

Третій тур

Слово вчителя. Чому ж такі люди курять? Мабуть тому, що курять навіть персонажі мультиків. Курять герої серйозних творів про сенс життя! І кожний епізод з палінням – твердження того, що курити нібито нормально й навіть у багатьох випадках корисно! Дитина дивиться мультики про симпатичних і курящих крокодила Гену, капітана Врунгеля, тата Дядька Федора, ведмежати Умку. Підліток дивиться фільми про розумного й кмітливого курящого Шерлока Холмса, про відважного й мачеподібного курящого Джеймса Бонда, про спритного професора Паганеля, про... про... про... І через пару років підліток вже не підліток, це те що випускає канцерогенний дим руїна. І на сьогоднішній день по статистиці, серед старшокласників і студентів уже 53 відсотка юнаків і 28 відсотків дівчат уживають тютюн. Більш 50 % дітей мають досвід паління вже у віці 10-11 років?

Після проникнення сигаретного диму в легені вже через 7 секунд нікотин попадає в головний мозок. 1-2 сигарети можуть злегка про стимулювати його роботу, але далі настає зворотний ефект: спад розумової й фізичної активності. 1-2 пачки сигарет містять смертельну дозу нікотину. Курця рятує тільки те, що ця доза вводиться в організм не відразу, а вроздріб.

Перегляд відеоролика « Нікотинова залежність »

1. Виступи команд : «Шкода від куріння для дівчат та хлопців» (200 балів)
2. Основна гра. Починає та команда, яка швидше розташує слова в порядку відомого вислову: здоров'я, не п'є, той, не курить, і, збереже (« Хто не курить і не п'є , той здоров'я збереже»)
 1. **100** балів. Нікотин завжди затримує:
а) ріст, б) злочин, в) машину, г) черга.
 2. **100** балів. Паління – це схована...
а) хвороба, б) наркоманія, в) звичка, г) кінокамера.
 3. **300** балів. В 1 кг тютюну, який людина викурює за місяць, утримується тютюнового дьогтю: а) 70 мол, б) 10 мол, в) 50 мол, г) 28 мол.
 4. **300** балів. У часи Петра I говорили:
“Хто курить тютюн, той гірше...”
а) свині, б) кози, в) собаки, г) шакала
 5. **500** балів.“ Сьогодні у школах Китаю юного курця очікує виснажливе покарання . Яке саме?:
а) тренування на велотренажері ,б) забіг на 1,5 км, в) миття підлоги у школі, г) виконання додаткових завдань з математики

Четвертий тур «Ми кажемо палінню ні»

1. Перегляд відеоролика «Анті-реклама тютюнокуріння»
2. Конкурс анті-реклам (1000 балів)

Слово вчителя. Сьогодні ми з вами говорили про таку шкідливу звичку, як паління, а що людині дає здоров'я? (відповіді учнів).

Фізичний комфорт: гострий зір, спритні руки ,швидкі ноги ,гарне тіло, блискучі волосся ,гарне травлення ,білі зуби і т.д. Можливості: добре вчитися, робити кар'єру, мати матеріальні й духовні цінності, пізнавати світ, повноцінно спілкуватися , одержувати задоволення від життя.

3. Агітація «Ми обираємо здоровий спосіб життя»(1000 балів)

Виступ дівчат : Вірш читає учениця. “Я – человек...”

Запомни – человек не слаб. Рожден свободным. Он не раб. Сегодня вечером, Как ляжешь спать, Ты должен так себе сказать: "Я выбрал сам дорогу к свету И, презирая сигарету, Не стану ни за что курить , Я – человек , Я должен сильным быть!"

Виступ хлопців : Музична фізкультхвилинка .(«Ранкова гімнастика»)

Висновки. (Супроводжується презентацією)

1 учениця: У тютюновому диму більш 400 компонентів, 40 з них мають канцерогенні властивості, здатні викликати ракові захворювання. Найнебезпечніший радіоактивний полоній 210. Потрапляючи з тютюновим димом в організм, він накопичується в бронхах, а також у нирках і печінки. Нікотин, що міститься в тютюні, відноситься до отрути. Викурюючи 1 пачку сигарет, курець забиває свої легені в рік 1 літром нікотинової смоли.

2 учениця . Кожна сигарета укорочує життя на 8 хвилин. За останні 5 років кинули курити 30 мільйонів людей. Зараз в Америці вважається курити “ немодним ”. Паління не тільки скорочує життя, але й знижує її якість. Нікотин викликає велику кількість захворювань, таких як інсульт, інфаркт міокарда, хвороби крові й артерій ніг, вражає органи почуттів, травлення й подиху, вражає нервову систему.

3 учениця. Курці щорічно “ викурюють ” в атмосферу:

720 т синильної кислоти (отрута!)

384000 т аміаку

108000 т нікотину

600000 т дьогтю

550000 т вуглекислого кисню

Смертельна доза нікотину:

1 мг на 1 кг маси тіла (дорослого)

50-70 мг для підлітка

Прагнеш жити, кидай курити.

Усі (разом): Ми свій вибір зробили!

Несуть сигарети, кидають у відро для сміття.

Заключне слово вчителя. Усе більше розумних людей говорять категорично Ні Палінню! І взагалі не доторкаються до цигарки або вчасно відмовляються від цієї звички . Підіть і ви їх шляхом, якщо прагнете бути фізично й психічно здоровими людьми, і якщо ви думаєте про здоров'я членів вашої родини. Варто добре подумати, перш ніж зробити вибір – тютюнокуріння або здоров'я.

Знайте, що головний доданок успіху - це те, що ви дійсно захочете випробувати щастя дихати вільно. Здоров'я Вам!

Література

1. Генкова Л.Л., Славков И.Б. Почему это опасно. – М.: Просвещение, 1989.
2. Деларю В.В. Губительная сигарета. – М.: Медицина, 1987.
3. Запорожченко В.Г. Образ жизни и вредные привычки – М.: Медицина, 1985.
4. Спасибо, не курю! /Сост. Н. Заикин, А. Никитин. – М.: Молодая гвардия, 1990.
5. Ягодинский В.Н. Школьнику о вреде никотина и алкоголя. – М.: Просвещение, 1986, №5
6. Хагагурова Г.Т. Об опасности пассивного курения, Биология, 1990, №5

Зубань В.М.

кандидат педагогічних наук,
учитель початкових класів,

заступник директора з навчальної роботи

*ДСХШІІІ-ІІІ ступенів «Колегіум мистецтв у Опішні» імені В. Кричевського
смт. Опішня, Полтавська область, Україна*

УРОКИ ГОНЧАРСТВА ЯК ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО СМАКУ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ КОЛЕГІУМУ МИСТЕЦТВ У ОПІШНІ

Постановка проблеми. Відродження культурного і художньо-творчого потенціалу українського народу, реформування вітчизняної освітньої системи розкривають та збагачують внутрішній світ дитини, художньо-естетичні знання, розвивають творчі здібностей. Роль естетичного виховання у формуванні особистості, її всебічному розвитку важко переоцінити. Вже в давнину відзначали

значення краси в житті та діяльності людини. Мистецтво сприяє розвитку свідомості та почуттів особистості, її поглядів і переконань, велику роль відіграє у формуванні моральності, створює умови для духовного піднесення особистості.

Естетичне освоєння дійсності людиною не обмежується однією лише діяльністю в галузі мистецтва: у тій або іншій формі воно присутнє у будь-якій творчій діяльності. Таким чином людина виступає митцем не тільки тоді, коли безпосередньо створює твори мистецтва, присвячує себе поезії, живопису чи музиці, а й у повсякденному житті.

Сучасна школа намагається забезпечити гармонійний розвиток особистості. Його важливим шляхом є заняття творчою діяльністю. Під час занять здійснюється моральне, естетичне, розумове й трудове виховання школярів.

Нові завдання в галузі виховання у загальноосвітній школі суверенної України докорінним чином змінили і установки в естетичному вихованні. Від завдань бачити, відчувати, розуміти прекрасне вони перетворились на більш складні і пов'язані зі здатністю творити його у навколишній дійсності, праці, мистецтві, у повсякденному житті. Ця здатність є важливою ознакою нашого часу і забезпечується завдяки реалізації принципу естетизації усього дитячого життя. Таким чином одним із основних завдань Державної спеціалізованої художньої школи-інтернату I-III ступенів «Колегіум мистецтв у Опішні» імені В. Кричевського на сучасному етапі розвитку естетичного виховання є створення його системи. Під системою розуміється живий, цілеспрямований, організований і контрольований процес художньо-естетичної освіти, розвитку, виховання дітей, побудований на основі сукупності методологічних принципів, психолого-педагогічного обґрунтування мистецьких програм, які забезпечують здійснення у нерозривному зв'язку з естетичним вихованням особистості, її моральний і трудовий розвиток.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання виховання художнього смаку особистості висвітлено в дослідженнях філософів В. Андрущенка, І. Зязюна, М. Овсянникова, В. Шестакова та інших; психологів Л. Виготського, О. Леонтєва, С. Рубінштейна. Проблеми теорії і методики естетичного виховання молоді вивчали: В. Бутенко, О. Рудницька, О. Сухомлинська, Т. Танько, А. Троцько. Формуванню художнього смаку і толерантної поведінки молоді приділяли значну увагу І. Бех, Б. Лихачов, О. Матвієнко, В. Сухомлинський. Смаки молодших школярів вивчала Т. Лісінська; взаємодію видів мистецтва в естетичному вихованні підлітків – Г. Шевченко; формування естетичних, художніх та художньо-естетичних смаків – М. Гончаренко, Г. Падалка, В. Радкіна, І. Савчук, Г. Тарасенко.

Відповідно до поглядів Льва Виготського, Сергія Рубінштейна, Олексія Леонтєва й інших видатних вітчизняних психологів, психіка людини найактивніше змінюється і перебудовується у процесі діяльності. Заняття гончарною справою, як особливий вид творчості, включає в себе компоненти психічних процесів та є істотним чинником формування особистості [1, 2, 3].

Мета статті. Гончарне мистецтво – особлива галузь творчої діяльності, де призначення досягнення практичної мети органічно поєднано з формальним

рішенням і має естетичну й художню значущість та сприяє вихованню естетичного смаку в учнів.

Педагогічна цінність гончарного мистецтва полягає у тому, що воно відроджує та забезпечує розвиток кращих рис і якостей українського народу, його менталітету, емоційних й інтелектуальних особливостей, дає можливість примножувати матеріальні та художні надбання нації; інтегрує й піднімає на вищий рівень естетичний смак особистості, виховує підрастаюче покоління на кращих творах народного мистецтва. Тож доцільним є висвітлення методичних принципів виховання художнього смаку в учнів засобами гончарного мистецтва, їх аналіз та рекомендації щодо застосування вчителем у практичній роботі з вихованцями.

Виклад матеріалу дослідження. Провідне місце у системі засобів виховання учнів у ремеслах українського народу займає творча діяльність. Вважаємо, що саме творча діяльність, яка здійснюється у ході організації навчально-виховного процесу, є посиленою з урахуванням вікових особливостей вихованця, дає можливість створювати матеріальні та художні цінності для різних сфер суспільного життя; сприяє виховуванню естетичного смаку, всебічному розвитку особистості.

Поліфункціональними можливостями для вдосконалення творчого потенціалу дітей вирізняються заняття ліплення з глини. По-перше, ліплення сприяло розвитку дрібної мускулатури кисті рук, оскільки глина формується під натиском пальців, які відчувають її опір і те мускульне зусилля, яке потрібно докласти, щоб перебороти його. З огляду на сказане, дітям, що ліплять, необхідно це відчуття дотику розвинути до такого стану, щоб пальці так відчували форму предмета, як його бачить око. Ця здатність потрібна митцеві в різних галузях, але особливо майбутньому скульпторові, гончареві. Головна особливість уроків гончарства – практична робота, якій відводилося найбільше часу. Добротний природний матеріал, великий вибір можливостей застосування його пластичності допомогло використовувати ліплення з глини для розвитку творчого потенціалу дітей навіть з різними вадами.

При ліпленні педагогами Колегіум мистецтв звертається увагу на форму, підкреслюючи, що вона може бути різною не лише по величині, а й по ширині та довжині, тобто у співвідношеннях складових частин. У вихованців складається уявлення про те, що предмети відрізняються по висоті і ширині (дерева бувають високими і низькими, товстими і тонкими), розміщуються у різному положенні (стоять, лежать), зовнішньому вигляді. Таке знайомство із предметом дає змогу школярам зберегти в пам'яті образ та відтворити його в ліпленні.

У ліпленні з глини діти виражають своє ставлення до життя; виріб, який вони виготовляють, живе, діє. Отже, природно, що предмети, які створюють учні початкових класів, ходять, лягають спати, їдять; зайчики стрибають, ховаються під деревцем. Школяр, працюючи над твором, радіє, отримуючи задоволення від результату своєї праці. При підготовці до роботи дитина отримує достатньо знань про даний предмет (назва, форма та його величина, будова, колір, призначення). Разом із цим збагачується і розвивається словниковий запас, зв'язна мова,

мислення, увага, уява, пам'ять. Крім того, відбувається знайомство із матеріалом, уточнюються його особливості: м'яка, в'язка глина, її можна поділити на частини і знову з'єднати. Учень отримує відомості про спосіб ліплення і сам навчається ліпити. На основі отриманого досвіду він намагається самостійно виконати поставлене перед ним завдання, а згодом окремі спроби переростають у творчість. Під час підготовки до роботи вихованці не лише розглядають предмет, але й тримають його у руках, що сприяє розвитку чуття дотику. Око привчається контролювати дії рук, і вони стають погодженими. У цьому процесі більш, ніж при будь-якій іншій діяльності, прослідковується активність обох рук, розвиваються і зміцнюються пальці, особливо великі, вказівні і середні.

У початкових класах у дитини формується довільне запам'ятовування, конкретно-логічне мислення, розвиваються вольові процеси (наполегливість, посидючість, прагнення довести розпочату справу до кінця), зв'язне мовлення, уява, стала більш досконалою поведінка, скоординовані рухи рук та пальців. У цей період підвищується вимогливість до своїх виробів. У школярів з'являється стійкий інтерес до уроків гончарства. Вони вдало відтворюють форму предмета, визначають його закономірності, знаходять спільне, довершено й упевнено працюють із матеріалом. Мислення вихованців має конкретний характер, вони узагальнюють, виділяють типове. Почуття дитини стають глибшими, стійкішими, вона відрізняє красиве від некрасивого. При цьому підвищується самоконтроль і вміння оцінювати роботу.

Один із стимулів зацікавленості, яка приносить творчу насолоду, прагнення досягти вершин була її корисність, адресність. Усі виготовлені учнями вироби знаходять своє практичне призначення. У Колегіумі мистецтв діють змінні виставки виробів із глини учнів початкових класів. Вони є учасниками мистецьких конкурсів та фестивалів різних рівнів. Таким чином освітній процес безпосередньо спрямований на формування здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах діяльності людини.

Висновки. Творча діяльність дитини проявляється у різнобічних якостях і вміннях. Вимога передати у роботі схожості із зображуваним об'єктом змушує школяра помічати у ньому особливі властивості. У результаті цілеспрямованих занять гончарством в учнів розвивається спостережливість, вміння порівнювати, встановлювати подібності і розбіжності предметів, взаємозв'язок між цілим та її частинами. Ліплення з глини сприяє розвитку в дітей початкових класів аналітико-синтетичної функції мислення.

Під час роботи з глиною дитина відчуває естетичну насолоду від її пластичності, об'ємності, від форм, які утворюються у процесі ліплення, усвідомлює різні властивості глини. Таким чином на уроках гончарства учитель ставить перед собою певні завдання: розвиток дитячої творчості, збагачення учнів образотворчими і технічними вміннями, створення інтересу до ліплення. Заняття даним видом творчої діяльності впливають на загальний розвиток дітей, зокрема і розвиток естетичного почуття та художніх смаків.

Перспективи подальших досліджень. Подальшого вивчення потребують аспекти навчання учнів початкової школи розпису глиняних виробів, а також методики роботи з різноманітними техніками та удосконалення їх на уроках.

Література

1. Выготский Л. Воображение и творчество в детском возрасте. / Психолог. очерк / Л. Выготский. – М. : Просвещение, 1967. – 93 с.
2. Леонтьев А. Деятельность, сознание, личность / А. Леонтьев. – М. : Политиздат, 1975. – 304 с.
3. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии : [в 2 т.] / С. Л. Рубинштейн. – М. : Педагогика, 1989. Т. 2. – 1989. – 322 с.
4. Сухомлинский В. А. Проблемы воспитания всесторонне развитой личности / – В. А. Сухомлинский. – М. : История педагогики, 1999. – 373 с.
5. Яновська Н. Мистецтво навчання або навчання через мистецтво Н. Яновська // Початкова школа. – 2005. – № 9. – С. 47–49.

Каменюка Л.А.

вчитель біології

*Моначинівський навчально-виховний комплекс
«Загальноосвітня школа I – II ступенів –
дошкільний навчальний заклад» с.Моначинівка
Куп'янського району Харківської області*

СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ В УМОВАХ СІЛЬСЬКОГО ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Соціально-економічні зміни в країні, перехід командно-адміністративної системи до ринкової настільки якісно змінюють всі параметри у соціальному житті українського суспільства, що ефективна соціалізація, соціально-професійна адаптація випускника школи можлива тільки на основі цілеспрямованої підготовки до життєдіяльності.

Зараз постає потреба у створенні умов для формування у старшокласників закладів загальної середньої освіти індивідуального освітнього запиту, особистісної потреби у виборі професійної діяльності, готовності до професійного самовизначення і подальшої самореалізації в нових економічних і соціокультурних умовах.

Необхідність подолання суперечностей між об'єктивно існуючими потребами суспільства в збалансованій структурі кадрів визначає профорієнтацію як суспільно значущу проблему, яка виникла завдяки суб'єктивному професійному спрямуванню молоді, особливо з сільської місцевості.

Важливість соціально-професійного самовизначення старшокласників підкреслюється у державних документах, зокрема: Конституції України, Законах України «Про освіту», Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Концепції державної системи професійної орієнтації населення,

Положення про професійну орієнтацію молоді, що навчається, Законами України «Про зайнятість населення», «Про соціальні послуги» тощо.

Проблемами особистісного і професійного самовизначення займалися багато вчених. Різні аспекти особистісного самовизначення розглядалися в працях С. Рубінштейна, К. Абульхановой-Славської, Р. Гінзбурга, Л. Божович та ін. Проблеми професійного самовизначення висвітлені в роботах Є.Климова, П.Шавир, Б.Федоришина, Н.Пряжнікова, С.Чистякової та ін [5; с.7 - 8].

Загальні проблеми організації дієвої системи профорієнтаційної роботи у закладах загальної середньої освіти актуалізовано у працях Д. Закатнова, Л. Йовайши, Є. Климова, О. Мельника, Н. Отрощенко, Є. Павлютенкова, М. Піддячого, О. Пряжнікова, В. Сидоренка, В. Синявського, М. Тименка, О. Федоришина, С. Чистякової та ін. Дослідники наголошують, що в процесі професійної орієнтації учнів слід зважати на тип навчального закладу, місце його розташування й особливості обраної старшокласником сфери майбутньої професійної діяльності [5; с.7 - 8].

Недостатня теоретична розробленість цієї проблеми, необхідність її глибокого й послідовного вирішення на рівні педагогічної теорії та практики, а також зростання ролі людського чинника в розвитку соціально-економічного потенціалу держави стали підставою для вибору теми наукової роботи.

Отже, в сучасному суспільстві з'явилась необхідність доцільної розробки і впровадження технології соціально-професійного самовизначення старшокласників в умовах сільського закладу загальної середньої освіти.

Розроблена була технологія соціально-професійного самовизначення старшокласників в умовах сільського закладу загальної середньої освіти. Дана технологія включає в себе 3 етапи: підготовчий, реалізації і підсумковий.

На *підготовчому* етапі були підготовлені інформаційно-довідкові, діагностичні матеріали. Створений куточок профорієнтації з розділами: “Світ професій”, “Пізнай самого себе”, “Література на допомогу школярам”, “Куди піти вчитися?”, “На допомогу вчителям та батькам”. Була створена атмосфера добра і співпраці, діти вільно зверталися за консультацією до вчителів-предметників, класного керівника, психолога.

На цьому етапі у старшокласників підвищився інтерес до вибору майбутньої професії, визначення подальшого життєвого шляху, підвищився рівень обізнаності старшокласників про професії, заклади освіти, де можна отримати бажаний фах, перспективи фахового зростання, почала вдосконалюватися громадянська компетентність.

Усі старшокласники зареєструвалися на платформі профорієнтації та розвитку кар'єри Державної служби зайнятості, де пройшли тестування «Загальні розумові здібності», «Аналітичні здібності, здатність до логічного мислення», «Стресостійкість та адаптивність», «Здатність до командної роботи», «Комунікативні та організаторські здібності», «Схильність до підприємницької діяльності», «Яка сфера діяльності вам підходить?». Це дозволило учням визначити свої здібності, сферу діяльності, яка підходить.

На етапі *реалізації* робота проходила під час уроків та в позаурочний час.

Основними формами роботи вчителя – предметника щодо соціально-професійного самовизначення старшокласників при вивченні програмних тем були: бесіди про професії, які пов'язані з вивчаючим матеріалом; розв'язання різних типів задач з практичним змістом; участь в олімпіадах, вечорах, теоретичних конференціях; проведення тематичних, літературно-художніх вечорів, усних журналів.

Заходи, які були проведені в позаурочний час мали практичне спрямування. Їх можна було об'єднати за такими напрямками «Я - особистість», «Я - в професії», «Я - в соціумі».

Заходи за напрямком «Я – особистість» сприяли самопізнанню старшокласників, сформували в учнів уявлення про свою індивідуальність (ідентичність), визначили інтереси, схильності, ціннісні орієнтації, найбільш значимі потреби. Проведені тренінг „Моя особистість: слабкі і сильні сторони», «Як боротися з власними труднощами?», дебати «Мої власні якості та навички, необхідні для успіху: які вони?».

Заходи за напрямком «Я - в професії» були спрямовані на професійне самовизначення, усвідомлений вибір професії, сприяли розширенню світогляду старшокласників, отриманню і застосуванню інформації про професії, заклади освіти, де можна здобувати професії. Практична робота з базою професій і довідником абітурієнта допомогла учням побачити різноманіття професій, познайомитись з довідником абітурієнта, його складовими і перспективами використання. Проведені тренінги «Професія: сьогодні і завтра», «Я - в майбутній професії», «Самостійний вибір майбутньої професії – успіх в майбутньому», профорієнтаційна гра «Я – професіонал». З метою знайомства з роботою успішних підприємств Куп'янщини здійснено перегляд відео про компанії «Куп'янський м'ясокомбінат», «Українська східна рибна компанія», учні дізналися про умови праці, професії, які затребувані на даних виробництвах. Проведені години спілкування, зустрічі під час яких старшокласники дізналися про особливості професійної діяльності батьків, представників місцевого самоврядування.

Заходи за напрямком «Я в соціумі» сприяли усвідомленню старшокласників як громадян, членів суспільства, отримання правових знань, які стануть необхідними в подальшому житті. Проведені гра «Країна майбутнього», дискусія «Свобода вибору життєвого шляху для мене: що це?», тренінг «Я – громадянин».

Також були проведені екскурсії на підприємства, учні взяли участь у багатофункціональному профорієнтаційному заході «Ярмарок можливостей», організованому Куп'янським міськрайцентром зайнятості.

На підсумковому етапі було здійснено: аналіз свідомого соціально-професійного самовизначення, моніторинг діяльності педагогів; коригування результатів та усвідомлення подальших дій.

Таким чином, реалізована соціально-педагогічна технологія дозволила здійснити ефективне соціально-професійне самовизначення старшокласникам в умовах сільського закладу загальної середньої освіти, сприяла отриманню

професійної, соціальної допомоги учням, сутність якої полягає у соціально-професійному самовизначенні та усвідомленому виборі професії. Така діяльність забезпечує ефективне використання особистісного потенціалу старшокласників, а також адекватне співвідношення їх індивідуальних особливостей і здібностей із соціальними запитами. Її результат – конкурентноспроможна, соціально-успішна особистість

Література

1. Доротюк В.І., Піддячий М.І., Левченко Ф.Г., Рогоза В.В., Васьківський М.В., Доротюк О.Г.; Соціально-професійна орієнтація учнів в умовах профільного навчання: монографія / - К. : Педагогічна думка, 2015. – с.10 - 114

2. Мельник Ж. В. Профорієнтаційна робота з учнями старшої школи як один із напрямів діяльності соціальних педагогів загальноосвітніх навчальних закладів / Ж. В. Мельник // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Соціально-педагогічна. - 2015. - Вип. 24. - С. 84-94.

3.Отрощенко Н.Л. Профорієнтація учнів загальноосвітньої школи як соціально-педагогічна проблема / Н.Л. Отрощенко // Науковий портал Донбасу : елект-рон. журн. Луган. нац. пед. ун-ту імені Тараса Шевченка. — 2007. — No 1. — Режим доступу: http://alma-mater.lnpu.edu.ua/elect_v/N1/r2/07onlysp.pdf.

4. Педагогічна підготовка сімей різного типу до професійного самовизначення старшокласників : методичний посібник / [В. П. Горпинюк, О. М. Докукіна, Т. В. Кравченко, І. М. Мачуська, К. М. Павицька, Л. В. Повалій, В. Г. Постовий, А. В. Хижняк, О. Л. Хромова ; за заг. ред. Т. В. Кравченко]. — Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. — 268 с.

5.Професійне самовизначення учнівської молоді в умовах освітнього округу: монографія /Л.А.Гуцан, О.Л.Морін, З.В.Охріменко, О.М.Пархоменко, Л.І.Гриценко; І.І.Ткачук , за ред. О.Л.Моріна.–Харків: «Друкарня Мадрид»,2016 – 220 с.

Карпенко С.І.

вихователь

Ніжинський обласний педагогічний ліцей

Чернігівської обласної ради

м. Ніжин, Чернігівська область, Україна

ВІРТУАЛЬНИЙ СВІТ – РЕАЛЬНІ ЗАГРОЗИ

Мета: розширити й поглибити знання про безпечний Інтернет та соціальні мережі, сприяти обізнаності учнів про небезпеки, які існують в Інтернеті та соціальних мережах і про шляхи їх подолання, мотивувати поширювати цю інформацію в учнівському середовищі, виховувати культуру поведінки в соціальних мережах.

Форма проведення: семінар з елементами тренінгу.

Обладнання: ватмани (2), маркери, стікери, аркуші А-4.

Парадокс Інтернету: він з'єднує людей,
що знаходяться далеко, але роз'єднує з тими,
хто знаходиться поруч.

Хід виховної години

I. Вступ.

Доброго дня! Сьогодні ми з вами поговоримо про Інтернет та соціальні мережі, про їх переваги та існуючі небезпеки. Чи можете ви сказати, що таке Інтернет? *Відповіді учнів.*

У сучасному світі майже кожен комп'ютер підключений до мережі Інтернет. Шоста частина світу користується мережею, а через декілька років, за прогнозами аналітиків, це робитиме кожен житель планети. У давні часи, щоб отримати якусь інформацію про країну, життєвий статус, про її народ та інше, люди використовували листи. А листи відправляли човном, пароплавом чи навіть поштовими голубами. Щоб отримати листа, необхідно було чекати півроку, а то й довше. Потім стільки ж люди чекали відповіді. З появою літаків на відправку листа і відповіді чекали вже не 2 місяці, а 2 тижні. З появою Інтернету лист відправляється і відповідь отримується через кілька секунд.

У наш час молодь вільно володіє можливостями Інтернету та мобільними телефонами, а школярі, можливо, не розуміють, як без цього жив світ 20 років тому. Сьогодні Інтернетом користуються мільйони людей.

У всьому світі діти та підлітки є найбільшими користувачами інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ). Вони широко користуються мобільними телефонами, включаючи пересилки MMS і SMS, шукають інформацію на Інтернет-сторінках, спілкуються «онлайн» в соціальних мережах, створюють свої блоги, спілкуються в чатах, обмінюються музикою та фільмами, обговорюють проблеми на форумах, використовують веб-камеру, skype та грають в онлайн ігри [1]. Для них набагато легше знайти цікаву інформацію в інтернеті. Молоді люди повністю інтегрували свою особистість у світову павутину, одночасно маневруючи між вкладками браузера, завантажуючи пост на Facebook і фото в Instagram, відповідаючи на повідомлення в месенджерах.

II. Основна частина.

Вправа 1. «Стіна нікнеймів».

Питання. Чи знайоме вам слово «Нік»? *Відповіді.* «Нік» – це вигадане ім'я, прізвище, яке вживають користувачі Інтернет-форумів, не називаючи своє справжнє ім'я.

Педагог роздає кожному учню стікери та пропонує учасникам вигадати собі прізвище («нікнейми»), якими вони користуються при спілкуванні в Інтернет-просторі або хотіли б використовувати та написати їх на стікерах. Кожний учень називає нікнейм, своє реальне ім'я і наклеює стікер з нікнеймом на дошку.

Запитання для обговорення.

1. Навіщо потрібен Нік?
2. Що може приховувати Нік?

3. Чи є переваги у використанні Ніку? Які? Чи не йдуть вони врозріз з моральними нормами суспільства?

4. А що таке соціальні мережі? *Відповіді учнів, допомога педагога.*

Вправа 2. «Хто більше?»

Педагог пропонує учасникам об'єднатися у дві групи та за 1 хвилину написати якомога більше назв соціальних мереж. Кожна команда по черзі зачитує по назві, якщо ця назва є в обох групах, її закреслюють. Перемагає та група, у якій залишиться більше незакреслених назв [2].

Запитання для обговорення.

1. Навіщо створюються соціальні мережі?
2. Скільки часу в день вони забирають?
3. Назвіть альтернативи сидінню у мережі?

Вправа 3. «Портрет користувача»

Учасники об'єднуються у кілька груп і їм пропонується створити колаж - портрет сучасного Інтернет-користувача, який навчається у старших класах школи та створити перелік діяльності, яку вони здійснюють, перебуваючи онлайн в Інтернеті та обрати найбільш популярну, якій вони присвячують найбільшу кількість часу.

Чим вас приваблює ця діяльність?

Як ставляться ваші батьки до вашої діяльності в Інтернеті?[3]

(Презентація груп)

4. Інформаційне повідомлення.

Небезпеки, що існують в соціальних мережах. Надмірне перебування дітей за комп'ютером може призвести: до ізоляції сором'язливих дітей, відволікання від інших видів діяльності, таких як виконання домашньої роботи, заняття спортом, сон, спілкування з іншими дітьми, поширення нецензурної лексики. Виділяють Зосновні небезпеки, які існують в інтернеті: кібербулінг, порнографія і беззастережна довіра.

Кібербулінг, або цькування - це планомірні і довготривалі знущання, принизлива критика людини іншими учасниками чату або мережі. Її репліки висміюються, на її адресу сиплються глузування, її особистість, її почуття і дії коментують самим невтішним чином.

Буллінг в рівній мірі руйнівний як для жертви, так і для її переслідувачів. Їх дії і почуття - одна медаль, що повертається різними сторонами: це ненависть, агресія і прагнення бути прийнятим і поміченим за всяку ціну.

Порнографія зазвичай лякає батьків найбільше і здається їм найпоширенішим "злом". Хоча, коли дитина цілеспрямовано заходить на порносайти, мотиви у неї можуть бути досить невинні: проста цікавість, бажання переконатися у правильності отриманої від однолітків інформації або здатися їм більш обізнаним. Але в той час, можливо, це і сигнал про щось неблагополучне. До речі, запобігти відвідуванню дитиною подібних сайтів дуже просто: достатньо встановити на комп'ютер відповідні фільтри.

Беззастережна довіра – це якраз те, що зустрічається найбільш часто і залишає найважчий слід у душі, а нерідко і на долі підлітка. Сюди відносяться і

небезпеки спілкування з шахраями, які ховаються під ніками однолітків, і поширення небажаної інформації, і вивідування даних про особу або добробут для крадіжок, продажу та інших, обмани [4].

5. Правила користування соціальними мережами.

1. Використовуйте надійний пароль - комбінуйте букви, цифри та інші символи.

2. Не вірте всьому, що читаєте - завжди перевіряйте достовірність джерела.

3. Не викладайте особисту інформацію про себе, своїх рідних, друзів.

4. Не ховайтеся за анонімністю екрану комп'ютера.

5. Подумайте двічі, перш ніж поширити будь-яку інформацію.

6. Не поширюйте в Інтернеті контент незаконного або непристойного змісту.

7. Переконайтеся, що ваш профіль у соціальній мережі закритий від сторонніх.

8. Додавайте "у друзі" тільки тих, кого дійсно знаєте.

9. Вашим друзям слід питати вашого дозволу, перш ніж завантажувати фотографії з вами або позначати вас на фотографіях в соціальних мережах [5].

Завдання. Розробіть з батьками правила користування Інтернетом та соціальними мережами. Домовтеся з ними про обмеження часу перебування в соціальних мережах.

III. Підведення підсумків.

Висновок. Наше життя вирує все швидше та швидше. Інтернет уже зараз став невід'ємною його частиною. Цілком ймовірно, що у найближчому майбутньому Всесвітня мережа повністю замінить усі інші засоби зв'язку. Але пам'ятайте, що Інтернет - це лише інструмент, яким Ви користуєтесь, щоб отримати відповіді на свої питання, підготувати реферати та доповіді, спілкуєтесь, якщо між вами величезні відстані. Вчіться користуватись Інтернетом із розумом.

Життя людини – це найдорожчий Божий дар на Землі. Будьте обережними з безпечним Інтернетом!

Література

1. Штокалюк О. Безпечний інтернет та соціальні мережі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/vihovna-godina-do-dnya-bezpechnogo-internetu-5-9klas-6845.html>

2. Новікова І. Тренінг «Безпечний інтернет та соціальні мережі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/trening-bezpechniy-internet-ta-socialni-merezhi-30970.html>

3. Томшинська О. Виховна година «Цінність часу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/vihovna-godina-z-profilaktiki-internet-zalezhnosti-cinnist-chasu-29418.html>

4. Газета.ua. 3 найголовніші небезпеки для підлітків в соцмережах. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://gazeta.ua/articles/family/_3-najgolovnishih-nebezpeki-dlya-pidlitkiv-v-socmerezah/692564

Кеда С.І.

вчитель географії, класний керівник 10 класу
Миколаївська загальноосвітня школа I-III ступенів
с. Миколаївка, Бердянський район Запорізька область,
Україна

КЛАСНА ГОДИНА В 10 КЛАСІ ПАМ'ЯТІ ГЕРОЇВ НЕБЕСНОЇ СОТНІ

Мета: ознайомити учнів з основними подіями Революції Гідності; вшанувати пам'ять героїв Небесної Сотні; формувати активну життєву позицію, виховувати гідність, справедливість, толерантність.

Обладнання: проектор, ноутбук, відеоролики, свічки, банер «Герої Небесної Сотні».

ХІД ЗАХОДУ.

Вступне слово класного керівника.

Сьогодні один з найтрагічніших днів в історії Незалежної України. Мабуть немає жителя в Україні, який би не знав про трагедію, що сталася шість років тому на Майдані Незалежності. Під час Революції Гідності в самому серці України стався масовий розстріл людей.

На знак вшанування загиблих указом Президента України Петра Порошенка № 69/2015 «Про вшанування подвигу учасників Революції гідності та увічнення пам'яті Героїв Небесної Сотні» від 11 лютого 2015 року «з метою увічнення великої людської, громадянської і національної відваги та самовідданості, сили духу і стійкості громадян ..., гідного вшанування подвигу Героїв Небесної Сотні, які віддали своє життя під час Революції гідності ... встановлено Пам'ятний День Героїв Небесної Сотні, що відзначається 20 лютого [1]

Антоненко Д. «Небесною сотнею» зараз називають загиблих учасників Революції Гідності — масових акцій протесту протягом зими 2013 – 2014 років. Чому Небесна Сотня ? На Євромайдані був прийнятий розподіл на сотні, аналогічно розподілу на військові загони часів Запорізької Січі. Сотні мали свої назви від регіонів, звідки приїхали, наприклад Чернігівська, Львівська тощо. Були також Афганська сотня, яка складалася з представників воїнів-інтернаціоналістів, і Жіноча сотня. Загиблих назвали Небесною Сотнею. Вважають, що їхні душі потрапили до раю і з неба Сотня продовжує охороняти Україну.

Старостіна М. Сьогодні, 20 лютого, ми відзначаємо День пам'яті Небесної Сотні. Чому сьогодні ? Бо саме в цей день шість років тому вбито найбільше людей. За місяць боротьби їх було 119, імена багатьох не встановлені досі. Сотні історій, сотні людських життів, сотні героїв ! Сьогодні ми їх згадуємо, бо не маємо права забувати ! Згадаймо ж основні події, що змінили хід нашої історії.

Інформаційне повідомлення (Синєок В. і Федай В. знайомлять присутніх з хронологією подій Революції Гідності).

Старостіна М. Наслідки Революції Гідності: повернення громадянських свобод, які були порушені «диктаторськими законами», створення можливостей для реформування й розвитку країни, відновлення європейського курсу України, становлення «іміджу» країни, утвердження думки світової спільноти про самобутню українську державу, зростання самоповаги власне українських громадян, взаємодопомога та об'єднання навколо ідей свободи і гідності незалежно від регіону, етнічної та мовної приналежності.

Загиблі люди з Небесної Сотні мали сім'ї та друзів, вчилися або працювали, мали захоплення та симпатії. Серед них були студенти й педагоги, художники та журналісти. Згадаймо деяких із них.

Ткач К. розповідає про Сергія Синенка.

Сергій Синенко народився і жив у місті Запоріжжі – славетному козацькому краї. Займався підприємницькою діяльністю. Був істинним патріотом рідного міста та країни, мріяв жити вільно у єдиній, сильній, економічно незалежній європейській державі. Його життєвим кредом було – “Якщо не я, то хто?” За своєю вдачею був людиною зі світлою душею, добродушним, всім своїм еством він наче випромінював тепло та спокій. Він дуже любив дітей, мріяв про багатодітну сім'ю.

Під час Революції гідності Сергій виходив на Майдан заради майбутнього своєї Батьківщини і своєї сім'ї. Був активним учасником Автомайдану Запоріжжя та Дніпропетровська, організовував допомогу медикаментами та фінансово підтримував самооборону місцевого Майдану, доставляв через Дніпропетровський аеропорт необхідні речі та медикаменти для Євромайдану в столиці. 26 січня, у “криваву неділю Запоріжжя”, захищав людей від жорстокого побиття “тітушками” та силовиками, доставляв поранених до лікарень на власному автомобілі, приймав активну участь у визволенні заарештованих людей із райвідділів міліції.

З метою залякати жителів міста Запоріжжя та прилеглих районів та за активну діяльність проти злочинного режиму Януковича та його поплічників на місцях, бандити 13 лютого 2014 р. спалили Сергія Синенка у його власному автомобілі на кордоні Запорізької та Дніпропетровської областей. Тіло було знайдене у згорілому автомобілі «Тойота» за 20 км від Запоріжжя на дорозі між селами Червоний Яр та Івангород Запорізького району Запорізької області. Ідентифікувати особу загиблого вдалось лише за допомогою ДНК-експертизи. Відповідальність за цей злочин взяли на себе так звані «Привиди Севастополя», які продемонстрували відеозапис цього жорстокого вбивства по громадському телебаченню вночі 16 лютого 2014 року.

Залишив батьків, дружину та четверо дітей, двом із яких на момент загибелі батька виповнилось лише по три місяці...

Сергію Синенку було 35 років...

Указом Президента України від 21.11.14 №890/2014 Сергію Синенку присвоєно звання «Герой України» (посмертно) [2]

Чернобров В.

Він гаряче палав за Україну.
Віднині тихим співом заспокой
Ти, земле рідная, свою дитину
Пташиним співом, шелестом трави,
Блакитним небом, золотим колоссям,
Останній раз, як мати пригорне
Чоло високе в обранку волосся.
Небесній Сотні шана й молитви
За чисті душі, що злетіли в небо
Ім шлях високий, Боже, освяти,
І в мирі, господи, прийми до себе [3, с.42]

Демонструється відеофрагмент інтерв'ю з мамою і вдовою загиблого героя - Наталією Федорівною Синенко і Ганною Синенко (інтерв'ю в Запоріжжі у родини Героя взяв випускник школи Кеда Вадим).

Вчитель розповідає про події на «Бердянському майдані», про жителя села Миколаївки Леоніда Савовича Юрченка – активного учасника Бердянського майдану.

Запрошений на класну годину учасник Бердянського Майдану, воїн-доброволець, громадський діяч Микола Тюркеджи, поділився спогадами про події 2013 – 2014 років у Києві і Бердянську.

Учні класу шикуються біля банеру «Герої Небесної Сотні», подарованого батьком Героя України Синенком Петром Івановичем.

Забути кров святу не маєм права! –

Лишила слід безсмертний і терпкий...

Героям України – **Слава! Слава! Слава!!!**

І наша пам'ять – на усі віки!

Учні запалюють свічки.

Вчитель: Жалобним гімном України, старовинною лемківською піснею «Пливе кача» ... згадаємо усіх, хто загинув у жорстокій боротьбі за нашу з з вами гідність.

Прошу усіх вшанувати пам'ять загиблих хвилиною мовчання.

(звучить пісня "...пливе кача...")

Кучер Д. «Небесна Сотня» своїм життям викупила свободу для мільйонів українців і дає шанс збудувати нову демократичну правову державу. Безсмертні душі вбитих і закатованих відійшли у небеса, але вони вічно житимуть в народній пам'яті, бо «Герої не вмирають!».

На екрані відеозапис пісні «Небесна Сотня» у виконанні Анатолія Сердюка, що супроводжується відеорядом подій на Майданах у Києві і Запоріжжі.

Чернобров В. Гібридна неоголошена війна за незалежність України, яка розпочалася у 2014 році у зв'язку з віроломною агресією Росії, стала черговою в довгому переліку російсько-українських війн. У вогні та диму страждають українські міста на Донбасі. І одне єдине бажання що б більше не було смертей,

не лилася кров, що б всі верталися додому живими. Ми обов'язково переможемо в цій війні російського агресора! **Слава Україні!**

Заключне слово вчителя:

Дехто стверджує – І навіть було «затівати» Майдан ? Ну не подобався вам Янукович, дочекалися б виборів, обрали б іншого Президента, обійшлися би без крові і загиблих.

Думаю, могли б і не дочекатись виборів. Прокинулися б одного ранку, а навкруги «зелені чоловічки», як у Криму. Саме «Небесній Сотні» ми завдячуємо, що вони лише тільки там і змогли опинитись. Але розслабитись не можна - наш український геній Ліна Косенко застерігає: «Одного разу прокинемося в іншій державі....бо проспали свою...». Тож прислухаємось до генія.

Вшанування пам'яті Героїв

Відеофрагмент інтерв'ю з родиною Сергія Синенка

Разом з учнями вшанували Героїв гості класної години - учасники подій на Майдані, військові АТО і ООС, керівники району, вчителі школи

Захід було висвітлено у ЗМІ (газетах Південна Зоря і Ведомости Юга, на офіційних сайтах Бердянської районної ради і Бердянської районної державної адміністрації, відділів освіти БРДА і Берестівської громади, у мережі Фейсбук.

Література

1. Указ Президента України Петра Порошенка № 69/2015 «Про вшанування подвигу учасників Революції гідності та увічнення пам'яті Героїв Небесної Сотні» від 11 лютого 2015 року.
2. Указ Президента України від 21.11.14 №890/2014 Про присвоєння звання Герой України.
3. Тетяна Домашенко. Небесна Сотня воїнів Майдану. Видавництво «Духовна вісь» Київ – Вишневе, 2014

Кириченко Г.В.

вчитель математики

НВК «Гімназія – спеціалізована школа I ступеня з поглибленим вивчення предметів художнього профілю» м. Гола Пристань, Херсонська область, Україна

ВИХОВНА ГОДИНА: «ЗБЕРЕЖЕМО ПЛАНЕТУ!»

МЕТА: формування в учнів екологічної культури особистості, усвідомлення себе частинкою природи, відчуття відповідальності за неї як за національне багатство; розвивати пізнавальний інтерес; виховання відповідальності, взаємодопомоги та культури поведінки.

Обладнання: Проектор, малюнки «Збережемо планету Земля».

Хід уроку

*Хай завжди пам'ятає й дорослий, й дитина —
У світ прийшли ми для добра, бо ти і я — людина.*

В. Чала

I. Вступ

Звучить пісня 'Кольорова планета' А. Побужанської.

На екрані відеоролик 'Кольорова планета'.

Вчитель. Усі ми — живі творіння природи на планеті Земля, її біологічні мешканці і нам необхідно берегти свою Землю, бо вона у Космосі така одна, і ніхто не знає, що є ще якась, хоч одна планета, де процвітає життя, подібне до нашого.

Учень 1. Велика й прекрасна планета Земля.

Є тут океани, річки і моря,

Глибокі озера, квітучі рівнини

І гори високі, й стрімкі їх вершини.

Земля - оазис наш, нема секрету.

Цвіте на ній творимий нами день.

Вона чекає зодчих і поетів,

Як пташок навесні гіллястий клен.

Учень 2. Така от куля, голуба планета.

Мала планета в Космосі пливе.

Жива Земля, наснага для поета,

Вона жива, бо все на ній — живе.

Живі рослини і живі тварини,

Живі річки, озера і моря.

Учень 3. Озирнись навколо ти,

І побачиш диво:

Небо, сонце і пташки...

Як же тут красиво!

Ось береза розплела

Коси свої жовті,

А ялини, як були,

Не змінились зовсім.

Учень 4. В зелених лаврах, в синій світлотіні

У сьайві сонця й вишні у цвіту,

В огні троянд, у моря мерехтінні

Побачить кожен може красоту.

Учень 5. О! Скільки треба мати слів в запасі,

Щоб описати всю красу землі

У фарбах, формах, пахощах і часі...

Її річки і джерельця малі,

Її простори й небеса чарівні,

Лісів казкових музику дзвінку,

Степи квітучі, дужі гори дивні,

Одвічну мудрість і любов палку.

II. Основна частина

Вчитель. Головна небезпека для людства полягає не в окремих екологічних катастрофах, якими б трагічними не були їхні наслідки, а в поступовому погіршенні стану природного середовища під впливом виробничої діяльності. Вони спричиняють такі глобальні явища, як:

- глобальне потепління;
- руйнування озонового шару;
- кислотні дощі;
- забруднення планети;
- вирублення лісів;
- накопичення і неконтрольоване переміщення токсичних речовин і відходів;
- спустелювання, ерозію ґрунтів;
- зменшення різноманітності рослинного й тваринного світу.

Найголовніша проблема, яка постає перед нами, — здоров'я природи. Здоров'я природи — це здоров'я всього людства, кожної окремої людини.

Скарбниця народної мудрості

Вчитель

- Чому вчить народна мудрість? Як слід ставитися до природи?

(Учні виходять з гаслами і стають у коло)

- Дай землі, то і вона тобі дасть.
- Земля — тарілка, що покладеш, те й візьмеш.
- Земля багата — народ багатий.
- З брудної води ще ніхто чистим не вийшов.
- Пролиту воду назад не збереш.
- Хто хоче чистої води, нехай іде до джерела пити.
- Горнися до природи — не матимеш пригод.
- Земля — наша мати, горнися до неї.
- Посадив дерево — себе прославив, посадив сад — рід прославив.
- Не плюй у криницю, бо схочеш водиці.

Вчитель. А людина — розумна, наділена великими можливостями, тому на людину покладаються великі надії в тому, що вона збереже свою Землю, своє довкілля і буде поводитися у ньому розумно та дбайливо.

Правила поведінки на природі «Буду я природі другом»

(Учні висловлюють гасла та приєднуються до кола)

- 1) Не ламай гілля дерев і кущів;
- 2) Не зривай у лісах та на луках квітів;
- 3) Не руйнуй мурашники;
- 4) Не лови диких тварин і не принось їх додому;
- 5) Не лови метеликів, джмелів, бабок та інших комах;
- 6) Не залишай вогонь у лісі;
- 7) Не галасуй у лісі.

Гра «Як зберегти природу»

Учитель.

✓ Якщо ти не нариваєш великих букетів польових квітів, то сплесни у долоні над головою.

✓ Якщо ти ніколи не залишаєш сміття у лісі, то тупни ногою.

✓ Якщо ти не ламаєш гілочок-дерев, то підстрибни.

✓ Якщо ти саджаєш і доглядаєш квіти, дерева, кущі, то підними руку.

✓ Якщо тобі подобаються квіти — посміхнись.

✓ Якщо до твоєї кімнати залетів джміль або інша комаха і ти намагаєшся випустити її на волю, то змахни руками.

✓ Якщо ти підібрав прибудне кошеня, собаку, то простягни руки вперед.

✓ Якщо болить душа, коли бачите понівечене дерево, зрубану ялинку, забруднену річку — покладіть руку на серце.

✓ Якщо ти переконаний, що треба кожній людині піклуватися про природу, про все живе — простягни руки своїм сусідам і візьми їх за руки.

✓ Давайте ось так як ви дружно взяли за руки, ми будемо єдині у прагненні зберегти нашу матінку-природу!

Виступ учнів

1. Кожного дня і кожна хвилинка
Оберігаймо всяку звіринку.
Тільки добра їм треба бажати
І намагатись не образати.
2. Полюбімо природу палко,
Не топчімо ногами фіалку,
Зупинімось – останній є шанс.
Ця планета не тільки для нас.
3. Вміймо природу любити,
Кожній стеблинці радіти,
В парку, у лісі, над яром.
Цвіту не вирви задаром,
Гілки не зломи для забави,
Оберігаймо ж усюди
Шлях і стежину у гаю –
Все це окрасою буде
Нашого рідного краю.

Заклучна частина

Учитель.

Якою вона буде для нас, жителів, планета Земля? Це залежить від нас з вами. Настав час керуватись у всіх своїх вчинках правилами екологічного гуманізму. Основна його ідея – ми з вами лише частина природи, Космосу, законами і правилами якого ми повинні керуватись у повсякденному житті. Не володарювати над природою, а співпрацювати з нею, бути не царем природи, а її невід'ємною частинкою. Ми повинні турбуватися про природу, що в свою чергу впливає і на наше життя. Прогрес не повинен вкорочувати життя природи і людини. Досить Чорнобиля, досить смітників та забрудненої води.

Вмійте природу любити,
Вам у походи ходити
І мандрувать, любі діти.
Вмійте ж природу любити,
Кожній стеблинці радіти.
В полі, у лісі, над яром –
Квіти, дерева і трави.
Цвіту не вирви задаром,
Гілки не втни для забави.
Оберігайте повсюди
Шлях і стежиночку в гаї.
Все це окрасою буде
Нашого рідного краю.

Література

1. Булашов Г. О. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях: космологічні українські народні погляди та вірування. — К. : Довіра, 1992. — 414 с.

2. Галенс Джуді, Пір Ненсі. Книжка відповідей чомучки: Пер. з англ. — Х.: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2004. — 400 с.
3. Мишанич С. В., Пазяк М. М. Українські прислів'я та приказки. — К.: Дніпро, 1984. — 390 с.
4. Я познаю мир: Детская энциклопедия: География / авт.-сост. В. А. Маркин; худож. Е. В. Пузикова и др.; под. общ. ред. О. Г. Хинн.— М.: АСТ, 1995, — 560 с.
5. Виховання екологічної культури молодших школярів. Частина II / О. В. Депетист, В. В. Чала, Н. А. Ярова – Х. :Вид. група «Основа», 2014. – 110 с.
6. <http://vmuzyke.online/search>

Кошова Л.С.

вихователь

*Ніжинський обласний педагогічний ліцей
Чернігівської обласної ради
м. Ніжин, Чернігівська область, Україна*

ГОДИНА СПІЛКУВАННЯ «ЖИТТЯ – ЦЕ...»

Мета: спонукати учнів до роздумів над життєвими проблемами, в ігровій формі розглянути одне з філософських питань – питання про сенс життя; сприяти вихованню в старшокласників високих морально-етичних якостей, умінь співвідносити свої цінності із загальнолюдськими; формувати активну життєву позицію, розвиваючи вміння аналізу й самоаналізу, оцінювання й самооцінювання; виховувати культуру ведення дискусії, здатність поважати право людини на власну думку.

Обладнання: фонозаписи мелодій, презентації, аркуші паперу з відповідними завданнями роботи в групах, афоризми відомих людей про сенс життя, твори учнів «Я і мій клас на безлюдному острові», картки з природними стихіями.

Хід роботи

1. Створення проектної групи, яка проводить анкетування за питаннями:

- ✓ Що ви вкладаєте в поняття «життя»?
- ✓ Яким життєвим цінностям ви надаєте перевагу?
- ✓ У чому, на вашу думку, полягає життєвий успіх?
- ✓ Написання мінітвору «Я і мій клас на безлюдному острові».

2. Обробка даних анкетного опитування та створення учнівської презентації, що допоможе зробити деякі висновки про усвідомлення свого «Я», погляди учнів на людину як особистість та творця власного життя, продумати низку запитань і завдань для обговорення.

3. Основна частина

Вихователь: Доброго дня, дорогі друзі! Ми сьогодні зібрались разом, аби стати ще ближчими, ріднішими, краще зрозуміти себе та інших, допомогти один одному змінити ставлення до когось чи до чогось, відверто поговорити про

Життя. Як ви бачите, ми методом вільного вибору карток різного кольору (блакитного, червоного, зеленого, жовтого) визначилися із чотирма групами, які уособлюють у собі чотири стихії: Воду, Вогонь, Землю, Повітря.

✓ Чому, на вашу думку, саме на основі цих стихій відбувся розподіл на групи?

Вихователь: Молодці! І справді, хочу запросити вас до розмови про найвищу цінність – життя: своє, чуже, життя тваринного світу й рослин, життя на всі віки – і в минулому, і в теперішньому, і в майбутньому. Про це замислювались давно. У чому ж сенс життя? Приміром, цікавими є самовиправдання померлого перед Осірісом, володарем потойбічного світу, які ми знаходимо у «Книзі мертвих»: «Я не чинив зла... Я не крав... Я не заздрих... Я не лицемірив... Я не обманював... Я не підслуховував... Я не марнословив... Я не здійснював перелюбу... Я не гнівався... Я не був глухим до правдивої мови... Не приховує нічого моє серце... Я не ображав іншого... Я не виявляв зарозумілості... Я не відрізняв себе від інших... Я не піднімав руку на слабкого... Я не пригнічував раба перед його господарем... Я не був причиною сліз... Я не вбивав... Я не злословив...» Зараз я пропоную оцінити своє життя зі сторони. Для цього на розданих аркушах паперу «Моє життя» на зразок сонця з проміщниками, які є основними життєвими позиціями, визначте свої життєві пріоритети та поясніть, чому саме вони.

Представник кожної групи знайомить з обраними позиціями, записуючи їх на ватмані та коментуючи. Далі вихователь пропонує оцінити від 1-10 вказані життєві позиції за рівнем значущості. Ті, хто хочуть висловитись, пояснюють, як вони оцінили своє життя.

Вихователь: Багато відомих і невідомих людей намагалися дати визначення поняттю «Життя». Спробуємо ми їх зрозуміти, погодитися чи не погодитися. Перед вами висловлювання відомих людей. Розкрийте їх суть, бажано, на прикладах доведіть або спростуйте ці твердження (**додаток 1**). Від кожної групи має виступити один оратор. Після його виступу групи доповнюють, задають по одному запитанню.

Учні знайомлять присутніх зі своїми роздумами.

Вихователь: Дякую, ви природжені оратори. Дійсно, науку життя здобувають, читаючи Людину. Якось запитали мудреця: «З чим можна порівняти життя людини?» Мудрець відповів: «З коливанням маятника». Дійсно, людина завжди перебуває в сумнівах та в постійному пошуці. Що ж вона шукає? За східною легендою, якимось Боги вирішили створити Всесвіт. Вони взялися до роботи. Так з'явилися зірки, сонце, моря, гори, квіти, хмари, людина й сама Істина. Утім, постало питання: куди її заховати, щоб люди не змогли її знайти?

- Сховаймо її на найвищій людській вершині!- сказав один бог.
- Сховаймо її на далекій зірці!- запропонував інший бог.
- Покладемо її до найглибшої безодні!
- Заховаймо на зворотному боці Місяця!

А наймудріший бог сказав: «Ні, захираємо Істину в ... серці людини, тоді вона шукатиме її в усьому Всесвіті, не знаючи, що носить постійно в собі». Отож,

шукаймо Істину в людині! Покладіть перед собою **додаток 2**. Там лише одне слово – Людина. Візьміть його за абрєвіатуру й розтлумачте.

Учні працюють у групах. Потім зачитують, пояснюють свою версію.

Вихователь: Прагнення пізнати себе, сформувати свій характер, розвивати здібності й волю на благо людей – це все необхідне для повноцінного життя. Учений-фізіолог І. Павлов писав, що поруч із низькими рефлексами (рефлексами прийому їжі, приміром) людина має ще один важливий рефлекс – прагнення до подолання перешкод. Потрібно свідомо розвивати цей рефлекс у собі, як його розвивали відомі історичні постаті. Зараз ми познайомимось ближче з людьми, які навчились швидко й правильно приймати рішення. Я буду зачитувати описи життя відомих вам людей, а ви маєте записати їх прізвища, імена.

Зачитуються вірші, пропускаються імена відомих людей.

✓ Це син Афін, велична простота, і мудрості глибинная спокута. Пізнав самого себе, та уста навик скувала та гірка отрута. Він був **Сократ**, отрута та – **Цикута**.

✓ Триумф військових та державних справ – мета життя. Та задрість темним жалом йому готує смертоносне лезо. Він був фундатор Римської держави, великий імператор **Юрій Цезар**.

✓ Маленький літачок, величний Сфорца кінь. Мадонн обличчя – посмішки, як тінь. Одна людина, яка світу всього варта. Ви зрозуміли, це – **да Вінчі, Леонардо**.

✓ Не злякають ні хвилі, ні шторми, ні вал, ні спекотна жара, ні хвороби, ні мор. Бо до Нового світу направив штурвал цей великий романтик – **Колумб Христофор**.

✓ Жив в Адбері – грецьким місті, засновник школи атомістів.

Його теорія проста, що є лиш атом й пустота (**Демокрит**).

✓ Про нього кожний учень чув, в сім'ї 17 він був. В Одесі учителював, Палату мір очолював, змінив рівняння Клапейрона... Відома в хімії персона (**Д. Менделєєв**).

✓ А ось і жінка, знову слабка стать. Її за приклад всім дівчатам треба взяти: з провінції, дитина м'ясника, яка зуміла Iron Lady стати. Перекладаєм «ірон» - це залізо, для тих, кого бентежать іноземні речі. Не вірю я, що ви не здогадались, що та людина, то «залізна» **Тетчер**.

Вихователь: Дякую усім, друзі! Робінзон Крузо, опинившись на безлюдному острові, відчув усю важкість відсутності людського спілкування. Робінзон вижив. 28 років він боровся з дикою природою й переміг. Але не було дня, щоб він не вдивлявся в морську далеч. Він мріяв про корабель, який поверне його до цивілізації. Тому що поза суспільством людина втрачає головне – радість спілкування з іншими людьми. Що робили і про що мріяли учні нашого класу, потрапивши на безлюдний острів, як вони змогли вижити і що або хто їм допоміг, дізнаємось, прослухавши власні твори на тему : «Я і мій клас на безлюдному острові».

Учні зачитують власні твори, діляться враженнями.

Вихователь: Як бачимо, всі ми на безлюдному острові вижили, успішно знайшли вихід зі складної ситуації і знову в оточенні друзів повернулися до своєї домівки. Від яких факторів залежить успіх у справах і в особистому житті? Одні чекають допомоги, інші раді самі допомогти, треті орієнтуються на партнерство, а деякі покладаються лише на власні сили. Переглянувши наступний відеофрагмент, подумаємо над складовими життєвого успіху.

Обговорення відеоролика

Вашу позицію Ви ще раз зможете визначити, давши відповіді на запитання тесту. Оберіть один із запропонованих варіантів (**додаток 3**).

Вихователь: «Поки живу – сподіваюсь» - ці слова зустрічали кожного, хто входив у двері будинку, які відчиняла мати Тереза для хворих з тяжкими і невиліковними хворобами. Ще в Біблії записано «Хто перебуває між живими, тому ще є надія, бо й псу живому краще, ніж мертвому левові».

До вашої уваги проектна робота учнів класу _____, присвячена лауреату Нобелівської премії, фундаторці Ордену милосердя, святій при житті матері Терезі.

Учні демонструють презентацію про основні етапи життя жінки-легенди, знайомлять із заповідями Матері Терези у вигляді роздаткового матеріалу.

Вихователь: Раз на століття кожне покоління пише лист у майбутнє з порадами. Сьогодні з'явилася така можливість і у вас – нехай кожен напише по реченню, звертаючись до наших нащадків. А початок, як бачите, в листі уже є: «Є тільки мить між минулим і майбутнім...».

Учні пишуть «Листи в майбутнє», потім зачитують їх.

IУ. Заключне слово вчителя.

Вихователь: Дякую, дорогі друзі! Цікаві та змістовні «Листи в майбутнє» прозвучали. А наша зустріч закінчується. Зараз час звернутися до далекого Китаю, колиски мудрості. «Печиво щастя» - те, що таке популярне в цій країні, і те, що ви отримаєте на згадку про щире спілкування (**додаток 4**).

Роздається «печиво щастя» з порадами всередині

Вихователь: Прислухайтесь до порад! І хай вам щастить! Згадуйте минуле, живіть теперішнім і, звісно, мрійте про майбутнє!

Додаток 1.

«Жити щасливо й жити у згоді з природою – одне й те саме» (Сенека).

«Сенс людського життя – у досягненні краси, гармонії, у самовираженні. Найважливіше завдання – це самовдосконалення у всьому» (С. Реріх).

«Живемо – допоки любимо. Нема й не може бути в житті нічого, що стало б вище, як любов сама – і вершина, і вінець життя людського» (П. Осадчук).

«Життя – це те, що люди більше за все намагаються зберегти, але менше за все бережуть» (Ж. Лабрюйєр).

Додаток 2.

Л

Ю

Д

И
Н
А

Додаток 3. Капітан? Рульовий? Пасажир? (Так. Ні. Не знаю)

1. Я завжди відчуваю відповідальність за все, що трапляється у моєму житті.
2. У моєму житті не було б стільки проблем, якби деякі люди змінили своє ставлення до мене.
3. Я вважаю за краще діяти, а не розмірковувати над причинами своїх невдач.
4. Іноді мені здається, що я народилася (народився) під «нещасливою зіркою».
5. Я вважаю, що алкоголіки самі винні в своїй хворобі.
6. Іноді я думаю, що багато за що в моєму житті несуть відповідальність ті люди, під впливом яких я стала (став) такою (таким), як я є.
7. Коли я застуджуюсь, вважаю за краще лікуватись самостійно, а не звертатись за допомогою до лікаря.
8. Я вважаю, що у сварливості та агресивності, які так дратують, найчастіше винні інші люди.
9. Вважаю, що будь-яку проблему можна розв'язати, і не дуже розумію тих, у кого вічно виникають якісь життєві труднощі.
10. Я люблю допомагати людям, тому що відчуваю вдячність за те, що інші зробили для мене.
11. Коли трапляється конфлікт, то розмірковуючи, хто в ньому винний, я, звичайно, починаю із себе.
12. Якщо чорна кішка перейде мені дорогу, я переходжу на інший бік вулиці.
13. Я вважаю, що кожна людина незалежно від обставин повинна бути сильною і самостійною.
14. Я знаю свої недоліки, але хочу, щоб оточуючі ставились до них поблажливо.
15. Звичайно, я мирюся із ситуацією, вплинути на яку не здатний (здатна).

Підрахунок результатів

«Так» - 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13 – 10 балів.

«Ні» - 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 15 – 10 балів.

«Не знаю» - 5 балів.

100-150 балів. Ви – капітан власного життя. Ви відчуваєте відповідальність за все, що з вами відбувається, багато берете на себе, долаєте труднощі, не перебільшуючи їх і не зводячи до рангу життєвих проблем. Ви бачите перед собою завдання й думаєте над тим, як його можете розв'язати.

50-90 балів. Ви охоче буваєте рульовим, але можете, коли це необхідно, передати штурвал до вірних рук. при оцінці причин власних труднощів ви цілком реалістичні. Гнучкість, розсудливість і чутливість завжди є вашими союзниками.

Трапляються ситуації, що ніяк вас не стосуються, ви не несете за них ніякої відповідальності, і все ж, коли потрібно, берете відповідальність на себе. І ви, звичайно, знаєте, коли це треба зробити. Ви умієте жити в добрій згоді з іншими людьми, не порушуючи внутрішньої згоди із самим собою.

До 49 балів. Ви часто буваєте пасажиром у своєму житті, легко підкоряєтесь зовнішнім силам, говорячи: так склалися обставини, доля тощо. У своїх труднощах ви звинувачуєте кого завгодно, весь білий світ, але тільки не себе. Справжня незалежність здається вам недосяжною і неможливою. Все ж ви вмієте мирно співіснувати з іншими, не роблячи різниці між тим, які це люди і як вони ставляться до вас.

Додаток 4.

Живи. Не економ емоцій! Дурні амбіції відкинь!

Не пниш до слави, як до сонця, бо слава – це всього лиш тінь.

Не зациклюйся на чомусь занадто: на коханні, кар'єрі, сім'ї,

Бо заплатиш неміряну плату, ідеали помстяться тобі.

Життя, мов чистий лист, дається нам. Ми робимо його святим чи грішним.

Вчись бути задоволеним життям і не порівнювати із чимось іншим.

Веде життям нас розум, воля, мужність. В багатстві й владі щастя не знайти.

Щасливими нас роблять мудрість і відчуття добра і правоти.

Бажаю вам кохання мати крила, не спалювати мрії і мости!

Хай пристрасті наповнюють вітрила, а розум точно знає, куди пливати!

«Життя – це гра!» – подобається гасло! Все тимчасове: люди, пекло, рай.

Щоб довше радість у душі не згасла, не переймайся програшами! Грай!

Не бійся прикростей, не плач від справ людських. Все в світі зважено – від вчинка і до жесту.

Ти сам творець і бід, і радостей своїх. Той, хто не знав страждань, не знатиме блаженства.

Час пройде, все мине: і сльози, і тривоги, і довга темна ніч, і твій нестерпний біль.

Не забувай одне: є в кожного дорога. Ти ще зробив не все, написане тобі.

Не так важливо щось, як хто вам радить. Як радять друзі - це дарунок Долі.

Прислухайся до недруга поради, щоб знати, як не діяти ніколи.

Учись ходити власною ногою. Вирішуй сам, де праведні, де грішні.

Як не навчишся правити собою, тобою будуть керувати інші.

Нас ображають егоїзм і заздрість. Дратують нас і лінощі, і слабкості.

Одна з ознак людської досконалості - прощати людям їх недосконалість!

Ми - актори на життєвій сцені. Ролі вибирати нам самим...

Краще бути бідним і веселим, ніж багатим, ситим і сумним.

Хто собою править, володіє, менше має прикростей сумних.

Радість не в речах і не в подіях, а лише у ставленні до них.

*Гірко страждаючи у самоті, не переймайся ніколи безвихіддю.
Не панікуй у глухому куті: доля лишила десь дверці для виходу.
Шукаємо у суперечках правди: неначе всі праві, а досвід вчить:
Хто неправий, той гнівається завжди. Той, хто правий, усміхнено
мовчить.*

*Хто має над собою владу, смішним здаватись не боїться.
Що більше розуму й таланту, то менше гонору й амбіцій.
Емоцій треба більше вам чи знань? До щастя стежка не єдина.
Що більше маєте уподобань, то щасливіша ви людина!
Як робиш вибір, завжди щось втрачаєш. Ніколи з цього приводу не плач.
Ніхто тебе за вибір не карає. Хто втрат не мав, не матиме удач!
У філософських працях мудрий Фрейд писав своїм нащадкам: « Люби
діти!*

*Щасливий в цьому світі тільки той, хто вміє працювати і любити!»
В достатку, у посаді чи у славі до щастя не знайти ключі.
Воно в коханні, в творчості й насназі, бо щастя - це комфорт в душі.
Інтелігентність – мій взірець і стимул. Зразків шукати не ходіть далеко:
Можливо, живете ви поміж ними. Інтелігентний той, із ким вам легко.
Бажання – стимул і одвічна мука, бо їх ніколи вгамувать не вдасться.
Багато не бажати – це наука, це спосіб, як наблизитись до щастя.
Не вір, що у життя одна стежина, шукай себе у різних іпостасях.
Чим більше в кожній проявитись вдасться, тим цікавіша будеш як
людина.*

*Свобода чи гроші? В'язниця чи Храм? Успішна кар'єра чи ніжне кохання?
Душа має жити якимсь хвилюванням. А саме яким – це вирішувать вам!
Щоб бачити в буденності красу і відчувати в ній життя наснагу,
Умій сміятись попри тугу й сум, бо сміх – це радість і тому вже благо!
Не комплексуй, що ти не на виду! Бо на виду придурюватись треба.
Не пнись, не заздри і не клич біду, живи для ближніх або сам для себе.*

*Веселий хист душевності – прекрасна риса й дивна!
Чим більше в вас веселості, тим більше ви людина.
Тримати усмішку, коли життя – завал, уміють тільки мудрі й мужні.
Веселість - найцінніший капітал! Та володіють ним лиш добрі душі.
Щоби по- справжньому життя відчутти смак, вір в зірку, що веде тебе в
путі.*

Працюй, співай, кохай сьогодні так, неначе це останній раз в житті!

Кучер А.Л.

вчитель музики

Криворізький навчально-виховний комплекс №35

«Загальноосвітня школа I–III ступенів

- багатoproфільний ліцей «Імпульс»

м.Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

ФРАГМЕНТ ІНТЕГРОВАНОГО УРОКУ З МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА З ТЕМИ «МІЙ МАЛЬОВНИЧИЙ СВІТАНКОВИЙ КРАЙ» 4 КЛАС

(музичне мистецтво, основи здоров'я)

Тема уроку: "У нашому роду нема переводу"

Мета: розширити уявлення про сім'ю та родину, познайомити з родинно-побутовими народними піснями; навчити складати свій родовід; розвивати увагу, мислення, мову, пам'ять; виховувати любов до своєї сім'ї, родини, до народної пісні; виховувати повагу до батьків.

Тип уроку: комбінований.

Обладнання: зразок «родинного деревця», фортепіано, музичний центр, ноутбук, відео та аудіозапис музичних творів.

Формувати ключові компетентності:

а) соціальну і життєву: оволодіння практичними навичками поведінки у життєвих ситуаціях; формування ціннісного ставлення до життя і здоров'я; розвиток прагнення до виконання власних обов'язків у сім'ї;

б) загальнокультурну: виховувати любов і гуманне ставлення до всіх членів сім'ї; бажання підтримувати здоровий спосіб життя у родині.

Хід уроку

1. Пояснення нового матеріалу.

-Діти, послушайте будь ласка прислів'я:

«Нащо клад, коли в сім'ї лад»; «Подивися у воду, якого ти роду»;

«Нема в світі дорожчого, як родина»; «Вся сім'я разом, так і душа на місці».

-Які слова найчастіше повторюються в цих прислів'ях? Так, вірно, сім'я, рід, родина. Я не випадково дібрала ці прислів'я. Бо сім'я, рід, родина – це найдорожче в житті кожної людини.

Тому, тема нашого заняття: «У нашому роду нема переводу».

-Діти, а що таке сім'я? З кого складається сім'я? (Сім'я – це група людей, що складається з чоловіка, жінки, дітей та інших близьких родичів, які живуть разом під спільним дахом).

Тобто ви живете у своїй сім'ї, серед близьких і дорогих людей. Ваша сім'я – це ваша маленька батьківщина, в якій ви живете. Ніжно любіть її, бо вона – частинка українського народу.

-Діти, а з кого складається сім'я? (Кожна сім'я складається з: матері, батька, дітей (тобто, в декого з вас є ще братики і сестрички). Ідеальна сім'я

створюється на основі кохання двох людей протилежної статі. Подружжя пара-це вісь сім'ї.

-Діти, а як ви думаєте, як називається чоловік у шлюбній парі? (*Чоловіка у шлюбній парі найчастіше називають батьком.*)

-Діти, а якими ласкавими словами ви називаєте свого татка? (*Діти ж звертаються до батька ласкавими словами: тато, батечко, татусь, татунечко та інші.*)

Від слова батько походить слово Батьківщина (вітчизна), а також батьківщина – спадщина від батьків.

-Діти, послушайте будь ласка загадку і відгадайте її.

Найрідніша, наймиліша,
Всіх вона нас пестить,
Завжди скрізь буває з нами,
Звісно ж, хто це?

(Мама)

-Діти, а як же ви називаєте своїх мам, якими ласкавими словами? Мати, матір, мама, ненька, матуся, матінка! Цими словами звертаються до матері. Є такий народ – чуваші, вони називають матір богинею роду, у нас в Україні – берегинею. Перед кожною дитиною, є певні обов'язки до батьків.

-Діти, які обов'язки лежать на вас перед батьками? У дітей свій обов'язок – любити й шанувати батьків. Шануючи батьків, кожна дитина повинна дотримуватись таких правил:

1. Чуйно ставитися до їхніх доручень та вимог;
2. Ввічливо звертатись;
3. Стримано вислуховувати зауваження;
4. Узгоджувати свої потреби з можливостями сімейного бюджету.

-Діти, хто ще входить до складу сім'ї? Так, вірно бабуся і дідусь. Дідусь і бабуся – це супутники дитинства. Вони вчать дитину життєвої мудрості, передають свій досвід життя. Отже, ми з вами з'ясували, що таке сім'я. Всіх членів родини ми називаємо родичі. Родина – це група споріднених людей, яка складається з жінки, чоловіка, дітей, бабусі, дідуся, що живуть разом. А тепер, давайте спробуємо пояснити, що ж таке «рід»? Рід – це ряд поколінь, що походять від одного предка. Наприклад: рід – це сім'я прадідуся, сім'я дідуся, ваша сім'я. Родовід- це рід з усіма родичами та свояками, це родинний куш, родинне деревце, яке повинен знати й шанувати кожний його член. А тепер, гляньте ось на цей малюнок.*(вчитель показує малюнок із зображенням дерева)* Що ви бачите на ньому? (*Дерево.*) Сильне, могутнє дерево. А тепер уявіть собі, що це не дерево, а ваш рід. Де б ви на цьому дереві знайшли самих себе, найменших членів роду? (*Вчитель розповідає по малюнку*). Ми – це молоденькі зелені листочки; гілки – це наші тато і мама. Стовбур, що ближче до нас, міцний, це можливо, наші дідусі, бабусі ... А коріння – це вже наші прадіди, ті, хто жив сто чи й двісті років тому. Перед кожним з вас є деревце – заповніть його, запишіть імена своїх родичів у відповідні віконечка. (*У кожного на парті лежать роздруковані дерева, діти вписують у віконечка на дереві своє ім'я та імена мами, тата, дідуся та бабусі*).

2. Слухання музики. Українська народна пісня "Піду я до гаю", С.С.Гулак-Артемівський "Дует Одарки і Карася" з опери "Запорожець за Дунаєм".

Про родовід своєї родини ми можемо дізнатися від своїх батьків. А ось про відносини між членами родини інших людей в різні часи нам допомагають дізнаватися байки та народні пісні. Давайте з'ясуємо, що ми з вами знаємо про народні пісні.

- Хто їх складав?

Народні пісні до нас дійшли від наших предків і передавалися вони із покоління в покоління, із уст в уста. В народних піснях люди оспівували звичайне буденне життя, оспівували свої проблеми, досягнення, радості й печалі, надії й розчарування, взаємовідносини жінки й чоловіка, дівчини й парубка, розповідали про свою родину, своїх родичів і своє сімейне життя. Протягом багатьох сторіч пісня правдиво розповідає про долю українського трудового народу. (Звучить народна пісня «Піду я до гаю, гаю зеленого» у акапельному виконанні без оголошення)

Сімейні відносини у свої творах також люблять відображати композитори. Наприклад, український композитор Семен Гулак-Артемівський в опері "Запорожець за Дунаєм" розкриває сімейні відносини однієї української родини і показує нам сильну духом і сварливу жінку та м'якого і покірного чоловіка.

- Діти, давайте згадаємо, що таке опера?

- Де ми можемо почути і побачити оперу?

- Чим супроводжується опера?

(перегляд відеофрагменту з опери)

- Чи все зрозуміло з побаченого і почутого?

- Який за характером фрагмент, пісня?

Отже, діти, сім'я – це те найдорожче і найцінніше, що має людина. Людина відчувається щасливою лише тоді, коли всі її найближчі рідні люди: мама, тато, бабуся, дідусі, братики і сестрички здорові і щасливі. Тож не слід забувати Основні правила сімейного життя, а їх дотримання врятує ваших рідних від сварок і конфліктів.

Давайте зіграємо в гру «Так чи ні». Якщо ви згодні з тим, що почуєте – плесніть в долоні.

У дружній сім'ї члени родини повинні:

- Шанувати старших.

- Не прислухатися до порад членів родини.

- Виконувати свої обов'язки.

- Допомогати один одному.

- Сваритися.

- Не слухати нікого.

- Піклуватися один про одного.

- Робити, що заманеться.

- Разом відпочивати.

- Піклуватися про менших братиків і сестричок.

- Виконувати всі домашні справи разом.
- Цілий день бавитися і гуляти.
- Вітати всіх зі святами і днем народження.

3. Підсумок уроку.

- Діти, а зараз я пропоную розв'язати проблемне запитання: уявіть собі, що ви заблукали в густому непрохідному лісі. І ось перед вами з'явилося три дороги. Кожна може вивести за певних умов.

- . Ліворуч підеш – велике багатство знайдеш, та родину загубиш.
- . Праворуч підеш – половину багатства знайдеш, але й половину родини загубиш.
- . Підеш прямою дорогою – нічого не знайдеш, але родину збережеш.
- Діти, якою ви дорогою підете? Чому?
- Діти, чи сподобався вам урок? Чим саме?
- Намалюйте свій настрій на смайликах.

Мовчан В.П.

Голова циклової комісії «Здоров'я учнів – здоров'я нації»
комунальний заклад «Дніпрорудненська гімназія «Софія» -
загальноосвітня школа I-III ступенів № 1»
м. Дніпрорудне, Василівський район, Запорізька область, Україна

ВОРКШОП «СІМ'Я, ЗДОРОВ'Я, УСПІХ»

«Здорова родина – сильна країна» – ця приказка має глибокий сенс. Сім'я відіграє величезну роль у вихованні свідомого ставлення дітей до здоров'я. Прагнення малюка бути здоровим залежить від того, який спосіб життя ведуть батьки, тому що дитина як губка вбирає стиль поведінки близьких людей.

У ранньому віці дитина ще не здатна усвідомлено і адекватно слідувати елементарним нормам гігієни та санітарії, піклуватися про своє здоров'я та здоров'я оточуючих. Звичайно, здоров'я дітей безпосередньо залежить від умов життя в сім'ї, санітарної грамотності, гігієнічної культури батьків і рівня їх освіти. Дуже часто батьки звертають увагу на здоров'я дитини тоді, коли йому необхідна допомога медиків або психологів.

Дитині необхідно показати кращі сімейні традиції, зрозуміти значення і важливість сім'ї в житті людини, роль дитини у сім'ї, засвоїти норми і етику стосунків з батьками та іншими членами сім'ї. Але розповіді - повчання дорослих не викличуть у дитини стійкої потреби у здоровому способі життя. А значить перш ніж навчити дитину, цю потребу батьки мають виробити у себе.

В житті є важливе правило: «Якщо хочеш виховати свою дитину здоровою, сам йди шляхом здоров'я, інакше його нікуди буде вести!». Режим дня учня – одна з важливих складових сімейного виховання, що дозволяють зберігати високий рівень працездатності, виключити перевтому. Сім'я організовує раціональний домашній режим – сон, оптимальний руховий режим, раціональне харчування, загартовування, особисту гігієну, моральне та етичне виховання,

відмова від шкідників здоров'я і т. д. Інша проблема, пов'язана із здоров'ям дітей – це перегляд телевізора і користування комп'ютером. Комп'ютер і телевізор корисні для розвитку кругозору, пам'яті, уваги, мислення, координації дитину, але за умови розумного підходу до вибору ігор і передач, а також безперервного часу перебування дитини перед екраном, яке не повинно перевищувати 30 хвилин.

Формуючи здоровий спосіб життя дитини, сім'я повинна прищепити дитині такі основні знання, вміння і потреби:

- знання правил особистої гігієни, гігієни приміщень, одягу, взуття та ін.;
- потреба дотримуватися режиму дня;
- вміння аналізувати небезпечні ситуації, прогнозувати наслідки і знаходити вихід з них;
- вміння взаємодіяти з навколишнім середовищем, розуміти, при яких умовах середовище проживання (будинки, клас, вулиця, дорога, ліс) безпечна для життя;

Батькам необхідно знати критерії ефективності виховання здорового способу життя:

- позитивна динаміка фізичного стану вашої дитини;
- зниження захворюваності;
- формування у дитини вмінь вибудовувати відносини з однолітками, батьками та іншими людьми;
- зниження рівня тривожності і агресивності.

Цілком очевидно, що позитивний результат може бути досягнутий тільки при тісній взаємодії закладу освіти і сім'ї. Так як потреби у здоровому способі життя сформуються лише при неоднозначному відношенні до них батьків і педагогів. Тільки при дотриманні цієї умови дитина сприйме дбайливе ставлення до свого здоров'я як непорушну істину, єдино правильний стиль життєдіяльності.

Найчастіше батьки звертають увагу на здоров'я дитини, коли дитина погано себе почуває. Якщо ж дитина здорова і весела, думають, що все добре і не треба докладати ніяких зусиль. Важливо зберегти і укріпити фізичне та психологічне здоров'я учнів. Учитель разом з батьками для здоров'я дитини може зробити набагато більше ніж лікар. Виховувати у молоді свідоме ставлення до здорового способу життя, виховання культури здоров'я. Освітній заклад може допомогти у вирішенні багатьох питань виховання, зокрема у вихованні культури здоров'я, але ніколи не зможе конкурувати з сім'єю, адже сім'я є найпотужнішим засобом формування особистості. Для досягнення позитивних результатів, як ніколи, потрібна спільна, скоординована робота сім'ї та педагогічного колективу.

Перше засідання динамічної групи воркшопу було направлене на те, щоб сформувані уявлення про напрямки вирішення проблеми підвищення культури здоров'я. Ця проблема стала нагальною при аналізі медичних даних учнів нашого закладу.

Щороку збільшується кількість учнів з особливими потребами.

Вивчаючи дане питання вчителі відчували необхідність отримання досвіду від батьків, що активно пропагують здоровий спосіб життя та підтримують здоров'я своїх дітей.

За круглим столом воркшопу поділилися досвідом виховання здорової особистості батьки учнів:

Зацікавлення дітей заняттям спорту згідно їх інтересів та фізичного стану.

Збереження здоров'я за допомогою сімейних традицій: активний сімейний відпочинок, профілактичне закалювання, раціональне харчування, режим дня.

Багато уваги в сім'ях приділяють сімейному відпочинку. Батьки, які хочуть виростити активну, зацікавлену, здорову дитину відпочивають всією сім'єю. Вирушаючи в подорож, навчають своїх дітей туристичним премудростям, вмінням знаходити корисне і цікаве в різних ситуаціях.

Не можна виховати культуру здоров'я не знаючи медичних аспектів та фізіологічних вікових особливостей дітей. Для підвищення знань до засідання воркшопу запрошений лікар, який надає потрібну медичну інформацію.

Не можуть бути осторонь цього питання і вчителі. На воркшопі вони визначили основні освітні здоров'язберігаючі технології, за якими працює наш заклад:

- створені психолого – педагогічні і організаційно – педагогічні умови, які забезпечують психічне здоров'я і комфорт учнів за допомогою гуманізації і демократизації освітнього процесу на основі: фізкультурно- спортивної активності;

- обґрунтованої відповідності навчального навантаження обсягові інформації, психофізичним можливостям її засвоєння;

- переведення традиційної інформаційно – об'ємної системи навчання на систему, яка навчає учнів самостійно здобувати знання, вільно мислити, застосовувати отриману інформацію на практиці, виховувати культуру здоров'я учнів;

- реалізується наукова організація навчальної праці, харчування та відпочинку учнів;

- створені максимально можливі санітарно – гігієнічні умови;

- учні включені до свідомої діяльності з формування культури здорового способу життя;

- створена система управління та моніторингу здоров'язберігаючої технології;

- формується культура здоров'я учнів як у навчальний, так і позаурочний час;

- створена система підготовки вчителів, батьків, соціальної і фінансової підтримки ідеї здоров'язберігаючої технології; агітації і пропаганди; об'єднання зусиль усіх підрозділів освітнього закладу, закладів медицини та фізичної культури;

- забезпечення програмного і навчально-методичного обладнання з проблем здоров'язберігаючої технології та виховання культури здоров'я;

- забезпечення психологічного і медичного супроводу освітнього процесу;

- створення довершеної системи оздоровлення учнів в умовах літніх оздоровчих таборів та санаторно-курортного лікування;

- створення оптимальних умов для функціонування фізичної культури; забезпечення можливостей для впровадження сучасних інноваційних форм і методів роботи;

- відкриття в закладі освіти консультативно-оздоровчих центрів здорового способу життя, виховання культури здоров'я для учнів, батьків і вчителів.

- введення в освітній процес гуманітарних курсів «Основи здоров'я», «Я і Україна», «Медико-санітарна підготовка» та інших;

- створення умов для дослідницько-експериментальної і науково-пошукової роботи з питань моделювання й апробації здоров'язберігаючих освітніх технологій, в тому числі і культури здоров'я.

Врахувавши напрацювання воркшопу, разом виробили стратегію подальших дій для підвищення культури здоров'я всіх учасників освітнього процесу:

У зв'язку з цим необхідно:

- надавати реальну допомогу кожному учневі з розвитку позитивних якостей, необхідних для повноцінного життя;

- привернути увагу учнівської молоді до власного здоров'я;

- постійно пропагувати принципи здорового способу життя;

- інформувати дітей про вплив згубних звичок на їх здоров'я;

- розвивати уміння і навички здорового способу життя;

- залучати батьків та широку громадськість до утвердження принципів здорового способу життя, вихованню культури здоров'я.

На наступних засіданнях планується демонстрація ефективного використання розроблених напрямів.

Література

1. <https://klasnaocinka.com.ua/uk/article/vikhovannya-u-shkolyariv-kulturi-zdorovya-.html>

2. Горащук В. П. Теоретичні і методологічні засади формування культури здоров'я школярів. Автореф. докт. дис. Харків; 2004. 36 с.

3. Мельник Ю. В. Організація здорового способу життя в школі та формування культури здоров'я учнів початкових класів : навч.-метод. посіб. для керівників навч. закл., учителів, вихователів, практи. психологів, соціальних працівників / Ю. В. Мельник, С. М. Свячена. – Х. : ХДПУ, 2002. – 210 с.

Нікітенко М.С.

педагог організатор

*Запорізька загальноосвітня школа № 95
м. Запоріжжя, Запорізька область, Україна*

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ У ШКОЛІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Дистанційне навчання в школах України, під час карантину стало справжнім викликом для кожного освітянина. Однак питання назрівало вже

давно. Кожного року щонайменше один раз на рік українські школи опинялись на карантині. В такому випадку вчителі-предметники розпочинали роботу над ущільненням плану роботи, а план виховної роботи на цей час залишався поза увагою. Довготривалість карантину пов'язаного з пандемією COVID - 19 дала поштовх для пошуків нових методів навчання, спонукала вчителів до виконання освітніх програм закладів освіти, «зокрема шляхом організації освітнього процесу із використанням технологій дистанційного навчання, що не передбачає відвідування закладів освіти її здобувачем».[2;с.1] І якщо для навчання учнів існували методичні розробки, то ведення виховної роботи в школі залишилось за бортом дистанційного навчання.

Як писав В. Сухомлинський: «Школа – не комора знань, а світоч розуму... І найважливіше завдання школи –виховання здібностей.» [3; с.1] Так дійсно, школа це місце, в якому діти не тільки здобувають нові знання, а й спілкуються, грають, мають можливість проявити свої здібності у позакласних і позаурочних заходах.

Яким чином дитина може проявити себе в умовах дистанційного навчання під час карантину? Чи є заходи до яких можна долучати дітей з метою «формування морально – духовної, життєво компетентної особистості, яка успішно самореалізується в соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал»? [1; с.1]

Наш колектив вважає, що можливість здійснювати такі заходи є. Сучасні технології дозволяють здійснювати спілкування з людиною де б вона не знаходилась. А сучасні діти достатньо знаються на інформаційних технологіях і володіють навичками роботи з комп'ютером. Тому вчитель має можливість вести не тільки роботу по навчанню, а й вихованню. Це дуже важливо для тих педагогів, які зацікавлені у проведенні цікавих класних годин, позашкільних заходів, у роботі по формуванню класного колективу, у розвитку творчих здібностей та ін.

Для проведення такої роботи ми використовуємо соціальні мережі, сервіси Google Classroom, ClassDojo, Zoom. Використовуючи соціальні мережі, ми проводимо різноманітні челленджі та флешмоби. В інших сервісах зустрічі, спільні перегляди, виховні години тощо.

Челлендж – це жанр інтернет–відеоролику, в якому блогер виконує завдання на відеокамеру і розміщає його в мережі, після цього пропонує повторити це завдання своєму знайомому, або необмеженому колу користувачів.[4; с.1] Так в нашій школі, на офіційні сторінці в соціальній мережі Фейсбук, успішно пройшли два челленджі. Перший мав назву «#навчаюся_на_карантині». Діти робили світлини та відео матеріали під час процесу дистанційного навчання, фіксуючи свої успіхи, розчарування та відкриття. Потім викладали матеріали в соціальній мережі і передавали естафету своїм друзям. Аналогічно проходив челлендж «#картин_з_користю». Під час нього діти робили фото і відео матеріали про дозвілля своєї сім'ї, про корисні справи, заняття спортом та хобі під час карантину. Сучасні діти чудово оволоділи соціальними мережами і проводять в них багато часу. Вчителю також потрібно долучатися, адже світ віртуального спілкування зближує з дітьми і сприяє

взаєморозумінню. Такі заходи, як челлендж, допомагають направити діяльність учнів у соціальних мережах в потрібне русло, зробити її більш змістовною та надає можливість використовувати Інтернет не тільки для розваг, а для реалізації виховних цілей.

Популярним видом діяльності серед учнів є флешмоб. Флешмоб - це несподівана поява групи людей у заздалегідь запланованому місці, що супроводжується виконанням певних дій. [5;с.1] Зазвичай флешмоби організовуються через всемережжя чи інші сучасні засоби комунікації, учасники раптово з'являються і зникають. В нашому випадку флешмоб організовується на сайті школи. Розпочинають його вчителі, залучаючи дітей. Теми можуть бути різноманітні: поробки, спорт, таланти, домашні улюбленці та ін. В нашій школі вже проводились флешмоби: «Пізнай мене за улюбленою книгою», «Екстремальне читання». Плануються флешмоби до Великодня «Сонячний Великдень» (створення великодніх композицій та кошиків) та до Дня перемоги над нацизмом у Другій світовій війні.

Широко використовується в методичних блогах та в сервісі Google Classroom такий вид діяльності, як квест. Так бібліотекар у своєму блозі до Всесвітнього дня театру розмістила квест, в якому учні за уривками з театральних постанов мали впізнати класичні твори української та зарубіжної літератури. До Шевченківських днів проводився квест «Меми, мої меми...» В цьому квесті потрібно було встановлювати відповідність між мемом з Інтернету про Т.Г. Шевченка та фактами з його біографії.

За допомогою відозв'язку сервісу Zoom можна проводити класні години або зустрічі з цікавими людьми, навіть, якщо вони живуть іншому місті. Так ми проводили майстер-клас з відомою народознавицею, письменницею Яною Яковенко, яка розповіла дітям про традиції зелених свят. Разом з нею діти вчилися робити українські писанки, дізнались про їх символізм.

Важливим для виховання дітей та розширення їх кругозору є відвідування театрів, музеїв, цікавих місць. Але ж як це зробити умовах дистанційного навчання? Вихід є – он-лайн екскурсії. Проводити он-лайн екскурсії можна в соціальній мережі влаштовуючи спільні перегляди записів театральних вистав, музейних експозицій. Так Національний заповідник Хортиця на офіційній сторінці в соціальній мережі проводив прямі трансляції, в яких екскурсоводи розповідали лекції на локаціях заповідника. Для наших учнів ми організували спільний перегляд на сторінці школи. Це зручно ще й тим, що пряма трансляція зберігається у вигляді відео і може бути переглянута будь-коли, якщо учень з якихось причин не прийняв участь у перегляді. Спільні перегляди також можна проводити, наприклад, в сервісі Google Classroom. Для цього вчитель заздалегідь оголошує час і тему, а потім може використовувати ресурси каналу Youtube або власні відеоматеріали для трансляції. Це корисно не тільки для дистанційних уроків, а й для проведення класних годин. Після перегляду доцільно провести рефлексію. Учні можуть обговорити побачене у чаті, записати свої емоції на відео, або у блозі, і поділитись ним, чи виконати творче завдання для закріплення.

Дистанційно можна організувати різноманітні довготривалі проекти. Для учнів початкової школи цікавими є проекти: «Город на підвіконні», «Мама, тато і я - дружна сім'я». В старшій школі проекти можуть бути складнішими. Для їх виконання потрібно створити мультимедійні презентації, анімаційні фільми та відео ролики, намалювати комікс або зробити інсталяцію тощо. Всі доробки учнів презентуються за допомогою публікацій на сайті школи або сторінці в соціальній мережі. Актуальними є он-лайн виставки та відео презентації. Наприклад: он-лайн виставка «Знай і люби свій край», «Писанковий рай»; відео презентації по підготовці до Всеукраїнського фестивалю Lego PlayFest «Успіх - не випадковість»; анімаційний ролик до Всесвітнього дня здоров'я; колаж «Програма «Антисум» та ін.

Труднощі, з якими можна зіштовхнутись, організовуючи виховну роботу дистанційно:

1. Не всі діти мають доступ до безлімітного Інтернету;
2. Не всі діти можуть проводити за комп'ютером достатню для виконання завдання кількість часу;
3. Відсутність у дитини мотивації для участі в роботі.

Вирішити ці труднощі складно, але, з часом, можливо. Потрібно заохочувати дітей до такого виду діяльності різноманітними конкурсами з призами та номінаціями, мотивувати похвалою. Щоб діти не перевтомлювались роботою за комп'ютером завдання мають бути цікавими, посильними у виканні, а час до дедлайну достатньо довгим.

Отже, виховна робота під час дистанційного навчання потребує уваги і має багато відкритих питань. Але вже сьогодні можна, використовуючи сучасні он-лайн інструменти, сервіси та Інтернет ресурси, зробити учнівське дозвілля більш цікавим. Учні можуть відвідувати театри та музеї, приймати участь у виставках, створювати власні витвори мистецтва та арт-об'єкти, спілкуватись тощо. Можливості сучасних технологій безмежні і ще не досліджені.

Література

1. Наказ МОН 31.10.2011 N 1243 Про Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/v1243736-11>

2. Наказ МОН №406 від 16.03.2020. Про організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусу COVID-19. [Електронний ресурс]- Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/proorganizacijnizahodidlyazapobigannya-poshirennju-koronavirusu-s-ovid-19>

3. «10 золотих цитат В. Сухомлинського про школу та виховання.» . [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://naurok.com.ua/post/10-zolotih-citat-v-suhomlinskogo-pro-shkolu-ta-vihovannya>

4. Челлендж. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://wikipedia.org/wiki/Челлендж>

5. Флешмоб. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Флешмоб>

Погребець Н.О.

заступник директора школи з виховної роботи,
Авдіївська ЗОШ І-ІІІ ступенів Сосницької райради,
Чернігівська область, Україна

**ПРЕЗЕНТАЦІЯ АВДІЇВСЬКОЇ ЗОШ І-ІІІ СТУПЕНІВ «ШКОЛИ
ЛЮБОВІ ДО РІДНОГО КРАЮ», СОСНИЦЬКОЇ РАЙОННОЇ РАДИ,
ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ У СТИЛІ НУШ**

Вітання дівчат в національних костюмах

1. Ми добрих людей радо вітаєм
У «Школі любові до рідного краю»!
Серця в нас сповнені любов'ю, миром,
Бажаємо, щоб зустріч була щира.
2. Серед полів село наше чудове,
Тут на світанні запахи медові,
Теплом вітрів овіяні ліси
І в цьому краї народились ми.
3. Хай промені сонця вам радість дарують
Від наших сердець прийміть лиш тепло,
Бо в рідній школі у нас не сумують-
Стрічаємо гостей піснями й добром.

(Звучить фонограма пісні «Ласкаво просимо» на сл. В. Крищенко, муз. І. Білозіра)

Ласкаво просимо

1. Ми хочемо усіх вас привітати,
Всміхнутись і підняти настрій вам,
Ми хочемо для всіх вас заспівати,
Доземно поклонитись, друзі, вам.

Приспів:

Ласкаво просимо, ласкаво просимо,
Вся наша школа дружно промовля.
Ласкаво просимо, ласкаво просимо
Тут вас вітає вся шкільна сім'я.

2. Серця наші сповнені любові,
І це відчують люди звідусіль.
На світлому, як доля, рушникові,
Дозвольте вам піднести хліб і сіль.

Приспів:

Ведучий. Є на планеті дороге серцю місце – рідна школа. Схиляються до самої покрівлі величні і потаємні сосни, що садили їх наші дідусі та бабусі. Тихо кружляє пух споминів. Кожного ранку, мов крихітні гомінливі струмочки, зливаються у єдиний бурхливий потік, прямують сюди діти.

(Виходять першокласники):

1. Увага! Увага!
Всім чути довкола?
Вас вітають учні
Нової української школи!
2. На читанні ми танцюєм,
А на музиці – малюєм,
Ось така вже інновація –
Міжпредметна інтеграція.
3. Книги в руки любим брать,
Бо ж у нас «Щоденні 5»,
Всі малюнки роздивились,
Як стомились – зупинились.
4. Ми не вмієм ще читати,
Краще «Лего» нам складати,
А в кінці в «Щоденник вражень»
Треба все це записати!
5. Вранці хочеться поспати,
В хмарках-мріях політати,
Тато будить, мама просить:
- Час навчання починати!
6. Як до школи привели –
Тут учитель зустрічає
І в ранковім дружнім колі
Бесіду розпочинає.
7. І ми вже не хочем спати,
Бо вже зовсім не малі,
Педагогіка партнерства –
Батьки, учні, вчителі!
8. Готуйся, країно, нами пишатись,
Ми в школу прийшли – будем гарно навчатись.
Щоб в захваті всі говорили довкола:
«Це – учень найкращої Авдіївської школи!»
(Виходять учні початкових класів –представники Країни Барвінкової):
1. Маленькі діти вчитись йдуть до школи.
Їх треба згуртувати в колектив
І виховати ... Не забудь ніколи,
Що діти — це найбільше диво з див.
2. У наймолодшій нашій школі,
Є Країна Барвінкова.
Ми ж маленькі барвінчата,
Всі - і хлопчики, й дівчатка.
3. А наші педагоги добре знають:
Освітній — то складний процес.
Про наш настрій гарненько дбають,

Як буде радість, буде і прогрес.

(Учні – представники 1-4 класів про кожного класовода):

1. Ольга Григорівна любить дітей безмежно,
Й дитячу думку завжди поважає.
До слів наших, прохань дуже обережна,
На адаптацію першокласників зважає.
2. Катерина Степанівна енергією всіх заряджає,
Здорового способу дітей навчає.
З цією вчителькою другий клас не сумує –
Вигадує, майструє і класно малює!
3. У Валентини Михайлівни у кожному класі
Діти знайомляться зі світом танцю.
Творчість Марії Чепурної вивчають,
Свої таланти у проєктній діяльності розкривають.
4. Валентина Василівна – наш світоч науки
І кожен учень, що потрапить в її талановиті руки
Традиції Чернігівщини зацінує
Педагогічний вплив Ушинського і Русової на собі відчує.
5. Усміхнись, потисни руку,
Стань у коло барвінкове.
Хай летить в дарунок другу
Щира пісня, добре слово.

(Пісня молодших школярів «Школа» Наталії Май)

(Виходять здобувачі освіти 5-8 класів - представники шкільної «Країни Веселкової»)

1. Середня школа — Веселкова дитяча країна
В ній відкриваємо ми цілий світ.
Тут пізнає себе кожна дитина,
І відправляється в мрії політ.
2. Стала ти для нас, немов колиска:
Строга, чемна, радісна й шумна.
В тобі завжди дихає дитинство,
Кожен вчитель – син твій і дочка.

(Формують зі стрічок сонце)

Вчитель. Формула Нової Української Школи складається з таких ключових компонентів:

1. (Старша учениця). Новий зміст освіти.
2. (Вчитель). Умотивований учитель, що має свободу творчості й розвивається професійно.
3. (Старша учениця). Наскрізний процес виховання, що формує цінності.
4. (Директор). Децентралізація та ефективне управління, що надають школі реальну автономію.
5. (Трійка: педагог – учениця – мати учениці). Педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками.

6. (Першокласник). Дитиноцентризм.
7. (Учениця). Компетентнісний підхід.
8. (Вчитель) Сучасне освітнє середовище.

Учениця – голова учнівського самоврядування. Саме таку символіку має наша Авдіївська «Школа любові до рідного краю» - у променях сонця на синьому фоні неба символ птаха лелеки, що завжди повертається до рідного краю. А сьогодні ці символічні промені набули для нас нового значення.

(Діти виконують пісню-вальс «Школо моя»)

Вчитель

Ой, як же швидко ті роки летять.
Нестримно, буйно, наче вітер в полі.
Не так давно ще й нам по двадцять п'ять...
І от, поглянь — вже тридцять років в школі.
А тут же наша молодість пройшла,
Ми, молоді, у ній дітей навчали.
Робота наша творчістю була,
І ми вершин в цій школі досягали.

(Гімн школи)

Учениця

Як здобувачі освіти,
Ми не просто здобуваєм:
Компетентності, рутини,
Цінності у вихованні,
Навички у дисциплінах,
Результати у навчанні...
Ми любов свого серденька
В школі навіки лишаєм.
Інтегруємо повагу
І жагу до знань глибоких
В прагнення досягти цілі
Мрій високого польоту!

Пісня - побажання

<https://www.youtube.com/watch?v=5XUajRvira4&t=2s>

Ведмідь Н.М.

вчитель початкових класів

Поплавська О.К.

вчитель початкових класів

КОЗЗО «Раївський НВК»

*с. Раївка, Синельниківський район,
Дніпропетровська область, Україна*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Учитель має використовувати всі можливості,
щоб саме в роки дитинства донести до свідомості й
серця найтонші відтінки барв, пахощі слова,
щоб рідне слово стало духовним багатством дитини.

В.О.Сухомлинський

Швидкий розвиток науки, зростання обсягу нової інформації потребують від сучасної школи підготовки активних, самостійних людей, які мали б високі творчі здібності та володіли певними якостями, уміли самостійно та творчо мислити; грамотно опрацювали інформацію; удосконалювали розвиток особистої моральності, інтелекту, культурного рівня.

Саме використання інноваційних технологій навчання на уроках рідної мови створюють умови кращого засвоєння нового матеріалу та активізації пізнавальної діяльності учнів, де саме учень сам відкриватиме, здобуватиме й конструюватиме знання та власну компетентність у різних галузях життя.

На уроках рідної мови у молодших школярів не тільки поповнюється запас спеціальних знань з фонетики і граматики, збагачується їхній словниковий запас, виробляються навички усного й писемного мовлення, а й поглиблюються уявлення школярів про навколишній світ. Це напружена, науково-організована й результативна праця всіх учнів у співпраці з учителем, яка розвиває творчі здібності учнів; сприяє здобуванню знань учнями самостійною роботою думки; диференціює та індивідуалізує процес навчання; стимулює роботу з додатковою літературою; розвиває аналітичне мислення, вміння робити узагальнення; формує в учнів навички самооцінки та самоконтролю своєї навчальної діяльності.

Досягненню мети і завдань навчально-виховного процесу у початковій школі сприяє використання інноваційних технологій.

При цьому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це спізнавання, взаємне навчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють. Використання інноваційних методів сприяє інтенсифікації навчально-виховного процесу.

Пропонуємо коротенький опис інноваційних технологій, що використовуємо на своїх уроках.

На сучасному етапі життя на уроках української мови та літератури виділяємо такі інноваційні технології (схема 1)

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації.

Довільно, але доречно обирати методи, прийоми, форми діяльності, які можуть застосовуватися на уроці (робота з метою уроку, теми; прийом незакінчених речень, есе, вільне письмо, інтерв'ю, створення асоціативних рядів, формування запитань до автора (тексту), рефлексійні запитання; читання з позначками, створення опорних конспектів, активне слухання, метод ПРЕС, мозковий штурм, акваріум, мозаїка, кубування, організаційно - ділові ігри).

До інформаційно - комп'ютерних технологій відносяться – комп'ютерні ігри, які дозволяють організувати навчальну діяльність в цікавій формі. Дитину постійно супроводжують казкові герої, які спонукають її до дій. Дитина попадає в різні незвичайні ситуації, сама собі ставить завдання, шукає засоби для їх вирішення, і при кожному успішному вирішенні отримує вагомое емоційне заохочення. При цьому у дитини формується установка на самостійний пошук, критичне ставлення до оточення і самого себе, бажання дізнатися нове.

Комп'ютерні ігри, що використовуються в роботі з дітьми умовно можна поділити на підгрупи:

1. розвиваючі комп'ютерні ігри (спрямовані на формування загальних розумових здібностей, а також пам'яті, мислення, уваги); настільні ігри — мовні лото, ігри-головоломки і лабіринти, пазли.

2. навчальні комп'ютерні ігри (які знайомлять дитину з початками мовних понять, дидактичних уявлень, з основами систематизації, класифікації, синтезу, аналізу понять, навчають грамоті, читанню); Танграм” “Конструктор” “Подвоювач” “Водолій”

3. ігри – квести (де правила гри приховані і дитина повинна дійти до усвідомлення цілі і способу дій, тобто знайти ключ для розв'язання завдання); «Пригоди Мовознайки», «Маленькі шукачі»,

4. ігри – забави (без завдань для розвитку, проте дають можливість дитині порозважатись, здійснити пошукові дії і побачити результат у вигляді мультика); «Хто де живе?», « Знайди зайве слово»

5. комп'ютерні діагностуючі ігри (допомагають виявити рівень знань, розвитку, здібностей). «Відшукай зайвий предмет», «Знайди правильну відповідь».

Ігрова технологія є найприроднішою і найпривабливішою діяльністю для молодших школярів.

Саме в іграх розпочинається невимушене спілкування дитини з колективом класу, взаєморозуміння між учителем і учнем. У процесі гри в дітей виробляється звичка зосереджуватися, працювати вдумливо, самостійно, розвивається увага, пам'ять. Задовольняючи свою природну невсипущу потребу в діяльності, в процесі гри дитина „добудовує” в уяві все, що недоступне їй в навколишній дійсності, у захопленні не помічає, що вчиться – пізнає нове, запам'ятовує, орієнтується в різних ситуаціях, поглиблює раніше набутий досвід, порівнює запас уявлень, понять, розвиває фантазію.

Дидактичні ігри, використані на уроках української мови в органічному поєднанні, розвивають не лише мовлення. Ці ігри добре допомагають розвитку пам'яті, уваги, кмітливості, вміння класифікувати предмети, порівнювати їх, узагальнювати, диференціювати.

Органічне поєднання гри та навчання сприяє також всебічному розвитку, формуванню інтересу до знань.

Головна мета рольової гри – розвивати здібності школярів, прищеплювати уміння приймати правильні рішення. У рольових іграх виявляються особистість учня, його здібності та перспективи на майбутнє.

У навчальних іграх немає тих, хто програв або виграв, тут виграють всі. Їх можна проводити на будь-якому етапі уроку. Це дасть змогу виявити знання учнів і вміння користуватися ними.

Освітня технологія розвитку критичного мислення в процесі навчання дитини – це сукупність різноманітних педагогічних прийомів, які спонукають учнів до дослідницької творчої активності, створюють умови для усвідомлення ними матеріалу, узагальнення одержаних знань. Ця технологія допомагає готувати дітей нового покоління, які вміють розмірковувати, спілкуватися, чути та слухати інших.

Однією з умов формування критичного мислення є забезпечення відповідного психологічного клімату на уроці. Під психологічним кліматом розуміємо відкритість учнів до спілкування та обговорення різних проблем

Використання елементів технології розвитку критичного мислення на уроках української мови у початкових класах сприяє тому, що кожен учень відчуває себе цікавою особистістю; у молодших школярів пробуджується прагнення до спільної організації шкільного життя, формується здатність обґрунтовувати свою позицію і приймати думку іншого, якщо вона більш обґрунтована.

Використання інноваційних технологій на уроках української мови та літератури - це засіб для досягнення такої атмосфери в класі, яка сприяє співробітництву, порозумінню й доброзичливості, дає можливість дійсно реалізувати особистісно орієнтоване навчання.

Література

1. Белкіна-Ковальчук О. В. Критичне мислення учнів початкових класів / О. В. Белкіна-Ковальчук // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 4. – С. 37–42.
2. Большакова І. Розвиток критичного мислення / І. Большакова // Початкова освіта. – 2012. – № 11. – С. 3–7.
3. Державний стандарт початкової загальної освіти. (методичні рекомендації в таблицях і схемах) -Дніпропетровськ: ДООППО, 2011.-с.10-17.
4. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика /О.Пометун, Л.І.Пироженко. - К.: Вид-во А.С.К., 2002. – 136 с.
5. Пометун О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання: науко-метод, посібник/ О.Пометун, Л. Пироженко. - К.: Вид-во А.С.К., 2004. - 192 с.

Прахова С.А.

практичний психолог КНТМЛ № 16, к. психол. н.
*Криворізький науково-технічний металургійний ліцей № 16
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна*

Кріпак В.В.

практичний психолог
*Криворізька загальноосвітня школа № 69
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна*

РОЗРОБКА ТРЕНІНГОВОГО ЗАНЯТТЯ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ «ПРОФЕСІЙНЕ ЩАСТЯ» (ТЕХНІКИ ПРОФІЛАКТИКИ ТА БОРОТЬБИ З ПРОФЕСІЙНИМ ТА ЕМОЦІЙНИМ ВИГОРАННЯМ)

Мета тренінгу: розкриття та усвідомлення проблеми професійного вигорання в освітній сфері; визначення базового методичного інструментарію по роботі з професійним вигоранням педагогів (презентація відповідних технік); визначення стратегії подолання стресових та фрустраційних станів в освітньому процесі.

Обладнання: мультимедійний проектор, стікери, листи формату А3, кольорові маркери.

Таймінг тренінгу «Професійне щастя»

Час	Зміст роботи
1 етап - «Хто Я?»	
8.00-8.15	Реєстрація учасників. Оголошення теми. Представлення модераторів Презентація програми. Знайомство із робочим зошитом Оголошення таймінгу і плану роботи. Заповнення вхідної анкети
8.15-8.30	Знайомство.Визначення очікувань. Техніка «Точка дотику»
8.30-8.55	Обговорення правил роботи. Техніка «Вільний простір»
8.55-9.25	Техніка «Нова соціальна роль»
<i>Результат:знайомство учасників і модераторів; вихід із «зони комфорту»; вихід на позицію: «хто Я?»</i>	
2 етап - «Навіщо Я тут?»	
9.25-10.00	Інформ-дайджест «Стадії емоційного вигорання» Робота із робочим зошитом с. 1-2 «Визначення понять», «Симптоми стадій вигорання»
10.00-10.40	Робота в групах. Техніка «Графічний портрет»
10.40-10.50	Техніка «Чотири стихії»
10.50-12.00	Форум-театр «Я у світі власної професії»
<i>Результат:розширення теоретичних знань про стадії емоційного вигорання; «прокачування» вміння роботи в групі; знайомство з технологією «форум-театру»; вихід на позицію: «навіщо Я тут?»</i>	
3 етап – «Навіщо МИ тут?»	
12.00-12.20	Діагностика рівня емоційного вигорання учасників (назви методик). Аналіз синдромів, які призводять до емоційного вигорання + Профілактика подолання цих синдромів. Робота з зошитом с. 1-2; 7
12.20-12.50	Кава-брейк
12.50-13.10	Техніка «З висоти пташиного польоту»
13.10-13.25	Техніка «Почуй мене!»
<i>Результат: визначення стадії власного емоційного вигорання; визначення ступеню значимості життєвих проблем; вихід на позицію: «навіщо МИ тут?»</i>	
4 етап – «Що я можузмінити?»	
13.25-13.45	Психосоматичні експрес-техніки для профілактики емоційного вигорання. Робота з зошитом с. 2-3
13.45-14.00	Інформ-дайджест. Стрес та дістрес. Робота із зошитом с. 9-10
14.00-14.20	Техніка «Асоціації»

14.20-14.50	Техніка «Костюм»
14.50-15.20	Техніки «Мої ритуали», «Відчуй на дотик»
15.20-15.40	Техніка «7 питань до себе»
15.40-16.00	Перевірка очікувань. Підведення підсумків тренінгу.
Результат: набуття методичного інструментарію для припрацювання синдрому емоційного вигорання; вихід на позицію: «що я можу змінити?»	

3

МІСТ ОСНОВНИХ ТЕХНІК ТРЕНІНГУ «ПРОФЕСІЙНЕ ЩАСТЯ»

☞Техніка«Точка дотику»

Мета: знайомство учасників групи; налаштування на думку, що спільні «точки дотику» є у кожного; створення позитивного емоційного фону для подальшої групової роботи.

Обладнання: дошка, кольорові перманентні маркери, стікери.

Зміст графічної гри: учасники групи отримують інформацію про «теорію шести рукотискань», а потім по черзі називають свої імена і дають відомості про себе по чотирьох пунктах: 1. Мої цінності; 2. Моя професія; 3. Моє хобі; 4. Моя місія у житті. Відповіді учасників записуються на дошці у чотирьох кутах з вказівкою імені по середині. У процесі роботи від імені учасника креслиться лінія до відповідної відповіді. У результаті – маємо розкреслену дошку з «відповідями», які повторюються у різних учасників (спільні цінності, хобі та ін.). Фінальна теза: «Всі різні, але щось спільне можна знайти у кожного».

☞Техніка «Вільний простір»

Мета: прийняття правил роботи групи; пропрацювати навколишній простір у тренінговій кімнаті.

Обладнання: написи правил, скотч.

Зміст техніки: учасники отримують завдання змінити локацію і обрати правило, яке для них на тренінгу є пріоритетним (правила заздалегідь розвішані по периметру тренінгової кімнати). У результаті – обговорення питання: «Чому саме це правило ви обрали? Яке б правило ви додали від себе?». Фінальна теза: «Правила потрібні. Їх багато. У кожного є свої пріоритети. І всі однаково важливі».

☞Техніка «Нова соціальна роль»

Мета: вивести учасників із «зони комфорту»; створити умови де вони відчують себе в іншій соціальній ролі ніж є зараз; виховувати толерантне ставлення.

Обладнання: роздруківки з двосторонніми написами соціальних ролей у трудовому колективі школи

Зміст техніки: учасники тренінгу отримують двосторонню роздруківку, яка містить інформацію про його персонажів (наприклад, спочатку він директор, а потім двірник). Приклади («Директор» (потім «Двірник, який любить сильно випити»), «Заступник директора з виховної роботи» (потім «Вчитель зі стажем роботи 50 років»), «Заступник директора з навчальної роботи» (потім

«Технічна працівниця, що має проблеми з kleptomaniєю»), «Методист» (потім «Медична сестра»), «Завідуюча господарством» (потім «Психологиня»), «Педагог організатор» (потім «Методист»), «Медична сестра» (потім «Вчителька, яка любить «доносити» на колег»), «Класний керівник найгіршого класу в школі» (потім «Директор»), «Класний керівник найкращого класу в школі» (потім «Вчителька, яка завжди «за добро і справедливість» і має конфлікти з адміністрацією»), «Двірник, який любить сильно випити» (потім «Заступник директора з виховної роботи»), «Технічна працівниця, що має проблеми з kleptomaniєю» (потім «Соціальний педагог, яка раніше працювала в міліції»), «Електрик, що часто перебуває у нетверезому стані» (потім «Заступник директора з навчальної роботи»), «Вчитель зі званням «вчитель року» (потім «Класний керівник найгіршого класу в школі»), «Вчитель зі стажем роботи 50 років» (потім «Електрик, що часто перебуває у нетверезому стані»), «Молодий вчитель, що працює у школі місяць» (потім «Вчитель зі званням «вчитель року»), «Психологиня» (потім «Вчитель праці, який періодично «прогулює» роботу»), «Вчителька, яка завжди «за добро і справедливість» і має конфлікти з адміністрацією» (потім «Педагог організатор»), «Соціальний педагог, яка раніше працювала в міліції» (потім «Молодий вчитель, що працює у школі місяць»), «Вчителька, яка любить «доносити» на колег» (потім «Завідуюча господарством»), «Вчитель праці, який періодично «прогулює» роботу» (потім «Класний керівник найкращого класу в школі»). Завдання до групи - уявити, що вони знаходяться у приміщенні свого навчального закладу і їм потрібно зайняти відповідну локацію по відношенню до директора школи. Учасники змінюють локацію два рази – спочатку з однією соціальною роллю, а потім з іншою. У результаті – обговорення власних відчуттів від «одягання» на себе відповідної ролі.

☞ Техніка «Графічний портрет»

Мета: підвищити згуртованість роботи учасників тренінгової групи; «прокачати» вміння працювати в групі; визначити особливості кожної зі стадій емоційного вигорання.

Обладнання: ватмани (або листи А 3), кольорові маркери, олівці, фломастери, таблички із назвами груп.

Зміст техніки: учасники об'єднуються у групи за вільним принципом (руханка по порам року, фруктам та ін.) і отримують завдання графічно зобразити людину на одній із сталій емоційного вигорання. Перша стадія (зниження глибини та гостроти емоцій; переконання, що «все нормально»; відчуття порожнечі). Друга стадія (часті непорозуміння з оточуючими, зневага, неприязнь до колег, апатія, роздратованість). Третя стадія (зменшення значимості цінностей, байдужість до світу, апатія і відстороненість; важкі емоційні і депресивні стани). У результаті – у трьох груп є три малюнки вчителя на різних стадіях емоційного вигорання. Капітани команд захищають свої роботи і пояснюють як почуває себе вчитель на одній зі стадій емоційного вигорання.

☞ Техніка «Чотири стихії»

Мета: навчити методиці розслаблення; аналіз власних відчуттів та психічних станів.

Зміст техніки: учасники групи отримують завдання зайняти зручне положення і «пройти» з модератором шлях «чотирьох стихій». Текст: «Зробіть глибокий вдих і разом з видихом відчуйте своє тіло. Хай думки залишаються у вашій голові але йдуть без вашої участі, десь у «фоновому режимі». Уявіть, що ви знаходитеся у приємному, гарному та безпечному місці на природі. Можливо у горах чи на узбережжі, а може у лісі чи біля річки. Хай це буде те місце, де вам комфортно і добре. Чудова погода, і сонце світить так, як подобається саме вам. Ви відчуваєте тепло і підтримку від землі, а може від піщинок, які лежать на поляні, що покрита травою. Ви відчуваєте себе впевнено і спокійно, ваші стопи наповнюються відчуттям надійності та стабільності. Де б ви не були, поряд знаходиться водойма. Може бути річка або море, озеро чи океан, а може водоспад. Ви чуєте заспокійливий шум води, який начебто знімає напруження і втому і дарує вам відчуття оновлення, чистоти і спокою. Приємний шум або плескання волн, а може м'який рокошущий шум водоспаду приносить заспокоєння і гармонію, що змиває всі стреси. Десь неподалік є джерело тепла. Це може бути сонечко в небі, яке знаходиться у самому зеніті, або показалося із-за облачка. Або цим джерелом тепла може бути ваш дім, де тихо потріскує великий камін. Знається, що у цьому вогні або променях сонця можна спалити, розчинити всі негативні емоції, злість і розчарування. Декілька миттєвостей і вони щезнуть без будь-якого сліду. Ви все більше відчуваєте спокій і гармонію, міцну підтримку землі і очищення від всіх хвилювань, а все навколо наповнює повітря. З кожним вдихом ви все більше відчуваєте як свобода, щастя і енергія розслабляє ваше тіло і наповнює ресурсом. Побудьте трохи у цьому стані, поди шість повною груддю, і коли будете готові, з видихом відкривайте очі».

🔊 Форум-театр «Я у світі власної професії»

Мета: ознайомити з методикою форум-театру, можливістю її застосування в роботі з учнями та батьками; розкрити й показати шляхи вирішення проблеми професійного вигорання в школі, розвивати навички конструктивного вирішення конфліктних ситуацій; формувати толерантне спілкування до оточуючих.

Обладнання: бейджи, дошка, перманентні маркери.

Зміст форум-театру: учасники діляться на дві великі групи і разом з модераторами змінюють локацію. Вони отримують завдання спрогнозувати, обговорити, а далі – зіграти по ролях конфліктну ситуацію із шкільного життя. Сутність технології полягає у тому, щоб довести конфлікт до «кульмінації» і зупинитися на «полуслові». Після цього декілька учасників із іншої групи, яка спочатку була глядачами мають замінити когось із учасників конфліктної ситуації. Незмінним залишається тільки «агресор». Нова «заміна» отримує завдання змінити лінію поведінки свого персонажа так, що б конфлікт не зайшов «у глухий кут». Всі інші учасники форум-театру продовжують повторювати свої ролі. Такий обмін ролями продовжується до того моменту,

доки конфліктна ситуація не знайде «кращого рішення». Модератори контролюють і спрямовують цей процес під час колективних обговорень поведінки героїв.

🔊 Техніка «З висоти пташиного польоту»

(авторська техніка американської школи Coach training EDU)

Мета: створити умови для перегляду значимості життєвих проблем; дати можливість подивитися на себе «зі сторони».

Обладнання: колонка, легка фонова музика.

Зміст техніки: учасники тренінгової групи отримують завдання зайняти зручну локацію і уявляти собі той сюжет, який проговорює модератор. Вони чують про природу, птахів, навколишній обрій, хмаринки, пролітаючого птаха. Важливо уявити, що цей птах дивиться на все вашими очима. Потім у думках викликається образ про себе і хід свого життя. Аналізується все, що відбувається з точки зору птаха, який кружляє по небу. Результат – погляд на своє життя з точки зору птаха.

🔊 Техніка «Почуй мене!»

Мета: показати всі складності комунікації у сучасному світі; розкрити базові поведінкові паттерни людського спілкування.

Обладнання: лист паперу, ручка, гаджети (телефон, планшет та ін.)

Зміст техніки: Учасники групи діляться на трійки, де кожен отримує своє завдання. Перший учасник має уважно слухати і більше нічого не робити. Другий учасник має розповідати, якусь інформацію і не відволікатися ні на що. Третій учасник має ігнорувати розповідь другого учасника і робити щось своє (клацати телефон, малювати тощо). Після цього іде обговорення того, як відчували себе учасники трійок. Результат – оцінка ступеню комунікації та стану, який виникає коли тебе «знецінюють» та ігнорують.

🔊 Техніка «Асоціації»

Мета: сформувати образ тих ситуацій і проблем, які наявні в учасників групи на даний момент часу; визначити «якорі» до яких прив'язані їх емоції та переживання.

Обладнання: дошка, крейда.

Зміст техніки: учасникам групи пропонується у довільній формі підібрати асоціації до слів, що написані на дошці (робота, літо, магазин, печиво, клас, директор, коридор, дзвоник, Італія, піаніно). Після того, як до кожного слова буде підібрана асоціація починається етап обговорення. Модератор тлумачить почуті асоціації і виводить на думку, що наші прив'язки до звичних речей можуть слугувати індикаторами наявності / чи відсутності життєвих проблем.

🔊 Техніка «Костюм»

Мета: створити «якір», який допоможе учасникам групи виходити і входити у професійний стан; освоїти техніку емоційного розвантаження.

Обладнання: комп'ютер, колонки, легка фонова музика.

Зміст техніки: модератор пропонує учасникам зайняти зручну позу, розслабитися і уявити, що навпроти них стоїть величезне дзеркало. Можна закрити очі для зручності або тримати їх відкритими. Наголос робиться на

тому, що у дзеркалі людина має відобразитися повністю такою, якою вона вийшла з дому: зачіска, одяг, макіяж, настрій, звички, міміка тощо. Інструкція: «Ви можете розглядати себе у дзеркалі протягом 30 секунд. Тепер створіть у своїй уяві образ ділового костюму, який ви вважаєте доречним для своєї професії. Він може виглядати як завгодно, головне щоб при одному погляді на нього ви відчували професіоналізм. Ви маєте наділити цей костюм набором якостей, які як ви вважаєте мають обов'язково бути присутніми у вашій професійній діяльності: упевненість, спокій, стресостійкість тощо. Далі ви маєте подумки зробити крок у дзеркало і приміряти створений вами костюм. Підгоніть його по своїй фігурі і спробуйте зрозуміти, що ви при цьому відчуваєте». Для більшого ефекту модератор може запропонувати учасникам групи піднятися і «буквально» зробити крок уперед. Для перевдягання у костюм можна додати будь-який фізичний жест, який можна відтворити де завгодно (щелчок пальцями, дотик до вуха та ін.). Цей якір стає перемикачем в професійних настройках.

🔊 Техніка «Мої ритуали»

(авторська техніка українського коуча Павлової Юлії Ігорівни)

Мета: вихід із емоційного вигорання, яка створює ефект стабільності для мозку та психіки.

Зміст техніки: потрібно створити список звичних речей, які роблять учасники кожного дня удома. До цього списку можна включати як ті, що приносять радість і задоволення, так і ті, що є просто стабільними. Важливо встановити з учасниками частоту та циклічність повторення вказаних ритуалів (кожний ранок, раз на тиждень, через день тощо).

🔊 Техніка «Відчуй на дотик»

Мета: усвідомити простір навколо себе; визначити свою здатність довіряти іншим.

Зміст техніки: всі учасники групи розбиваються на пари і отримують завдання протягом 2-х хвилин познайомитися із простором навколо себе. Один водить іншого, який знаходиться із закритими очима. Суть – помацати стіни, речі, квіти і «зрозуміти» простір по новому. Після закінчення вправи йде етап обговорення. Основні питання: «Чи легко довіряти іншому?», «Як відчувається простір зараз?», «Що змінилося в усвідомленні простору?».

🔊 Техніка «7 питань»

(авторська техніка українського коуча Павлової Юлії Ігорівни)

Мета: допомогти учасникам групи визначити свої базові цінності та пріоритети.

Обладнання: листи паперу, ручки з різнокольоровими пастами.

Зміст техніки: учасникам тренінгу пропонується дати відповідь на сім питань про те заради чого вони готові пожертвувати важливими для себе речами (1. Заради чого ви готові пожертвувати сном? 2. Заради чого ви готові пожертвувати грошима? 3. Заради чого ви готові пожертвувати здоров'ям? 4. Заради чого ви готові пожертвувати кар'єрою? 5. Заради чого ви готові пожертвувати сім'єю? 6. Заради чого ви готові пожертвувати свободою? 7.

Заради чого ви готові пожертвувати життям?). Після того як всі відповіді написані настає етап обговорення, який має вивести учасників тренінгової групи на усвідомлення їх базових цінностей та значимих речей у житті.

Прохорчук Т.П., Чумак Н.І.

вчителі математики

*Смілянський навчально-виховний комплекс
«Загальноосвітня школа І ступеня - гімназія
імені В.Т. Сенатора»
м.Сміла, Черкаська область, Україна*

РОЛЬ ВИХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УРОКІВ МАТЕМАТИКИ У ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТІСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

За тлумаченням сучасного словника з педагогіки, автором якого є Є.С. Рапацевич, „педагогічна діяльність - це особливий вид суспільно-корисної діяльності дорослих людей, яка свідомо спрямована на підготовку підростаючого покоління до самостійної діяльності у відповідності з економічними, політичними, моральними і естетичними цілями" [4, с. 576].

На сучасному етапі розвитку вітчизняного суспільства педагогічна діяльність математиків у школах спрямована на інтелектуальний розвиток учнів, розвиток їх логічного мислення, пам'яті, уваги, інтуїції, умінь аналізувати, узагальнювати, робити умовиводи; опанування учнями системи математичних знань і вмінь, необхідних у повсякденному житті й достатніх для оволодіння іншими шкільними предметами та продовження навчання; формування в учнів загальнокультурних умінь, культури мовлення, чіткості і точності думки, критичності мислення, здатності відчувати красу ідеї, методу розв'язання задачі або проблеми, та таких людських якостей, як наполегливість, сила волі, здатність до переборення труднощів, чесність, працелюбність, тобто сьогодення потребує компетентісну особистість, яка не лише володіє системою знань, а й розуміє закономірності відносин між людьми й адекватно поводить себе в суспільстві і успішно самореалізується в соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал.

Реалізація виховного процесу на уроках математики та в позаурочний час здійснюється через створення умов для самореалізації особистості, розвитку її індивідуальних можливостей та здібностей і втілюються у відповідних результатах- загальнолюдських цінностей.

Однією з виховних можливостей математики є застосування дослідницьких прийомів і методів у навчанні. Є всі підстави стверджувати, що використання цієї технології здатне забезпечити освіченість, розвиток і вихованість учнів відповідно до вимог, запропонованих сучасним рівнем розвитку науково-технічного і соціального прогресу до особистості, здатної і підготовленої до активного, позитивно-творчого мислення і перетворення світу.

Організацію навчально-виховного процесу в школі на основі технології навчання як дослідження (дослідницької технології) ми подаємо як забезпечення

освітньої підготовки учнів в умовах систематизованих (за періодами навчання і навчальними предметами) навчальних досліджень з урахуванням їхнього комплексного впливу на виховання школярів і цілеспрямоване формування їх особистісних якостей, бо навчання в значній мірі стає таким, що ініціюється учнями, які засвоюють новий досвід, у тому числі і дослідницько-пізнавальний.

Під час інтегрованого уроку з геометрії та англійської мови

з елементами реалізації наскрізної лінії «Екологічна безпека та сталий розвиток» в 11 класі «Наявність тіл обертання в архітектурі» учениця досліджувала: яка форма будинку найенергозберігаюча.

Фрагмент уроку:

Учениця: Доведемо: при рівних об'ємах площа сферичної поверхні менше площі циліндричної поверхні.

1. Нехай об'єми циліндра і кулі рівні $V_{\text{ц}} = V_{\text{к}}$,

2. Об'єми циліндра і кулі розраховуємо за формулами $V_{\text{ц}} = \pi r^2 h$, тобто при $r_{\text{ц}} = h_{\text{ц}}$ маємо $V_{\text{ц}} = \pi r^3$; $V_{\text{к}} = 4 / 3 \pi R^3$.

3. Прирівнюємо значення об'ємів циліндра і кулі
 $4 / 3 \pi R^3 = \pi r^3$, $4 / 3 R^3 = r^3$, $4 R^3 = 3 r^3$;

4. Виражаємо $R_{\text{к}}$ через $r_{\text{ц}}$; $R^3 = 3/4 r^3$.

5. Порівнюємо радіуси циліндра і кулі $R_{\text{к}} < r_{\text{ц}}$

6. Розрахуємо площу поверхні кулі по формулі

$S_{\text{к}} = 4 \pi R^2$; площу циліндра за формулою $S_{\text{ц}} = 2 \pi r h$, тобто $S_{\text{ц}} = 4 \pi r^2$

7. Порівнюємо площі кулі і циліндра $4 \pi R^2 < 4 \pi r^2$

Висновок: При рівних об'ємах, $S_{\text{к}} < S_{\text{ц}}$

В результаті дослідження було підтверджено, що тіла, які мають сферичну поверхню економніше, тобто займають меншу площу. Цим пояснюється велика кількість предметів, що мають кулясту форму. Природа економить за рахунок сфери.

Наведемо приклади застосування деяких прийомів для реалізації виховної мети на уроках математики.

Прийом естетичного стимулювання.

Досить цікавою в цьому плані є наукова робота Пустовіт Владислави «Математична подорож у світ гармонії», метою якої було - зібрати та опрацювати матеріал про закони створення музики, еволюцію застосування математичних знань у музичному мистецтві, конструктивними особливостями музики; проаналізувати значення термінів «парабола» та «гіпербола» в математиці і літературі. Математика і музика – два шкільних предмети, два полюси людської культури. Слухаючи, музику потрапляємо в чарівний світ звуків і відкриваємо в ній досконалість, простоту і гармонію. Вирішуючи математичні завдання, занурюємося в суворий простір чисел. І не замислюємось про те, що світ звуків і простір чисел здавна тісно пов'язані один з одним. Так само і в літературі прослідковуються не лише принципи математики, а й використовуються співзвучні терміни. А Едгар По був переконаний, що «чим математичніший дар письменника, тим він геніальніший».

Прийом «Міжпредметні зв'язки»

Підвищення інтересу до навчання шляхом поєднання викладеного матеріалу з знаннями із інших навчальних предметів. Інтегрований урок геометрії та англійської мови з елементами реалізації наскрізної лінії «Громадянська відповідальність».

Фрагменти уроку:

1. Парад геометричних фігур.

За малюнком вказати назву фігури англійською мовою (встановити відповідність)

(Інтерактивна дошка)

And now let's revise the geometric shapes.

2. Звіт груп, які отримали творчі завдання для дослідження

Виступ групи «Мандрівники в минуле геометрії», які розглянули питання з історії геометрії: Звідки і коли, царські шляхи, «вигідна» наука, за логічним ланцюжком, музей і бібліотека.+

Виступ групи «Мандрівники в сучасність геометрії»

Виступ групи «Мандрівники в майбутнє геометрії»

3. Виставка творчих робіт «Конкурс архітекторів»

Учні отримали завдання: створити об'єкт за допомогою геометричних фігур та пояснити це англійською мовою. Let's have a look at your pictures which were created with a help of different geometric shapes.

And now let's use our smart board to assist us in creating different objects using the following shapes. (Sts work at the board).

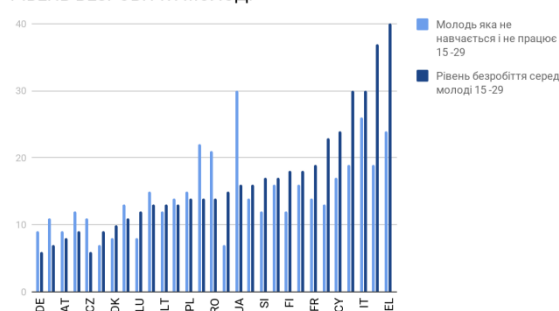
Як приклад зв'язку математики та економіки можна навести наукову роботу Шпирки Вікторії «Причини та наслідки безробіття на ринку праці» (2місце в міському конкурсі МАН) , мета якої - дослідити значення безробіття в сфері зайнятості населення, працевлаштування неповнолітніх та актуальність вибору професії абітурієнтів в майбутньому.

Думка вчителів нашої гімназії щодо навчання учнів така:

- дати учням міцні й глибокі знання з предмета;
- викликати у дитини інтерес до знань, навчити його мати власну думку;
- виховувати у дітей самостійність, допитливість, чесність, особисту ініціативу, віру в себе;
- сприяти творчому розвитку кожного учня як на уроці, так і поза уроку.

Вважаємо, що при виконанні завдань виховного напрямку ефективною є позаурочна робота з математики, яка визначається низкою чинників, серед них - добровільний характер участі у ній. Оскільки участь у формах позаурочної роботи з математики є добровільною, то залучаються до неї позитивно вмотивовані школярі.

РІВЕНЬ БЕЗРОБІТТЯ МОЛОДІ

Кожний рік відбувається вистава з математики, в якій беруть участь учні різних класів, що здружує колектив і сприяє співробітництву, умінню спілкуватися та працювати разом задля досягнення мети. В виставі звучать вірші, пісні про математику, проводяться різні конкурси, змагання, в яких беруть участь і глядачі. Так, це важка праця – підготовка такої вистави: довгі репетиції учасників, костюми, виготовлення реквізиту, але як приємно дивитися на зацікавлені очі дітей, чути їх сміх та підказки під час виступів. Чим більше допомоги залу під час конкурсів, підказок з місця – тим більший успіх вистави. Створення ігрових ситуацій підвищує інтерес до предмета, вносить різноманітність і емоційне забарвлення в роботу, знижує стомлення, розвиває увагу, взаємодопомогу.

Вже після сьомого класу набагато важче зацікавити учнів систематичною додатковою роботою з математики. Але й тут є вихід з цієї ситуації - написання науково-дослідницьких робіт. Так шкільна робота учня 9 класу Шем'якіна Нікити «Математичне обґрунтування побудови арки» перейшла в 10 класі у роботу «Арка як геометрична форма» по МАНу (секція прикладної математики, 3 місце в обласному етапі) і мала продовження в 11 класі як «Тривимірне моделювання архітектурних елементів з використанням арокних форм»(секція математичне моделювання, 3 місце в обласному етапі). За три роки учень пройшов етапи від побудови арки і купола за допомогою креслярського приладдя, створення авторської арки до складання комп'ютерної програми.

Враховуючі вказані напрямки і прийоми виховної роботи при вивченні математики видно, що в сучасних умовах потрібно не лише надавати знання дітям, але й виховувати їх, створивши належні умови для самореалізації особистості та розвитку їх життєвих навичок і ціннісних орієнтацій, тобто формувати позитивні мотивації на здоровий спосіб життя, виховувати громадянина, патріота, інтелектуально розвинену, духовно і морально зрілу особистість, готову протистояти негативним впливам, вирішувати особисті проблеми.

Література

1. Білоусова Н.В. Позаурочна виховна діяльність як умова активізації самовдосконалення молодших підлітків / Н.В. Білоусова // Наукові записки НДУ імені М. Гоголя. Психологопедагогічні науки. – 2011. – № 3. – С. 87 – 91.
2. Довбня П. Позакласна робота з математики: досвід, перспективи / П. Довбня, В. Слуцький // Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Педагогіка. Психологія. Філософія: збірник наукових праць. Вип. 22 / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Переяслав Хмельницький держ. пед. Ун. ім. Г. Сковороди; голов. ред. В.П. Коцур. – Переяслав Хмельницький: [б. в.], 2011. – С. 47 – 51.
3. Слєпкань З.І. Методика навчання математики: підручник. – К.: Вища школа, 2006. – 582 с.
4. Педагогіка : большая соврем. энцикл. / сост. Е. С. Рапацевич. —Минск : Соврем. слово, 2005. — 720 с.

5. Фіцула М.М. Педагогіка: навчальний посібник [для студентів вищих педагогічних закладів освіти] / М.М. Фіцула. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2002. – 528 с.(Альмаматер).
6. Безшнанько О. Виховний потенціал уроку математики.

Сосюра І.В.

педагог-організатор

*КЗ «Спеціалізована школа з поглибленим вивченням іноземних мов І ступеня – колегіум №16»
м. Кам'янське, Дніпропетровська область, Україна*

**ВИХОВНИЙ ЗАХІД «ВЕСНА В КОЛЕГІУМІ :
ЧАРІВНІ ПЕРЛИНИ УКРАЇНИ, МРІЇ, НАДІЯ, КРАСА».
ДЛЯ УЧНІВ 8-11 КЛАСІВ**

Мета: розвивати й зміцнювати в учнів повагу до звичаїв і традицій рідного народу, поглиблювати знання з українознавства, розвивати естетичні смаки, творчі здібності, почуття колективізму, самостійно здобувати знання та вдосконалювати вміння.

Обладнання: проектор та екран для мультимедійних презентацій; для нагородження: дипломи, подарунки.

Хід заходу

I. Організаційна частина

Лунає пісня "Дівчина-весна" у виконанні Н.Бучинської. Виходять ведучі хлопці у вишитих сорочках.

Ведучий: Наш рідний край великий і гарний. Великий, бо простягається від величних Карпат аж до річки Дон і від боліт Полісся аж до берегів Чорного моря.

Гарний, бо має і високі гори, вкриті зеленими лісами, і бистрі ріки, і широкі урожайні поля, і квітучі луки, і все, чого душа забажає.

Ведучий: Крізь несподівані березневі віхоли й відземки лине до нас сонячна весна, бентежить душу світлими сподіваннями. В отій природній мінливості, у змаганні холоду й тепла, похмурості та ясності сьогодення.

II. Основна частина

Ведучий: Ми зібралися в цьому теплому від ваших сердець та світлому від ваших посмішок залі, щоб провести свято, яке ми назвали «ВЕСНА В КОЛЕГІУМІ». У ньому братимуть участь усі ті, хто вірить і сподівається, любить і перемагає.

Ведучий: Що не кажіть, а Україна славиться красунями здавна. Українським дівчатам в усі віки були притаманні чарівна врода, світлий розум, працьовитість та багата фантазія. Усі ці риси унаслідували і наші дівчата, які брали участь у цьому конкурсі.

Ведучий: Всі учасниці нашого конкурсу, як весняні квіти: такі ж прекрасні, тендітні, чутливі. Їхня краса чарує очі. А хто не любить красу?

Ведучий: Її люблять всі. Краса врятує світ! І переконалися в цьому допоможе свято весни, на якому дівчата ще раз продемонструють свої неповторні якості.

Ведучий: Тож, із незвичайним хвилюванням і з радістю хочу сповістити про початок свято! Давайте побажаємо нашим творчим дівчатам успіху, а нам – трохи терпіння. Одне можемо сказати з упевненістю – всі учасниці свята гідні бути на цій сцені.

А до речі, кажуть, що наші дівчата – найкрасивіші дівчата в колегіумі(До глядачів) Це правда?

Ведучий:Ну звичайно! Вони найкрасивіші, найрозумніші, найпривабливіші, найталановитіші, найчарівніші...ну справжні принцеси.

Ведучий:Сьогодні на наших учасниць чекають нелегкі випробування, тому, коли вони з'являться на цій сцені – давайте підбадьоримо їх оплесками! Для всіх глядачів я нагадую, всі учасниці не є конкурентами, адже сьогодні не буде конкурсних змагань. Головна мета наших дівчат, як і в житті дарувати всім нам красу. Та перш ніж познайомитися з нашими красунями давайте привітаємо гучними оплесками наших вельмишановних гостей, представників краси, членів журі у складі:

(Представлення журі)

Ведучий: Яскравою перлиною нашого народу це не лише одяг, а калейдоскоп деталей і кольорів, візерунків як буденних, так і святкових, які використовувалися в одязі для певних урочистих подій.

Конкурс «Знайомство. Візитка»

Ведучий: Тож давайте ближче познайомимось з образами наших красунь та підтримаємо їх.

♪ Лунає мінусовка пісні у виконанні О.Білозір "А я україночка". Під музичний супровід в національному вбранні по черзі виходять учасниці конкурсу. У кожній на костюмі порядковий номер. На фоні мелодії ведучі оголошують їхні імена та прізвища. На екран проєктуються фото дівчат.

Ведучий:Ну, просто дух захоплює від такої краси! І це тільки початок!

Ведучий: Знову і знову хочеться говорити про дівочу українську красу. Українська дівчина... В кожному її слові живе Її не знищена краса. В ній є щось від стрункості й прозорості гірського потоку.

Ведучий:У кожній квітці – своя чарівність. Так само, як у кожній дівчині. Треба лише вміти бачити. Треба вміти дивитись. Якщо ви переконані, що володієте цим даром, тоді не могли не помітити, що в кожній дівчинці є теж своя неповторність. Отже, є в Україні справжні красуні. Сподіваємось, що вони прославлять на весь світ наші національні і культурні традиції, красу української Березині!

Ведучий: Жіноцтву присвячено багато пісень, картин, поезій, віршів... І вони, звичайно, того варті. Адже українські дівчата тендітні і водночас сильні, мужні і ніжні, розумні і красиві. Вкотре переконуюся, що на таланти в нашій

школі гріх скаржитися! Саме тут, у рідних стінах, народжується малий початок великого майбутнього!

Ведучий: Так, справді, дівоче серце, дівоча душа — одвічна загадка, яку ми, хлопці, ніколи не розгадаємо.

Ведучий: З давніх-давен матері-українки змалечку плекали коси свої їх дочок: мили в запашних цілющих травах, старанно розчісували й заплітали, щоб голівонька була, як квіточка. А коли дівчина підросла, мати чи бабуся навчала її самому доглядати свою красу.

Конкурс «Full fashion look»

Ведучий: Цей конкурс буде відзначений оригінальною номінацією — Full fashion look.

Необхідно брати до уваги зачіску моделі, одяг та аксесуари. Як уміють це робити наші дівчатка, оцінять наша аудиторія вболівальників, оглянувши образи наших красунь.

Ведучий: Сподіваємось, що дівчата зуміють здивувати креативом. Адже вони не лише зроблять зачіски, а й створять цілісний образ.

Ведучий: Поки майстри працюють із волоссям, їх моделі будуть непорушно сидіти на своїх місцях на "Гаяльвіні майстрів", глядачі в свою чергу пильно стежитимуть за кожним рухом. Тож, запрошуємо на сцену наших дівчат-учасниць та їх моделей.

Ведучи: Хочемо наголосити, що сьогодні наше вельмишановне журі будуть відзначати окремі номінації в цьому конкурсі, а саме:

«Royal hairstyle», «Spring hairstyle», My Braids – my beauty».

Запропонований перелік запитань учасницям:

1. На основі яких різних методів плетіння була створена ваша зачіска?
2. Твоя зачіска потребувала не однієї репетиції?

Проводиться конкурс.

Ведучий: Оцініть, шановне журі, відповіді наших конкурсанток. А дівчатка готуються до наступного конкурсу.

По закінченні журі підводить підсумки конкурсу.

Конкурс «Творчий»

Ведучий: А в нас попереду наступний конкурс, який дозволить подвоїти ваші успіхи, тому що на вас чекає наступний етап: творчий «Козир-дівка». Чому саме Козир-дівка? Образ «козир дівки» – ідеальний образ жінки в чоловічій уяві. Образ цікавий своєю неоднозначністю, суперечливістю і невичерпним потенціалом.

Ведучи: За умовами цього конкурсу кожна учасниця повинна виконати невеликий творчий номер: це може бути пісня чи танець, або оригінальний жанр. В цьому конкурсі оцінюється: майстерність виконання, артистизм учасниці і, звичайно ж, оригінальність номера!

Ведучий: Зараз ми дізнаємося, якими ж талантами володіють наші красуні.

Ведучий: А що ж таке краса? Краса фізична - це відображення краси душевної. Краса - це сама мета. Адже заради чого можна любити мистецтво? заради самого мистецтва. Теж саме можна сказати і про красу.

Конкурсантки демонструють свої таланти.

Журі підводить підсумки конкурсу.

III. Підбиття підсумків

♪ Звучать урочисті фанфари шоу, на сцену виходять усі учасниці конкурсу.

Ведучий: Нашим сміливим дівчатам, які вирішили брати участь в конкурсі, притаманні граціозність, м'якість, ніжність, витонченість манер, увага оточуючих. Але це не головне. Головне те, що кожна вже зробила хоч маленький, але крок для самої себе. Найскладніше - це боротися з самим собою, долаючи свій страх, стати трішки сміливіше, трішки розкутіше, трохи більше повірити в себе. Загалом наші дівчата з цим конкурсом набули чималого безцінного досвіду. Весняний настрій... Час творчості, нових відкриттів...

Ведучий: Наше свято наближається до завершення. І ми вже готові підбити підсумки. Але спочатку запрошуємо всіх учасників на сцену. Звичайно, під ваші гучні оплески

(Запрошуємо членів журі. Вручення грамот та подарунків)

Ведучий: У кожній людині закладено творчі начала - вроджені можливості, передумови для створення чогось нового, оригінального. Кожен обирає собі заняття, вид мистецтва, захоплення, але при цьому пам'ятає, що людиною треба залишатися завжди.

Ведучий: Кожен напрямок є індивідуальним та неперевершеним. Хочемо побажати, щоб сотні весен і зим сяяло для нас сонце тепла й любові, віри й добра. Щоб оминали вас спалахи журби, а доля щастя простеляла килимами

Ведучий: Дорогі друзі, хочемо побажати вам творчості та польоту, нових ідей і проектів, звершення всіх ваших мрій! Хай щастить!

Ведучі запрошують конкурсанток на фотосесію.

Література

1. Праздники в школе. Колосовская О.Э., Минск, ООО «Юнипресс», 2004
2. Трудове навчання Сценарії свят, конкурси, ігри, Київ «Шкільний світ», 2011
3. Гра в школі, укладач О.М. Ворожейкіна, 5-8 класи, Харків «Видавнича група «Основа», 2009
4. Журнал «Позакласний час», лютий №3-4, 2005

Степаненко Г.Ф.

вчитель української мови та літератури
Товстівський навчально-виховний комплекс
«Загальноосвітня школа I-III ступенів –
дошкільний навчальний заклад»

Городищенської районної ради Черкаської області
с. Товста, Городищенський район, Черкаська область, Україна

ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА У ПОЗАУРОЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Ім'я Тараса Шевченка святе для кожного національно свідомого українця. Кожне покоління по-своєму захоплюється геніальними творами славетного Кобзаря, відшукуючи в них те, що співзвучне сьогоденню. Ми ж, ті хто живе у Шевченковому краю, на землі, де ступала нога генія українського народу, не можемо не пишатися тим, що батьківщина Тараса – це і наша батьківщина, і наша місцевість – її мальовничий куточок, який має безпосередній зв'язок з біографією поета, звідки проросла міцна гілка його родоводу.

Стало традицією у селах Зелена Діброва і Товста відзначати на початку березня Шевченківські дні. Для школярів єдиної на ці два села школи – Товстівського НВК – це низка цікавих, змістовних, пізнавальних та виховних заходів, що відбуваються в рамках тижня, присвяченого Т.Шевченку. Так, результатом осмислення творчих ідей педагогів і самих учнів, а потім вираження задуманого стає захоплююча шевченкіана, у якій беруть участь насамперед школярі, а також учителі та представники сільської громадськості.

Виховна робота в школі здійснюється відповідно до програми «Основні орієнтири виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів України», яка визначає: «Основою сучасного виховного процесу є людина як найвища цінність. Головною тенденцією виховання стає формування системи ціннісного ставлення особистості до соціального і природного довкілля та самої себе» [3, с.6].

Виховний процес, що здійснюється як в урочний, так і в позаурочний час, спрямований на розвиток творчих та індивідуальних здібностей дітей, на вироблення в учнів національної гідності, уміння дітей жити в колективі, поважати себе й інших. У виробленні моральних переконань, формуванні духовно багаті особистості, що має високі моральні ідеали, важливу роль відіграє мистецтво, а особливо художня література. Центральне ж місце в українській літературі, як відомо, належить творчості Т.Г. Шевченка.

Літературна спадщина Тараса Григоровича Шевченка – це збірка «Кобзар», дев'ять повістей, п'єса «Назар Стодоля», кілька уривків інших драматичних творів, твори епістолярного жанру (щоденники та листи). «Значення й актуальність творчості Тараса Григоровича Шевченка – це передусім значення його «Кобзаря», який збагатив українське письменство новими темами та ідеями, образами й жанрами, ритмами й віршовими розмірами, тропами й стилістичними

фігурами. У цій книзі зображено минуле й сучасне українського народу, його історія та географія, побут та мораль» [5].

У «Кобзарі» ми знаходимо мудрі настанови поета для різних життєвих ситуацій. З'ясовуючи виховне значення цієї книги, треба просто згадати про те, що з часу своєї появи вона стала «народною біблією», основним підручником для простих людей, що знаходили в ній близькі й зрозумілі життєві істини. Водночас творчість Шевченка, яка має не тільки літературно-мистецьке, а й величезне суспільне значення, завжди є актуальною. Тому без використання творчої спадщини Кобзаря неможливо реалізовувати виховну функцію сучасної школи.

«Уся біографія поета вчить жити по правді, бачити красу людини в її душевному благородстві» [2, с.20]. Народ, природа, життя, праця становлять для Шевченка невичерпне джерело прекрасного. Усе, до чого торкаються руки трудівника, оживає, сповнюється красою і значущістю. Уявлення про працю як благо людини в концепції Тараса Григоровича органічно зливається з поняттям добра. Усе прекрасне і добре, за Шевченком, твориться в житті на основі трудового діяння. Сама людина стає прекрасною в тій мірі, у якій вона вносить свою частку творчої праці в працю суспільну.

Прилучення до світу прекрасного є важливим чинником морального удосконалення особистості, а значить і суспільства. Чистою і чесною, гуманною і правдивою, працьовитою і товариською, сповненою власної гідності і пошани до всіх, хто працює, повинна бути людина світу. У такій щедрій на любов, добро, приязнь і взаємопідтримку людині є те, про що мріяв, до чого прагнув досягти всією своєю творчістю Тарас Шевченко [5].

Для зеленодібрівців Кобзар по-своєму рідний: як відомо, він бував тут ще малим сиротою і далеко пізніше, коли став відомою людиною, гостював у родині сестри – Катерини Красицької. Тому широке відзначення Шевченківських днів у селі – давня і незмінна традиція. Напевно, усі визначні пам'ятки Зеленої Діброви так чи інакше пов'язані з іменем Т.Шевченка. Його ім'я носить центральна вулиця села, а з 1989 року – школа (функціонувала до 2015 року), в якій з часу її заснування діяла кімната-музей Кобзаря. У селі встановлено погруддя поету в 1963 році, пам'ятник на могилі Катерини Красицької 2006 року, пам'ятний знак на місці садиби родини Красицьких 2007 року, пам'ятник П.Лебединцеву (церковному й громадському діячеві, педагогові, історику, досліджувачу життя і творчості Т.Шевченка) 2010 року. Усі матеріали, пов'язані з історією села, з його минулим і сьогоденням розміщені в краєзнавчому музеї. Зокрема, виставлені експозиції, які розповідають про зв'язок села з іменем Шевченка та його нащадками по лінії сестри Катерини. Виготовлено генеалогічне дерево родини Красицьких, на якому можна знайти імена багатьох зеленодібрівців [1].

Упровадження творчої спадщини Т.Шевченка у позаурочній діяльності дає можливість реалізувати кілька важливих цілей:

- популяризація кращих надбань його літературної спадщини серед учнівської молоді;
- сприяння самоосвіті й саморозвитку школярів як читачів;

□ стимулювання інтересу учнів до постаті Кобзаря та сторінок історії і сучасності України, рідного краю, пов'язаних з його іменем;

□ залучення педагогів та учнів до використання методу проєктів у навчально-виховній роботі, до планування та проведення активної красназавчої роботи, використання для цього сучасних інформаційно-комунікаційних технологій;

□ вироблення навичок самоосвітньої діяльності в учнів через їх самостійну підготовку до участі в проведенні тематичних заходів.

Ця робота охоплює питання української літератури, історії, також задіяні знання та вміння учнів з інформатики, образотворчого мистецтва, художньої культури, театральні, дизайнерські та ораторські здібності школярів. [6].

Вивчаючи життєвий і творчий шлях поета, «не слід поділяти його на Шевченка-поета і Шевченка-художника. Основне завдання полягає в тому, щоб показати органічну єдність, взаємовплив і взаємозбагачення цих обох талантів генія» [4, с.37]. Отже, щороку в рамках тематичного тижня, що організовується в Товстівському НВК, проводяться виховні та мистецькі заходи різних форм. Серед них:

- конкурс дитячих малюнків за творами Т.Г. Шевченка;
- конкурс на кращу декламацію поезій Тараса Шевченка «Живи, Тарасе, в пам'яті людській»;
- мистецька акція «Поезія Шевченка мовами світу»;
- тематичні екскурсії до сільського історико-краєзнавчого музею с. Зелена Діброва, до визначних місць сіл Товста і Зелена Діброва;
- заочні віртуальні екскурсії «На батьківщину Тараса Шевченка», «До Канева, до Шевченка»;
- книжкові виставки в шкільній бібліотеці: «Шевченкове слово в віках не старіє», «Шануємо Великого Кобзаря»;
- бібліотечні уроки «Урок Кобзаря», «Літературними сторінками творів Т.Г. Шевченка»;
- вікторини «Чи знаєш ти творчість Т.Шевченка?», «Шевченко і Городищина»;
- проєкти «Т.Шевченко і П.Симиренко», «Дружба С.Гулака-Артемовського і Т.Шевченка – двох великих синів України»;
- свято-інсценізація «Скарби безсмертного Кобзаря»;
- родинна вітальня «“Кобзар” у нашій сім'ї»;
- виховна година «Зоря Кобзарєва нам буде сіяти, допоки квітує земля».

Оскільки на переддень дня народження поета випадає інше значне свято – 8 Березня, один із заходів вдало поєднує ці дві теми: учнів середніх класів зацікавлено та схвилювано сприймають маловідомі сторінки життя поета, які відкриваються перед ними під час проведення усного журналу «Жінки у житті Т. Шевченка».

Товстівський НВК підтримує тісні зв'язки з іншими культурними закладами та громадськістю двох сіл. Учні школи беруть участь у театральних

постановках місцевих аматорських драматичних гуртків за мотивами творів Т. Шевченка.

Під час літніх канікул організуються екскурсії для школярів до визначних місць нашої області, пов'язаних з іменем поета.

При нагоді проводяться зустрічі школярів із відомими митцями, що популяризують творчість Кобзаря, заклад відвідують нащадки родини Т. Шевченка.

Певні досягнення мають і вихованці НВК на мистецькій ниві: вони є постійними учасниками та призерами районних етапів Всеукраїнського конкурсу «Об'єднаймо, брати мої!», Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської молоді імені Т.Шевченка та інших подібних заходів.

Шевченко — центральна постать не лише в історії української літератури, а й у всьому культурному житті України. У Шевченкові ми й зараз бачимо нашого сучасника і соратника, він дорогий, близький нам своїм немеркнучим словом, бо слово це звеличує красу боротьби і перемоги, виховує найкращі людські почуття, закликає до дружби і творчого співробітництва народи світу [5].

Література

1. Дзюба Г.М. Господній дар Шевченкового роду живе крізь покоління і віки (Фотій Красицький – гідний продовжувач творчого роду Шевченків): Доповідь на науково-практичній конференції «Тут вічність перейшла у полотно», присвяченій 140-річчю від дня народження Фотія Красицького.
2. Драчук Л. «Вернулися люде з рушниками, з святим хлібом обміненим...» (Морально-етичне виховання учнів на традиціях українського народу, відображених у творах Т.Шевченка) // Українська література в загальноосвітній школі, №2, 1999.
3. Основні орієнтири виховання учнів 1-12 класів загальноосвітніх навчальних закладів України: Програма, К., 2007.
4. Шевченко З. Вічне, невмируще слово Кобзаря (Вивчення життя і творчості Тараса Шевченка в 9-му класі) // Українська література в загальноосвітній школі, №1, 1999.
5. http://avdeevka.dn.ua/joomla/index.php?option=com_content&view=article&id=446:2011-02-22-15-15-36&catid=34:info&Itemid=158
6. <http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCsQFjAA&url=http%3A%2F%2F>
7. <http://zdibrova.narod.ru/base/index.html>
8. http://nsku.ck.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=165:2013-10-11-06-35-55&catid=23:2010-12-20-10-35-11&Itemid=8

Чернова Л.І.

педагог-організатор

Криворізька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 102

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

УЧНІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Суспільно-політичні виклики сьогодення висувають нові вимоги до виховання покоління, що підрастає, серед яких, насамперед, формування національної самосвідомості учнів, усвідомлення основоположних прав і свобод людини та знання механізмів їхнього захисту.

Одним із найактуальніших завдань сучасної освіти і виховання в Україні є створення умов для формування людини-громадянина, для якої демократичне громадянське суспільство є осередком для розкриття її творчих можливостей, задоволення особистих та суспільних інтересів.

Тому постало бажання здійснити дослідження, присвячене педагогічній технології, яка сприяє розвитку громадянських якостей дитини в системі демократичних відносин виховного колективу на принципах самореалізації, самодіяльності, самоорганізації та самодостатності особистості.

Сьогодні людина, для якої демократія та громадянське суспільство є природним середовищем для задоволення її особистих та суспільних інтересів, визнається основною цінністю демократичного суспільства.

Кращим способом пізнання демократії є набуття молодою людиною досвіду управління власною життєдіяльністю та громадськими справами.

У державній Концепції громадянського виховання сказано, що визначальною рисою людини має бути громадянськість – готовність реалізувати свої права та обов'язки, поважати права і свободи інших, розуміти відповідальність перед суспільством і державою за свої вчинки

Громадянськість як психологічне утворення є частиною громадянської компетентності, яку дослідники (О.Пометун, Н.Бібік, Є.Зєр, С.Кульневич, Т.Смагіна) відносять до ключових і визначають як сукупність освітніх елементів, що складається з сукупності знань, умінь, навичок, переживань, емоційно-ціннісних орієнтацій, переконань особистості, які допомагають людині усвідомити своє місце в суспільстві, обов'язок і відповідальність перед співвітчизниками, батьківщиною і державою.

За цих умов особливого значення для освітнього процесу набуває формування у школярів громадянської компетентності, під якою О. Пометун розуміє здатність, спроможність людини активно, відповідально й ефективно реалізовувати громадянські права і обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства.

У закладі освіти, який певною мірою є моделлю мікросуспільства, учні отримують життєвий досвід та мають можливість на практиці застосовувати громадянські компетентності через участь у самоврядуванні школи.

Демократичне врядування в школах дає учням можливість навчитися брати участь у процесах прийняття рішень щодо керування суспільством та визначення власних цілей.

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки проблема самоврядування школярів досліджується Є. І. Агарковою, В. М. Благініним, Я. Глінчевською, В. З. Кулик, М. І. Приходько та іншими. Власне питання впливу учнівського самоврядування на розуміння учнями своїх прав та обов'язків висвітлені у працях М. Байрамової, Н. Боярин, Л. М. Волошкової, Д. Дмитрієвої, О. Козаченко, Л. Мазуренко, О. Макарової та ін.

У сучасній теоретичній і методичній літературі немає єдиної думки у визначенні терміну "шкільне самоврядування". Більшість авторів, що розглядають учнівське самоврядування, пишуть про нього як про саме собою зрозуміле. Тому теоретики і практики часто по-різному сприймають одні і ті ж педагогічні факти, явища або одним і тим же терміном називають різні поняття.

У різних дослідженнях «самоврядування» розглядається і як аспект виховного процесу, і як його результат, і як форма, і як засіб, і як організація, і як школа громадянськості.

Закон «Про освіту» визначає два принципи управління освітнім закладом: єдиноначальність і самоврядування – і дає право на участь в управлінні освітнім закладом педагогам, батькам і учням. Закон пропонує відкритий перелік форм шкільного самоврядування і відносить визначення компетенції органів самоврядування до питань, які повинні бути відображені в статуті школи.

Таким чином, самоврядування є формою управління школою. Поряд з владою директора (єдиноначальність), в школі повинна існувати влада учнів, педагогів та батьків (самоврядування). Межі влади суб'єктів шкільного управління визначаються статутом школи і відповідними йому локальними актами. Форми цієї влади – конкретні органи самоврядування – може вибрати сам навчальний заклад. Органи шкільного самоврядування, сформовані учнями, прийнято називати органами учнівського самоврядування.

Головний сенс самоврядування полягає в тому, що з його допомогою учасники шкільного життя отримують можливість впливати на шкільну політику – як через участь у прийнятті рішень, якими керується адміністрація навчального закладу, так і через власну активність в управлінні внутрішньошкільними процесами.

Основні завдання діяльності органів учнівського самоврядування - організація життя учнівського колективу, яка реалізуються у залученні всіх його членів до планування, організації, контролю і підбиття підсумків навчальної і суспільно корисної праці.

Учнівське самоврядування має варіативний характер і залежить від контингенту і типу закладу.

Моделлю учнівського самоврядування КЗШ №102 є шкільний парламент, основний девіз якого: «Самі вирішили, самі виконуємо, самі відповідаємо за те, що зробили». Вищим виборчим органом учнівського самоврядування є конференція, куди обираються представники від кожного

класу, затверджується положення про учнівське самоврядування школи, обирається виконавчий орган, визначається його структура і термін повноважень, заслуховується звіт. Шкільний парламент планує свою роботу у тісному контакті і порозумінні з адміністрацією школи.

Виконавчим органом самоврядування є лідери класів, які очолюють комісії і діють під керівництвом президента учнівського самоврядування, якого обрано таємним голосуванням згідно Положення «Про вибори шкільного президента» під час рольової гри «Вибори». В нашій школі це дуже значуща подія, до якої класні колективи підходять з великою відповідальністю. Претенденти на цю посаду розробляють свої програми, які презентують на відкритому зібранні учнів старшокласників, рекламують у шкільній газеті «Сонячна країна» та розміщують на шкільному стенді.

Протягом останніх років в основу роботи органів учнівського самоврядування КЗШ № 102 покладено метод проєктної діяльності. Метод проєктів надає нашим учням здобути навички соціальної взаємодії, вміння самостійно аналізувати різноманітні ситуації, перш за все, у своєму життєвому середовищі, вміння самостійно приймати відповідальні рішення і діяти у правовому полі, набувати позитивного досвіду соціальних дій.

Діти, педагоги та батьки закладу охоче долучились до освітнього проєкту «Я сортую з «Чистим містом»», започаткованого Громадською організацією «Чисте місто-КР». Екологічно свідомі учні та вчителі школи побували на екскурсії на заготівельно-переробному підприємстві і отримали екоурни для роздільного збору ТПВ. Учні стали справжніми проєкт-менеджерами: контролюють як надходить вторинна сировина, скільки хто приносить, ведуть статистику, виявляють кращого заготівельника, і на що будуть витрачатися зароблені кошти. На засіданні шкільного парламенту було вирішено долучитися до відродження дитячих благодійних ініціатив. Тому частина коштів від продажу вторинної сировини використовується для реалізації шкільного благодійного проєкту «Добро в долонях».

За останні навчальні роки діти встигли також реалізувати масштабні лідерські проєкти: «Україна для нас. Ми для України», «У серці кожної людини живе любов до України», «Сталеве серце України – місто щасливої дитини», «Лідерська хвиля. Будь першим серед кращих».

Мотивованість до участі у суспільно-політичному житті – одне з найважливіших завдань освіти для розвитку демократії. Шляхом реалізації цього завдання є участь лідерів нашого навчального закладу у Міжнародному проєкті «М-18: ми можемо більше», Всеукраїнському форумі «Діти змінюють світ», у проєкті «Агенти змін. Діти», в рамках проєкту «Підлітки змінюють громади в Україні через громадянську освіту», у Всеукраїнській «Школі змін», V-у Всеукраїнському фестивалі дебатних клубів для школярів у рамках проєкту «Публічні дебати для лідерів громад». Участь у цих проєктах стала прикладом співпраці та обміном досвідом між лідерами учнівського самоврядування різних регіонів України.

Також учні залучаються до заходів, спрямованих на забезпечення прав людини і демократичного громадянства, розв'язання проблем насильства щодо дітей, до акцій та заходів для дітей з особливими потребами. У цьому напрямку проведено низку тренінгів з демократичного врядування, права, конфліктології за програмою «Компас» - освіта з прав людини за участю молоді», використовуючи рекомендації Ради Європи за методом «рівний – рівному», під час яких не вчителі, а спеціально підготовлені учні-лідери нашої школи навчають і мотивують рівних собі.

Нашим досвідом співпраці з органами місцевої влади з питань участі дітей у прийнятті рішень на рівні громади можна вважати участь у міських конкурсах есе «Якби мером міста був я...», «Кривий Ріг – місто майбутнього», участь у конкурсі соціальної реклами «Я маю право», у грантовому конкурсі «Class Metinvest 2018» та «Громадський бюджет – 2019».

Отож, учнівське самоврядування для КЗШ № 102 – це універсальний механізм, який допомагає учням оволодіти необхідними їм моделями соціального спіівснування, навичками суспільної поведінки, придбати необхідні вміння для успішного життєствердження. А налагодження комунікації з органами місцевого самоврядування, врахування думки дітей під час прийняття важливих для громади рішень, підтримка дитячих проєктів – це і є приклад роботи у напрямку розвитку громадянських компетентностей.

Література

1. Байрамова М. Технології учнівського самоврядування / М.Байрамова, А.Дзюбук, В.Дзюбук // Директор школи. – 2003. – № 15-16. – С. 11-13.
2. Беженар Г. Учнівське самоврядування як засіб розвитку лідерських якостей / Г. Беженар // Директор школи. Шкільний світ: Газета для керівників шкіл. - 2013. - № 6. - С. 16-21.
3. Благінін В. М. Учнівське самоврядування в педагогічній теорії та практиці / В. М. Благінін // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія: Психолого-педагогічні науки: Збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Ніжинський держ. ун-т ім. М. Гоголя. - Ніжин: НДУ, 2008. - № 3. - С. 36-38.
4. Боярин Н. Державно-громадська модель управління навчальним закладом: з досвіду роботи / Н. Боярин // Директор школи. Шкільний світ: Газета для керівників шкіл. - 2013. - № 3. - С. 5-11.
5. Виноградова Т. Учнівське самоврядування: історія питання / Т. Виноградова // Підручник для директора: посіб. з управл. компетентності. - 2010. - № 7/8. - С. 65-72.
6. Волошкова Л. М. Учнівське самоврядування: аналіз досвіду / Л. М. Волошкова // Професійно-технічна освіта: науково-методичний журнал. - 2010. - № 4. - С. 15-18.
7. Глінчевська Я. Роль учнівського самоврядування в школі / Я. Глінчевська // Директор школи, ліцею, гімназії. - 2009. - № 5. - С. 74-79.

8. Грищенко Т. Учніське самоврядування у процесі управління / Т. Грищенко // Директор школи. Україна. - 2010. - № 4. - С. 26-29.
9. Денисенко Т. Основні засади самоврядування / Т. Денисенко // Підручник для директора: посіб. з управл. компетентності. - 2010. - № 10. - С. 2-11.
10. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (Постанова кабінету міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392) – Інформаційний збірник та коментарі міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. – К. «Педагогічна преса», лютий 2012 - № 4-5
11. Дмитрієва Д. Самоврядування як шлях формування громадянина / Д. Дмитрієва // Підручник для директора: посіб. з управл. компетентності. - 2010. - № 11. - С. 9-11.

Бішінтєєва О.В.

педагог-організатор

Навчально-виховний комплекс

«Куцеволівська загальноосвітня школа I-III ступенів –

дошкільний навчальний заклад»

село Куцеволівка, Кіровоградська область,

Онуфрійський район, Україна

СВЯТО КАЗКИ «ЗАГЛЯДАЄ В ШИБУ КАЗКА СИВИМИ ОЧИМА...»

Книжка приходить до дитини разом із казкою. Народжена фольклором, насичена містким педагогічним змістом, вона несе в собі позитивний приклад етичного ідеалу. Жоден з жанрів літератури не користується у дітей такою популярністю, як казка.

Мій виховний захід полягає у висвітленні поглядів Василя Олександровича Сухомлинського на казку у вихованні та навчанні дітей.

Представляю вашій увазі свято казки «Заглядає в шибу казка сивими очима...».

Мета: формувати найкращі людські риси, бажання жити серед краси і творити красу та добро, показати роль казки в житті людини; виховувати доброту, повагу до старших, любов до рідної землі.

Обладнання: комп'ютер, маски, ілюстрації казок.

(під музику виходять ведучі)

Хід заходу

Ведуча 1. «Забута казка — це золоте намисто, яке впало на морське дно» — кажуть старі люди. І щоб не втратили наступні покоління такого намиста, ми повинні зберігати у своїй пам'яті перлини народної мудрості, розшукувати народних мудреців, які зберігають в пам'яті безліч казок, народних оповідок, пісень та прислів'їв.

Ведуча 2. Дорогі хлопчики й дівчатка!

В нас сьогодні — свято казки.

Будем його разом відзначати.

Казку-друга шанувати.

Ведуча 1. Зустріч з казкою — це свято.

Не було б її у нас,

Ми б не знали так багато

Про новий і давній час.

Ведуча 2. В кожному домі, в кожній хаті,

І у місті, і в селі —

Хто навчився вже читати,

Має казку на столі.

Ведуча 1. Існує книг багато на землі.

Вони цікаві, мудрі, гарні.

Та кожен з нас, дорослий чи малий,

Всяк казочку читати полюбляє.

Ведуча 2. Казка – це світ чарівний та незвичний,

Казка – це диво, сповнене краси.

Поринуть в казку, це ж бо так цікаво,

Це справді свято, радість для душі.

Ведуча 1. У казці звірі мову мають,

Дерева розмовляють, мов живі.

Добро і правда завжди зло долають,

Тому і люблять казку діти всі.

Ведуча 1. Перш ніж розпочати наше свято, ми проведемо жеребкування.

Ведуча 2: А зараз пропонуємо Вашій увазі переглянути інсценізацію казки Василя Олександровича Сухомлинського «**Квітка і пелюстка**», яку підготували учні 2 класу.

«Вікторина казок»

Ведуча 1:

1. Як називається казка, в якій колюча тваринка знайшла світло? (*«Їжачок і світлячок»*)

1. У якій казці кіт гріє курча? (*«Як здивувався Мурко»*)

2. У якій казці мама хвалить дівчинку за смачний борщ? (*«Чому мама так хвалить?»*)

3. Під яким деревом стояв зайчик і просив стиглих ягід? (*«Заєць і горобина»*)

4. У якій казці розповідається про найдобрішу дочку? (*«Сьома дочка»*)

5. У якій казці хлопчик образив маму? (*«Образливе слово»*)

6. У якій казці лелеки прощаються з Україною? (*«Лелеки прилетіли»*)

7. У якій казці аптекар подумав про хлопчика, що у нього недобре серце? (*«Кам'яне серце»*)

8. У якій казці сестри принесли яблуко для мами? (*«Яблуко в осінньому саду»*)

9. Як називається казка, в якій батько дає настанови життя сином? (*«Батьківський заповіт»*)

10. У якій казці дівчатка побачили щось дивне на землі? («Колючка»)

11. У якій казці хлопчик сповістив бабусю, що настала весна? («Важлива звістка»)

12. У якій казці тварина співчуває птахові? («Крім і жайворонок»)

Ведуча 2: Учні 3 класу хочуть показати нам свої вміння в інсценізації казки «Про Лисичку й Мишенят» Тож запрошуємо.

Ведуча 1: А я для діток у кошику принесла цікаві загадки, щоб переконатися, чи справді вони знають казки, я дістану з кошика казкові предмети, а ви, дітки, повинні назвати казку, з якої цей предмет.

Дзеркало: «Білосніжка і семеро гномів».

Яблуко: «Казка про мертву царівну та сімох багатирів».

Колосок: «Колосок»

Рибка: «Казка про рибака і рибку».

Тарілка: «Лисичка та журавель».

Шкарлупа від горіха: «Дюймовочка».

Черевичок: «Попелюшка».

Рукавичка: «Рукавичка»

Ведуча 2: Давайте пограємо в гру «Так чи ні». Я читатиму Вам запитання, а Ви хором відповідатимете на запитання «так» чи «ні».

1. Скажіть, співає сом пісні?
2. Не грайся з відповіддю! (Ні).
3. Чи вміє плавати гусак?
4. Ну що на це ти скажеш? (Так)
5. Чи може стати у вогні вода холодним льодом? (Ні)
6. Скажи мені, червоний мак в січневу пору квітне? (Ні).
7. А крокодили на сосні свої будують гнізда? (Ні)
8. Чи може вище гір літак у вишину злетіти? (Так)
9. Узори пишні на вікні мороз малює взимку? (Так).
10. Чи правда, друже мій, що рак коли повзе, то задки? (Так)
11. Якщо не їстиме три дні верблюду ходити зможе? (Так)
12. До забіяк, чи розбишак чи є в людей повага? (Ні)
13. Чи досягають навесні пшениця й жито в полі? (Ні)
14. Коли розсердиться їжак слона він може вбити? (Ні)
15. Ріка біжить удалині, чи є у неї ноги? (Ні)
16. Росте у морі пастернак? Розповідай скоріше? (Ні)
17. А чи буває сон у сні? Чекаю відповіді? (Так).

Ведуча 1: Любі хлопчики й дівчатка!

Закінчилось наше свято!

А вам хочем побажати —

Казок багато прочитати.

От і казочці кінець. А хто слухав – молодець.

Величко С.В.

заступник директора з виховної роботи
Червонослобідський заклад загальної середньої
освіти I-III ступенів №1
Червонослобідської сільської ради,
Черкаська область, Україна

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В КОНТЕКСТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Анотація. У статті висвітлюється питання проектної діяльності як інноваційної форми виховної роботи в сучасному навчальному закладі. Акцентується увага на тому, що метод проектів дає змогу подолати бар'єр у спілкуванні, навчити дітей самостійно здобувати нові знання та застосовувати їх на практиці, критично мислити та легко орієнтуватися у просторі.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток суспільства вимагає кардинальних змін у освітній сфері. Відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року навчальний заклад має впроваджувати демократичну культуру через вироблення відповідних процедур для захисту прав дитини і формування демократичних цінностей. Стандарт Нової української школи ґрунтується на компетентнісному підході, який поєднає школу з реальним світом і тими потребами, які ставить перед людиною життя.

Мета статті. Висвітлити питання проектної діяльності як інноваційної форми виховної роботи в сучасному навчальному закладі; вказати важливу роль методу проектів у формуванні ключових компетентностей дітей та учнівської молоді.

Виклад основного матеріалу.

Виникає питання: *а чи потрібна виховна робота в умовах Нової української школи?* Так, потрібна, бо саме в таких умовах завданням виховання є створення підґрунтя, на якому може зростати людина європейського мислення, яка добре знає себе, може використовувати власний потенціал, вміє створювати ситуації успіху, розробляти й реалізовувати власний життєвий сценарій.

Як бачимо, школа ХХІ століття потребує створення виховного простору, спрямованого на виховання конкурентоспроможної особистості, котра зуміє розробляти свої життєві плани, самостійно використовувати знання для розв'язання проблем.

Школа має формувати ціннісні ставлення і судження, які служать базою для щасливого особистого життя та успішної взаємодії з суспільством. Виховний процес має виступати невід'ємною складовою усього освітнього процесу і орієнтуватися на загальнолюдські цінності, зокрема морально-етичні (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей), соціально-політичні (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довкілля, повага

до закону, солідарність, відповідальність). Нова школа буде плекати українську ідентичність.

Ідеально відповідає цій потребі **проектна діяльність як інноваційна форма виховної роботи в сучасних умовах**. Метод проєктів завжди зорієнтований на самостійну діяльність учнів: індивідуальну, парну, групову, яку діти виконують протягом певного часу. Тематика може стосуватися будь-якого питання виховного процесу. Застосування даного методу дає змогу подолати бар'єр у спілкуванні, навчити дітей самостійно здобувати нові знання та застосовувати їх на практиці.

Проект - це задум, план про образ передбачуваного; сукупність документів, необхідних для його створення. В основі методу проєктів лежить розвиток пізнавальних творчих навичок учнів, умінь самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, критично мислити.

Досвід діяльності нашого закладу переконує, що значною мірою його успішний розвиток пов'язаний з удосконаленням виховної системи через метод проєктів. Але успішним цей метод є завдяки інформатизації виховного процесу, що дає можливість створити для учнівської молоді «розширену діяльність», в якій вона діє, пізнає і спілкується, тим самим освоюючи систему соціальних зв'язків та відносин. Метод проєктів є одним із провідних засобів перетворення школи навчання на школу життя, оволодіння учнями навичками планування власної діяльності, навичками вибору способів та шляхів щодо здійснення, формування та актуалізації життєвого досвіду учнів. Формування в учнів вмінь та навичок проєктивної діяльності передбачає досягнення ними такого рівня, який би був достатній у певних комунікативних сферах.

Найбільшій популярності в нашому навчальному закладі набули проєкти патріотичного спрямування серед учнів 5-9 класів та проєкти щодо здорового способу життя серед учнів 1-4 класів.

Хочеться зупинитись на **проєкті учнів 1-2 класів «Україні – здорове покоління»**. Мета цього творчо - дослідницького проєкту, над реалізацією якого учні працювали протягом 2018-2019 навчального року, передбачала:

- формувати відповідальну позицію у ставленні до свого здоров'я;
- поглиблювати усвідомлення поняття «здоров'я»;
- розширювати знання про негативний вплив шкідливих звичок;
- розвивати бажання робити якомога більше для того, щоб бути завжди здоровим;
- розвивати самостійне, творче мислення, навички співпраці;
- сприяти вихованню інтересу до занять спортом.

До реалізації означеного проєкту долучилися педагоги, молодші школярі, представники батьківської громадськості.

На підготовчому етапі учасники проєкту провели засідання методичного об'єднання вчителів початкових класів; склали план роботи; розподілили обов'язки по класах; обговорили актуальність проєкту на засіданні батьківських зборів та внесли пропозиції щодо проведення заходів, спрямованих на популяризацію здорового способу життя.

Основний етап проєкту включав

підготовку та проведення запланованих заходів, а саме:

№ з/п	Назва заходу	Термін виконання	Відповідальні
1.	«Людина та її здоров'я» (Тематичні бесіди в 1-2 класах до Дня фізкультури і спорту)	08.09. 2018	Крутінь С.І, Шевченко Т. М., Шутенко Т. П.
2.	«Знай та будь обережний!» (Виставка малюнків, плакатів, колажів)	18.09.2018	Крутінь С.І, Шевченко Т. М., Шутенко Т. П.
2.	«Чому люди хворіють?» (класна година)	05.10. 2018	Крутінь С.І, Шевченко Т. М., Шутенко Т. П.
3.	«Шкідливі звички» (заняття – тренінг)	10.11. 2018	Соціальний педагог школи
4.	«Рух – це життя!» (тематичні виховні години в 1-2 кл)	01.12. 2018	Крутінь С.І, Шевченко Т. М., Шутенко Т. П.
5.	«Увага, старт!» (спортивні змагання)	06.12. 2018	Крутінь С.І, Шевченко Т. М., Шутенко Т. П.
6.	«Здоров'я та здоровий спосіб життя» (заняття – тренінг з основ здоров'я у 1-А, 1-Б класах)	17.01.2019	Крутінь С.І, Шевченко Т. М.
7.	«Безпека вдома» (урок – тренінг з основ здоров'я у 2-А класі)	22.01. 2019	Шутенко Т. П.
8.	«Подорож Здоров'яградом» (усний журнал)	23.02. 2019	Шутенко Т. П.
9.	«Учись навчатися» (практичне заняття у 1-А, 1-Б класах)	23.02. 2019	Крутінь С.І, Шевченко Т. М.
10.	«Зупинись та подумай!» (практичне заняття у 2-А класі)	16.03. 2019	Шутенко Т. П.
11.	«Дівчатка і хлопчики. Уміння товаришувати» (уроки – тренінги з основ здоров'я у 1-А, 1-Б класах)	16.03. 2019	Крутінь С.І, Шевченко Т. М.
12.	«Дерево роздумів» щодо правильного рішення відносно здоров'я» (виховна година у 2-А класі)	06.04. 2019	Шутенко Т. П.
13.	«Сам собі допоможи» (виховна година у 1-А, 1-Б класах)	18.04. 2019	Крутінь С.І, Шевченко Т. М.
14	«Здоров'я дитини – багатство родини! Здоров'я народу – багатство країни!» (підсумкове заняття)	11.05. 2019	Крутінь С.І, Шевченко Т. М., Шутенко Т. П.

Таким чином, у процесі реалізації проєкту учасники стали дружнішими, навчилися вільно висловлювати свою думку, підтримувати один одного, бути толерантними. Учні, вчителі активізували свою діяльність у проведенні різноманітних тренінгів, змагань та інших виховних заходів у рамках проєкту.

Широко застосовуються в нашому навчальному закладі проєкти національно-патріотичного спрямування, бо воно є невід'ємною складовою формування компетентної особистості громадянина України. Заслуговує на увагу проєкт «Роль українок у створенні та становленні держави Україна», над яким працювали учні 10 класу. Актуальність цього проєкту продиктувала сама сучасність. В ситуації, коли молоде покоління захоплюється, здебільшого, закордонними надбаннями, а їх погляди є, переважно, космополітичними, варто привернути їх увагу до визначних досягнень українців, а саме – українок, та риси характеру особистості, що сприяли їхнім здобуткам.

Метою проєкту стало:

- дослідити життєвий та творчий шлях видатних українок, визначити їх внесок у розвиток української державності, культури, науки, освіти і т. д.;
- посилити відчуття гордості за досягнення співвітчизниць для розбудови держави;
- популяризувати на прикладі видатних українок особливості виховання ціннісного ставлення до себе як цілеспрямованої, творчо мислячої особистості;
- виховувати в учнів почуття патріотизму;
- сприяти розвитку лідерських якостей учнів та навичок роботи в команді для досягнення поставленої мети;
- активізувати ініціативу лідерів учнівського самоврядування в рамках даного проєкту.

Завдання проєкту передбачали:

- проаналізувати роль українського жіноцтва у створенні та становленні держави Україна;
- поглибити знання учнів про внесок конкретних громадських, культурних, наукових діячів у розвиток різних галузей української держави;
- звернути увагу на конкретні навички та риси характеру видатних постатей, що сприяли досягненню ними поставленої мети;
- актуалізувати серед учителів та учнів ідеї головних передумов розвитку творчої активної особистості – громадянина - патріота України.

В результаті реалізації проєкту очікували:

- забезпечення у молодого покоління розвинутої національно – патріотичної свідомості, почуття гордості, збереження та шанування національної пам'яті;
- відновлення історичної пам'яті про внесок співвітчизниць у справу розбудови держави;
- підвищення мотивації молоді до наполегливої, цілеспрямованої праці у становленні власної особистості для блага незалежної держави.

Підготовчий етап реалізації проєкту передбачав:

- засідання лідерів учнівського самоврядування класу;
- обговорення актуальності проєкту;
- складання плану роботи;
- розподіл обов'язків серед лідерів;
- ознайомлення членів учнівського колективу з планом проєкту;
- створення команд.

Основний етап реалізації проєкту передбачав

підготовка та проведення запланованих заходів, а саме:

№ п/п	Назва заходу	Термін виконання	Відповідальні
1	Квест «Скажи своє слово про Україну».	Вересень	Вчитель історії, географії, бібліотекар, класний керівник

2	Дослідження життєвого та творчого шляху видатних українок. Написання рефератів.	Вересень-жовтень	Індивідуальні завдання, класний керівник
3	День українського козацтва, захисника України. Випуск стіннівок: «Вони прославили Україну». «Жінки творять історію, хоча історія запам'ятовує лише імена чоловіків». Г. Гейне	Жовтень	Прес-центр, вчитель історії
4	Міжнародний день рідної мови. Жінки - співці українського слова. Інформ-дайджест «...Бо хто за що, а ми - за незалежність. Отож нам так і важко через те». Л. Костенко	Листопад	Вчитель української мови, центр навчання та творчості
5	Прес-реліз. «Українська жінка в науці. Це зробила ВОНА.»	Грудень	Пресцентр, центр навчання та творчості, класний керівник
6	Тренінг. «Софія Русова. Раз добром нагріте серце». «Головне завдання виховання – це вироблення характеру». С. Русова	Січень	Шефський центр, психолог, класний керівник
7	Олімпійський урок. Фотоколаж про видатних спортсменок України. «Швидше, вище, далі».	Лютий	Фізорг, класний керівник, вчитель фізкультури
8	Міжнародний день театру Літературно-музична композиція «Корифеї у своїй хаті» «Я вірю в кращу будучність народу, я вірю, ні, я певна, що вільний геній цього народу створить нову вільну національну штуку, і ця штука буде стояти в глибокому органічному зв'язку з інтересами народних мас, буде допомагати їх різнобічному розвитку, їх боротьбі за кращу будучність, за красивого духовно і сильного чоловіка». М. Зацьковецька	Березень	Бібліотекар, класний керівник, вчитель мистецтва центр дозвілля
9	День пам'яток історії та культури. Віртуальна екскурсія до музею. Екскурсія до художнього музею. «Видатні мисткині». «Доля випробовує тих, хто намірився іти до великої мети, але сильних духом не спіймає ніхто, вони зі стиснутими руками вперто і сміливо ідуть до наміченої мети. І тоді доля винагороджує їх сторицею і відкриває перед ними всі таємниці дійсно прекрасного і незрівнянного мистецтва.» К. Білокур	Квітень	Вчитель мистецтва, центр навчання та творчості, пресцентр
10	Підсумкова виховна година (за таксономією Блума). Видатні співвітчизниці. Шлях до успіху.	Четвертий тиждень квітня	Учнівське самоврядування, класний керівник
11	Створення презентацій за напрацьованими матеріалами.	Квітень-травень	Лідери команд
12	День матері. Представлення- захист проєктів «Їх породила мати-Україна, Їх душі освятили небеса, Народу гордість: доленька-калина, вінець терновий і зелена краса».	Другий тиждень травня	Учнівський колектив

В ході реалізації проєкту учні навчилися добирати матеріал відповідно до заданої теми та організувати його з допомогою наставників згідно з заданим форматом. Використання індивідуальної форми на початковому етапі з подальшим об'єднанням у групи-команди вплинуло на усвідомлення значущості особистого внеску кожного учасника у спільну справу, виступило мотиваційним фактором до колективної активної діяльності.

Постановка та вирішення завдань проєкту сприяли розвитку творчих здібностей учнів та їх критичного мислення, учні стали активнішими у веденні дискусії, впевненіше обґрунтовують власну точку зору.

Висновок. Завдяки проєктам, що здійснюються сьогодні у нашому навчальному закладі, ми отримуємо результат — впевненість учнів у собі, адекватна оцінка власних сил та можливостей, вміння працювати у команді, правильно ставити мету, обирати шляхи її реалізації, досягати поставлених цілей. Саме така робота покликана виховати справжніх громадян нашої країни.

Література

1. Логвін В. Метод проєктів у контексті сучасної освіти // Завуч. – 2002. - №26. – С.4.
2. Пашковська Н.В. Шкільні освітні проєкти як складові іміджу сучасного навчального закладу // Управління школою. – 2003. - № 35. – С. 24- 25.
3. Сисоєва С.О. Особистісно-орієнтовані педагогічні технології: метод проєктів //Неперервна професійна освіта: теорія і методика: Наук.-метод. журнал. – К., 2002. – Вип.1 (5).
4. Ящук СМ. Розвиток творчого потенціалу учнів у процесі проєктно-технологічної діяльності / С.М. Ящук // Рідна школа. - 2004. -№4.- С 9-11.
5. Метод проєктів. Основні ознаки проєктної діяльності. Етапи проєкту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://informatyka179.blox.ua/2010/10/Urok-1Vstup-Metod-proektiv-Osnovni-oznaki.html>

Возна С. А.

учитель української мови і літератури

Київська середня загальноосвітня школа I-III ступенів № 201

м. Київ, Київська обл., Україна

ПРОФОРІЄНТАЦІЙНИЙ ТРЕНІНГ «Я ОБИРАЮ ПРОФЕСІЮ МАЙБУТНЬОГО»

Мета:

- ознайомити учнів із типами професій, із професіями майбутнього;
- розширити знання учнів про професії у світі;
- розвивати вміння та навички сучасної людини;
- виховувати пошану до будь-якої професії.

Форма роботи: тренінг

Клас: 9-11

Обладнання: презентація Sway Sway
(<https://sway.com/YDPH1c9PAGyWDyat?ref=Link>), плакати, роздатковий матеріал, гаджети учнів.

Хід заняття

Учитель

Доброго дня! Я рада вітати усіх на сьогоднішньому занятті. І ключова тема нашої розмови – це професія. Адже надзвичайно важливо обрати професію, яка буде до душі. Недаремно кажуть, що неймовірно пощастило тій людині, яка на роботі займається улюбленою справою та ще й отримує за це гроші. Саме цю філософію проповідував Г.Сковорода, він писав про «сродність праці». Хто з вас скаже, в чому полягає «сродна праця»?

(відповіді учнів)

Поняття «сродної» праці увів у обіг видатний український філософ та поет Григорій Сковорода. Воно означає працю, до якої у людини є хист та покликання, яка робить її щасливою.

Учитель

І сьогодні ми поговоримо яку професію краще обрати, яких помилок уникнути при виборі професії, щоб в результаті займатися улюбленою справою і від цього бути щасливою людиною.

Вправа «Дерево пошуків»

На дошці висить на плакаті дерево. Перед учнями на партах є два види карток: квіти і фрукти. Кожен по черзі беру одну з карток (або квітку – якщо ще

не визначився із професією, або фрукт – якщо уже визначився із професією). Таким чином на початку заняття можна побачити загальну картину готовності учнів та самоусвідомлення життєвого вибору.

Учитель

Як підказує нам наше дерево, половина учнів уже визначились із майбутньою професією, а половина ні. Я сподіваюсь, наше заняття допоможе вам зробити правильний вибір і в кінці на нашому дереві буде більше фруктів ніж квітів.

«Я мрію/мріяв (ла) стати...»

А перед тим, як ми продовжимо далі нашу розмову, напишіть будь ласка на листочках хто ким хоче стати: лікарем ,програмістом, космонавтом і т.д. Хто не визначився, то може написати ту професію, про яку мріяв з дитинства або просто у дитинстві. Напишіть і листочки ці просто відкладіть на край парти. До них ми повернемося пізніше.

Вправа «Мозковий штурм»

А зараз зверніть увагу на слова, що перед вами на дошці. Хто може пояснити їхні значення і сказати – вони однакові, близькі чи різні між собою за значенням.

ПРОФЕСІЯ СПЕЦІАЛЬНІСТЬ ПОСАДА

(Учні відповідають)

Професія — це певний вид праці. У кожній професії є свої різновиди праці, які називають **спеціальностями** (*Учитель (професія) фізики (спеціальність), Лікар (професія) хірург (спеціальність) пластичний (спеціалізація).*

Посада – це службове становище, пов'язане з виконанням обов'язків у який-небудь установі на підприємстві або закладах. Цей службовий обов'язок може виконувати людина, що володіє будь-якою спеціальністю, але відповідає певним вимогам (*директором може бути і вчитель інформатики, і вчитель музики).*

Слово учителя

У Міжнародній стандартній класифікації професій зазначено **5113 професій та спеціальностей.**

*Поміркуйте

Президент - посада, спеціальність чи професія??

Президент – це державна посада, на яку в Україні обирають шляхом таємного голосування строком на п'ять років.

Відеохвилинка

«Незвичайні професії світу»

https://www.youtube.com/watch?v=3k2qi_UtCCk

Як бачте, тут немає звичних «юрист», «економіст» тощо.

Вправа «Ранжування професій»

Зараз учні діляться на 4 групи. У кожній групі буде завдання – написати професії свого блоку:

«Професії, які потрібні завжди»

«Професії-пенсіонери»

«Престижні професії»

«Професії майбутнього».

Час виконання – 5 хвилин. Потім представник кожної команди має пояснити чому саме ці професії віднесли до тієї чи іншої групи.

Вправа «Ділова зустріч»

У кожного учня лежить на парті аркуш чистого паперу. Учень малює там коло. Коло ділить на 12 секторів. Нумерує кожен сектор (відповідно 1,2..12). І у кожному секторі розміщує одне прізвище однокласника – відповідно 1 сектор – 1 прізвище.

За командою ведучого/учителя, учні йдуть на ділову зустріч – якщо звучить цифра 2, то кожен іде до тієї людини, яка під цифрою 2 і за певний час (1-2 хв) вони мають встигнути обговорити ту тему, яку дасть ведучий.

Теми для обговорення:

- ❖ Актуальні професії в Україні.
- ❖ Якими навичками має володіти спеціаліст.
- ❖ Що потрібно для кар'єрного росту.
- ❖ Що ви зробили ,якби виграли 1 000 000 грн.
- ❖ Ким ви себе бачите через 5 років?
- ❖ Ваше хобі.
- ❖ Найкращий день у вашому житті.
- ❖ Від чого отримуєте найбільше задоволення.
- ❖ Які професії ваших батьків?
- ❖ Ваш кумир.
- ❖ Щоб отримати хорошу посаду, необхідно...
- ❖ Вільна тема.

Обговорення:

- Що найбільше запам'яталося?
- Що здивувало?
- Що вдалося легко?
- Із чим виникли труднощі?

Учитель

-А як ви думаєте, що необхідно перш за все молодій людині, щоб здобути професію?

- А якими навичками має володіти спеціаліст у XXI ст?

Вправа «Піраміда навичок»

Учні ділять на групи

У кожної групи є умовні піраміди професії. І стікери з навичками XXI ст. Кожна група має розмістити навички на піраміді так: від основи піраміди до вершини – від найважливіших навичок до другорядних.

На завдання виділяється 3 хв. Потім кожна команда має пояснити чому саме так вони розмістили навички.

Учитель

Скажіть, а як ви думаєте: що таке ринок праці? Чи можна ототожнити з ринком товарів?

(відповіді учнів)

Ринок праці — це система суспільних відносин, пов'язаних з купівлею і продажем трудових послуг працівників (послуг праці).

У класичному розумінні ринок праці — це сфера формування попиту і пропозиції на робочу силу.

Тобто, так само як є попит на певний товар – продукти, житло... так є й попит на робочу силу певної професії зі сторони роботодавців.

І коли абітурієнт роздумує куди вступати навчатись, на яку спеціальність, варто брати до уваги, які професії наберуть високого попиту праці якраз через 5 років. Адже потім виникне питання й часто проблема працевлаштування.

У атласі нових професій зазначено: «То які ж **тенденції** визначають майбутнє роботи, про які зміни ми можемо говорити з упевненістю?

- **Глобалізація**
- **Зростання конкуренції в економіці**
- **Автоматизація**
- **Інтенсивне використання програмованих пристроїв**
- **Зростання складності систем управління**
- **Зростання вимог до екологічності**

(*детальніше про ці тенденції можна прочитати в атласі нових професій за посиланням нижче»

Учитель

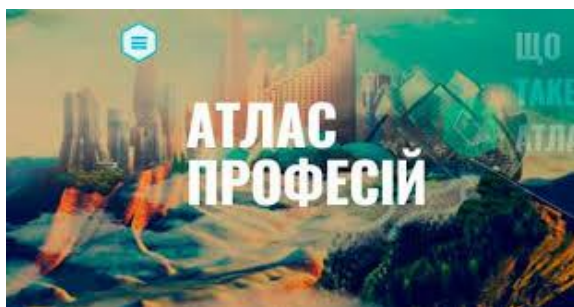
Як бачте, ці тенденції розвитку ринку праці варто брати до уваги. А також атлас професій дає змогу проаналізувати професії сучасні, професії майбутнього, а також професії-пенсіонери. От ми заодно і перевіримо результати вашої індивідуальної роботи протягом заняття.

Робота з атласом професій

Учитель

Зараз за допомогою своїх гаджетів перейдіть за посиланням (посиланням можна вивести на екран, можна зробити розсилку на ел.пошту учням або генерувати код QR).

Атлас нових професій : <http://profatlas.com.ua/>

Атлас

Головна Галузі й професії

Саме цей розділ дозволить нам ознайомитися із сучасними професіями та професіями, які з'являться після 2020 року та розглянемо навички, якими має володіти, людина.

Але перед цим, давайте проаналізуємо відповіді ваші на початку заняття. Поверніться до листочків, де ви написали обрану вами професію у майбутньому. А тепер спробуємо знайти її в атласі.

Проаналізуйте:

- ☉ Чи актуальна ще досі ця професія?
- ☉ Чи буде актуально в майбутньому?
- ☉ Які професійні навички ви маєте здобути, щоб отримати цю професію?

(обговорення)

А тепер поверніться до результатів групової роботи у вправі «*Ранжування професій*». Звірте свої результати із атласом професій. Чи збігаються ваші відповіді? Що відрізняється? Які ж професії майбутнього з'являться? Чи змогли б вони вас зацікавити?

(Обговорення)

Якщо ви помітили, біля кожної професії є певні значки, які вказують на *надпрофесійні навички та вміння*, якими повинен володіти працівник, а також на тренди на ринку праці.

☉ Ви склали свою *піраміду навичок* – подивіться – чи зустрічаються ці навички серед професій майбутнього?

☉ Які б навички та вміння ви додали б з атласу до своєї піраміди?

☉ Які навички повторюються найчастіше?

(Обговорення)

Як ви помітили, у атласі також є такий пункт як **тренд на ринку праці**. Як ви розумієте це слово? Що воно означає у вузькому значення на ринку праці?

Тренд – це загальна тенденція.

Тренди в атласі – це соціальні та технологічні процеси, що впливають на зміну навколишнього світу.

Деякі з трендів:

- + Глобалізація, академічна мобільність
- + Кваліфікація, а не диплом
- + Соціальні мережі як стиль життя
- + Один фахівець працює в кількох компаніях віддалено
- + Інформаційні війни та медіаграмотність
- + Віртуальна / доповнена реальність
- + Інтернет речей
- + Великі дані

Завдання для учнів

Визначте основні тренди професій за допомогою атласу (обговорення)

Вправа «Чи стане робот вашим босом»

Діти, а хочете погадати на майбутнє? Давайте зробимо це разом. Оберіть собі професію (чи ту, що раніше, чи нову з атласу). Обрали? Тепер перейдіть за посиланням: <http://www.willrobotbemyboss.com/>

Введіть назву вашої професії англійською мовою (сервіс англomовний) і ви побачите прогнози щодо її майбутнього: оплати, автоматизованості і можливості того, що її людей цієї професії замінять роботи у відсотковому співвідношенні.

Підведення підсумків

Учитель

➤ Скажіть, чи змінився ваш вибір професії протягом заняття? Що вплинуло на це?

➤ Чи з'явилися думки щодо майбутньої професії у тих, хто вішав квіти на дерево?

➤ Що нового ви дізналися сьогодні для себе?

Вправа «Валіза в дорогу»

На дошці прикріплена валіза, намальована на ватмані. Учитель пропонує учням заповнити цю валізу речами (навичками та вміннями), які на їх погляд допоможуть досягти успіхів у житті та кар'єрі.

Відповіді записуються на стікерах і прикріплюються до валізи.

Учитель

На кінець заняття, я хочу вам дати пам'ятки про те як не помилитися при виборі майбутньої професії.

ТОП-6 порад для абітурієнтів

Як не помилитися із вибором майбутньої професії?

- 1** **Визначтеся з вибором професії заздалегідь.** По-просіть знайомих чи родичів, які працюють за фахом, про який ви мрієте, розповісти або показати, що саме і як вони роблять. Відвідайте дні відкритих дверей у навчальних закладах, які вас цікавлять.
- 2** **Не орієнтуйтеся лише на її престижність.** Юристи, банкіри, економісти, дійсно, залишаються лідерами серед престижних професій, але ринок праці ними вже давно перенасичений. У перспективі ви можете залишитись з гарним дипломом, але взагалі без роботи.
- 3** **Не думайте, що ті люди, які отримали престижну професію, але нині сидять без роботи, просто невдахи, а з вами буде по-іншому.** З кожним роком роботодавці стають все більш вибагливими, і на ринку праці виживе лише той, хто, крім звичайного вузівського диплому, має ще безліч навичок, знань та умінь.
- 4** **Не відвертайтеся від «непрестижних» професій, дотримуючись стереотипу про них, як про «чорну» і низькооплачувану роботу.** Представники робітничих професій сьогодні дуже затребувані. Відповідно й зарплатня у хороших спеціалістів у цій сфері часто вища, ніж у людей «престижних» професій.
- 5** **Продивляйтеся оголошення роботодавців.** Вони допоможуть вам зрозуміти, чи потрібна на ринку праці та чи інша спеціальність.
- 6** **Якщо не уявляєте, яку спеціальність обрати – зверніться до фахівців.** Центри зайнятості допоможуть визначитися з вибором майбутньої спеціальності, враховуючи ваші потреби і здібності. Також можна пройти онлайн-тестування на офіційному порталі Державної служби зайнятості: <http://profi.dcz.gov.ua>

<https://shpalta.media>

©Медіаплатформа "Шпальта", 2018

Учитель

Народна мудрість говорить: щасливий той, хто з радістю йде на роботу і з радістю повертається додому. Вибір професії -справа нелегка й робиться це не за один день. Сьогодні ми лише почали нашу подорож світом професій. І як ви пам'ятаєте їх існує тисячі. Ви ж повинні обрати свою, щоб ваша робота в майбутньому приносила вам задоволення моральне й матеріальне. А також ви тепер повинні звернути уваги які навички і вміння вам у собі треба розвивати на шляху до омріяної професії.

Домашнє завдання

Із атласу професій обрати 1 або 2 професії, які вам імпонують, зробити аналіз, прогноз щодо її майбутнього, створити презентацію (відеопрезентацію своєї професії) і наступного разу кожен буде проводити захист професії майбутнього і план шляху саморозвитку на шляху до неї.

Література

1. Академічний тлумачний словник української мови// Режим доступу: <http://sum.in.ua/>
2. Атлас нових професій// Режим доступу: <http://profatlas.com.ua/>
3. Знайомство з професіями// Режим доступу: <http://mycareer.org.ua/meet-profesions>
4. Каталог професій// Режим доступу: <https://www.education.ua/ua/professions/>

5. «Незвичайні професії»// Режим доступу:
https://www.youtube.com/watch?v=3k2qi_UtCCk

6. Соціальні тренди найближчого майбутнього // Режим доступу:
<https://uainfo.org/blognews/1484648811-sotsialni-trendi-nayblizhchogo-maybutnogo.html>

7. Чи стане робот вашим босом?// Режим доступу:
<http://www.willrobotbemyboss.com/>

Жадан Л. М.

вчитель математики

комунального закладу «Новомиколаївський ліцей

Шевченківської районної ради Харківської області»,

с. Новомиколаївка Шевченківський район Харківська область, Україна

ВИХОВАННЯ УЧНІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Учневі не треба в кожному дану мить знати,
що вчитель його виховує.

В.О.Сухомлинський

Досягнення нової якості навчання та виховання, його спрямованість на розвиток творчої особистості дитини залежить від актуалізації змісту освітнього процесу, освоєння нових форм роботи. Великі можливості для творчої самореалізації учнів відкриваються на уроці. Але постановка та реалізація виховної мети уроку обов'язково повинна здійснюватися в єдності з навчальною та розвивальною метою. Вона повинна охоплювати всі основні сторони виховання учнів: моральне, трудове, економічне, екологічне, естетичне, патріотичне, розумове, формування світогляду учнів.

Розумове виховання - один з основних компонентів виховного аспекту уроку. Василь Сухомлинський вважав, що найважливішим засобом розумового виховання є навчання, у процесі якого відбувається розумовий розвиток і я повністю з ним погоджуюсь.

Навчання - це та сфера діяльності учнів, у якій найбільш повною мірою здійснюється розумовий розвиток дитини. Тому метою розумового виховання є формування творчих здібностей учнів і світогляду. За В.Сухомлинським, розумове виховання — це "надбання знань і формування наукового світогляду, розвиток пізнавальних і творчих здібностей, вироблення культури розумової праці, виховання інтересу й потреби в розумовій діяльності, у постійному збагаченні науковими знаннями, у застосуванні їх на практиці".[7]

Прагнучи досягти виховної мети уроку, ми звертаємо увагу на розвиток мислення учнів, уміння пояснювати сутність явищ і використовувати їх у практичній діяльності; розвиток і формування дослідницьких умінь (спостереження, аналіз, синтез, узагальнення, проектування, прогнозування, моделювання тощо); розвиток допитливості, потреби в певних знаннях;

формування в учнів уміння активно сприймати світ.

Розумове виховання спрямоване на розвиток здібностей учнів, зокрема таких рис особистості: спостережливість, допитливість, дисциплінованість. Крім того, воно веде до збільшення місткості, гнучкості та самостійності розуму, забезпечення системності знань, набуття знань і вмінь ними користуватись у практичній діяльності;

Отже, розумове виховання учнів як компонент виховного аспекту уроку має досить велике значення.

Як відомо, більшу частину свого часу дитина проводить у школі. Навчальна діяльність учителя і учня значною мірою зосереджується на уроці, під час якого переважно і відбувається шкільне виховання. Урок - це невід'ємна частина освітнього процесу, яка залишається однією з основних форм організації навчання. Він має викликати в дітей щирий інтерес, справжню захопленість, формувати їх творчу свідомість. Урок має унікальні можливості впливати на становлення багатьох якостей особистості учня та формування ціннісного ставлення до оточуючого світу.

Економічне виховання - формування економічного усвідомленого ставлення до природнього середовища, праці; виховання бережливого ставлення до матеріальних і духовних цінностей, вироблених людством, до шкільного майна, одягу, підручників та інших приладів навчання; вміння зіставляти особисті потреби з економічними можливостями їх задоволення; раціональна організація бюджету, часу; бережливе ставлення до власності; виховання в учнів економічного мислення, інтересу до економічних знань; тощо.

Не викликає сумнівів, що і дорослим громадянам, і молодому поколінню необхідні інші соціально-економічні знання і навички, образ поведінки і цінності, притаманні новим суспільним відносинам. Відповідно до потреб часу слід активно розвивати економічні знання. Сьогодні педагогічна наука повинна бути спрямована на пошук нових принципів і критеріїв вибору змісту освіти, нових технологій, які ведуть до високої теоретичної та практичної підготовки учня та орієнтовані на розвиток конкурентоспроможної особистості.

Одним з головних виховних завдань, що постають перед учителем - подолання сухості і формальності у викладанні математики. Головний шлях вирішення цього завдання - всебічне зміцнення зв'язку навчання з життям, з практикою. А цей зв'язок здійснюється насамперед через зміст завдань, як поміщених в підручниках, так і тих, які складають вчитель і учні самостійно.

На уроках математики важливо використовувати задачі, пов'язані з життям школи, села, району. Крім того, сьогодні, коли ринкові відносини набувають все більших обертів, нам також слід адаптувати учнів до розв'язання фінансових проблем реального життя.

Екологічне виховання включає в себе виховання розуміння цінності природи як першоджерела матеріальних і духовних сил суспільства і кожної людини, відповідальне ставлення до природи рідного краю, тощо.

Роль математики в екологічному вихованні полягає в тому, що методом доцільно дібраних задач, можна навчити учнів розуміти окремі екологічні

поняття, прищепити навички раціонального використання природних ресурсів, розкрити роль математики у пізнанні найбільш загальних і фундаментальних законів природи, створити базу для формування наукового світогляду. на уроках математики необхідно формувати систему задач, яка розкриває питання: споживання води, використання води в Україні, значення рослин у житті людини, скорочення лісових ресурсів та його наслідки, значення тварин у природі та в житті людини.

Для цього екологічне виховання учнів на уроках математики потрібно здійснювати в таких напрямках : розкриття математичних закономірностей природи через вступні бесіди вчителя або повідомлень учнів відповідно до теми уроку; з'ясування ролі математики в розв'язуванні екологічних проблем; складання графіків і діаграм, які ілюструють функціональні залежності результатів впливу людської діяльності на природу; аналізу прикладів економного та ефективного використання природних ресурсів; розкриття математичних закономірностей певних явищ природи; виховання екологічного розуміння та екологічної культури, відповідальності за стан навколишнього середовища; розв'язання задач з метою розуміння окремих екологічних понять, обробка статистичного матеріалу.

Отже, формування ціннісного ставлення у школярів виявляється у трьох сферах: раціональній (знання), емоційній (емоції, почуття) та діяльнісній (дія, вчинок). Будь-який педагогічний вплив, будь-яка форма діяльності будуть ефективними лише тоді, коли впливатимуть відразу на три сфери ставлення, а результатом виховання стане трьохканальна сфера: я - знаю, я - відчуваю, я – дію. [2] Технологія аналізу уроку передбачає і аналіз виховного аспекту уроку як його органічної складової. Тому вчителю необхідно приділяти увагу педагогічній доцільності постановки виховної мети уроку з урахуванням можливостей змісту навчального матеріалу, вікових та індивідуальних особливостей учнів, рівня їх вихованості.

Інколи у вчителів, особливо молодих спеціалістів, виникають труднощі з постановкою виховної мети уроку. Пропоную декілька формулювань:

- Виховувати загальнолюдські цінності: національну свідомість, повагу до національної культури України, уявлення про математику як невід'ємну складову загальнолюдської культури.
- Виховувати розуміння ролі математики в житті, розуміння важливості математичних знань.
- Виховувати інтерес до вивчення математики, потяг до наукової творчості.
- Виховувати позитивні риси особистості: чесність і правдивість, наполегливість і силу волі, культуру думки і поведінки, відповідальність за доручену справу.
- Виховувати патріотичну свідомість шляхом ознайомлення учнів з історією та природою рідного краю.

- Формувати патріотичну свідомість шляхом ознайомлення учнів з іменами та біографіями видатних учених, зокрема видатними українськими математиками.
- Виховувати естетичну, правову, патріотичну, екологічну культуру, здоровий спосіб життя.
- Виховувати почуття краси: естетикою креслень, малюнків, схем; елементами математики в естетиці природи (симетрія, періодичність).
- Виховувати дисципліну, звичку до систематичної розумової праці.
- Виховувати зібраність, самовладання, уміння працювати в колективі.
- Виховувати позитивні риси особистості, почуття патріотизму та любові до рідного краю, екологічну культуру, відповідальне ставлення до навколишнього середовища.
- Виховувати наполегливість в роботі, культуру думки і поведінки, відповідальність за доручену справу, ініціативу, культуру роботи в групі, потяг до наукової творчості.
- Виховувати вміння самостійно аналізувати проблему і знаходити її розв'язок, економічну культуру.

Література

1. Аналіз уроку / упоряд. Н. Мурашко. - К.: Шк. світ, 2008. -(Бібліотека «Шкільного світу»).
2. Бех І. Д. Виховання особистості: сходження до духовності: [наук, видання] / І. Д. Бех. - К.: Либідь, 2006.
3. Бех І. Д. 100 ключів виховного успіху: наук.-метод. посібник / І.Д. Бех // Шкільний світ. - 2009. - червень (№ 21-23).
4. Козира В.М. Технологія уроку з математики: Посібник для вчителя.- Тернопіль: Астон, 2002.
5. Компетентнісний підхід в освіті: методичні рекомендації керівним педагогічним кадрам для проведення науково-практичних семінарів з питань впровадження компетентнісного підходу в практику роботи ЗНЗ. Харків: ХОНМІБО, 2005.
6. Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів: методичні рекомендації до впровадження в загальноосвітніх навчальних закладах. - Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2012.
7. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в п'яти томах. К.: Рад. школа,- Т.4.

Жукова О.Є.

вчитель мистецтва, вихователь
Комунальний заклад «Мелітопольський
ліцей-інтернат II - III ступеня» ЗОР
м. Мелітополь, Запорізька область, Україна

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ДО НАВКОЛИШНЬОЇ ДІЙСНОСТІ В КОНТЕКСТІ ПОШУКУ ТА ЗДОБУТКІВ МЕЛІТОПОЛЬСЬКОГО ЛІЦЕЮ-ІНТЕРНАТУ

Мелітопольський ліцей-інтернат покликаний бути закладом «для особистості учня і вчителя, де духовно збагачується кожен учасник навчально-виховного процесу, де формується громадянська зрілість і особиста відповідальність за свій вклад у національно-культурне відродження України, у розбудову держави» [3]. Сьогодні виховний процес в ліцей-інтернаті має реальні підтвердження досягнень учнівсько-педагогічного колективу у багатьох напрямках виховної роботи.

Мета виховної роботи ліцею-інтернату - виховання високоосвіченої, соціально-активної й національно свідомої особистості, якій притаманні глибока громадянська відповідальність, високі духовні цінності, патріотичні почуття, яка є носієм кращих досягнень національної та світової культури, здатна до самоосвіти і самовдосконалення.

В сучасних умовах пріоритетним продовжує бути національно-патріотичне виховання учнів. Особливої уваги заслуговує *волонтерська робота*. Учні ліцею-інтернату взяли участь у таких всеукраїнських акціях: «Лист пораненому», «Хвиля доброти», а також в акціях, що започатковувались мелітопольською групою «Патріот» та за ініціативи вчителів нашого навчального закладу. Колектив учителів поставив за мету те, що незалежно від національності та регіону проживання, учні мають ідентифікувати себе з Україною, прагнути жити в Україні, розуміти необхідність дотримуватись конституційних та правових норм, володіти державною мовою.

Велике значення у національно-патріотичному вихованні належить сім'ї. Розуміючи це, колектив вчителів ліцею-інтернату активно залучає батьків учнів до проведення заходів патріотичного спрямування. Наприклад, класний колектив 8-Б класу разом з батьками побували в заповіднику «Кам'яна Могила», на якому провели ряд екскурсій, вікторину та разом з батьками приготували смачні українські страви. Такий розважально-пізнавальний позакласний захід сприяв згуртуванню батьківсько-учнівського колективу. Яскравим є родинне свято «Ми – єдина і дружна родина», під час якого демонструються найкращі сімейні якості – дружба, взаємодопомога, порозуміння. Для учнів школи це свято є добрим прикладом дружніх взаємовідносин у родині та злагоджених стосунків, чого бракує сьогодні сучасним молодим сім'ям.

Розуміючи, що основними способами використання потенціалу дітей у вихованні є проведення з вищими навчальними закладами патріотичних заходів, на базі агробіологічної станції МДПУ ім. Б. Хмельницького було проведено уже традиційну спільну зі студентами спортивно-патріотичну гру «Козацькому роду нема переводу!». Спілкування учнів школи зі студентами позитивно впливають на навчання ліцеїстів, стимулюють їх до подальшого глибокого вивчення навчальних предметів, адже під час вікторин та конкурсів студенти показують кращі результати.

Реалії сьогодення визначили пріоритетні завдання **військово-патріотичного виховання** учнів ліцею. Актуальними є уроки мужності, зустріч з учасниками бойових дій на сході країни – випускниками ліцею Петром Барковим, Білаком Марселем, батьками наших учнів - військовослужбовцями та волонтерами, написання листів у рамках всеукраїнської акції «Лист пораненому». Особливу увагу при проведенні національних свят та пам'ятних дат, зокрема Дня захисника України, Дня гідності і свободи, Дня Збройних Сил України. Дня Соборності, вчителі приділяють використанню методичних матеріалів Міністерства освіти і науки України. У травні цього року випускники школи відгукнулись на заклик ініціативної групи Січового колегіуму про перерахування коштів, зібраних для проведення випускного вечора, пораненим бійцям АТО. Наприкінці травня кошти були вручені особисто пораненому бійцю із селища Мирне Мелітопольського району. Протягом навчального року неодноразово збирались продукти харчування, теплий одяг, медикаменти, листівки та малюнки для учасників АТО. На класних годинах багато часу було присвячено спілкуванню з учасниками АТО – батьками наших учнів – Малєвим Г. та Глебовим О. До дня Збройних Сил України в актовому залі МДПУ ім. Б. Хмельницького було проведено святкове вітання військовослужбовців за участю учнів ліцею та студентів університету. До свята Великодня традиційно бійцям було відправлено писанки, вітальні листівки.

Учні школи систематично відвідують **краєзнавчий музей**, де проводяться виставки матеріалів про участь наших земляків в антитерористичній операції. В жовтні проводиться ряд заходів, присвячених річниці визволення Мелітополя від німецько-фашистських загарбників, серед яких і традиційний похід на перегляд реконструкції подій Другої світової війни - бою на лінії оборони «Вотан» під селом Мордвинівка Мелітопольського району. Меморіальний комплекс загиблим воїнам Другої світової війни у селі Чапаївка учні відвідують напередодні Дня Перемоги. Також організують привітання ветеранів та концерти. Такі заходи виховують у молоді шанобливе ставлення до старшого покоління, повагу до них, зароджують паростки історичної пам'яті.

До всіх тематичних свят готуються тематичні лінійки, які стали традицією в школі та користуються великим інтересом з боку учнів та учителів, класні газети, плакати: до річниці виводу радянських військ з ДРА, до дня визволення Мелітополя від німецько-фашистських загарбників, до звільнення України від німецько-фашистських загарбників, до Дня космонавтики та інші. Також в

ліцейській бібліотеці організовуються відповідні тематичні виставки до вищеназваних свят.

Протягом року особливу увагу було приділено **вихованню ціннісного ставлення учнів до природи**: діти взяли участь в обласному конкурсі дитячих малюнків «Наша мрія – вода чиста, земля красива», в екотурах, проведено бесіди до Дня захисту малих річок та Дня моря в Україні, участь в конкурсі «Чиста Україна – чиста земля», акції «Турбота про птахів», участь у конкурсі «Замість ялинки – зимовий букет», виставці «SOS – вернісаж». Безумовно, участь в цих заходах сприяла кращому усвідомленню того, що людина – частина природи і вона має піклуватися про її стан.

Щороку до Дня пам'яті чорнобильської трагедії учні ліцею готують плакати, реферати, проводяться тематичні уроки, години спілкування. Все це сприяє усвідомленню того, що наша планета потребує шанобливого відношення до себе, а за людські помилки дуже дорогою ціною платять нащадки.

У кожному кабінеті ліцею є куточок державної символіки, де учні мають можливість ознайомитися, вивчити та знати історію походження та значення державних символів України. З метою залучення учнів до **вивчення українських звичаїв та традицій** до плану виховної роботи ліцею було включено Фестиваль української культури. Яскраві вишиванки, власноруч виготовлені дівочі вінки та вишиті рушники, мелодійні українські пісні, запальні танці, дотепні гуморески стали безперечним проявом неповторної української культури. Фестиваль має великий виховний вплив на учнів, долучає підростаюче покоління до джерел духовності свого народу та збагачує їх знання про культуру предків.

11 жовтня 2019 року, напередодні свята Дня захисника України, вперше відбулася урочиста **посвята в джури учнів ліцею**. Отаман запорізького війська Низового Лисенко І. А. та бійці відокремленого підрозділу особисто привітали джурів ліцею. Протягом навчального року джури стали учасниками багатьох пізнавально-виховних заходів: тренувань та змагань зі скелелазіння на базі МДПУ ім. Б. Хмельницького; зустрічі з Тарасом Васильовичем Чухлібом - українським істориком, доктором історичних наук, директором Науково-дослідного інституту козацтва; екскурсій рідним містом; годин спілкування з настоятелем монастиря Сави Освященного, на яких йшла мова про важливу роль православної віри в повсякденному житті козаків; участі у змаганнях «Козачата»; знайомством зі зразками військової зброї на території військової частини № 0580 міста Мелітополя; годин спілкування за участю учасників АТО, знайомством з неодмінним атрибутом козацького життя – конем, луком та стрілами на території агробіологічного комплексу МДПУ ім. Б. Хмельницького, під час якого випускник нашого ліцею, а нині студент географічного факультету Молодиченко Микита демонстрував вміння влучно стріляти з лука та вправно їздити верхи, а учениця 10-Б класу Молчанова Анастасія приготувала цікаву розповідь про стосунки людей з кіньми, особливості життя та поведінки коней. Безперечно, усі заходи справили велике враження на учнів та мали величезну роль у вихованні підростаючого покоління любові до землі предків, відчуття причетності до козацького роду. Свято «Козацькі розваги» стало квінтесенцією усієї виховної

роботи, адже поєднало собі усі навички, знання, вміння, здобуті учнями протягом навчального року. Воно стало добрим шаблоном для підготовки учнів до участі у фізкультурно-патріотичному Фестивалі школярів міста «Козацький гарт».

На сучасному етапі учням надано більше прав і повноважень, існують широкі можливості для самореалізації кожного; вони здобувають управлінські вміння, навчаються жити в демократичному суспільстві. Сучасному випускникові потрібний не абсолютний багаж знань, а вміння їх здобувати, аналізувати та застосовувати в конкретній ситуації, тому національно-патріотичне виховання в Мелітопольському ліцеї-інтернаті є засобом формування цілісного ставлення особистості до суспільства, держави, культури, історії, природи і, звичайно, до себе.

Література

1. Гавриш Н.П. Національне виховання учнівської молоді. – К.: Шк. світ, 2011.
2. Кацинська Л. Л. Виховний процес у сучасній школі. – Рівне, 1997.
3. Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641 «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах. – Освіта.УА.

Ільїна Т. В.

вчитель біології, екології, основ здоров'я
*Новотроїцька загальноосвітня школа I-III ступенів №1
смт Новотроїцьке, Херсонська область, Україна*

ВИХОВНА СИСТЕМА ШКОЛИ ЯК ОПТИМАЛЬНИЙ ПРОСТІР ДЛЯ РОЗВИТКУ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Актуальність створення виховних систем навчальних закладів пов'язана з тим, що однією з головних умов успішного виховання сучасного громадянина України є системний характер виховного процесу, тобто створення шкільних виховних систем. Дослідження цієї теми є важливою в контексті виховних освітніх технологій.

Компетентнісний підхід визнаний базовою ідеєю реформування освіти в країнах Європейського Союзу й розглядається як стрижнева конструктивна ідея неперервної освіти. Відповідно до вимог суспільства зміст освіти доцільно переорієнтувати на набуття життєвих компетентностей і на створення ефективних механізмів їх запровадження, оскільки, на думку О. Овчарук, саме компетентності є тими індикаторами, які дають змогу визначити готовність учня до життя, подальшого розвитку та активної участі в суспільній діяльності [5].

Як зазначено в Державному стандарті базової й повної середньої освіти, ключові (життєві) компетентності мають реалізовуватися в кожній освітній галузі,

а рівень їх сформованості має слугувати результатом навчального процесу. Усі ці обставини зумовлюють потребу в оволодінні життєвими компетентностями, які дають можливість реалізувати в житті творчий, пізнавальний, духовно-моральний, комунікативний і естетичний потенціал.

Шлях України у щасливе майбутнє пролягає через виховання. Виховання в житті людей – первинне і головне, усе інше – його наслідки. Виховний простір є багатомірним і багаторівневим утворенням, якому притаманні компактність (сила виховного впливу) і простір (розміри). Виховний простір забезпечує більш високий ступінь координування взаємодії людини з соціокультурним і природним оточенням.

Відправним у необхідності створення виховних систем і єдиного виховного простору є сформульоване в теорії виховання положення про те, що людина – це продукт об'єктивних умов життя й виховання, тобто про існування найбільш узагальнених чинників її соціального становлення й розвитку.

Кожний вихованець реагує на виховну дію по-своєму, тобто на різних вихованців один і той же вплив може справити різне враження і призвести до різних результатів. Реакція вихованця на виховний вплив залежить від ряду умов: від особливостей і якостей особистості, від потреб і прагнень, які у нього на даний час актуалізовані, які в нього сформувались, від людини, яка організовує цей вплив, від емоційного стану, у якому знаходиться вихованець.

Головне завдання сьогоденної практики – створення виховного простору. Виховний простір – це не тільки середовище, а й духовний простір учня і педагога, це простір культури, що впливає на розвиток особистості. У ньому має бути представлений весь спектр цінностей культури і культурних форм життя. Це простір соціальних, культурних, життєвих виборів особистості, котра самореалізується в різних виховних середовищах (академічне середовище, середовище творчих майстерень тощо).

Основні вимоги до створення виховного простору:

відкритість до соціуму, діяти у співпраці з сім'єю, громадськістю;

психологізація як здатність враховувати у комплексі всі зовнішні й внутрішні впливи на дитину ;

залучення дітей до розв'язання суспільно значущих й особистісних життєвих проблем, формувати досвід громадянської поведінки;

спонукання школярів до самостійного розв'язання власних життєвих проблем у нестабільному суспільстві;

життєтворчість як здатність забезпечити дитині можливість облаштувати власне життя, творити колективні та міжособистісні взаємини;

педагогічна культура вчителів і вихователів, невід'ємними особливостями якої є інтелігентність, толерантність, розуміння, здатність до взаємодії;

педагогічний захист й підтримка дітей у розв'язанні їхніх життєвих проблем та в індивідуальному саморозвитку, забезпечення їхньої особистісної недоторканності та безпеки;

самореалізація людини в особистісній, професійній та соціальній сферах її життєдіяльності.

Важливу роль у формуванні життєво компетентної особистості відіграє діяльність. Адже через безпосереднє включення у діяльність в дитини формуються необхідні життєві цінності, духовна культура, виробляється потреба та вміння брати активну участь у суспільному житті, вдосконалюються комунікативні навички

Виховна діяльність у класі здійснюється в урочний та позаурочний час та реалізується через такі види: навчально-пізнавальна, ціннісно-орієнтовна, художньо-естетична, спортивно-оздоровча, соціально значуща (трудова, екологічна, благодійна).

Виховна ефективність будь-якої діяльності залежить від урахування вікових особливостей школярів та рівнів вихованості учнів і розвитку дитячого колективу, від чергування і дозування видів діяльності.

Аналіз останніх наукових доробок засвідчив, що у педагогічній теорії поняття «життєва компетентність» почало розроблятися у зв'язку з новим розумінням стратегічної спрямованості освітньої діяльності, що знайшло втілення у концепції компетентнісно-орієнтованої освіти, яка для подальшого розвитку потребує змістовного обґрунтування й залучення теоретико-методологічних доробок психологічної, педагогічної і соціологічної науки [1, с. 13].

Поняття життєвої компетентності особистості є одним із тих, що засвідчує складне й багатоаспектне явище у системі соціалізації людини, її освіти, навчання та виховання. Життєва компетентність охоплює у собі такі надбання особистості, як знання, вміння, навички, способи діяльності, розвинені можливості сприймання, розуміння та творчого використання матеріальних та духовних цінностей суспільства.

Усі складові життєвої компетентності перебувають у постійному русі, якісно та кількісно змінюючись, свідчать про її вдосконалення, збагачення, прогрес або ж руйнування, деградацію та регрес. Отже, життєва компетентність змінюється, набуваючи позитивних або негативних рис. Її формування залежить від зовнішніх і внутрішніх чинників впливу, а значить вона носить індивідуальний характер.

Компетентність тісно пов'язана з поняттями «зрілість», «готовність» до виявлення соціальної активності, «індивідуальний стиль життєдіяльності», системою ціннісних орієнтацій особистості. Системоуворювальною складовою життєвої компетентності називають відповідальність особистості за свою долю, за свої вчинки й дії, за їхні соціальні наслідки. Особистісні риси компетентної людини є близькими до рис самоактуалізованої особистості.

Механізмом розвитку життєвої компетентності вчені вважають самоактуалізацію. Процес формування життєвої компетентності залежить від освітньо-культурної ситуації, в якій живе і розвивається особистість. З іншого боку, наявний рівень життєвої компетентності особистості визначає вибір нею життєвого шляху.

Зрештою, життєва компетентність – це багаторівнева категорія, яка формується протягом усієї діяльності особистості, починаючи з сім'ї, взаємовідносин із тими людьми, що знаходяться поруч, проходить етапи

соціалізації, набуває життєвого досвіду, освоює ціннісні орієнтири, професійні навички, за допомогою навчання та виховання, а також професійної діяльності, постійно змінюючи рівень свого розвитку. Показником високого рівня сформованості життєвої компетентності особистості є вміння активно використовувати набуті знання та досвід та адекватно реагувати на стрімкі зміни, що відбуваються.

Отже, педагогіка школи має допомагати входженню дитини в контекст сучасної культури, а також становленню особистості як суб'єкта і стратега життя.

Хотілося б, щоб дитина у школі не готувалася до життя, а жила. Тому педагогічному колективу важливо вибудувати виховний простір так, щоб він сприяв гармонізації відносин між дітьми і вчителями, школою і родиною, родиною і суспільством. Виховання в школі має виходити з необхідності розвитку в дітей рис, які допоможуть реалізувати себе як члена суспільства, як неповторну індивідуальність зі своїми специфічними запитами, індивідуальними планами самореалізації.

Для цього педагогам потрібно працювати над створенням життєтворчого простору, у якому виховна система охоплює весь педагогічний процес, позаурочне життя дітей, інтегруючи навчальні заняття, різноманітну діяльність соціального, природного, предметно-естетичного, виховного середовища, яке безперервно розширюється.

Література

1. Демченко Е. М. Становлення особистісної зрілості та життєвої компетентності учнів школи першого ступеня / Е. М. Демченко // Наша школа. – 2007. – № 6. – С. 12–19.
2. Життєва компетентність особистості : наук.-метод. посіб. / за ред. Л. В. Сохань. – К. : Богдана, 2003. – 520 с.
3. Життєві кризи особистості : методичний посібник : у 2 ч. / ред. рада: В. М. Доній, Г. М. Несен, Л. В. Сохань, І. Г. Єрмаков та ін. – К. : ІЗМН, 1998. – 392 с.
4. Ляшенко В. І. Визначення рівнів сформованості життєвої компетентності дітей-інвалідів : метод. рекомендації для спеціалістів соціальної реабілітації / В. І. Ляшенко. – Миколаїв : Державний комплекс ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів, 2009. – 46 с.
5. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти / Оксана Овчарук // Стратегія реформування освіти в Україні : рекомендації з освітньої політики. – К. : К.С.К., 2003. – С. 13-41.
6. Пометун О. І. Компетентнісний підхід у сучасній історичній освіті / О. І. Пометун // Історія в школах України. – 2007. – № 6. – С. 3–12.
7. Циба В. Життєва компетентність у соціальній психології: до визначення поняття / В. Циба // Кроки до творчості. – К, 2011. – 209 с.
9. Шахрай В.М. Формування соціальної компетентності особистості як умови її якісної взаємодії з суспільством / В.М. Шахрай // Вісник ЛНУ ім. Т.Шевченка. –2012. – № 7 (242), Ч. II.– С. 53 – 59.

10. Ящук І. П. Формування життєво компетентної особистості : науково-методичний посібник / І. П. Ящук. – Хмельницький : Видавництво Хмельницького гуманітарно-педагогічного інституту, 1999. – 54 с.

Качуровська О.Г.

учитель-методист української мови і літератури
Петропавлівсько-Борщагівської ЗОШ І-ІІІ ст.
Київська область, Україна

ЦІЛЕСПРЯМОВАНІСТЬ І СИСТЕМНІСТЬ ВИХОВАННЯ - УСПІХ У ФОРМУВАННІ ЖИТТЄВО НЕОБХІДНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ШКОЛЯРА

Сучасні умови життя вимагають від педагогів нової позиції щодо навчання та виховання. Саме цим зумовлена реформа освіти, що реалізується через запровадження компетентісно орієнтованого підходу в навчально-виховний процес.

Метою виховання є формування морально-духовної життєво компетентної особистості, яка успішно самореалізується в соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал [1].

Тому зміст виховної роботи школи передбачає впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес. Але цей процес не простий. Він вимагає від педагога певних знань та умінь.

Автором розроблена і успішно впроваджується система виховної роботи з учнями 5-11 класів з використанням інноваційних технологій, але основою продуктивного виховання є знання *психолого-педагогічних особливостей* учнів певної вікової категорії. Починаючи з 5 класу, класний керівник проводить цілеспрямовану роботу щодо формування основних виховних компетентностей школярів, керуючись такими принципами: *цілісність, акмеологічність, суб'єктної взаємодії, адекватності виховання до психологічних умов розвитку особистості, особистісної орієнтації, превентивності, технологізації*.

Система виховання отримала назву «СХОДИНКИ ДО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ». Насамперед кожна сходинка має певний часовий проміжок (навчальний рік), мету, завдання, які орієнтуються на особливості вікової групи, розроблені конкретні виховні заходи, обрані інноваційні методи та прийоми.

У процесі виховання класний керівник керується особистісно орієнтованим підходом до здібностей, нахилів кожної дитини учня, тим самим створюючи умови для саморозвитку, самовдосконалення, самореалізації на основі національних та загальнолюдських цінностей [3].

5 кл. - I сходинка «*Пізнаю себе*». Основним завданням є вивчення психологічних особливостей дітей, їх нахилів та здібностей. У цей період класний керівник тісно співпрацює з практичним психологом. Метою виховної роботи є формування дружнього колективу з урахуванням вподобань і побажань кожного

окремого школяра. Найактуальнішими є ігрова технологія, проведення колективних заходів, спільних поїздок тощо, що дає можливість розвивати комунікативну компетентність.

6 кл. - II сходинка **«Розвиваюсь»**. Продовжуючи роботу з формування колективу, приділяється увага кожному індивіду та формуванню адекватного сприйняття інших членів колективу. Метою виховної роботи є продовження формування дружного колективу, пізнавальної активності та культури розумової і фізичної праці, вироблення вміння співпрацювати у колективі, здобувати знання, застосовувати їх у практичній діяльності.

7 кл. - III сходинка **«Порівнюю і формуюсь»**. Цей період у педагогіці називають часом великих можливостей та великих небезпек. Підліток приділяє велику увагу фізичному розвитку, зовнішності, початку статевого формування. Порівнюючи себе з іншими, формує рівень самооцінки. Стає актуальним розвиток ціннісно-сміслової компетентності. Метою вчителя є формування здатності учня бачити та розуміти навколишній світ, орієнтуватись у ньому, усвідомлювати свою роль і призначення [1]. Робота спрямовується на розвиток творчих здібностей, формування вміння обирати цільові та значеннєві установки для своїх дій і вчинків, приймати рішення. У цей період важливим є індивідуальний підхід, диференціація у виховному процесі. У зв'язку з цим розроблені заходи, розраховані саме на формування моральних та естетичних почуттів, смаку, підвищення самооцінки, різноманітних інтересів [2]. Педагог працює у тісному зв'язку з практичним психологом за окремо розробленим планом. Величезну роль саме в цей період розвитку підлітка відіграє родина. Тому у цей період важливим є підтримка роботи вихователя батьками.

8 кл. - IV сходинка **«Організуюсь та саморегулююсь»**. Неорганізованість, безвідповідальність, слабкість волі, відсутність мотивації - все це є тими перешкодами, що постають на шляху учня та вихователя у даний період. Загострюється почуття агресії відносно людей, що оточують підлітка. Тому важливо створення необхідних умов для розвитку творчого потенціалу, стимулювання ініціативності та життєвої активності учня, формування практичних навичок, необхідних для особистісної гармонізації з метою формування організованої та небайдухої особистості. Тематика та форма проведення заходів обирається учнями. Широко застосовується інформаційна технологія, зокрема такі прийоми, як слайд-шоу, електронні презентації. співпраці з метою формування життєво необхідних компетенцій як учителя, так і вихованця.

9 кл.- V сходинка **«Усвідомлюю та обираю»**. У 14-15 років важливим завданням є усвідомлення власної індивідуальності, неповторності, виховання самоповаги, формування емоційної культури, навичок самотворення, життєтворення, стремління до ідеалу. Метою виховання є формування в учнів почуттів самостійності, цілеспрямованості, відповідальності за свої вчинки, сприяння тому, щоб зміст і форми колективної творчої діяльності та індивідуального впливу допомагали кожному з учнів знайти себе, самовизначитися. Саме в цей період актуальним стає використання

інноваційної проєктної технології. Цінність такої роботи полягає не лише в кінцевому результаті, а в русі до нього.

10 кл.- VI сходинка **«Вирішую та дію»** Одним із важливих аспектів психічного розвитку старшокласників є інтенсивне дозрівання, провідна роль у якому відводиться розвитку мислення. У цьому віці учні виявляють більше самостійності в заняттях, у них інтенсивно формуються і визначаються риси характеру, відбувається становлення світогляду [1]. Помітно зростають сила волі, витримка, наполегливість, самоконтроль. Тому метою виховання стає формування в учнів пізнавальної активності та культури розумової праці, вироблення самостійності. Автором підготовлені проєкти нестандартних позакласних заходів, в яких безпосередньо використовуються інноваційні методи та прийоми, а саме інтерактивна технологія - проведення заходів-дискусій, робота зі слайд – шоу, групова робота, прийом інтерв'ю, проблемні питання тощо.

11 кл.- VII сходинка **«Самовизначаюсь та самостверджуюсь»**. Старший шкільний вік відрізняється від інших шкільних періодів тим, що перед старшокласниками постає вибір професії як завдання першорядної життєвої важливості. Метою виховання в 11 кл. є формування в учнів внутрішньої позиції дорослого, усвідомлення вихованцем ролі в суспільстві, визначення своїх можливостей, місця й призначення у житті. Тому вихователь продовжує використання інноваційних методик, зокрема проєктної та інтерактивної технологій, з метою формування соціально-трудової компетентності та компетентності особистісного самовдосконалення.

Отже, в умовах упровадження інноваційних технологій у новий освітній простір слід пам'ятати про важливі принципи виховання та психологічні вікові особливості школяра. Сучасний учень – це особа цікава, непередбачувана, креативна. Тому вчитель мусить обов'язково розуміти реалії життя, бути готовим до змін, аби підготувати вихованця до цих викликів сучасного суспільства, з метою вирішення завдань навчально-виховного процесу.

Література

1. Вибрані педагогічні твори / Упоряд., передм., комент. О. В. Проскура. – К.: Освіта, 1996. – 304 с.
2. Інтернет-ресурс: <http://www.lnu.edu.ua>

Кизименко О.М.,

заступник директора з навчально-виховної роботи,
вчитель української мови і літератури

*Харківська загальноосвітня школа I-III ступенів № 142
м. Харків, Харківська область, Україна*

ВІДРОДЖЕННЯ НАРОДНИХ ЗВИЧАЇВ І ТРАДИЦІЙ – НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку суспільства характеризується значними змінами, яких зазнають усі сфери людської діяльності. І для того щоби повною мірою реалізуватися в житті, бути корисним для своєї

Батьківщини, людина має бути всебічно розвинутою особистістю з високими морально-етичними принципами, креативною, здатною до критичного мислення й умотивованою на свідоме опанування нових знань і вмінь упродовж життя. На досягнення цієї мети має бути спрямованою навчально-виховна діяльність закладів освіти, зокрема загальноосвітніх шкіл. Зараз особливого значення набуває роль шкільного вчителя, підвищуються вимоги до нього, поміж яких варто відзначити щире любов до дітей, отримання задоволення від партнерського спілкування з ними, вміння згуртувати учнів, залучити їх до активної самостійної діяльності, стимулювати розвиток пізнавальних інтересів та духовних потреб школярів тощо. Зрозуміло, що для цього вчитель має постійно самовдосконалюватися, долати межі певного навчального предмета, упроваджувати сучасні форми й методи навчання, створюючи умови для комплексного опанування учнями знань, вмінь і навичок завдяки формуванню значного обсягу життєво важливих компетентностей: ключових, предметних та міжпредметних.

На початку третього тисячоліття людство дійшло межі, коли має визначитися, яким має бути майбутнє нової цивілізації і що має стати домінуючим при цьому – технічний прогрес чи рівень духовної досконалості людини. Що має бути пріоритетним: знання, творчі здібності, моральність чи підприємництво? Компетентнісна орієнтація не розв'язує одночасно цієї проблеми. Тож саме українство як наука про формування й розвиток українського етносу й нації, мови, ментальності та культури покликана допомогти вчителям виховувати в учнів почуття патріотизму та національної гідності [2, с. 76].

Є народи, які свято зберігають себе, як зіницю ока. Мовою, пісню, грою, звичаями... А ми що? Вічно зітхатимемо та заздритимо на їхнє? Невже ми люди другого сорту на нашій, на своїй землі?

Питання виховання молоді на національно-культурних традиціях є актуальними для сучасної школи. Національно-патріотичне виховання відроджує генетичні корені українського народу, формує новий образ українця. Наші діти збагнуть, що українцям є чим пишатися, що маємо власну історію й мову, прекрасні звичаї й традиції, які сприяли нашому виживанню до цього часу і не дали загубитися у людському морі. Настав час великої просвітницької роботи, час національно-духовного відродження, бо хто не знає свого минулого, той не вартий майбутнього, хто не відає про славу своїх предків, той сам не вартий пошани. Звичаї і традиції, народні ремесла були і є невід'ємною частиною життя народу. Особливістю цих неписаних законів є те, що вони зберігаються протягом тривалого періоду і передаються із покоління в покоління. В Україні з давніх-давен існувало повір'я: той, хто забув звичаї своїх батьків, карається Богом та людьми. Він блукає світом, як блудний син, і ніде не може знайти собі притулку, бо він загублений для свого народу. Тому ми повинні намагатися відроджувати чудові народні свята, обряди, звичаї (вечорниці, купальську обрядовість, проводи зими, народні ігри тощо).

Глобальний простір, у який інтегруються наші діти, передбачає засвоєння надбань культури різних народів. Тому постає потреба в здатності учнів до

входження у світовий соціокультурний простір – за умови збереження української національної ідентичності.

Національно-патріотичне виховання – це система поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв, створена впродовж віків українським народом і покликана формувати світоглядні позиції та ціннісні орієнтири молоді, яка реалізується через комплекс відповідних заходів. Саме воно має стати фундаментом становлення світогляду молодої людини.

Національно-патріотичне виховання учнів формує ядро української нації на основі національної ідеї, любові до своєї Батьківщини та самовідданості. Його джерелами є рідне слово батька і матері, колискова пісня, культ Матері та Батька, рідна оселя, садиба, батьківщина і Батьківщина, героїчне минуле народу, життєдіяльність історичних постатей народу.

Національно-патріотичне виховання учнівської молоді стає важливою складовою частиною процесу формування зрілої особистості – громадянина, справжнього спадкоємця і продовжувача національних традицій з активною громадянською позицією. Адже патріотизм – одне з найглобальніших людських почуттів, закріплених віками і тисячоліттями, що поєднує в собі любов до своєї Вітчизни, рідної землі, свого народу, своєї матері, бажання зберегти історично-культурну спадщину і готовність до їх захисту. Головне – це включення кожної особистості в конкретну діяльність з творення й примноження багатства і краси своєї Вітчизни [4, с. 6].

Аналізуючи зміст народознавчого матеріалу, переконуюсь у невичерпності його багатств для виховання дитини – українця, дитини – маленького патріота, дитини доброї, працьовитої, милосердної. Народознавчий матеріал – невичерпне джерело для виховання позитивних моральних якостей. Знання народних звичаїв, традицій, їх наслідування необхідне людям, які будують і будуть будувати Україну. Народні надбання – це святиня для кожного українця. Тому вважаю за необхідне долучати учнів на уроках до цих джерел [4, с. 7].

Виховні заходи національно-патріотичного виховання повинні стати містком між школою і містом, селом, між поколіннями, тією єднальною ланкою, яку ми нині втратили... Тому на ці заходи слід запрошувати оповідачів, народних умільців, співаків, людей духовно багатих, що вміють не лише розказати про свій хист, своє ремесло, а й навчити охочих. Також можна запросити членів того чи іншого шкільного гуртка, які також покажуть дітям свої роботи, зацікавлять ними. Якщо робота з народознавства не буде поєднана з позакласною, гуртковою, то вона не дасть очікуваних результатів. Діти повинні брати участь у гуртках декоративно-прикладного мистецтва, які їм доступні – вишивання, писанкарства, кераміки тощо (згідно з традиціями даної місцевості). Потрібно не лише дізнатися про існування колядок, щедрівок, веснянок, свята Купала тощо, а й воскресити їх у повсякденному житті [3, с. 3].

Нестандартні розробки виховних заходів, які складено з урахуванням компетентнісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного й інтегративного підходів – інтегровані, тобто поєднують кілька навчальних предметів (музичне мистецтво, образотворче мистецтво, українську літературу, художню культуру).

Такий підхід забезпечує багатогранний вплив на свідомість і підсвідомість учнів, інформаційне й емоційне збагачення, дає змогу пізнати явище з різних боків, досягнути цілісності знань. Усі наведені в цьому посібнику уроки є нетрадиційними за формою проведення й передбачають активну участь учнів у підготовці та проведенні занять: самостійну діяльність з пошуку інформації, підготовки доповідей, презентацій, малюнків-ілюстрацій, інсценувань тощо.

Таким чином, можемо зробити висновок, що виховні заходи національно-патріотичного виховання дають можливість кожному учневі проявити себе, відчути свою значимість. Ціллю педагогічної діяльності є не лише накопичення певної суми знань, а й прищеплення загальнолюдських цінностей. Навчально-виховний процес має формуватися так, щоб кожен учень добре знав свій народ, а у ньому пізнавав себе. Національно-патріотичне виховання – це не мода, це не робота одного дня чи навіть року. Це провідна складова всього навчально-виховного процесу. Це значуща і важлива проблема. Саме тому в школі повинно проводитися багато різноманітних заходів, метою яких є зміцнення і поглиблення найцінніших громадянських якостей молодого покоління, формування їх активної життєвої позиції, спрямування процесу самовиховання патріота-українця. Виховувати патріота – це обов'язок кожного вчителя.

Звичаї і традиції, обряди, народні ремесла були і є невід'ємною частиною життя народу. Особливістю цих неписаних законів є те, що вони зберігаються протягом тривалого періоду і передаються із покоління в покоління. Проведення національно-патріотичних заходів сприяє вихованню школярів, формуванню національної свідомості, поваги до минувшини свого народу. Школа повинна виховувати національно свідому, духовно багату особистість. Тому потрібно намагатися формувати освітній процес так, щоб кожен учень добре знав свій народ, а у ньому пізнавав себе. Без цього неможливо виховати патріота України, який би характеризувався національною самовідданістю, працював для розквіту Батьківщини в майбутньому.

Література

1. Дмитренко М.К., Дмитренко Г.К. Уроки з народознавства. – К.: Редакція газети «Народознавство», 1995. – 222 с.
2. Кизименко О.М. Національно-патріотичне виховання учнів на основі особистісно орієнтованого підходу // Соціально-психологічні засади розвитку особистості в освітньому процесі: матеріали доповідей вузівської науково-теоретичної конференції для студентів, аспірантів, учителів шкіл, викладачів, 24-25 квітня 2018 р. – Х.: ХНПУ, 2018. – С. 76.
3. Кизименко О.М. Віртуальні подорожі Україною: збірник сценаріїв і виховних заходів національно-патріотичного виховання // Шкільний світ. – 2017. – № 24. – С. 2–38.
4. Кизименко О.М. Національно-патріотичне виховання учнів на основі особистісно орієнтованого підходу / О.М. Кизименко. – Харків: Майдан, 2016. – 196 с.

5. Потапенко О.І., Кузьменко В.І. Шкільний словник з українознавства. – К.: Український письменник, 1995. – 291 с.

Пабат Т.В.

вчитель початкових класів

Харківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 142

м. Харків, Харківська область,

Україна

ВИХОВНИЙ ЗАХІД «ДЕКЛАРАЦІЯ ПРАВ ДИТИНИ. ОСНОВНИЙ ЗАКОН ДЕРЖАВИ. ОБОВ'ЯЗКИ БАТЬКІВ ТА ДІТЕЙ»

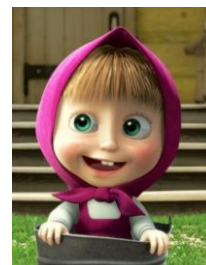
Мета. Формувати в учнів уявлення про Декларацію прав дитини, Основний Закон нашої держави – Конституцію. Розвивати усвідомлення значення Конституції в житті людини; бажання дбати власне здоров'я. Виховувати повагу до прав інших людей, громадянські почуття та повагу до законів, шанобливе ставлення до батьків.

Обладнання. Ілюстративні сторінки “Права дитини”, “Людина”, , таблиця “Права дитини”, завдання для групової роботи (ілюстрації до казок, завдання для складання асоціативного куща, прислів'я про обов'язки батьків та дітей), реквізити для інсценізації, матеріал для оформлення “куточка добрих справ”, відеоматеріал.

Зміст заходу

I. Організація учнівського колективу. Психоформула “Передай по колу усмішку”.

- Діти, усміхніться один одному. Від ваших посмішок стало затишніше, світліше у класі. Нам сьогодні на уроці буде усміхатися Машенька із відомого вам мультфільма.

II. Повідомлення теми й мети заходу. Актуалізація чуттєвого досвіду учнів. 2.1. Слухання вірша В. Симоненка.

Ти знаєш, що ти – людина?

Ти знаєш про це, чи ні?

Усмішка твоя – єдина,

Мука твоя – єдина,

Очі твої – одні.

Сьогодні усе для тебе:

Озера, гаї, степи.

І жити спішити треба,

Кохати спішити треба –

Гляди ж, не проспи.

Бо ти на землі – Людина,

І хочеш того, чи ні –

Усмішка твоя – єдина,

Мука твоя – єдина,

Очі твої – одні.

- Кожен з вас – особистість, і саме такої людини, як ви, більше на цій землі немає.

2.2. Мозковий штурм “Людина”.

- Висловіть свої ідеї, коментарі, фрази, слова, все, що спадає на думку, пов'язане з поняттям „людина”. Сьогодні ми будемо говорити про людину та про її права й обов’язки.

III. Сприймання та усвідомлення матеріалу.

3.1. Основний закон України.

- Як називається Основний Закон України?

- Конституція була прийнята Верховною Радою 28 червня 1996 року.

Погортаємо її сторінки.

3.2. Ознайомлення із Декларацією прав дитини.

- Хто така дитина? (людина віком до 18 років). Існує окремий документ, в якому визначені права дітей. 20 листопада 1959 року Генеральна Асамблея Організації Об’єднаних Націй проголосила Декларацію прав дитини, яка визнала необхідність спеціальної охорони дитини. У 1989 році всі прогресивні країни світу, в тому числі Україна, підписали Конвенцію прав дитини.

3.3. Доповідь довідкового бюро.

- Конвенція – це угода, міжнародний договір з певних питань.

- Декларація – це документ, у якому викладено важливі правила, обов’язки

для всіх людей.

3.4. Сюжетно-рольова гра “ Не порушуй права дітей”.

Зайчєня. Один, два, три, чотири, п’ять,

Вийшов зайчик погулять!

В мене є смачна цукерка,

Є скакалка, є люстерко!

Лисиця. Йди сюди, малюк вухатий,

Мушиш все мені віддати!

Дай скакалку! Дай цукерку!

Та й нащо тобі люстерко?

Це мені воно згодиться,

Я ж красунечка Лисиця!

Ведмідь. Декларації, Лисице,

Ти, звичайно, не читала.

Є такий закон на світі,

Це серйозна дуже справа.

Ображать не маєш права

Слабших себе і малих!

Тож віддай все зайчєнятї,

Бо такий закон для всіх!

- Яке право порушила Лисиця?

Собака. Добрий день, кумасю Кішко,

Йди, посидимо хоч трішки.

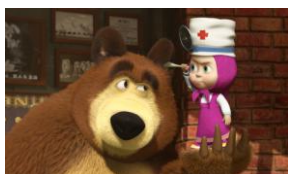
Кішка. Ой, нема коли сидіти,
Он гуляють в мене діти!
Кошенята. Кидай м'яч! Мерщій лови!
Ось дивися! Один, два, три!
Ой, мені не повезло,
Я розбив чуже вікно!
Собака. Зараз кошеня погане
Ремінцем я враз дістану!
Кішка. Не чіпай його, не смій,
Кошеня – синочок мій!
На дитя не слід кричати
І жорстоко так карати,
Тож вгамуйся в цю хвилину.
Не порушуй прав дитини!

- Як повинні батьки поводитися в такій ситуації?

3.5. Ознайомлення з правами дітей за допомогою ілюстративного матеріалу.

- Права дитини – це певні можливості, які потрібні вам, щоб жити й дорослішати.

Право на любов та піклування з боку батьків та держави. Кожна дитина має право проживати разом з батьками або з одним із батьків. Батьки несуть відповідальність за виховання і розвиток своїх дітей. Право на навчання. Для того щоб усі діти могли навчатися, наша держава гарантує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти.

Право на життя та медичне обслуговування. Наша держава гарантує право на життя з моменту народження, на охорону здоров'я, кваліфіковану медичну допомогу.

Право на якісне харчування. Україна сприяє створенню безпечних умов для життя, здорового розвитку дитини, для її раціонального харчування.

Право на гру, розваги, відпочинок. Діти мають право брати участь в іграх, розвагах, відповідних вікові, займатися мистецтвом.

Дитина не повинна бути скривджена та зневажена. Держава захищає свободи, інтереси, здоров'я дітей.

3.6. Складання асоціативного куца "Що дає нам право". Групова робота.

- Із чим пов'язана ваша уява, коли ви чуєте зазначене право (на освіту, на медичну допомогу, на любов та піклування, на якісне харчування).

3.7. Ознайомлення з правами дітей за допомогою

слайдів.

- Ваше завдання запам'ятати, які ще права ми не назвали. Що таке обов'язок?

IV. Осмислення інформації.

4.1. Порухення прав. "Відкрите судове казкове засідання". Робота в групах.

- А тепер час почати відкрите судове казкове засідання. Ви повинні, об'єднавшись у групи, розглянути ілюстрації до казок, назвати казку та права, що були порушені відносно головних героїв цих казок.

4.2. Гра "Вислови свою думку".

Сформулюйте свою думку за допомогою слів "ПОТРІБНО", "НЕ ТРЕБА".
ПОТРІБНО:

співчувати людині, коли з нею трапилась біда,
не дозволяти кривдити себе і не дозволяти собі кривдити інших,
не бути боягузом, не відступати перед труднощами,
не бути жадібним і зажерливим,

НЕ ТРЕБА:

сумувати, коли в друга радість
хуліганити, бешкетувати,
зздрити успіхам товариша.

4.3. Складання правил. Групова робота. Складання правил.

- Крім прав, у нашому житті існують правила.

Правила — це норми суспільного життя, які визначають дії людей, організацій, колективів у певних життєвих ситуаціях. 1 група – правила для учнів. 2 група – правила поведінки у громадських місцях. 3 група – правила поведінки в природі. 4 група – правила переходу вулиці. Презентації груп

V. Узагальнення та систематизація знань учнів.

5.1. Розподіл обов'язків між батьками та дітьми. Робота в малих групах.

- Складіть прислів'я, визначте, чий це обов'язок.

й , батька, своїх, Шануй, матір(дітей)

батька й неньку, буде, Шануй, тобі, гладенько, скрізь (дітей)

не навчив, Як, так, в пелюшках, не навчиш, дитину, і в подушках (батьків)
того, щоб, скарбу, Нема, маму, купити (дітей)

гріс, матері , і, на відстані, Любов (батьків)

дерево, поки мале, поки молоде, дитя, Поливай, вчи (батьків)
то, загинеш, й, Як, сам, покинеш, матір (дітей)

5.2. Осмислення власних прав. Індивідуальна робота.

- Діти, спробуйте визначити, яким правом користуєтеся в своєму житті найбільше. Розфарбуйте своїми улюбленими кольорами ці кульки. (Кульки вивішуються на дошці)

VI. Підсумок заходу.

6.1. Оформлення куточка “ куточка добрих справ”.

- Спробуємо зібрати наші добрі вчинки. Хай кожен з вас напише на картці той добрий вчинок, котрий він зробив за останній тиждень.

6.2. **Учитель.** Хоч ви малі, ще школярі,

Та в вас закон є і права.

І ви навек запам'ятали

Із декларації слова:

Всі діти вільні і всі рівні,

І треба всім вам дружно жити.

Тож ви ще змалечку навчіться

Всіх поважати і любити!

Прахова С.А.

к. психол. н., практичний психолог

*Криворізький науково-технічний металургійний ліцей № 16
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна*

Совпенко А.І.

вихователь ГПД

*Криворізький науково-технічний металургійний ліцей № 16
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна*

Пахова Т.Ю.

вчитель початкових класів

*Криворізька загальноосвітня школа I-III ступенів № 108
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна*

ЗАНЯТТЯ З ЕЛЕМЕНТАМИ ТРЕНІНГУ «СВІТ КАЗКОВИХ ГЕРОЇВ» (ПРЕВЕНЦІЯ БУЛІНГУ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ)

Мета: формувати навички активного слухання; виховувати толерантне ставлення до інших; формувати навички позитивного спілкування; виховувати поважне ставлення учнів до себе та інших; формувати вміння конструктивно реагувати на стресові, конфліктні та фрустраційні життєві ситуації; виховувати дружні відносини у середині групи і формувати вміння пошуку компромісних рішень.

Обладнання: казкові маски лісних звірів, роздатковий матеріал, кубики, картки, конверти з малюнками, кольорові олівці, пластилін.

Форма роботи: заняття з елементами тренінгу.

Кількість учасників: 12-15 осіб.

ПЕРЕБІГ ЗАНЯТТЯ

ВСТУПНА ЧАСТИНА

- Ритуал знайомства / привітання
- ✓ Вправа «Печатка»

Мета: підготовка узиків до роботи, створення позитивної атмосфери.

Учні отримують аркуші паперу на яких у вигляді схематичного малюнку зображено відбиток печатки. Далі пропонується заповнити цей відбиток малюнком, який зображує найбільший успіх у їхньому житті. Закінчені печатки кріпляться на дошку для наглядного прикладу успішності учасників групи.

- Виявлення очікувань

Мета: виявити очікування учнів від тренінгового заняття; навчити дітей визначати власну мету діяльності. Учні пишуть свої очікування на листочка у формі метелика і прикріплюють їх на дошку де намальована квітка. Наприкінці заняття, якщо їхні очікування справджуються то учні переміщують своїх метеликів на квітку.

- Прийняття / Повторення правил

ОСНОВНА ЧАСТИНА

- ✓ Мозковий штурм «Які казки ви знаєте? Хто є їх головними героями цих казок?»

Мета: активізація знань учнів про сюжети і персонажів їх улюблених казок; з'ясувати які казкові герої фігурують частіше за інших. Учні відповідають на запитання і обирають собі маску із зображенням казкового персонажу (не одягають, а чіпляють її на свій стілець).

- ✓ Вправа «Почуття мають імена»

Мета: сприяти встановленню групових контактів і створенню позитивного емоційного фону. Учням пропонується записати на окремих аркушах паперу назви знайомих їм почуттів (як позитивних так і негативних). Учень, який написав найбільшу кількість назв зачитує їх усім учасникам, які звіряють свої переліки. Для учнів молодших класів краще використовувати не папір, а спеціальні дошки з перманентною основою. Поки учні «іменують» відомі їм почуття, на дошці малюється таблиця. Потім учням пропонується підходити до таблиці і записувати у відповідні колонки ті почуття, які притаманні особисто їм.

- ✓ Вправа «Криве дзеркало»

Мета: навчити учасників розпізнавати емоції один одного за невербальними ознаками, зняття емоційної напруги. Учні стають у коло. Хтось з учасників показує певну гримасу (зображення певної емоції) сусіду, а той показує її іншому і так далі аж до того часу поки первинна гримаса не повернеться до свого автора.

- ✓ Вправа «Мистецтво компліменту»

Мета: створення позитивного настрою. Учні отримують завдання наговорити одне одному якомога більше компліментів за якісь якості чи

досягнення. Основна мета вправи – підвищити самооцінку учасників тренінгової групи.

✓ **Вправа «Автопілот»**

Мета: розвиток навчч самоаналізу. Основний акцент цієї вправи зроблений на розкритті внутрішнього потенціалу дитини і сприянні розвитку таких якостей, як саморозуміння та самоприйняття. Учасники отримують завдання скласти перелік фраз-установок по типу: «Я розумний!», «Я сміливий!», «Я – гарний!» і т.д. Ці установки мають бути суцього індивідуальні і нести у собі тільки позитивне забарвлення. Учням пропонується запам'ятати їх і використовувати у якості щоденних афірмацій.

✓ **Вправа «Хвіст дракона»**

Мета: виховання впевненості учнів у собі, формування почуття колективізму, коли кожен учасник відчуває себе важливою частиною команди. Умови вправи передбачають існування прямої лінії у яку стають учні і тримають одне одного за плечі. Той учень, який стоїть першим виконує роль голови дракона, а той хто стоїть останнім переймає на себе роль хвоста. При цьому тіло дракона має постійно бути нерозривним. Завдання «голови» - дотягнутися о «хвоста». Після виконання головної умови учні міняються ролями і продовжують процедуру наново.

✓ **Вправа «Я малюю свій страх»**

Мета: боротьба зі страхами учнів, зниження рівня тривожності. Учасникам групи пропонується намалювати на пустому білому аркуші паперу свій найбільший у житті страх. При поясненні завдання акцентується увага на тому, що зображення може мати будь-який вигляд, колір і розмір. Далі учні по черзі коментують свої малюнки і пояснюють що і чому вони намалювали. Після того як всі учні виступлять по команді тренера учні розривають свої малюнки на дрібні шматочки. Така дія означає, що всі вони перемогли свої страхи.

✓ **Вправа «Не хочу хвалитися, але я...»**

Мета: підвищити самооцінку, отримати підтримку групи. Учасники тренінгу займають зручне місце по колу і по черзі продовжують фразу: «Не хочу хвалитися, але я...». Дана вправа направлена на розвиток важливого вміння самопрезентації своїх найбільших досягнень.

✓ **Вправа «Світ казкових героїв»**

Мета: зняття тривоги, напруги, скутості, формування навичок колективної взаємодії. Учасникам групи пропонується пригадати будь-яку картинку із зображенням життя казкових героїв, а потім максимально точно її відтворити використовуючи інших учнів. У результаті має бути утворено візуальне зображення їх картинки. Після цього учню, який створював зображення пропонується згадати, які емоції він відчував у момент первинного перегляду зображення.

• **Руханка «Ураган для тих, хто...»**

Мета: зняття психоемоційного напруження. Усі учні мають сидіти на окремому стільці, а тренер при цьому стоїть. Далі говориться фраза: «Ураган для тих, хто...» (може бути маса варіацій: «хто народився у травні», «хто має довге

волосся», «хто одягнений у джинси» і т.д.). Далі всі кого стосується дане висловлювання встають зі своїх місць і пересідають на інші. Той кому не вистачило стільця – стає ведучим і продовжує гру.

✓ **Вправа «Скарбничка образ»**

Мета: навчити учнів врегульовувати власні емоції і почуття. Учням пропонується уявити свої найбільші образи (на друзів, батьків, знайомих та ін.) і мислено помістити їх в намальовану скарбничку. Після цього проводиться колективне обговорення на тему: «Що робити з цією скарбничкою?». Як варіант її можна порвати, викинути, пом'яти і т.д. Головне – прийти до спільної думки, що копити у собі образи є однією з найбільш поганих звичок, які не призводять ні до чого хорошого.

✓ **Вправа «Я - режисер»**

Мета: надати можливість створити образ свого майбутнього. За умовами вправи учні мають уявити себе у ролі режисерів власного життя і створити сценарій розвитку подій свого майбутнього. Далі ці сценарії озвучуються всій групі та аналізуються їх авторами.

✓ **Вправа «Притча»**

Мета: формувати вміння конструктивного аналізу поведінки у різних життєвих ситуаціях. Учням зачитується невеличка притча. Завданням є проаналізувати її зміст і дати власну оцінку ситуацій, які там описуються. Можна використовувати як індивідуальну так і парну форму роботи.

✓ **Вправа «Я тобі вибачаю»**

Мета: розвиток навичок емпатії та довіри один до одного. Учням дається декілька хвилин для того, щоб згадати різні образи, які їм хтось колись завдавав, а потім підійти один до одного і сказати фразу: «Я тобі вибачаю...». Вправа направлена на формування вміння вибачати образи. Після цього настає етап обговорення.

ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

• **Перевірка очікувань.**

Учні по черзі підходять до дошки і у випадку коли їхні очікування від заняття виправдалися переміщують метеликів на квітку і пояснюють при цьому, яке саме сподівання було реалізовано.

• **Зворотній зв'язок. Рефлексія**

✓ **Вправа «На цьому тренінгу я...»**

Учням пропонується продовжити фразу: «На цьому тренінгу я...» і таким чином поділитися своїми досягненнями з групою.

• **Ритуал прощання.**

✓ **Вправа «Віночок побажань»**

Вправа складається з чотирьох елементів, які виконуються протягом відповідної кількості тренінгових занять. На першому етапі учням пропонується взяти за руку свого сусіда справа і промовити фразу: «Я бажаю тобі...». Після цього всі учні беруться за руки і подумки бажають своїм близьким і рідним всього найкращого.

Андрєва О.І.

заступник директора з навчально-виховної роботи
*Балаклійський міжшкільний навчально-виробничий комбінат
Балаклійської районної ради Харківської області
м. Балаклія, Харківська область, Україна*

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

Процес професійного самовизначення учнівської молоді в нових соціально-економічних умовах складний і багатогранний, тому сьогодні, як ніколи гостро, постає проблема підвищення актуальності професійної орієнтації в навчально-виховному процесі закладів загальної середньої освіти.

Вибір професії для молодої людини є найголовнішим кроком у його житті. А у вчителів та батьків завжди виникає питання : «Як зорієнтувати дитину на вибір професії так, щоб він в майбутньому не розчарувався в ній?». Дистанційне навчання та співпраця з вищими навчальними закладами (ВНЗ) можуть допомогти у виборі професії, але таку роботу необхідно правильно організувати та скоординувати.

За новим Законом України про загальну середню освіту успішне вирішення цієї проблеми передбачає профілізація освіти. Адже профільне навчання це – не лише поглиблення наукових знань, але й набуття молоддю трудових умінь і навичок та навіть професійна самореалізація, що не можливо без глибокого вивчення індивідуальних здібностей і потреб учнів, забезпечення правильного проведення професійної орієнтації, встановлення наступності, ступневості між загальною та професійною освітою. Саме такі завдання ставить перед собою міжшкільний навчально-виробничий комбінат (МНВК) – заклад, що забезпечує потреби учнів у допрофесійній, професійній підготовці та профорієнтації.

У нашому закладі проводяться професійні практики для учнівської молоді у вигляді спецкурсів «Професійні проби» та профорієнтаційного спецкурсу «Побудова кар'єри».

Враховуючи специфіку учнівського контингенту закладу, а це 14 навчальних закладів міста та району, що вимагає формування міжшкільних груп, часткове дистанційне навчання найоптимальніша форма навчання.

Досвід дистанційної діяльності та її аналіз дозволив нам зробити висновок про зародження особливого типу педагогіки – дистанційної. На нашу думку у майбутньому учні будуть відводити більше 40% свого загального навчального часу дистанційним формам навчання, поєднуючи їх з традиційними формами занять та самоосвітою.

На засіданні методичної комісії закладу спочатку було визначено декілька основних напрямів використання дистанційних технологій в навчальному та профорієнтаційному процесі закладу:

- дистанційне навчання учителів та старшокласників;

- формування медіа теки з усіх дисциплін закладу та виховання учнів за допомогою дистанційного навчання;
- використання комп'ютерних та телекомунікаційно-інформаційних технологій під час навчальних занять;
- використання інтернет-ресурсів на заняттях.

Напрацьовуючи досвід, ми виявили позитивні та негативні аспекти застосування дистанційних технологій, а саме:

Позитивні	Негативні
<ol style="list-style-type: none"> 1. Створення банку даних щодо різноманітних напрямів навчання. 2. Накопичення цікавого матеріалу для навчання. 3. Дистанційне додаткове навчання учнів. 4. Проведення тестування в режимі он-лайн. 5. Створення медіа теки з навчальних дисциплін. 6. Робота в мережі інтернет. 7. Участь в дистанційних конкурсах, вікторинах тощо. 8. Формування навичок дистанційного навчання. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відсутність локальної мережі закладу. 2. Вихід в інтернет з малої кількості комп'ютерів. 3. Низька швидкість виходу в інтернет. 4. Відсутність ПК у кожному кабінеті. 5. Єдиний кабінет інформатики, який дуже завантажений. 6. Недостатнє забезпечення копіювальним обладнанням. 7. Відсутність електронних підручників, тренажерів, конструкторів. 8. Брак літератури.

Однак у процесі застосування нових інформаційних технологій, а саме дистанційного навчання, педагоги виявили не тільки труднощі, але і ряд переваг, таких як: можливість самостійно приймати рішення та нести за них відповідальність; надбання життєвого досвіду; можливість швидкого досягнення мети; освіта без відриву від основного місця навчання та проживання.

Застосування ІКТ сприяє збільшенню інтересу та формування позитивної мотивації учнів, оскільки створюються умови максимального обліку індивідуальних можливостей та потреб особистості, а також широкого вибору змісту, форм, темпів та рівнів проведення навчальних занять. Великим плюсом дистанційної роботи є гнучкий графік занять. Графіки склалися або самим учнем, або разом з педагогом.

В дистанційному навчанні нашого закладу приймають участь старшокласники, які зацікавлені у додатковому навчанні, яке направлене на вибір професії. Вони виявляють творчі здібності, пізнають багато цікавого та нового, підвищують свій інтелект.

Форми дистанційного навчання учнів різноманітні: інтернет-проекти, дистанційні тури олімпіади, конкурси, вікторини. Зазначені форми дозволяють учням самоорганізуватися, самовизначитися, самовиразитися.

Дистанційне навчання з елементами очного – це освіта майбутнього. Телекомунікаційні можливості дозволяють спілкуватися в режимі он-лайн з учнями інших регіонів, викладачами вищих навчальних закладів.

Маючи конкретну мету – обрати професію, - старшокласник розставляє пріоритети в дистанційному співробітництві з тим або іншим вищим навчальним закладом, який би допоміг у майбутньому досягти головної мети випускника.

На наш погляд таке співробітництво повинно надавати систему різноманітних форм, які пробудять інтерес до певних предметів профілів навчання, дозволять накопичувати методичний та програмовий матеріал, який дозволить проводити профорієнтаційну роботу серед учнів шкіл.

З 2014 року наш заклад почав співпрацювати з Українською інженерно-педагогічною академією (УІПА). У 2016 році між МНВК та академією був підписаний договір про співробітництво. Профорієнтаційною роботою з учнями в УІПА займаються відділ довузівської підготовки та представники факультетів закладу.

Старшокласникам пропонуються різноманітні форми співпраці:

- Олімпіади за профілями навчання;
- Профільні проби (професійні випробування або професійна перевірка, яка моделює елементи конкретного виду професійної діяльності що сприяє обґрунтованому вибору професії);
- Науково-дослідницькі роботи;
- Бесіди з презентаціями професій;
- Тематичні екскурсії кафедр УІПА.

Співробітництво з ВНЗ збагачує уявлення старшокласників щодо різноманіття професій, розширює кругозір та дозволяє їм розвиватися.

Дистанційне навчання та співпраця з вищими навчальними закладами допомагають учнівській молоді стати успішними та корисними членами багатогранного сучасного суспільства. А з розвитком наших уявлень щодо вигляду сучасної профорієнтаційної роботи зі старшокласниками методика розробки та організації зазнає змін. Змінюється і світ професій. В зв'язку з цим, найближчим напрямом розвитку профорієнтації стає розробка комплексів професійних проб для старшокласників орієнтованих на знайомство з окремими, перш за все, новими та перспективними професійними компетентностями.

Література

1. Бондар О. Управління профорієнтаційною діяльністю // Директор школи. – липень 2014. – № 13–14. – С. 21–24.
2. Дистанційне навчання [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%>
3. Жемера Н. Сутність та особливості процесу професійного самовизначення учнів старших класів // Трудова підготовка закладів освіти. – 2002. – № 4. – С. 26–30.

4. Закон України "Про повну загальну середню освіту" від 16.01.2020 № 463-IX [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>.
5. Мельник, О. Зміст, форми та методи профконсультаційної роботи зі старшокласниками в процесі профільного навчання. / О.В. Мельник– К., 2008. – 54 с., с.26.
6. Сподін, Л. До питання професійної спрямованості особистості та проблеми її формування / Л.А. Сподін // Педагогіка і психологія: Зб. наукових праць – Харків: ХДПУ. – 2000. – Вип.10 . – Ч.3. – С. 110-115.

Андрєєва О. І.

вчитель спецкурсу «Професійні проби»

«Сходинки до педагогічних знань»

Балаклійський навчально-виробничий комбінат

м. Балаклія, Харківська область, Україна

СЦЕНАРІЙ ГОДИНИ СПІЛКУВАННЯ КАЛЕЙДОСКОП ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ

(поза аудиторний захід в рамках «Тижня професій» для учнів 9 -11 класів)

Мета: привернути увагу підлітків до питання вибору професії та її значення, звернути увагу на фактори, що обумовлюють вибір людиною тієї або іншої спеціальності, поговорити про помилки, які допускаються при обранні професії, наголосити на важливості прийняття правильного вибору фаху для подальшого щасливого життя.

Унаочнення: презентація «Калейдоскоп професійного самовизначення», саморобні плакати-вислови:

1. «Якщо хочеш досягнути успіху, навчися переносити і невдачу»
Макс Гітомер
2. «Успіх до мене прийшов тому, що я вічний «студент»».
Деффри Гітомер
3. «Невдача – це теж успіх, якщо ми чогось вчимося у неї».
Малькольм Форбс, американський видавець

Перебіг заходу.

1. Вступне слово

Вчитель1. Доброго дня шановні присутні, ми раді вітати вас на нашій годині спілкування «Калейдоскоп професійного самовизначення», який проходить в рамках «Тижня професій» Балаклійського МНВК. Наша мета допомогти вам у виборі особистого життєвого шляху та навчити працювати в команді і цікаво проводити своє дозвілля.

➤ Ви отримали реєстраційні картки – підпишіть їх. За активну участь ви будете отримувати смайлики, прикріплюйте їх на особисту картку і того у кого їх буде більше чекає сюрприз.

1-ий ведучий: Життя постійно ставить нас перед вибором.

2-ий ведучий: У дитинстві з багатьох іграшок вибираємо найулюбленішу, в школі віддаємо перевагу найцікавішим, на наш погляд, предметам...

3-ий ведучий: Обираємо товаришів, друзів, коханих.

4-ий ведучий: І в основі вибору кожного з нас свої критерії, своє уявлення про добро і зло, честь і безчестя, правду і кривду.

1-ий ведучий: У кожної людини є свобода вибору. Вибір існує щоденно, щохвилини. Різний за своєю серйозністю. Неоднаковий за своїми наслідками.

2-ий ведучий: Зробити крок чи не робити? Промовчати чи відповісти? Стерпіти чи не стерпіти?

3-ий ведучий: Подолати чи відступити? Так чи ні? Куди піти вчитися? Як жити? Що робити?

4-ий ведучий: Одним із найважливіших кроків у житті є вибір професії. Адже займатися тим, що тебе цікавить, приносить радість, - одна з умов відчуття життєвої повноцінності.

1-ий ведучий: Прагнення «знайти себе», стати «самим собою», індивідуальністю – неодмінна ознака юності.

2-ий ведучий: Вибір професії – чи не найголовніший чинник того, як складеться твоє подальше життя та як ти в ньому будеш себе почувати.

3-ий ведучий: Адже всім хочеться не лише заробляти гроші, але й реалізувати свій потенціал та отримувати справжнє задоволення від своєї діяльності.

4-ий ведучий: Мрія й реальність – як їх поєднати? Як не помилитись у виборі своєї дороги, щоб бути щасливим у праці? Ці проблеми ми з вами маємо розв'язувати сьогодні.

Вчитель: То спробуємо вирішити, які мотиви впливають на професійне самовизначення та які шляхи для нього можна обрати. Що ж має обиратися: людина для професії чи професія для людини?

Вчитель: Але спочатку невеличке нагадування.

Вчитель: Світ професій дуже великий: їх налічується близько 50 тисяч. Існує кілька класифікацій. Найпоширенішою є класифікація за предметом праці. Ось вона: вона вам знайома

Групи професій	Людина — природа	Людина — техніка	Людина — людина	Людина — знакова система	Людина — художній образ
-----------------------	------------------------	------------------------	-----------------------	--------------------------------	-------------------------------

Основні предмети праці	живі організми, корисні копалини, атмосфера, вода, земля	технічні системи, машини, агрегати, види енергії	окремі люди, групи, колективи	умовні знаки, цифри, шифри, коди, формули, схеми, ноти	художні образи, твори мистецтва та літератури
-------------------------------	--	--	-------------------------------	--	---

Вчитель: І так перша наша робота в групах. Ви вже об'єднані в малі групи. Знаєте правила роботи в них. Оберіть спікера групи... та увага на екран. На екрані написані 4 слова, які мають відношення до професійної діяльності людини. Надайте пояснення цим термінам Як би ви пояснили відмінність між цими словами?: • професія, • спеціальність, • кваліфікація, • посада.

На обговорення 3хв. (Учні презентують свої відповіді)

Вчитель: Підіб'ємо підсумки. Я дам короткі визначення цих понять, а ви подивіться, наскільки ви близькі до істини.

Професія - це трудова діяльність людини, яка дає йому кошти для існування і розвитку.

Спеціальність - вид занять в рамках однієї професії.

Кваліфікація - це рівень професійної майстерності.

Посада - це місце, займане людиною в організації.

Вчитель: Як бачимо, багато хто з вас дали правильні тлумачення всіх цих слів. Всі ці слова разом містять професійну характеристику людини.

2. Презентація напрямів навчання

Вчитель: Сьогодні на нашому заході акцент зробимо на професіях «Людина-людина», бо ми робимо перші професійні проби на спецкурсах у Балаклійському МНВК за напрямами педагогіка, психологія, організація дозвілля, медицина. І усі ці професійні напрями пов'язані з людиною.

Друге завдання для груп

Пропонуємо вам прийняти участь в невеличкому Ярмарку професій «Людина-людина», а саме напрямків за якими ви навчаєтесь. Створимо презентацію або рекламний буклет з матеріалів які вам надані. Та презентуємо їх.

На роботу 10 хв, на виступ-захист презентації не більше 5 хв.

Виступ спікерів груп.

Підбиття підсумків.

Професії «Людина –людина» Визначаємо: Головний, провідний предмет праці - люди.

3. Вибір мотивів та шляхів професійного самовизначення. Проблема ситуація

Вчитель: Один науковець, який написав книгу про вибір професії, багато років пропрацював у школі і завжди цікавився подальшою долею своїх учнів. При зустрічі він задавав їм незмінне питання: «Чи задоволений ти обраною професією?» І отримував гнітючу відповідь: (!) Приблизно кожен третій

помилився у своєму виборі, і кожен зізнався, що не зовсім задоволений, і якщо б починати спочатку, то, напевно, пішов би іншою стежкою.

- Чому ж так багато молодих людей помиляється у своєму виборі?
- Як ви вважаєте? (думки дітей)

Вчитель: Отже щоб визначити коло професій, які відповідають вашим бажанням, проведемо вправу «Рейтинг мотивів». Для цього:

1. Запишіть на картках цифри від 1 до 17
2. Прочитайте перелік 17 важливих для вибору професії мотивів
3. Оберіть мотив, який, на вашу думку є найважливішим
4. Відкладіть картку з номером цього мотиву. Далі так само оберіть ще чотири картки – матимете п'ять особистих мотивів для вибору професії

ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Вчитель: Отже, ви отримали інформацію про світ професій, пригадали алгоритм вибору професії, визначили мотиви вибору професії. І дехто з вас вже обрав професію. Жапрошуємо поділитися думками.

І щоб аргументувати власну думку, переконати інших у своєму виборі, ми пропонуємо застосувати метод ПРЕС (PRES).

(Висловлювання учнів)

1-ий ведучий: Отже, ви отримали інформацію про світ професій, пригадали алгоритм вибору професії, визначили мотиви вибору професії.

2-ий ведучий: Найголовніше, слід пам'ятати, що остаточний вибір лише за вами, бо обираючи професію, ви обираєте власну долю.

3-ий ведучий: І не важливо, що професія поки не дуже популярна. Головне, що саме в ній ви можете себе повністю реалізувати.

4-ий ведучий: Немає професій з великим майбутнім, але є професіонали з великим майбутнім.

Вчитель: Запрошуємо до виступу наших майбутніх професіоналів....

Вчитель: Дякуємо за чудовий виступ. І усім присутнім за активність.

СЕКЦІЯ 4. ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Голобокова О. М.
практичний психолог
КЗ «Дніпрорудненська гімназія «Софія» ЗОШ I – III ст. №1»
м. Дніпрорудне, Василівського району, Запорізької області

ТРЕНІНГОВЕ ЗАНЯТТЯ НА РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ ЯКОСТЕЙ УЧНІВ

Добридень! Сьогодні ми з вами проведемо психологічне заняття для розвитку комунікативних якостей. Тут зібралися учні 11 класу, які вже визначилися у виборі майбутньої професії. Заняття буде актуальним оскільки більшість і вашого класу вибрали гуманітарний профіль, напрямок: «людина - людина» і в подальшому планує активно спілкуватися і працювати з людьми навички конструктивного спілкування просто необхідні.

Щоб бути успішним у даному напрямку потрібно навчитися психологічно вірно і ситуативно обумовлено вступати в спілкування, підтримувати його, визначати момент завершення процесу комунікації, психологічно налаштовуватися на емоційний тон партнерів по спілкуванню, долати бар'єри психологічні в спілкуванні, інтерпретувати жести, інтонацію співрозмовника.

Отже, ми починаємо!

Вправа. «Проблеми спілкування у всіх» Давайте поділимося своїми думками про те, що значить спілкування для кожного з нас. Я пропоную закінчити дві фрази: *«Мені легко спілкуватися, коли ...»* і *«Я відчуваю себе невпевнено, якщо ...»*

Ви тільки що відчули, що необхідно для того щоб спілкування було вдалим. Наше завдання навчитися будувати таке спілкування.

Спілкування - це багатоплановий процес розвитку контактів між людьми, породжуваний потребами спільної діяльності і включає в себе сприйняття і розуміння іншої людини, обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії

Вправа «Плутанина».

Учасники стають в коло.

«Давайте станемо ближче один до одного, утворюючи більш тісне коло і все протягнемо руки до його середини. За мою команду всі одночасно візьмемося за руки і зробимо це так, щоб в кожній руці кожного з нас виявилася чиясь одна рука. При цьому випрати не братися за руки з тими, хто стоїть поруч з вами. Отже, давайте почнемо. Один два три».

Після того як я переконуюсь, що всі руки з'єднані попарно, пропоную учасникам групи «розплутатися», не розірвавши рук. Я теж беру участь у вправі, але при цьому активного впливу на «розплутування» не роблю. Під час виконання вправи досить часто виникає ідея неможливості вирішення поставленого

завдання. В цьому випадку спокійно говорю: «Це завдання можна вирішити, розплутатися можна завжди».

Рефлексія

Коли завдання виконане, звертаюся до групи з питанням: «Що нам допомагало впоратися з поставленим завданням?» Або «Що можна було б робити інакше для того, щоб швидше впоратися з поставленим завданням?» (Останній варіант є кращим, з нашої точки зору, модифікацією питання «Що нам завадило швидше впоратися з поставленим завданням».

Приємно коли люди можуть домовитися!

Альберт Меграбіан встановив, що в спілкуванні 7% інформації передається шляхом вербальних засобів (тільки слів), за рахунок звукових засобів (включаючи темп і інтонацію голосу) передається 38%, а невербальні засоби несуть 55% інформації. Не можна не погодитися зі словами публіц: «Ми говоримо голосом, розмовляємо всім тілом».

Давайте спробуємо висловити свої бажання тільки мовою тіла!

Вправа «Попроси шоколадку»

Виберемо ведучого. Для цього скажіть хто у вашій групі найсправедливіший? (Голосування). (Найсправедливіший стає ведучим він сідає по центру).

Я даю йому шоколадку. Ваше завдання по черзі попросити шоколадку у ведучого, так що б він захотів віддати її саме вам при цьому не промовляючи ні слова. У кожного для прохання є 30 секунд. Переможець отримує шоколадку.

рефлексія:

- Який спосіб прохання виявився найефективнішим?
- Важко було просити мовчки?

Вправа «Невербальне спілкування»

Всі учасники стають по колу (спиною в коло).

«Нехай хто-небудь з вас задумає будь-який предмет, який ми будемо невербально передавати по колу. Предмет повинен бути таким, який в реальності можна передавати один одному».

«Отже, зараз Аня передасть свій предмет сусідові зліва. При цьому він, а потім і всі ми будемо користуватися тільки невербальними засобами, а той, кому предмет передається, повинен зрозуміти, який предмет він отримав. Отримав предмет, в свою чергу, передає його своєму сусідові зліва і т.д. Таким чином, предмет буде рухатися по зовнішньому колу проти годинникової стрілки і в підсумку повинен повернутися до Ані, якщо всі будуть уважні і не допустять будь-яких перетворень предмета. До цього моменту всі учасники будуть стояти обличчям в коло, так як кожен, передавши предмет, може повернутися обличчям до кола. Давайте почнемо».

Після того як предмет повернеться до відправника, я, рухаючись від останнього, але тепер вже за годинниковою стрілкою (в зворотному напрямку), питаю всіх по черзі, що кожен отримував, а що передавав.

Рефлексія: Обговорення

- Легко або важко було передавати предмет?

- Кому легко?
- А в чому були труднощі?
- Легко або важко було відгадувати предмет?
- Кому було легко?
- А в чому полягали труднощі?

Важливо, що говориш, важливо яку міміку і жести ти використовуєш, але також важливо на якій відстані знаходишся з партнером по спілкуванню. Саме міжособистісне простір є одним з умов комфортного спілкування. Наші відносини ми висловлюємо просторовими категоріями, наприклад «триматися по далі» від того кого мало знаємо, боїмося, хто нам не подобається і ближче до того в кого зацікавлені.

- інтимна зона - до 46 см. (Друзі, родичі, кохані)
- особиста зона - 46 см - 1,2 м (неформальні соціальні і ділові стосунки)
- соціальна зона - 1,2 - 3,6 м (офіційне, формальне спілкування)
- публічна зона - понад 3,6 м (аудиторія, група людей)

Зараз спробуємо відчувати на собі поняття «Комфортне відстань»

Процедура "Комфортна відстань"

Мета вправи: продемонструвати на практиці учням таке поняття як комфортну відстань.

Один стає в коло, інші повільно по одному наближаються. Той, хто в колі, визначає де зупинитися. Таким чином можна визначити зону комфортного взаємодії.

рефлексія:

Люди заходять в наше особистий простір в двох випадках, в яких?

- улюблені, рідні люди таким чином висловлюють приязнь, близькість, довіру.
- вороги вторгаються в особистий простір, щоб атакувати.

Для людини дуже важливо, щоб його слухали і розуміли, і якщо ви навчитеся бути хорошим слухачем, успіх в спілкуванні вам забезпечений! Давайте дізнаємося на скільки добре ми вміємо слухати.

Перш ніж почати вправу потрібно згадати

Правила гарного слухання:

- Повністю сконцентрує свою увагу на співрозмовникові. Звертай увагу не тільки на слова, а й на позу, міміку, жестикуляцію.
- Перевірй, чи правильно ти зрозумів слова співрозмовника.
- Не давай порад.
- Не давай оцінок.

Вправа «Чи вмію я слухати».

Учасники діляться на пари і протягом 2 хвилин розповідають про свої складнощі в спілкуванні один одному. Потім міняються.

Після виконання запитую у кожного що він почув про проблеми іншого. Потім партнери називають пропущені факти.

рефлексія:

Як вам вдавалося виконувати запропоновані правила, які правила було легше виконувати, які складніше?

Про що вам було легше говорити - про свої труднощі і проблеми в спілкуванні або про сильні сторони?

Яке враження справила на вас та частина вправи, коли ви були «говорить», який вплив на вас чинили різні дії «слухача», як вони вами сприймалися? і т.д.

- Що ж заважає відкритому, конструктивному спілкуванню?

- невміння домовлятися

- невміння володіти мімікою і жестами

- перебувати в некомфортному відстані

- невміння слухати.

Сьогодні наші вправи ще раз підтверджують слова *Теодора Рузвельта*:

Найголовніша формула успіху - знання як спілкуватися з людьми.

Нехай ті знання, які ви сьогодні отримали допоможуть вам в житті.

Дякую за співпрацю.

Література

1. Психологія для старшокласників. Частина 2. Психологія спілкування. 11 клас. Л.П. Пономаренко, Р.В. Белоусова. Гуманітарний видавничий центр «ВЛАДОС», 2001 ст. 15 – 26

2. Психологічні ігри. Прищак М.Д., Мацко Л.А.

3. <https://sites.google.com/>

Сокол А.О.

практичний психолог, соціальний педагог

Глухівська загальноосвітня школа

I-III ступенів № 2

м. Глухів, Сумська область, Україна

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ПЕРШОКЛАСНИКІВ ДО НАВЧАННЯ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Актуальність проблеми. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» досить гостро порушує питання адаптації першокласників до навчання у школі, оскільки це важливий крок у доросле життя, і від того, яким він буде, залежить здатність дитини адаптуватися до нових умов і реалізувати власні потенційні можливості.

Проблема адаптації до школи останнім часом є дуже популярною серед дослідників у різних галузях знань. Психологи, педагоги, фізіологи вивчають і обґрунтовують рівні, критерії та умови, які безпосередньо впливають на перебіг процесу адаптації.

Виклад матеріалу. У нашій країні вивчення цієї проблеми має довгу історію. Починаючи з 20-х років ХХ століття, вона ставала предметом, як спеціального дослідження, так і супутнього розгляду в ході дослідження суміжних наук. Відомі численні публікації, присвячені вивченню труднощів

шкільної адаптації, її критеріїв, рівнів, етапів (Г.М Чуткіна, В.Є. Каган, Т.В. Дорожевець).

У психологічному словнику поняття «адаптація» розглядається як процес і результат ефективної взаємодії особистості із середовищем, в результаті якого встановлюється відповідність між загальним рівнем найбільш актуальних на даний момент потреб особистості і наявним (перспективним) рівнем задоволення даних потреб, що визначає безупинний розвиток особистості.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури ми розробили основні показники оцінки рівня шкільної адаптації складається з наступних блоків:

1. Показник інтелектуального розвитку містить у собі інформацію про рівень розвитку вищих психічних функцій, про здатність до навчання і саморегуляції інтелектуальної діяльності дитини.

2. Показник емоційного розвитку відображає рівень емоційно-експресивного розвитку дитини, його особистісне зростання.

3. Показник сформованості комунікативних навичок.

4. Рівень готовності до школи у дошкільний період.

Оптимальний адаптаційний період складає один-півтора місяці. Психологами доведено, що найбільш напруженими для всіх дітей є перші чотири тижні навчання. Це період так званої «гострої» адаптації. В цей час не слід підвищувати навантаження, темп роботи.

Створення сприятливого середовища для адаптації дитини до систематичного навчання забезпечуватиме їй подальший розвиток, успішне навчання та виховання. Основною новацією у практиці діяльності 1-х класів закладів загальної середньої освіти є структурування змісту початкової освіти на засадах інтегративного підходу у навчанні. Одним із головних завдань освітнього процесу в НУШ є формування деяких ключових життєвих компетентностей в учнів.

Авторами Концепції НУШ запропонований тематичний інтегрований підхід, де кожен тиждень присвячено окремій темі. До кожної з перелічених тем, за кожним із проблемних питань пропонуються різні види освітньої діяльності.

В умовах реформування системи освіти та запровадження НУШ невід'ємною частиною у роботі практичного психолога є проведення ранкового кола «Я та мої друзі-однокласники», бесід з першокласниками «Як нам стати дружнім колективом», хвилинок релаксації та рефлексії як важливих компонентів сучасного уроку.

Логічно, що створення сприятливих умов для адаптації дитини до школи є важливою умовою забезпечення наступності та продуктивності її розвитку. Цим пояснюється стратегія нашого дослідження, яке проводилось на базі Глухівської загальноосвітньої школи I-III ступенів №2 Глухівської міської ради з учнями 1-х класів у 2017-2018, 2018-2019 навчальних роках (експериментальна вибірка – 50 осіб: 24 хлопчики і 26 дівчаток).

Мета дослідження: визначення і порівняння показників та рівнів адаптації першокласників «традиційної» та Нової української школи.

Для проведення діагностичного обстеження ми обрали індивідуальну бесіду з першокласниками (Н.Г. Лусканова); експертну оцінку адаптованості дитини до школи» (В.І. Чирков, О.Л. Соколова, О. В. Сорокіна) (варіанти для вчителя і батьків); проєктивні методики «Що мені подобається в школі» і малюнок «Мій клас».

Дослідження проводились у школі переважно у другій половині дня, коли діти відпочили від шкільних занять (попередньо було отримано згоду батьків, узгоджено його план з учителями). Діти знаходилися у звичних для них умовах індивідуальної роботи, що зводило до мінімуму вплив сторонніх факторів на результати дослідження).

На першому етапі ми досліджували адаптацію першокласників до навчання у так званій «традиційній» школі: 8% мають низький рівень адаптації (приспосовування до навчання в школі викликає значні труднощі в особистісних взаєминах); 36% мають високий рівень адаптації до навчання в школі (ця група пристосувалась до шкільного середовища); у 58% діагностовано середній рівень адаптації.

У методиці «Експертна оцінка адаптованості дитини до школи» (В.І. Чирков, О.Л. Соколова, О.В. Сорокіна) є 2 варіанти (для вчителів і батьків), де суб'єктів просять обрати твердження, найбільш точне на час, який характеризує поведінку учня.

За оцінкою батьків 63% першокласників мають середній рівень соціально-психологічної адаптації; у 37% діагностовано високий рівень адаптації; у 8% діагностовано низький рівень адаптації до навчання в школі.

За оцінкою вчителя для 27% учнів властивий низький рівень адаптації (на уроці переважно пасивно сприймають інформацію, «погано» засвоюють матеріал з навчальних предметів, не виконують вимоги вчителя, велику частину уроку займаються сторонніми справами, у стосунках з однокласниками воліють знаходитися поруч з ними, але не контактувати, уникають контакту з учителем); 53% учнів мають середній рівень соціально-психологічної адаптації, 20% учнів – це високий рівень адаптації до шкільного навчання (активно працюють на уроці: часто піднімають руку і правильно відповідають; на перервах проявляють високу ігрову активність, у стосунках з однокласниками товариські; легко контактують з іншими дітьми, товариські до вчителя).

Слід відзначити, що батьки упереджені в оцінці адаптації своїх дітей і приписують їм вищий рівень адаптованості, ніж вчитель. Рівень оцінки адаптованості вчителем та батьками співпадає у 46% учнів.

За результатами аналізу малюнків проєктивних методик «Що мені подобається в школі» та «Мій клас» встановлено, що 27% учнів мають низький рівень адаптації, мотиваційну незрілість, відсутню шкільну та ігрову мотивацію, 24% дітей – це високий рівень (висока навчальна активність, пізнавальна мотивація), у 49% першокласників діагностовано середній рівень адаптації до навчання в школі (позитивно ставляться до навчання, але переважає зовнішня мотивація).

Наступний етап нашого експериментального дослідження передбачав діагностику рівня адаптації першокласників Нової української школи. У ході проведеної роботи було отримано наступні результати: 5% мають низький рівень адаптації (приспособлення до навчання в школі викликає значні труднощі); 46% мають високий рівень адаптації до навчання в школі; у 49% діагностовано середній рівень адаптації.

За результатами методики «Експертна оцінка адаптованості дитини до школи» (варіант для батьків) 18% першокласників мають середній рівень соціально-психологічної адаптації; у 78% діагностовано високий рівень адаптації; у 4% діагностовано низький рівень адаптації до навчання в школі. За оцінкою вчителя у 8% учнів діагностовано низький рівень адаптації; 64% учнів мають середній рівень соціально-психологічної адаптації, 28% учнів – високий рівень адаптації до шкільного навчання.

За результатами аналізу малюнків проєктивних методик «Що мені подобається в школі» та «Мій клас» встановлено, що 6% учнів мають низький рівень адаптації та навчальної мотивації; 44% дітей складає високий рівень шкільної адаптації, у 50% першокласників діагностовано середній рівень адаптації до навчання в школі.

Узагальнюючи результати дослідження міри адаптації першокласників в умовах реформування системи освіти України, можна зробити висновок про більш сприятливий процес перебігу адаптації в першокласників Нової української школи, оскільки різниця у відсоткових показниках високого рівня складає 10%, середнього – 9% і низького – 3%.

Також існує каузальний зв'язок між створенням комфортного освітнього середовища, використання новітніх інформаційних технологій в освітньому процесі, позитивним емоційним фоном та успішністю протікання процесу адаптації першокласників.

Висновки і перспективи дослідження. 1. Згідно основних теоретичних уявлень, основними показниками рівня адаптації є інтелектуальний та емоційний розвиток особистості учня, розвиток у нього комунікативних навичок та психологічна готовність дитини до навчання в школі. 2. Емпірично доведено гіпотезу, що успішність перебігу процесу адаптації першокласників безпосередньо залежить від рівня емоційного комфорту дитини в навчальному закладі. 3. Проведена експериментальна робота не вичерпує всіх аспектів проблеми адаптації першокласників до навчання.

Література

1. Агафонова І.Н. Психологічна готовність до школи в контексті проблеми адаптації / І.Н. Агафонова // Початкова школа. – 1999. - № 1. С.61.
2. Грищенко М. Нова українська школа [Електронний ресурс] / Михайло Грищенко. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
3. Коробко С.Л. Робота психолога з молодшими школярами / С.Л. Коробко, - К., 2006.

4. Кочерга О.В. Коли дитина готова до школи / О.В. Кочерга // Дошкільне виховання. – 2012. – № 12. – С. 4-9.

Тарасенко Т.О.

вчитель фізики, астрономії

Голопристанський навчально-виховний комплекс «Гімназія – спеціалізована школа

I ступеня з поглибленим вивченням предметів художнього профілю»

Голопристанської міської ради

Херсонської області

м. Гола Пристань, Херсонська область, Україна

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ

Вивчаючи теорію поколінь ми можемо зустрітися з тим, що в школі зараз працюють вчителі двох генерацій. Покоління X - (Generation X), невідоме покоління, народжені 1962-1982 рр. Їхньою відмінною рисою є те, що вони скептично ставляться до усього, що їх оточує, тому й обирають вміння розраховувати виключно на свої сили. Їм притаманне альтернативне мислення, а також висока проінформованість про абсолютно усе, що відбувається у світі. Покоління Y - Покоління Міленіуму, Покоління Пітера Пена, Покоління Next, Мережеве покоління, Ехо-бумери, Покоління бумеранга, Покоління трофеїв, народжені з 1983-го по кінець 1990-х. Для них самореалізація виходить на перший план. Не можна сказати, що їх не цікавить сім'я, однак, на першому місці все ж залишається кар'єрне зростання. Це відбувається і тому, що ігрики живуть в умовах постійної нестабільності, вони не знають, що буде завтра, а тому й не бачать сенсу планувати будь-що на майбутнє. Але, сучасний вчитель, не дивлячись до якого покоління він відноситься, навчає та виховує наступне покоління Z (Generation Z), або Покоління ЯЯЯ (Generation MeMeMe) – це діти народжені після 2000-х. Покоління зетів — це яскравий приклад людей, які з'явилися у часи великої глобалізації та постмодернізму. Їхньою характерною рисою є те, що з усіма сучасними технологіями вони на «Ти» ще із раннього дитинства. Більше того, часто трапляється так, що малюк навіть говорити ще не навчився, але чудово знає, як увімкнути комп'ютер та відкрити улюблену гру. Отже, зети — це діти інтернету та сучасних технологій. За рахунок цього, вони не мали типового дитинства «у дворах», а тому й не є командними гравцями, їх треба вчити цьому. [1]

Проблема для сучасного вчителя постає в тому, як знайти «спільну мову» не тільки серед учнів, а й серед колег. Ми знаємо, ті хто працює в школі, як інколи важко порозумітися не тільки з учнями, а й з колегами, які постійно навіюють свою думку і вважають, що молоді педагоги недосвідчені. Проблема «вчителі-діти-батьки» для «молодого» спеціаліста зараз постають на перше місце. Але на початку уроку учитель і діти залишаються віч на віч, справа вчителя полягає в тому, щоб зацікавити дитину, «відірвати» його погляд від телефону та

ще й навчити чомусь новому. Якщо я зараз почну розповідати про те як використовувати телефон під час уроку, то це вже буде банально. І те, що зараз діти самостійно можуть отримувати знання, також не таємниця. Моє головне завдання, як вчителя фізики, на уроках дарувати учням якісь емоції, почуття, навички, яких їм зараз не вистачає, з якими вони зустрічаються у житті і при цьому навчити їх чомусь новому.

Зараз, щоб порозумітися, недостатньо говорити однією мовою. Недостатньо розуміти значення слів, формул, означень, які використовують співрозмовники. Багато інформації залишається поза словами: у діях, жестах, міміці, емоціях за допомогою яких у дітей у пам'яті залишається певна інформація. Це я говорю про емоційний інтелект — це вміння дати раду своїм і чужим емоціям: точно зрозуміти, оцінити і виразити їх. Емоційний інтелект – EQ – це показник нашої здатності до спілкування, вміння усвідомлювати свої емоції та розуміти почуття інших людей. EQ вважається емоційним еквівалентом пізнавального інтелекту (IQ).[2] Сучасні психологи вважають, що люди з розвиненим емоційним інтелектом стають хорошими командними гравцями, лідерами. Вони вміють вести переговори і домагатися свого, при цьому залишаючи про себе приємне враження. Професійні знання, звичайно ж, теж потрібні людині для особистісного та кар'єрного зростання. Емоційному інтелекту ми навчаємося з найбільш раннього віку, причому несвідомо. [3] Школа зараз цьому не допомагає. Вчителі радянських часів не розуміють зараз дітей на емоційному рівні. Вчителі радянських часів не розуміють своїх колег з «іншого часу» - ось і виникає протиріччя між людьми.

Що ж характеризує людей з високим рівнем емоційного інтелекту?

1. Вони не бояться змін, усвідомлюють, що зміни — це частина життя, і готові бути гнучкими.
2. Вони легко можуть назвати свої сильні сторони та зони росту, точно знають, над чим варто працювати і що розвивати, а також яким чином це робити.
3. Вони вміють проявляти емпатію, розуміти почуття інших та реагувати на них.
4. Вони шукають та знаходять баланс у професійному та особистому житті.
5. Вони відкриті до нового, люблять досліджувати та цікавитись новинками.

У закладах, де підтримується культура розвитку емоційного інтелекту, індивідуальності більше проявляють лідерські якості, ефективніше працюють у команді, краще комунікують між собою.

Що означає бути емоційно компетентним на практиці?

Деніель Гоулман описав такі компетенції емоційного інтелекту:

- Самосвідомість, тобто розуміння власних емоцій.
- Самоконтроль, тобто управління власними емоціями.
- Соціальне розуміння, тобто розуміння емоцій інших людей.
- Управління вземовідносинами, тобто управління емоціями інших людей. [4]

Чи вчить цьому школа? У закладі освіти все зводиться до виконання навчального плану та засвоєння нових знань. А як же емоції, почуття та спілкування? Це все, чого зараз не вистачає молоді та й багатьом вчителям.

На своїх уроках, коли я викладаю певну тему, я обов'язково поєдную інформацію із життєвими ситуаціями, щоб дітям було ближче до почуттів і вражень - це дає кращий результат для запам'ятовування. Наприклад, коли ми вивчаємо тему «Поверхневий натяг рідини. Змочування» (10 клас) – ми з дівчатами повністю розбираємо принципи нанесення гель-лаку на нігті; «Густина речовини» (7 клас) – розповідаю дітям як можна перевірити ювелірну прикрасу із золота вона чи ні, використовуючи побутове обладнання; «Механічна робота. Потужність» (7 клас) - ми випікаємо однакові кондитерські вироби, тільки один учень це робить, вимішуючи руками, а інший, використовуючи побутову техніку - порівнюємо швидкість виконання роботи; «Внутрішня енергія. Теплопередача» (8 клас) - наводимо приклади, як на побаченні можна зігріти дівчину, використовуючи різні методи теплопередачі. Під час уроків у нас підвищений рівень емоцій, але ці почуття наводять дітей до більшого розуміння тих чи інших явищ. Тему уроку «Йонізована дія радіоактивного випромінювання» ми з дітьми проводимо у вигляді засідання круглого столу «Чи безпечно зараз перебувати у місті Прип'ять?». Під час засідання діти аналізують всю інформацію з телебачення та інтернету, але пояснюють це на основі фізичних знань. Це навчає дітей розбиратися у фейковій інформації. До Дня Святого Валентина ми провели виховний захід «Лірика, гроші та фізика» під час якого діти розповідали історію кохання, мандруючи країнами світу, і знайомили всіх присутніх з видатними вченими фізиками з даної країни. Під час такого заходу діти навчалися бути акторами, а це гра емоцій, ділилися почуттями, вчилися вислуховувати один одного і звісно ж отримували нові знання. Коли дітям стає сумно або не цікаво на уроках, я дозволяю декілька хвилин переглянути мультфільм чи пограти у комп'ютерну гру. Після цього ми розглядаємо всі фізичні явища, які зустріли під час перегляду.

Це невеликий приклад моїх наробок, які я використовую майже на всіх уроках. Мені здається, що я досягаю своєї мети: не залякати дітей такою важкою наукою. Зацікавити учнів, і найголовніше, подарувати яскраві почуття та гарні емоції під час уроку – це мої головні пріоритети під час викладання. Розвиток власного емоційного інтелекту допомагає мені не тільки у порозумінні з учнями, а й з колегами різних поколінь. Тому сучасним вчителем не складно бути, треба тільки розуміти, чого дітям не вистачає в певний момент і просто з ними поспілкуватися, вислухати їх. Нехай на це піде певний час уроку, але у відповідь ви отримаєте більше ніж запланували.

Література

1. <https://learning.ua/blog/201711/teoriia-pokolin-x-y-z/ru/>
2. <https://life.pravda.com.ua/health/2017/10/15/226957/>
3. <https://rescentre.org.ua/poperedzhennia-zhorstokoho-povodzhennia-z-ditmy/shcho-take-emotsiinyi-intelekt-i-iak-vin-zrobyt-vashu-dytynu-uspishnoi>
4. <https://dou.ua/lenta/articles/how-to-develop-eq>

Швец С.М.

вчитель початкових класів

*Житомирський навчально – виховний комплекс СТ №59 ЖМР
м. Житомир, Житомирська область, Україна*

Кондратюк Л.С.

вихователь групи продовженого дня

*Житомирський навчально – виховний комплекс СТ №59 ЖМР
м. Житомир, Житомирська область, Україна*

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ЗА ПРОГРАМОЮ «КРОК ЗА КРОКОМ»

Зміни в освіті відбуваються на основі затвердженого постановою Кабінету Міністрів Державного стандарту 4-річної початкової школи, що мають на меті: формувати людину, яка хоче і вміє самостійно вчитися; яка вміє сприймати інформацію, працювати з інформацією, сортувати її, осмислювати, аналізувати, творити. [1, с.1]

«Саме у молодшому шкільному віці закладається низка ціннісних установок, особистісних якостей і ставлень. Якщо ця обставина не враховується, якщо цей вік розглядається як малозначимий, «прохідний» для методу проектів, то порушується наступність між етапами розвитку освітньо – пізнавальної діяльності учнів, і значній частині школярів не вдається згодом досягти бажаних результатів у проектній діяльності».[2, с.5]

Метод проектів допомагає маленьким школярам «оволодіти ключовими компетентностями, які передбачають їх особистісно – соціальний та інтелектуальний розвиток, формуються на міжпредметній основі та є інтегрованим результатом предметних і міжпредметних компетенцій» [1, с.3]. Без яких їм не обійтись в житті, незалежно від обраної у майбутньому професії.

Цей метод актуальний й дуже ефективний, оскільки дає молодшому школяреві можливість експериментувати, синтезувати отримані знання, розвивати творчі здібності та комунікативні навички. Метод проектів цікавий і корисний не тільки для дітей, а й для педагогів. Він дає можливість вивести на новий рівень взаємовідносини з батьками, відчувати себе партнером дітей у вирішенні дослідницьких завдань, зробити процес навчання цікавим.

Саме проектна діяльність допоможе об'єднати навчання і виховання з реальними подіями з життя дитини, зацікавити її, захопити. Вона дає можливість об'єднати педагогів, дітей, батьків, навчити працювати в колективі. Кожна дитина зможе проявити себе, відчувати потрібною, у неї з'явиться впевненість у своїх силах.

Застосування методу проектів в молодших класах - це важко? Так. Це не просто, тому що діти ще не готові для самостійного виконання складних завдань. Але це можливо. Це будуть не повноцінні проекти, а лише елементи проектної діяльності в її класичному розумінні. І вони будуть для учня його проектом.

«Практика проведення навчальних досліджень із молодшими школярами може розглядатися як особливий напрямок позакласної або позашкільної роботи, тісно пов'язаний з основним навчальним процесом і орієнтований на розвиток дослідницької, творчої активності дітей, а також на поглиблення й закріплення наявних у них знань, умінь і навичок. Ця робота може мати локальний, і фронтальний характер, її можна проводити індивідуально, з невеликою групою дітей у процесі основних навчальних знань».[3, с.158]

Теми, які пропонуються як проектні, повинні бути доступні для розуміння дитини. Чим молодші школярі – тим простіші проекти, бо вони здатні виконувати найпростіші завдання. Звідси і висновок: проекти в молодшій школі відрізняються простотою. Учень повинен розуміти не тільки завдання, а й методи його розв'язання. Дитина повинна бути зацікавлена у проекті. Тому теми дитячих проектних робіт краще вибирати зі змісту навчальних предметів.

«Забезпечити мотивацію залучення молодших школярів до самостійної роботи над проектом можна за умови, коли проблема проекту відповідає пізнавальним інтересам учнів і знаходиться в зоні їхнього найближчого розвитку.

Усі етапи проектної діяльності повинні ретельно контролюватися вчителями, оскільки і теоретичних, і практичних знань та вмінь у молодших школярів ще мало. Тому проекти у більшості випадків мають бути короткотривалі.

Участь молодших школярів у проектній діяльності сприяє формуванню в них таких компетентностей:

- уміння працювати в колективі;
- уміння розділяти відповідальність;
- аналізувати результати діяльності;
- відчувати себе членом команди;
- навички аналітичного погляду на інформацію;
- здатність до адекватної самооцінки.

Метою проекту є розв'язання проблеми – дослідницької, інформаційної, практичної.

Виконання роботи починається з планування самого проекту.

Обов'язкова умова проекту – пошук інформації, яка представляється учасниками проектної групи.

Кінцевим результатом роботи над проектом є продукт. Завершальним етапом має стати презентація проекту.

Проектні технології за програмою «Крок за кроком» у роботі з дітьми.

Метою програми «Крок за кроком» є виховання свідомих громадян нового відкритого суспільства та залучення сімей до освіти дітей.

Це особистісно орієнтоване навчання, яке забезпечує вчителів вмінням створювати розвивальне середовище у групі, зосереджувати навчання і виховання навколо окремих центрів діяльності, залучати сім'ї до освітнього процесу групи та індивідуалізувати навчання, скерувавши його на задоволення потреб та інтересів кожної конкретної дитини.

Намагаючись розвивати свою дитину, батьки часто припускаються помилки, яка здатна нанівець звести всі їхні добрі наміри: вони вважають серйозними тільки такі завдання, які відбуваються на уроці в школі (садять дитину до столу, намагаються вчити букви, писати). Для неї добра та наука, якої вона не помічає, наука, яку вона осягає, продовжуючи гратись.

Перед батьками постає завдання – не виконувати роль вчителя на уроці, а цікавою грою, невимушеним спілкуванням розвивати свою дитину.

Вирішальне значення в розвитку дитини має пильність батьків та їхня активна участь у освітньому процесі своїх дітей. Їм варто пам'ятати, що поряд з постійним піклуванням про дитину потрібно максимально розвивати у неї самостійність, необхідну для соціальної адаптації в зрілому віці.

Школа сьогодні вимагає також і від нас, педагогів, творчого підходу до роботи з дітьми. Мабуть тому метод проектів за програмою «Крок за кроком» займає все більш чільне місце в педагогічній практиці.

Метод дає можливість в стінах школи формувати життєві компетентності, творчу особистість, пробуджує і розвиває в дитині таланти, дає можливість дітям осмислено застосовувати свої знання, реалізує їх соціальні потреби, формує мотивацію до навчання.

Суть досвіду полягає у впровадженні в освітній процес інноваційних технологій, робота в проектних технологіях за програмою «Крок за кроком» з метою формування життєвих компетентностей учнів. Метою програми є виховання свідомих громадян нового відкритого суспільства та залучення сімей до освіти своїх дітей.

Принципами програми є залучення сім'ї до процесу навчання і виховання дітей, індивідуальний підхід до кожного учня, що є центральною фігурою педагогічного процесу, забезпечення права вибору через особистісно орієнтоване середовище. Особлива увага звертається на використання методик, які сприяють всебічному розвитку дітей природним шляхом, використання центрів діяльності й викладення тематичних концепцій, тематичне навчання,

навчання через гру, постійне підвищення кваліфікації вчителів і забезпечення технічної підтримки їхньої діяльності.

Участь сімей – унікальна особливість програми. Батьки є першими вихователями дітей, вони бажають, щоб діти були щасливими і стали активними членами суспільства. Батьків запрошують приєднатися до своїх дітей у класних заняттях і ділитися з дітьми своїми вміннями і талантами.

Рекомендований алгоритм побудови заняття за програмою «Крок за кроком» із використанням проектних технологій:

1. Організація проекту: визначення теми і мети; визначення центрів діяльності; гіпотези її розв'язання, «ЗХН»(знаємо, хочемо знати, навчилися).

2. Планування діяльності у проекті: визначення джерел інформації; вибір учнями центрів, завдань для виконання; залучення батьків; очікувані результати.

3. Дослідження теми проекту: збір необхідної інформації; аналіз даних; висновки, пропозиції.

4. Результати: підготовка загального сценарію проведення заняття; забезпечення центрів діяльності обладнанням, матеріалами; оформлення результатів; презентація; оцінка і самооцінка проекту.

Отже, програма «Крок за кроком» збагачує освітню практику України власним баченням технології особистісно зорієнтованого навчання. Вона відображає світову тенденцію переходу від парадигми, в якій дитина є «об'єктом педагогічних впливів», до тієї, що передбачає гуманістичний тип взаємодії учасників освітнього процесу.

А метод проектів спрямований не на просте оволодіння деякою сумою знань, чи навіть їх системою, а на розвиток умінь вирішувати проблеми, показувати практичне використання знань. В основі методу проектів знаходиться розвиток пізнавальних навичок школярів, умінь самостійно конструювати свої знання.

Література

1. Державний стандарт початкової освіти. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-povujderzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/>.

2. Проекти в початковій школі : тематика та розробка занять / упоряд. О. Онопрієнко, О. Кондратюк. – К. : Шкільний світ, 2012.

3. Савенков А.І. Обдарована дитина в масовій школі.- М.: Вересень, 2001.- 158 с.

4. Рябова З. В., Кравченко Г. Ю. Метод проектів у розвитку якості початкової освіти / Упоряд.: Рябова З. В., Кравченко Г. Ю.-Х.: Видавництво «Ранок», 2013.

5. Романовська М.Б. Метод проектів у виховному процесі.-Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2007.

6. Рябова З. В., Кравченко Г. Ю. Метод проектів у розвитку якості початкової освіти / Упоряд.: Рябова З. В., Кравченко Г. Ю.-Х.: Видавництво «Ранок», 2013.

Ялинська В.В.

практичний психолог

Мелітопольська загальноосвітня школа I-III ступенів № 22

Мелітополь, Запорізька область, Україна

ФОТОТЕРАПІЯ У РОБОТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

На сучасному етапі розбудови інклюзивної освіти в Україні важливим є розвиток особистості учнів з особливими освітніми потребами. Освітній процес вимагає від практичного психолога нових форм і методів роботи, які сприяють розвитку соціальних, комунікативних, загальнокультурних компетенцій

вихованців. У багатьох дітей у даний час спостерігається нестійкість емоційно-вольової сфери, слабо розвинені комунікативні навички, відсутність інтересу до навчання. Ці фактори можуть негативно вплинути як на подальший процес адаптації, так і інтеграції дитини в групі, а надалі і в соціумі. Використанням фототерапевтичних технік у роботі практичного психолога дозволяє за короткий період швидко подолати проблеми учнів з особливими освітніми потребами, пов'язані з включенням їх до загальноосвітнього навчального простору та безбар'єрного спілкування, тому ця тема є актуальною.

Науково-теоретична база нашого досвіду ґрунтується на різних підходах відомих світових психологів, які займалися фототерапією (Дж.Вайзер, Б.Закем, Д. Краус, Д. Стюарт, А. Ентін, Р. Мартин, У. Халкола, М.Саволайнен, А. І. Копитін, О.І. Переверзенцева, В.В. Назаревич, І.О. Борейчук).

Розглянемо більш детально, що являє собою фототерапія. Це досить новий напрямок в арттерапії, який започаткувала канадський арттерапевт і психолог Д. Вайзер. Фототерапія – це лікувально-корекційний метод застосування фотографії, її використання для вирішення психологічних проблем, а також розвитку і гармонізації особистості [1, с. 30].

А. І. Копитін вважав, що «спілкуючись» із фотографією, людина лікує себе сама. Він виділив 8 функцій впливу фотографії .

1. Комунікативна функція фотографії полягає у тому, що за її допомогою можна передавати думки, почуття та уявлення, а в більш широкому сенсі вона може бути засобом сприйняття та переробки інформації для отримання нових ідей, які з'являються в процесі роботи з нею.

2. Фокусуюча функція пов'язана зі здібністю фотографії оживлювати спогади та підводити людину до повторного переживання подій, які в її житті мали місце раніше. Дана функція дозволяє проявляти раніше непізнані властивості особистості, її цінності та потреби. Учні можуть відкритися самому собі і оточуючим .

3. Стимулююча функція фотографії пов'язана з тим, що при створенні та сприйнятті зображень відбувається активізація різних сенсорних систем – перед усім зорової, кінестетичної, сенсорної.

4. Змістовна функція полягає у властивостях фотографії допомагати побачити зміст власних переживань та переживань інших людей. Фотографія дозволяє відслідкувати миттєвості нашого життя, які ми не помічали, проаналізувати їх.

5. Об'єктивуюча функція пов'язана з фокусуючою, і полягає в тому, що властивість фотографії дає можливість виявити особистісні переживання, які відображаються в зовнішньому вигляді та вчинках. Учні можуть зрозуміти, як поза, міміка, одяг, зачіска, інтер'єр і навіть друзі, які їх оточують, пов'язані з сьогоденними почуттями та потребами відносно зміни власного «Я».

6. Експресивно-катарсична функція реалізується через сприйняття готових фотозображень, так і через їх створення. Повторне переживання почуттів та їх вербальне та невербальне вираження під час перегляду фотографій важливе, особливо якщо це відбувається в довірливій атмосфері.

7. Організуюча функція пов'язана зі здібністю учнів здійснювати вибір і вбудовувати об'єкт сприйняття в систему особистісних цінностей, співставляти його з різними життєвими ситуаціями.

8. Відображення динаміки внутрішніх змін. Ця функція проявляється у випадках, коли достатня кількість фотозображень дозволяє проаналізувати різні вікові етапи життя дитини та позначити зміни в різні моменти.

Методи фототерапії можна використовувати в діагностичній, консультативній, корекційній, груповій (робота в мікрогрупах, робота в парах) та індивідуальній роботі практичного психолога.

Метою використання фотозображень у роботі практичного психолога із зазначеною категорією дітей є діагностування та корекція конкретної проблеми; розвиток творчих здібностей; розвиток самоповаги; розвиток комунікативних навичок; корекція самооцінки; корекція емоційно-вольової сфери; подолання стресових та конфліктних ситуацій; відновлення психічного здоров'я; розвиток антистресових навичок.

Фототерапевтичні техніки допомагають розкритися особистості дитини в групі, що сприяє покращенню адаптації в класних колективах. Фотографія дає можливість пізнавати себе та створює чіткий образ «Я», який дитина презентує собі та оточуючим. З цією метою учням та батькам пропонується виконання вправ: «Світ моїх інтересів та захоплень», створення колажу з власних фотографій та арт-матеріалів, складання оповідань та цікавих історій за допомогою «Спектрокарт» У. Ха- коли, «Слайд-терапії». Естетичні критерії не мають великого значення у фототерапії, важливим є те, як діти з особливими освітніми потребами проявляють себе.

Фотографія сама по собі має проєктивну природу, і в цьому вона схожа на проєктивні методики. Учням, яким важко розкритися під час індивідуальних форм роботи, некомфортно спілкуватися з однолітками, фотографія допомагає зробити це невимушено та м'яко, розкриває їхній внутрішній стан. Фотографічні зображення виступають засобом комунікації учнів одне з одним, з батьками, практичним психологом (вправи «Знайомство», «Який я?», «Твої стани»). Під час роботи з фотографією страхи, які приховані глибоко в підсвідомості, зникають, бо з'являється стан спокою, нові засоби подолання перешкод. У процесі перегляду власних фотографій та перегляду фотозображень за певними темами в учнів формуються нові уявлення про навколишній світ, вони навчаються краще розуміти свій емоційний стан та стан інших людей. Усі ці фактори є запорукою сприятливого розвитку особистості. [3, с. 56].

Техніка «Мобільний фоторепортаж» дає можливість дітям емоційно відреагувати на подію, отримати позитивний емоційний ресурс, розвинути творче мислення. Й. Е. Кук визначила можливості застосування фотографії при проведенні ігрової діяльності з дітьми. Вона зазначила, що «використання фотоапарата в роботі з дітьми має безліч переваг. Цінні не тільки готові знімки, але і сам процес вибору кадрів і зйомки. Дитина може зробити спеціальний альбом, присвячений друзям, улюбленій тварині, захопленням, успіхам в різних справах» [4, с. 404].

При парній або груповій роботі з фотозображеннями практичному психологу важливо спланувати роботу так, щоб дати можливість розкритися кожному учаснику заняття. Для цього важливо дотримуватися певного алгоритму як в індивідуальній, так і груповій роботі з учнями з особливими освітніми потребами. Практичний психолог надає учневі або групі дітей набір карток із фотозображеннями, відповідно до обраної теми корекційного заняття або індивідуального запиту (емоції учнів, аналіз проблемної ситуації, особистісні проблеми учнів). Дітям пропонується уважно розглянути фотозображення і обрати одну чи дві картки, які, на їх думку, відображають проблему запропонованої теми. Важливо розкласти фотозображення на столі. Вони обираються учасниками групової роботи в повній тиші. Після того, як учасники визначилися з фотозображеннями, їм пропонується сісти на свої місця. Кожний з учасників розказує, чому він обрав цю фотографію. Під час його монологу важливо не перебивати запитаннями чи коментарями. Упроваджуючи досвід роботи з використанням фотозображень, важливим для нас є психологічна підтримка позитивного образу «Я» учнів з особливими освітніми потребами, наставницька, тьюторська позиція, яка направляє особистість дитини, сприяє його особистісному зростанню, передбачає співпрацю з усіма учасниками освітнього процесу.

Висновки. Використання фототерапії вносить позитивний вплив на особистість учнів з особливими освітніми потребами. Вони стають більш комунікабельними, впевненими у собі, у них розвиваються навички самопрезентації, виникає інтерес до власної особистості, своїх стосунків з оточуючими, створюються ситуації успіху, що є дуже важливим для дітей зазначеної категорії. Груповою роботою в класних колективах з використанням технік фототерапії сприяє адаптації учнів з особливими освітніми потребами в класне середовище та в групу однолітків, гармонізує стосунки в колективі. Груповою роботою учнів з особливими освітніми потребами з використанням власних та запропонованих фотозображень разом з батьками покращує емоційний клімат у стосунках, батьки розкривають внутрішній світ своїх дітей, по-іншому їх сприймають.

Робота з власними фотографіями та фотографуванням розвиває фантазію, творчі здібності, просторове та сенсорне сприйняття учнів. Фотографія дає можливість створювати образи, які допомагають сформувати позитивний образ «Я», представити його собі та оточуючим. Усі зазначені фактори сприяють розвитку навичок адаптації та соціалізації.

Література

1. Weiser J. Phototherapy techniques. Exploring the secrets of personal snapshots and family albums. Vancouver: Phototherapy Center, 1999.
2. Борейчук І.О. Механізми функціонування метафоричних асоціативних карт у психологічному консультуванні / Ірина Олегівна Борейчук // Матеріали XI Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції «Простір арт-терапії. Ресурси зцілення».- 2014.- С.14-17.
3. Копитин А. И. Тренинг по фототерапии. - Речь.- 2003.- 96.

4. Кук Й. Использование фотоаппарата в ходе игровой терапии // Практикум по игровой психотерапии / Под ред. Х. Кэджусон и Ч. Шеффера. – СПб.: Питер, 2000.
5. Назаревич В., Борейчук І. Метафора Психологія зображення.- Київ 2017.- 209.
6. Тягур Л. М. Фототерапія як засіб розвитку емоційно-вольової сфери молодших школярів. // Матеріали тез МДУ конференції. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції « Вища школа і ринок праці, інтеграція, модернізація, інтернаціоналізація».- 2016.- С.227-228.

Андрюхіна О. І.

студентка III курсу, факультету української філології
Криворізький державний педагогічний університет
Науковий керівник: **Прахова С. А.**
к. психол. н., кафедра загальної та вікової психології
Криворізький державний педагогічний університет

ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ ВІДМІННОСТІ У ЕКСТРАВЕРТІВ ТА ІНТРОВЕРТІВ

Інтроверсія-екстраверсія – це поширена база для диференціації якостей особистості. Особистими якостями екстравертів є товариськість, балакучість, енергійність. Індивідуальними особливостями інтровертів є відстороненість, замкнутість. Усі ці характеристики містяться в усіх комплексних теоріях особистості, проте в різних формах. Вчені об'єднують екстраверсію та інтроверсію в єдиний простір вимірювань. Тому мова йде про балансування двох показників у більшій мірі одної і, відповідно, меншій мірі іншої. Можливий варіант співвіднесеності цих показників, тобто їх однаковий рівень. В такому випадку мова йде про амбівертність.

Мета нашої статті полягає у дослідженні та порівнянні кількісного співвідношення екстравертів та інтровертів у двох різновікових колективах, а також оцінити соціальну активність учнів з екстраверсією та інтроверсією.

У XXI ст. проблема психологічних відмінностей у поведінці екстравертів та інтровертів є широко досліджуваною. Особливий акцент робиться на порівнянні екстравертів та інтровертів з амбівертами. Оскільки амбіверт – це тип особистості, який розташований посередині між екстравертом та інтровертом. У 2009 році дослідники Флізон і Ш. Галлахер проводили експеримент у ході якого з'ясували, що екстраверти регулярно ведуть себе інтровертно, а інтроверти, в свою чергу, екстравертно. В екстравертній поведінці присутня варіативність головним чином всередині людині, аніж у між людьми. У 2013 роках А. Грант проводив дослідження на тему ефективності трудової діяльності серед різних типів особистості. Як не дивно, пальму першості здобули саме амбіверти. На думку вченого, амбіверти більш гнучкі у спілкуванні, мають арсенал індивідуальних підходів до кожного, виважено приймають рішення, достатньо впевнені і уважні.

Відмінності поведінки екстравертів, інтровертів та амбівертів у умовах конфлікту вивчала С.В. Дубровіна у 2016 році. Так, екстраверти показали схильність до конкуренції, стратегію компромісу або втечі обрали інтроверти, амбіверти ж були спрямовані, головним чином, на співпрацю. У тому ж році, кандидат психологічних наук О.А. Апунович поширила тематику взаємозв'язку трудової діяльності і типу особистості, почавши дослідження на тема залежності емоційного вигорання працівників правоохоронних органів від рівня інтро-екстраверсії, і прийшла до висновку, що амбіверти є більш стійкими до емоційного вигорання в порівнянні з інтровертами та екстравертами.

Глобальний внесок у напрямку дослідження «екстраверсії-інтроверсії» зробили Карл Юнг і Ганс Айзенк. Саме Юнг і є першим, хто вжив термін екстраверсії та інтроверсії у своїй роботі «Психологічні типи» 1921 року. Карл Юнг не дає чіткого тлумачення нововведених термінів, проте він вирізняє їх за спрямованістю лібідо або ж життєвої енергії. Так, екстраверсія виражається спрямованістю лібідо назовні, власне, на соціальні і практичні сфери життя, коли значення полярної їй інтроверсії полягає у зануреності у власний внутрішній світ. Тобто, екстраверт в процесі витрачення енергії, інтроверт – в процесі акумулювання. Леонгард тотожний з Юнгом в тлумаченні цих термінів.

Його типологія акцентуацій характеру особистості є поширеною більш у психіатрії, ніж у психології, оскільки стосується перш за все патологій. Тим не менш, його роз'яснення термінів є дуже важливим. Концепції Юнга і Леонгарда сходяться у тому, що екстраверт є особистістю, орієнтованою на зовнішнє або об'єктивне, а тому знаходиться під впливом середовища, безвільна особистість, а у протилежного йому інтроверта домінує схильність до суб'єктивного світобачення, на який не має впливу зовнішнє середовище, відповідно, це вольова особистість. Але Айзенк дещо розширює ці значення, переводить їх в інші площини. Для нього поняття екстраверсії та інтроверсії є полюсами взаємозалежних генетично запрограмованих особистісних рис людини.

Участь у емпіричному дослідженні прийняли 18 учнів 5-го класу і 18 учнів 9-го класу КЗСШ № 126, у віці від 10-12 років і 13-15 років відповідно. У дослідженні було застосовано метод анкетування, а саме особистісний опитувальний Айзенка ЕРІ, а також типологію особистості Майерс-Бріггс, яка побудована на основі типології Юнга. Вибір опитувальників вмотивований тим, що Карл Юнг і Густав Айзенк використовували різні підходи у тлумачення термінів екстраверсії та інтроверсії.

А тому важливо прослідкувати відмінність у результатах учнів 5-го і 9-го класів, які пройшли обидва тестування або ж зробити висновок про відсутність її як такої. Мета: з'ясувати тип особистості учнів 5-го і 9-го класів, підрахувати відсоткове співвідношення екстраверсії-інтроверсії, зробити висновки.

Особистісний опитувальник Айзенка ЕРІ (Eysenck Personality Inventory) – методика оцінювання рівня емоційної стабільності чи нестабільності (нейротизму), а також екстраверсії чи інтроверсії. Учням 5-го і 9-го класів був запропонований опитувальний Айзенка (ЕРІ) з метою ідентифікації провідних рис особистості. Відповіддю дитини на кожне питання з опитувальника могло бути

або «Так», або «Ні», залежно від її поглядів. Варто зазначити, що пріоритетною є та відповідь, яка першою прийшла на думку. Опитувальник побудовано таким чином, що суть кожного з питань зрозуміла дітям з різним рівнем освіченості. Серед 57 запитань опитувальника 24 присвячені шкалі екстраверсії-інтроверсії, ще 24 – шкалі стабільності-нестабільності, і ще 9 питань - шкалі щирості.

На першому етапі нашого дослідження було проведено аналіз результатів опитувальника Айзенка, а саме за шкалою щирості, звівши їх з анкетами 9-го класу, ми отримали однакові результати. Відповіді 13-ти учнів (61% дітей з класу) виявилися в межах відвертих відповідей за шкалою щирості, а відповіді 8-ми учнів (39 % дітей з класу) вийшли за межі відвертості.

На другому етапі нашого емпіричного дослідження ми проаналізували відповіді за шкалою нейротизму. Аналіз відповідей учнів 5-го класу на питання цієї шкали показав, що 3-оє учнів мають дуже високий рівень нейротизму, 7-ро учнів мають високий рівень, 9 учнів мають середній рівень і 2-оє учнів мають низький рівень за цією шкалою. Результати 9-го класу дають відмінні результати. Дуже високий рівень нейротизму мав лише 1 учень на противагу 3-ом з 5-го класу. Проте високого рівня нейротизму досягли вже 9 учнів, що на 2 учні більше, ніж в 5-ому класі. Середній рівень нейротизму в 9-му класі був у 8-ми учні, що лише на 1-у дитину менше, ніж в 5-му класі. Низький рівень нейротизму у 9-му класі показали 3-оє учнів, що на 1-у дитину більше, ніж в 5-му класі.

На третьому етапі роботи з опитувальником Айзенка ми проаналізували відповіді на питання шкали екстраверсії-інтроверсії. За результатами: жоден учень 5-го класу не досяг рівня яскравого екстраверта, 5-ро учнів були в межах просто екстраверта, 4-и учні мали схильність до екстраверсії, 4-и учні мали середнє значення, 5-ро учнів мали схильність до інтроверсії, 2-оє учнів були інтровертами, 1 учень мав показники глибокого інтроверта; жодного яскравого екстраверта дев'ятикласника в опитуваному класі не було виявлено, проте було виявлено 6 екстравертів, 3-оє учнів зі схильністю до екстраверсії, 4-ро учнів із середнім значенням, 6-ро учнів зі схильністю до інтроверсії, 2-оє учнів-інтровертів і жодного учня з глибоким рівнем інтроверсії.

Оскільки погляди Айзенка і Юнга на дану проблематику є дещо відмінними, було прийнято рішення дослідити відмінність у отриманих результатах опитувальника Айзенка і типології особистості Майєрс-Брігґс, що виникла на основі типології Карла Густава Юнга у 40-х роках ХХ століття. За нею вже пізніше була створена система психологічного дослідження — Myers-Briggs Type Indicator (MBTI). При анкетуванні, людини присвоюється один з 16 типів за допомогою 8-ми варіантів відповіді, з'єднаних попарно в 4 шкали. Кожна шкала відповідає за свою сферу:

1. Шкала Е-І – орієнтація свідомості. Орієнтація можлива або назовні – варіант Е (Extraversion, екстраверсія), або всередину – варіант І (Introversion, інтроверсія).

2. Шкала S-N – орієнтування в ситуації. Можливе матеріальне орієнтування – варіант S (Sensing, відчуття), або інтуїтивне орієнтування – варіант N (Intuition, інтуїція).

3. Шкала Т-Ф – спосіб прийняття рішень. Варіант раціонального вибору - Т (Thinking, мислення) , або ж варіант емоційного прийняття рішення - F (Feeling, почуття).

4. Шкала J-P – рівень підготовки до певних дій. Варіант J (Judging, судження) – схильність до планування, продумування, варіант P (Perception, сприйняття) – відсутність підготовки, схильність діяти за обставинами.

В результаті аналізу робіт, кожному з учнів було присвоєно один з 16-ти типів за Майерс-Бріггс. Проаналізувавши роботи дітей 5-го класу було виявлено, що типи ENTJ(екстраверт) і INFP (інтроверт) не були виявлені серед всього класу, типи ISFP (інтроверт), ISTP(інтроверт), INTP (інтроверт), ESFP(екстраверт), ESTP(екстраверт), ENTP(екстраверт), INFJ (інтроверт), INTJ (інтроверт), ESFJ(екстраверт), ENFJ(екстраверт), ISTJ (інтроверт), ESTJ (екстраверт) були виявлені у меншості, а більше всього за кількістю було виявлено типи ISFJ (інтроверт) і ENFP(екстраверт). За отриманими результатами, можна вирахувати процентне співвідношення екстраверсії-інтроверсії у 5-му класі. Отже, частка екстравертів серед п'ятикласників складає 11 осіб, що у відсотках буде - 61% , а частка інтровертів – 7 осіб, тобто 39%.

В роботах учнів 9-го класу не було виявлено типів ESTJ (екстраверт), INFJ(інтроверт), ISFJ(інтроверт), INFP(інтроверт). В середньому значенні виявлено типи ISFP (інтроверт), ISTP(інтроверт), INTP(інтроверт), ENFP(екстраверт), ESTP(екстраверт), ENTP(екстраверт), INTJ(інтроверт), ENFJ(екстраверт), ISTJ(інтроверт), ENTJ(екстраверт). Найбільше було виявлено типів ESFJ(екстраверт) і ESFP(екстраверт). Тож, можна зробити висновок, що частка екстравертів дев'ятикласників складає 15 учнів, що у відсотках буде 83%, а інтровертів нараховується 3 особи, що у відсотках - 17%.

Отже, теоретичні аспекти нашого дослідження підтвердилися у процесі емпіричного експерименту з учнями 5-х і 9-х класів і показали, що існують психологічні та поведінкові особливості у діяльності екстравертів та інтровертів.

Література

1. Айзенк Г. Ю. Психология: Польза и вред. Смысл и бессмыслица. Факты и вымысел. Минск. 2003. 459 с.
2. Бріггс-Майерс І. У кожного свой дар. МВТІ: определение типов. Москва. 2014. 320 с.
3. Леонгард К. Акцентуированные личности. Київ. 1989. 375 с.
4. Онацький Є. Українська мала енциклопедія. 1959. 132 с.
5. Юнг К.-Г. Психологические типы. Санкт-Петербург. 2001. 540 с.
6. Яблонко В. Я. Психолого-педагогічні основи формування особистості. Київ. 2008. 220 с.

СЕКЦІЯ 5. ДОСВІД РОБОТИ УПРАВЛІНЦЯ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Алтуніна Н.Ф.

заступник директора з навчально-виховної роботи
Харківська загальноосвітня школа I-III ступенів № 143
м. Харків, Харківська область, Україна

ІННОВАЦІЙНА ГОТОВНІСТЬ ЯК ОДИН З АСПЕКТІВ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПЕДАГОГІВ

Глобальні зміни у суспільстві, які сприяли демократизації та гуманізації школи, оновленню змісту філософії освіти, що характеризується зміщенням головного акценту у бік загальнолюдського цілісного аспекту; підвищення відповідальності педагогів за власну педагогічну діяльність, спрямовану на формування конкурентоздатної, творчої особистості випускника, що відповідає вимогам часу та суспільства; інтенсивний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій – все це зумовило як об'єктивну закономірність розвитку інноваційних процесів в освіті. У зв'язку з цим одним з головних пріоритетів в розвитку освіти на сучасному етапі стає інноваційна діяльність педагога та управління нею.

Погляд на сучасний етап розвитку освіти в Україні, що перебуває в стані економічних, соціально-політичних змін, дозволяє зробити висновок, що діяльність школи, якість надання освітніх послуг не завжди відповідають вимогам суспільства. Таке протиріччя викликане консервативністю системи освіти, яка, з одного боку, несе позитивний момент, тому що зберігає найкращі традиції минулого, а з іншого – гальмує розвиток школи, заважає їй просуватися вперед на шляху прогресу. Протистояти цьому негативному прояву покликана інноваційна діяльність в закладі освіти, якою необхідно системно та систематично управляти.

Однією з необхідних умов ефективного розвитку закладу освіти є здатність керівника управляти інноваційною діяльністю педагогів, що вимагає від нього не лише володіння знаннями педагогічної інноватики, але й потенційної готовності педагога до цього виду діяльності.

У психолого-педагогічних джерелах «готовність» визначається як активно-діяльнісний стан особистості, установка на певну поведінку, мобілізованість сил на виконання завдання.

Готовність особистості до діяльності виявляється перш за все в її здатності до організації, виконання і регулювання своєї діяльності. Крім того, готовність до діяльності зумовлюється багатьма факторами, найважливішим з яких є система методів і цілей, наявність професійних знань і вмінь, безпосереднє включення особистості в діяльність, у процесі якої найбільш активно формуються потреби, інтереси і мотиви здобуття суттєвих, значущих, найбільш сучасних знань і вмінь.

Сучасна наука пропонує широкий спектр визначень терміну «інноваційна готовність». Так, В.І. Уруський визначає готовність педагога до інноваційної діяльності, як «складне інтегративне новоутворення особистості, суть якого складають взаємодія мотиваційно-орієнтаційного, змістовно-операційного і оцінно-рефлексивного компонентів» [6, с. 15].

«Готовність до інноваційної педагогічної діяльності – особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії», вважає І.М. Дичківська [2, с. 277].

Є.В. Макагон під готовністю до інноваційної діяльності розуміє «інтегральну якість особистості, яка характеризується наявністю та певним рівнем сформованості мотиваційно-орієнтаційного, змістовно-операційного і оцінно-рефлексивного компонентів у їх єдності, що проявляється в прагненні до інноваційної діяльності і в підготовленості до її здійснення на професійному рівні» [3, с. 17].

Виходячи з вищезазначеного, можна визначити поняття інноваційної готовності педагога, як сформованої системи знань, умінь, навичок, мотивів та особистісних якостей педагога, що забезпечує ефективність використання передових педагогічних технологій в освітньому процесі.

Узагальнивши результати досліджень багатьох вчених щодо визначення складових інноваційної готовності педагогів, можна виокремити наступні її компоненти:

- мотиваційно-орієнтаційний;
- змістовно-операційний;
- оцінно-рефлексивний.

Мотиваційно-орієнтаційна готовність педагога до інноваційної діяльності виступає основою для структурування основних властивостей і якостей особистості педагога як професіонала та виконує функції пробудження у вчителів особистісно значимого ставлення до об'єкта і предмета його діяльності; вироблення навичок аналізу та прагнення до активного вирішення нестандартних педагогічних ситуацій, інтересу до планування та освоєння інновацій; формування настрою і постійної орієнтації на інноваційну діяльність.

Операційна готовність до інноваційної діяльності проявляється через уміння педагога визначати найбільш ефективні прийоми і способи впровадження інновацій, майстерне володіння впроваджуваними технологіями, методиками тощо. Змістовно-операційний компонент забезпечує формування готовності педагога до продуктивної педагогічної творчості, адаптацію впроваджуваних концепцій і методик, прагнення до оволодіння новими інформаційними і професійними методами і засобами; отримання та збагачення інформації про сутність і структуру пошукової діяльності.

Функцією оцінно-рефлексивного компонента є вироблення навичок самоконтролю та самооцінки, уміння об'єктивно співвіднести рівень розвитку особистісних якостей, що забезпечують готовність до інноваційної діяльності

з соціально-педагогічними нормами. Оцінно-рефлексивний компонент готовності до інноваційної діяльності відображає навички й уміння аналізу інноваційного процесу, його коректування, прогнозування розвитку, уміння передбачити можливі потреби і проблеми інноваційної діяльності.

Ефективне управління інноваційними процесами в закладі освіти неможливе без діагностики стану готовності педагогів до інноваційної діяльності, що ґрунтується на наукових засадах, які, в свою чергу, передбачають використання спеціальних діагностичних методик, що дозволяють дослідити розвиток інноваційної діяльності педагогів закладу освіти та розробити стратегію щодо підвищення ефективності управління нею.

Наука пропонує ряд діагностичних методик щодо визначення рівня інноваційної готовності педагогів.

Більшість вчених визначають високий, середній та низький рівні готовності вчителів до інноваційної діяльності.

Високий рівень готовності до інноваційної діяльності є характерним для педагога, який володіє глибокими знаннями про інноваційні технології навчання та практичними навичками їх впровадження у практику власної педагогічної діяльності. Для такого вчителя професійна діяльність в інноваційному режимі стала внутрішньою потребою, що носить стійкий, дієвий характер.

Вчитель з середнім рівнем готовності до інноваційної діяльності певною мірою володіє питаннями педагогічної інноватики, в основному має необхідні теоретичні і практичні знання, періодично звертається до сучасних інноваційних технологій з метою використання їх в педагогічній діяльності.

Байдуже ставлення до проблеми, недостатні теоретичні та практичні знання свідчить про низький рівень інноваційної готовності педагога. В практиці роботи такого вчителя впровадження інноваційних технологій відбувається епізодично.

Для діагностування рівня готовності педагогів до інноваційної діяльності можна використовувати кваліметричний підхід, що дозволяє надати кількісну

оцінку якісним показникам.

Нами розроблена базова кваліметрична факторно-критеріальна модель готовності педагогів до інноваційної діяльності, що дозволяє визначити рівень інноваційної готовності та на її підставі розробити заходи щодо підвищення рівня цієї складової інноваційної діяльності педагогів.

На сучасному етапі розвитку освіти вимогою часу та суспільства є її оновлення, що неможливе без впровадження інновацій. Інноваційними процесами в закладі освіти треба управляти, спираючись на теоретичні засади та практичні досягнення науки з даної проблеми.

Одним з основних умов ефективного управління інноваційними процесами у закладі освіти є визначення на основі діагностичних досліджень та підвищення рівня інноваційної готовності педагогів. Своєчасне, об'єктивне з'ясування рівня сформованої готовності педагогів до інноваційної діяльності дає

змогу спланувати роботу щодо розвитку їхнього інноваційного потенціалу, як основи підвищення рівня інноваційної діяльності педагогів закладу освіти.

Література

1. Ангеловски К. Учителя и инновации : книга для учителя / К. Ангеловски. – М. : Просвещение, 1991. – 159 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Навчальний посібник / І.М. Дичківська. – К. : Академвидат, 2004. – 218 с.
3. Макагон Е.В. Формирование готовности педагога к поисковой деятельности в условиях последипломного образования: Дис. ...канд. пед. наук / Е.В. Макагон. – К., 1998. – 218 с.
4. Мармаза О.І. Інноваційні підходи до управління навчальним закладом / О.І. Мармаза. – Х. : Видав. гр. «Основа», 2007. – 240 с.
5. Слостенин В.А. Педагогика: инновационная деятельность / В.А. Слостенин, Л.С. Подымова. – М. : ИЧП «Магистр», 1997. – 224 с.
6. Урусський В.І. Формування готовності вчителів до інноваційної діяльності: Методичний посібник / В.І. Урусський. – Тернопіль: ТОКІППО, 2005. – 96 с.

Балєва О.О.

директор Криворізької загальноосвітньої
школи – інтернату I- II ступенів №4
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

ПРОЕКТУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сьогодні на перший план розвитку шкільної освіти поставлено питання про зміну форм і методів навчання школярів. Сучасне суспільство ставить інші вимоги до особистості, а отже й до процесу організації навчання. В сучасних умовах вчитель не є носієм знань, а, швидше, організатором усіх видів діяльності учня як компетентний консультант і помічник. Учень же перестає бути просто пасивним реципієнтом інформації. Освіта просто зобов'язана гнучко адаптуватися до сучасних умов. А вчителі – перейняти головні ідеї інноваційного навчання, усвідомити їх корисність для навчального процесу і стати активними учасниками процесу реформування освіти. Інноваційна діяльність педагогів стає на сьогоднішній день основним напрямом реалізації модернізаційних реформ в освіті і одним із суттєвих напрямів переходу до моделі інноваційного розвитку України в цілому.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства головним аспектом функціонування освіти має стати питання підготовки вчителя до інноваційної роботи в сучасній школі, котра змінюється не лише за типом, але й за змістом освіти, формами організації освітнього процесу. Зміни в змісті й структурі середньої школи мають глибинний характер і потребують розв'язання проблеми підготовки вчителя - інноватора, який володіє проєктивним мисленням,

перспективними педагогічними технологіями, є суб'єктом особистісного й професійного зростання, уміє досягти нової педагогічної мети [10, 76]. Професійна готовність є закономірним результатом спеціальної підготовки, самовизначення, освіти й самоосвіти, виховання й самовиховання. Однією з важливих якостей педагога, умов успішності його як професіонала є готовність до інноваційної діяльності [11, 40]. Успішність інноваційної діяльності передбачає, що педагог усвідомлює практичну значущість різних інновацій у системі освіти не лише на професійному, а й на особистісному рівні. Готовність вчителя до інноваційної педагогічної діяльності — особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії [11, 42]. Показником готовності до інноваційної діяльності є внутрішня сила, що формує інноваційну позицію педагога. За структурою готовність до інноваційної діяльності є складне інтегративне утворення, яке охоплює різноманітні якості, властивості, знання, навички особистості. Як один із важливих компонентів професійної готовності, вона є передумовою ефективної діяльності педагога, максимальної реалізації його можливостей, розкриття творчого потенціалу. Розробка та реалізація моделі підготовки вчителя до інноваційної діяльності в системі неперервної післядипломної освіти на шкільному рівні дозволить удосконалити сам процес підготовки, зробивши його впорядкованим та структурованим, забезпечить підвищення професійної компетентності вчителів, переведення освітньо-виховного процесу в режим постійного розвитку. Ніяка модель не може бути побудована без урахування сутнісно-змістової та формально-кількісної складових [9, с. 71], а саме: виявлення принципів і наукових підходів щодо підготовки вчителя до інноваційної діяльності; визначення основних складових інноваційної діяльності; визначення структурних і функціональних компонентів, виокремлення показників рівнів готовності до означеного виду діяльності. У своєму розвитку модель підготовки вчителя до інноваційної діяльності проходить такі етапи: конструювання процесу підготовки фахівців до інноваційної діяльності (визначення структурних компонентів готовності, функцій, змісту, форм, методів їх підготовки до використання інновацій); апробація цієї моделі; моніторинг ефективності створеної моделі; корекційні заходи. Вибудовуючи модель, вирішуємо дві групи завдань: теоретичне обґрунтування доцільності застосування моделі підготовки вчителя до інноваційної діяльності та висвітлення результативності, ефективності моделі підготовки вчителя до нововведень. Основними критеріями побудови моделі є: особистісна орієнтація, тобто зосередженість на особистості вчителя; комунікативна орієнтація – додержання принципів комунікативності новизни [7, с. 89]); соціокультурна орієнтація – підхід до підготовки кадрів як до процесу набуття особистістю професійного і тим самим соціокультурного досвіду; орієнтація на концептуально вибудовані, конкретно спрямовані, практично зорієнтовані дослідження. Метою реалізації моделі є формування готовності педагогічних працівників до нововведень у професійній діяльності вчителя завдяки створенню відповідних педагогічних

умов. Формування готовності вчителя до інноваційної діяльності реалізує закономірності та принципи, які виявляються в контексті системного підходу. Модель підготовки вчителя до інноваційної діяльності реалізує загальнодидактичні принципи, обумовлені закономірностями інноваційного навчання як складової загальнопедагогічної підготовки вчителів і принципи, обумовлені закономірностями процесу становлення вчителів як суб'єктів інноваційної діяльності (принципи системного, ідивідуально-творчого, інноваційного, особистісно зорієнтованого, комунікативного та типодіяльнісного підходів) [6]. Для успішної інноваційної діяльності вчителя адміністрація загальноосвітніх навчальних закладів проводить таку роботу [9, 74]:

- Формує у педагогічному колективі усвідомлення необхідності змін та впровадження нововведень, створює відповідне інформаційне поле на основі залучення педагогічного, учнівського та батьківського колективів до різних форм інформаційної діяльності (конференції, збори, семінари, наради, зустрічі з досвідченими вчителями, науковцями тощо).

- Здійснює моніторинг якості освітніх процесів у навчальному закладі й оприлюднює їх кількісні та якісні показники, виявляє суперечності, що існують у навчальному закладі.

- Актуалізує нові ідеї, виявляє коло проблем, організовує обговорення їх у шкільному колективі. Створює творчу групу, з метою розроблення та оформлення ідеї у відповідний проект чи програму.

- Здійснює керівництво проектуванням нововведення творчою групою: аналізує стан функціонування навчального закладу на основі проведеної діагностики, визначає перспективи, окреслює стратегію досягнення мети (у виховній системі, змісті, навчальних технологіях, управлінських підходах).

- Здійснює внутрішньо шкільне управління інноваційною педагогічною діяльністю: навчання педагогічних працівників з питань інноваційної та пошуково-експериментальної діяльності в рамках внутрішньо шкільної методичної роботи.

- Вибирає стиль управління в нових умовах: уміння презентувати ідею, оцінювати й контролювати проміжні результати.

- Проводить роботу з подолання опору та психологічного дискомфорту впровадження педагогічних нововведень у навчальному закладі, які виникають через зміну режиму роботи, додаткових витрат, необхідність постійного навчання тощо.

- Оприлюднює результати(моніторинг) інноваційної педагогічної діяльності (інноваційного продукту) через проведення семінарів-презентацій, публічних конференцій для батьків, учителів, керівників загальноосвітніх навчальних закладів, виступи в засобах масової інформації тощо.

Підсумовуючи вищевикладене, треба зробити висновок про те, що тільки ґрунтуючись на фундаментальному вивченні педагогічних теорій і технологій, осмисленні механізму їх упровадження буде можливим підвищення рівня підготовки педагогічних працівників до здійснення інноваційної діяльності. Провідною ланкою в системі підготовки вчителів до інноваційної діяльності є

внутрішньошкільна науково-методична робота, якісна організація якої забезпечує не тільки функціонування, але й розвиток навчального закладу загалом. Правильний підхід до вибору змісту і методів науково-методичної роботи, до раціонального їх поєднання та взаємозв'язку може належним чином ліквідувати прогалини в теоретичних знаннях і практичних вміннях учителів та формувати потребу в постійному професійному зростанні й пошуку. Це вимагає налагодження системи взаємопов'язаних заходів, які забезпечать управління навчально-виховним процесом на діагностичній основі [7, 5]. Інноваційні форми методичної роботи (виставка педагогічної творчості, фестиваль методичних ідей, методичний турнір, методичний ринг, конкурс професійної майстерності, панорама педагогічних ідей і знахідок, методичні тижні) активізують ініціативу вчителя, озброюють методикою педагогічної взаємодії, співробітництва, співтворчості й методами аналізу професійних досягнень.

Отже, формування в учителів готовності до інноваційної діяльності передбачає, перш за все, глибоке вивчення теоретичних питань удосконалення навчально-виховного процесу, позитивних сторін педагогічних теорій, ідей та технологій, які вже досліджувалися і упроваджувалися в педагогічну практику [7]. Готовність учителя до інноваційної діяльності – комплекс якостей особистості, що забезпечує високий рівень самоорганізації професійної діяльності та її результатів.

Створення особистісно-орієнтованої моделі підвищення кваліфікації учителя, розвиток його творчих можливостей лежить в основі роботи методичної служби. Важливу роль в реалізації цих завдань відіграє моніторинг професійної компетентності педагогічних працівників та інноваційні підходи щодо керівництва самоосвітньою діяльністю вчителів. Підсумовуючи, зрозуміло, що менеджмент освітніх інновацій є сучасним напрямком розвитку освіти, інноваційна діяльність сприяє налагодженню співпраці та взаєморозуміння всіх учасників навчально-виховного процесу: учнів, батьків, вчителів.

Література

1. Закон України «Про освіту»
2. Закон України «Про загальну середню освіту»
3. Закон України «Про початкову освіту»
4. Закон України «Про інноваційну діяльність»
5. Національна доктрина розвитку освіти в Україні // Освіта України. – від 23 квітня 2002 р. – С. 4-6.
6. Положення «Про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності»
7. Богданова І. М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх вчителів на основі застосування інноваційних технологій / І. М. Богданова: дис. доктора пед. наук: 13.00.04. – О., 2003. – 440 с.
8. Даниленко Л. Інноваційна діяльність у загальноосвітніх навчальних закладах // Директор школи. – 2000. – №20. – С. 5
9. Даниленко Л. Управління процесом здійснення інноваційної діяльності в системі загальної середньої освіти // Післядипломна освіта в Україні.

– 2003. – № 3. – С. 70-74.

10. В. Сидоренко. Професійний розвиток педагога в суспільстві, яке навчається // Післядипломна освіта в Україні. – 2018. – № 1. – С. 76-83.

11. Черній А. Професійний розвиток педагога: досвід, співпраця, пріоритети на шляху до Нової української школи // Післядипломна освіта в Україні. – 2018. – № 2. – С. 40-43.

Ващенко В.А.

завідуюча методичним кабінетом

при департаменті з гуманітарних питань Кам'янської міської ради

Ніколаєнко Л.П.

директор закладу освіти

Андрушко І.А.

заступник директора з науково-методичної роботи

комунальний заклад «Навчально-виховний комплекс «Загальноосвітній

навчальний заклад I-II ступенів- академічний ліцей № 15» Кам'янської міської

ради м. Кам'янське, Дніпропетровська область, Україна

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ: ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД

Актуальність управлінської діяльності в умовах Нової української школи пов'язане зі зміною ситуації в освіті, зміною конкретних завдань, зміною організації та методів управління, зміною рольового простору адміністрації закладу освіти та представників педагогічного колективу. Освіта виходить на новий рівень управління – нововведення та інтеграція.

Завдання керівних кадрів різних рівнів допомогти вчителю оволодіти новими формами та методами організації освітнього процесу в умовах НУШ.

Мотивація сучасного педагога напряму залежить від ставлення до самого вчителя: створення сучасного інноваційного середовища, гідного навчально-методичного забезпечення тощо. Концепція Нової української школи дійсно пропонує створення сучасних умов викладання, але сам вчитель повинен розуміти, що без постійного вдосконалення педагогічної майстерності школа може залишитися без сучасного педагога. Саме в такий момент змінюється вектор управлінської діяльності методистів департаменту з гуманітарних питань Кам'янської міської ради, директорського корпусу міста, заступників директорів закладів загальної середньої освіти.

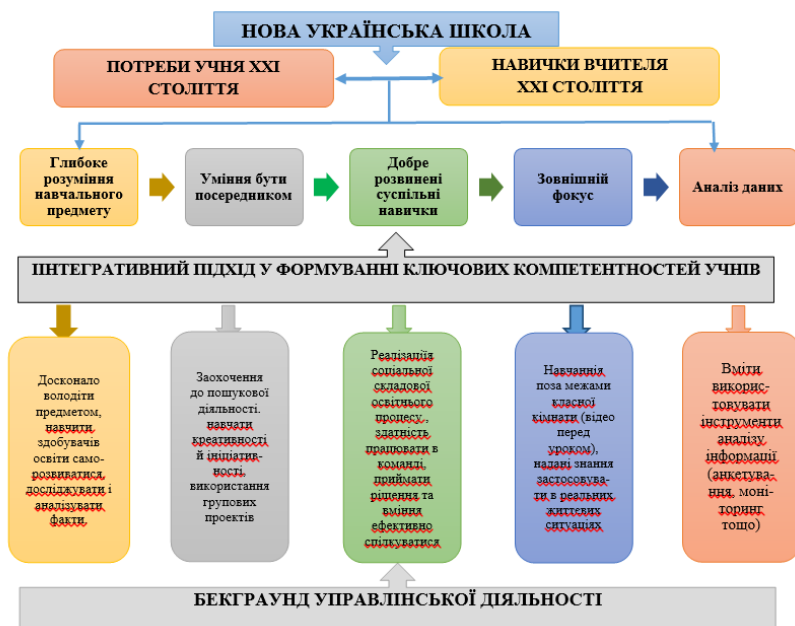
Інтегративний підхід в управлінні – це управління, яке має на увазі «організацію, що навчається, кожен з працівників якої має чіткі установки, мотивацію до навчання впродовж життя, постійне зростання професіоналізму, набуття нових компетенцій. Йдеться вже не про управління персоналом у традиційному розумінні, а про його розвиток, готовність швидко адаптуватися до викликів сучасності, вимог, які висуває до керівників освіти та освітян сучасне

суспільство». Реалізація інтегративного підходу до управління та навчання – це відхід від «традиційного підходу до управління персоналом, управління людськими ресурсами в освіті повинно сприяти: розвитку лідерства, професійному зростанню як управлінців, так і науково-педагогічних та педагогічних працівників, створенню сильної, адаптивної, організаційної, корпоративної культури, яка б стимулювала розвиток атмосфери взаємної відповідальності працівників і управлінського апарату, бажання всіх працівників організації зробити її кращою за рахунок підтримки ініціативи на всіх рівнях організації, постійних технічних і організаційних нововведень, відкритого обговорення всіх проблем» [1]. Інтегративний підхід в управлінні лежить в основі інтегративного підходу до формування ключових компетентностей здобувачів освіти. Розглянемо модель компетентнісного підходу освітнього процесу в Новій українській школі (див. схему 1.).

Автор даної моделі Сидоренко Вікторія Вікторівна, доктор педагогічних наук, завідувач кафедри філософії і освіти дорослих Центра-льного інституту післядипломної педагогічної освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, тренер Нової української школи (м. Київ) представила компетентнісний підхід в освітньому процесі Нової української школи з точки зору потреб учня XXI століття. Постає питання: «Якою повинна бути модель компетентнісного підходу в освітньому процесі Нової української школи з точки зору навичок вчителя XXI століття?». Зрозуміло, що функція педагога Нової української школи полягає в його вмінні організувати компетентнісне навчання, забезпечити інтегрованість змісту (внутрішньопредметної і міжпредметної) на основі ключових компетентностей, не шляхом механічного об'єднання предметів, а наближення змісту освіти до сенситивних 6 періодів навчання, особливостей сприймання нової інформації тощо (див. схему 2.).

Схема 2.

Модель компетентнісного підходу освітнього процесу в Новій українській школі через навички педагога XXI століття

Бекграунд управлінської діяльності через інтегративний підхід має працювати як цілісна система, яка включає не лише смислові та змістовні елементи професійних знань, а й цілі шари практичних навичок (загальнопрофесійні, організаційно-діяльнісні, особистісно орієнтовані), виходячи в решті решт на рівень формування нових ключових умінь педагога та ключових компетентностей сучасної особистості здобувача освіти:

- ✓ Освітнянський менеджмент. Багатоаспектне управління. Управлінська команда.

- ✓ Система науково-методичного супроводу вчителів. Супервізія – супровід, наставництво, консультування. Супервізія спрямована на підтримку, а не на контроль вчителя.

- ✓ Система навчально-методичного супроводу здобувачів освіти.

- ✓ Система мотивації педагогів.

- ✓ Професійний розвиток.

- ✓ Людиноцентризм.

- ✓ Нова генерація методистів, директорів, заступників директорів, вчителів. Рольові моделі та ключові вміння.

- ✓ Синергетичний вектор майстерності педагогів.

- ✓ Індивідуальний план розвитку педагога.

- ✓ Принцип щирої співпраці.

- ✓ Принцип «Навчися сам-навчи молодшого».

- ✓ Академічна доброчесність.

- ✓ Моніторинг управлінської діяльності. Професійна рефлексія.

- ✓ Навчання впродовж життя.

- ✓ Інтегративний підхід у проектуванні професійної життєдіяльності особистості.

- ✓ Особистісні компетентності XXI ст. Роль педагога як лідера та фасилітатора.

- ✓ Освітній менеджмент. Педагогіка партнерства та дитиноцентризм.

- ✓ Індивідуальна освітня траєкторія.

- ✓ Документообіг.

- ✓ Автономія та фінансова самостійність закладу.

- ✓ Робота з кадрами. Прогнозування умов розвитку школи.

- ✓ Громадянські компетентності. Демократична модель управління.

Співпраця з громадою. Навчання не лише дітей, а й дорослих.

Науково-методичний супровід в управлінні підвищенням професійної компетентності педагога полягає в тому, щоб допомогти вчителю у визначенні його рольових умінь в контексті інтегративного підходу щодо формування ключових компетентностей учнів.

Однією з провідних функцій управлінської діяльності закладу освіти стає забезпечення необхідних умов для творчої діяльності педагогів, надання їм допомоги у проходженні ступенів становлення і розвитку системи роботи. Для того, щоб вчитель зміг втілити свої професійні задуми, необхідні спеціальні знання. Очевидно, що певне коло знань має отримати учитель ще на етапі його

навчання у вищому навчальному закладі, доповнювати і поглиблювати у безпосередній роботі в школі, а це – підвищення кваліфікації, ознайомлення з провідними педагогічними ідеями, одержання інформації через наукові видання, використання очного досвіду, і, насамперед, шлях до самовдосконалення. Концепція «Нова українська школа» зазначає: «Суттєвих змін зазнає процес і зміст підготовки вчителя» та презентація його діяльності в ролі агента змін, вмотивованого вчителя. Дієвими стимулами підвищення кваліфікації вчителів визнані: увага до особистості, врахування здібностей педагога, об'єктивна оцінка діяльності, популяризація перспективного педагогічного досвіду, загальна для педагогічного колективу проблема освітнього процесу, аналіз відвіданого уроку, анкетування, соціальний і морально-психологічний мікроклімат у педагогічному колективі, що сприяє самореалізації та самоствердженню особистості, забезпечення організаційно-педагогічних умов; залучення до конструктивно-дослідницької діяльності, формування установки на неперервну освіту, «стимулювання з випередженням як знак довіри», престиж педагогічної професії, атестація педагогічних працівників, заохочення самостійності й ініціативи, доручення більш складних завдань, участь у професійних конкурсах, публічна похвала за досягнуті успіхи, заохочення до інноваційної діяльності, можливість працювати у престижних класах, підкреслення значущості роботи особистості для колективу, можливість займатися важливими для навчального закладу видами робіт. Під час розгляду питань професійного самовдосконалення педагогів особливу увагу необхідно приділяти мотивації зростання вчителя як основного чинника підвищення продуктивності праці. З метою підтримання мотивації педагогів в закладі освіти проводять наступні інноваційні форми роботи з вчителями щодо розвитку ключових компетентностей здобувачами освіти:

- Освітній квест «Навчання із задоволенням!»- створення творчого освітнього простору для дітей».
- Учительська міні-сесія «Шкільний «конструктор»: відстоюємо компетентнісний підхід в освіті».
- Практична опція «Нові форми роботи на уроках, які дозволять розвинути STEM-особистість».
- Партнерське коло «Шляхи реалізації «принципу відкритого діалогу» в практичній діяльності педагога».
- Методична тематичка «Від ЗУН до м'яких навичок НУШ».
- Практична розмова **«100 і одне запитання про критичне мислення»**.
- Просторовий клуб «Ефективне мислення: вікно можливостей».
- Актуальна майстерка **«Техніки арт, ігрової, тілесної терапії як інструмент ресурсу, згуртування групи та викладання мов»**.
- Міні-едкемп «Соціальне проектування на уроці як фактор соціалізації учнів».
- Сесія з дизайн-мислення «Школярам про перспективи STEM-освіти у майбутньому».

➤ **Алгоритм створення Інтелект-карти** «Інтергація як засіб формування ключових компетентностей особистості».

➤ Тренінг «Емоційне навчання. Пере-завантаження свідомості дитини. Уникнення стресу під час навчання».

Як вже зрозуміло, «сучасний інформаційний світ зумовив потребу переходу від усталеної системи знань до компетентної освіти. Домінантною за такої умови стає підготовка педагога, значуща роль у супроводі якого відводиться методичній службі міста та закладу освіти та спрямованість їхньої діяльності на підготовку вчителів, від професіоналізму та компетентності яких залежить реалізація Концептуальних засад реформування середньої освіти «Нова українська школа», якість і ефективність змін».

Література

1. Н. Г. Синицина. Нові підходи до управління людськими ресурсами в управлінні освітою.

2. Сидоренко В.В. Концептуальні засади Нової української школи: ключові компетентності, ціннісні орієнтири, освітні результати / Вікторія Сидоренко // Методист. - №5. – травень.)

3. Навички XXI століття: як їх отримати у школі? [//www.education.ua/ua/articles/574/](http://www.education.ua/ua/articles/574/)

Рудницький В.М.

директор

КОЗЗСО «Раївський навчально-виховний комплекс»

Раївської сільської ради Синельниківський район,

Дніпропетровська область, Україна

Яценко В.А.

заступник директора з навчальної роботи,

КОЗЗСО «Раївський навчально-виховний комплекс»

Раївської сільської ради Синельниківський район,

Дніпропетровська область, Україна

УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ НАСКРІЗНИХ ЗМІСТОВНИХ ЛІНІЙ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ТЕМАТИЧНИХ ТАБОРІВ – РЕСУРС ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Організація тематичних таборів під час літньої оздоровчої кампанії – один з найважливіших аспектів виховної та освітньо-розвивальної діяльності. Організована діяльність дітей в літній період у тематичні табори дозволяє зробити педагогічний процес безперервним під час всього календарного року, адже сьогодні у літніх оздоровчих таборах є можливість не тільки здійснювати відпочинок і оздоровлення дітей, а й виконувати освітні функції. Вся робота у дитячому оздоровчому таборі включає розумне поєднання відпочинку, оздоровлення, творчої праці, спорту з навчально-пізнавальною, естетичною,

ігровою, комунікативною діяльністю. Така організація роботи у літніх оздоровчих таборах покликана спонукати школярів практично застосовувати знання, отримані упродовж навчального року. Зміст, форми і методи роботи ґрунтуються на принципах ініціативи і самодіяльності дітей та учнівської молоді, демократії і гуманізму, розвитку національних і культурно-історичних традицій, пріоритетності загальнолюдських духовних досягнень і цінностей. У дитячих закладах оздоровлення створюються всі умови для розвитку внутрішнього потенціалу вихованців, їх творчих здібностей, сприяння формуванню ключових компетенцій, розширення кругозору, інтелектуального збагачення розвитку на основі включення в різноманітну соціально значиму і особистісно привабливу діяльність, зістовного спілкування та міжособистісних стосунків. Тому важливо вміти організувати творче колективне життя дітей та учнівської молоді, пробудити в них ініціативу, самостійність, створити безперервний освітній процес в інших креативних умовах. У таких таборах діти матимуть можливість застосовувати свої знання у різних видах діяльності. При цьому знання дитини не будуть оцінюватися, дитина сприйматиме навчання як гру. Особливість такого табору – стиль навчання, з акцентом на проведення практичних занять, які можна застосовувати повсякчас. Це дуже відрізняється від звичного теоретичного підходу до освіти. Саме через таку діяльність діти істотно розширюють свій кругозір і дізнаються багато нового.

З метою безперервної освіти, інтеграції ресурсів Державного стандарту та інноваційних практик у процесі реалізації наскрізних змістовних ліній педагогічний колектив КОЗЗСО «Раївський навчально-виховний комплекс» у 2017 році розробив та апробовує проекти з організації літніх тематичних таборів для дітей віком від 2 до 15 років. Протягом оздоровчої кампанії у 2019 році педагогічними працівниками були розроблені дидактичні матеріали до проектів літніх тематичних таборів з реалізації наскрізних змістовних ліній Державного стандарту як одні з ресурсів забезпечення якості неперервної освіти.

Проект «Я здоров'я бережу, сам собі допоможу» з реалізації наскрізної змістовної лінії «Здоров'я і безпека» Державного стандарту освіти розрахований на дітей віком 2 – 3 роки та орієнтує на формування у них початкових уявлень про безпеку у навколишньому середовищі і побуті та збереженню здоров'я. Метою проекту є виховання здорової дитини; використання методів кольоротерапії для корекції психологічного стану дитини; індивідуальний розвиток особистості, оснований на формуванні перших знань про здоровий спосіб життя; використання доріжок здоров'я;

Метою проекту «Екограйлик» реалізації наскрізної змістовної лінії «Екологічна безпека та сталий розвиток» для дітей віком 3-4 роки є формування елементів екологічної вихованості, почуття особистої відповідальності за все живе на Землі, щоб в результаті турбота про збереження природи стала основною рисою характеру кожної дитини; залучення батьків в процес екологічного виховання дошкільників.

Мета проекту «Що посієш, те й пожнеш» для дітей віком 4-5 років реалізації наскрізної змістовної ліній Державного стандарту освіти «Громадянська

відповідальність»: формування духовної особистості з моральними цінностями; прищеплення любові до Батьківщини через історію України, вивчення звичаїв та традицій.

Сучасні діти з особливою цікавістю ставляться до складних економічних питань. Що таке гроші? Звідки вони беруться і для чого потрібні?... Найчастіше такі питання виникають в літній період – період сонця, морозива, розваг, відпочинку, подорожей. Саме в цей час, дітей найбільше цікавлять фінансово-економічні питання. Проект для дітей віком 5-6 років «Здрастуй, сонце, небо, квіти!» створений з метою реалізації наскрізної змістовної лінії «Підприємливість на фінансова грамотність» Державного стандарту освіти та спрямована на формування елементарних економічних та фінансових знань, економічної культури шляхом використання різноманітних форм організації виховного процесу в літньо-оздоровчий період, спрямованого на формування навичок фінансово-економічного мислення в сучасному соціальному середовищі. Проект створений у формі віртуальної подорожі мальовничими куточками України, під час якої діти набувають фінансово-економічних знань шляхом пізнання навколишнього світу.

Метою проекту «Світ захоплення» для вікової групи 6-9 років є всебічний розвиток дитини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей. Формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей. Забезпечення змістовного дозвілля, задоволення інтересів і духовних запитів відповідно до індивідуальних потреб. «Екологічна безпека та сталий розвиток». Наскрізна лінія спрямована на формування в дитини соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь. «Громадянська відповідальність». Реалізація даної наскрізної лінії сприятиме формуванню відповідального члена дитячого колективу, що розуміє принципи і механізми функціонування. Ця наскрізна лінія освоюється через колективну діяльність (дослідницькі роботи, роботи в групі, проекти тощо), розвиває в дітей готовність до співпраці, толерантність щодо різноманітних способів діяльності і думок. «Здоров'я і безпека». Завданням якої є становлення дитини як емоційно стійкого члена суспільства, здатного вести здоровий спосіб життя і формувати навколо себе безпечне життєве середовище. «Підприємливість та фінансова грамотність». Наскрізна лінія націлена на розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в дитячому середовищі, забезпечення кращого розуміння дітьми практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо).

Проект таборової програми «Світ професій» розрахований на дітей 10-15 років та базується на природничо – математичних дисциплінах. Метою даного проекту таборової зміни є підтримка та розвиток допитливості підлітків, демонстрація зв'язку між наукою та нашим повсякденним життям, розкриття задатків дітей щодо правильної підготовки до майбутньої діяльності, вибору

професії, оцінки власних здібностей, визначення своєї придатності. Наскрізна лінія «Екологічна безпека й сталий розвиток» спрямована на формування в учнів активної громадської позиції щодо проблеми використання природних ресурсів, багатств рідного краю, збагачення біорізноманіття нашої місцевості, становлення власних поглядів на проблему природокористування, підвищення рівня сформованості екологічної культури та цілісності світогляду. Реалізація змістової лінії «Громадянська відповідальність» сприятиме формуванню діяльного члена громади й суспільства, що розуміє принципи і механізми функціонування суспільства, є вільною особистістю, яка визнає загальнолюдські й національні цінності та керується морально-етичними критеріями й почуттям громадянської відповідальності у власній поведінці. Задачею змістової лінії «Здоров'я і безпека» є формування учня як духовно, емоційно, соціально й фізично повноцінного члена суспільства, здатного дотримуватися здорового способу життя й формувати безпечне життєве середовище. Змістова лінія «Підприємливість і фінансова грамотність» націлена на розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі, забезпечення кращого розуміння молодим поколінням українців практичних аспектів фінансових питань.

Проект таборової зміни «Як у нас на Україні» розроблений для дітей віком від 10 до 15 років на основі предметів гуманітарно-естетичного циклу. Змістове наповнення інтегрованого курсу включає ідею «відпочивай навчаючись». Заняття проводяться у формі годин естетичної насолоди, пізнання таємниць людського серця. Мета проекту: вчити розуміти генетичні зв'язки художнього твору на історичному тлі та розвитком мистецтва взагалі, виховувати дбайливе ставлення до слова і до художнього тексту; формувати позитивну мотивацію в регулярному читанні наукової, науково – популярної та художньої літератури (в тому числі опублікованої в Інтернеті); виховувати культуру публічного виступу та культуру спілкування в мережі Інтернет, самонавчання, самоорганізація і самореалізація. Так як головний наголос в оновлених навчальних програмах зроблено саме на наскрізні змістові лінії: «Екологічна безпека та сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я та безпека», «Підприємливість та фінансова грамотність», тому вони проведені через увесь цикл занять і сприятимуть учити жити в гармонії із самими собою і навколишнім світом.

У КОЗЗСО «Раївський навчально-виховний комплекс» визначено основні напрямки безперервної реалізації наскрізних змістовних ліній Державного стандарту та забезпечення якості освіти через інноваційні практики освітньої діяльності дошкільників, учнів початкової та середньої школи в умовах літнього оздоровчого періоду.

Сохань Н.Ф.

заступник директора

*КЗ «Дніпрорудненська гімназія «Софія» -
загальноосвітня школа I-III ступенів №1»*

*Василівської районної ради Запорізької області
м. Дніпрорудне, Запорізька область, Україна*

УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Питання організації партнерської взаємодії учасників освітнього процесу для кожного сучасного закладу освіти є актуальним в умовах реформування освітньої галузі, в його вирішенні повинні брати участь усі без винятку педагоги закладу освіти.

Постановка проблеми. На сьогодні, на жаль, взаємодія батьків та педагогів часто є односторонньою, перетворюється на співіснування, а не на співробітництво. Тому сучасний заклад освіти має стати соціально-педагогічною системою, що включає в себе взаємодію педагогів та батьків як рівноправних партнерів, які прагнуть до діалогу, міжособистісного спілкування, широкого соціального співробітництва. Саме такі засади покладені в основу концепції Нової української школи.

Проблема взаємодії батьків та вчителів має досить тривалу історію. «Педагогіку партнерства» називають «педагогікою діалогу» у скандинавських країнах. А в Академії Платона (заснованої у 387 р до н. е.) діалогічне навчання було основою, а також передбачався вплив не тільки словом, а й особистим прикладом. У кінці XIX на початку XX століття вперше виникла ідея взаємодії школи та родини у процесі виховання дитини. У вирішенні цієї проблеми вагомий внесок зробили такі видатні педагоги, як Януш Корчак, А. Макаренко, В. Сухомлинський та М. Стельмахович.

Мета статті. Як же привернути увагу соціуму до освіти та забезпечити повагу учасників освітнього процесу? Як змінити пріоритети так, щоб спостерігачі стали активними учасниками, тобто рівноправними партнерами?

Виклад основного матеріалу. В основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками. Учитель має бути другом, а родина – залучена до побудови освітньої траєкторії дитини. Педагогіка партнерства визначає істинно демократичний спосіб співпраці педагога і дитини, який не відкидає різниці в їхньому життєвому досвіді, знаннях, але передбачає безумовну рівність у праві на повагу, довіру, доброзичливе ставлення і взаємну вимогливість [2].

Видатний український педагог В. Сухомлинський казав: «Найважливіше завдання школи - виховання здібностей». У Нової української школи завдання аналогічне.

Важливе місце відводиться управлінню та грамотній, послідовній організації процесу взаємодії.

Стосунки вчителя та учнів мають бути діалогічними, засновуватися на взаємодовірі, підтримці. Невід'ємною частиною освітнього процесу має бути активна співпраця з батьками дітей.

Методичний аспект навчання також повинен зазнати змін: широко застосуватися інтерактивні технології, організовуватися дослідницька робота, стимулюватися самоосвіта учнів, використовуватися метод проєктів, розвиватися творчі здібності учнів, створюватися проблемні ситуації, застосовуватися методи самооцінки та самоконтролю для активної участі дітей у освітньому процесі.

Оновлення змісту освіти вимагає оновлення освітнього середовища. Воно повинно бути розвиваючим, мотивуючим, інформаційно та технічно оснащеним для підвищення ефективності освітнього процесу та активної діяльності як дитини, так і педагога.

На новому рівні має здійснюватися рефлексія. Педагог повинен відстежувати прогрес у навчанні учнів та діагностувати їхні освітні потреби, за необхідності, коректувати та оцінювати навички креативності, критичного мислення, застосування отриманої інформації та співпраці.

На етапі становлення Нової української школи заклад освіти повинен визначитися із шляхами подальшого розвитку та обрати сучасну, прогресивну модель освіти, яка задовольнить потреби учнів, вчителів та батьків. Чим прогресивніша буде обрана модель, тим інноваційним та конкурентоспроможним буде заклад освіти.

Отже, інновації є невід'ємною частиною освітнього процесу, бо саме за новітніми технологіями майбутнє.

Складна, але надто важлива задача, яка постає перед сучасним закладом освіти, - створення освітнього середовища для втілення партнерської співпраці вчителів, учнів та батьків. Адже поняття «освітнє середовище» настільки містке – це не лише матеріальні засоби освіти: яскраві «мурали» та медіатеки, пандуси та інтерактивні дошки, мобільні робочі місця та енергоефективні фасади, лабораторне обладнання та «класи без стін», а й взаємодія із педагогічною складовою, зі змістом, формами та методами освітньої діяльності [3].

Організація взаємодії педагога з батьками особливого значення набуває у період навчання дитини в початкових класах. Особлива категорія батьків – це батьки першокласників, для них школа є новий життєвий етап, і навіть для тих, у кого вже є діти-школярі, бо з кожним роком освіта набуває нових пріоритетів, нових змін. Тому виникає багато запитань: Як перетворити батьків першокласників на помічників учителя? Як їх долучити до освітньо-виховного процесу? Як їм пояснити відмінність між школою традиційною, у якій вони навчалися, та Новою українською школою, школою XXI століття? Як побудувати з ними стосунки на основі педагогіки партнерства? Як традиційні батьківські збори зробити сучасними, корисними, цікавими зустрічами з використанням інтерактивних технологій?

Ці та інші питання постають щоденно як перед адміністрацією закладу освіти, так і сучасними учителями, так і перед небайдужими батьками, які прагнуть знайти на них відповіді. Але самотужки це не всім вдається, тому за допомогою батьки йдуть до педагогів, які в свою чергу повинні вже мати готові відповіді та шляхи реалізації нової освітньої концепції завдяки нестандартним формам: тренінгам, дискусіям, діловим іграм, сімейним радам, фідбекам (зворотній зв'язок, відгук на подію), проектам, прес-конференціям, презентаціям тощо.

Перед учителями нової школи постає нелегка задача: зуміти організувати освіту батьків так, щоб вони стали і помічниками, і однодумцями.

Однією із розповсюджених форм роботи, яка часто застосовується адміністрацією нашого закладу освіти є проведення тренінгів, де батьки стають активними учасниками, відбувається обмін інформацією, знаннями, досвідом, а також колективно приймається рішення.

Актуальними є батьківські клуби, які допомагають як батькам, так і учителю подолати певні психологічні, соціальні проблеми. На такі заходи залучаються фахівців: практичний психолог, соціальний педагог, лікарі, працівники національної поліції, соціальної служби і т.д.

Педагогічні практикуми та «круглі столи», що також проводяться адміністрацією закладу освіти, покликані спільно виробити певні алгоритми, уміння розв'язувати складні виховні завдання, конфліктні ситуації. Протягом навчального року організовується одна-дві таких зустрічі, це стає в нагоді формуванню педагогічного мислення, почуття приналежності соціуму, пошуку правильних шляхів поведінки та методів виховання.

Як приклад, хочемо звернути увагу на гру-тренінг «Подорож до Нової української школи», що проводиться учителями початкових класів закладу освіти із батьками першокласників у травні місяці, де батьки мають змогу отримати уявлення про ключові положення Концепції НУШ, стати учасниками ранкових зустрічей, вибрати правила свого класу, облаштувати спільно освітнє середовище, поринути у інтегровані заняття, поставити запитання та здійснити рефлексію власної діяльності, зробити висновки.

Згідно з концепцією НУШ найціннішим результатом початкової освіти в особистісному вимірі є здорова дитина, мотивована на успішне навчання, дослідницьке ставлення до життя; це учень/учениця, які вміють вчитися з різних джерел і критично оцінювати інформацію, відповідально ставитися до себе та інших людей, усвідомлювати себе громадянином/громадянкою України [5]. Цього результату можливо досягти лише за умови створення в початковій школі багатокомпонентного освітнього середовища, до таких заходів залюбки долучаються батьки учнів, особливо ті, які відвідували тренінги.

Знайомство з родинами майбутніх першокласників відбувається задовго до вступу дитини до першого класу. Заклад освіти співпрацює з дитячими освітніми закладами міста. Традиційно в жовтні адміністрацією закладу освіти проводиться конференція для батьків майбутніх першокласників, на якій вони знайомляться із закладом освіти, вчителями, умовами набору до перших класів, з нормативними

документами. Протягом листопада-грудня, березня-квітня проводяться адаптаційно-розвивальні заняття для майбутніх першокласників, які сприяють полегшенню адаптації школярів до навчання. Вже на цьому етапі формується освітній трикутник: діти-батьки-вчителі.

Першочергове завдання учителя - дослідити батьківський контингент. Із досвіду роботи можна зробити висновки, що переважна більшість батьків належить до сприятливого типу, зорієнтованого на взаємодію та співпрацю зі школою, одна третя частина – до суперечливого типу батьків, які лише за певних обставин проявляють активність, і зовсім малу кількість становлять батьки несприятливого типу, безвідповідальні та байдужі до розвитку своїх дітей. Можна зробити висновок, що зі зміною пріоритетів навчання, змінюються і самі батьки та їх ставлення до освіти та виховання дітей. І вчителю є з ким працювати та реалізувати педагогіку партнерства.

Вже сьогодні відбувається переосмислення ролі вчителя. Набирає ваги так зване покоління Y або «діти тисячоліття», що чекають від освіти більшої самостійності, незалежності. Учитель постає коучером, тренером, фасилітатором, а не ретранслятором, що надає готові відповіді на запитання. Його роль полягає у створенні виклику, мотивації, організації освітнього пошукового процесу, рефлексії, співпраці, активної діяльності учнів, проектуванні наступних випереджувальних кроків у навчанні. І доречними стають слова видатного педагога і психолога Льва Виготського: «Педагогіка повинна орієнтуватися не на вчорашній, а на завтрашній день дитячого розвитку».

Застосовуючи технологію партнерської педагогіки, НУШ здійснює розвиток особистості, створює умови для саморозвитку, самовдосконалення, заохочує висловлювати власні думки, дає можливість використовувати інтерактивні технології навчання, науково-дослідні методи, особистіно орієнтовані уроки, методи самооцінки та взаємоперевірки, методи проєктів, створювати проблемні ситуації.

Висновок. Отже, в основу педагогіки партнерства покладені спілкування, взаємодія та співпраця між закладом освіти, учнями та сім'ями. Можна окреслити модель взаємодії: партнерство, довіра, рівність, повага, відповідальність, добровільність, педагоги, родина, діти, діалог.

Саме правильно зорієнтована педагогіка партнерства дозволяє нам успішно будувати стосунки з оточуючими, оскільки без взаємодії з іншими людьми, без розуміння своїх та їхніх почуттів неможливо досягти спільних цілей. Діалог між учнями, учителями та батьками має змінити авторитарну комунікацію.

Питання управління організацією партнерської взаємодії є надзвичайно актуальним, потребує подальшого теоретичного вивчення і практичного втілення в умовах Нової української школи.

Література

1. Амонашвили Ш.А. Размышления о гуманной педагогике / Ш.А. Амонашвили. – М.: Издательский Дом Шалвы Амонашвили, 1996. – 496 с.

2. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: Посібник для студентів вищих навчальних закладів./О. Вишневський – Дрогобич : Коло, 2006. – 326 с.
3. Косенко А. Новий освітній простір для нової української школи: місія нездійснена?! Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/articles/1115-novij-osvitnij-prostir-dlya-novoji-ukrajinskoji-shkoli-misiya-nezdijsnena>
4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
5. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja/Під заг. ред. Бібік Н. М. — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. — 206 с.
6. Сухомлинский В.А. Сто советов учителю / В.А. Сухомлинский – К., – 1984 – 254 с.
7. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка. – К.: Радянська школа, 1978.

Бачурська Т.А.

заступник директора

Комунальний заклад «Дніпрорудненська гімназія «Софія» -

загальноосвітня школа I-III ступенів № 1»

м. Дніпрорудне, Василівський район, Запорізька область, Україна

STEAM ОСВІТА – ОСВІТА МАЙБУТНЬОГО

Сьогоднішній світ не схожий на вчорашній, а завтрашній – не буде схожий на сьогоднішній. Динамічно розвиваються ІТ-технології та впроваджуються в усі сфери життєдіяльності людини. 65% сучасних дітей виростуть, опанувавши професії, яких поки не існує сьогодні. Майбутнім фахівцям потрібна всебічна підготовка і знання з самих різних областей технології, природничих наук та інженерії. Знаходячись у пошуку альтернативного шляху освіти для нового покоління ми відкриваємо для себе STEAM-підхід (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics - наука, технологія, інженерія, мистецтво, математика). Ці дисципліни пов'язані одна з одною і розвиваються синхронно, причому швидкими темпами. Тож всі майбутні професії будуть так чи інакше стосуватися технологій у розрізі естетичних наук.

STEAM-підхід змінює наш погляд на навчання і освіту. Роблячи акцент на практичних здібностях, школярі розвивають свою силу волі, творчий потенціал, гнучкість мислення і вчать співпраці з іншими. Ці навички і знання і складають основну освітню задачу, тобто те, до чого прагне вся система освіти.

Основна ідея STEAM-підходу така: практика так само важлива, як і теоретичні знання. Основною відмінністю є те, що тут діти використовують і свій мозок, і свої руки для успішного вивчення безлічі предметів. Знання, які вони отримують, вони «добувають» самостійно.

STEAM надихає наших дітей – майбутнє покоління винахідників, новаторів і лідерів – проводити дослідження, як вчені, моделювати, як технологи, конструювати, як інженери, бачити, як художники, аналітично мислити як математики, і грати, як діти.

Як одного разу імпресіоністи в своєму маніфесті декларували бажання вийти з заперошених майстерень на пленер і відмовитися від статичної натури, замінивши її на наповнені життям сцени з повсякденного побуту, так і сучасна парадигма освіти переживає зрушення в бік від класичної фронтальної форми навчання, виходячи за рамки традиційного короткострокового і ізольованого викладання.

Як же бути рядовому, але відкритому для нових тенденцій вчителю? Як не опинитися за бортом цих змін? Ми ставимо на перше місце якість освіти і її відповідність запитам майбутнього з урахуванням індивідуальних потреб наших учнів. Так, головним завданням вчителя є закладення якісного фундаменту і передумов до подальшої самоосвіти і навчання протягом усього життя.

Яким же чином відбувається впровадження STEAM у нашому освітньому закладі?

STEAM – це один з безлічі інструментів в організації сучасного процесу освіти. У процесі формування концепції освітнього простору ми керуємося чотирма «китами» освіти (принциповими комплексно-взаємодіючими положеннями), які були озвучені ЮНЕСКО: вчитися, щоб знати (learn to know), вчитися, щоб робити (learn to do), вчитися, щоб бути (learn to be), вчитися, щоб жити разом (learn to live together). Для нас сучасний процес навчання – це багатокомпонентний процес, що включає всі чотири положення в рамках будь-якого уроку або діяльності дітей в стінах нашого закладу освіти.

Що ж стосується STEAM, то в даному підході знайшли практичну реалізацію наведені вище положення, і саме тому ми його впроваджуємо. В цілому ж, комплексне вивчення природничих наук, технологій, інженерії, творчості, математики стає найбільш затребуваним в сучасному світі. У нашій країні приватні установи освіти також заявляють про використання STEAM-підходу, але виникає безліч питань: «На якому шаблі освіти можна впроваджувати даний підхід?», «Чи замінить STEAM-освіта вже існуючі освітні програми?», «Чи є в країні фахівці, здатні адаптувати STEAM в початковій, середній та старшій школі?», «Чи зможуть випускники успішно здати ЗНО або витримати вступні випробування за кордоном?».

Ми вважаємо, що підхід можна застосовувати вже на першому ступені навчання, в початковій школі. Повністю замінити існуючі освітні програми на STEAM і гарантувати якісний результат, на наш погляд, неможливо і не потрібно, так як в рамках вже існуючих програм початкової освіти закладено те, що здатне реалізувати концепції проектного підходу – формування універсальних загальноосвітніх умінь і навичок. Більш того, фахівців, здатних інтегрувати STEAM в програму шкіл майже немає, готових навчальних планів – теж. Ми розуміємо, що підготовка методичної бази проектних робіт, створення цифрового і інтерактивного освітнього простору – це завдання тривалістю не в один день,

місяць або два. Більш того, цей процес повинен бути гнучким і м'яким по відношенню до дітей, постійно вдосконалюватися за результатами зворотного зв'язку від них і моніторингу отриманих результатів. Даний процес повинен бути прийнятий вчителями і батьками і, що важливо, давати якісний результат.

Ми реалізуємо STEAM-підхід на уроках з різних навчальних предметів: «Математика», «Читання», «Іноземна мова», «Трудове навчання», «Мистецтво» «Образотворче мистецтво», «Інформатика», «Фізика», «Географія». В основі – метапредметний підхід, який дозволяє інтегрувати знання з різних областей. Наприклад, вивчаючи нову букву, діти знайомляться з представниками тваринного світу, назви яких починаються з досліджуваної літери, знаходять на карті місця їх проживання. З вивченого числового ряду вибирають числа, вигадують умови і самостійно складають завдання або створюємо закономірності. На трудовому навчанні учні знайомляться з унікальними архітектурними спорудами і, використовуючи картон, клей папір, створюють їх міні-копії. На уроках англійської мови навчальний кабінет іноді перетворюється на справжню арт-студію із чотирма секціями – порами року: Winter, Spring, Summer, Autumn та із двома видами завдань для кожного сезону: інтелектуальним та творчим. На уроці фізики учні, використовуючи світлодіоди і електричні ланцюги, «запалили» зірки на картині Вінсента Ван Гога «Зоряна ніч». Діти перейнялися величиною і загадковістю творіння великого художника, запропонували спосіб реалізації, розібралися з тим, що ж таке струм, електричні ланцюги, провідники, джерела живлення, дізналися про користь і небезпеку електрики і 8 містичних загадок Ван Гога.

Під час роботи Літньої школи юні дослідники зібрали «Багаторівневий підземний паркінг». Мета проекту полягала в тому, щоб зробити модель паркінгу, який займає мало місця, розміщує багато машин і дуже корисний у великих містах і селищах. Для реалізації цього проекту застосовували звичайні підручні матеріали та звичайно знання з математики, фізики, хімії і образотворчого мистецтва. Поки учням вдалося лише механізувати паркінг. Тому метою подальшої роботи над проектом є його автоматизація, щоб машини автоматично піднімалися та опускалися на потрібний рівень.

«Соняшник – квітка сонця» - так звучала тема уроку з природознавства, під час якого діти не тільки дізналися про цікаві факти пов'язані з соняшником, а й ознайомилися з історією створення соняшnikової олії, із способами її виготовлення, практично спробували це зробити, склали та розв'язували задачі, ознайомилися з творами мистецтва, пов'язані з соняшником, висловили враження від картин художників, сконструювали моделі соняшника в техніці торцювання, виготовили лепбук.

Щороку у гімназії проходить Екологічний фестиваль. Складовою фестивалю є конкурс костюмів із підручних матеріалів. Конкурс проходить між учнями молодших класів, але допомагають у виготовленні костюмів учні-старшокласники. Ось тут і стає у пригоді вивчена тема на уроках образотворчого мистецтва «Дизайнерство одягу». Нібито нічого складного, але коли діти зіштовхнулися з проблемою, що робити, з чого та як, розпочалось саме цікаве...

Спочатку потрібно прорахувати всі розміри (висоту, ширину, обхват, об'єм тощо) і тут в нагоді знадобилися математичні знання. Далі потрібно було обрати матеріал, з якого буде виготовлена сукня, і тут в пригоді стали знання природничих дисциплін (біологія, хімія, основи здоров'я). На етапі створення ескізу майбутнього одягу, учням допомагають знання з образотворчого мистецтва, музика, адже якраз музика і надихає людину творити дива. Ескізи створювалися і на папері, і в комп'ютерних програмах. Під час процесу виготовлення одягу діти звертаються до мейкерства – власній майстерності виготовлення виробу, а також до предмету «Технології».

Прикладів можна наводити безліч. Використовуючи STEAM-освіту на практиці ми навчаємо учнів мислити та знаходити необхідну інформацію, приймати рішення, вирішувати складні завдання, організовувати співпрацю з іншими учнями та учителем.

STEAM-освіта є досить прогресивною та необхідною вимогою часу і вимагає не стільки матеріального забезпечення та обладнання освітнього закладу, скільки креативного підходу до викладання дисциплін від самих вчителів, які мають бути фахівцями не в одному напрямку.

Педагогічний колектив нашого закладу освіти зорієнтований на вибудовування суб'єкт-суб'єктних відносин в освітньому просторі вчителя і учня. Шлях передачі знань від учителя до учня трансформується в шлях спільного пошуку нової інформації. Для нас сучасний учитель – це мотиватор, навігатор, комунікатор. Він організовує освітній простір таким чином, щоб дитина росла інтелектуально, розвивала загально навчальні вміння та навички, майбутні професійні компетенції, вміла взаємодіяти в команді, розвивалась як особистість.

Література

1. Інтернет-ресурс: <http://myteachingyears.blogspot.com/2017/03/stem.html>
2. Інтернет-ресурс: <https://innovationhouse.org.ua/statti/osvita-stem-i-steam-dodajte-trohi-tvorchosti-do-nauki/>
3. Інтернет-ресурс: http://man.gov.ua/upload/news/2017/12_11/Zbirnyk.pdf

Відомості про авторів

Абрамович Н.М., вчитель української мови та літератури Мелітопольської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 4 м. Мелітополь, Запорізької області.

Алтуніна Н.Ф., заступник директора з навчально-виховної роботи Харківської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 143 м. Харків, Харківської області.

Андреева О.І. заступник директора з навчально-виховної роботи Балаклійського міжшкільного навчально-виробничого комбінату Балаклійської районної ради Харківської області.

Андрушко І.А., заступник директора з науково-методичної роботи комунального закладу «Навчально-виховний комплекс «Загальноосвітній навчальний заклад I-II ступенів - академічний ліцей № 15» Кам'янської міської ради м. Кам'янське Дніпропетровської області.

Андрюхіна О.І., студентка III курсу факультету української філології Криворізького державного педагогічного університету, науковий керівник **Прахова Світлана Анатоліївна**, к. психол. н., кафедри загальної та вікової психології Криворізького державного педагогічного університету.

Бабіна Н.Г., вчитель початкових класів гімназії № 109 ім. Т.Г. Шевченка м. Київ.

Балдовська М.О., вчитель фізики та інформатики Івангородської філії комунального закладу «Олександрівське навчально-виховне об'єднання №2» Олександрівського району Кіровоградської області.

Балєва О.О., директор Криворізької загальноосвітньої школи – інтернату I- II ступенів № 4 м. Кривий Ріг, Дніпропетровської області.

Бачурська Т.А., заступник директора комунального закладу «Дніпрорудненська гімназія «Софія» - загальноосвітня школа I-III ступенів № 1» Василівського району Запорізької області.

Бішінтєєва О.В., педагог – організатор навчально-виховного комплексу «Куцеволівська загальноосвітня школа I-III ступенів – дошкільний навчальний заклад» Кіровоградської області Онуфріївського району.

Богданович І.С., вчитель української мови та літератури Подільської ЗОШ I-III ступенів Куп'янської районної ради Харківської області.

Богом'якова-Теніченко Л.П., вчитель російської мови, літератури та історії Криворізької загальноосвітньої школи I-III ступенів №122 Дніпропетровської області.

Божек Н.І., вчитель іноземної мови спеціалізованої школи з поглибленим вивченням іноземних мов I ступеня - колегіум №16 Кам'янської міської ради, Дніпропетровської області, Україна.

Брич К.А., вчитель біології Комунального закладу навчально-виховного комплексу «Загальноосвітній навчальний заклад I-II ступенів – академічний ліцей №15» Кам'янської міської ради, Дніпропетровської області.

Бублієнко М.Ю., вчитель початкових класів Мелітопольської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 4 Запорізької області.

Буланов Ю.І., вчитель історії Зачепилівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів Зачепилівської селищної ради Зачепилівського району Харківської області.

Буланова В.М., вчитель математики Зачепилівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів Зачепилівської селищної ради Зачепилівського району Харківської області.

Булат Н.С., вчитель основ здоров'я загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 9 Одеської області.

Ващенко В.А., завідувача методичним кабінетом при департаменті з гуманітарних питань Кам'янської міської ради.

Ведмідь Н.М., вчитель початкових класів КОЗЗСО «Раївський НВК» с. Раївка Дніпропетровської області.

Величко С.В., заступник директора з виховної роботи Червонослобідського закладу загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів №1 Червонослобідської сільської ради, Черкаської області.

Велічко Л.Н., вчитель Харківської загальноосвітньої школи № 30 Харківської області.

Власик Н.М., учитель української мови та літератури Смілянського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І ступеня – гімназія ім. В.Т. Сенатора» Смілянської міської ради Черкаської області.

Вовк О.Є., учитель української мови і літератури опорного навчального закладу «Апостолівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №1» Апостолівської міської ради Апостолівського району Дніпропетровськ області.

Возна С.А., учитель української мови і літератури Київської середньої загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 201 Київської області.

Гах І.М., вихователь 11 класу української філології Ніжинського обласного педагогічного ліцею Чернігівської обласної ради м. Ніжин, Чернігівської області.

Голобокова О.М., практичний психолог КЗ «Дніпрорудненська гімназія «Софія» ЗОШ І – ІІІ ст. №1» м. Дніпрорудне Василівського району Запорізької області.

Горбенко І.Ф., вчитель математики Голопристанського навчально-виховного комплексу «Гімназія – спеціалізована школа І ступеня з поглибленим вивченням предметів художнього профілю» Голопристанської міської ради Херсонської області.

Гордієнко Л.В., вчитель української мови та літератури Черкаської спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів № 13 Черкаської області.

Грицай О.В., вчитель географії Криворізької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 114 м. Кривий Ріг Дніпропетровської області.

Грунов О.О., учень Харківської загальноосвітньої школи № 30 Харківської області.

Демчишина А.І., вчитель початкових класів Комунального закладу «Широківська опорна школа» Широківського району, Дніпропетровської області.

Добренька О.Я., вчитель початкових класів Кушугумського НВК «Інтелект» Запорізької області,.

Дола М.Ю., вчитель біології комунального закладу «Нікопольська природничо-математична школа І-ІІІ ступенів № 26» Дніпропетровської області.

Донець Н.В., вчитель образотворчого мистецтва Лубенської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 10 Лубенської міської ради Полтавської області.

Дуборез А.В., вчитель інформатики та математики Одеської ЗОШ № 92 Одеської області.

Дяченко М.О., вчитель української мови та літератури Семеновської філії Комунального закладу «Богодухівський ліцей № 2» Богодухівської районної ради Харківської області.

Жадан Л.М., вчитель математики комунального закладу «Новомиколаївський ліцей Шевченківської районної ради Харківської області», с. Новомиколаївка Шевченківського району Харківської області.

Жукова О.Є., вчитель мистецтва, вихователь Комунального закладу «Мелітопольський ліцей-інтернат ІІ - ІІІ ступеня» ЗОР Запорізької області.

Зайцева С.Б., вчитель музичного мистецтва Ліцей №5 ММР ЗО м. Мелітополь, Запорізької області.

Зобенько Л.В., вчитель математики Городищенської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 2 м. Городище Черкаської області.

Зозуля Н.В., вчитель біології, основ здоров'я Смілянського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І ступеня – гімназія ім. В.Т. Сенатора» м. Сміла Черкаської області.

Зубань В.М., кандидат педагогічних наук, учитель початкових класів, заступник директора з навчальної роботи ДСХІІІ-ІІІ ступенів «Колегіум мистецтв у Опішні» імені В. Кричевського смт. Опішня Полтавської області.

Івасішина С.В., кандидат педагогічних наук, вчитель англійської мови Харківської спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів № 17 Харківської міської ради Харківської області.

Ільїна Т.В., вчитель біології, екології, основ здоров'я Новотроїцької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №1 Херсонської області.

Калінкіна Н.П., вчитель математики, фізики, астрономії Опорного навчального закладу «Хрестівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів Хрестівської сільської ради Херсонської області» с. Хрестівка, Херсонської області.

Каменюка Л.А., вчитель біології Моначинівського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І – ІІ ступенів – дошкільний навчальний заклад» с. Моначинівка Куп'янського району Харківської області.

Карпенко В.В., вчитель історії Харківської вечірньої (змінної) школи ІІ-ІІІ ступенів № 5 Харківської міської ради Харківської області.

Карпенко С.І., вихователь Ніжинського обласного педагогічного ліцею Чернігівської обласної ради м. Ніжин, Чернігівської області.

Качуровська О.Г., учитель-методист української мови і літератури Петропавлівсько-Борщагівської ЗОШ І-ІІІ ст. Київської області.

Кеда С.І., вчитель географії, класний керівник 10 класу Миколаївської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів с. Миколаївка, Бердянського району Запорізької області.

Кизименко О.М., заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель української мови і літератури Харківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 142 Харківської області.

Кирильчук С.М., вчитель початкових класів Криворізького навчально-виховного комплексу № 35 «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів багатoproфільний ліцей «Імпульс» Дніпропетровської області.

Кириченко Г.В., вчитель математики НВК «Гімназія – спеціалізована школа І ступеня з поглибленим вивчення предметів художнього профілю» м. Гола Пристань, Херсонської області.

Кіреєва Т.С., вчитель трудового навчання та технологій комунального закладу «Навчально – виховне об'єднання “Загальноосвітній навчальний заклад І-ІІІ ступенів №1 – Дитячий юнацький центр «Перлінка» Кіровоградської міської ради Кіровоградської області».

Ковальчук Л.Г., вчитель фізики, природознавства Смілянського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І ступеня – гімназія ім. В.Т.Сенатора» м. Сміла, Черкаської області.

Кондратюк Л.С., вихователь групи продовженого дня Житомирського навчально-виховного комплексу СТ № 59 ЖМР Житомирської області.

Коновалова І.В., учитель математики гімназії № 109 ім. Т.Г. Шевченка Печерського району, Київської області.

Корніленко А.І., вчитель початкових класів КОЗЗСО «Раївський НВК» Дніпропетровської області.

Король В.М. заступник директора з НВР Криворізького науково-технічного металургійного ліцею № 16 Дніпропетровської області.

Косова М.О., вчитель початкових класів *Кушугумський* навчально-виховного комплексу "школа І-ІІІ ступенів - гімназія "Інтелект" Запорізького району Запорізької області.

Кошова Л.С., вихователь Ніжинського обласного педагогічного ліцею Чернігівської обласної ради м. Ніжин, Чернігівської області.

Кравченко В.Б., вчитель предмету “Захист Вітчизни” КЗ «Запорізька спеціалізована школа-інтернат спортивного профілю» ЗОР м. Запоріжжя, Запорізької області.

Кравченко С.М., вчитель історії Хмельницької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 22 ім. Олега Ольжича Хмельницької області.

Кріпак В.В., практичний психолог Криворізької загальноосвітньої школи № 69 Дніпропетровської області.

Кузьменко О.Ю., к.ф.н., викладач ЖДУ ім. Івана Франка Житомирської області.

Кукленко О.С., вчитель російської мови та зарубіжної літератури комунального закладу «Мереф'янська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №6» Мереф'янської міської ради Харківської області.

Кусяк М.Ю., вчитель української мови та літератури Подолянської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів с. Подоли, Куп'янського району, Харківської області.

Кучер А.Л., вчитель музики Криворізького навчально-виховного комплексу №35 «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів - багатопрофільний ліцей «Імпульс» м. Кривий Ріг, Дніпропетровської області.

Лившенко Т.О., вчитель англійської мови КЗ «Мелітопольський ліцей-інтернат ІІ-ІІІ ст.» ЗОР Запорізької області.

Лукашенко Н.Г., вчитель початкових класів Малинської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 4 Житомирської області.

Люшненко Т.О., вихователь ГПД ЖНВК СТ№59 ЖМР м. Житомир, Житомирської області.

Майборода Д.В., магістрант Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Науковий керівник - **Парсамов С.С.**, доктор історичних наук, професор Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Макаренко А.А., вчитель початкових класів Житомирського навчально-виховного комплексу спеціального типу № 59 ЖМР м. Житомир, Житомирської області.

Мальована М.В., вчитель української мови та літератури Лубенської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 10 м. Лубни, Полтавської області.

Мандрико О.В., вчитель фізичної культури Станівської ЗОШ І-ІІ ст. Тростянецької районної ради с. Станова Сумської області.

Маринич А.К., вчитель історії Харківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №137 Харківської міської ради Харківської області.

Матвієнко В.Г., вчитель економіки та фінансової грамотності Ліцею №5 ММР ЗО м. Мелітополь, Запорізької області.

Медведєв О.І. заступник директора з військово патріотичного виховання, вчитель історії комунального закладу «Навчально-виховного комплексу «Загальноосвітній навчальний заклад І-ІІ ступенів- академічний ліцей № 15» Кам'янської міської ради Дніпропетровської області.

Михайлова Ю.В., заступник директора з навчально-виховної роботи Комунального закладу «Зеленогайська спеціальна школа» смт Високий Харківської обласної ради Харківської області.

Мовчан В.П., голова циклової комісії «Здоров'я учнів – здоров'я нації» комунального закладу «Дніпрорудненська гімназія «Софія» - загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 1» м. Дніпрорудне, Василівського району, Запорізької області.

Момот О.В., вчитель англійської мови Харківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 143 Харківської області.

Мороз І.І., вчитель української мови і літератури КОЗЗСО «Раївський НВК» Дніпропетровської області.

Нестеренко О.М., вчитель історії та громадянської освіти, Полтавського навчально-виховного комплексу (ЗНЗ-ДНЗ) № 16 Полтавської області.

Нікітенко М.С., педагог організатор Запорізької загальноосвітньої школи № 95 Запорізької області.

Ніколаєнко Л.П., директор комунального закладу «Навчально-виховний комплекс «Загальноосвітній навчальний заклад І-ІІ ступенів - академічний ліцей № 15» Кам'янської міської ради м. Кам'янське Дніпропетровської області.

Новенко М.Н. вчитель початкових класів КНВК №35 «Імпульс» Дніпропетровської області.

Новіков В.В., вчитель історії Лубенської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 10 Полтавської області.

Пабат Т.В., вчитель початкових класів Харківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 142 Харківської області.

Пархоменко С.М., учитель англійської мови Сумської загальноосвітньої школи № 22 СМР Сумської області.

Петренко О.А. директор Криворізького науково-технічного металургійного ліцею № 16 Дніпропетровської області.

Пилипів О.З., вчитель початкових класів ТзОВ «Школа вільних та небайдужих» Львівської області.

Підпалько В.О., вчитель зарубіжної та української літератури Дирдинської гімназії Хлистунівської сільської ради с. Дирдин, Городищенського району Черкаської області.

Пінчук Г.Д., вчитель зарубіжної літератури та музичного мистецтва Навчально-виховного комплексу «Марганецька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №5 – дошкільний навчальний заклад» м. Марганець.

Плотян С.М., вчитель Криворізької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №114 Дніпропетровської області.

Погребець Н.О., заступник директора школи з виховної роботи, вчитель мистецтва Авдіївської ЗОШ І-ІІІ ступенів Сосницької райради, Чернігівська область.

Подгорна Ю.В., вчитель історії, предмету «Захист Вітчизни» комунального закладу «Навчально-виховного комплексу «Загальноосвітній навчальний заклад І-ІІ ступенів- академічний ліцей № 15» Кам'янської міської ради Дніпропетровської області.

Подколзіна Н.А., вчитель трудового навчання Мелітопольської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 15 Запорізької області.

Познанська Н.О., вчитель початкових класів Харківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 142 Харківської міської ради Харківської області.

Покляцька Г.В., вчитель української мови та літератури Гімназії № 109 ім. Т.Г. Шевченка м. Київ.

Польська О.А., вчитель української мови та літератури Комунального закладу «Рубанівський опорний заклад загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів» Великолепетиської районної ради, Херсонської області.

Поплавська О.К., вчитель початкових класів КОЗЗСО «Раївський НВК» с. Раївка Дніпропетровської області.

Прахова С.А., к. психол. н. практичний психолог Криворізького науково-технічного металургійного ліцею № 16 Дніпропетровської області

Прахова Т.Ю., вчитель початкових класів Криворізької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 108 Дніпропетровської області.

Прохорчук Т.П., вчитель математики Смілянського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І ступеня - гімназія імені В.Т. Сенатора» Черкаської області.

Редько І.А., вчитель хімії Харківської спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів №108 Харківської міської ради Харківської області.

Рижа А.Ю., вчитель англійської мови **Хмельницької середньої загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №22 ім. О. Ольжича Хмельницького, Хмельницької області.**

Рудницький В.М., директор КОЗЗСО «Раївський навчально-виховний комплекс» Раївської сільської ради Синельниківського району Дніпропетровської області.

Сагінашвілі І.Г., вчитель математики Технічного ліцею Шевченківського району м. Києва.

Селезньова Ю.О., вчитель хімії Київської інженерної гімназії с. Щасливе, Бориспільського району Київської області.

Сізова Л.Е., вчитель біології Мелітопольської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 4 Запорізької області.

Скорик Т.М., вчитель початкових класів Павлоградської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 8 Дніпропетровської області

Совпенко А.І., вихователь ГПД Криворізького науково-технічного металургійного ліцею № 16 Дніпропетровської області.

Сокол А.О., практичний психолог, соціальний педагог Глухівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 2 Сумської області.

Солонина Н.О., вчитель української мови та літератури Ліцею №1 с. Петропавлівська Борщагівка, Києво-Святошинського району Київської області.

Сосюра І.В., педагог-організатор КЗ «Спеціалізована школа з поглибленим вивченням іноземних мов І ступеня – колегіум №16» Дніпропетровської області.

Сохань Н.Ф., заступник директора КЗ «Дніпрорудненська гімназія «Софія» - загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №1» Василівської районної ради Запорізької області.

Степаненко Г.Ф., вчитель української мови та літератури Товстівського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів –

дошкільний навчальний заклад» Городищенської районної ради Черкаської області.

Сухомлинова М.М., заступник директора з виховної роботи, вчитель української мови і літератури Криворізької загальноосвітньої школи – інтернату I- II ступенів №4 Дніпропетровської області.

Тарасенко Т.О., вчитель фізики і астрономії Голопристанського навчально-виховного комплексу «Гімназія – спеціалізована школа I ступеня з поглибленим вивченням предметів художнього профілю» Голопристанської міської ради Херсонської області.

Теремецька О.І., вчитель зарубіжної літератури Лубенської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 10 Полтавської області.

Терещенко О.Л., вчитель історії та суспільно-політичних дисциплін комунального закладу «Мереф'янська загальноосвітня школа I-III ступенів №6» Мереф'янської міської ради Харківської області.

Тимонік Н.Д., вчитель української мови і літератури, зарубіжної літератури КОЗО «Кисляньська ЗШ I-III ст.» Зайцівської сільської ради Синельниківського району Дніпропетровської області.

Тімотіна Т.Т., вчитель початкових класів Одеської ЗОШ № 92 м. Одеса.

Тіткова А.М., вчитель біології Комунального закладу «навчально-виховний комплекс «Загальноосвітній навчальний заклад I-II ступенів-академічний ліцей №15» Кам'янської міської ради» Дніпропетровської області.

Ткачук Н.В., вчитель початкових класів КЗ «Широківська опорна школа загальної середньої освіти I-III ступенів» смт Широке Дніпропетровської області.

Томілін Д.Е., вчитель інформатики Криворізької гімназії № 95 Дніпропетровської області.

Томіліна Ю.В., вчитель інформатики Криворізької гімназії № 95 Дніпропетровської області.

Трифоновна О.В., заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель хімії Київської інженерної гімназії Київської області.

Трусій І.В., заступник директора з навчально-виховної роботи Опорного навчального закладу «Апостолівська загальноосвітня школа I-III ступенів №1 Апостолівської міської ради Апостолівського району Дніпропетровської області» Дніпропетровської області.

Фаєвська Т.В., вчитель географії Радивилівського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа №1-гімназія» Рівненської області.

Фільчук Т.В., вихователь Житомирського навчально-виховного комплексу спеціального типу № 59 ЖМР м. Житомир, Житомирської області.

Циганок Г.В., вчитель фізики Старокотельнянської гімназії Житомирської області.

Черненко Ю.В., вчитель трудового навчання та технологій Прилуцької ЗОШ I-III ст. №14 м. Прилуки.

Чернова Л.І., педагог-організатор Криворізької загальноосвітньої школи I-III ступенів № 102 Дніпропетровської області.

Чумак Н.І., вчитель математики Смілянського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І ступеня - гімназія імені В.Т. Сенатора» Черкаської області.

Швець С.М., вчитель початкових класів Житомирського навчально-виховного комплексу СТ №59 ЖМР Житомирської області.

Шишка Ю.І., вчитель початкових класів Опорного навчального закладу «Апостолівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 1 Апостолівської міської ради Апостолівського району Дніпропетровської області».

Шкіль Л.С. учитель математики Лубенської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 3 Полтавської області.

Шугаєвська Л.В., вчитель інформатики Технічного ліцею Шевченківського району, Київської області.

Яковенко О.В., вчитель початкових класів Криворізької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 90 Дніпропетровської області.

Ялинська В.В., практичний психолог Мелітопольської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 22 Запорізької області.

Яценко В.А., заступник директора з навчальної роботи КОЗЗСО «Раївський навчально-виховний комплекс» Раївської сільської ради Синельниківського району Дніпропетровської області.

**Збірник тез доповідей
учасників Всеукраїнської
науково-практичної конференції**

**«Досвід роботи сучасного вчителя: практичні
розробки та теоретичні надбання»**

07 квітня 2020 р.

Видавник: Центр прогресивної освіти «Генезум»

Електронна пошта: mail@genezum.org

сайт: genezum.org

tel: +38 (096) 277 14 16

Підписано до друку 05.04.2020 р. Здано до друку 06.04.2020 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Цифровий друк. Ум. друк. арк. 7,91.
Тираж 100 прим.